

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL VIII.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Herziening van het formeel militair strafrecht. (*Vervolg*).

De beraadslagingen en stemmingen over de artikelen hadden plaats in de vergaderingen van 12, 13, 14 en 21 Juni 1912; op laatstgenoemden datum tevens de eindstemming over het geheele wetsontwerp. Die beraadslagingen luiden in hoofdzaak als volgt: (1)

De heer HUGENHOLTZ ontvangt het woord tot toelichting van het amendement (om in te voegen een nieuw artikel, luidende: „De krijgstuchtelijk gestrafte wordt niet ter zake van hetzelfde feit naar den militairen rechter verwezen”) en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof is uitgemaakt, dat, wanneer een beklagde krijgstuchtelijk is gestraft, hij niet voor hetzelfde feit naar den krijgsraad kan worden verwezen. De Regeering acht daardoor een onhoudbaren toestand te zijn geschapen, en heeft met het oog daarop aan art. 8 van de rechtspleging bij de zeemacht een nieuw artikel toegevoegd, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald, dat, ongeacht een krijgstuchtelijke bestraffing, toch de commandeerende officier de bevoegdheid heeft een dergelijken reeds gestraften militair te verwijzen naar een krijgsraad. Bij de rechtspleging van de landmacht was een dergelijke invoeging niet noodig, omdat bij de landmacht de commandeerende officier die een krijgstuchtelijke straf oplegt, gehouden is daarvan mededeeling te doen aan den garnizoenscommandant, die in elk geval de bevoegdheid heeft een militairen verdachte naar den krijgsraad te verwijzen.

Daar ik een dergelijke bevoegdheid betreur, heb ik gemeend door middel van een amendement ook in de rechtspleging van de landmacht een toestand te moeten scheppen, gelijk die geschapen was door de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof bij de rechtspleging van de zeemacht. Maar gelijk uit de toelichting van dit amendement blijkt, had ik voorzien het geval, dat dit amendement misschien niet zou worden aangenomen, wanneer dan in de plaats daarvan zou treden een ander amendement, nl. op art. 207 van de rechtspleging landmacht, waarin bepaald wordt, dat in het vonnis moet worden vermeld, dat de verdachte reeds een krijgstuchtelijke straf heeft ondergaan.

Nu doet zich het feit voor, dat de Regeering dit gesubstitueerde amendement op art. 207 heeft overgenomen, waarvoor ik haar bij deze mijn erkentelijkheid betuig. Om nu ook mijnerzijds de noodige toegevendheid te betrachten, ben ik bereid dit amendement terug te nemen, en ik kan

(1) De vermelding der artikelen, die zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming zijn aangenomen, is hier korthedshalve achterwege gelaten.

dit te eer doen, omdat het wel een uitzonderingsgeval zal zijn, dat iemand, die reeds krijgstuuchtelijk gestraft is, nog verder door den krijgstraad zou moeten worden berecht. En bovendien omdat althans bij de zeemacht het bekend worden van een eventueel verkeerd genomen beslissing wel bijna zal zijn uitgesloten. Immers er staat in de rechtspleging van de zeemacht, dat, wanneer een commandant twijfelt, hij dan de zaak aan een hoogere autoriteit moet onderwerpen. Maar wanneer een commandant eenmaal een zaak krijgstuuchtelijk heeft afgedaan, dan volgt daaruit, dat hij zelf aan de zaak niet twijfelt, en dan doet hij daarvan dus geen mededeeling aan de hoogere autoriteit. Zoo zal dus alleen in zeer frappante gevallen, waarin zeer klaarblijkelijk een zaak ten onrechte krijgstuuchtelijk is afgedaan, maar die inderdaad naar den krijgstraad had moeten worden verwezen, dit artikel toepassing vinden, en dan moet ook ik erkennen, dat er dan eigenlijk geen principieel bezwaar tegen bestaan kan, mits maar met de eventueel ondergane krijgstuuchtelijke straf in het vonnis rekening wordt gehouden. En nu de Regeering zich bereid heeft verklaard dit laatste denkbeeld in de wet te verwezenlijken, heb ik de eer mede namens mijn mede-onder-teekenaars, dit amendement in te trekken.

De Voorzitter: Aangezien het amendement van de heeren HUGENHOLTZ c. s. door de voorstellers is ingetrokken, maakt het als zoodanig verder geen onderwerp van beraadslaging uit.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik had nog het woord gevraagd bij art. 14.

De Voorzitter: Dan stel ik voor de beraadslaging over de voorgestelde wijzigingen in art. 14 te heropenen.

Daartoe wordt besloten.

Beraadslaging over de voorgestelde wijzigingen in art. 14, luidende:

„In artikel 14 worden de woorden: „gearresteerde” en „na vereisch van zaken” respectievelijk vervangen door de woorden: „verdagte” en „na bekomen advijs van den Auditeur-Militair”. wordt in plaats van: „aan den Militairen Regter”, gelezen: „naar den Krijgstraad” en wordt aan het artikel een nieuw tweede lid toegevoegd, luidende als volgt:

„Indien, volgens de voorafgaande bepalingen geen Commanderende Officier tot de verwijzing van den verdagte naar den Krijgstraad bevoegd mogt zijn, zullen de functien, bij die bepalingen aan den Commandierenden Officier van het Garnizoen opgedragen, worden waargenomen door den Commandierenden Officier van het Garnizoen, waar de Krijgstraad, tot de kennisneming van de zaak bevoegd, zitting heeft.”

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou alleen der Regeering in overweging willen geven de bovenste toevoeging in groen „na bekomen advies van den auditeur-militair” te laten volgen na „de zaak” in den voorlaatsten regel. De bedoeling daarvan is, dat ook wanneer klaarblijkelijk de man onschuldig is, hij oogenblikkelijk kan worden ontslagen uit het arrest, zonder dat het advies van den auditeur moet worden afgewacht.

Wanneer de Regeering niet direct hierop kan antwoorden, zou ik in

overweging willen geven, indien de Regeering hiermede akkoord gaat, dit bij tweede lezing te doen.

Mijn tweede vraag is, of het laatste nieuw bijgekomen lid, dat is dat stukje in rood op de volgende pagina, niet moet worden een nieuw artikel.

Deze beide vragen, waarop ik, zooals ik gezegd heb, niet onmiddellijk antwoord wensch, beveel ik in de welwillende aandacht van de Regeering aan.

De heer DRESSELHUIS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Zooals de heer THOMSON te recht onderstelt, is het de Regeering niet mogelijk een dergelijke wijziging terstond in vollen omvang te beoordeelen. Indien de strekking geen andere is dan wetslegantie, duidelijker te maken wat inderdaad bedoeld is, dan is er geen bezwaar tegen, maar mochten er ingrijpende materiele veranderingen door ontstaan, dan zal de heer THOMSON zelf de eerste zijn om toe te geven, dat de wijziging niet in het ontwerp thuis behoort.

De VOORZITTER: Ik moet den heer Regeeringscommissaris doen opmerken, dat dergelijke wijzigingen niet bij tweede lezing kunnen worden aangebracht.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Als ik den geachten afgevaardigde goed begrijp, vraagt hij alleen de omzetting van eenige woorden, zonder materiele wijziging, en het maken van een deel van een artikel tot een afzonderlijk artikel. Dit kan wel bij tweede lezing — die, als ik mij niet vergis, in de bedoeling der Kamer ligt — geschieden. Op dit oogenblik kan ik echter met geen der gevraagde veranderingen instemmen en in hoeverre dat bij de tweede lezing wèl het geval zal zijn, is van nadere zorg.

De beraadslaging wordt gesloten en de in art. 14 voorgestelde wijziging zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 14a, luidende:

„Verwijzing naar den Krijgsraad, die den grondslag uitmaakt van de in te winnen informatie, geschiedt op straffe van nietigheid bij schriftelijke beschikking. Zij vermeldt, behalve den naam en de voornamen van den beklaagden, het corps of onderdeel daarvan, waartoe hij behoort, en den rang of stand, in welken hij daarbij dient, en behelst eene omschrijving van het feit, hetwelk hem ten laste wordt gelegd.

„Bij deze beschikking tot verwijzing wordt tevens bepaald, of de beklagde al dan niet in arrest zal worden gesteld of zal blijven.

„Een afschrift van deze beschikking zal aan den beklaagden en aan den Auditeur-Militair ter standplaats van den Krijgsraad worden ter hand gesteld.”

waarop door de heeren HUGENHOLTZ, DUYS, HELSDINGEN, TER LAAN, SCHAPER, TROELSTRA en VLIËGEN is voorgesteld een amendement, strekkende om het tweede lid te lezen als volgt:

„Bij deze beschikking tot verwijzing wordt tevens, met in acht neming van de gevallen en van de gronden in artikel 160 (*nieuw*) vermeld, bepaald of de beklagde in arrest zal worden gesteld of zal blijven.”

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij leed, dat

ik ten opzichte van deze amendementen niet de houding kan aannemen die ik aannam tegenover het eerste. Ik kan deze amendementen niet terugnemen en ik hoop, dat de Regeering, na mijn toelichting gehoord te hebben, zich niet afwijzend er tegenover zal blijven stellen. In dit wetsontwerp is ten opzichte van het voorloopig arrest inderdaad een groote, belangrijke en zeer gewenschte verbetering aangebracht. Het arrest van de mindere militairen, dat tot nu toe verplicht was, is dat voortaan niet meer, en bovendien zal telkens wanneer in verschillende stadia van het proces arrest wordt opgelegd of veranderd, daarover de krijgsraad moeten worden gehoord. Maar met dat al blijft een groot bezwaar bestaan, namelijk dit, dat toch het opleggen van het voorloopig arrest aan militaire verdachten, hoewel niet verplicht, vrijwel regel zal zijn. Mijn bezwaar is dat er omtrent het opleggen van het voorloopig arrest geenerlei criterium in deze wet is te vinden. Alles is overgelaten aan het vrije oordeel van de militaire autoriteiten. Ik zou daarom het allerlieftst, en dat heb ik dan ook aanvankelijk gedaan, volgen de regeling, aangegeven in art. 86 van het Wetboek van Strafvordering.

Maar bij nader inzien is het mij toch voorgekomen, dat niet ten onrechte daartegen zou kunnen worden aangevoerd, dat het voorloopig arrest in de burgerlijke en dat in de militaire maatschappij twee geheel verschillende zaken zijn, voornamelijk wat betreft de handhaving van de tucht in de militaire maatschappij. Ik kan mij zeer goed indenken, dat, wanneer het arrest alleen zou mogen worden toegepast op de gronden en in de gevallen bedoeld in art. 86 van het Wetboek van Strafvordering, daardoor onhoudbare toestanden zouden kunnen worden in het leueu geroepen in de kazerne of aan boord van een oorlogsschip. Het is daarom dat ik, dat artikel mutatis mutandis overnemende, aan de gevallen en gronden daarin vermeld, heb toegevoegd de woorden: „of indien de handhaving der krijgstucht dit volstrekt onvermijdelijk maakt”, zoodat, mocht mijn amendement worden aangenomen, het voorloopig arrest aan militairen alleen zou kunnen worden opgelegd in de met name genoemde gevallen en bovendien wanneer de handhaving van de krijgstucht dit volstrekt onvermijdelijk maakt.

Ik weet wel, dat ook dan nog zeer veel, ja bijna alles, is overgelaten aan het arbitraire oordeel van de militaire autoriteit, maar aan den anderen kant zou toch, wanneer deze bepaling in de wet werd opgenomen, een zekere norm zijn gesteld. Iedere militaire autoriteit zou dan weten dat het voorloopig arrest alleen mag worden opgelegd wanneer dat geëischt wordt door het belang van de krijgstucht en bovendien zou dat niet lichtvaardig kunnen geschieden.

De militaire autoriteit zou volgens de usance, die tot nu toe op dat stuk heeft bestaan, kunnen zeggen: het is bijna altijd noodig ter wille van de krijgstucht om het voorloopig arrest op te leggen, maar om te voorkomen dat dus als regel, gedekt door het belang van de krijgstucht, dat arrest zou worden opgelegd, heb ik de woorden ingevoegd: „wanneer het volstrekt onvermijdelijk is”. Die twee woorden „volstrekt onvermijdelijk” zijn echter niet van mijn vinding. Wanneer men opslaat de Toelichting tot de Nota van Nadere Wijziging, dan vindt men daar bij art. 55 nieuw deze woorden, afkomstig van het tegenwoordige Kabinet:

„Ten einde de vrijheidsberoving van den beklaagde slechts in gevallen van volstreckte onvermijdelijkheid toe te passen en tegen te ruim gebruik van het instituut der preventieve hechtenis te waken, is aan den krijgsraad toezicht gegeven op de arrestbevelen van den officier-commissaris.”

Ik meen dus inderdaad niets anders te hebben gedaan dan wat de

Regering zelf gemeend heeft noodzakelijk te moeten achten. Alleen, zij zet het niet in de wet en ik meen dat het beteekenis heeft het wel in de wet te zetten. Het is om die reden dat ik hoop dat de Minister van Justitie ten opzichte van dit amendement althans niet de houding zal aannemen die hij gisteravond laat ten opzichte van de andere amendementen en bloc meende te moeten innemen, een houding die vrijwel overeenkwam met een „onaanmemelijk”. Wel heeft de Minister toen gezegd, dat hij eerst nog de toelichting van die amendementen zou willen afwachten. Ik hoop dat die toelichting dezen invloed zal hebben, dat de Regering dit amendement niet onaanmemelijk verklaart, maar integendeel daarin zal willen zien een noodzakelijke verbetering, die door haar zelf blijkens de stukken ook is gewenscht.

Het amendement, voorgesteld door zeven leden, maakt van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Ik meen reeds dadelijk te moeten beginnen met mijn meening over deze serie van amendementen samen te vatten door te zeggen dat het mij bescheidenlijk voorkomt, dat die amendementen niet door de Kamer zullen kunnen worden aangenomen. Ik meen dat te mogen zeggen om twee redenen, allereerst omdat ik in hooge mate bedenking heb tegen hun strekking, en ten tweede omdat, naar het mij voorkomt, de techniek van die amendementen is minder goed. Wat de strekking betreft, zou ik den geachten afgevaardigde er op willen wijzen dat, waar hij het instituut van het burgerlijke strafproces, ik zou haast zeggen rauwelijks, overbrengt in de rechtspleging voor de land- en de zeemacht, hij heeft voorbijgezien datgene wat hij intusschen in zijn toelichting op den voorgrond stelt, namelijk dat er een zeer groot verschil is in gevolgen en strekking tusschen de preventieve hechtenis van burgers en het arrest van militairen. Allereerst is er een groot verschil in den aard omdat, terwijl de burger door de preventieve hechtenis wordt gebracht van een toestand van volkomen vrijheid in dien van een volkomen onvrijheid, de militair daarentegen reeds leeft in een *gedwongen* samenleving, in disciplinair verband. De militair heeft ook in zijn toestand van vrijheid, dat komt met name uit bij de schepelingen, slechts een zeker aantal vierkante meters tot zijn vrije beschikking, de schepeling mag eenmaal het schip als zoodanig niet verlaten zonder verlof van zijn superieuren. Voor hem is opsluiting in preventief arrest meer een gradueel zwaardere dan een principieele vrijheidsbeperking.

Dit wat betreft het verschil in aard. Maar vooral belangrijk is het verschil in gevolgen voor den militair en voor den burger. Ik denk hier allereerst aan de economische en de financieele gevolgen. Wanneer een burger wordt opgesloten in preventieve hechtenis en hij is huisvader met een gezin, dan loopt hij groote kans dat hij, bij zijn terugkeer in de vrije maatschappij, na afloop van de preventieve hechtenis, zijn huisgezin terugvindt in zeer kommervolle omstandigheden. Wanneer een koopman plotseling uit zijn zaken wordt weggerukt en hij wordt opgesloten in preventieve hechtenis, staat de mogelijkheid voor de deur dat hij, terugkeerende, zijn zaken deerlijk in de war vindt. Een preventieve hechtenis heeft voor den burger zeer ernstige materieele gevolgen. Maar bij een militair zijn als regel de gevolgen betrekkelijk wat minder ernstig; zij treden gewoonlijk niet naar buiten. Zijn positie in preventief arrest is natuurlijk voor hem een zeer onaangename, maar — als ik het met een zacht woord mag

zeggen — zij is toch niet meer dan een voorbijgaande toestand van onlust, waaruit overigens in den regel geen materieele, financieele of economische gevolgen voortvloeien.

Daarbij komt nog, dat voor den burger — het is buitengewoon ongelukkig, maar het is nu eenmaal zoo — de preventieve hechtenis meebrengt een zeker odium, dat zij die lang in preventieve hechtenis hebben gezeten, daardoor in de oogen van velen zijn gestempeld tot maatschappelijk minderwaardigen. Geheel anders staat het in deze met den militair. Vooreerst omdat wij in de regtspleging voor de landmacht één verzamelwoord hebben voor de meest verschillende soorten van vrijheidsberoving; kwartierarrest, politiekamer, provoost en huis van bewaring, al deze begrippen vallen onder het algemeene woord „arrest”. Ik geloof, dat ieder die een eenigszins lange militaire loopbaan achter zich heeft, wel eens arrest heeft ondergaan, al ware het maar kwartierarrest voor een halven dag, omdat een knoop niet behoorlijk blonk of slecht was gepoetst. Arrest is dus voor den militair iets betrekkelijk minder buitengewoons. Het feit, dat hij wel eens arrest heeft ondergaan — waarvan bovendien de buitenwereld niets behoeft te bemerken — stempelt hem niet tot een minderwaardige. Voor den militair is het arrest inderdaad wat een strafrechtsgeleerde eens heeft genoemd een ideale vorm van preventieve hechtenis, nl. zoo'n hechtenis, die niet reeds uit zich zelf den man onteert, maar alleen in verband met het feit dat daartoe aanleiding mocht hebben gegeven.

De preventieve hechtenis moet kunnen worden opgelegd door elk gezag, dat zich uitstrekt over personen die leven in een gedwongen samenleving. In elke gedwongen samenleving is preventieve hechtenis een noodzakelijk wapen in de handen van het gezag. Denken wij aan het eenvoudigste geval, dat de onderwijzer een ondeugenden leerling gedurende de les in afzondering plaatst. Die onderwijzer past dan toe een elementairen vorm van arrest en hij moet dat doen, omdat de ondeugende leerling anders misschien de grootste wanorde in zijn klas zou veroorzaken.

De heer ROODHUYZEN: Maar een goed schoolmeester heeft een dergelijk wapen nooit nodig.

De heer DRESSELHUYNS, Regeeringscommissaris: Vandaar dan ook dat de Minister, zijn officieren willende opvoeden tot „goede schoolmeesters”, tot goede handhavers van de tucht, voorschriften heeft gepubliceerd, waarin staat dat het arrest niet anders dan in zeer hooge uitzonderingen en alleen met groote kalmte en bezadigdheid moet worden toegepast.

Gaan wij van de school over tot een meer duidelijk voorbeeld van gedwongen samenleving, naar Rijksopvoedingsgestichten en tuchtscholen, waarmede ik zelf persoonlijk vertrouwd ben, dan acht ik het volkomen ondenkbaar, dat men aan de leiders van dergelijke inrichtingen zou opdragen een goede orde te handhaven zonder hun tevens de bevoegdheid te geven om als het noodig is *onverwijld* een van de weerspannige knapen of meisjes te verwijderen en af te zonderen.

Dit is een zoo noodzakelijk uitvloeisel van het begrip tucht, dat een goede handhaving daarvan eigenlijk niet bestaanbaar is zonder die bevoegdheid.

Wij kunnen dit dadelijk nader inzien, wanneer wij ons de omstandigheden maar eens voor oogen stellen, die zich kunnen voordoen.

Stelt u voor, dat op de binnenplaats van een kazerne een sergeant bezig is een groep soldaten te oefenen en dat een van de manschappen dienst

weigert. Zou men dan willen, dat de sergeant niet het recht zou hebben om den man arrest aan te zeggen, maar hem, ondanks zijn brutaal optreden, zou moeten blijven dulden in zijn troepje? Daardoor zou het exerceeren en dus de geheele werkring van den sergeant onmogelijk worden. En dat kan de geachte afgevaardigde toch in gemoede niet willen. Hij zal dus toegeven, dat, waar eenmaal ook aan den minder hoogen superieur gezag wordt toegekend, daaraan het recht verbonden moet blijven om arrest aan te zeggen. Dit recht moet absoluut verbonden blijven aan het uitoefenen van het gezag, dit lijdt geen twijfel.

Wanneer dit nu zoo is, staat het vast, dat, wanneer het amendement van den geachten afgevaardigde werd aangenomen, wij de geheele militaire maatschappij zouden hebben beroofd van het wapen, dat zij noodig heeft om te doen wat des militairs is. Het amendement bevat zeer te recht niet een beperking van het bestaande recht van den sergeant of van den corpscommandant om arrest aan te zeggen. Maar dit is eenigszins inconsequent, vergeleken met de strafvordering tegenover burgers. De officier van justitie toch mag alleen preventieve hechtenis gelasten in de gevallen genoemd in art. 86 van het Wetboek van Strafvordering, maar dat schrijft de geachte afgevaardigde niet voor; hij wil den corpscommandant, den kapitein en zelfs den sergeant zoo noodig arrest laten toepassen op elk militair, die een delict, welk dan ook, pleegt, maar zoodra de man is verwezen naar den krijgsraad zou bijna steeds het arrest moeten worden opgeheven. Wij zouden dus het zonderlinge verschijnsel krijgen, dat, wanneer een man zeer brutaal is opgetreden, een zeer ernstig delict heeft gepleegd, goederen van zijn kameraden op de chambrée heeft gestolen, desertie heeft gepleegd, de corpscommandant hem wel in arrest zou mogen stellen, maar dat van het oogenblik af, dat de garnizoenscommandant hem zou hebben verwezen naar den krijgsraad, de man zou kunnen zeggen; ik groet u, kalm de gestolen goederen onder den arm zou kunnen nemen en de kazerne verlaten; want nu is de toestand ingetreden, dien de geachte afgevaardigde in zijn amendement stelt, n.l. dat de man moet worden vrijgelaten, omdat hij niet heeft gepleegd een van de delicten in het door den geachten afgevaardigde ontworpen art. 160 vermeld.

Wat staat er in hoofdzaak in dit art. 160? Dat de gevangenneming of gevangenhouding alleen kan plaats vinden in de gevallen en op de gronden vermeld in dat artikel, n.l. in geval van feiten, waartegen als maximum een gevangenisstraf van vier jaren is bedreigd en op grond hetzij van gegronde vrees voor vlucht, hetzij van eenige andere gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, hetzij van noodzakelijkheid van tuchthandhaving. Men vergelijkte art. 86 van het Wetboek van Strafvordering.

Wanneer zich dus niet voordoet een van de feiten waarop een gevangenisstraf is bedreigd van 4 jaar, dan komt zelfs de quaestie der discipline niet aan de orde. Het artikel is m. a. w. foutief geredigeerd, maar de geachte afgevaardigde *kan* het ook niet beter redigeeren. Het staat vast, dat, wanneer iemand in de kazerne een delict pleegt, waartegen geen 4 jaar gevangenisstraf is bedreigd, hij volgens het amendement niet in eigenlijke preventieve hechtenis kan worden gesteld.

Zoo zal bijv. een huzaar een paard uit den stal medenemen. In het stelsel van den geachten afgevaardigde zou de garnizoenscommandant bij de verwijzing dien huzaar onmiddellijk in vrijheid moeten doen stellen. Het is dus duidelijk, dat men ook arrest noodig heeft voor lichte feiten, arrest moet in militaribus kunnen worden toegepast ter zake van alle strafbare feiten, en dus niet alleen voor die waartegen als maximum een gevangenis-

straf van 4 jaar is bedreigd. Dit zoo zijnde, komt het mij voor, dat, als wij willen hebben een goede regeling van het arrest, wij niet moeten volgen het stelsel van den geachten afgevaardigde. De Regeering is er juist in hooge mate op bedacht geweest om een goede regeling van het arrest te geven, waarin zij naar mijn meening ook uitnemend is geslaagd, een regeling die in beginsel haast het ideaal nabijkomt. De regeling is ultra-modern, omdat zij rekening houdt met de nieuwste opvattingen van de juridische wetenschap; want bij de tegenwoordige wetenschap gaat men bij een goede regeling van de preventieve hechtenis niet meer onderscheiden naar qualificatie en strafbedreiging. Wat zegt artikel 86 van het Wetboek van Strafvordering? O. a. dat men preventieve hechtenis kan opleggen voor diefstal. Wanneer dus iemand een lucifer wegneemt uit een luciferdoosje, kan men op dien man de preventieve hechtenis toepassen; wanneer daarentegen iemand pleegt een mishandeling met voorbedachten rade, die groot gevaar oplevert voor de maatschappelijke orde, dan mag die man niet worden gehecht. Andere wetten, zooals o. a. het Duitsche militaire wetboek, zoeken de zaak op andere wijze te regelen, eenigszins in den geest van den geachten afgevaardigde. Daar zoekt men het niet in de gevallen, maar in de gronden; men past daar alleen preventieve hechtenis toe, wanneer zich bepaalde omstandigheden voordoen, en nu spreekt het vanzelf, dat de beantwoording der vraag, of die omstandigheden gegeven zijn, in hooge mate afhankelijk is van subjectieve inzichten. Op het oogenblik zegt het Wetboek van Strafvordering, dat bij vrees voor ontvluchting en bij andere redenen van maatschappelijke veiligheid preventieve hechtenis mag worden toegepast, terwijl de aanwezigheid van zoodanige redenen moet worden uitgemaakt door dengeen die het arrest oplegt. Wanneer ik nu beklagde ben, heb ik geen enkelen werkelijken waarborg, als mijn garnizoenscommandant, die lichtvaardig hechten wil, moet beoordeelen of ten aanzien van mij bestaat vrees voor ontvluchting, of een andere reden van maatschappelijke veiligheid.

Wat doet nu de moderne wetenschap? Die zoekt de zaak in iets anders. Indien de geachte afgevaardigde hier verbreeding had voorgesteld, zou ik hem als jurist gaarne op dien weg hebben gevolgd. De nieuwe doctrine zegt: wij moeten de regeling vinden in de preventieve en repressieve waarborgen. Daartoe behoort dan ten eerste schadevergoeding aan hem die ten onrechte is gehecht geworden. Dat is een zeer billijk instituut, dat zoo min in de burgerlijke als in de militaire strafwetgeving mag worden gemist en als het vaststaat, dat ieder die op lichtvaardige gronden is gehecht, ruimschoots zal worden schadeloos gesteld, dan zal ieder meerdere er zich wel voor wachten op lichtvaardige gronden arrest toe te passen, omdat hij groote kans loopt later door den Staat voor zijn lichtvaardigheid te worden aansprakelijk gesteld.

Zie, Mijnheer de Voorzitter, ook op dit punt komt men weer terug tot het oude, want wat zegt art. 15 van de rechtspleging voor de landmacht? Dat elke mindere die gestraft wordt of preventief gehecht, een reclame kan instellen en dat hem zoo noodig het ongelijk zal worden gebeterd. Nu geef ik toe, dat op het oogenblik dit artikel niet ruim wordt toegepast, maar de grondslagen voor een goede toepassing zijn toch aanwezig.

Naast de repressieve staan nu de preventieve waarborgen, hierin bestaande, dat, als men een arrest toepast, die toepassing wordt gecontroleerd door zooveel mogelijk rechterlijke en justitieele autoriteiten, opdat lichtvaardige beslissingen aanstonds worden gebeterd. Dit doet de nieuwe regeling van de rechtspleging bij de landmacht. Immers, volgens de roode wijzigingen zal elk meerdere die een mindere het arrest heeft aangezegd, dadelijk aan

den korpscommandant verslag moeten doen; en die korpscommandant zal dan op eigen verantwoordelijkheid moeten beslissen of het arrest juist is toegepast. Dan moet de zaak worden voorgelegd aan den garnizoenscommandant, die niet dadelijk mag beslissen, maar moet hooren den auditeur-militair en eerst daarna een verklaring heeft te geven of het arrest al dan niet goed is toegepast.

Hier heeft men dus, als aanvang, tot zekere hoogte precies hetzelfde als in art. 41 van het Wetboek van Strafvordering wordt gezegd, nl. dat een verdachte op heeterdaad dadelijk aan den officier van justitie wordt overgeleverd, die dan zes dagen dien verdachte voorloopig mag doen vasthouden. Hier moet de man dadelijk gebracht worden voor den garnizoenscommandant, die beslissen moet, den auditeur-militair gehoord, en daarna komt de zaak bij den officier-commissaris, die opnieuw overwegen moet of het arrest gemotiveerd is. Acht deze het arrest wel gemotiveerd dan moet hij een beslissing vragen van den krijgsraad, den beklagde gehoord, en de krijgsraad beslist dan of de man in arrest moet blijven. Sterker nog: de wet zegt, dat de krijgsraad in zijne eerste zitting beslist of het arrest al dan niet juist is toegepast. De krijgsraad moet dus ook letten op de al dan niet juiste toepassing van de preventieve hechtenis. En eindelijk gaat het wetsontwerp nog verder door te zeggen, dat in elken stand van het geding op verzoek van den auditeur-militair, den krijgsraad, den beklagde of den raadsman het arrest kan worden opgeheven.

Hier heeft men dus eene geheele serie van waarborgen, die, als zij goed worden in acht genomen — en daarvoor kan niet alleen waken het algemeen rechtsgevoel, maar daartoe kan ook de Minister van Oorlog den noodigen drang witoefenen op zijn ondergeschikten — deze regeling maken tot een allermooiste, ik zou haast zeggen als type tot een ideale.

Tegen de regeling van den geachten afgevaardigde heb ik het bezwaar, dat zij is antiek en reactionair, dat zij niet voldoet aan de moderne begrippen en dat zij ernstige bezwaren oplevert. Ook technisch is het amendement niet in orde. Ik mag opmerken dat in dit amendement mijns inziens wel een twintigtal technische fouten zijn.

Nu zal ik ze niet alle opnoemen — ik ben bereid het te doen als de geachte afgevaardigde het wil — maar hij zal moeten toegeven, dat enkele van dien aard zijn, dat hij zijn amendementen op het stuk van de preventieve hechtenis niet zal kunnen handhaven.

Eerst de vorm. De taal kan niet worden gehandhaafd, niet om het argument van den heer Thomson, maar omdat men het door den geachten afgevaardigde ontworpen art. 160 niet zou begrijpen.

Het amendement op art. 160 begint: „gevangenneming of, zoo de verdachte zich in arrest bevindt, gevangenhouding kan op voordracht van den Auditeur-Militair door den Krijgsraad worden bevolen”.

Nu kent de militaire rechtspleging geen „gevangenhouding”, maar „in-arreststelling” of „apprehensie”. Dit heeft een andere beteekenis. Men kan zich voorstellen dat aan boord iemand wordt gevangen genomen of gehouden in detentie op een deel van het schip, waarop hij zijn gewonen dienst verricht. Er zou dus moeten gelezen worden „in arrest nemen”, en „in arrest stellen”. Wanneer het amendement spreekt van „verdachte”, zou ik zeggen: in dit stadium is er geen verdachte meer. Die is er tot de verwijzing toe; na dien tijd heet hij, willekeurig „beschuldigde” of „beklaagde”. Hier wordt verkeerdelijk van „verdachte” gesproken.

Er zijn bezwaren van meer belangrijken aard. De geachte afgevaardigde heeft dit artikel overgenomen uit het Wetboek van Strafvordering, art. 86,

en heeft werkelijk vergeten, dat dat artikel niet staat los van andere artikelen. Het vindt toepassing na verleenden rechtsingang en houdt verband met andere artikelen, waarin die rechtsingang behoorlijk wordt uitgewerkt. De geachte afgevaardigde neemt art. 86 over en laat de andere artikelen weg, waardoor het volkomen onverstaanbaar wordt.

Wij lezen: „gevangenneming kan op voordragt van den auditeur-militair worden bevolen”, maar de bevoegdheid om ambtshalve invrijheidsstelling of gevangenneming te bevelen, wordt in het artikel aan den krijgsraad niet toegekend.

De geachte afgevaardigde zal niet willen beweren dat de krijgsraad hier behoorlijk kan handelen, nu art. 227 Strafvordering niet mede van toepassing is verklaard. De geachte afgevaardigde heeft zonder noodzakelijkheid die woorden „op voordragt van den auditeur-militair” overgenomen, maar de bepaling van art. 227 uit het oeg verloren. Art. 86 hangt samen met andere artikelen en men kan het, waar het zelf slechts een sequeel is van andere artikelen, niet overplaatsen in een andere wet zonder die andere bepalingen over te nemen.

In art. 160 van het ontwerp staat, dat in de eerste zitting van den krijgsraad wordt beslist of de beklagde gedurende het proces in arrest wordt gehouden. Wanneer de krijgsraad beslissen moet, of preventieve hechtenis noodzakelijk is, wordt in het amendement niet gezegd.

Nu nog eenige opmerkingen waaruit misschien eveneens zal voortvloeien dat de geachte afgevaardigde zijn amendement niet zal willen handhaven.

Er staat nu in de artt. 14a, 29 en 55, verwijzende naar art. 160, dat preventieve hechtenis alleen wordt toegepast in de gevallen en op de gronden bedoeld in art. 160. En de geachte afgevaardigde stelt in art. 160 voor te lezen: gevangenneming kan alleen worden bevolen indien tegen het misdrijf de doodstraf is bedreigd of *indien het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad is gegeven*, enz.

Nu is er in art. 14 nog geen sprake van een bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad, in art. 29 ook niet en evenmin in art. 55, zoodat het geheele amendement hierop zou neerkomen, dat er bijna nooit arrest zou mogen worden toegepast, omdat de gevallen die de geachte afgevaardigde zich voorstelt, zich niet zouden voordoen.

Reeds daarom dus zou het amendement van den geachten afgevaardigde zijn een doode letter en zou nagenoeg in alle gevallen de preventieve hechtenis uit de rechtspleging voor de landmacht moeten verdwijnen.

Ik ga verder. Op het oogenblik staat in het amendement van den geachten afgevaardigde: „De reden wordt op straffe van nietigheid in de beschikking met name vermeld.”

Dit is een uitnemend voorschrift en staat in het Wetboek van Strafvordering ook. Indien aan den rechter wordt overgelaten zonder opgaaf van redenen te beslissen of een bepaling moet worden toegepast, heeft de beklagde daaraan weinig.

Maar wat doet de geachte afgevaardigde?

Wat hij voorstelt, komt hierop neer, dat de garnizoenscommandant in zijn binnenste de redenen zal moeten overwegen, maar niets op papier behoeft te zetten, zoodat de beklagde van die redenen niets merken zal. Immers het tweede lid van het door den geachten afgevaardigde voorgestelde art. 160 is in de andere door hem voorgestelde artikelen, betreffende de preventieve hechtenis, niet herhaald.

Ik zou den geachten afgevaardigde verder willen vragen, waarom hij, als hij eenige artikelen, genoemd in art. 86 van het Wetboek van Straf-

vordering, overneemt, andere weglaat, onder andere die betreffende de pornographie, het spel, enz. Ik kan het motief daarvoor niet ontdekken en vind het ook in de toelichting niet.

Waarom moet een burger in geval van koppelarij, afdrijving, gelegenheid geven tot spel, preventief in hechtenis kunnen worden genomen en een militair niet? Ook alle gevallen van scheepvaartmisdrif laat de geachte afgevaardigde weg. Ik begrijp niet waarom. Ik zou den geachten afgevaardigde in overweging geven, wanneer hij zijn amendementen handhaaft, alle artikelen, genoemd in art. 86 Wetboek van Strafvordering, over te nemen. Het kan toch zijn bedoeling niet zijn hier te reageeren tegen de wet tot bestrijding van zedeloosheid, daarvoor had hij een ander moment moeten kiezen.

Ik zal nu niet alle technische bezwaren behandelen, het zou de Kamer te zeer vermoeien, indien ik ze alle besprak, maar op één zaak wil ik toch nog wijzen om te doen zien, hoeveel gebreken er in deze amendementen zitten.

De geachte afgevaardigde zegt, dat alleen voor misdrijven preventieve hechtenis kan worden toegepast, indien de gevangenisstraf, op het misdrijf gesteld, 4 jaren of meer bedraagt.

Daardoor nu zou hij uitschakelen alle gevallen genoemd in het crimineel wetboek, want daarin wordt niet gesproken van gevangenisstraf, maar alleen van *militaire* gevangenisstraf, en dit is in het geheel niet hetzelfde. Wanneer men art. 9 van de Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht naleest, zal men zien, dat militaire gevangenisstraf is gesteld na gewone gevangenisstraf, dat de volgorde der vrijheidsstraffen is: gevangenisstraf, militaire gevangenisstraf, detentie en hechtenis.

Indien de geachte afgevaardigde dus in zijn amendementen ook die misdrijven wil begrijpen, waartegen militaire gevangenisstraf is bedreigd, dan zal hij die speciaal moeten opnemen.

Ten slotte, want ik zal het hierbij laten —, misschien heb ik in tweeden termijn nog de gelegenheid nader op de fouten in deze amendementen vervat, te wijzen — nog dit.

De geachte afgevaardigde wil preventieve hechtenis alleen toegepast zien voor misdrijven, waartegen gevangenisstraf van 4 jaar of meer is bedreigd, maar indien hij het crimineele wetboek opslaat en ziet welke feiten met minder straf zijn bedreigd, zal hij komen tot verrassende resultaten.

Hij zal bemerken dat alle mogelijke delicten, die in het burgerlijke gestraft worden met 4 jaren en meer, volgens het crimineele wetboek worden gestraft met 1½, 2 jaren militaire gevangenisstraf. De zwaardere vorm van desertie, bij voorbeeld altijd in tijd van vrede en soms in gevallen van oorlog, wordt gestraft met minder dan 4 jaren gevangenisstraf. Werd dus het amendement van den heer HUGENHOLTZ c. s. aangenomen, dan zou het kunnen voorkomen dat een met moeite gevangen genomen deserteur zou zeggen: ik heb de eer u te groeten, want volgens het amendement van den heer HUGENHOLTZ moet ik onmiddellijk in vrijheid gesteld worden; ik ga naar het buitenland. Dat kan de geachte afgevaardigde niet bedoeld hebben, maar dat is reeds een hoofdreden om zijn artikel niet in de wet op te nemen.

Het denkbeeld van den geachten afgevaardigde apprecieer ik overigens volkomen. Hij heeft geheel gelijk, wanneer hij wil streven naar beperking van de preventieve hechtenis. Wanneer de Regeering daarop niet zeer bedacht was geweest, zou dat een groote fout geweest zijn.

De heer THOMSON merkte bij interruptie op, dat hij zou wenschen een

toestand als de nieuwe wet op de krijgstucht geeft. Volkomen juist. Wanneer de nieuwe wet op de krijgstucht zal zijn ingevoerd, zullen opnieuw beperkende bepalingen in zake de preventieve hechtenis van kracht worden en zal een toestand verkregen worden, die, wat dit punt betreft, gunstig afsteekt bij de huidige burgerlijke rechtspleging.

Het idee dat aan het amendement ten grondslag ligt, is mij dus sympathiek, maar de uitwerking daarvan is op dit oogenblik in dit wetboek niet wel mogelijk. Ik zou den geachten afgevaardigde dus in overweging willen geven het amendement in te trekken.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik gisteren als mijn overtuiging uitsprak, dat het, gelet op den vorm waarin deze wetsvoordracht voor ons ligt, onmogelijk is met ingrijpende amendementen te komen, heeft de Minister van Justitie gemeend, naar aanleiding daarvan in zijn peroratie te moeten zeggen, dat ik boos was omdat de heer HUGENHOLTZ iets had kunnen doen wat mij onmogelijk was geweest.

Ik moet betwijfelen, of de Minister op dit oogenblik nog hetzelfde zou zeggen. Het is toch klaar gebleken hoe onmogelijk het is om bij dezen vorm van dit wetsontwerp — en dat was juist mijn grief —, terwijl men zich beperken moet tot enkele artikelen en niet een serie van artikelen kan nemen die niet in het wetsontwerp voorkomen en er toch ten nauwste mede verband houden, met principieele amendementen te komen. Het is natuurlijk mogelijk te komen met kleine amendementen meer of min van redactioneelen aard, zooals ik er straks één in overweging gegeven heb en nog wel in overweging zal geven, maar principieele amendementen zijn uitgesloten. En als de zaak zoo staat, voel ik er niets voor om toch van die min beteekenende amendementen in te dienen, dan bepaal ik mij liever tot het in overweging geven van kleine wijzigingen.

Ik ben het geheel eens met den heer Regeeringscommissaris, dit amendement loopt niet, het kan niet worden aanvaard, en wanneer de heer HUGENHOLTZ straks zijn eerste amendement gehandhaafd had, dan zou ten aanzien daarvan precies hetzelfde moeten zijn gezegd.

Ik wil wel verklaren, dat ik ook getracht heb ten aanzien van de voorloopige hechtenis een mildere bepaling in het wetsontwerp te brengen, maar dat is mij evenmin gelukt.

Ik heb nu het woord gevraagd, omdat ik iets wilde zeggen in verband met een mededeeling van den Regeeringscommissaris, die ik zóó onjuist vind, dat ik de gelegenheid niet mag laten voorbijgaan zonder er tegen op te komen.

Ik heb straks gewezen op het type van auditeurs-militair, zooals ik er heb gekend, auditeurs-militair die in den krijgsraad vormden wat ik noemde het „militaristisch” element en tegen wie een compensatie moest gevonden worden in de leden van den krijgsraad die gelijk dachten en dezelfde beginselen huldigden op militair gebied als ik.

Wat wij nu hoorden van den Regeeringscommissaris doet mij afvragen, of wij thans niet een gelijk type in den persoon van den geachten Regeeringscommissaris voor ons zien. Dit ware ook psychologisch best te verklaren. De geachte Regeeringscommissaris heeft, toen hij in de laatste maanden geroepen werd door dit wetsontwerp om de kazerne te leeren kennen, tal van arresten en vonnissen gelezen en is hij — die van het eigenlijke leven in de weermacht niets afweet — gaan denken, dat het van straffen en nog eens straffen aan elkaar hangt. Hij is na zijn papierstudie in die sfeer verdwaald geraakt, kan hier nu komen met beweringen als

wij zoo juist van hem hebben gehoord, toen hij meende tegen het principe van den heer HUGENHOLTZ, dat ook mijn instemming heeft, te moeten reageeren. De Regeeringscommissaris zeide: wat wij nu geven is eigenlijk het *ideaal*, daar hebben wij het ideaal van de preventieve hechtenis, dat is prachtig! Geïdealiseerd heeft hij ze. En hij heeft tot toelichting gezegd: Kijk eens, arrest van een burger, dat is iets anders, maar in het militaire is dat een doodgewone zaak, dat hoort er zoo bij; wij weten het allen, als bijv. een knoop niet gepoetst is, staat daarop arrest; dat is iets waar men zich niet veel van aantrekt.

Ik zou willen zeggen, dat de Regeeringscommissaris hier een beginsel van de krijgstucht absoluut verkeerd heeft begrepen. De geest in het leger wordt door niets méér benadeeld dan door zulk een overdreven toepassing van arrest, en vooral van het zoogenaamd „voorloopig” arrest, indien ze niet behoorlijk gemotiveerd zijn. Daarom is het zoo juist, dat in het reglement op de krijgstucht, dat nu nog niet is ingevoerd, eenvoudig gesproken wordt van een bevoegdheid; men is bevoegd om dat voorloopig arrest op te leggen. Hier in deze wet, die nu het „ideaal” vormt, volgens den Regeeringscommissaris, is de verplichting opgelegd. Daar ben ik tegen opgetreden, en het had op den weg van de Regeering gelegen dit althans te wijzigen. Het behoort er niet in, het mag niet meer zijn dan een bevoegdheid, en dan nog een waarvan op een normale, behoorlijke, verstandige wijze gebruik gemaakt mag worden. Want inderdaad, wanneer iemand in de kazerne gestraft wordt met voorloopig arrest en het is niet dubbel en dwars noodig, dan moet gij eens vragen wat een schade dat op de soldatenkamers aan de tucht doet.

Als de Regeeringscommissaris hier zulke mededeelingen doet, dan gaat er dat hier in, maar ik en al wie met mij het leger kennen, wij weten hoeveel van hetgeen men jaren en jaren gepoogd heeft er in te brengen aan een goeden geest, soms weer door enkele verkeerde maatregelen en toepassingen wordt geschaad. Daarom vergeve men mij, dat ik over die woorden, van de Regeeringstafel gesproken, mij ietwat warm maak, en dat ik niet onweersproken wil laten een dergelijke opvatting als hier van de Regeeringstafel werd verkondigd. En wanneer men daar zegt: dat is nu een ideale toestand, dan zeg ik: het lijkt er niet naar!

Het is juist onder meer mijn grief, dat men niet tegelijkertijd zulke regelingen als in zake het voorloopig arrest meer aan banden heeft gelegd. Wat moet er nu gebeuren? Een man heeft voorloopig arrest, misschien zonder grond. Hij komt bij den commandeerenden officier op het rapport, en die zal den man niet uit het voorloopig arrest kunnen ontslaan, want daarover moet hij het oordeel vragen van den auditeur-militair. Daarom juist heb ik de wijziging voorgesteld die ik zooeven aan het oordeel der Regeering heb onderworpen. Er moeten ten aanzien van de voorloopige vrijheidsberoving in het leger door en door gegronde denkbeelden ontstaan; het is noodzakelijk dat men hier andere geluiden laat hooren dan in de militaire wereld wel eens vernomen worden, n.l. dat het er niet op aankomt of iemand „even” arrest heeft gekregen. Dit zijn zeer arbitraire bevoegdheden in de handen van de chefs; officieren en korporaals hebben maar het recht te zeggen: je vrijheid neem ik je af, geheel in strijd met de grondwettelijke rechten, die aan ieder Nederlander zijn geschonken. Dat is iets hoogst ernstigs. Daarover moet men niet losjes heengaan; ik ben overtuigd, dat, wanneer de Regeeringscommissaris de toestanden in het leger kende, hij niet gesproken zou hebben als hij heeft gedaan en ik eindig deze uiteenzetting met de hoop uit te spreken, dat van de zijde van de Regeering

al het mogelijke zal worden gedaan om in de practijk te wraken wat wij hier van haar Commissaris hebben vernomen.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Veel van hetgeen de heer THOMSON heeft gezegd is mij uit het hart gegrepen. Ook ik heb mij zeer gestooten aan de voorstelling van den heer Regeeringscommissaris omtrent het militair arrest en de minder ernstige beteekenis die dat arrest voor militairen zou hebben dan voor burgers. Dat arrest, heeft de Regeeringscommissaris gezegd, is eigenlijk niets anders dan een verscherping van de vrijheidsontneming waaraan zij toch gewend zijn. Als de Regeeringscommissaris beter op de hoogte was van hetgeen er omgaat onder de mindere militairen, zoowel in het leger als op de vloot, dan zou hij die woorden niet hebben gesproken. Want wat op het oogenblik de vloot in beroering brengt is het feit, dat de rechterzijde bij monde van de heeren DUYMAER VAN TWIST en VAN DER VOORT VAN ZIJP aangedrongen heeft op afschaffing van het zoogenaamde nachtpassagieren. Dat is dus ook een kleine verscherping van de gewone vrijheidsontneming, waaraan de militair gewend is. Ten gevolge van dat clericale drijven is er op dit oogenblik aan boord van de vloot een zoo ernstige beweging, dat, als de heeren niet bijtijds hun oogen daarvoor openen, zij daarvan de zeer wrange vruchten zullen plukken. Het gaat toch niet aan de zaak zoo voor te stellen. Juist omdat de militairen altijd leven in een toestand van gedeeltelijke vrijheidsberoving, moet men dubbel oppassen, dat men hun van het beetje vrijheid dat zij overhouden, niet nog een brok afneemt. En het nu voor te stellen, dat dit voor een militair niet zoo erg en voor een burger veel erger is, inderdaad, de heer THOMSON had wel gelijk, dat deze Regeeringscommissaris is plus militair que les militaires. Dat was met professor VAN DER HOEVEN ook zoo, zooals te recht wordt opgemerkt.

Het moge waar zijn, dat het militair arrest geen financieele gevolgen heeft, dat er niet een odium op hem zou rusten, is absoluut onjuist. Maar het is een odium van een ander soort. Neen, de andere militairen zullen er hun kameraad niet minder om achten, wanneer hij wegens het ontbreken van glimmende schoenen of een knoop aan een jas arrest heeft ondergaan, maar al die dingen worden met de meest mogelijke nauwkeurigheid opgeteekend in het conduiteboekje, en dat boekje vergezelt den militair van af het oogenblik dat hij in dienst treedt totdat hij er uit gaat. En altijd is dat boekje hem tot een last en een vloek. Al die kleine dingen worden er in opgenomen en worden hem aangerekend. Dat is het odium dat om allerlei futilliteiten door zijn superieuren op hem geworpen wordt.

Maar ik zou willen vragen, als nu inderdaad dat militair arrest van zoo futiele beteekenis is als de Regeeringscommissaris het voorstelt, waarom heeft hij dan zoo zijn best gedaan om toch in de wet allerlei regelen te stellen om de verkeerde toepassing van dat militaire arrest te voorkomen?

De geheele opzet, het heele begin van de speech was erg mooi. Dat had misschien thuisgehoord op een college. Daar was het van den professor tegenover de studenten waarschijnlijk zeer op zijn plaats geweest, maar hier was het absoluut niet op zijn plaats, want de Regeering heeft metterdaad getoond, dat zij staat op hetzelfde principieele standpunt als ik, dat wij beiden meenen, dat misbruik van de toepassing van het militair arrest moet worden voorkomen. De quaestie is maar de modus quo.

De heer Regeeringscommissaris heeft nu zeer uitvoerig willen aantonen, hoe onmogelijk is de modus dien ik had aangegeven. Ik wil a priori erkennen, dat ik wel begrepen heb, dat er heel wat op mijn amendement

zou zijn aan te merken. Ik ben geen jurist — ik behoef dat hier nauwelijks te zeggen — en dat ik getracht heb op dit gebied iets te doen, och, dat is misschien een bewijs van overmoed, maar het is toch ook een poging om ernstig het werk te doen dat ons hier wordt opgelegd. Dat ik daarin kan mistasten spreekt vanzelf. Maar de Regeeringscommissaris is toch wel wat heel ver gegaan in zijn bestrijding van het resultaat van mijn werk, want wat heeft hij gezegd? Zou de geachte afgevaardigde inderdaad willen, dat de onderofficier niet stante pede iemand in arrest zou mogen nemen? En nadat die zeer onwaarschijnlijke stelling, die ik natuurlijk geen oogenblik onderschrijf, is verkondigd, laat hij er dadelijk op volgen: maar de heer HUGENHOLTZ heeft zijn amendement op die gevallen niet van toepassing verklaard, want zijn amendement komt pas in werking wanneer eenmaal de officier-commissaris is benoemd en met den verdachte en naar den krijgsraad verwezene in aanraking is gekomen. Maar waarvoor diende dan die heele tirade over dat stante pede? Mag ik dat in alle bescheidenheid vragen? Was dat niet een zeer onnoodig bloempje, een poging om eens een vollen stroom van juridische vernietiging te storten over het arme hoofd van een niet-jurist-Kamerlid, dat zich verstout heeft op het gebied van strafvordering een amendement te ontwerpen, dat zoo indruischt tegen de hooge wijsheid van de heeren? Inderdaad, dit voorbeeld toont aan, dat er in de rede van den geachten heer Regeeringscommissaris vrijwat achterwege had kunnen blijven, terwijl hij dan toch hetzelfde resultaat zou hebben bereikt.

Er is verder een passage in de rede van den heer Regeeringscommissaris waarvan de portée mij als niet-jurist ontgaan is. Ik zeg dat dadelijk er bij, omdat ik den Regeeringscommissaris er niet van wil beschuldigen zijn college niet met de noodige duidelijkheid te hebben gegeven. Het ligt natuurlijk aan mijn ooren, die niet aan een dergelijk juridisch betoog gewend zijn, dat ik hem niet in allen deele heb kunnen volgen.

Hij heeft gezegd: in art. 160 worden genoemd gevallen en gronden. Een van die gevallen zou kunnen zijn diefstal. Wegens diefstal wordt een man stante pede in arrest gesteld. Daar ben ik niet tegen; het spreekt vanzelf dat gehandhaafd moet blijven de onmiddellijke tuchthandhaving die ieder noodig heeft die gezag moet oefenen. Maar, zeide hij, wanneer nu die man wordt verwezen naar den krijgsraad, dan zegt hij op hetzelfde oogenblik: ik groet u, ik heb wel diefstal, desertie of wat ook gepleegd, maar dat doet er niet toe; ik ga nu vrij uit. Ik begrijp daar niets van. Ik zeg nog eens, het zal hoogstwaarschijnlijk wel aan mij liggen.

In art. 160 worden genoemd naast de gevallen ook de gronden.

De heer DRESSELHUYNS, Regeeringscommissaris: In uw amendement staat „en de gronden”.

De heer HUGENHOLTZ: Ik begrijp dan dat het bezwaar is dat er *en* staat in plaats van *of*. Als het dat is, zou ik alweer zeggen: waarom heeft de Regeeringscommissaris een boeiende redevoering van ongeveer tien minuten gehouden als hij die had kunnen voorkomen door even kalm op te merken dat hoogstwaarschijnlijk de bedoeling van den voorsteller is te lezen *of*?

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Met *of* is u er nog veel minder.

De heer HUGENHOLTZ: Wij hebben ten slotte een uiteenzetting gekregen

van de allernieuwste doctrine op het gebied van het strafproces. Ik heb dat zeer interessant gevonden. Wij hebben dan gehoord dat de regeling van art. 86 Strafvordering is verouderd en reactionnair en dat daarentegen de regeling neergelegd in deze wijziging van het Wetboek van Militaire Strafrechtspleging is nagenoeg ideaal.

De twee waarborgen die aan den militairen beklaagde bij het in arrest stellen moeten worden gegeven, zijn eenerzijds repressief en anderzijds preventief. De repressieve waarborg nu is de schadevergoeding die in art. 17 van de R. L. is neergelegd en de preventieve waarborg bestaat in de correctie die de krijgsraad eventueel aanbrengt in de beslissing van den officier-commissaris.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, ik wil graag aannemen dat volgens de allernieuwste doctrine de zaak hier in dit wetboek prachtig is geregeld, alleen bevreedt het mij wel eenigszins dat, waar altijd gezegd wordt: wij kunnen toch niet verder gaan dan wat in het burgerlijk strafproces op het oogenblik geregeld is, men nu in eens de herziening van het burgerlijk strafproces ver voorbij is gelopen en men dit allernieuwste zonder eenige toelichting in de stukken heeft geïntroduceerd in dit verouderd, archaische militaire strafwetboek. Dat vind ik zeer zonderling.

Als ik het nu maar wist dat deze zaak goed zal worden toegepast. Uit de hoogte van zijn idealisme is de heer Regeeringscommissaris even met de beide voeten teruggekomen op den grond en hij heeft begrepen dat de geheele zaak nu ten slotte neerkomt op de goede uitvoering, want de repressieve waarborg, die schadevergoeding is lak, om het maar platweg te zeggen, hij beteekent niets. De heer Regeeringscommissaris heeft zelf gezegd dat de militaire gearresteerden geen geldelijk nadeel lijden van hun arrest, wat met den burger wel het geval is, dus schadevergoeding is vanzelf buitengesloten.

Nu komt de andere waarborg, dat is de correctie van den krijgsraad. Ja, als nu die krijgsraad inderdaad bestond uit menschen die doortrokken zijn van diezelfde hyper-idealistische doctrine als deze heer Regeeringscommissaris, dan hadden wij daarin een waarborg, maar wij hebben in den krijgsraad vier heeren militairen die van wetstoepassing, van rechtsgronden nagenoeg niets weten, die, zooals de heer VERHEY zelf gezegd heeft, wanneer zij er toe geroepen worden, hun hart vasthouden en zeggen: omdat ik er eigenlijk niets van weet, aarzel ik een vonnis uit te spreken, terwijl het toch door mij uitgesproken zal moeten worden. Die heeren die alleen verstand hebben van militaire zaken en doordrongen zijn van de noodzakelijkheid om de tucht te handhaven, zullen nu moeten beoordeelen of de handhaving van de tucht eischt dat de een of andere delinquent in arrest zal blijven gesteld. Ik vrees dat die heeren er vrijwel altijd toe zullen overgaan te zeggen: het belang van de tucht eischt dat deze man in arrest blijft.

Ik zou dus, waar wij hier staan tegenover den krijgsraad, de verouderde en reactionnaire regeling van art. 86 Strafvordering hebben geprefereerd boven deze ideale van den heer Regeeringscommissaris.

Maar het is bij deze bestrijding niet gebleven. De heer Regeeringscommissaris heeft een opsomming gegeven van de technische fouten die in mijn amendement voorkomen. Ik wil niet trachten alle opmerkingen daarover te rescontreeren, om de eenvoudige reden, dat ik het niet kan. Er zijn verscheidene fouten die ik aanstonds heb moeten toegeven en waaromtrent ik moest zeggen: het is wel wat gezocht, het is wel wat al te veel de zaak op de punt van de naald afgewogen, maar recht is recht,

de spreker heeft gelijk. Maar er zijn toch ook andere bezwaren, die ik minder kan toegeven. Desertie — zeide de heer Regeeringscommissaris — wordt zelfs in de ernstigste gevallen volgens het Crimineel Wetboek gestraft met minder dan vier jaar en daarop zou dus volgens art. 86 van het Wetboek van Strafvordering nooit preventieve hechtenis kunnen worden toegepast. Maar dan blijven toch nog de gronden. Er is dan toch de grond „handhaving van de tucht”, die preventieve hechtenis noodig kan maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal echter niet meer over de zaak twisten. Hoe sympathiek het beginsel van mijn amendement ook aan den heer Regeeringscommissaris moge zijn, ik begrijp, dat het amendement, wegens de technische fouten niet zal kunnen worden aangenomen. Het is gebleken, ook na de rede van den heer THOMSON, dat ondanks de zeer gerechtvaardigde critiek, die op de voorstelling van den heer Regeeringscommissaris kan worden uitgeoefend, een praktische regeling van deze zaak zoo veel moeilijkheden meebrengt, dat wij er in zullen moeten berusten onze poging tot verbetering in deze op te geven. Ik heb daarom de eer het amendement in te trekken.

De Voorzitter: Daar het amendement van de heeren HUGENHOLTZ c. s. door de voorstellers is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Nu het amendement door den geachten afgevaardigde is ingetrokken, zal ik natuurlijk over het amendement zelf niet spreken, maar de wijze, waarop de beide geachte afgevaardigden hun verdediging hebben gevoerd, noopt mij toch een enkel woord te zeggen.

Ik moet opkomen tegen de voorstelling, alsof de Regeeringscommissaris zou zijn — de gebezigde uitdrukking herinner ik mij niet precies meer — een hyper-militarist.

Die bewering doet mij leed, maar het misverstand is uitsluitend te wijten aan niet voldoende kennismaking van de stukken. In de artikelen 8 en 165 van de Rechtspleging bij de Landmacht is met rood aangegeven — en de wijzigingen in rood zijn juist afkomstig van de heeren die nu achter de groene tafel zitten, ook van den heer Regeeringscommissaris —, dat in elken stand van het geding respectievelijk de commandeerende officier en later de krijgsraad iemand uit het arrest kunnen ontslaan, op welke gronden ook. De aangewezen autoriteit — men vergelijk ook art. 56 — is dus absoluut vrij het ontslag in den meest ruimen omvang toe te passen. Ik durf daarom uitdrukkelijk verklaren, op grond van mijn ervaring — en ik heb art. 86 van het Wetboek van Strafvordering eenige honderden malen moeten toepassen in mijn vroegere functies bij het openbaar ministerie —, dat de artikelen 8 en 165 van de Rechtspleging bij de Landmacht in meerdere opzichten een veel ruimere en betere regeling op het stuk der voorloopige hechtenis geven dan men in het Wetboek van Strafvordering aantreft. De heer Regeeringscommissaris verdiende dus niet het verwijt dat hem naar het hoofd is geworpen.

Overigens meen ik te kunnen volstaan met te constateeren, dat het mij opgevallen is dat de heeren meer in groote woorden dan in argumenten hun kracht hebben gezocht, en dat de feiten, zooals die van de Regeeringstafel zijn medegedeeld, niet zijn weerlegd. Voor zoover de heeren dat hebben getracht, zijn zij minder geslaagd. Wanneer men bijv. wil volhouden, dat de preventieve hechtenis, die op grond van het Wetboek van Strafvordering

wordt toegepast, gelijkstaat met het arrest, betoogt men iets, dat in strijd is met de feiten.

Het militaire arrest is veelal van geheel anderen aard en van veel lichter karakter dan de preventieve hechtenis, die de burger kan ondergaan krachtens beschikking van de bevoegde burgerlijke autoriteit.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 14a zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Door de heeren HUGENHOLTZ c. s. is als amendement voorgesteld om, na VII een wijziging in te voegen van art. 29. Mag ik aannemen, dat na de intrekking van het amendement op art. 14a ook dit amendement is vervallen?

De heer HUGENHOLTZ: Ja, Mijnheer de Voorzitter, en ook de beide volgende door ons voorgestelde amendementen.

De Voorzitter: Dan maken deze amendementen geen onderwerp van behandeling uit.

Beraadslaging over het onder VIII voorgestelde, luidende:

Artikel 129 wordt gelezen als volgt:

„Nadat de informatiën voor den Officier-Commissaris zijn afgelopen en daarvan rapport is ontvangen door den Commandeerenden Officier van het Garnizoen der Hoofdplaats van het militair arrondissement of district, zal deze, na overleg met den Auditeur-Militair, binnen 3 dagen daaraan volgende bij schriftelijk bevel tegen een daarbij aan te geven dag en uur, het bijeenkomen van den Krijgsraad ordonneeren.”

Voorts wordt aan dit artikel als tweede, derde en vierde alinea het volgende toegevoegd:

„De Auditeur-Militair zal aan den voet van dit bevel vermelden het feit, dat door hem ten laste wordt gelegd, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan, alles op straffe van nietigheid, alsmede de omstandigheden waaronder het feit zou gepleegd zijn.

„Bevel en telastelegging worden, met opgave van de getuigen en deskundigen, door den Auditeur-Militair gedagvaard of nog te dagvaarden, zoo spoedig mogelijk en ten minste tien dagen vóór den voor de bijeenkomst van den Krijgsraad bepaalden dag aan den beklagden, met overgave van een door den Secretaris van den Krijgsraad, geteekend afschrift, door een Deurwaarder of een dienaar der Openbare Magt beteekend. Deze termijn kan, met toestemming van den beklagden, worden verkort, mits in het exploit de verklaring van den beklagden, houdende zijn toestemming, worde opgenomen en door hem geteekend.”

Het opschrift van het Derde Hoofdstuk van den Tweeden Titel wordt gelezen: „Bijeenroeping en zamenstelling der Krijgsraden.”

De heer THOMSON: Ik zou een paar vragen aan de Regeering willen doen, waarop ik echter niet dadelijk een antwoord verlang. Ik zou nl. willen vragen of niet bij tweede lezing „bevel” kan worden veranderd in

„bevelschrift”, of achter het woord „nietigheid” in plaats van een komma niet beter een komma punt geplaatst ware, en of in het tweede lid de woorden „bevel en telastelegging” niet kunnen worden veranderd in: „dit geschrift wordt”.

De tweede vraag is van meer ingrijpenden aard, nl. of in het tweede lid de woorden: met toestemming van den beklaagde, niet kunnen worden gewijzigd in de woorden: op verzoek van den beklaagde. Dus de woorden „op verzoek” weer te herstellen, die er aanvankelijk hebben gestaan. Ik vind dit te meer noodig in verband met de verkorting van 14 dagen tot 10.

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! De opmerkingen van den geachten afgevaardigde betreffende redactie-wijzigingen zullen bij de tweede lezing gaarne door de Regeering worden overwogen, en naar het mij aanvankelijk voorkomt, zullen die wijzigingen dan ook wel aangebracht worden, aangezien zij mij voorkomen juist te zijn. Wat de vraag van den geachten afgevaardigde betreft om de woorden „met toestemming van den beklaagde” te veranderen in „op verzoek van den beklaagde”, dit betreft werkelijk een wijziging van materieelen aard, die niet bij tweede lezing kan geschieden, maar waarover nu moet worden beslist. Ik zou de Kamer echter met gerustheid aanneming van het voorstel van den geachten afgevaardigde kunnen aanraden.

De heer THOMSON: Kan de Regeering de wijziging dan niet overnemen?

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: Met die eene wijziging in het artikel kan niet worden volstaan; later volgt nog: „Deze termijn kan met toestemming van den beklaagde worden verkort.” In het geheel moet de thans bedoelde wijziging driemaal in het artikel worden aangebracht. De Regeering heeft echter geen bezwaar, daartoe over te gaan; het amendement van den geachten afgevaardigde wordt dus door de Regeering overgenomen, zooals ik met machtiging der beide Ministers hier mag verklaren.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den geachten afgevaardigde wel willen verzoeken om, wanneer hij weder wijzigingen wenschte voor te stellen, dit dan schriftelijk te doen; dan kunnen wij er volledig over oordeelen. Ik wil desgewenscht gaarne amendementen overnemen, al verkeeren zij nog in embryonaal stadium, maar dan moet ik toch precies weten hoe zij er uitzien.

De heer THOMSON: Ik zal mij gaarne naar dien wenk gedragen.

De Voorzitter: Door de Regeering wordt een wijziging gebracht in het artikel, ten gevolge waarvan de tweede zin van de eerste alinea zal luiden als volgt:

„Deze termijn kan, op het verzoek van den beklaagden, worden verkort, mits in het exploit dat verzoek worde opgenomen en door hem geteekend.”

De heer VAN IDSINGA: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou wel aan de Regeering de vraag willen doen waarom zij zoo dadelijk bereid is om aan het verzoek van den heer THOMSON te voldoen. Het komt mij voor, dat de wijziging die de Regeering zelf in het artikel heeft gebracht, heel wat beter was dan die welke zij nu aanvaardt.

De heer DRESSELHUIJS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! De omstandigheid, dat de Regeering het amendement van den geachten afgevaardigde uit Leeuwarden heeft overgenomen, ligt eenerzijds in een gevoel van courtoisie tegenover dien geachten afgevaardigde, aan wiens wensch zij gaarne wilde te gemoet komen, anderszijds in het feit dat de redactie van den geachten afgevaardigde niet slechter is dan die der Regeering, in zeker opzicht zelfs een verbetering uitmaakt. Als er blijft staan „met toestemming”, zou er misschien vrees kunnen bestaan voor drang op den beklaagde uitgeoefend — misschien was dit ook het argument van den geachten afgevaardigde — en daarom is het misschien beter te spreken van „op verzoek”, waardoor zal komen vast te staan, dat het initiatief tot den verkorten termijn zal moeten uitgaan van den beklaagde en van niemand anders.

De heer VAN IDSINGA: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp niet, dat er wèl pressie zal kunnen worden uitgeoefend als er staat „met toestemming” en niet als er staat „op verzoek”. Ik meen juist, dat die pressie veel bedenkelijker zal kunnen zijn in het laatste geval en waarschijnlijk ook krachtiger, omdat dan meer moeite zal moeten gedaan worden om den man over te halen. Daarom vind ik de redactie der Regeering beter dan die van den geachten afgevaardigde. Ik begrijp niet, dat de Regeering haar redactie nu maar in eens prijsgeeft op verzoek van een der leden; ik geloof, dat andere leden der Kamer met mij de Regeeringsredactie beter vinden.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor de overneming van de door mij in overweging gegeven wijziging en het treft mij, dat de heer VAN IDSINGA dit afkeurt. Wanneer de beklaagde meer tijd noodig heeft tot zijn voorbereiding, dan ware het verkeerd, dat eenige dwang geoeffend kon worden om dien te bekorten. Het is toch reeds korter geworden dan aanvankelijk was voorgesteld. Eerst was het veertien dagen, dat is tien geworden. In het belang van een goede rechtsbedeeling is het werkelijk noodig dat een verzoek van beklaagde uitgaat om den toch reeds korten termijn alsnog te bekorten.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar gevoelen over de aangebrachte Regeeringswijziging mede te deelen?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs legt zich bij de wijziging neer.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigde art. 129 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 129b, luidende:

„In het formulier van beteekening van het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad zal worden opgenomen de mededeeling, dat de beschuldigde zich bij de behandeling van zijne zaak door een gekozen of toegevoegden raadsman kan doen bijstaan.

„Aan den beschuldigde wordt, op zijn daartoe strekkend, ten minste vier dagen vóór den aanvang van het onderzoek ter terechtzitting ingediend verzoek, een raadsman toegevoegd. De toegevoegde raadsman kan daarna

alsnog door een gekozen raadsman worden vervangen, mits deze van de vervanging onverwijld aan den President van den Krijgsraad kennis geve.

„Als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd Advocaten, binnen het Rijk de practijk uitoefenende, en voorts Officieren van de Landmagt, geen lid van den Krijgsraad, Officier-Commissaris of Secretaris zijnde. Nogtans zal de toevoeging van een Officier alleen dan geschieden, indien een Advocaat niet beschikbaar is, tenzij de beklagde uitdrukkelijk zijn wensch te kennen geeft, dat hem een Officier als raadsman worde toegevoegd.

„De toevoeging geschiedt door den President van den Krijgsraad uit de Advocaten en voorts op verzoek van den President door den Commandierenden Officier van het Garnizoen der hoofdplaats van het arrondissement of district uit de Officieren van de Landmagt, die zich bij hem hebben aangemeld als bereid zich eene toevoeging als raadsman voor dien Krijgsraad te laten welgevallen. De Secretaris van den Krijgsraad geeft onverwijld van die toevoeging kennis aan den beklagden en aan den toegevoegden raadsman.”

De Voorzitter: Op dit artikel zijn twee amendementen voorgesteld door de heeren HUGENHOLTZ, DUYS, HELSDINGEN, TER LAAN, SCHAPER, TROELSTRA en VLEGGEN (stuk n°. 12). Daar het tweede amendement door de Regeering is overgenomen komt dit te vervallen en maakt het geen onderwerp van beraadslaging uit.

Het eerste amendement strekt om het tweede lid van het artikel te lezen als volgt:

„Indien de beschuldigde van deze bevoegdheid gebruik wensch te maken, kan hij aan den President van den Krijgsraad een verzoek doen toekomen, binnen tweemaal vier en twintig uren na de ontvangst van het formulier van beteekening, in het vorige lid bedoeld, om hem ambtshalve een raadsman toe te voegen.”

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde ook zijn eerste amendement kan intrekken, omdat in art. 129b voorzien is in hetgeen de geachte afgevaardigde wensch.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Mijn doel was dezelfde verklaring af te leggen die de heer Minister van Justitie heeft afgelegd, nl. dat het eerste amendement kan vervallen, omdat de Regeering, zij het in andere woorden, het daarin belichaamde denkbeeld heeft overgenomen. Het tweede is reeds door de Regeering overgenomen.

Aangezien ook het tweede amendement van den heer HUGENHOLTZ e. s. is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging uit.

De heer THOMSON: Ik zou aan de Regeering willen vragen of zij bezwaar hebben om uit den zin: „als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd advocaten” enz., de woorden „gekozen of” te doen vervallen? Wanneer dit gebeurt, heeft de beklagde volledige vrijheid als raadsman te nemen wien hij begeert. Het komt mij voor, dat dit een rationeële opvatting is, ook in het systeem van de Regeering. De toegevoegde raadsman wordt door de Regeering met waarborgen omringd dat hij zijn taak naar behooren zal kunnen vervullen. Het is daarom gewoonlijk een advocaat en kan zijn een officier. Wanneer de beklagde echter een eigen raadsman

wil kiezen die niet gepromoveerd en geen officier is, moet hem, dunkt mij, volkomen vrijheid daartoe gelaten worden. Hij moet kunnen nemen den man, in wien hij het meeste vertrouwen heeft. Het komt mij voor, dat dit doel bereikt kan worden door „gekozen of” te schrappen, en vraag aan de Regeering of zij daartoe bereid is.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Aanvankelijk is mijn bezwaar dit, dat mij deze wijziging niet schriftelijk is medegedeeld. Ik heb zoeven iets geleerd. Ik heb een wijziging aangebracht, die was gevraagd, maar niet schriftelijk was ingediend, en van een andere zijde der Kamer zijn toen bezwaren geopperd.

Ik heb nog een ander bezwaar nl., dat alle leeken, niet-juristen, door den beklagde tot verdediger gekozen zouden kunnen worden, en dat wensch ik niet. Ik wensch te behouden de regeling, dat een officier of advocaat optreedt voor den beklagde en niet bijv. een zaakwaarnemer die zich zou willen gaan bemoeien met de praktijk bij den krijgsraad. Dit acht ik niet in het belang van een goede rechtsbedeeling. Ook tegen de wijziging zelf, wanneer zij als amendement wordt voorgesteld, heb ik dus bezwaar.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan ondersteunen het technisch formeele bezwaar, door den Minister van Justitie aangevoerd, dat het wenschelijk is om amendementen vooraf schriftelijk in te dienen, opdat zij eenigszins rustig kunnen worden beoordeeld en ik twijfel ook niet, of de heer THOMSON zal, als hij het zoeven door hem besproken denkbeeld handhaaft, dit wel tijdig op schrift brengen en het noodige getal handteekeningen bijeen weten te krijgen om dit amendement rechtsgeldigheid te doen krijgen.

De materieele bestrijding van het denkbeeld van den heer THOMSON kan ik niet deelen. De Minister van Justitie zegt, dat hij uitdrukkelijk als verdediger alleen wensch toe te laten hetzij een advocaat, hetzij een officier, maar dat hij niet gediend is van het optreden van praktizijns en dergelijken.

Het komt mij voor, dat de Minister van Justitie nog even verder had kunnen zien dan alleen naar de praktizijns, waarvan ieder rechtgeaard jurist en advocaat een soort van afschuw schijnt te hebben.

Behalve praktizijns zijn er nog andere menschen, die zouden kunnen optreden als verdediger van een militairen beklagde en die zeker in hun verdediging zoowel formeel als materieel niet behoeven achter te staan bij de praestaties van een advocaat of officier. Ik bedoel bijvoorbeeld een ambtenaar van een bureau van arbeidersrecht.

Ik hoop, dat de Minister deze menschen niet zal willen begrijpen onder de afkeuring, die hij jegens praktizijns aan den dag legt. Verder kan ik mij een geval denken, dat een militaire beklagde lid is van een militairen bond en dat een van de leden van het hoofdbestuur van dien bond op zich zou willen nemen de verdediging van dat bondslid, omdat hij van nabij bekend is niet alleen met de omstandigheden, waaronder het feit zou zijn gepleegd, maar ook omdat hij — en daar komt het voornamelijk op aan — beter dan iemand anders op de hoogte is van den persoon van den beklagde, een factor, die bij de verdediging van iederen beklagde van zeer groote beteekenis is.

Daarom komt het mij voor, dat de Minister wat al te spoedig het denkbeeld van den heer THOMSON heeft gewezen van de hand. Ik hoop, dat hij het nog eens zal willen overwegen, als hij het in den vorm van een

schriftelijk amendement voor zich ziet; dat hij dan de nu geopperde bezwaren niet zal handhaven, en mocht hij dit wel doen, dat de Kamer er dan anders over zal oordeelen.

De Voorzitter: Door de heeren THOMSON, VERHEY, TEENSTRA, DOLK. ROESSINGH, DE JONGH (Rotterdam), HELSDINGEN, DUYS, ELAND en VORSTERMAN VAN OIJEN wordt voorgesteld om de woorden: „gekozen of” in den eersten regel van de derde alinea van art. 129*b*, te doen vervallen.

Dit amendement, door 10 leden ondertekend, maakt van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer REGOUT. Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Op de gronden, zooveen door mij aangevoerd, moet ik de Kamer mededeelen, dat het amendement van den heer THOMSON voor de Regeering niet aannemelijk is.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef wel niet te zeggen, dat het mij ten zeerste verwonderd heeft van den Minister van Justitie te moeten vernemen, dat een dergelijke wijziging „niet aannemelijk” is; zonder eenige motiveering dan deze, dat de Regeering de door mij voorgestelde, redactioneel uiterst eenvoudige wijziging niet op schrift voor zich had.

Dit maakt, naast hetgeen ik reeds heb opgemerkt omtrent de wijze van de totstandbrenging van deze wet, voor mij de zaak niet aangenaam. Het is, zooals de geheele Regeering weet, zoo ontzettend moeilijk om in deze zaak, gelijk zij is voorgebracht, met wijzigingen te komen. Daarom heb ik mij, zooals ik in mijn inleidende beschouwingen te kennen heb gegeven, er eenvoudig toe bepaald om enkele zaken, welke ik had opgeteekend, in de vriendelijke overweging van de Regeering aan te bevelen.

Nu krijg ik daarop ten antwoord: het is onaannemelijk! Wij weten wat dat beteekent. Wanneer het amendement werd aangenomen zou dat misschien beteekenen een . . . Kabinetscrisis, en dat mag ik niet op mijn verantwoording nemen! Ik wil daarenboven de beraadslaging niet ophouden. Ik begrijp, dat na dit woord van de Regeeringstafel natuurlijk de meerderheid van de Kamer tegen het amendement is en dus trek ik het in.

De Voorzitter: Aangezien het amendement van den heer THOMSON e. s. is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal natuurlijk op de zaak niet meer ingaan, nu het amendement is ingetrokken. Ik wil alleen constateeren, dat de geachte afgevaardigde ten eenenmale uit het oog verliest, dat hij alle gelegenheid heeft gehad deze zaak — het is mij bekend, dat hij zijn voorstel reeds gedurende meerdere dagen bij zich op schrift had — behoorlijk bij de Kamer aanhangig te maken. Dan zou ik mij de moeite gegeven hebben om ten aanzien van dit amendement, hetwelk voor de Regeering beslist onaannemelijk is, omdat het is van te ver strekkende gevolgen, een uitvoeriger uiteenzetting en bestrijding te geven dan nu door mij is geschied.

Wanneer men echter handelt als de geachte afgevaardigde, namelijk wanneer men zich van elke verdediging onthoudt, een amendement te elfder ure indient, en eerst het benodigd getal handteekeningen verzamelt terwijl

een ander nog gaat spreken, dan behoeft de Regeering niets meer te zeggen dan zij in eersten termijn gezegd heeft.

De heer THOMSON! Mijnheer de Voorzitter! Ik wil onder de aandacht van de Regeering brengen dat ik inderdaad het zoo eenvoudige amendement verdedigd heb.

Ik heb gezegd, dat het me niet noodig voorkomt aan den beklagde den eisch te stellen dat een gekozen raadsman moet zijn een advocaat of een officier en dat ik wel begrijp, dat de Regeering den door haar aan den beklagde toegevoegden raadsman omgeeft met alle waarborgen die zij meent noodig te hebben om een goede rechtsbedeeling mogelijk te maken. Ik zeide ook, dat men aan den beklagde de volle vrijheid zou laten om als raadsman te kiezen hem dien hij meent dat, al is hij dan niet gepromoveerd of geen officier, het best zijn zaak zal verdedigen.

Ik acht het niet juist dat men den beklagde dit recht onthoudt. Dit heb ik in het midden gebracht, en als de Minister nu zegt, dat ik mijn voorstel niet heb verdedigd, dan moet dat hieraan zijn toe te schrijven dat Zijn Excellentie niet heeft geluisterd.

De Voorzitter: Mag ik het oordeel van de Commissie van Rapporteurs vragen omtrent de in dit artikel na het vaststellen van het Verslag aangebrachte Regeeringwijzigingen.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, Voorzitter der Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft geen bezwaar tegen die wijzigingen.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 129b zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het voorstel om aan art. 130 toe te voegen een tweede, een derde en een vierde lid, luidende:

„Het regtsgeding op de terechtzittingen van den Krijgsraad wordt, op straffe van nietigheid, in het openbaar gehouden, tenzij de Krijgsraad, om gewichtige redenen, ontleend aan de openbare orde of de zedelijkheid, in de notulen te vermelden, mogt bevelen, dat het regtsgeding geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaats hebben.

„De Krijgsraad kan om redenen, ontleend aan de belangen der krijgstuicht of der ondergeschiktheid, in de notulen te vermelden, aan militairen beneden zekeren rang en om redenen, ontleend aan het algemeen belang, aan minderjarigen het bijwonen van de behandeling van eenig regtsgeding geheel of gedeeltelijk doen beletten.

„Indien een der getuigen, deskundigen, tolken of andere aanwezigen de stilte of de orde op de terechtzitting stoort of teekenen geeft van goed- of afkeuring en vrugteloos door den President is gewaarschuwd of het bevel van den President om zich te verwijderen niet heeft opgevolgd, kan hij op dienst last worden verwijderd en zoo noodig gedurende den tijd der terechtzitting worden in bewaring gehouden.”

waarop door de heeren HUGENHOLTZ, DUYS, HELSDINGEN, TER LAAN, SCHAPER, TROELSTRA en Vlieggen een amendement is voorgesteld, om in het derde lid te laten vervallen de woorden: „ontleend aan de belangen

der krijgstucht of der ondergeschiktheid, in de notulen te vermelden, aan militairen beneden zekeren rang en om redenen”.

De heer HUGENHOLTZ ontvangt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Een van de grootste verbeteringen die in de militaire procedure worden aangebracht betreft wel de openbaarheid van de krijgsraadzittingen. Dit is een verbetering die inderdaad noodzakelijk is om vele van de euvelen die tot nog toe bij deze procedure hebben bestaan weg te nemen, en waarvan inderdaad groote verwachtingen mogen worden gekoesterd.

Het is gelijk één van de sprekers gisteren opmerkte, wanneer het volle daglicht gaat schijnen over deze wijze van berechting, dan zullen hoe langer hoe meer allerlei gebreken voor den dag komen, die een algemeene herziening hoe langer hoe noodzakelijker maken. Maar wil men dit nieuwe element van de openbaarheid tot zijn recht doen komen, dan moet men niet wat men met de eene hand geeft met de andere hand weer terug nemen, zooals in dit art. 130 geschiedt.

In de eerste alinea wordt het grondwettig voorbehoud gemaakt, dat de krijgsraad om gewichtige redenen, ontleend aan de openbare orde of de zedelijkheid, het rechtsgeding geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren kan doen plaats hebben. Daartegen gaat natuurlijk mijn bezwaar niet. Mijn bezwaar betreft de bepaling in het tweede lid, waar gezegd wordt:

„De krijgsraad kan om redenen, ontleend aan de belangen der krijgstucht of der ondergeschiktheid, in de notulen te vermelden, aan militairen beneden zekeren rang het bijwonen van de behandeling van eenig rechtsgeding geheel of gedeeltelijk doen beletten.”

Dit vind ik een zeer bedenkelijke bepaling. Openbaarheid is vooral daar noodig waar de gewone rechtswaARBorgen het minst voorhanden zijn, en nu is het bekend, dat bij de krijgsraden aan boord die rechtswaARBorgen niet kunnen worden gegeven. Aan boord kan niet zijn een burgerrechtsgeleerde als president; aan boord kan niet zijn een rechtsgeleerde fiscaal; aan boord kan niet zijn een rechtsgeleerde-verdediger. Dat zijn drie waARBorgen, die bij de krijgsraden altijd noodzakelijkerwijze moeten ontbreken. Dus, concludeer ik, is daar meer nog dan ergens elders openbaarheid noodig.

Maar wat zal nu het gevolg zijn van de bepaling die hier in het tweede lid van art. 130 is opgenomen? Het resultaat van die bepaling kan zijn, dat juist aan boord met de openbaarheid geheel gebroken wordt; dat men daar weer terugkeert tot de geheime procedure, die wij op het oogenblik kennen. Bij de krijgsraden bij de landmacht en bij den vasten krijgsraad van de marine te Amsterdam kan deze bepaling geen nadeelige gevolgen hebben. Immers, al sluit men bij den krijgsraad te Amsterdam en bij de krijgsraden van de landmacht militairen beneden zekeren rang van het bijwonen uit, dan blijft daar toch de pers toegang hebben, en de pers kan dan zorgen voor de noodige openbaarheid.

De openbaarheid zit toch niet hierin, dat een kleiner of grooter aantal personen uit het publiek tegenwoordig zijn, maar dat men gelegenheid hebbe om kennis te nemen van hetgeen op de krijgsraadzitting voorvalt. Maar aan boord van de oorlogsschepen is dat juist niet het geval. Wanneer daar, om redenen, ontleend aan de belangen van de krijgstucht of de ondergeschiktheid, militairen beneden zekeren rang van het bijwonen worden uitgesloten, dan is daarmee vanzelf uitgesloten het publiek, omdat immers aan boord geen ander publiek is dan militairen en omdat

de groote massa juist bestaat uit degenen, die men van de bijwoning zal willen uitsluiten, terwijl het correctief, de tegenwoordigheid van de pers, aan boord van schepen niet kan worden aangebracht. Wanneer daar dus de minderen niet worden toegelaten komt er dus van de openbaarheid niets terecht.

Toch zijn bezwaren aangevoerd tegen de vrije toelating van alle militairen zonder eenige beperking, waarvan ik het gewicht volstrekt niet wil ontkennen. Men heeft zeer te recht het geval aangevoerd, dat b. v. een officier voor den krijgsraad moet verschijnen en dat daar onthullingen zullen worden gedaan omtrent zijn intieme leven, of dat een kapitein die als lastig bekend staat tot op het hemd zal worden uitgekleet ten aanhoore van degenen van zijn minderen die nogal eens te klagen hebben gehad over zijn lastigheid, terwijl toch de eischen van de tucht medebrengen dat ook die lastige officier in zijn prestige tegenover zijn minderen zal worden hoog gehouden.

Ik sta niet zoover van de Regeering af of ik kan dergelijke bezwaren wel billijken. En toch meen ik dat om deze bezwaren te ondervangen deze bepaling niet noodig is en dat wel om deze reden. Ik beperk mij hierbij uitsluitend tot de krijgsraden aan boord van schepen, omdat daar zich die gevallen alleen in dezen vorm voordoen. Indien daar nu een officier moet terechtstaan en men ducht het gevaar dat die man zal worden neergehaald door het proces waarin hij is betrokken, dan meen ik dat ieder commandant beschikt over voldoende disciplinaire macht om te zorgen dat de bepaalde minderen, die misbruik zouden kunnen maken van hetgeen zij ter krijgsraad zouden kunnen hooren, die zitting niet kunnen bijwonen. Daarvoor is geen bepaling noodig in de wet. Die discretionnaire macht heeft ieder commandant van een oorlogschip. Hij kan zorgen dat een bepaalde groep minderen, die in strijd is gekomen met een bepaalden meerdere, niet in de gelegenheid is den krijgsraad bij te wonen. En wanneer dat geschiedt is een ver strekkende bepaling als hier in het tweede lid van art. 130 voorkomt, niet noodig. Dan behoeft men de openbaarheid in haar geheel niet uit te sluiten en men bereikt toch hetzelfde resultaat, dat de krijgstucht en de ondergeschiktheid behoorlijk worden behartigd, en daarom meen ik dat voor schrapping van dit tweede lid alleszins reden is.

Voorgesteld door 7 leden, maakt dit amendement van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer DRESSELHUIS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Door den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf is een zeer belangrijk beginsel ter sprake gebracht, dat voor het eerst in dit wetsontwerp is neergelegd, n.l. de openbaarheid van de zittingen van den krijgsraad, een beginsel zoo belangrijk, dat op bladz. 8 van de Memorie van Toelichting de geheimzinnigheid der terechtzittingen werd genoemd een zoo groote fout, dat de opheffing der geheime behandeling aanstonds door de billijkheid en de rechtvaardigheid werden gevorderd. Het spreekt dus vanzelf, dat de Regeering heeft getracht, dit vooropstellende, te geven een zoo ruim mogelijke, zoo ver mogelijk gaande openbaarheidsregeling. Intusschen, wanneer nu gezegd wordt in art. 130, dat de krijgsraden de bevoegdheid zullen hebben aan mindere militairen beneden zekeren rang de tegenwoordigheid bij de terechtzittingen te verbieden, lijkt mij dat een volkomen logische beperking.

De heer HUGENHOLTZ heeft reeds gezinspeeld op het mogelijk geval, dat een officier, die terecht staat voor een kleine overtreding, die dus op grond van die overtreding alleen niet zal kunnen worden gecasseerd, zooals het oudtijds heette, of als een eerlooze schelm weggejaagd, die dus morgen weer dienst zal doen, misschien door een vinnig advocaat zou worden aan den schandpaal genageld, niet om feiten die op zijn dienstqualiteit betrekking hebben, maar enkel om feiten ontleend aan zijn intieme leven. Het kan ook zijn, om niet zoo'n sterk geval te nemen, dat een officier in hooge mate wordt belachelijk gemaakt. Men denke zich nu, dat de gisteren aangekomen miliciens, opmerkzaam gemaakt op het schandaalprocesje, dat waarschijnlijk zal worden gevoerd, tijdens de terechtzitting staan te gnuiven bij de tortuur die de officier ondergaat. Ik vraag in gemoede of iemand zou kunnen ontkennen, dat de hoogheid van het gezag van den officier over die minderen daardoor in hooge mate zou worden geschaad. Nu zegt de geachte afgevaardigde: dan moet bijvoorbeeld de commandant van het oorlogsschip de menschen die hij denkt, dat niet tegenwoordig moeten zijn, maar listiglijk met een dienst bezighouden, zoodat zij virtualiter de zitting niet kunnen bijwonen. Ik heb niet zonder groote verwondering die uiting van den geachten afgevaardigde gehoord, want de commandant van een oorlogsbodem die zóó in strijd met de bepalingen en den geest van de rechtspleging zou handelen, zou m. i. een vergrijp van zoo ernstigen aard plegen, dat een reprimande van hoogerhand zeker niet zou kunnen uitblijven.

Ik zou zeggen dat zulk een commandant den milden geest van deze wet absoluut niet zou hebben begrepen, en dat hij niet zou behooren tot de personen, waarvan ik straks sprak, die op behoorlijke wijze uitvoering zoude geven aan de loyale voorschriften, door de Regeering voorgesteld. Het verbaasde mij, dat ik den heer HUGENHOLTZ zoo'n raad aan commandanten hoorde geven. Ik zou haast zeggen: ik wilde dat wij die bladzijde uit de *Handelingen* konden vernietigen, opdat later niemand van de commandanten ooit zou kunnen zeggen dat in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van democratische zijde nog wel, de raad is gegeven om zoo te handelen tegenover ondergeschikten die men op wettige wijze niet buiten de rechtzaal kan houden.

Ik acht het door den geachten afgevaardigde gewraakte voorschrift volkomen rationeel en correct, ook omdat het geheel steunt op de Grondwet, die nu eenmaal heeft gewild, dat beperking van de openbaarheid zou kunnen geschieden: *a.* door den rechter op grond van openbare orde of zedelijkheid, *b.* om alle mogelijke redenen door de wet. Vandaar dan ook dat art. 20 van de wet op de samenstelling der rechterlijke macht en het beleid der justitie zegt: „In strafzaken zal het regtsgeding op de terechtzittingen in het openbaar worden gehouden, op straffe van nietigheid, tenzij bij de wet anders mogt zijn bepaald, of de hooge raad, het hof, de regtbank, of het kantongeregte, om gewichtige, bij het procesverbaal der zitting te vermelden redenen, mocht bevelen, dat het regtsgeding, geheel of gedeeltelijk, met gesloten deuren zal plaats hebben.”

Elke burgerlijke strafrechter, van den Hoogen Raad af tot den kantonrechter toe, kan dus om gewichtige redenen, die hij zelf beoordeelt, zeggen: de zitting is geheim. Art. 43 van de Provisioneele Instructie zegt hetzelfde voor het Hoog Militair Gerechtshof, en de geachte afgevaardigde stelt niet voor, dat artikel te wijzigen. Bij aanneming van zijn amendement zouden wij dus het vreemde verschijnsel hebben, dat uitslui-

ting van mindere militairen wèl mogelijk zou zijn bij het Hoog Militair Gerechtshof, maar niet bij den krijgraad.

De geachte afgevaardigde zal dat wel niet bedoelen en dus misschien ook een amendement op dat art. 43 voorstellen. Maar waar dat artikel 100 jaar heeft gewerkt en de wet op de rechterlijke organisatie minstens 85 jaar, en waar, al had men grieven tegen de rechterlijke macht, nooit de grief geuit is, dat de rechterlijke macht misbruik maakt van het instituut van sluiting der zitting, vraag ik: waarom zou men nu den militairen rechter willen onthouden datgene wat de burgerlijke rechter altijd gehad heeft, terwijl — de heer HUGENHOLTZ haalde zelf een voorbeeld aan — zeker bij den militairen rechter de noodzakelijkheid van sluiting niet minder op den voorgrond kan staan.

Nu kan ik mij denken, dat zij, voor wie de krijgstucht niet is dat heel fijne, teerbearde voorwerp, dat het is voor de regeering en voor mij, dat zij, die een andere opvatting hebben van de krijgstucht in het algemeen — ik zou haast zeggen: de opvatting van den geachten afgevaardigde — inderdaad meenen, dat die tucht veel ruwer schokken zal kunnen weerstaan dan de Regeering en ik meenen. Dat is een subjectief inzicht, maar wat mij verbaast van den geachten afgevaardigde, die voorstaat de democratische ontwikkeling van de rechtspleging, die werkelijk wil moderne toepassing van beginselen, is, dat hij zoo reactionair is dit amendement te willen voorstellen.

Immers, de geachte afgevaardigde zal zeker niet zijn *plus royaliste que le roi*, of nog meer burgerlijk dan de burgerlijke rechter. Integendeel, de geachte afgevaardigde zal natuurlijk in zoo'n geval ook weer moeten opnemen een bepaling, dat de Krijgsraad om gewichtige redenen sluiting van de deuren kan bevelen. Hij zal ten deze niet minder ver willen gaan dan voor den civielen rechter en dus zouden wij staan voor den toestand dat, terwijl volgens het ontwerp de Krijgsraad alleen om redenen aan de krijgstucht ontleend sluiting kan bevelen voor bepaalde groepen van militairen, in zijn systeem de Krijgsraad altijd aan iedereen, dus ook aan de pers — let wel op dit belangrijke feit — de tegenwoordigheid der terechtzitting zou kunnen ontzeggen. Dat kan dunkt mij niet de bedoeling zijn van den geachten afgevaardigde. Ik ben overtuigd, dat de geachte afgevaardigde bij nader inzien er niet toe zal willen overgaan om den Krijgsraad te stellen voor deze keuze: sluiting der terechtzitting of openbaarheid voor iedereen.

Het gevolg zal toch zijn dat, zoodra de minderen in de zaal zijn en de Krijgsraad vreest dat de discipline gevaar zal loopen, de krijgraad ook aan de pers en het andere publiek de aanwezigheid moet verbieden. Het gevolg zal dus zijn dat, terwijl de Krijgsraadzitting anders openbaar is, ten gevolge van dit amendement zij zal worden gesloten. Dat zou hoogst jammer zijn.

Nu mag ik ten slotte nog dit zeggen tot den geachten afgevaardigde. Dit voorstel van de Regeering is eigenlijk zoo ver gaande, zoo ruim, dat althans ik bij nader inzien haast zou zeggen: zijn er voor de Regeering geen redenen om op de zaak terug te komen? Er staat nu dat de Krijgsraad allereerst de zitting kan sluiten om redenen ontleend aan de openbare orde of zedelijkheid. Nu geloof ik, dat de krijgstucht is een punt van openbare orde en dat als er niets van de krijgstucht met zooveel woorden in het artikel stond, de Krijgsraad reeds op grond hiervan sluiting zou kunnen bevelen, in het belang van de tucht. Wat heeft de Regeering gedaan? Zij heeft daarnaast gesteld, dat op gronden ontleend aan de krijgstucht aan enkele groepen van minderen, de tegen-

woordigheid kan worden ontzegd en door die toevoeging heeft de Regeering thans uitdrukkelijk uitgemaakt, dat onder de openbare orde de krijgstucht niet is begrepen. Nu staat dus vast dat, wanneer redenen van krijgstucht aanwezig zijn, die uitsluiting van alle aanwezigen gewenscht zouden maken, de Krijgsraad daartoe niet is bevoegd. Door deze redactie is de Regeering gekomen tot een buitengewoon ruime opvatting van het instituut der openbaarheid, die ten eenenmale te loor zou gaan indien de redactie van den geachten afgevaardigde werd gevolgd.

En wanneer die geachte afgevaardigde ten slotte zegt: ik dien mijn amendement in op grond van de practijk aan boord, waar men door uitsluiting van de minderen practisch alle publiek zou uitsluiten, dan zeg ik weer: ik geloof, dat die geachte afgevaardigde zich een absoluut verkeerd begrip maakt — nu spreek ik niet uit mijn ervaring, maar zeg dat de geachte afgevaardigde hier alleen papieren ervaring heeft — van datgene wat bij den Krijgsraad op de schepen gebeurt. Weet de geachte afgevaardigde niet, dat juist de groote drang naar rechtshervorming is uitgegaan van de Marine? Dat naast de bepalingen van de wet op de krijgstucht op het oogenblik reeds de zittingen van de krijgsraden bij de Marine herhaaldelijk openbaar worden gehouden? Weet de geachte afgevaardigde niet, dat bij de marine de raadsman min of meer clandestien, doch feitelijk is ingevoerd? Weet de geachte afgevaardigde niet, dat de drang naar openbaarheid vooral is uitgegaan van de marine en van de fiscaals? Wanneer men van den burgerlijken rechter niet vreest misbruik van zijn macht om de zitting te sluiten, zou dit dan wèl te vreezen zijn van de Zeekrijgsraden, nu de fiscaals met het meeste vuur en ik zou haast zeggen met alle middelen de openbaarheid willen bereiken zien? De Kamer zou een slecht compliment maken aan deze volijverige ambtenaren, wanneer zij, uit vrees dat de presidenten van den Krijgsraad en de fiscaals door slechte middelen den Krijgsraad zouden trachten gesloten te houden, dit amendement zou aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het amendement van den geachten afgevaardigde, hoe goed ook bedoeld, is reactionnair, nl. ingaat tegen het beginsel van de openbaarheid, en dat het om die reden niet door de Kamer kan worden aanvaard.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef niet veel te antwoorden op hetgeen door den heer Regeeringscommissaris is gezegd en wel omdat ik geloof, dat wij het niet met elkaar oneens zijn.

Ik heb dadelijk toegegeven, dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin het beter is aan bepaalde personen den toegang tot de terechtzitting te ontzeggen; maar het daartoe door de Regeering aan de hand gedane middel is mij niet welgevallig. Ik meen, dat het door mij gewenschte middel, nl. het niet in de wet vermelden van gevallen oneindig veel beter is. De heer Regeeringscommissaris moge daarover zoo verbaasd zijn als hij wil, hij moge zeggen, dat de bladzijde waarop ik dat beweet eigenlijk uit de *Handelingen* van de Staten-Generaal moest worden geschrapt, ik ben niet bevreesd te herhalen wat ik zeide. Indien van te voren is te voorzien, dat een bepaalde groep minderen aast op onthullingen ten aanzien van een misschien gehaten superieur, heeft iedere commandeerende officier genoeg disciplinaire bevoegdheid om aan die bepaalde personen dienst op te leggen en hun daardoor feitelijk het bijwonen van den krijgsraad onmogelijk te maken. Aan het beginsel van openbaarheid wordt daardoor niet in het minst geweld aangedaan. Het wil eenvoudig zeggen, dat Jan, Piet of Klaas

in dat geval niet in staat zullen zijn de zitting van den Krijgsraad bij te wonen, doch dat overigens de zitting voor ieder openbaar blijft.

Juist omdat dan het beginsel van de openbaarheid niet behoeft te worden ingeperkt, zooals in het tweede lid van artikel 130 op zeer bedenkelijke wijze geschiedt, acht ik mijn amendement veel beter.

Ik kan wel haast verwachten, dat dit amendement weer voor reactionnair zou worden uitgemaakt. Dat klinkt zoo aardig tegenover een amendement van een sociaal-democraat, vooral in den mond van iemand die bekend staat als te behooren tot de oud-liberale partij. Ik gun den heer Regeeringscommissaris gaarne dit zeer goedkoope succesje, maar ik ben het niet met hem eens, want hij noemt mij reactionnair, nadat hij mij eerst iets in de schoenen heeft geschoven dat ik niet wil. Hij zegt: als gij het tweede lid van artikel 130 niet wilt, moet gij toch in de wet opnemen de algemeene bepaling, dat de krijgsraad de macht zal hebben de zitting geheel of gedeeltelijk voor ieder te sluiten.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat wil ik niet doen. Ik heb in mijn toelichting uitdrukkelijk gezegd, dat ik wil, dat het tweede lid wordt geschrapt, zonder meer. Ik wil niets anders dan wat ik gezegd heb.

Dat tweede lid is niet noodig in het belang van de zaak; ik wil er dus ook niets voor in de plaats. Het argument van mijn reactie gaat derhalve op dit punt gelukkig niet op. En wat artikel 43 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof betreft wat ik den heer Regeeringscommissaris hoor noemen, wanneer mijn amendement door de Kamer mocht worden aangenomen, beloof ik, dat ik tijdig een amendement zal indienen om artikel 43 der Provisioneele Instructie te wijzingen,

De heer DRESSELHUYTS, Regeeringscommissaris: Dus u wil wel wat anders dan u zegt.

De heer HUGENHOLTZ: Wanneer mijn amendement mocht worden aangenomen, zal ik artikel 43 in het licht van dat aangenomen amendement beschouwen en bestudeeren, en zien of daarin een wijziging noodig is. En mocht wijziging m. i. noodig blijken, dan zal ik zorgen, dat tijdig een amendement bij de Kamer wordt ingediend.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Feitelijk is er tusschen den geachten afgevaardigde en mij weinig verschil van meening. Feitelijk zijn wij beiden van oordeel, dat, om redenen van krijgstucht militairen van minderen rang bepaalde zittingen van den krijgsraad niet zullen mogen bijwonen. Het verschil tusschen ons is, dat de Regeering het verbod wil op een wettelijke bepaling, op het recht, terwijl de geachte afgevaardigde eenigszins op slinksche wijze hetzelfde doel wil bereiken, nl. door middel van den commandant, die bepaalde mindere militairen, welke de zitting van den krijgsraad willen gaan bijwonen, tijdens die zitting zal laten exerceeren of andere werkzaamheden verrichten. Ik geloof met deze korte uiteenzetting, waarbij ik mij geheel aansluit aan hetgeen door den Regeeringscommissaris in het midden is gebracht, te kunnen volstaan; het amendement kan door de Regeering niet worden aanvaard.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel over het amendement te willen mededeelen?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, voorzitter van de Commissie van Rap-

porteurs: Mijnheer de Voorzitter! Op de gronden ontwikkeld door den heer Minister van Justitie en door den heer Regeeringscommissaris, is de Commissie van Rapporteurs eenparig van oordeel, dat het amendement van den HUGENHOLTZ niet behoort te worden aangenomen

De beraadslaging wordt gesloten.

Vergadering van 13 Juni 1912.

De Voorzitter: De beraadslaging over de voorgestelde toevoegingen aan art. 130 en het daarop door den heer HUGENHOLTZ c. s. ingediende amendement was gisteren reeds gesloten, maar op verzoek van den heer HUGENHOLTZ, stel ik voor de beraadslaging te heropenen.

Daartoe wordt besloten.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank u voor uw bereidwilligheid de discussie over het gisteren besproken amendement te willen heropenen, omdat het mij de gelegenheid geeft een korte verklaring af te leggen.

De ervaring gisteren bij de behandeling van het wetsontwerp opgedaan heeft mij overtuigd van de juistheid van het standpunt door den geachten afgevaardigde uit Leeuwarden, den heer THOMSON, ingenomen, toen hij beweerde, dat in het systeem van dit wetsontwerp verbetering niet mogelijk is; althans wanneer de Regeering onwillig is haar medewerking te verleenen. Een aantal amendementen gisteren door mij verdedigd en van welke materiele onjuistheid ik niet ben overtuigd geworden van de Regeeringstafel, waaromtrent ik van die zijde zelfs betuigingen van sympathie ontvangen mocht, hebben schipbreuk geleden op technische bezwaren, die door mij als niet jurist zonder hulp van de Regeering onmogelijk konden worden overwonnen.

Mijnheer de Voorzitter! Een aantal amendementen zijn door de Regeering overgenomen en in zooverre is de arbeid aan dit wetsontwerp besteed niet vergeefs geweest. Het zij mij vergund die punten te memoreeren. Zij komen hierop neer, dat:

1°. de beklagde niet verplicht zal zijn, tweemaal 24 uur na de beteekening van het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, mede te deelen wien hij tot raadsman heeft verkozen, maar dat hem tot het laatste oogenblik de gelegenheid open blijft een eigen verdediger te zoeken, zonder de kans op een toegevoegden raadsman te verbeuren;

2°. de verdediger in den regel een advocaat zal zijn, tenzij een advocaat niet beschikbaar is, of de beklagde uitdrukkelijk een officier tot raadsman verlangt, zoodat de militaire beklagde niet meer in de moeilijke positie verkeert van te moeten verklaren, dat hij bezwaar heeft tegen de toevoeging van een officier-raadsman;

3°. in plaats van het aanvankelijk voorgestelde in art. 158, dat de leden van den krijgsraad geen bewijsstukken zullen mogen ontvangen, buiten hetgeen op een behoorlijke wijze is ingeleverd -- een bepaling die voor toepassing nooit vatbaar zou zijn -- het imperatieve voorschrift van art. 177 Str. is getreden, waarbij bepaald wordt, dat, op straffe van nietigheid, ten bezware van den beklagde, op geene stukken wordt acht geslagen, dan voor zooveel en voor zoover zij zijn voorgelezen in de krijgsraadzitting;

4°. wanneer ooit een krijgstuuchtelijk gestrafte voor hetzelfde feit nog-

maals door den krijgsraad mocht worden gestraft, in het vonnis van deze omstandigheid melding moet worden gemaakt, zoodat bij de strafmaat de reeds ondergane krijgstucltelijke straf in aanmerking zal komen.

Dit zijn verbeteringen door mijn politieke vrienden en mij voorgesteld en door de Regeering overgenomen. Maar nu verdere pogingen in deze richting te wagen, gezien de houding die de Regeering tegen de overblijvende amendementen heeft aangenomen, lijkt mij te zijn volkomen monnikenwerk.

Mijnheer de Voorzitter! Het is met het oog op die houding van de Regeering, zij het ook onder protest, dat ik niet alleen intrek het amendement gisterenmiddag besproken en waaromtrent thans de stemming zou moeten plaats hebben, maar tevens ook de amendementen welke nog zijn overgebleven.

Aangezien het amendement van den heer HUGENHOLTZ c. s. op art. 130 en alle volgende door hem en zes anderen leden ingediende amendementen zijn ingetrokken, maken zij als zoodanig geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het voortreffelijk, dat door den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf al zijn overige amendementen zijn ingetrokken, want zij zouden waarlijk geen verbetering in het wetsontwerp hebben aangebracht; maar ik moet er tegen opkomen, dat hij wil beweren — gelijk ook de heer THOMSON heeft gedaan —, dat het wetsontwerp slecht zou zijn samengesteld en het daarom niet mogelijk zou zijn het te amendeeren.

Deze bewering is ten eenenmale onjuist, en dat dit zoo is heeft de heer HUGENHOLTZ luce clarius aangetoond, door te zeggen, dat verschillende amendementen, door hem en zijn vrienden voorgesteld vóórdit dit ontwerp in openbare behandeling kwam, door de Regeering zijn overgenomen.

Dit is wel het beste bewijs, dat dit wetsontwerp voor verbetering vatbaar is.

De heer REGOUT, Minister van Justitie; Mijnheer de Voorzitter! Ik zal de argumentatie welke den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf er toe gebracht heeft zijn amendementen in te trekken, niet té zwaar opnemen. Ik dank hem voor de intrekking, omdat deze tot bespoediging van de totstandkoming der ondernomen herziening zal kunnen leiden.

Maar ik moet toch, evenals de geachte voorzitter van de Commissie van Rapporteurs reeds heeft gedaan, opkomen tegen de bewering, dat de inrichting van dit wetsontwerp, zooals het hier ligt — ik verdedig hier geen eigen zaak, ik heb, gelijk ik gisteren reeds deed opmerken, die inrichting zoo gevonden — het recht van amendement der Kamer zou verijdelen. Een feit toch is het, dat acht amendementen van den geachten afgevaardigde en zijn vrienden door de Regeering zijn overgenomen, waaruit onmiddellijk voortvloeit, dat men zeer goed amendementen kan indienen, die passen in het systeem van dit wetsontwerp.

De moeilijkheid, welke bestaat voor een niet-jurist — en deze erken ik gaarne — om diepgaande en ver strekkende amendementen in te dienen, is enkel een gevolg van de omstandigheid, dat de omwerking van de militaire strafrechtspleging is een zeer specifiek juridische aangelegenheid.

Dit maakt, dat de geachte afgevaardigde en met hem de geachte afgevaardigde uit Leeuwarden zullen hebben gevoeld, dat een juiste redactie, passend in het kader van dit wetsontwerp, moeilijk te vinden is, maar de

inrichting van het ontwerp staat aan het voorstellen van wijzigingen in de artikelen daarvan, hetzij in die, welke op bepaalde onderwerpen betrekking hebben, hetzij in de verzamelartikelen, niet in het minst in den weg. Haar recht van amendement heeft de Kamer derhalve geheel onverkort kunnen uitoefenen; de bewering van het tegendeel hangt enkel samen met den specifiek-juridischen aard van het onderwerp, hetwelk het hier geldt, doch vindt in de inrichting, het systeem van dit wetsontwerp, geenszins steun.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet met een enkel woord opkomen tegen een gezegde van den voorzitter der Commissie van Rapporteurs, die, als ik het goed heb verstaan, beweerde, dat de overgebleven amendementen geen verbetering inhielden.

Ik sta daarover verbaasd, om niet met den geachten afgevaardigde uit Ommen te zeggen: paf.

De beide overgebleven amendementen bevatten deze twee zaken. Vooreerst dat de krijgswaad, waarin nu de burger-rechtsgeleerde als president zijn intrede zal doen, niet meer zou bestaan uit 4 militairen, maar uit 3 juristen — hoe nu een jurist, als de voorzitter der Commissie van Rapporteurs beweren kan, dat de samenstelling van den krijgswaad uit 3 juristen in plaats van 1 jurist en 4 ondeskundige militairen geen verbetering zou zijn, is mij volkomen onbegrijpelijk.

Het tweede amendement beoogde om in de zittingen van den krijgswaad het mondeling debat toe te laten, waardoor het proces van den krijgswaad meer in overeenstemming zou zijn gebracht met de procedure, zooals wij die kennen in het burgerlijk strafrecht.

Hoe nu de voorzitter der Commissie van Rapporteurs kan beweren, dat dit niet zou zijn een verbetering, is mij alweer een raadsel.

Die beide verbeteringen, van welker gewicht ik, wat het materieele betreft, volkomen en hartgrondig overtuigd ben, kan ik niet zonder de medewerking der Regeering in het wetsontwerp aanbrengeu.

Toen ik sprak over het systeem van het wetsontwerp, bedoelde ik niet de eigenaardige groepeeriug van verschillende onderwerpen daarin. Ik heb daartegen geenerlei bezwaar en ik geloof ook ten slotte dat de heer THOMSON dit formeele bezwaar niet al te sterk zou willen laten wegen. Maar hetgeen ik zoo sterk gevoel is ongeveer door den Minister van Justitie aangegeven. Dat is, dat de juridische moeilijkheden zoo groot zijn, dat het voor een niet-jurist bijna ondoenlijk is om, zonder medewerking der Regeering, materieele verbeteringen in het wetsontwerp in te passen. Dat zit voornamelijk hierin, dat de Regeering zich zekere grenslijnen heeft getrokken, waarbuiten zij niet gaan wil; dat zij van te voren gezegd heeft: tot zoover strek ik mijn partieele herziening uit en verder ga ik niet.

Nu is het, gezien de onbereidwilligheid van de Regeering om een stap verder te gaan en de noodzakelijkheid van haar medewerking, voor mij onmogelijk om deze amendementen te handhaven.

Het is dus niet omdat ik gevoel dat de amendementen niet een zeer deugelijken inhoud hebben, maar eenvoudig omdat ik gevoel dat het, ondanks alle moeite, toch monnikenwerk zou zijn er mede voort te gaan, dat ik de eer had de amendementen terug te nemen.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Het verwondert mij wel eenigermate, dat nu incidenteel ter sprake komt de quaestie die ik bij de algemeene beraadslaging heb aangeroerd en die ik ook meende, dat daar op haar plaats was.

Het betreft hier het systeem, dat bij dit wetsontwerp gevolgd is, en daartegen heb ik als „gewoon mensch” mijn bezwaren doen hooren.

Wanneer men zich stelt op het standpunt, dat de Vertegenwoordiging van ons volk samengesteld moet zijn uit niets anders dan uit de knapste juristen, ja, dan kan men inderdaad tot zeer vreemde conclusiën komen. Ik begeer echter niets anders dan een verstandige conclusie en daartoe maakte ik ook slechts een opmerking, welke ik meende dat verstandig was, d. w. z. gemaakt met gewoon menschen-verstand.

Ik ontken niet en heb ook niet ontkend, dat het mogelijk was te komen met amendementen van min of meer redactioneele strekking of met amendementen op een artikeltje, dat hier gewijzigd wordt en zoodoende door de Regeering aan de orde is gesteld. Dat is natuurlijk zeer eenvoudig. Maar mijn grief was deze: Het is in het systeem van het wetsontwerp *onmogelijk* te komen met met principieele amendementen, wanneer daarbij niet alleen betrokken zijn artikelen welke thans in het wetsontwerp voorkomen, maar ook artikelen welke niet in het wetsontwerp opgenomen zijn. Dit is zuiver de beteekenis en de strekking van mijn opmerking geweest en het komt mij voor, dat de Regeering bij rustige overweging daarvan in dit opzicht volkomen aan mijn zijde zal moeten staan.

Wanneer in het wetsontwerp opgenomen was de geheele tekst van de wet, gelijk ook geschied is ten aanzien van de Militiewet, dan hadden wij ons niet behoeven te beperken tot de enkele artikelen die thans aan de orde kwamen, maar dan hadden wij ons ook kunnen werpen op de andere artikelen die daarmee in rechtstreeksch verband staan. Dat heeft men niet gedaan, en het was ons dus practisch onmogelijk bij dit systeem van wetgeving principieele wijzigingen aan te voeren. Gezwegen nu nog van de omstandigheid, dat belangrijke nadere wijzigingen zijn aangebracht in overleg tusschen Regeering en een Commissie van Rapporteurs, zoodat geen schriftelijke gedachtenwisseling met de Kamer daarover heeft plaats gehad, wij de motieven niet kennen en ook daarom zeer bezwaarlijk daarop kunnen wijzigen.

Dat heb ik in mijn eersten termijn gezegd en daarop heeft de Minister aangevoerd: u zult misschien boos zijn, omdat de heer HUGENHOLTZ kon wat u niet kon. Maar gisteren heeft de Regeeringscommissaris *luce clarius* uiteengezet, dat het den heer HUGENHOLTZ onmogelijk was dit artikel te wijzigen, waartoe hij het recht had, zonder te gelijker tijd ook andere artikelen die er verband mee houden onder handen te nemen. Volkomen juist en precies wat ik in het midden had gebracht.

Nu is het natuurlijk geheel iets anders of ik bekwaam genoeg geweest zou zijn om, wanneer ik een voornemen had, dit in amendementen te belichamen. Dat is een andere zaak; maar in dat opzicht behoeft men mij niet te beoordeelen, dat kan men gerust aan mij zelf overlaten.

Maar de quaestie waar het om gaat is deze, dat het systeem van wetgeving, wanneer men het amendementrecht van de Kamer in zijn vollen omvang onverkort wil waarborgen, naar mijn bescheiden meening niet deugt.

Daarom heb ik deze opmerking gemaakt. Ik verwacht, dat de Regeering voor zoover zij aanleiding mocht vinden om daar iets voor te voelen, in de toekomst een dergelijke wijze van wetgeving niet meer zal toepassen.

De beraadslaging wordt gesloten en de toevoegingen aan art. 130 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 132, luidende:

„De Krijgsraad bestaat uit een burger-regtsgeleerde als President en vier

door den Commandant benoemde leden, welke laatsten, behoudens het bepaalde bij artikel 140 en artikel 138 laatste lid, den rang van Officier moeten bekleeden en behooren tot het garnizoen der hoofdplaats van het militaire arrondissement of district.

„De leden zullen in den regel gedurende ten minste één jaar deze functie blijven vervullen, behoudens het bepaalde bij artikel 141.

„Tot leden van den Krijgsraad zullen niet worden benoemd:

1°. Officieren die den leeftijd van vijf en twintig jaren nog niet hebben bereikt:

2°. Officieren van het wapen der Koninklijke Maréchaussée; en

3°. Officieren, die den rang van tweede-luitenant bekleeden, reserve- en milite-officieren, alsmede officieren bij de landweer.”

De heer DUYMAER VAN TWIST: Mijnheer de Voorzitter! In art. 132 stelt de Regeering voor om de woorden: „De krijgsraad bestaat uit een President” te lezen: „De krijgsraad bestaat uit een burgerrechtsgeleerde als president”.

De bedoeling van deze wijziging is om het voorzitterschap van den krijgsraad niet meer op te dragen aan een hoofd-officier, maar aan een burger-rechtsgeleerde.

Tegen die wijziging heb ik groote bezwaren. De Kamer veroorlove mij die bezwaren uiteen te zetten.

Ik vlei mij daarbij niet, dat het mij zal gegeven zijn de Regeering van de juistheid mijner bezwaren te overtuigen, evenmin als ik de verwachting koester, dat ik in staat zal zijn de Kamer voor mijn zienswijze te winnen.

Toch ontslaan mij deze overwegingen niet van den plicht, om tegen de door de Regeering voorgestelde wijziging op te komen. Van de bedenkingen, die ik tegen de vervanging van den officier als voorzitter van den krijgsraad door een burger-rechtskundige heb, zou ik een drietal willen benoemen:

1°. dat die vervanging de rechtspraak zal verslechteren;

2°. dat zij de krijgstucht zal schade doen;

3°. dat het vertrouwen in de berechting der militairen wordt geschokt.

Het eerste nadeel dat ik in de wijziging zie, is, dat de rechtspraak zal verslechteren. Voor een goede rechtspraak is noodig, dat de rechter niet alleen voldoende wetskennis bezit — op dit punt kom ik zoo aanstonds terug — maar vooral dat hij de strafbaarheid van eenig delict naar waarde weet te schatten, dat hij op de mate van de strafbaarheid een juist blik heeft. De rechter moet zich het milieu kunnen indenken, waarin de persoon die voor hem terecht staat, zich bevindt. Ontbreekt bij hem die kennis, dan zal de straf die opgelegd wordt in het eene geval te zwaar in het andere geval te licht zijn.

De vraag rijst nu: bezit nu de burger rechtskundige in voldoende mate die kennis; kan hij zich het militaire leven in al zijne onderdeelen indenken? Niemand minder dan mr. VAN BOLHUIS, de president van het Hoog Militair Gerechtshof, een burgerrechtskundige die met de militaire justitie goed op de hoogte is, moest van zichzelf getuigen (te vinden in het *Weekblad voor het Recht*, n°. 8030), dat hij, als buiten het leger staande, het eigenaardige der krijgstucht niet in allen deele kon doorgronden. Wanneer dit nu door een jurist als mr. VAN BOLHUIS, een man van erkend gezag bij de militaire justitie, gezegd wordt, hoe zal het dan met de kennis van een willekeurig burger-rechtskundige op dit punt staan?

Verslechtering der rechtspraak zal van dit gebrek aan kennis het gevolg zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag te dezer plaatse ook nog herinneren aan de woorden van mr. J. K. VAN GOLTSTEIN bij de behandeling der Grond-

wetsherziening van 1848 gesproken. Hij zeide: die rechter (de burgerrechter) weet de plichten van den militair niet te waardeeren; hij kan niet oordeelen over het gewicht van overtredingen tegen de krijgstucht; hij kan niet nagaan, in hoever het belang van het leger bij de beoordeeling van eenig misdrijf betrokken is. Neen, geen burgerlijk rechter dringt in de geheimen van het krijgswezen door, of weet volkomen het gewicht te beseffen eener strenge krijgstucht enz., en verder: „hier moet dus een militaire rechter zijn, zoo men niet de hoogste belangen des lands prijs wil geven”.

Het tweede bezwaar dat ik tegen de wijziging aangaf, is, dat de krijgstucht zal schade lijden. Een der voornaamste gronden, welke het behoud der militaire rechtsmacht eischt, is, dat de militair in alles wat de tucht aangaat, staat tegenover zijn meerderen, óók in de rechtzaak. Daaraan wordt afbreuk gedaan door de belangrijke functie van voorzitter van den krijgsraad niet meer aan den militairen meerdere toe te vertrouwen.

Ik zal niet nader behoeven aan te toonen, dat er geen delict is, dat de discipline niet raakt, dat elk strafbaar feit een element van tucht in zich houdt, dat die beide zijn saamgeweven en dus splitsing onmogelijk is. Hoe zal men nu aan een burgerrechtskundige kunnen opdragen, anders dan ten nadeele der tucht, militairen krijgstuchtelijk te straffen?

De juiste verhouding van den mindere jegens den meerdere gaat daarmede verloren. Nu zou de moeilijkheid te ondervangen zijn, zoo de opdracht verstrekt wordt om beide afzonderlijk te behouden, en het strafbare feit, en het krijgstuchtelijk vergrijp, maar dit is practisch onuitvoerbaar, en bovendien zou zulk een wijze van doen aanleiding geven tot het opleggen van een dubbele straf — theoretisch volkomen mogelijk — maar welke straf in de meeste gevallen te zwaar zou zijn. De samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp moet door één college berecht worden, en omdat het hier ook geldt het straffen van een krijgstuchtelijk vergrijp, kan in dit college — hier de krijgsraad — geen burgerrechtskundige plaats nemen. Immers kan de waardeering van de schending van de tucht op volkomen juiste wijze alleen plaats hebben door hen, die zelf onder de militaire tucht leven, of die althans door voortdurende aanraking juiste begrippen daaromtrent hebben kunnen verkrijgen, alsmede een juist inzicht in militaire toestanden en verhoudingen bezitten. Prof. VAN DER HOEVEN, sprekende in de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschappen over de militaire misdrijven, voerde aan:

„Dat nu, waar sprake is van tekortkoming aan bijzondere verplichtingen, de gewone rechter, die met die verplichtingen niet ten volle bekend is, — die niet weet en niet beoordeelen kan welk gewicht schending van de subordinatie, van de discipline heeft, welke gevolgen die na zich slepen kan, — ook niet bevoegd te achten is, daartegen de juiste, de noodige straf uit te spreken, ligt voor de hand. De berechting van zoodanige overtredingen mag den burgerlijken rechter niet toevertrouwd worden.”

Mijnheer de Voorzitter! In stede van het militair gezag nu te sterken, wordt door een maatregel als thans wordt voorgesteld het prestige en invloed van ons gezag verminderd.

Onwillens drukt men tevens op den hoofdofficier het stempel van minderwaardigheid en dat terwijl men aan den officier de functie toevertrouwt, om in dikwijls zeer moeilijke disciplinaire vergrijpen, als straffer op te treden.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de Regeering hier een stap doet, waardoor aan het handhaven eener goede krijgstucht ernstige schade wordt toegebracht. De militair weet nu, dat hij eerst dan recht

krijgt, wanneer hij staat tegenover een burger in het rechtscollege en dat diezelfde militair zich voor alle andere belangen aan zijn militairen meerdere moet toevertrouwen. Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, een groot gevaar, dat naar het mij voorkomt, ernstige gevolgen met zich kan medebrengen. Ik mag van dit punt niet afstappen zonder in dit verband herinnerd te hebben aan de woorden van den generaal KOOLEMANS BEYNEN, die volgens de Handelingen van de Ned. Juristenvereening van 1900, blz. 218, in zijn praeadvies zegt:

„Zij, die den soldaat in vreedstijd opleiden, moeten hem in oorlogstijd aanvoeren, en dan het hoogste van hem eischen wat een mensch geven kan — opoffering van zich zelve —; zij moeten hem opleiden, toezicht over hem houden, hem terechtwijzen, hem vermanen, hem straffen. De soldaat moet weten, dat zoowel in vredes- als in oorlogstijd zijn meerdere — hij zij korporaal of generaal — in militaire aangelegenheden geheel over hem beschikt. Alle gezag, hetwelk zich plaatst tusschen den soldaat en zijn meerdere, doet afbreuk van het krijgsgesag, aan het imperium militare”.

In de derde plaats zal het vertrouwen in de berechting van den militair worden geschokt.

Door den militairen voorzitter in den krijgssraad te vervangen door den burgerrechtkundige-president, spreekt de Regeering uit, dat de leiding van de handelingen van den krijgssraad bij den hoofdofficier niet in goede handen is, en dat de terechtstaande militair geen waarborgen bezit, dat over hem behoorlijk recht zal gesproken worden. De hoofdofficier mist daarvoor de noodige bekwaamheid.

Maar als artikel 262 der Regtspleging toegepast wordt, hoe zal het dan staan?

Art. 262 bepaalt, dat de krijgssraden te velde bestaan zullen uit drie leden, de president daaronder gerekend, alle officieren.

De president van den krijgssraad zal bij den krijgssraad te velde een hoofdofficier zijn.

Een hoofdofficier die, zooals de militair weet, onbekwaam is om met de leiding van zaken belast te worden. Die krijgssraad te velde zal zelfs de zwaarste straf, de doodstraf, kunnen uitspreken. En zulk een vonnis zal dan een krijgssraad kunnen vellen, die naar het oordeel der Regeering geen voldoende waarborgen biedt voor een behoorlijke leiding van zaken.

Gevoelt de Regeering niet, welk een gevaarlijke weg zij hier inslaat, en dat zij onwillens het vertrouwen van den militair in een voor hem volkomen vertrouwde rechtspraak schokt?

Ik zie met belangstelling uit naar het antwoord der Regeering op de vraag, hoe zij het vertrouwen bij het leger onder zulke omstandigheden zal levendig houden.

Mijnheer de Voorzitter! Het is bekend dat elk schip of elke samenvoeging van schepen buiten de oorlogshavens van het Rijk in Europa en buiten Soerabaja een afzonderlijk rechtsgebied vormen, waarbinnen de rechtspraak niet aan een college waarvan een burger voorzitter is, kan worden opgedragen.

Te recht wordt er nu op gewezen, dat militairen der zeemacht, die over hun daden zien oordeelen door een krijgssraad, waarvan *hier* een burger en *ginds* een militair het voorzitterschap bekleedt, in de meening zullen verkeeren, dat zij, zoo zij voor een zee-krijgssraad worden geroepen, voor een *minderwaardig* college zullen terechtstaan. Behalve dat deze omstandigheid een nadeeligen invloed op de tucht aan boord der schepen zal uitoefenen en het vertrouwen van den mindere in de rechtvaardigheid der

meerdereën daaronder noodwendig zal lijden, zal ook hier bij den militair der zeemacht het gevoel van door een onbekwaam college gevonnist te worden, door hem moeilijk kunnen onderdrukt worden.

Mijnheer de Voorzitter! Al is het niet met zooveel woorden gezegd, zoo kan ik mij het toch levendig indenken, dat deze bezwaren er het Kabinet-Kuyper toe geleid hebben om zich tegen de opneming van den burgerpresident in den Krijgsraad te verzetten.

In de Memorie van Antwoord, welke geteekend werd door den generaal BERGANSIUS, den vice-admiraal ELLIS en ons geacht medelid den heer LOEFF, schreef destijds de Regeering naar aanleiding van hetgeen voorkomt in het Voorloopig Verslag, bladz. 7, nl.:

„Vrij algemeen verlangde men bepaald te zien, dat in tijd van vrede het voorzitterschap van de krijgsraden zal worden bekleed door een rechtsgeleerde, voor het leven te benoemen.”

„Tot hun leedwezen kunnen de ondergeteekenden geen gevolg geven aan het verlangen, dat vrij algemeen werd geuit, om het voorzitterschap van de krijgsraden op te dragen aan een voor het leven te benoemen rechtsgeleerde, althans indien daarmede bedoeld wordt een niet-militair, die eene rechtsgeleerde opleiding heeft genoten.”

Op deze mededeeling laat de Regeering dan de uiteenzetting van den grond volgen die haar tot deze uitspraak bracht, om dan daarna dit neer te schrijven:

„Op dezen grond achten de ondergeteekenden het volkomen gerechtvaardigd, dat zij in de bepaling van de rechtspleging omtrent het voorzitterschap van den krijgsraad geen verandering hebben aangebracht.”

Hebben nu de opvolgende Kabinetten een ander standpunt te dezer zake ingenomen dan het Kabinet-Kuyper was toegedaan?

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij uit de stukken niet bekend geworden.

Wel weet ik, dat toen de generaal SABRON in het tegenwoordig Kabinet zitting had, deze Minister een gelijke meening was toegedaan als destijds de Ministers van Justitie, Marine en Oorlog in het Kabinet-Kuyper, die allen, gelijk ik reeds opmerkte, van een zitting nemen van een burger-rechtskundige in den krijgsraad als voorzitter niets wilden weten. Ook weet ik, dat de Kamer bij ingezonden brief van 18 Januari 1911 een gedrukt stuk met wijzigingen op den bestaanden tekst van de rechtspleging bij de landmacht heeft burger-rechtskundige nog geen sprake was.

Van eenzelfde gedachte als indertijd het Kabinet-Kuyper was toegedaan, ging ook ons geacht medelid uit Goes uit, toen hij in een belangrijke bijdrage over „de Militaire Rechtspraak” (*Tijdschrift voor Strafrecht*, deel XIII, bladz. 324) tot deze slotsom kwam, niet alleen dat „voor tijd van vrede er een afzonderlijke militaire rechtspraak moet zijn”, doch ook „dat die rechtspraak in eersten aanleg *uitsluitend* aan militairen moet worden opgedragen”.

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de Regeering tot taak heeft de Kamer duidelijk te maken welke redenen haar bewogen hebben op dit hoogst belangrijke punt een ander standpunt sinds 1911 in te nemen. Het zal op haar weg liggen om het bewijs te leveren, dat alleen bij de aanwezigheid van een burgerpresident een behoorlijke rechtspraak te verkrijgen is en dat noch de krijgstucht zal schade lijden noch het vertrouwen in de berechting der militairen zal worden geschokt.

Mijnheer de Voorzitter! De bewering dat officieren ongeschikt zouden zijn voor het rechtersambt en wel bijzonderlijk voor het bekleeden van het voorzitterschap bij de krijgsraden, een bedenking die meermalen wordt

geuit, houdt geen steek. De wet stelt als eisch van bekwaamheid voor de benoeming van leden van de rechterlijke macht, dat zij den graad van doctor in de rechtswetenschap zullen bezitten. Een waarborg, welke hier gegeven wordt, dat het ambt van rechter aan daartoe bekwaame mannen zal worden toevertrouwd. Maar stelt de wet hoogerè eischen aan den *voorzitter* van een rechtscollege?

Nu moge reeds dadelijk opgemerkt worden, dat eenige officieren in het bezit zijn van den door de wet vereischten graad. Daardoor is het bewijs geleverd, dat de eischen van bekwaamheid welke de wet stelt voor den officier bereikbaar zijn. Maar nu kan de vraag gesteld worden: zal de officier, die een geschikt lid van den krijgswaad moet zijn, zich al de kennis behooren eigen te maken die een lid van de rechterlijke macht moet bezitten? Het lid van de rechterlijke macht zal niet alleen in strafzaken, maar ook in civiele zaken moeten optreden. Nu is het waar, dat voor een behoorlijk vervullen van zijn taak de strafrechter ook kennis van enkele onderdeelen van het Burgerlijk Wetboek niet kan missen, maar daarvoor is, naar het mij wil voorkomen, een studie van het geheele gebied der rechtswetenschap niet noodzakelijk. Staat het nu met het onderwijs der officieren in het strafrecht zoo slecht, dat het vertrouwen in den officier als militair-rechter moet opgezegd worden? Ik meen dit te mogen betwijfelen. En ik bevind mij op dit punt in goed gezelschap. Niemand minder dan professor VAN DER HOEVEN heeft het op dit punt voor den officier opgenomen. Bij de behandeling van het militair strafrecht in de Staten-Generaal zeide destijds de Regeeringscommissaris, daarbij aanhalende een zinsnede voorkomende in zijn academisch proefschrift:

„Mijn vader heeft toen geopponeerd tegen die zinsnede uit mijn proefschrift en zeide: „het zou niet voldoende zijn dat de krijgswaaden zouden zijn samengesteld uit ondervindingrijke brave officieren, maar het onderwijs in het militaire recht, de opleiding, de rechtsstudie moeten verbeteren.” Dit is bijna 40 jaar geleden gezegd. En als men nu ditzelfde hoort in deze zaak, dan zou men vragen: is er dan werkelijk geen verbetering gekomen in dien tijd? Doch gerust en gelukkig kan ik die vraag beantwoorden met een: wel zeker, er is groote verbetering gebracht in de militair-rechterlijke opleiding van de aanstaande officieren.”

Zoo de zaak staande, daar zou ik de vraag willen stellen, om welke reden het noodig is, terwijl de wet geen hoogere eischen aan den voorzitter bij burgerlijke strafzaken stelt dan het bezitten van de normale kennis welke elk gewoon jurist heeft, een bijzonderen maatstaf aan te leggen voor de benoeming van den voorzitter van den krijgswaad.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering zal mij moeten toegeven, dat behalve voldoende rechtskennis, het voor den rechter van overwegend belang is, dat hij naast voldoende wetskennis ook ervaring en menschenkennis, zomede de kundigheden moet hebben, om zich in bepaalde toestanden en omstandigheden in te denken. Kan aan een burgerrechter het bezit van die eigenschappen met betrekking tot het militaire leven worden toegekend? Mij dunkt dat die vraag bezwaarlijk bevestigend is te beantwoorden. En toch kan hij die eigenschappen niet missen, wil de rechtspraak in alle opzichten die waarborgen geven die men van haar verlangt.

Geheel anders staat het op dit punt met den rechtskundigen officier, die als lid in den krijgswaad zitting neemt. Hier heeft men te doen met mannen, die een groot deel van hun leven te midden van de militaire gemeenschap hebben verkeerd. Zij kennen bij ondervinding alle eigenaardigheden van de militaire samenleving. Van hen kan met goeden grond ver-

wacht worden dat zij voldoende ervaring en menschenkennis bezitten en zich tot in de kleinste bijzonderheden in de militaire organisatie kunnen indenken.

Ten aanzien van deze aangelegenheid staat het onbetwistbaar vast, dat hier de rechtskundige officier verre staat boven den burgerjurist.

Mijnheer de Voorzitter! Van hoe groote beteekenis het bezit der eigenschappen is, van welke ik daareven gewag maakte, daarvoor mag ik verwijzen naar juristen van naam. Er zijn onder de juristen die ik op het oog heb, mannen, die het bezitten van genoegzame menschenkennis en gezond verstand hooger stellen dan het volleerd jurist zijn. Ik mag mij daarvoor nog eens beroepen op het oordeel van ons geacht medelid den heer de SAVORNIN LOHMAN, die in de reeds door mij genoemde bijdrage over de militaire rechtspraak in het *Tijdschrift voor Strafrecht* dit schreef: „Voor de toepassing van het strafrecht behoeft men niet een volleerd jurist te zijn. Daarbij komt het allereerst aan op menschenkennis en gezond verstand.”

Zal de officier-rechtskundige, die het militaire strafrecht toe te passen heeft, niet beter op zijn plaats in den krijgsraad zijn dan de burger-rechtskundige?

De Regeering zal aanvoeren, dat het bij art. 132 niet gaat tegen den officier-rechtskundige in den krijgsraad, maar om het voorzitterschap, om de leiding bij de debatten in den raad. Maar welke bedenkingen bij de Regeering tegen die leiding hebben voorgezeten, toen zij den officier-president door den burger-president verving, is naar ik meen, ons in de stukken niet medegedeeld. Wij verkeerden daarvan in het onzekere.

Het zij mij vergund van de bedenkingen, waarvan men telkens kan kennis nemen, er eenige te noemen.

Men zegt — en dit betreft dan de eerste bedenking —, dat de leiding der debatten in den krijgsraad bij den officier-president niet in goede handen is, omdat het voorkomt, dat de voorgeschreven vormen niet in acht genomen worden, dat op onwettig bewijs wordt rechtgedaan enz. Zeker, het gebeurt, dat op deze punten wordt te kort geschoten. Maar komt het ook bij de gewone rechtspraak niet voor, dat vonnissen vernietigd worden, omdat verzuim van voorgeschreven vormen plaats vond, en dat vonnissen vernietigd worden omdat op onwettig bewijs werd recht gedaan?

Een tweede bedenking is: het gemis van waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid bij het officier-lid van den krijgsraad, voornamelijk in het geval, wanneer een officier als voorzitter van den krijgsraad optreedt.

Ter adstructie van deze bedenking wordt dan als motief aangevoerd, dat de hogere in rang geen tegenspraak duldt van den officier in lageren rang, of wel de officier van lageren rang zich om allerlei bijoogmerken schikt naar de inzichten van den officier van hooger rang.

Mijnheer de Voorzitter! Dit motief houdt feitelijk een beschuldiging in. Een beschuldiging, die men moet weten waar te maken. Intusschen ziet men, naar het mij voorkomt, hierbij over het hoofd, dat de officier bij het zitting nemen in den krijgsraad den *eed* heeft af te leggen, waarin hij verklaart, dat hij „zich in alle zaken bij den krijgsraad voorkomende zal gedragen met alle oprechtheid, eerlijkheid en onzijdigheid, zonder daarin aan de partijen toe te dragen eenige gunst of ongunst en zonder zich daarvan te laten afbrengen door eenige beweegreden hoegenaamd.”

De officier-rechtskundige zou bijv. ter zijner promotie of uit dienstbelang in de tegenwoordigheid van den officier-president niet onafhankelijk zijn. Kan dit verwacht worden? Maar is dan ook de burgerrechter niet aan

zulke invloeden onderhevig? Hoopt ook de gewone strafrechter niet op een hoogere meer aanzienlijke plaats in de rechterlijke organisatie met de daaraan door de wet verbonden hoogere bezoldiging? En zal men dan uit dien hoofde zijn onkreukbaarheid in twijfel trekken? En zoo neen, waarom zal dan wèl, zonder andere argumenten aan te voeren, afhankelijkheid en partijdigheid bij den officier-rechter aanwezig zijn te achten.

Het is zoo juist wat de generaal KOOLEMANS BEYNEN in zijn reeds genoemd prae-advies (*Handelingen Nederlandsche Juristenvereniging*, 1900, deel I) betoogt.

Die met de militaire rechtspleging zoo volkomen vertrouwde opperofficier zeide:

„De plicht tot gehoorzaamheid, dien wij steeds zullen betrachten en daarop zelfs trotsch zijn, doet ons niets verliezen van onze zelfstandigheid en onafhankelijkheid, wanneer wij zaken moeten behandelen, als bij de rechtspraak, waarbij van meerdere of mindere *geen* sprake is.”

In gelijken zin sprak in de vergadering der Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap (jaargang 1904/5, afl. III) de om zijn bekwaamheid in het militair strafrecht zoo bekende kapitein P. P. C. COLLETTE.

Die officier, sprekende over de tegenwerping, dat de officier-rechter niet zelfstandig kan zijn, zeide „Ik ben gedurende vijf jaar in de standplaats van een krijgsraad in garnizoen geweest; ik heb zeer dikwijls in den krijgsraad zitting moeten nemen, ik heb van die onzelfstandigheid niets gemerkt.”

Zegt men nu, dat dit een tweetal beschouwingen zijn, die door officieren gegeven werden, dan moge het mij terwille van het vormen van een onbevungen oordeel ook nog vergund zijn te wijzen op hetgeen mr. G. H. VAN BOLHUIS, president van het Hoog Militair Gerechtshof, in het meergenoemde *Weekblad van het Recht*, n°. 8030, schreef: „Vooralsnog — zoo zegt mr. VAN BOLHUIS — acht ik *dit gemis* van zelfstandigheid en onpartijdigheid als noodzakelijke eigenschap van den officier *niet* gebleken. Ondergeschiktheid in werkkring — het is zoo vaak gebleken — sluit *zelfstandigheid en onafhankelijkheid van oordeel* niet uit, vooral niet in gevallen waar zelfstandig oordeelen tot taak wordt gesteld. Wat hier de doorslag geeft is het karakter; waar die zelfstandigheid *mist*, maakt het den *gewonen rechter* even weinig betrouwbaar als den militair.”

Mijnheer de Voorzitter! In de zitting van 6 December 1906 (*Handelingen*, bladz. 686) zeide de geachte afgevaardigde uit 's Hertogenbosch, de heer VAN SASSE VAN YSSELT:

„Dat het tegenwoordig nog niet is spaak geloopt met de militaire justitie, danken wij daaraan, dat de auditeurs-militair tot nu toe een goeden invloed konden uitoefenen op den gang der militaire justitie.”

Naar het oordeel van dien geachten afgevaardigde — en hier kom ik tot de 3de bedenking, die men zoo nu en dan hoort — gaan de zaken bij den krijgsraad niet zóó, als deze behooren te verlopen.

Alleen het optreden van den burger-president zal dan hierin verbetering brengen.

Zelfs wordt beweerd, dat, wanneer die burger-president geen plaats in den krijgsraad verkrijgt, het onder de nieuwe regeling, nu de advocaat tot de rechtzaal toegang verkrijgt, met de leiding geheel en al mis zal gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Het zal met de militaire justitie spaak loopen.

Niet alleen bij de landmacht, maar natuurlijk eveneens bij de zeemacht. Ook bij de wijziging van art. 113 regtspleging zeemacht wordt de officier-president door den burger-president vervangen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de rede van den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch nog eens nagelezen, maar het bewijs van spaakloopen heb ik niet aangetroffen. Mag ik thans tegenover de autoriteit van den heer VAN SASSE VAN YSSELT die van een ander jurist stellen, die bij den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch in hoog aanzien is?

Het is weer de president van het Hoog Militair Gerechtshof, mr. G. H. VAN BOLHUIS. Toen die jurist, destijds lid van het Hoog Militair Gerechtshof, in de Marinevereeniging (Jaargang 1897/1898, verslag n°. 47, pag. 175) de behandeling van een strafzaak in den krijgsraad besprak, zeide hij:

„Ik geef toe, dat deze behandeling veel bezwaren kan medebrengen. Het leiden eener strafzitting is een werk, dat veel ervaring vereischt, daarbij is groote nauwgezetheid, tact om getuigen te ondervragen, hen van noodelooze uitweidingen af te houden en toch hun vrijheid niet te belemmeren, een noodzakelijk vereischte. Menig bekwaam lid eener rechtbank is nog niet voor de taak van president eener strafzitting geschikt. Te eer zal zich die moeielijkheid doen gevoelen voor een hoofdofficier der Marine, wiens werkkring zoo geheel andere is.

Toch meen ik, dat ook onder hen wel mannen te vinden zijn voor het leiden der krijgsraadzittingen geschikt, vooral wanneer de betrekking van president geruimen tijd door denzelfden hoofdofficier wordt vervuld.”

Mijnheer de Voorzitter! De wet zal het mogelijk maken dat voortaan de betrekking van lid van den krijgsraad geruimen tijd door denzelfden officier zal worden waargenomen. Naar het oordeel van mr. VAN BOLHUIS is de vervanging van den militairen president bij de krijgsraden bij de marine door een burgerrechtskundige dus niet bepaald noodzakelijk. Zal dit nu wel zoo moeten zijn bij de krijgsraden van het landleger?

Treft men ook bij de landmacht niet verschillende officieren aan die op het gebied van militair strafrecht hun sporen hebben verdiend. Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef hier geen namen te noemen. Zij zijn aan de Regeering bekend.

Zeker, Mijnheer de voorzitter, ik stel het op grooten prijs en ik noem het een factor van groot belang dat de leiding der werkzaamheden in den krijgsraad aan *deskundige* mannen wordt toevertrouwd. Ook ik vraag voor leger en marine een rechtspleging die voldoende waarborgen voor een goede rechtspraak oplevert.

Maar daarom is het niet noodig dat de militaire president door een burger-rechtskundige worde vervangen. Er is een voldoende aantal hoofd-officieren of zoo noodig kapiteins, die voor dit ambt geschiktheid bezitten. Laat de Regeering voorts een kern scheppen van officieren, die bijzondere voorliefde hebben voor de rechtsstudie. Binnen enkele jaren bestaat dan de zekerheid dat het rechtsambt door daarin ervaren mannen wordt vervuld. Behoort het tot de onmogelijkheden dat uit het officierenkorps een kern van officieren gevormd wordt, die geschikt zijn om met eere een plaats in de krijgsraad als rechter in te nemen? De geachte Regeeringscommissaris heeft eergisteravond aan het feit herinnerd dat een poging daartoe bij het ontwerp-begroting voor 1907 gedaan, heeft gefaald. Het voorstel daartoe werd op 21 November 1906 verworpen. Maar op welken grond?

In de vergadering van 21 December 1906 werd door den heer van SASSE VAN YSSELT o. m. gewezen op de mogelijkheid of waarschijnlijkheid dat de krijgsraden zouden komen te vervallen. Aangezien het evenwel niet zeker was of zij zouden worden behouden of niet, was de aanvraag om gelden ten behoeve van een cursus praematuur.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT betoogde dit nader en voegde daaraan toe: „Als de Kamer mocht wenschen de krijgsraden te behouden, dan ben ik gaarne bereid den Minister gelden voor opleiding hunner leden toe te staan. Maar dan zal daarvoor veel meer moeten aangevraagd worden dan de Minister thans doet, want met f2300 kan men geen militaire rechtsgeleerden vormen, die in de behoeften van alle krijgsraden in ons land zullen kunnen voorzien.”

Hoe stel ik mij nu voor, dat een regeling zou kunnen getroffen worden welke in alle opzichten een goede rechtspleging zal waarborgen?

Bij die regeling zouden de militaire rechters deels voor het leven, deels voor een vast aantal jaren moeten benoemd worden.

De benoeming van den hoofdofficier-voorzitter zou voor het leven plaats hebben. Hij zou buiten de sterkte der organisatie moeten gevoerd worden en het recht behooren te verkrijgen tot in den rang bijv. van kolonel op te klimmen.

Die hoofdofficier zou een speciale opleiding zoowel theoretisch als practisch moeten verkrijgen o. m. door aan een der universiteiten een cursus te volgen in verschillende takken van de rechtswetenschap.

Als leden van den krijgsraad zouden twee kapiteins in het bezit van juridische kennis voor bijv. een viertal jaren moeten benoemd worden, die, nadat hun zittingstijd verstreken was, in de gelederen terugkeerden. Door het tijdvak van het lidmaatschap van den krijgsraad op vier jaar te stellen krijgt men niet alleen meerdere stabiliteit in de justitie, maar blijft het ook mogelijk, dat de krijgsraad met de militaire samenleving voeling houdt. Uit die kapiteins is bij een vacature voor president van den krijgsraad een keuze te doen. Treft men nu zulk een regeling als ik in het kort aangaf dan zal men niet bevreesd behoeven te zijn, dat de zitting van den krijgsraad niet naar behooren zal worden geleid. Het goede voordeele, dat deze regeling bovendien oplevert, is, dat een aantal goede rechters zullen beschikbaar komen voor de krijgsraden te veld.

Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat de vraag of het niet mogelijk is een kern van juridische officieren te vormen ontkenkend moet beantwoord worden. Ik zeg dit ook op autoriteit van den geachten afgevaardigde uit Goes, die destijds als zijn meening uitsprak, dat onder de militairen gemakkelijk mannen zijn te vinden, die evengoed als juristen zich door het volgen van een doelmatigen cursus de noodige kennis kunnen eigen maken. Ik herinner in dit verband ook aan een woord van mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE (Prae-advies, Handelingen Juristenvereniging 1900, I, bladz. 323):

„Laten wij juristen, eerlijk bekennen: evenals alle wetenschap is ook die van het Staats- en strafrecht publiek domein en door een ieder aan te leeren, ook al heeft men geen Grieksch of Latijn gestudeerd of het Romeinsch privaatrecht beoefend.”

Bij de Regering geldt de bedenking niet, dat de officier ongeschikt is voor de rechtspraak en aannemende dat met den deskundigen officier-rechter evenzeer een goede rechtspraak over militairen gewaarborgd is als met den rechtsgeleerden niet-militairen-rechter, daar rijst de vraag, waarom dan het burger-rechtsgeleerde element als voorzitter in de krijgsraden op te nemen?

Mijnheer de Voorzitter! Door dit laatste krijgt men het ongelukkige systeem van het gemengd college, waarvan prof. VAN DER HOEVEN (IXde Verslag Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschappen, 1898/1899, pag. 311) dit zeide: „dat hij voor een wezenlijk gemengd college zoo

bang als de dood was". Ook mr. v. d. Pols zeide destijds tegen het stelsel der „gemengde vierscharen" te zijn, onder bijvoeging dat „het plan voor geene practische uitvoering vatbaar is en onfeilbaar tot nullificatie van het militaire element zou leiden".

Mijnheer de Voorzitter! Bij het bestudeeren van de vraag of het wenschelijk is in den krijgsraad den militairen president te vervangen door een burger-president, is mijn overtuiging steeds sterker geworden voor het behoud van den tegenwoordigen toestand.

Behalve allerlei bezwaren van practischen aard, acht ik het in hooge mate bedenkelijk en voor het behoud van een goede militaire rechtspraak en voor het handhaven der krijgstucht en voor het wekken van vertrouwen in de militaire rechtspraak van stelsel te veranderen.

Mijnheer de Voorzitter: ik heb bezwaar om als 't ware tot den officier-jurist te zeggen: Gij kunt wel over den militair, over den man die deel uitmaakt der organisatie waarin gij medeleeft, rechtspreken, maar niet gij, doch een burgerjurist heeft de zittingen te leiden; dat kan u niet worden toevertrouwd.

Mijnheer de Voorzitter! Door zoo, ook onwillens, te handelen, schaadt men de krijgstucht. Het lijkt mij niet te verdedigen de rechtspraak voor de militairen zóó te regelen, dat zij in eerste instantie uitgeoefend wordt door een burger als voorzitter, bijgestaan door eenige militairen als secondanten. Daarmede geeft men den militair den indruk, dat het militair element in den krijgsraad van geen betekenis meer is.

Mijnheer de Voorzitter! Hoezeer het mij ook spijt, moet ik tegen deze regeling opkomen, die de eerste stap zal zijn van meerdere om bij leger en vloot in de militaire rechtspleging het vertrouwen te ontnemen.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Van af het oogenblik dat ik als waarnemend auditeur-militair kennis gemaakt heb met de samenstelling en de werking van de krijgsraden, heeft bij mij de overtuiging post gevat en is die sindsdien steeds blijven bestaan, dat de militaire rechtspleging behoort te zijn een gemengde, zooals thans door de Regeering tot mijn groot genoegen wordt voorgesteld, en het heeft mij daarom verwonderd, dat de geachte afgevaardigde uit Steenwijk tegen dit voorstel zich heeft beroepen op een tegenovergestelde zienswijze, die hij meende te kunnen afleiden uit artikelen van den tegenwoordigen hooggeachten voorzitter van het Hoog Militair Gerechtshof, volgens welke schriften die voorzitter zou zijn een tegenstander van de gemengde rechtspraak.

Ik kan het toch niet aannemen, dat die voorzitter daarvan een tegenstander zou zijn, daar het juist aan zijn juridieke leiding voor een goed deel te danken is, dat de militaire justitie tot nu toe in goede banen is geleid. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet in de gelegenheid geweest de citaten van den geachten afgevaardigde uit bedoelde artikelen te controleren, maar hoewel ik niet twijfel dat de geachte afgevaardigde te goeder trouw meent, dat daarin staat, wat hij denkt daaruit te kunnen lezen, acht ik het geheel onwaarschijnlijk, dat de voorzitter van het Hoog Militair Gerechtshof niet zou zijn een voorstander van de gemengde militaire rechtspleging, waarvan al de juristen, die met militaire rechtspleging hebben kennis gemaakt, voorstanders zijn.

De achte afgevaardigde uit Steenwijk heeft in deze zaak ook mij trachten uit te spelen tegen het voorstel van de Regeering, door zich te beroepen op de woorden, die ik in het jaar 1906 in deze Kamer sprak, toen aanhangig was het

voorstel der vorige Regeering om gelden te verstrekken tot de oprichting van een zoogenaamde militaire juridische faculteit. Ik sprak toen echter slechts veronderstellenderwijze, omdat het mij niet bekend was welke voorstellen die Regeering zou doen ten aanzien van de samenstelling der krijgsraden, en met het oog op die onbekendheid heb ik toen mijn betoog opgebouwd, doch het was in 1906 volstrekt niet mijn intentie te betoogen, dat de gemengde militaire rechtspleging niet zou zijn de goede en de geachte afgevaardigde heeft alzoo in elk geval mijn woorden niet aangehaald.

Ik zeide zooveen, dat ik mij voor de zienswijze, dat de militaire rechtspleging een gemengde behoort te zijn, kon beroepen op mannen van gezag. Zoo kan ik o. a. daarvoor aanhalen wat mr. WESENHAGEN, die jarenlang auditeur-militair in den Haag is geweest, in deel XV, bladz. 490, van het „Tijdschrift voor Strafrecht” heeft geschreven, nl.;

„Ook de officieren met hunne technische kennis op militair gebied en in dienstaangelegenheden en dienstreglementen zijn in de krijgsraden dikwijls van onberekenbaar nut. De botsingen tusschen de eischen eener objectieve gerechtigheid en de noodzakelijkheid om de tucht in het leger hoog te houden, mogen bij eene samenwerking van juristen nu en dan niet uitblijven, bij behoorlijke en kalme gedachtenwisseling heeft to! dusver een rechtskundige, gezonde en logische wetsuitleg aan de militaire tucht geen afbreuk gedaan. De militaire rechtspleging behoort m. i. dus een *gemengde* te blijven.”

Die woorden acht ik zóó juist, dat, als de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf zijn amendement ten aanzien van de samenstelling der krijgsraden had gehandhaafd, ik zou hebben betoogd, dat dit amendement niet aannemelijk was, omdat ik het acht te zijn in strijd met de tucht, die er in het leger behoort te zijn, dat de militair niet zou moeten terechtstaan voor zijn meerderen. Ik acht dit zelfs een eisch voor de handhaving eener goede tucht, evenals de auditeur-militair mr. THÖNE in het *Weekblad van het Recht*, n°. 9233, en ik acht het bovendien noodzakelijk, dat in zuiver militaire aangelegenheden de officieren in de krijgsraden de beslissing hebben, omdat een officier beter dan een burger kan oordeelen over de zwaarte der militaire delicten en overtredingen. Ik ben er daarom voor, dat de officieren blijven in de krijgsraden.

De officieren zullen, indien dit wetsontwerp kracht van wet zal hebben gekregen, ook dan nog de meerderheid in de krijgsraden hebben, want dan zullen daarin zitting hebben 4 officieren en slechts 1 burger, die president zal zijn, terwijl bovendien de secretaris, die de assistent zal zijn van de krijgsraden, een militair zal wezen. Daarom is het volkomen onjuist, wat de geachte afgevaardigde uit Steenwijk zooveen beweerde, dat het onderhavig wetsvoorstel daarom zou zijn strijdig met de tucht, omdat volgens hetzelfde de militair zal komen terecht te staan voor colleges. Deze zal, krijgt dat voorstel kracht van wet, terechtstaan voor een college, waarvan slechts één burger als president deel uitmaakt, terwijl de overgrootste meerderheid daarvan uit officieren zal bestaan.

De gemengde militaire rechtspleging heeft tot dusver goed gewerkt. Feitelijk berust toch thans reeds bij de landmacht de juridische leiding van den krijgsraad bij een burger, den auditeur-militair.

In een ander geval, bijv. bij reclame over een opgelegde straf, is dit niet het geval, doch dan kan men vaak merken, dat de leiding van den krijgsraad niet goed is.

Bij het Hoog Militair Gerechtshof berust de leiding bij een burger president en daar heeft die steeds uitstekend gewerkt. Ieder, die tegen-

woordig is geweest bij de behandeling van een strafzaak voor het Hoog Militair Gerechtshof, zal dit moeten beamen.

Hetzelfde wat in ons land bestaat, vindt men ook in België en Duitschland. Toen eenige jaren geleden, 28 October 1904, in deze stad een vergadering werd gehouden der Vereeniging tot beoefening van de Krijgswetenschap, zeide daar toch een officier, die zeker geacht kan worden op de hoogte van het recht en van de militaire toestanden te zijn, de meester in de rechten luitenant VAN ENGEN van Duitschland, waarvan wel niemand zal kunnen beweren, dat er niet behoorlijk gezorgd wordt voor de tucht in het leger: „In Duitschland is de oudste officier in rang voorzitter van den krijgsraad, terwijl een burger rechtsgeleerde daarvan de leiding heeft en dus daadwerkelijk voorzitter is”, terwijl de tegenwoordige kolonel COLLETTE, die zeker niet geacht kan worden een anti-militarist te zijn, daar toen het volgende sprak: „In Duitschland en België werken de gemengde krijgsraden over het algemeen goed.”

Wanneer nu in een land als Duitschland, waarvan, zooals ik reeds zeide, zeker niet gezegd kan worden dat er de tucht in het leger niet met ijzeren hand wordt gehandhaafd, het daadwerkelijk voorzitterschap van een burger goed werkt, waarom zou dan hier te lande de juridieke leiding van den krijgsraad door een burger-rechtsgeleerde afkeuring verdienen?

De voorzitter van den krijgsraad is door den geachten afgevaardigde uit Steenwijk voorgesteld als eigenlijk te zijn *de* geheele krijgsraad. Niets is echter minder waar. De officieren, die daarna de leden zijn, zijn toch waarlijk niet zulke schaapjes als de geachte afgevaardigde uit Steenwijk dit wel wil doen voorkomen en volstrekt geen menschen, die zelf geen oordeel en meening zouden hebben. Waar het zuiver militaire aangelegenheden betreft, en andere quaesties, waarvan zij behoorlijk op de hoogte zijn, doen zij dan ook in de krijgsraden hun invloed zeer goed gelden. Zij hebben echter gelukkig over het algemeen zooveel goed inzicht, dat zij, waar het zuivere rechtsquaesties geldt, zich onderwerpen aan de juridieke leiding van een burger-rechtsgeleerde (thans auditeur-militair) en dit behoort ook zoo te blijven, want hoe goed een officier ook is opgeleid, nooit zal hij die wetenschap en kennis van het recht bezitten, die een burger-rechtsgeleerde, doordien deze gedurende een tal van jaren in de practijk van het recht is geweest, bezit.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk wraakte blijkens zijn interrupties de autoriteit van den luitenant mr. VAN ENGEN, maar dan wensch ik hem nog te wijzen op een andere autoriteit, namelijk den kolonel COLLETTE, voor zooverre deze in dezelfde vergadering van de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap heeft gezegd: „een wet. zij zij nog zoo uitstekend, zal een goede rechtspraak onvoldoende waarborgen, wanneer de rechters niet op de hoogte zijn van hun taak.”

Zij kunnen daarvan, voor zooverre het beoordeeling van rechtsquaesties geldt, niet op de hoogte zijn, als zij slechts één jaar in den krijgsraad zitting zullen hebben. gelijk thans wordt voorgesteld, want in één jaar tijds kunnen zij geen voldoende juridieke ervaring bekomen, aangenomen eens dat zij juridisch voldoende zijn opgeleid. Dit is voor de beslissing van rechtsquaesties ook een noodzakelijk vereischte, daar toch voor het zijn van een goed rechter het niet alleen noodig is, dat men hebbe de noodige ervaring, maar ook nog, dat men een behoorlijke academische opleiding hebbe gehad. Dit alles kan men van een officier niet verlangen.

Dit is ook in de voorbedoelde vergadering der Vereeniging tot beoefening

der Krijgswetenschap zeer juist gezegd door den luitenant mr. VAN ENGEN, die zich in die vergadering aldus uitliet:

„Wanneer een officier de rechtsstudie als zijn levenstaak beschouwt, dan kan hij zich niet tevens wijden aan de tactiek en de krijgsgeschiedenis. Hij schiet dan in het een of in het andere te kort. En nu vergete men niet, dat, als er sprake is van bevordering, de officier beoordeeld wordt naar zijn militaire bekwaamheden en geenszins naar zijn rechtskennis.”

Ik vermeen daarom, dat de juridische leiding der krijgswetenschappen behoort te zijn bij een burger-rechtsgeleerde. Daarvoor zal in de toekomst te meer reden zijn. Tot nog toe was de leiding van den krijgswetenschappelijk raad zeer gemakkelijk. Wat gebeurt er thans toch in de zittingen van de krijgswetenschappen, waarbij nu geen publiek tegenwoordig mag zijn, iets wat ook er toe leidt om de leiding er van te vergemakkelijken, vóórdat de auditeur-militair zijn eisch neemt? Er gebeurt daar thans bijna niets anders dan dat de beklagden in hun verhooren worden gerecolleerd en dat voorgelezen worden verklaringen van de getuigen, die in de informatie zijn gehoord. Het gebeurt thans toch slechts zeer zelden, dat ook nog getuigenverhooren voor den vollen krijgswetenschappelijk raad plaats hebben. De leiding daarvan is dus tegenwoordig hoogst gemakkelijk. Die wijze van behandeling der strafzaken voor de krijgswetenschappen zal gelukkig veranderen wanneer dit wetsontwerp kracht van wet zal gekregen hebben. Dan zal men krijgen openbare behandeling, zoodat pers en publiek er bij worden toegelaten en zullen advocaten bij de krijgswetenschappen mogen optreden, die er alle moeilijke quaesties zullen opwerpen, die zich plegen voor te doen bij de burgerlijke rechterlijke colleges. Wanneer men dan niet heeft een behoorlijke juridische leiding, dan zal het daarom veelal spaak kunnen loopen met de leiding van den krijgswetenschappelijk raad en dan zou het wel eens kunnen gebeuren, dat het in een zitting van den krijgswetenschappelijk raad al even dwaas toeging als indertijd in de vergadering van den gemeenteraad van Sittard.

Ik hoor hier roepen: en de Papendrechtsche strafzaak dan. Ik antwoord daarop, dat wanneer die zaak voor een krijgswetenschappelijk raad zonder juridische leiding gekomen ware, het daarmee nog erger zou geloopt zijn dan daarmee het geval is geweest.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk zeide nog: het vertrouwen in de militaire rechters van den krijgswetenschappelijk raad zoude zeer geschokt worden, indien die geleid wordt door een burger-rechtsgeleerde. Welk vertrouwen zal dan de mindere in hen stellen? zoo vroeg hij nog.

Ik wil als antwoord daarop wijzen op de zaak-Dreyfuss. Heeft die zaak dan het vertrouwen in de militaire rechters versterkt? In de krijgswetenschappen, waarvoor deze zaak gediend heeft, hadden de militairen de leiding en welke misslagen zijn er toen niet begaan op juridisch terrein; de een nog erger dan de andere. Ik wil volstrekt niet beweren, dat de leden van die krijgswetenschappen geen ridderlijke mannen waren, maar iedere jurist zal mij moeten toestemmen, dat hetgeen in die zaak gebeurd is den toets der critiek niet kan doorstaan.

Er is nog een andere reden waarom het gewenscht is dat aan het hoofd van den krijgswetenschappelijk raad kome een burgerlijk rechtsgeleerde. Deze is, dat de krijgswetenschappen in de toekomst de vonnissen zullen moeten maken, daar de auditeurs-militair het niet meer zullen mogen doen, wat ik zeer goed vind; maar wanneer er geen rechtsgeleerde president is, wie zal het dan moeten doen?

In de meerbedoelde vergadering van de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap is dit bezwaar dan ook zeer goed gevoeld en is daarin door den tegenwoordigen kolonel COLLETTE gezegd: „wij moeten de vonnissen

laten maken door den secretaris van den krijgsraad". Ik acht het echter verkeerd, dat een man, die niet de verantwoordelijkheid heeft, het vonnis maakt. Het zou dan met de krijgsraden wel eens kunnen gaan als met sommige gemeenteraden, waar de gemeente-secretaris de leiding heeft en toch niet de verantwoordelijkheid.

Het blijft mij daarom voorkomen dat, wanneer men wil hebben een behoorlijke militaire rechtspleging, men moet hebben niet alleen in appèl, maar ook in eersten aanleg, een president, die een burgerrechtsgeleerde is. Ten bewijze van de goede werking van een gemengd rechtscollege wil ik hier nog verwijzen naar de werking van de Raden van beroep voor de Ongevallenwet. Aan het hoofd daarvan staat een rechtsgeleerde president, maar er zijn ook in die raden leeken, en dezen lichten den president voor. Ik heb tot nog toe steeds gehoord dat de rechtspraak van die colleges een goede is en ik geloof niet, dat er iemand hier te lande is, die aan die rechtspraak zou willen tornen. Laten dus in het vervolg ook de krijgsraden zulk een goeden naam krijgen.

Nu heeft ten slotte de geachte afgevaardigde uit Steenwijk nog gezegd, dat het niet te verwachten zou zijn van een officier, dat hij, als hij president van den krijgsraad is, niet volkomen onafhankelijk zou zijn en zoo raakte hij ook nog de quaestie aan, waarom het noodzakelijk is, dat de presidenten der krijgsraden niet alleen rechtsgeleerden maar ook burgers behooren te zijn. Ik antwoord hierop, dat ook van de burgerrechtsgeleerden wordt verondersteld, dat zij onafhankelijk zijn, maar toch is in de wet hun onafhankelijk zijn, maar toch is in de wet hun onafhankelijkheid zoo sterk mogelijk gewaarborgd en zijn in de wet op de rechterlijke organisatie enz., tal van gevallen voorgeschreven waarin een rechter of een raadsheer geen zitting mag nemen in een zaak, omdat de wetgever van meening was, dat zij ook in hun oordeel onbevangen behooren te zijn en que la femme de César ne doit pas être suspecte.

Ik kan dienaangaande ten slotte nog wijzen op de meening, welke is uitgesproken door den bekwamen hoofdredacteur van het *Weekblad van het Recht*, professor SIMONS, die in n°. 9006 van dat blad schreef: „De voorzitter van den krijgsraad moet als burger eene volkomen onafhankelijke plaats innemen; blijft hij in het militaire hiërarchische verband, dan blijft hij afhankelijk van zijn chefs en neemt hij allermint de zelfstandige positie in, welke van hem mag worden gevorderd. Wij meenen op dit punt de bijzondere aandacht te mogen vestigen.”

Ik hoop om al deze redenen, dat deze Vergadering niet zal meegaan met de opinie van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, maar dat zij haar goedkeuring zal hechten aan het voorstel van deze Regeering.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! ik zal na de redevoering van den heer SASSE VAN YSSELT niet in den breede gaan steunen het voorstel van de Regeering, dat op het oogenblik vóór ons ligt, maar ik wil toch naar aanleiding van hetgeen gezegd is door den heer DUYMAER VAN TWIST een enkele opmerking maken.

Volslagen onjuist komt het mij voor, dat deze geachte afgevaardigde tegenover elkaar stelt de tucht en het recht. Dat is een principieele fout. Geen behoorlijke krijgstucht is denkbaar, wanneer het fundament van de krijgstucht ontbreekt, en dat is juist het besef, dat er recht gedaan wordt in het leger, dat er rechtvaardigheid is; het is wel treurig dat het elk oogenblik weer moet worden erkend, maar dat besef ontbreekt nog te veel.

Dat besef ontbreekt te veel en met betrekking tot de uitoefening van het tuchtrecht, en met betrekking tot de berechting door krijgsraden.

Nu zegt de heer DUYMAER VAN TWIST: wanneer wij de krijgsradengaan omvormen, zal men aan de tucht nadeel toebrengen. Ik sta absoluut tegenover die opvatting en ik beweer, dat men daardoor juist gaat in de lijn van hen die begeeren een behoorlijke rechtsbedeeling, en dat men juist door het geven van die behoorlijke rechtsbedeeling met dat eerste fundament van de krijgstucht rekening houdt. Er wordt op dit oogenblik bij de minderen nog al te zeer gemist het vertrouwen in een juist en rechtvaardig oordeel van den krijgsraad, dat is in het algemeen niet te weerspreken, en de redenen daarvoor behoef ik thans niet weer aan te voeren.

En wanneer nu de geachte afgevaardigde zegt: men krijgt door deze regeling den indruk, dat het militaire element van minder beteekenis is, dan zeg ik: dat is juist zeer gelukkig; het element van de eerste orde is, dat er behoorlijk recht gedaan worde, en het element van de tweede orde is natuurlijk, dat bij de rechtspraak behoorlijk gekend worde alles wat op militaire toestanden en gebruiken betrekking heeft.

Daarom is het — ik zeg dat den heer VAN SASSE VAN YSELT uit den grond van mijn hart na — ook goed, dat men in deze colleges niet de militairen heeft buitengesloten. In dit opzicht ben ik ook een voorstander — ik zeide het gisteren reeds — van leekenrechtspraak. Als die leekenrechtspraak wel te verstaan op gezonde basis wordt gevestigd, door behoorlijke waarborgen voor het recht geschraagd, is dat volkomen overeenkomstig mijn begeerte.

Ik heb mij gestooten, gelijk ook de vorige geachte spreker, aan het voortdurend citeren van den heer VAN BOLHUIS, want dat maakte den indruk, al bleek het niet uit de citaten, dat juist van die zijde tegenstand zou geboden worden tegen het brengen van burgerrechtskundigen aan het hoofd der krijgsraden.

Ik heb mij van nabij kunnen overtuigen van de uitnemende wijze, waarop het Hoog Militair Gerechtshof onder leiding van den heer BOLHUIS is werkzaam geweest. Natuurlijk kan ik dat niet in vollen omvang beoordeelen, maar op grond van hetgeen ik heb kunnen waarnemen kan ik een dergelijk stelsel bij een goede keuze der mannen in allen deele aanbevelen. Dit is waar, dat de voorzitter niet zoo van de militaire toestanden op de hoogte zal zijn als het geval is met iemand die zijn geheele leven in het militaire heeft doorgebracht, maar gebrek aan deskundigheid komt immers bij elke rechtspraktijk voor. Daarom moet de voorzitter die de leiding heeft zich laten inlichten en dat kan hier juist zoo uitnemend gebeuren, omdat men hier de toevoeging van het leekenelement heeft.

Er schiet mij te binnen, dat ik over deze zaak eens een debat heb gehad met officieren en toen werd door een overigens uitnemend officier de noodzakelijkheid om het juridisch element in de krijgsraden meer invloed te geven bestreden met deze bewering: och, dat hebben wij immers niet noodig, want wij krijgen voor den krijgsraad toch alleen maar menschen die schuldig zijn! Dat zijn opvattingen die inderdaad bestaan. En dan denkt men, dat het er alleen nog op aankomt om de strafmaat te bepalen en daarvoor heeft men immers den auditeur-militair.

Ik zeg natuurlijk niet, dat de meerderheid zoo is, maar toch, de juiste kennis ontbreekt en moet bij het overgroot aantal ontbreken, en daarom is de leiding van een uitnemend bekwaam rechter zoo noodig.

Eén opmerking van den geachten afgevaardigde is intusschen van belang, n.l. dat de krijgsraad te velde niet onder leiding van een burgerrechtsgeleerde staat. Waarom — vraagt hij — dan niet in vrede?

Ik heb mij zelf ook afgevraagd, of in dat opzicht geen gelijkheid is te brengen. En daarom zou ik aan de Regeering willen vragen, waarom zij niet mogelijk heeft gemaakt, dat ook in tijd van oorlog de krijgsraden onder leiding gesteld worden van burgerrechtsgeleerden. Daartegen kan immers geen bezwaar bestaan. Men heeft de beschikking over burgerrechtsgeleerden en men kan die beschikking, voor zoover men ze thans nog niet heeft, zich voor tijden van oorlog verzekeren.

Het komt mij voor, dat men in oorlogstijd, als het leger te velde is, als de gemoederen zoo bewogen zijn, wanneer de waarborgen voor een strikt recht toch reeds in mindere mate voorhanden zijn — het blijkt immers telkens uit hetgeen men verneemt uit de laatst gevoerde oorlogen — juist een goede organisatie der krijgsraden nog meer behoeft, dan in tijd van vrede. Men bedenke ook, dat met een juiste rechtspraak alsdan groote volkenrechtelijke belangen kunnen gemoed zijn.

Nog een andere opmerking. Men heeft nu uit het betoog van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk kunnen hooren, welke denkbeelden er nog bestaan. Men zal verstandig doen, om daarmede rekening te houden, omdat wij ze niet in eens den kop kunnen indrukken. En daarom is het zaak, om vooral bij de eerste benoemingen van de presidenten der krijgsraden de grootst mogelijke omzichtigheid te betrachten.

Laat de Regeering rekening houden met de opvattingen, die ik natuurlijk niet deel, maar die toch, getuige de rede van den heer DUYMAER VAN TWIST, in het leger nog bij velen bestaan. Waar de wet hier de leeftijdsgrens stelt op 30 jaar, laat men daar in den aanvang althans aan het hoofd van krijgsraden alleen personen benoemen, die niet te jong zijn. Een grens van 40 jaar was mij liever geweest, maar ik zal mij niet tegen de voorgestelde grens verzetten, want ik erken, dat dit in de toekomst geen bezwaar zal behoeven te hebben, maar ik wil alleen in het belang van een behoorlijke rechtsbedeeling, die bevorderd wordt door een goeden omgang in krijgsraden, tusschen de kapiteins van misschien 45 jaar en dengene die de leiding heeft, maar die op het gebied van het practisch inzicht in het militaire leven natuurlijk bij die kapiteins zijn licht zal moeten opsteken, in overweging geven in dit opzicht rekening te houden met de bestaande vooroordeelen, en in den eersten tijd alleen presidenten te benoemen, die een hooger leeftijd hebben dan de hier gestelde minimum-grens, en natuurlijk ook overigens aan hooge eischen voldoen.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal wel niet behoeven te zeggen, dat ik de bestrijding van het betoog van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk door de heeren VAN SASSE VAN YSSELT en THOMSON met groot genoegen heb gehoord. Want het betoog van den heer DUYMAER VAN TWIST gaat lijnrecht in tegen alle meer moderne begrippen, die zich langzamerhand omtrent de samestelling der krijgsraden hebben baan gebroken. Maar het heeft mij zeer bevreemd, dat, waar de heeren SASSE VAN YSSELT en THOMSON den nadruk legden op het groote nadeel aan het militaire rechterschap verbonden, zij niet tot de conclusie kwamen het militaire rechterschap geheel te veroordeelen, zooals dat door mij werd gedaan in mijn amendement. Zij hebben geen enkel argument genoemd waarom vier als rechter onbekwame militairen zitting in den kriegsraad moeten hebben. Zij hebben met klem van redenen betoogd, waarom de leiding moet zijn in handen van een burgerlijk rechtsgeleerde, maar zij hebben verzuimd daaruit de conclusie te trekken, dat ook de onbekwaam-

heid, die juist in het militair zijn van de overige rechters schuilt, moet worden weggenomen.

Ik sta aan het geheel andere einde van de ontwikkelingslijn, als ik het zoo zeggen mag. Ik sta niet op dit halve standpunt, dat de Regeering heeft ingenomen, en dat zoo wordt toegejuicht door de beide laatste sprekers. Voor mij zijn militaire rechters menschen, die de noodige zelfstandigheid, bekwaamheid en onpartijdigheid missen. Laat ik hieraan aanstonds toevoegen, dat ik hiermede volstrekt niet bedoel, dat ieder militair rechter persoonlijk onzelfstandig, onbekwaam en partijdig zou zijn. Er kunnen voortreffelijke menschen onder schuilen, die wel degelijk deze eigenschappen bezitten. Maar in het militair zijn als zoodanig schuilt het gevaar, dat een militair rechter zal missen de qualiteiten die een goed rechter noodig heeft.

Dat een militair rechter over het algemeen niet zelfstandig is, is volgens den heer DUYMAER VAN TWIST een beschuldiging, die moet worden waar gemaakt. De heer VAN TWIST heeft heel wat citaten geleverd uit verschillende prae-adviezen van de Juristenvereniging. Maar in het praeadvies van den heer KOOLEMANS BEYNEN kan de heer DUYMAER VAN TWIST op bladz. 214 vinden een uiteenzetting, waaruit blijkt hoe die op den voorgrond tredende militair zelf erkent, dat de militaire rechter niet voldoende zelfstandigheid heeft. Hij betoogt dat de militaire voorzitter niet voor het leven moet worden benoemd, omdat hij anders te groot overwicht krijgt over de andere leden van den kriegsraad, want, zoo zegt hij ongeveer, — ik heb het citaat niet voor mij — de officier wordt gewoonlijk niet opgevoed om met vrijmoedigheid te durven zeggen tegenover zijn superieuren: ik ben dat niet met u eens. Dat is een woord van een militair dat hier zeker bewijskracht heeft. Trouwens, wat de heer VAN SASSE VAN YSSELT aanhaalde omtrent het gevaar van het hierarchisch verband waarin de militaire rechter zich bevindt, is op zich zelf ook al welsprekend genoeg, en mr. ROLLIN COUQUERQUE, ook één van de bekende prae-adviseurs over de quaestie, heeft gezegd: ook ter wille van de onafhankelijkheid der militaire rechters zou ik dat rechtersambt voor het leven willen zien opgedragen. Die wilde dus alle militaire rechters levenslang benoemd zien, juist om ze de noodige onafhankelijkheid te geven.

Wat de bekwaamheid van de militaire rechters betreft, daarover behoeft ik toch werkelijk niet lang te spreken. Ik mag zeker wel even wijzen op enkele zeer bekende feiten, om aan te toonen, hoe ook de wetgever den militairen rechter heeft geacht te zijn onbekwaam voor het werk, dat hem wordt opgedragen. Immers, als dat niet zoo ware, waarom is dan ingesteld een approbatie van bijna alle vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof? Ik hecht aan die approbatie heel weinig waarde, want die geschiedt alleen op de stukken; het Hoog Militair Gerechtshof krijgt daarbij den beklaagde en de getuigen niet te zien of te hooren; maar het feit alleen, dat men een approbatie van die vonnissen door het hoogere college noodig acht, wijst er op, dat de wetgever meende, dat de militaire rechter onbekwaam was voor zijn werk, dat hij moest worden gecontroleerd. De Regeering is daarvan zoo overtuigd geweest, dat zij heeft gegeven de z.g. justitieele voorschriften, een soort van officieele handleiding bij het toepassen van het militair procesrecht, dat toch ook alweer onnoodig zou zijn geweest, als de militaire rechter bekwaam was geweest voor het werk waarvoor hij geroepen is.

Verder vindt men in de gewisselde stukken betreffende dit wetsontwerp voortdurend de op zich zelf zeer afgekeurde schriftelijke behandeling, aanbevolen wegens de juridische onbekwaamheid van de militaire rechters.

Als, zoo wordt daar gezegd, voor den krijgsraad een mondeling debat zou worden gevoerd, zooals dat geschiedt voor den burgerlijken rechter, dan zouden de heeren militairen, die aan juridische betoogen niet gewend zijn, niet kunnen volgen het requisitoir van den auditeur-militair en de verdediging van den raadsman; daarom is het beter, dat men houdt de schriftuur van eisch en de daarop gevolgde schriftuur van antwoord. De heeren kunnen dat dan alles op hun gemak thuis nalezen en het een tegenover het ander wikken en wegen. Alweer blijkt daaruit, dat men den militairen rechter voor zijn vak niet bekwaam acht.

En eindelijk, beter bewijs, dat ook deze Regeering de bekwaamheid van de militaire rechters niet hoog aanslaat, kan niet gevonden worden dan in de concessie die zij aan de Kamer gedaan heeft om nu eindelijk een burgerrechtsgeleerde met de leiding te belasten. Dat zou niet noodig zijn geweest, als de heeren militaire rechters inderdaad goed recht konden spreken.

Het is een bekend feit, het wordt vaak erkend door menschen die menigmaal in een krijgsraad hebben gezeten, dat juist het gevoel van hun onbekwaamheid op dit gebied hun ook bitter weinig belangstelling voor de zaak heeft gegeven. Menigmaal is erkend, dat men het zitten in den krijgsraad beschouwde als een lastig corvée; men moest er nu eenmaal aan gelooven, men kon er zich niet aan onttrekken, maar met hart en ziel zat men in die zaken niet en vandaar dat de wijze van behandeling bij den krijgsraad — er lekt niet veel van uit, want die zaken zijn geheim, maar een enkele maal komt er iets van aan het licht — niet altijd even ernstig kan wezen. In *Het Anker* in het jaar 1902 vindt men daarvan een eigenaardig staaltje. Er was krijgsraad aan boord van een van de pantserdek-schepen in Oost-Indië en juist zou er een getuige verschijnen voor den krijgsraad toen — het was als ik mij niet vergis in Soerabaja — er een zeiljacht voorbij voer. Nauwelijks zien de heeren dat of alle rechters springen op en gaan naar de uitkijkboten om dat schouwspel te zien, zij vergeten hun geheele krijgsraadzitting en den getuige die zal moeten worden gehoord. Dit is een klein staaltje van het gebrek aan ernst dat in die krijgsraad-zittingen vaak aan den dag gelegd wordt, en dat men aan den dag moet leggen omdat men voelt dat men er toch eigenlijk zelf heelemaal buiten staat.

Militaire rechters — en dat ook alweer in antwoord aan den heer DUYMAER VAN TWIST — kunnen niet onpartijdig zijn, omdat zij bij uitnemendheid rechters zijn in eigen zaak. De militaire rechter zit daar juist om de krijgstucht te handhaven en de krijgstucht vertegenwoordigt een stuk van zijn eigen gezag. Wie daar tegen opkomt randt hem zelf aan. Wanneer een militaire rechter recht spreekt over een militairen delinquent, ziet hij in dien man iemand die het beste wat hij heeft en vertegenwoordigt heeft beleedigd, — zoo is hij dan rechter in eigen zaak en dus niet onpartijdig.

De heer DUYMAER VAN TWIST heeft met instemming aangehaald het prae-advies van den heer KOOLEMANS BEYNEN. Bij de algemeene beschouwingen heb ik reeds een aanhaling uit datzelfde prae-advies gedaan, maar ik heb dat gebruikt als waarschuwing voor iedereen die de burgerlijke vrijheid en het burgerlijke recht hooger stelt dan het militaire. Die aanhaling was deze: wij militairen komen op voor ons gezag als meerderen, waarvan wij geen schijntje mogen prijs geven. Maar laat de heer VAN TWIST niet meenen, dat de heer KOOLEMANS BEYNEN geheel aan zijn zijde staat, want waar hij dien geachten prae adviseur zoo vaak heeft geciteerd, zou men licht in de meening kunnen komen te verkeeren, dat de heer KOOLEMANS BEYNEN den tegenwoordigen toestand zou willen bestendigen, zooals de

heer DUYMAER VAN TWIST dat wil. Maar wat is het groote verschil tusschen den heer KOOLEMANS BEYNEN en den heer DUYMAER VAN TWIST? Dit, dat de heer KOOLEMANS BEYNEN den militairen rechter alleen wil handhaven voor de zuiver militaire en voor de zogenaamde gemengde delicten, dat wil zeggen voor die delicten die alleen in het militaire leven voorkomen en in verband met het militaire leven, maar de commune delicten, dat is het grootste aantal van de delicten waaraan de militairen zich schuldig maken, behooren ook volgens den heer KOOLEMANS BEYNEN niet door militairen te worden berecht.

Nu stelt de heer DUYMAER VAN TWIST zich op dit standpunt: de tucht moet bovenal worden gehandhaafd, daarvoor is de militaire rechter noodig. Maar, Mijnheer de Voorzitter, indien die militaire rechter onbekwaam is voor zijn taak omdat hij niet heeft de noodige juridische geschooldheid, dan volgt daaruit dat de tucht moet worden gehandhaafd ten koste van het recht, en nu is mijn stelling daartegenover: hoe meer men de tucht handhaaft ten koste van het recht, hoe meer men de tucht ondermijnt. Niets is meer tuchtondermijnd dan het plegen van onrecht.

De vraag is nu of de aanstelling van een burgerrechtsgeleerde als president een voldoende correctief is voor de euvelen die de militaire rechtspraak als zoodanig aanklevt. Ik voor mij geloof van niet. Op bladz. 7 van het Voorloopig Verslag kan men deze woorden lezen:

„In de behoefte aan juridische leiding werd tot nu toe in zekere mate voorzien door de werkzaamheid van den auditeur-militair, maar de officieren hechten niet altijd genoeg waarde aan diens advies.”

Dit Voorloopig Verslag is o. a. onderteekend door den heer VAN SASSE VAN YSSELT, die van deze zaken goed op de hoogte is, en het zou mij niet verbazen, als in deze zinsnede was neergelegd een stuk van zijn eigen ervaring, en dat daarom de militaire rechters ook niet altijd veel waarde zullen hechten aan het advies van den rechtsgeleerden voorzitter.

Ik voor mij geloof dit ook niet, en wel omdat er feiten zijn voorgekomen waarbij militaire rechters, ondanks de voorlichting die zij hadden, hetzij op juridisch, hetzij op ander deskundig gebied, die voorlichting toch in den wind hebben geslagen en geoordeeld hebben volgens hun eigen ondeskundige meening.

Zoo heeft zich het geval voorgedaan, dat een matroos terecht stond wegens dienstweigering. Deze man had een letsel aan den voet gekregen, waardoor hij niet loopen kon. Hem werd niettemin gecommandeerd in stormpas te loopen, waarop hij antwoordde, dat hij het doen zou, indien hij kon, maar het bleek, dat hij het niet kon. Hij werd gezonden naar het militaire hospitaal, waar hij 9 maanden lang werd verpleegd, totdat men hem uit wanhoop ten slotte zoodaand genezen ontsloeg. De behandelende geneesheer BORGESIUS constateerde echter, dat bij alle bewegingen een onverklaarbaar gekraak in de gewrichten werd gehoord, een bewijs dus, dat er iets niet in den haak was. Een commissie van twee deskundigen, de officieren van gezondheid VAN RHIJN en KRUYEN rapporteerden, dat deze matroos niet in staat was dienst te doen. Ook dr. ROTGANS bracht als deskundige voor den krijgsvraad een afwijzend rapport uit. Toch werd, ondanks al deze deskundige rapporten, deze matroos gestraft met 8 maanden gevangenisstraf wegens dienstweigering. Hij teekende appel aan. De zaak kwam voor het Hoog Militair Gerechtshof en de advocaat-generaal mr. VERLOREN VAN THEMAAT concludeerde tot vernietiging van het vonnis en tot vrijspraak. En wat was het arrest, gewezen door het Hoog Militair Gerechtshof? Van de straf werden vijf maanden afgenomen, maar drie maanden gevan-

genisstraf bleven. Hier heeft men het overtuigend bewijs dat deskundige rapporten door de militaire leden van den krijgsraad niet altijd op de juiste waarde worden geschat.

Het geval kan nu zóó komen te staan, dat men heeft een burgerrechtsgeleerden voorzitter, eenrechtsgeleerden verdediger en den rechtsgeleerden aanklager, fiscaal of auditeur-militair, die ten opzichte van een juridische quaestie met elkaar in conflict komen wat zal er dan gebeuren? Dan zitten de 4 militaire leden van den krijgsraad met zeer plechtige gezichten te luisteren naar de juridische wijsheid van die drie deskundigen, maar zij die er niets van afweten, zullen ten slotte moeten uitmaken wie van hen gelijk heeft.

Dit lijkt mij een zeer dwaze toestand. Bestond er een gegrond bezwaar tegen het samenstellen van den krijgsraad geheel uit burgerrechtsgeleerden, dan zou men daarvoor misschien uit den weg moeten gaan, maar het principe dat de militair uitsluitend voor zijn eigen militaire superieuren terecht moet staan, heeft men reeds over boord geworpen, door de invoering van den burgerlijken rechtsgeleerden president.

Blijft over het bezwaar, dat een burgerrechtsgeleerde niet genoeg op de hoogte zou zijn van het militaire leven om te kunnen beoordeelen welke mate van straf aan een militairen delinquent moet worden opgelegd.

Wat dit punt betreft kan ik mij geheel eens verklaren met wat de Regeering zelf zegt in haar toelichting tot de nadere wijziging, waar zij dit argument alleen toeschrijft aan den kastengeest die vroeger in het leger bestond, toen dit leger anders was samengesteld dan tegenwoordig. De Regeering werpt ver van zich het denkbeeld, dat een burgerrechtsgeleerde zich in militaire zaken niet voldoende zou kunnen inwerken. Men kan toch, als dit noodig is, militaire deskundigen laten komen om die over speciale punten te hooren, zooals de gewone rechter, die niet deskundig is op elk gebied, zich ook van deskundige voorlichting bedient. Er is geen enkele reden om aan te nemen, dat alleen een militair zou kunnen berechten of in hun gevoelsleven behoorlijk zou kunnen doordringen.

Voorts heeft de heer DUYMAER VAN TWIST nog een bezwaar tegen het voorstel van de Regeering, en dit geldt dus in nog meerdere mate mijn standpunt, dat daardoor het vertrouwen wordt geschokt in de militaire rechtspraak.

Dit argument komt mij voor bijzonder naief te zijn. Ik geloof, dat de heer DUYMAER VAN TWIST daardoor blijk geeft in het gevclsen- en gedachtenleven, althans van de groote massa van de militairen, niet te zijn doorgedrongen, want dan zou hij niet bevreesd zijn, dat het vertrouwen in de militaire rechtspraak zou worden geschokt, immers, dat vertrouwen in de militaire rechtspraak bestaat al lang niet meer, dat is al lang volkomen verdwenen en zeer te recht. Integendeel, alleen door de invoering van het juridische element, waardoor men thans krijgt de noodige bekwaamheid die er op dit gebied moet wezen, kan iets van het verloren vertrouwen terugkeeren.

In de toelichting tot mijn amendementen die ik heb voorgesteld maar teruggenomen, heb ik gezegd, dat, nu de Regeering, eenmaal met het principe van de militaire rechtspraak had gebroken, er geen reden was om niet ter wille van goed recht de krijgsraden geheel uit burgerrechtsgeleerden te doen bestaan.

Daarop is de heer THOMSON aangevallen en heeft daarbij zeker gedacht, ah, daar heb ik een kluijfe, dat ik even moet beknabbelen, de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf, die zoo gaarne spreekt over de klasse-

justitie, zegt, dat de krijgsraden uit burgerrechtsgeleerden moeten worden samengesteld. In zijn vreugde om iets tegen mij te kunnen uitspelen, heeft de heer THOMSON echter te haastig de korte toelichting gelezen, want anders zou hij gezien hebben, dat, daar de tegenstelling wordt gemaakt tusschen het belang van de militaire tucht en het belang van goed recht. Ik had dit woord „goed” ook weg kunnen laten. De heer THOMSON juicht alweder te vroeg, die woorden „goed recht”, staan daar alleen tegenover de militaire tucht, die het onrecht vertegenwoordigt.

Nu moet ik volkomen toegeven, dat tegenover het militaire onrecht, de burgerrechtspraak goed mag heeten. Ongelukkigerwijze voor den heer THOMSON gaat echter de conclusie die hier getrokken is ten nadeele van ons standpunt ten opzichte van de klasse-justitie, absoluut niet op.

De heer DUYMAER VAN TWIST heeft ten slotte als zijn meening verkondigd, dat de krijgsraden zullen moeten bestaan uit militaire rechters, die echter een rechtsgeleerde opleiding moeten hebben genoten.

In het wetsontwerp staat die eisch niet omschreven, nergens kan men vinden, dat voor den militairen rechter voorgeschreven wordt de verplichting om den doctorstitel te behalen. Integendeel, waar die eisch voor andere functionarissen was voorgeschreven, is deze eisch zeer te recht door de Regeering geschrapt. Als dus de geachte afgevaardigde uit Steenwijk wil terugkeeren tot den ouden toestand, en ook den rechtsgeleerden president weer schrappen, dan komt hij eenvoudig te staan voor dezen feitelijken toestand, dat hij de rechtbank in handen geeft van menschen die geenerlei juridische opleiding hebben ontvangen. Trouwens al stond die eisch wel in het wetsontwerp, het zou toch niet baten, want men weet, dat onder de officieren slechts enkele meesters in de rechten zijn. En nu wensch ook ik met groote instemming aan te halen, wat ook de heer SASSE VAN YSSELT van mr. VAN ENGEN citeerde, nl. dat men onmogelijk te gelijker tijd kan zijn een goed jurist en een goed militair. Men is of het een of het ander. Tracht men het te combineeren, dan wordt men op beide gebieden een breekebeen. Men moet zijn geheele aandacht wijden aan één soort van onderwerp, men kan zijn aandacht niet verdeelen over twee zoo geheel verschillende vakken. En mr. VAN ENGEN zegt ook te recht, dat, wanneer men militair is en militair wil blijven, de rechtsgeleerde kennis eigenlijk in den weg staat, in plaats van te zijn een hulpmiddel voor de bevordering, want zoo zegt hij: bij het maken van promotie werd nooit gevraagd of een officier ook een goed jurist is, maar er wordt alleen gevraagd of hij is een goed militair.

Welnu, op al deze gronden meen ik, dat de bezwaren van den heer DUYMAER VAN TWIST niet mogen gelden. En op diezelfde gronden meen ik dat ook het voorstel van de Regeering onvolledig is. Liefst zou ik dat voorstel in mijn richting hebben zien aanvullen, maar om verschillende redenen, ook om niet weder het hoofd te stooten tegen den onwil van de Regeering, heb ik mijn amendement ingetrokken, doch, zooals ik reeds zeide, dat geschiedde niet, omdat ik meen, dat mijn amendement materieel niet werkelijk beter was dan het voorstel van de Regeering, doch uitsluitend, omdat ik bij aanneming van het amendement de technische hulp van de Regeering zou hebben noodig gehad, en waar de Regeering mij die hulp weigerde, kon ik wel niet anders doen dan het amendement terugnemen.

De heer VAN HAMEL: Ik wensch slechts enkele minuten van de gelegenheid gebruik te maken om over de thans aanhangige vraag iets in het midden te brengen.

Mijn standpunt ten opzichte van de quaestie der militaire rechtspraak in het algemeen is bekend, en dat standpunt kan ik volkomen blijven handhaven. Doch wij staan nu niet voor de vraag van de militaire rechtsmacht in het algemeen; die vraag komt wellicht later ter sprake bij andere onderwerpen, bijv. wanneer de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht zal worden voorbereid. Thans staan wij alleen voor dit dilemma: of wel het voorstel van de Regeering of wel het denkbeeld van den heer DUYMAER VAN TWIST, dus: of wel een burgerrechtsgeleerde als krijgsraads-president of wel den krijgsraad behouden enkel door militairen bezet. En dan betuig ik mijn geheele instemming met het voorstel van de Regeering, en wensch ik nu nog slechts enkele opmerkingen te maken tegenover den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, in de hoop, dat de Regeering het niet onaangenaam of onbescheiden zal vinden, dat ik nu reeds enkele argumenten, die ook zij wel zal aanvoeren, te berde breng.

Zooals ik zeide, is de quaestie van de rechtspraak in het algemeen niet de zaak die op dit oogenblik voor ons ligt; het amendement van den heer HUGENHOLTZ, als was het niet ingetrokken, zou toch ook geen voldoening hebben gegeven aan hen die staan op het standpunt dat ik heb verdedigd in de vergadering van de Juristenvereniging van het jaar 1901 en waarop zich toen de meerderheid heeft gesteld; want men heeft daar voortgestaan de afschaffing van een speciale strafrechtspraak voor militairen, de zuivere verwijzing dus van de zaak naar den gewonen rechter, wat een zuiver systeem is, maar geheel iets anders dan een krijgsraad samen te stellen uit enkel juristen, een krijgsraad zonder krijgslieden.....

De heer HUGENHOLTZ: Ik heb niet beweerd, dat ik in dit opzicht aan uw zijde stond.

De heer VAN HAMEL: Dat zeg ik ook niet. Ik zeg alleen, dat zij die zijn voor afschaffing van een speciale strafrechtspraak voor militairen, niet anders kunnen verlangen dan verwijzing van de berechting over militairen naar den burgerlijken rechter en derhalve door uw voorstel niet zouden zijn bevredigd. De voorstanders zijn dus verdeeld over de vraag, of die verwijzing zich moet beperken tot commune delicten, dan wel moet gelden voor alle. En indien ik den geachten afgevaardigde goed heb verstaan, heeft hij ook gezegd, dat de commune delicten het talrijkst zijn, maar uit de door mij geraadpleegde crimineele statistiek blijkt, dat in 1909 bij den militairen rechter voorkwamen 216 veroordeelden voor commune en 515 voor militaire delicten. Het aantal militaire delicten is dus in de meerderheid.

Aan het adres van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk wensch ik drie opmerkingen te maken.

In de eerste plaats heeft de geachte afgevaardigde gezegd, dat de burgerrechtsgeleerden niet zouden zijn en ook niet konden zijn op de hoogte van de militaire belangen en eischen. Dit is een veroordeeling van de rechtspraak door welken rechter ook die niet behoort tot den maatschappelijken kring van den beklagde. De burgerrechter moet zich steeds indenken in allerlei aangelegenheden, en in zoover staat de heer DUYMAER VAN TWIST op eenzelfde lijn met den heer DUYS, die meent, dat een gewone rechter zich niet kan indenken in arbeiderstoestanden. Zoo men dan aan den eenen kant de rechtbanken moet samenstellen uit militairen, moet men ook consequent zijn en aan den anderen kant de strafrechtbanken samenstellen uit arbeiders als arbeiders terechtstaan.

Mijnheer de Voorzitter! Het is juist de taak van den gewonen rechter

om zich in te denken en in te dringen in zoo velerlei levensomstandigheden; hij moet oordeelen over huiselijke omstandigheden, over handelsgebruiken en allerlei andere zaken; en daarom is zijn taak juist zoo moeilijk en zoo hoog, maar niet onbereikbaar. Ik ben het daarom ook volkomen met den heer THOMSON eens, dat de Regeering nu vooral zorgen moet mannen te krijgen van groote ervaring en ruimen blik, dat zich als burgerrechtsgeleerden nauwgezet rekenschap kunnen geven van de verhoudingen bij leger en vloot en die verder zien dan hun eigen kleinen kring. In zoover gaat de opmerking van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk niet op.

In de tweede plaats heeft de geachte afgevaardigde gezegd, dat de oplossing moet worden gevonden in de juridische opleiding van den militairen rechter. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben — dit behoef ik na het gisteren en eergisteren betoogde niet te herhalen — een voorstander van de juridische studie door officieren die zitting zullen hebben in krijgsraden, maar nu zal het juist een groot voordeel van het systeem der Regeering zijn, dat het aan de bedoelde officieren, naast die algemeene wetenschappelijke opleiding, zal geven een rechtskundige leiding in de concrete gevallen, waardoor zij veel meer wijsheid kunnen opdoen dan in hun boeken en op de colleges alleen, een leiding die voor hen juist zoo vruchtbaar zal wezen, wanneer zij door hun studiën goed onderlegd zijn. Ook in het systeem van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk moest dus die leiding van een burgerrechtsgeleerde eer als een voordeel dan als een nadeel gelden.

Verder zegt de geachte afgevaardigde, dat het vertrouwen in de militaire rechtspraak onder die deelneming door den burgerpresident zal lijden.

Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf hem minder goed begrepen heeft blijkens zijn antwoord, want de heer DUYMAER VAN TWIST heeft niet bedoeld, dat de rechtspraak het vertrouwen zou verliezen van de minderen, maar van de officieren.

Dit is zijn bezwaar. Nu wensch ik daaromtrent deze opmerking te maken, dat dit geheel zal afhangen van wat men den officieren leert en inprent. Wanneer men hun leert en inprent, dat het militair gezag het hoogst is en een generaal altijd en overal tegenover zijn ondergeschikten het allerhoogste en allerlaatste woord moet hebben, dan zullen hun opvattingen geheel andere worden dan wanneer men hun van den beginne af voorhoudt, dat in de rechtspraak de krijgswaad het beslissende woord spreekt, en boven de krijgswaad het Hoog Militair Gerechtshof het hoogste gezag is.

Ik herinner mij uit de Kamerdebatten bij de Oorlogsbegroting voor 1910 het geval van den kolonel, die een officier had gestraft en deswege zich voor het Hoog Militair Gerechtshof moest verantwoorden, en ten aanzien van wien door dat gerechtshof in zijn uitspraak was overwogen, dat hij inderdaad misbruik van zijn gezag had gemaakt. De Minister van Oorlog had daarop verklaard: ik geloof niet aan misbruik van gezag; van militaire zijde werd deze houding van den Minister geprezen, maar in deze Kamer vond zij bij velen krachtige bestrijding als een miskennis van het gezag van het Hoog Militair Gerechtshof. Waarin lag de grondoorzaak voor zoodanige opvatting van zoovele officieren en van den Minister? M. i. daaraan, dat hun niet van den beginne af eerbied ook voor die rechterlijke autoriteit wordt ingeprent. Wanneer men den officieren van den beginne of aan geleerd had, dat het Hoog Militair Gerechtshof in zaken als deze de beslissende stem heeft, dan zouden zij ook dit artikel in hun militairen catechismus hebben opgenomen. Ik zou er bij den Minister van Oorlog mijnerzijds nu nog wel op willen aandringen, dat den officieren toch steeds worde

bijgebracht, dat de krijgsraad, tegen welks samenstelling nu de geachte afgevaardigde uit Steenwijk opkomt, in strafzaken te beslissen heeft en gehoorzaam moet worden als elk superieur. Ik geloof derhalve, dat ook de Regeering er het hare toe kan bijdragen om te bevorderen, dat dit den officieren worde ingeprent en dat zij voor vertrouwen in de militaire rechtspraak ook onder een burgerpresident ontvankelijk zijn.

Vergadering van 14 Juni 1912.

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Gedurende den ganschen namiddag van gisteren zijn door niet minder dan vijf der geachte afgevaardigden redevoeringen gewijd aan een, ik zou haast zeggen nieuwenoude, maar toch nog jeugdige vraag, nl. wie als rechters in een Krijgsraad de voorkeur verdienen: de militaire officieren dan wel de burgerjuristen, onze gewone rechters. Toen ik onder die redevoeringen voor mij zelf bezig was met het opmaken van de rekening-courant, heb ik de zeer belangrijke argumenten, allereerst die van den voorzitter der Commissie van Rapporteurs en vervolgens ook die van den geachten afgevaardigde uit Leeuwarden en die van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam IV, den heer VAN HAMEL, onmiddellijk geschreven op de creditzijde, en aan het einde van het debat ben ik zoo vrij geweest onder die rekening-courant te zetten een dikke streep, en in elk geval te boeken aan één kant: „saldo ten faveure der Regeering”, omdat ik de zeer sterke overtuiging had, dat, al mocht ik misschien absoluut niet slagen in het weerleggen van de argumenten van de heeren DUYMAER VAN TWIST en HUGENHOLTZ, de balans toch zoodanig zou zijn, dat, gelet op de drie andere sprekers, het gelijk aan de zijde van de Regeering moest wezen.

Mijnheer de Voorzitter! Het was niet zonder groote spijt, dat ik u gisterenmiddag hoorde verklaren, dat de beraadslagingen werden geschorst. Niet alleen omdat daardoor een eind werd gemaakt aan het voor mij leerrijk genot van te hooren de redevoeringen van de geachte afgevaardigden, maar ook omdat ik ging vreezen, dat, nu eenmaal de zaak geschorst was, de Kamer van mij zou verwachten, dat ik het voorbeeld zou volgen van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, den heer DUYMAER VAN TWIST, en den heerlijken zomeravond van gisteren zou gaan besteden aan het in elkaar zetten van een redevoering als die de geachte afgevaardigde gehouden heeft, een inderdaad zeer nauwkeurig, zorgvuldig voorbereide redevoering, zwaar gedocumenteerd, een redevoering in klassieken stijl, waarmede ik het wel niet eens was, maar ten aanzien waarvan ik toch mag zeggen, dat die geachte afgevaardigde er in gelaagd is -- die verdienste mag hem niet worden onthouden -- om al de argumenten, in de laatste 40, 50 jaren voor zijn meening aangevoerd, te verzamelen en te catalogiseeren. Wanneer desondanks de rede van den geachten afgevaardigde niet langer was, ligt dat eenvoudig hieraan, dat inderdaad niet meer argumenten voor zijn standpunt beschikbaar waren.

Als Regeeringscommissaris meen ik evenwel mij in het belangwekkend debat tusschen de geachte afgevaardigden niet te moeten mengen, voor zoover dit betrof de quaestie van zuiver wetenschappelijken kant, in het algemeen bezien. Ik voor mij ga niet houden een critisch-historisch-systematische uiteenzetting van het vraagstuk: wie beter is, de officier- of de burger-rechter; dat behoort niet tot de taak van een Regeeringscommissaris. Bovendien ben ik er van overtuigd, dat ik alleen in zoover dit punt behoef te bespreken als het verband houdt met het voorstel van de Regeering,

die in dit artikel introduceert den burger-president, en die dus heeft ingevoerd in onze strafrechtspleging datgene wat de heer DUYMAER VAN TWIST heeft genoemd in zijn mijns inziens minst gelukkig oogenblik: „de ongelukkige gemengde rechtspraak”.

Over dit belangrijk punt, dat ik met een enkel woord ga aanduiden, militair of burger, is in de laatste 20 jaren een zee van literatuur verschenen; het punt is in tal van vergaderingen van juristen en militairen van alle kanten bekeken en besproken, en, ik mag het veilig zeggen, eigenlijk geheel en al uitputtend. En wanneer ik dan ook straks heb gezegd, dat ik ondanks den frisschen, bekorenden vorm van de rede van de geachte afgevaardigden, daarin veel bekende argumenten terug heb gevonden, ligt dat werkelijk niet aan de geachte afgevaardigden, maar aan het feit, dat dit onderwerp van zoo talrijke zijden reeds is behandeld, dat men de argumenten voor en tegen als bekend kan klassificeeren en tegenover elkander kan stellen om zich dan aan de eene of andere zijde te scharen.

Wanneer ik ten aanzien van dit onderwerp een oneerbiedige en vrije vergelijking mocht maken, zou ik zeggen, dat voor elk mogelijk argument aan beide zijden een tegenwicht is te vinden, en dat het er mede is als met het brievenboek van minnende harten, waarbij men onder elken brief vermeld vindt, dat het passende antwoord is te vinden op bladzijde zooveel van hetzelfde werk.

De geachte afgevaardigden zullen het mij ten goede houden, dat ik niet, waar hun redevoeringen tegen elkander hebben opgewogen, nog mijnerzijds diepgaande bespiegelingen ga houden over de zoo straks genoemde algemeene strijdvraag.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk heeft ter ondersteuning van zijn opvatting verschillende beteekenende rechtsdoctoren en anderen in het debat gebracht. Van al die aangehaalde schrijvers die voor hem inderdaad krachtige wapenen, een sterk geschut ter verdediging van zijn stelling vormen, is er slechts één hier tegenwoordig, nl. de geachte afgevaardigde uit Goes, de heer DE SAVORNIN LOHMAN, die door den heer DUYMAER VAN TWIST herhaaldelijk sprekende, maar dan 12 jaren geleden, weer in deze Kamer is binnengevoerd. Ik ga over het hoofd van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk gaarne debatteeren met den heer DE SAVORNIN LOHMAN en ik doe dat met te meer genoegen, omdat dat stuk van den heer LOHMAN, dat mij volkomen bekend was — het artikel in het *Tijdschrift voor Strafrecht* van 1900 —, zeer veel bevat waarmede ik mij volkomen kan vereenigen. Het is een artikel, dat bij de bespreking van dit onderwerp zeker ook thans dient te worden besproken, al ware het reeds om zijn kernachtige adagia, al zal moeten toegegeven, dat het minder is bedoeld als een volledige studie, dan wel als een persoonlijk oordeel over de quaestie, zooals die zich in 1900 voordeed.

Ik wensch uit dat artikel van den heer LOHMAN dan allereerst naar voren te brengen het juiste standpunt, dat de militair in de rechtszaal niet kan worden gemist, omdat het strafrecht in het leger in hoofdzaak is tucht recht en omdat men om goede tucht te kunnen oefenen zelf moet leven in de kringen van hen voor wie deze geldt, zoodat men dus mede verantwoordelijk is voor de toepassing van die tucht en elke verslapping daarvan door den betrokken persoon zelf aan den lijve wordt gevoeld.

Met die opvatting van den geachten afgevaardigde uit Goes vereenig ik mij volkomen en ik zeg voorts den heer DUYMAER VAN TWIST ook deze woorden na, dat de mindere militair, waar hij in de rechtszaal zijn meerdere, zijn officier, zijn hoofdofficier als strafoplegger ontmoet, in die strafop-

legging moet zien verwerkelijkt de uitoefening van het hoogste gezag en dat uit den aard der zaak die mindere militair daardoor moet worden versterkt in zijn gevoel van gehoorzaamheid, van eerbied voor zijn superieur. Nu derhalve ook naar mijn opvatting de militairen in de krijgsraden niet kunnen worden gemist, stel ik op dit oogenblik op dit punt slechts de vraag: moeten de militairen in de krijgsraden alleen staan of moeten zij bijstand van burgerlijke rechtsgeleerden hebben?

De quaestie van de gemengde rechtspraak, de vraag of de voorzitters der krijgsraden moeten zijn burgerlijke rechtsgeleerden, samenwerkende met militairen, hangt allereerst samen met deze andere, meer algemeene vraag, of leekenrechtspraak in strafzaken kan worden gemist, ja of neen. De geachte afgevaardigde uit Steenwijk dan zegt: in militaire strafzaken zou ik eenvoudig willen hebben leekenrechtspraak --, want de geachte afgevaardigde zal niet kunnen ontkennen, dat inderdaad de militair op juridisch gebied, ook al heeft hij een cursus doorlopen, een leek blijft. Wanneer ik nu tegenover die stelling van den geachten afgevaardigde mag aanvoeren, dat vele wetenschappelijke mensen en politici van alle richtingen het er over eens zijn, dat de beste rechtspraak in strafzaken geschiedt door leeken met een jurist te zamen, dan geloof ik hiermede al dadelijk te hebben aangetoond, dat de heer DUYMAER VAN TWIST met zijn stelling op dit oogenblik niet is geheel up to date. Ik wijs er in de eerste plaats op, dat men in Engeland, algemeen beschouwd als een land met een bij uitstek goed recht, heeft gekregen de „quarter sessions” met een recorder als leidend jurist en leeken als medebeslissers, derhalve een vorm van gemengde rechtspraak, die daar te lande ook in kleinere zaken recht spreekt en uitmuntend voldoet. En men is in Duitschland gekomen, de heer VAN HAMEL heeft er eergisteren te recht op gewezen, tot het instituut van de Schöffengerichte, de schepenenrechtbanken, die daar te lande vrij algemeene sympathie ontmoeten, terwijl uitbreiding van het aantal en de competentie daarvan een lievelingsdenkbeeld is ook van verscheidene moderne Deutsche juristen. En, om tot Nederland te komen, meen ik, dat de gemengde rechtspraak, die de Regeering nu hier introduceert, een wensch is van verschillende politieke partijprogramma's. Ik zou bijv. den heer DUYMAER VAN TWIST willen wijzen op hetgeen voorkomt in *Ons Program*, waarin wordt vooropgesteld, dat de rechtspraak van leeken met juristen te zamen zoo goed is, omdat dan juist de leeken een zeker tegenwicht vormen tegen de mannen van abstracte studie. Ik zou er den heer HUGENHOLTZ op willen wijzen, dat, als ik mij niet bedrieg, in het grondwetsherzieningsprogram van de S. D. A. P. deelneming van leeken aan de rechtspraak op den voorgrond wordt gesteld. Ook zou ik er op kunnen wijzen dat in het *Weekblad van het Recht* is uiteengezet, dat rechtspraak van leeken met juristen mag worden genoemd een beginsel van goed staatsbeleid.

Waar nu niettemin in het buitenland dikwijls te recht critiek wordt uitgeoefend op het optreden van jury's, is die critiek steeds geweest deze, dat juryleden niet allen voldoende verantwoordelijkheidsgevoel hebben en dat die leden dikwijls niet genoeg technisch ontwikkeld zijn, omdat men niet voor elk vak andere juryleden kan kiezen. Zij hebben, zooals de Memorie van Toelichting op de nieuwe Deutsche „Strafprozessordnung” zegt, niet steeds voldoende kennis van de „beruffichen Anschauungen und Gewohnheiten” der justiciabelen. En wanneer ik nu zie, dat wij volgens het ontwerp zullen behouden als leeken-rechters officieren, dus technisch ontwikkelde deskundigen, die een behoorlijke mate van ontwikkeling hebben, die doordrongen zijn van verantwoordelijkheidsbesef, dat hun van hun

jeugd af is ingeprent, en die volkomen vertrouwd zijn met de omstandigheden en eigenaardigheden van het milieu van de justiciabelen, daar meen ik dat, indien wij hier in Nederland op de wijze, als bij dit ontwerp wordt voorgesteld, dus een gemengde rechtspraak invoeren van dergelijke zeer ontwikkelde leeken met een burgerpresident, wij inderdaad voldoen aan de eischen, die ook door verschillende voormannen van de moderne wetenschap aan een goede strafrechtspraak wordt gesteld.

Ziedaar een enkel argument, gegeven voor den leek als mederechter, dus ten deele ook vóór de opvatting van den heer DUYMAER VAN TWIST, dien ik echter nu ga aanvallen, want hoe goed gemengde rechtspraak is, militairen alleen als rechters in den krijgsraad moeten noodzakelijk op tal van punten hun roer missen. Wanneer men militairen alleen als rechters zou willen gaan zetten voor de puzzle bijv. van het voorwaardelijk opzet -- ik hoop niet dat de heer DUYMAER VAN TWIST schrikt van dit vreemde woord --, wanneer men hun de taak zou opleggen alleen, los van den jurist, niet slechts een beslissing daarover te geven, dat is gemakkelijk genoeg, maar die ook te formuleeren en te motiveeren zóó, dat zij tegen critiek bestand zou zijn, dan zouden die militairen, hoe goede *militairen* ook, per se hun stuur kwijjtraken.

De Kamer is eenige weken geleden bezig geweest met het onderzoek van een zeer belangrijk aan het Departement van Justitie wel bekend wetsontwerp, ik bedoel dat omtrent de berechting van psychopathen. Stel u nu voor, dat de heer DUYMAER VAN TWIST zou zeggen tot een van zijn collega's militairen: nu moet gij aan de hand van die regeling -- die ook voor militairen geldt -- alleen, los van den jurist, uitmaken of inderdaad zekere beklaaide heeft gehandeld onder psychologischen dwang en welke van de zeer onderscheiden straffen of maatregelen van dat ontwerp op hem moeten worden toegepast. Ik ben overtuigd, dat die militair dan evenzeer met de handen in het haar zou zitten als een jurist wanneer hij zou moeten oordeelen over het nuttig effect van een nieuwe kruitsort.

De heer DUYMAR VAN TWIST vraagt mij, of de beoordeeling van quaesties als bij voorbeeld zullen voortvloeien uit een aanstaande psychopathenwet, voor den burgerrechter dan geen bezwaar zullen opleveren. Neen, die kan ze in het algemeen uitstekend beoordeelen. Het is zijn vak. De heer VAN HAMEL heeft het zoo duidelijk gezegd, hij moet nu eenmaal een studie maken van sociologie, anthropologie, van vraagstukken van nieuwere wetenschappen, psychologie niet uitgezonderd. Ik zou den heer DUYMAER VAN TWIST in overweging willen geven eens enkele belangrijke, groote strafprocessen voor burgerlijke rechtscolleges bij te wonen. Hij zal dan zien met hoeveel tact en talent de voorzitter de feitelijke gegevens uit elkander haalt en het zijn mederechters gemakkelijk maakt, reeds door zijn leiding ter terechtzitting, te zien waar de pointe van de zaak ligt en te oordeelen zooals een rechter moet oordeelen, met kennis van alle feiten en omstandigheden.

De leek, heeft de heer LOHMAN gezegd, is volstrekt niet zoo ongeschikt voor rechtspraak in strafzaken. Dat was een waar woord. Ik zelf heb het voorrecht gehad eenige jaren met strafrechtspraak te zijn belast geweest en ik onderschrijf de meening van den heer LOHMAN volkomen, doch, onder één mits, namelijk dat men de taak van den strafrechter splitst. Voor den leek is de beoordeeling der feitelijke gegevens volstrekt niet te moeilijk, de leek is ook zeer geschikt voor een frisschen, onbevangen kijk op de eenmaal rechtens strafbaar gestelde handeling, en ik ga zelfs zoo ver, dat ik geloof dat de leek ook zeer geschikt is om mede te werken aan de bepaling van de

strafmaat. Maar te beoordeelen of een handeling rechtens strafbaar is, het maken der juridische prognose, d. w. z. het ten behoeve van later eindoordeel vooraf schiften van alle elementen van de bewezen verklaarde handeling naar hun juridische waarde in het licht van de doctrine en de jurisprudentie, zooals die zich op dit tijdstip openbaart, dat kan geen leek, zelfs geen leek die den cursus heeft gevolgd dien de heer DUYMAER VAN TWIST voorstelt. Dat is alleen weggelegd voor de juristen, en nog wel voor de allerbekwaamste juristen.

Mijnheer de Voorzitter! In de *Begründung*, de Memorie van Toelichting van het Deutsche wetsontwerp voor de *Strafprozessordnung*. komen op dit punt beschouwingen voor van eerste juristen van Duitschland, door de Deutsche Regeering benoemd. De Deutsche Regeering houdt van discipline, dus men kan veronderstellen, dat zij bij voorkeur niet heeft benoemd menschen, die *Disziplin-unfähig* zijn. Die Deutsche juristen dan geven argumenten voor de gemengde rechtspraak in het algemeen, en wel zoo treffende, dat de Kamer mij vergunne ze even voor te lezen.

„Zwar ist nicht zu verkennen, dass für die Entscheidung von Rechtsfragen, für die schnelle Sichtung eines verwickelten Tatsachenmaterials und für eine Bemessung der Strafen, wie sie namentlich zur wirksamen Bekämpfung des gewohnheitmässigen Verbrechertums notwendig ist, reine Richtercollegien besonders geeignet sind; auch unterliegt es keinem Zweifel, dass auf eine leidenschaftlose Beurteilung der Straftat gerade bei erfahrenen und in langer Schulung zur strengen Unparteilichkeit erzogenen Berufsrichtern mit Sicherheit zu rechnen ist. Aber andererseits bietet die Zuziehung von Laien zur Rechtsprechung grosse, bei abwägender Prüfung als ausschlaggebend anzuerkennende Vorteile. Nach dem unter der Herrschaft der Reichsjustizgesetze gemachten Erfahrungen haben die Schöffengerichte ihre Aufgabe in befriedigender Weise erfüllt. Sie haben ausser Zweifel gesetzt, dass die Mitwirkung der Laien für die Aufklärung des Sachverhalts wie für die Beurteilung der festgestellten Straftat eine wertvolle Hilfe bietet. Ist auch der neuerdings häufig gegen die Burufsrichter erhobene Vorwurf der Weltfremdheit in dieser Allgemeinheit sicherlich grundlos und unberechtigt, so ist doch anzuerkennen, dass die Schöffen auf dem Gebiete des täglichen Lebens Erfahrungen mitbringen, die dem Richter in gleichem Masse nicht immer eigen sind. Sie können durch die Kenntniss persönlicher und örtlicher Verhältnisse, ins besondere der Ausdrucksweise der Bevölkerung, mitunter auch durch ihre Bekanntschaft mit örtlichen oder beruflichen Anschauungen und Gewohnheiten dem Richtern wertvolle Aufklärungen geben und bei der Urteilsfällung zu einer dem Volksempfinden entsprechenden Entscheidung beitragen. Namentlich gewährleistet ihre Mitwirkung eine besonders eingehende Verhandlung der Sache und eine gründliche Prüfung der Ergebnisse der Beweisaufnahme.“

Er staat in die toelichting nog veel meer belangrijks op dit punt, maar ik mag de Kamer niet langer vermoeien en geef gaarne de Memorie van Toelichting ter inzage van belangstellenden, indien dit boek hier niet beschikbaar zijn mocht.

De overweging van dit alles wijst, dunkt mij, juist in de richting van datgene wat de Regeering hier heeft voorgesteld, de gemengde rechtspraak, de schepenrechtbank met een jurist als leider der zitting, die belast is met voor zijn mederechters het licht te doen vallen op elk belangrijk juridisch argument, die belast is met de onpartijdige, koele afweging van de verschillende rechtskundige argumenten en daarnaast de ontwikkelde leek, die allereerst belast is met het rechtzetten van de feiten, de leek,

wiens taak het speciaal is te taxeeren de maatschappelijke onwaarde van de daad, de onwaarde van de daad in des daders kring, onder zijn eigen beroepsgeenooten, de leekenrechter, die zoo buitengewoon geschikt is datgene te doen wat juist een heel belangrijk punt uitmaakt in strafzaken, nl. te berekenen het nuttig effect van de straf op zijn beroepsgeenooten, de vermoedelijke preventieve en repressieve werking dus op de justiciabelen.

De voorstellen der Regeering zijn dus inderdaad, ik ben er in mijn ziel van overtuigd, niet alleen omdat ik geroepen ben ze te verdedigen, maar ook als jurist en met het oog op het belang van het Nederlandsche recht, zoodanig, dat er door kan verkregen worden een goede vorm van gemengde rechtspraak en ik ben er bovendien van overtuigd, dit zou ik vooral willen zeggen tot den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, dat daardoor zal worden verkregen een zoo goed mogelijk evenwicht tusschen het recht eenerzijds en het militaire belang anderzijds.

Wanneer wij hebben een jurist als leider van de terechtzitting, een jurist die geroepen zal zijn te waken voor het objectieve recht, een jurist die door zijn continuïteit en ervaring zal kunnen hebben een grooten invloed op de beslissing, een jurist die zal kunnen doen wat voor een jurist-voorzitter gewenscht is, nl. de rechters overtuigen, niet hen beïnvloeden — want de heer DUYMAER VAN TWIST zal de eerste zijn om te zeggen, dat de officieren die als rechters in den krijgsraad zitting hebben, zich tot het plegen van onrecht niet zouden laten beïnvloeden — en wij hebben naast hem de leeken-officieren, mannen van ontwikkeling en van bekwaamheid, mannen van verantwoordelijkheidsgevoel, die hebben de zeer moeilijke en tevens nobele taak ook te waken voor de krijgstucht als voor een in mijn oog onmisbaren factor voor de instandhouding van onze Nederlandsche weermacht, dan, Mijnheer de Voorzitter, mogen wij in een zoodanigen vorm van rechtspraak vertrouwen stellen.

Dit zijn in korte woorden eenige beschouwingen over het door de Regeering voorgestelde stelsel, dat zal moeten werken als een zeer tijdelijke proef, nl. tot de invoering van het toekomstige wetboek van militaire straffordering. Misschien maak ik mij illusies en zal de vervanging door een geheel nieuw wetboek nog vrij lang duren, maar in elk geval is dat stelsel toch enkel gedacht als een proef en wanneer wij nu kunnen krijgen een proef met een systeem, dat voldoet en aan de eischen van den jurist en aan die van den militair, zou het niet alleen jammer, maar ook onverantwoordelijk zijn, wanneer wij — met allen eerbied voor den heer DUYMAER VAN TWIST — om al te strenge militaire begrippen die proef zouden achterwege laten.

De geachte afgevaardigde vroeg nog: waarom heb ik overwegende bedenking tegen burger-juristen in den krijgsraad? En hij antwoordde: Omdat die de militairen te veel zouden beïnvloeden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik was verwonderd toen ik die woorden vernam. Wanneer het waar is, dat vier militairen niet in staat zijn recht te doen tegenover een onpartijdigen voorzitter, die hen tot het doen van recht wil leiden, hoe zullen dan vijf militairen het bolwerken tegenover één bekwamen maar partijdigen verdediger?

De heer DUYMAER VAN TWIST: Ik heb mij tegen den burgerrechter verklaard, omdat deze niet kan beoordeelen het krijgstuchtelijk vergrijp, dat zich in elk strafbaar feit bevindt.

De heer DRESSELHUIS, Regeeringscommissaris: Ik neem dan die woorden

geheel over, om ze te bestrijden natuurlijk. De geachte afgevaardigde meent dus, dat de vier militairen tegenover één burgerjurist de krijgstucht niet zullen kunnen handhaven, omdat die burgerjurist de krijgstucht niet begrijpt. Maar, Mijnheer de Voorzitter, waar zij met hun vieren de numerieke meerderheid hebben, zullen zij toch dadelijk den doorslag geven.

Doch nu komt tegenover hen de verdediger, die geheel inneemt een partijstandpunt, wiens doel is den beklagde in alles te helpen. Wat zullen die militairen dan wel tegenover dezen vermogen?

Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat de geachte afgevaardigde, zonder de militaire rechters te na te komen, dat argument niet kan en niet mag volhouden.

De heer DUYMAER VAN TWIST: De heer mr. VAN BOLHUYNS zelf heeft, als ik mij wel herinner, medegedeeld, dat hij de krijgstucht in al haar finesses niet begrijpt.

De heer DRESSSELHUYNS, Regeeringscommissaris: De heer mr. VAN BOLHUYNS is hier niet tegenwoordig. Ik kan derhalve den heer VAN BOLHUYNS niet overtuigen, wanneer hij het te dezen aanzien met mij oneens mocht zijn, maar wel hoop ik den geachten afgevaardigde uit Steenwijk te overtuigen.

Ik ga thans op de belangrijke argumenten van dien geachten afgevaardigde niet verder in en wil nog slechts een enkel woord zeggen over hetgeen de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf in het midden heeft gebracht.

Ik heb een gelukkig oogenblik gehad als oud-lid van de Nederlandsche magistratuur, toen ik dien geachten afgevaardigde met klem hoorde zeggen, dat de burgerrechters in Nederland geven goed recht. De heer THOMSON heeft goed gedaan dat gezegde vast te nagen. Daaruit bleek, dat de heer HUGENHOLTZ toch au fond een goed denkbeeld heeft van de Nederlandsche magistratuur. Ik vraag den heer HUGENHOLTZ: indien vaststaat, dat de burgerrechter goed recht spreekt, waarom zou hij dan die eigenschap verliezen wanneer hij bijgestaan wordt door een ontwikkelden leek?

Ik zou het hierbij kunnen laten, indien ik nog niet een antwoord moest geven aan den heer THOMSON, die gisteren twee vragen gedaan heeft. Hierbij moet ik ook nog even den heer HUGENHOLTZ in het debat betrekken. De heer THOMSON vroeg o. a. aan de Regeering: benoem bij voorkeur tot presidenten van de krijgsraden wat oudere juristen. Ik kon natuurlijk op die vraag geen toezeggingen doen; de Regeering zal vermoedelijk die belangrijke quaestie zelf wel behandelen, maar het zij mij toch vergund op te merken, dat de geachte afgevaardigde niet moet denken, dat men door gevorderden ouderdom altijd krijgt die kalmte, die objectiviteit, die wij mogen vorderen van den rechter.

De heer HUGENHOLTZ heeft gisteren een mededeeling gedaan betreffende een uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof, aan welke mededeeling naar mijn bescheiden meening niet een volledig onderzoek, geen volkomen feitelijke kennis van zaken ten gronde lag.

De geachte afgevaardigde sprak van een matroos Borgesius. Die uitspraak betrof geen matroos Borgesius.

De heer HUGENHOLTZ: De heer Regeeringscommissaris spreekt over deze zaak zonder een behoorlijk onderzoek te hebben gedaan. Ik heb gesproken van een geneesheer, die Borgesius heet.

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: Ik vond vermeld in het *Analytisch Verslag*, dat de geachte afgevaardigde van een matroos Borgesius had gesproken.

De heer HUGENHOLTZ: Het *Analytisch Verslag* is onjuist op dit punt.

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: De heer HUGENHOLTZ heeft verklaard, dat het Hoog Militair Gerechtshof een matroos veroordeeld had wegens dienstweigering, niettegenstaande de man geen dienst *kon* doen, omdat hij niet in staat was te loopen door een gebrek aan zijn voet. Ik heb mij de moeite getroost met personen te spreken die dezen man hebben berecht. Ik heb gesproken met den fiscaal die den man heeft vervolgd. En wat is nu gebleken? Dat door het Hoog Militair Gerechtshof de hier bedoelde uitspraak is gegeven, omdat van deskundige zijde was verklaard, dat de man wel iets aan zijn voet had, maar daardoor niet was belet het gegeven bevel op te volgen.

In de tweede plaats sprak de heer THOMSON den wensch uit, om ook bij de krijgsraden *te velde* een jurist als voorzitter te plaatsen. Ik geloof, dat er bezwaar zal bestaan om steeds een jurist mede te velde te nemen. Een jurist is niet altijd geschikt te velde te trekken. Ik geloof, dat de Minister van Oorlog bezwaar zou maken daartoe over te gaan. Men kan wel eischen, dat een jurist 30 jaar oud is, dat hij is doctor in de rechtswetenschap, maar dat hij daar den noodigen krijgsmoed heeft om te velde te trekken kan men van een burger niet verlangen.

Ik meen hiermede de verschillende punten te hebben beantwoord.

De heer COLLJN, Minister van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! In de hoop dat de Kamer in staat zal zijn dit wetsontwerp nog hedenmiddag af te doen, zal ik mij zooveel mogelijk bekorten en mij bepalen tot een tweetal opmerkingen. Eén naar aanleiding van de rede van den geachten afgevaardigde uit Steenwijk. Die geachte afgevaardigde heeft gisteren gemeend de Regeering te moeten bestrijden met hulptroepen in den vorm van twee generaals en een admiraal. Hij heeft zich namelijk beroepen op twee vroegere Ministers van Oorlog, de generaals SABRON en BERGANSIUS en op den vroegeren Minister van Marine ELLIS. Hij heeft die Ministers als het ware eenigszins uitgespeeld tegen deze Regeering, omdat die bewindslieden hadden behouden een militairen voorzitter van den krijgsraad, terwijl de bewindslieden die nu aan deze tafel zitten, gemeend hebben de verantwoordelijkheid te mogen aanvaarden voor de aanstelling van een burgerrechtsgeleerde als voorzitter. Vooral heeft de geachte afgevaardigde daarvan gevreesd schade voor de krijgstuicht.

Ik wensch echter, al is het slechts met een enkel woord, op te komen tegen het denkbeeld, alsof uit het feit, dat in dit militaire college voortaan ook zitting zal nemen een burgerrechtsgeleerde, de tucht in het leger zou kunnen worden ondermijnd. Ik zou zelfs verder willen gaan en zeggen: in stede van den eisch te stellen dien de geachte afgevaardigde heeft gesteld, dat er geen enkel delict mag zijn of het moet worden berecht door een geheel militairen krijgsraad, acht ik het, al is de Regeering nu niet met een wijziging op dit punt gekomen, een dwaasheid, dat bij voorbeeld voor een rijwielovertreding, in Assen gepleegd, iemand via Groningen naar Leeuwarden moet reizen om zich daar door den krijgsraad te hooren veroordeelen tot een kleine boete, in stede van eenvoudig door den kantonrechter te Assen te worden berecht. En dat is niet een speciaal gevoelen

van mij. Ik heb van een oud regimentscommandant, die bekend staat als te behoren tot de oude school, het vorige jaar het voorstel gekregen, om, als het mogelijk was, in dien geest te handelen. Ik heb daartoe niet kunnen overgaan, omdat die zaak van te verre strekking is dan dat men dit maar zoo even zou kunnen wijzigen, maar er blijkt uit dat ik in dat gevoelen niet alleen sta. De geachte afgevaardigde heeft zijn stelling dan ook veel te absoluut geponeerd.

De heer VERHEY: Het is een andere sfeer van dingen.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog: De opmerking van den geachten afgevaardigde is ongetwijfeld zeer juist.

Verder vroeg de geachte afgevaardigde met aandrang om hem nu eens duidelijk te maken, waarom de Regeering nu eigenlijk was overgegaan tot de instelling van een burgerrechtsgeleerde als president. Ik zal nu niet in de beschouwingen terugtreden, zooveen door den heer Regeeringscommissaris ten beste gegeven, over het goede dat er in het algemeen voor de rechtspraak in is gelegen, maar toch geloof ik dat het niet overbodig is om den geachten afgevaardigde nog even te wijzen op het groote verschil, dat er bestaat tusschen de *leiding* van een proces en de *beslissing* over de zaak zelf. Wat met een burgerpresident vooral wordt beoogd is dit, dat het onderzoek zal worden geleid op de beste wijze en dat de behandeling van de zaak ter terechtzitting onder deskundige leiding zal staan; te zorgen, dat alle vragen gesteld worden, die gesteld moeten worden en dat alles geëcarteerd wordt wat bij het onderzoek niet op zijn plaats is. Het verzamelen dus van al die gegevens, die noodig zijn om een juist oordeel te kunnen vellen, dat is de taak van den burgerpresident, en daartoe is de militaire president in het algemeen niet meer geschikt, nu die leiding zoo verzaamd is geworden, door de openbaarheid van de terechtzitting en door de intrede van den verdediger in de rechtzaal. De militaire leden houden dan de taak om mede te *beslissen* op de onder deskundige leiding verzamelde gegevens. Het motief dat de Regeering er toe heeft geleid om dit voorstel te doen, is geen ander geweest, dan, behalve het algemeene voordeel dat er in is gelegen een betere rechtspraak te verkrijgen, te waken voor de instandhouding van de militaire rechtspraak. Ik voor mij ben er volkomen van overtuigd, dat wanneer men den burgerpresident niet in den krijgsraad opneemt, de militaire rechtspraak geen tien jaren meer zal bestaan, want met de openbaarheid van de terechtzitting en met het intreden van den verdediger in de rechtzaal zal een niet deskundige leiding van een hoofdofficier niet opgewassen blijken tegen de vele moeilijkheden die zich ter terechtzitting zullen voordoen en zal men alzoo zelf aanleiding geven tot een voor de militaire krijgsraden doodende critiek.

De heer DUYMAER VAN TWIST vraagt mij daar waarom wij dan voor de krijgsraden te velde ook geen burgerpresident wenschen aan te stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is daar niet noodig, evenmin als voor de krijgsraden op schepen buitengaats. En wel omdat bij die krijgsraden de gang van het proces een geheel andere is; omdat bij de krijgsraden te velde in het geheel geen verdediger bestaat en omdat op schepen buitengaats die verdediger wel bestaat, maar deze altijd zal zijn een officier, zoodat de moeilijkheden die men vreest en ook te wachten heeft van de intrede van den advocaat-verdediger in de terechtzitting aan den wal, op de schepen niet te duchten zijn; omdat in beide gevallen de leiding van den krijgsraad dus in geen enkel opzicht de moeilijkheden met zich brengt die te wachten

zijn bij de leiding van den krijgswaad in tijd van vrede en aan den wal. Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat wij nu hebben een eeuw van vrede, dat wij hopen dat er nog een eeuw van vrede bijkomt en dat de oorlogen tegenwoordig — bijna zou ik zeggen — bij dagen worden geteld, zoodat wij ons bij de rechtspraak toch allereerst op den vrede moeten inrichten.

Mijnheer de Voorzitter! Nu rest mij nog een enkel woord naar aanleiding van een uitdrukking van den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf, die gisteren gezegd heeft, dat de militaire rechters onbekwaam, onzelfstandig en partijdig waren en dat hij hun dit ook eigenlijk niet euvel duidde, want zij konden niet onpartijdig zijn, omdat zij rechter waren in eigen zaak. Die eigen zaak is dan de handhaving van de tucht. Nu is die opvatting, dat de handhaving der tucht de particuliere zaak der officieren is op zich zelf al zonderling, maar nog erger maakte de geachte afgevaardigde het, toen hij daarop liet volgen, dat „de militaire tucht is een onrecht”.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, de militaire tucht is een onrecht en de officieren zitten daar om hun eigen zaak, die militaire tucht, te handhaven. Die officieren zitten daar dus om onrecht te begaan, dit is de geheele opzet van hun bedoeling van het recht.

Mijnheer de Voorzitter! Een dergelijke beschuldiging tegen onze militaire rechtspraak wordt met kracht door de Regeering teruggeworpen. Ik heb zelf bij herhaling in krijgswaden gezeten en welke klachten men nu ook daartegen moge inbrengen, dat de leden daarvan niet zouden zijn zelfstandig en onpartijdig is een absolute onjuistheid. Eerder zou ik op grond van mijn ervaring durven verklaren, dat het een eigenaardig verschijnsel is, dat juist in de krijgswaden de officieren van een zeer groote mate van zelfstandigheid blijken te geven, omdat zij daar — nu ik het den heer VERHEY hoor zeggen durf ik het ook wel te zeggen — de gelegenheid hebben om volkomen zelfstandig te zijn en zij dan gaarne van die gelegenheid gebruik maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat ik het bij deze weinige woorden kan laten.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om een zeer korte opmerking te maken. Ik zal op de materie die gisteren en heden is behandeld niet ingaan, maar een opmerking van den heer Regeeringscommissaris geeft mij aanleiding tot een korte beschouwing omtrent de positie die de Regeeringscommissaris achter de groene tafel inneemt en heeft in te nemen bij de verdediging van een wetsontwerp.

Ik begrijp, Mijnheer de Voorzitter, dat het voor een Regeeringscommissaris een zeer moeilijke taak is om, niet gewend aan de gebruiken van het Parlement, hier plotseling zijn intrede te doen in het hart van het Parlement en dan precies te weten wat zijn taak en waar zijn plaats is, maar nu mij bekend is geworden dat wij binnenkort opnieuw een Regeeringscommissaris in deze Kamer zullen zien verschijnen ter verdediging van een ander wetsontwerp, uitgaande van het Departement van Justitie, komt het mij niet ondienstig voor de enkele woorden te zeggen, die ik nu spreken wil.

Ik heb altijd gemeend, dat de taak van den Regeeringscommissaris was om de Regeering bij te staan ten opzichte van technische deelen van het wetsontwerp, dat in behandeling is, maar niet om te treden in een politieke verdediging of bestrijding van het wetsontwerp of van de sprekers die zich daarin hebben gemengd.

Naar mij voorkomt zijn de heeren hoofden van de Departementen hierbij betrokken, de heeren Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine, bekwaam genoeg, als zij dit noodig oordeelen, in politieke beschouwingen te treden en de leden der Kamer die zich in de discussie mengen op politieke gronden te weerstaan, maar ik geloof niet dat het de taak is van den Regeeringscommissaris, die zich uitsluitend beperken moet tot de verdediging van de technische onderdeelen van het ontwerp.

Nu heeft de heer Regeeringscommissaris zich in dit opzicht tweemaal vergrepen. Ik bedoel hiermede niets onaangenaams, alleen dat de heer Regeeringscommissaris de scheidingslijn, die ik zooveen heb getrokken, tweemaal is overschreden, de eerste maal waar hij bij de bestrijding van een mijner amendementen het aardig vond mij als sociaal-democraat voor reactionnair uit te maken en den tweeden keer vandaag, toen hij het program van de sociaal-democratische arbeiderspartij, waartoe ik de eer heb te behooren, op het punt van de leekenrechtspraak tegen mij meende te kunnen uitspelen.

Wat de zaak zelf betreft, heb ik gistermiddag daarover het noodige gezegd. Wanneer de heer Regeeringscommissaris kennis wil nemen van hetgeen ik daarover zeide, zal hij daarin reeds de bestrijding vinden van hetgeen hij tegen mij meende te kunnen aanvoeren. Het was mij echter niet om deze laatste opmerking te doen, maar om hier duidelijk uiteen te zetten wat ik meen, dat de taak van een Regeeringscommissaris is.

De heer Regout, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof dat de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf het bestaande recht met het vast te stellen recht verward heeft. Wat hij heeft gesteld, kan ik met den besten wil niet in de Grondwet lezen. In de Grondwet staat eenvoudig, dat de Regeeringscommissaris geroepen is, de Regeering *bij te staan*. De beperking van dien bijstand tot *technischen* bijstand vind ik in de Grondwet niet. Intusschen zal misschien van de opmerkingen van den geachten afgevaardigde een nuttig gebruik gemaakt kunnen worden, wanneer de Kamer in overweging zal nemen een voorstel tot Grondwetsherziening. Tot tweemaal toe, zoo heeft hij beweerd, zou de Regeeringscommissaris zijn bevoegdheid te buiten zijn gegaan. Het doet mij genoegen, dat de geachte afgevaardigde de concrete gevallen genoemd heeft, welke hij bij die bewering op het oog had. De twee gevallen, die hij noemde, hebben mij nl. allerminst overtuigd, dat de Regeeringscommissaris verder is gegaan dan zijn taak medebracht. In de eerste plaats mag men werkelijk met den heer Regeeringscommissaris van hetgeen de geachte afgevaardigde op een gegeven oogenblik voorsloeg, zeggen, dat het was reactionnair.

Dat deze qualificatie voor dien geachten afgevaardigde een zeer onaangename klank heeft, doet nu niets af aan het feit, dat de Regeeringscommissaris, door een denkbeeld op zich zelf te betitelen als reactionnair, in geen enkel opzicht zijn bevoegdheid te buiten is gegaan.

En wat in de tweede plaats betreft het beroep op het program van de S. D. A. P., ik kan niet inzien, dat voor een lid van die partij een dergelijk beroep iets onaangenaams kan hebben.

Het is mij aangenaam, dat ik ter verdediging van den Regeeringscommissaris met dit weinige kan volstaan, waarmede ik meen te hebben aangetoond, dat de geachte afgevaardigde in zijn oordeel niet juist was.

Ik zal nu maar niet persoonlijk worden en gaan zoeken naar de reden, waarom de geachte afgevaardigde ietwat geprikkeld is, maar de feiten, die hij noemde, kunnen mij daarvan de verklaring niet geven.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag het woord voor een persoonlijk feit.

De Voorzitter: Mag ik den geachten afgevaardigde verzoeken mij mede te deelen, waaruit dit persoonlijk feit bestaat.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! In de door den heer Minister van Justitie uitgesproken meening, dat ik reactionnair ben. Dit is voor mij een persoonlijk feit.

De Voorzitter: Ik beschouw dit niet als een persoonlijk feit, maar ik wil u het woord wel geven.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet even opkomen tegen de qualificatie welke de Minister van Justitie aan mijn adres heeft gericht, namelijk dat ik reactionnair zou zijn geweest.

Ik blij daartegenover handhaven, dat dit allerminst het geval is. Reactionnair zijn is geen objectieve zaak, waaromtrent een vast oordeel kan bestaan. Iedereen zal daarover verschillend oordeelen.

Nu zou ik niet gaarne den Minister van Justitie als leermeester op dit gebied willen aanvaarden, waar hij behoort tot een richting, die bekend staat als uitermate reactionnair. Ik meen, dat hij op dit gebied het onderscheidingsvermogen zoodanig mist, dat hij niet het recht heeft tegen mij te zeggen, dat ik een reactionnair standpunt inneem.

Mijn grief echter jegens den Regeeringscommissaris was niet, dat hij mij reactionnair heeft genoemd — dit is volmaakt zijn recht, indien hij meent, dat dit zoo is —, maar waar ik tegen opkwam was, dat mijn politieke richting daarbij in het geding werd gebracht. Daarmede begaf hij zich op politiek terrein, hetgeen ik — zoo het dan al niet grondwettelijk vaststaat — voor een Regeeringscommissaris in hooge mate ongewenscht vind. Want nog eens, het politieke gedeelte van de zaak is volkomen toevertrouwd aan de heeren Ministers, en indien zij dat gedeelte van hun taak niet kunnen volbrengen en daarvoor de hulp van een Regeeringscommissaris moeten inroepen, deden zij beter aan de Koningin hun mandaat ter beschikking te stellen.

De heer DUYMAER VAN TWIST: Mijnheer de Voorzitter! Als ik voor mijn woord van repliek op dit vergevorderd uur nog de aandacht van de Kamer vraag, is het om een paar korte opmerkingen te maken.

Ik moet beginnen met een misverstand uit den weg te ruimen.

De geachte afgevaardigde uit 's Hertogenbosch heeft gisteren in zijn redevoering er op gewezen, dat ik mr. VAN BOLHUIS zou hebben geciteerd als een tegenstander van het Regeeringsvoorstel en een voorstander van mijn denkbeelden. Dit is volstrekt het geval niet.

Ik lees in het verslag der rede van den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch: Spreker verbaast er zich over, dat de heer DUYMAER VAN TWIST tot de conclusie kwam, dat mr. VAN BOLHUIS een tegenstander is van een gemengd college in de militaire rechtspleging."

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiervan met geen enkel woord gewag gemaakt. Het is mij niet bekend, op welk standpunt de president van het Hoog Militair Gerechtshof op dit punt staat. Wat ik deed is, dat ik de autoriteit van mr. VAN BOLHUIS aanhaalde ten einde enkele bedenkingen te weerspreken tegen allerlei bezwaren die gehoord worden tegen de leiding

in den krijgsraad, alsmede van de partijdigheid en onbekwaamheid van officieren-leden van den krijgsraad.

Ik sta hier op hetzelfde standpunt als wijlen mr. VEEGENS. Ter griffie ligt ter inzage van de leden het advies van den Raad van Defensie, waarin de leden van den Raad zich eenstemmig verklaren tegen de vervanging van den militairen-president door een burger-rechtsgeleerde. In een afzonderlijke nota verklaart mr. VEEGENS zich met die vervanging te kunnen vereenigen, mits o. m. de hoofdofficier voor het leven tot president van den krijgsraad wordt benoemd. Zulk een hoofdofficier, met voldoende juridische kennis toegerust, zou ook m. i. de aangewezen persoon zijn om als zoodanig op te treden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet ingaan op hetgeen de heer VAN SASSE VAN YSSELT in het midden heeft gebracht over de Dreyfusaffaire. Ik wil hem alleen aanbevelen eens te lezen het artikel van den heer DE SAVORNIN LOHMAN in het „Tijdschrift voor Strafrecht”, 13de deel, bladz. 424, waar die juist er op wijst dat ook andere, uitnemende magistraten bij deze zaak betrokken waren. Verder zal ik op dit punt niet ingaan.

Het zij mij voorts vergund den heer VAN SASSE VAN YSSELT uit te noodigen nog eens kennis te nemen van wat ik gisteren heb gezegd omtrent hetgeen ik voor een goede militaire rechtspraak wenschelijk acht en nog eens te overwegen de denkbeelden die ik ontwikkeld heb betreffende de samenstelling van den krijgsraad.

Waar verder de heer VAN SASSE VAN YSSELT zich op de autoriteit van prof. SIMONS beriep, nl. dat de president van den krijgsraad niet in het hiërarchisch verband moet zitten, daar merk ik op, dat ik het geheel met dien rechtsgeleerde eens ben. Naar ik gisteren betoogde, behoort de hoofdofficier-president van den krijgsraad uit de organisatie te worden uitgeschakeld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den heer Regeeringscommissaris dankbaar voor de vriendelijke woorden die bij tot mij gericht heeft, maar de wijze waarop hij de zaken hier bespreekt lokt mij niet uit met hem in debat te treden. Dit spijt mij hierom, omdat ik meen, dat, wanneer wij van gedachten wisselen, dit moet geschieden op een zakelijke wijze, zooals dit behoort plaats te hebben tusschen een Regeeringscommissaris en de leden der Kamer.

Het zij mij vergund er nog even de aandacht op te vestigen, en dit is ter herinnering aan wat ik gisteren zeide met betrekking tot de vraag of de burgerrechtkundige zich voldoende rekenschap kan geven van het krijgstuchtelijk element in elke strafzaak, dat de president van het Hoog Militair Gerechtshof, mr. VAN BOLHUIS, die bekend staat als een bekwame jurist in militaire zaken, in het *Weekblad van het Recht*, n°. 8030, in antwoord aan mr. VAN ENGEN, verklaarde, dat hij „als buiten het leger staande, het eigenaardige der krijgstucht niet in allen deele kan doorgronden”.

Mijnheer de Voorzitter! Als iemand als mr. VAN BOLHUIS iets dergelijks zegt, dan vraag ik nog eens of het mogelijk zal zijn een gewoon rechtkundige als president van een krijgsraad te laten fungeren.

Mijnheer de Voorzitter! De rede van den Minister van Oorlog komt mij niet klemmend voor, in het bijzonder dat deel niet waar de Minister sprak over den krijgsraad te velde.

De verdediging van het Regeeringsstandpunt, door den Minister nader uiteengezet, heeft mij niet kunnen bevredigen. Ik blijf mijn meening volhouden, dat ik hoofdofficieren meer geschikt acht om als president van den krijgsraad op te treden. Laat men dit na, dan zal daardoor wantrouwen

in de militaire rechtspleging worden gewekt. Ik hoop, dat onze krijgswaarden bewaard zullen worden voor tooneelen als zich nog onlangs in de zaak van generaal DE BRUYN bij het Hoog Militair Gerechtshof hebben voorgedaan. Als de Minister kennis heeft genomen van het slotwoord van den pleiter bij die gelegenheid, zal hij voor goed genoeg krijgen van een burger-president in den krijgswaard.

Ik zal de houding van den president van het Hoog Militair Gerechtshof niet qualificeeren, maar ik mag herinneren aan hetgeen de pleiter mr. VAN WOELDEREN, advocaat te Utrecht, aan het slot van zijn pleidooi in de openbare zitting van 7 Maart 1912 zeide, nl.; dat hij ook als verdediger had gestaan in de zaak van een zekeren VAN EE, die wegens moord op een jongen veroordeeld werd tot levenslange tuchthuisstraf, maar dat hij moest constateeren, dat de wijze waarop deze VAN EE door den president was toegesproken en behandeld, heilig was bij de wijze waarop de president van het Hoog Militair Gerechtshof den beklagde generaal DE BRUYN in het openbaar in die zitting had behandeld. Hij sprak zijne diepe verontwaardiging uit over zoo'n behandeling van een beklagde.

Ik hoop, dat de Minister geen spijt zal hebben, dat hij zijn medewerking heeft verleend om den militairen voorzitter te vervangen door den burger-president. Ik zal geen amendement voorstellen en ook geen stemming over de wijziging vragen, maar ik wil alleen een krachtig protest uitspreken en mijn groot bezwaar doen kennen tegen de verandering in het artikel van het ontwerp op de militaire rechtspleging voorgesteld.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog even een enkel woord zeggen?

Ik geloof niet, dat het van de zijde van de Regeeringstafel goede stijl zou zijn, wanneer dezerzijds werd ingegaan op het voorbeeld, dat door den geachten afgevaardigde uit Steenwijk hier zooeven ter sprake is gebracht. Een conclusie te trekken uit één geval, ten nadeele van den burger-president, gesteld het feit zij op zich zelf juist, zou natuurlijk nog niet in het minst pleiten tegen het *system*, dat thans door de Regeering wordt voorgesteld.

Waar door den geachten afgevaardigde op het zakelijk punt in geschil niet nader is ingegaan, zal dit ook mijnerzijds niet geschieden. Alleen veroorlove men mij nog deze opmerking naar aanleiding van hetgeen door den heer DUYMAER VAN TWIST omtrent den heer Regeeringscommissaris is gezegd, dat ik wezenlijk geloof, dat de geachte afgevaardigde kwaad zoekt waar het beslist niet aanwezig is.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! De Minister en de Regeeringscommissaris hebben mijn vraag over den krijgswaard te velde beantwoord in dien zin, dat naar hun meening het niet op den weg lag van de Regeering, daar ook den burger-president in te voeren. Ik ben door die mededeeling niet overtuigd en ik spreek den wensch uit en de verwachting, dat bij de nadere herziening van de rechtspleging deze zaak alsnog zal worden overwogen.

Ik kan begrijpen dat, wanneer men zich voorstelt dat ons leger zal oorlogen aan de Beresina of in Spanje, men zou willen zeggen: een burger-president is niet in staat de vermoeienissen des oorlogs te verdragen. Maar dat er in ons land een sterk bezwaar zou zijn tegen het hebben van krijgswaarden in onze oosterprovincien of aan de Hollandse waterlinie, daar is natuurlijk geen sprake van. En dan moet ik herhalen dat, waar juist

in tijd van oorlog waarborgen voor een goede rechtspleging meer ontbreken dan in tijd van vrede, het te meer noodig is te zorgen, dat dan goed recht wordt gedaan. Niet alleen voor onze eigen menschen, maar ook wat betreft onzen naam uit volkenrechtelijk oogpunt. Dat moet men niet vergeten. Men ziet hoe oorlogvoerende Mogendheden ten gevolge van onjuiste berechting op volkenrechtelijk gebied hun goeden naam kunnen verspelen.

Daarom komt het mij voor — dan vervalt ook het hoofdargument van den heer DUYMAER VAN TWIST — dat het zaak is ook in tijd van oorlog een burger-rechtsgeleerde als president van den krijgsraad te hebben. Nu dat niet het geval is, heeft de Regeering toch de bevoegdheid de instelling van de krijgsraden te velde te verschuiven en het ligt dunkt mij op haar weg om zoo lang mogelijk de gewone rechtspleging te doen voortduren.

Overigens ben ik het niet eens met den Minister van Oorlog, waar deze zegt dat oorlogen zich tegenwoordig beperken zullen tot enkele dagen of enkele weken. Integendeel, de tegenwoordige oorlogen duren toch waarschijnlijk in den regel niet korter dan het geval was, toen men niet beschikte over de hedendaagsche vuurwapenen met hun groote moreele werking en niet zulke ontzettende menschenmassa's er aan deelnamen.

Een tweede opmerking ten slotte aan het adres van den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf, den heer HUGENHOLTZ. Ik heb terloops de opmerking gemaakt dat het amendement der sociaal-democraten niet in hun lijn lag en ik heb er bij medegedeeld dat de toelichting hun eigenlijk ondoordacht uit de pen moest zijn gevloeid, de toelichting waarbij zij zeiden dat „ter wille van goed recht” de rechtspraak voor militairen aan een geheel uit burgerlijke rechtsgeleerden samengesteld college moest worden opgedragen. Ik heb daarover de eenvoudige opmerking gemaakt dat dat niet in hun lijn lag en in tegenspraak was met hun betoogen over klassejustitie.

Nu had de heer HUGENHOLTZ daarover moeten zwijgen, maar hij heeft het naar voren gebracht door te spreken van een „politiek kluijfe”. Daar-tegen kom ik nu nog even op. Het had — ik zeide het reeds — veel eer op hun weg gelegen op de invoering van de leekenrechtspraak aan te dringen.

De heer HUGENHOLTZ heeft nu gezegd dat in plaats van „ter wille van goed recht” moest gelezen worden „ter wille van het recht” zonder meer. Daarmede heeft hij het dan echter nog duidelijker getoond hoe onjuist de omschrijving was, van zijn standpunt althans. Hij begreep dit ook wel en ging toen voort door te zeggen, dat het woord „goed” slechts relatief is. Er is echter niemand die in dit verband aan dat woord een relatieve beteekenis zal kunnen hechten.

En daarom verwondert het me wel — ja ik begrijp dat de opmerking nu inslaat bij de heeren — dat de heer HUGENHOLTZ niet eenvoudig mijn opmerking aanvaardde, omdat hij van de juistheid moet overtuigd zijn, maar dat hij nog tal van politieke beschouwingen er aan meende te moeten vastknoopen. Hij heeft het er heusch niet beter op gemaakt. En ik kan dan gevoeglijk nalaten te verwijzen naar het overigens in menig opzicht ook door mij gewaardeerde geschriftje van den heer DUYS van 1904 over: Recht of klasserecht? in verband met de leekenrechtspraak der beroepsraden. Het had geheel — ik herhaal dit nu nogmaals — op hun lijn gelegen om te zeggen dat men de leekenrechtspraak moest behouden, pogende die te vervormen door het opnemen bij voorbeeld van onderofficieren en soldaten, maar het veroordeelen van den militairen leekenrechter door een beroep op het goede burgerlijke recht is min of meer inconsequent.

De heer DUYMAER VAN TWIST: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij,

dat ik een minder aangenaam woord heb gebezigd ten aanzien van den Regeeringscommissaris. Het verheugt mij, dat het niet in zijn bedoeling heeft gelegen om het debat af te snijden, en waar ik niet wensch bij de aangename herinneringen aan de samenwerking met den Regeeringscommissaris in de Commissie van Voorbereiding, dat bij hem de gedachte zou postvatten, dat ik hem minder heusch had behandeld, neem ik gaarne mijn woorden terug.

De heer Duys: Er zou voor mij niet de minste aanleiding hebben bestaan mij in dit stadium van het debat nog in de discussie te mengen, indien niet de geachte afgevaardigde uit Leeuwarden zich de vrijheid had veroorloofd om hier — ik zou haast zeggen bijna geheel buiten de orde — een discussie te gaan opzetten omtrent onze opvattingen omtrent de klassejustitie.

De Voorzitter: U is buiten de orde. Ik had den heer THOMSON daarover ook reeds een aanmerking moeten maken.

De heer THOMSON: Dat hebt gij niet kunnen doen.

De Voorzitter: Jawel, op het laatst was u buiten de orde, toen u in debat was met den heer HUGENHOLTZ over diens ingetrokken amendementen.

De heer THOMSON: Ik heb eenvoudig de toelichting van de amendementen van de sociaal-democratische fractie besproken.

De heer Duys: Het doet mij genoegen, Mijnheer de Voorzitter, dat u nu erkent, dat de heer THOMSON min of meer buiten de orde was. Ik heb echter tijdens de rede van den heer THOMSON uw aanmerking, die u nu achteraf maakt, niet gehoord, en met dat al is door den heer THOMSON een aanval gericht op ons standpunt in zake de klassejustitie, dat bij de algemeene beschouwingen en bij andere artikelen al ter sprake was gekomen.

Nu heeft de heer THOMSON zich op een geschrift van mij beroepen. Ik heb de redevoering van den heer HUGENHOLTZ gehoord en heb de amendementen ook mede onderteekend en ik kan mij volkomen homogeen verklaren met den heer HUGENHOLTZ. Er bestaat niet de minste tegenstelling tusschen hetgeen deze heeft gezegd en wat ik heb geschreven.

In de toelichting van de amendementen staat op bladz. 3: „Nu de Regeering, te recht, gebroken heeft met het beginsel dat militairen, ter wille van de tucht en de afhankelijkheid, uitsluitend door hunne militaire meerderen moeten worden berecht, bestaat er geen enkele reden om niet, ter wille van goed recht, de rechtspraak over militairen aan een geheel uit burger-rechtsgeleerden samengesteld college op te dragen.”

Hier is dus geen tegenstelling tusschen klassejustitie en goed recht, maar tusschen twee soorten klassejustitie, militaire en burgerlijke. Van twee soorten klassejustitie hebben wij hier de specimina, de burgerlijke en de militaire rechtsgeleerden. Wanneer de geachte afgevaardigde uit Leeuwarden dat niet weet, moet hij mijn geschrift en de rede van den heer HUGENHOLTZ nog eens lezen. De heer HUGENHOLTZ zegt: „zoolang deze kapitalistische samenleving bestaat, zal er klassejustitie zijn, maar als ik te kiezen heb tusschen twee soorten, heb ik nog liever de burgerlijke dan de militaire, al zijn die beide soorten van klassejustitie aard”. Ik moet er dus krachtig tegen opkomen, dat de heer THOMSON mij in tegenspraak tracht te brengen met den heer HUGENHOLTZ.

Ik dank u, Mijnheer de Voorzitter, voor de gelegenheid, die gij mij gegeven hebt, om dit te kunnen zeggen en zal het hierbij laten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Art. 132 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 175a, luidende:

„Indien uit het onderzoek omstandigheden mogten zijn bekend geworden, die niet in het aan den voet van het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad te lastgelegde vermeld, regtens tot verzwaring van strafgrond geven, kan de Auditeur-Militair den Krijgsraad daarop mondeling opmerkzaam maken. Bij gebreke daarvan wordt door den Krijgsraad, op straffe van nietigheid, op die omstandigheden geen acht geslagen.”

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft hier een artikel ingelascht overeenkomstig een artikel in het Wetboek van Strafvordering, bedoelende het opmerkzaam maken van den beklagde wanneer een nieuwe tenlastelegging zal plaats hebben. Intusschen schreef zij voor, dat de krijgsraad zal moeten worden opmerkzaam gemaakt. De Regeering heeft bij de algemeene beraadslaging gezegd, dat die verandering was aangebracht, omdat de practijk zoo was ten einde ook bij verstek die tenlastelegging te kunnen doen. Ik wilde vragen of het niet van belang is, dat de tenlastelegging alleen kan plaats hebben wanneer de beklagde er is, overeenkomstig hetgeen staat in het Wetboek van Strafvordering, waarmede dan de practijk in strijd is. Nu de Regeering toch een afwijk van dat Wetboek onderneemt, vraag ik waarom niet gesproken is van een mededeeling aan den beklagde persoonlijk. Meent de Regeering, dat hetgeen in het Wetboek van Strafrecht staat niet juist is en dat de practijk inderdaad is zooals ze behoort?

De heer DRESSSELHUYNS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet verklaard, dat de tegenwoordige practijk in het burgerlijke strafproces door de Regeering wordt veroordeeld. Ik heb alleen gezegd: het Wetboek van Strafvordering wordt zóó opgevat, dat het opmerkzaam maken van den beklagde ook kan geschieden buiten zijn tegenwoordigheid. Dat strijdt niet met den geest, maar wel eenigszins met de letter van de wet.

Om die contradictie te vermijden en toch het instituut te behouden, dat noodzakelijk is, opdat de beklagde, die verstek laat gaan, niet in voordeelijker positie zal worden gebracht in dien zin, dat hem de nader gebleken verzwarende omstandigheden niet zouden kunnen worden ten laste gelegd, heeft de Regeering gemeend dit ontwerp in overeenstemming te moeten brengen met die practijk. Ik geloof, dat de Regeering te ver zou gaan indien zij, zich aan de letter van het Wetboek van Strafvordering aanpassende, datgene naliet waarvan de practijk de noodzakelijkheid heeft bewezen. Ik geloof dus dat het stelsel van het ontwerp ten deze moet worden gehandhaafd.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 175a zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 180 luidende:

„Indien echter de Auditeur-Militair van oordeel is, dat van des beklagdens onschuld blijkt of dat het feit of de dader niet strafbaar is, zal hij concluderen, dat de beklagde moge worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging, en dienvolgende, zoo hij in arrest is, uit zijn arrest worde ontslagen”.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde vragen of de Regeering hier geen omissie begaan heeft. Er staat:

„Indien echter de Auditeur-Militair van oordeel is, dat van des beklagdens onschuld blijkt of dat het feit of de dader niet strafbaar is, zal hij concluderen”.

Moet achter dat „niet strafbaar is” niet worden ingelascht „of dat uit anderen hoofde ter zake van het feit geen recht op strafvordering aanwezig is”? Een dergelijke invoeving heeft plaats gehad bij art. 203. Ik meen, dat die hier ook moet plaats vinden. Ik wilde de Regeering verzoeken, indien het inderdaad een omissie is, de inlassching alsnog te doen plaats hebben.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne overweging toezeggen voor de tweede lezing. Het betreft hier toch vermoedelijk een zuiver taalkundige verandering.

De heer THOMSON: Het is, naar ik meen, niet zuiver taalkundig.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Voor zoover ik op dit oogenblik kan nagaan, betreft het hier een taalkundige verandering en die kan bij de tweede lezing worden aangebracht.

Intusschen durf ik de wijziging op het oogenblik niet over te nemen, omdat ik mijn oordeel daarover nog niet voldoende heb gevestigd.

De heer THOMSON: Ik heb overeenkomstig het verzoek van den Minister de verschillende opmerkingen, die ik nog te maken had, eenige dagen geleden aan Zijne Excellentie en ook aan den Regeeringscommissaris gegeven en nu zou ik toch graag hierop een antwoord hebben, omdat ik meen, dat die opmerking niet is van taalkundigen aard, maar inderdaad betreft een noodzakelijke voorziening.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier de Nota, zooals de geachte afgevaardigde die mij gegeven heeft; daar staat boven: *Thomson, Vragen van redactioneelen aard*, en bovendien heeft hij er bij gezegd, dat zijn opmerkingen waren van redactioneelen en taalkundigen aard. Ik heb hem gezegd, dat ik die opmerkingen bij de tweede lezing zou bezien. De geachte afgevaardigde heeft toen gezegd: ik zal ze toch te berde brengen en ik heb geantwoord, dat ik dat goed vond.

Ik geloof nog, dat de gewenschte verandering van redactioneelen en taalkundigen aard is; wanneer ik mij op dit oogenblik daarover niet met zekerheid kan uitspreken, dan ligt dat niet aan mij, maar aan den geachten afgevaardigde, die mij die Nota aldus heeft gegeven.

De heer THOMSON: Ik zou willen vragen, of het hier niet aankomt op

den inhoud der wijziging die ik heb aangegeven en niet op de woorden, die op dat stuk zijn gesteld, toen er nog verdere wijzigingen voorkwamen, meest, ik erken het, van redactioneelen aard, die ik overigens persoonlijk aan den geachten Regeeringscommissaris onder de aandacht heb gebracht.

Ik heb deze wijzigingen op schrift gesteld verscheidene dagen geleden, en daarom vraag ik thans van de Regeering, of ze deze wijziging wil overnemen, ja of neen.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Onder deze omstandigheden kan ik op het oogenblik deze wijziging niet overnemen.

De heer THOMSON: Dan zal ik een amendement voorstellen, Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp niet, dat, wanneer de Regeering er van overtuigd is, dat de aanvulling noodig is, ze op die wijze de behandeling ophoudt.

De Voorzitter: Onder de gegeven omstandigheden stel ik voor art. 180 aan te houden. Het amendement dat de heer THOMSON mij doet toekomen, is niet door tien leden onderteevend.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik steun gaarne uw denkbeeld om dit artikel aan te houden. Het kan zeer goed zijn dat ik na nadere overweging mij met het amendement zal kunnen vereenigen. Op dit oogenblik kan ik daaromtrent nog niet beslissen.

De beraadslaging wordt gesloten en het voorstel van den Voorzitter zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over artikel 38 luidende:

„De Officier-Commissaris, de Auditeur-Militair en de Secretaris mogen elkander niet bestaan tot in den vierden graad van bloedverwantschap of zwagerschap.”

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter, ik wilde aan de Regeering vragen, of niet in verband met het vervallen van art. 7 in art. 37 de woorden „of klagten deswegens hebben ingegeven” moeten worden geschrapt. Men bedoelt hier toch mee de „klachten”, die vroeger moesten worden opgemaakt. Een zelfde opmerking geldt art. 273.

Voorts wilde ik vragen, of niet in art. 39 „Commissarissen” moet worden veranderd in „Commissaris”.

Het zijn wijzigingen die bij de tweede lezing zouden kunnen worden aangebracht.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal, overeenkomstig het verzoek van den geachten afgevaardigde, deze punten gaarne overwegen.

De beraadslaging wordt gesloten en het voorgestelde art. 38 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het onder VI voorgestelde, luidende:

„VI. In het opschrift van het Tweede Hoofdstuk van den Tweeden Titel en in de artikelen 26, 33, 34, 50, 60, 62, 63, 72, 92, 108, 134, 170,

173, 192, 241, 242, 248 en 267 worden de woorden: „Officieren Commissarissen”, zoo vaak zij voorkomen, vervangen door: „den Officier-Commissaris”.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! Reeds in de gewisselde stukken is gebleken, dat tegen het voorgestelde art. 173, waarin wordt bepaald, dat de nadere verhooren voor den krijgsraad zullen worden gehouden overeenkomstig de beginselen die gelden voor de verhooren voor de officier-commissarissen, eenig bezwaar bestaat. Men heeft gevraagd, of het niet beter was, wanneer daarvoor werden gevolgd de regelen van de gewone burgerlijke strafprocedure. De Regeering wilde echter blijkens de Memorie van Antwoord op dat denkbeeld niet ingaan. Men leest op blz. 13 der Memorie van Antwoord:

„Evenmin bestaat er aanleiding tot het wijzigen van art. 173. De verhooren der getuigen zullen geschieden op de zitting van den krijgsraad in tegenwoordigheid van beklagde. Uit den aard der zaak zullen deze verhooren derhalve confrontatie-verhooren zijn en de desbetreffende voorschriften uit de regeling der voorloopige informatiën ten deze voor zoo veel mogelijk toepasselijk worden, meer in het bijzonder de artt. 115 tot en met 120 R. L. Voor wat de optekening van het op deze wijze gehouden getuigenverhoor betreft is de auditeur-militair aldaar niet aan van te voren te formuleeren vraagpunten gebonden. Aldus is ook de gewone practijk bij het houden van verhooren voor het Hoog Militair Gerechtshof en de processen-verbaal van die verhooren wijzen uit, dat, wanneer deze methode door de krijgswraden zal worden gevolgd, wetswijziging van eenig belang niet noodig is.”

Mr. VAN ROSSUM heeft in zijn proefschrift deze zaak aan een critische beschouwing onderworpen. Hij vraagt zich af, hoe dit antwoord van de Regeering juist kan zijn. Hoe toch kan, uit de tegenwoordigheid van den beklagde in de zitting van den krijgsraad, volgen, dat de verhooren die daar gehouden worden, *derhalve* confrontatie-verhooren zullen zijn? Voor dat woord „derhalve”, kan geen redelijke zin bestaan, want confrontatie-verhooren kunnen alleen plaats hebben met getuigen die reeds vroeger gehoord zijn, en dan alleen met getuigen à charge, wier verklaringen in strijd mochten zijn met de verklaringen van den beklagde.

De zaak wordt echter van een acuter karakter, wanneer het betreft getuigen à décharge; dan is van een confrontatie-verhoor geen sprake, evenmin als bij het hooren van de deskundigen.

Er staat hier in het antwoord van de Regeering: „uit den aard der zaak zullen deze verhooren derhalve confrontatie-verhooren zijn, en de desbetreffende voorschriften uit de regeling der voorloopige informatiën ten deze voor zoo veel mogelijk toepasselijk worden.”

In art. 173 staat van dat „zoo veel mogelijk” niets, integendeel, daar wordt zeer imperatief voorgeschreven: „In de wijze van het beleggen, houden en sluiten van deze verhooren zal worden in acht genomen, al hetgene ten dezen opzichte bij de informatiën voor den officier-commissaris is voorgeschreven”.

De woorden „zoo veel mogelijk” duiden wel aan, dat de Regeering vreest, dat in de practijk daarvan zal worden afgeweken, maar op welke wettelijke bevoegdheid een dergelijke afwijking zou berusten is niet recht duidelijk. Verder wordt gezegd, dat de auditeur-militair niet gebonden zou zijn aan vooraf geformuleerde vraagpunten, maar dit blijkt uit art. 173 in geen deele.

Nu is het natuurlijk mogelijk, dat men bij het beoordeelen van den

inhoud van art. 173 meer de gedachte zal moeten vestigen op art. 172. Daar leest men: „Wanneer de Auditeur-Militair, of de Krijgsraad van grip is, dat er nog nadere verhooren, hetzij van den beklaagden, hetzij van getuigen, hetzij van deskundigen, hetzij bij wijze van confrontatie zouden behooren te geschieden” enz. Daar wordt de mogelijkheid voorzien, dat ook andere dan confrontatie-verhooren kunnen plaats hebben, maar al moge dit de ware interpretatie zijn, ik weet het niet, in ieder geval schrijft art. 173 voor: „In de wijze van het beleggen, houden en sluiten van deze verhooren zal worden in acht genomen, al hetgene ten dezen opzichte, bij de informatiën voor den Officier-Commissaris is voorgeschreven”, maar van de bevoegdheid om af te wijken van den regel om vraagpunten te stellen, daarvan blijkt in dit artikel niets.

Nu wordt door de Regeering gezegd, dat dit de steeds gevolgde praktijk is bij het houden van verhooren door het Hoog Militair Gerechtshof, maar als dit zo is, en ik spreek het niet tegen, dan komt men toch in strijd met de uitdrukkelijke bewoording van art. 173, dat anders verklaart. Nu is het mij te doen, om hier van de Regeering een verklaring uit te lokken omtrent de beteekenis van art. 173. Indien de Regeering kan verklaren, en dat aan de hand van de wet zooals zij hier ligt, dat inderdaad art. 173 geen belemmering is of zal worden tegen een wijze van hooren van beklaagden en deskundigen zooals wij dit gewend zijn in de burgerlijke strafprocedure, dan zal ik de laatste zijn om mij daartegen te verzetten; integendeel zal ik de eerste zijn om dit van harte toe te juichen. Dat is juist wat ik zou wenschen. Indien dit het geval is, geloof ik, dat de behandeling voor den krijgsraad van groote beteekenis kan zijn, en dat dan het later verhoor meer zal beteekenen dan een eenvoudige herhaling en aanvulling van het eerste onderzoek, zooals mr. VAN ENGEN in zijn proefschrift vreesde dat het zou zijn. Dan zou de openbaarheid haar volle werking kunnen doen gevoelen. Doch op dit oogenblik is het mij nog niet duidelijk, hoe men op grond van de woorden van de wet op die wijze kan handelen. Ik zal met groote belangstelling van de Regeering vernemen hoe zij denkt, dat deze zaak voor den krijgsraad zal loopen.

De heer DRESSSELHUYNS, Regeeringscommissaris: Ik zal gaarne in het kort antwoorden op hetgeen de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf heeft gevraagd.

De meening van de Regeering in deze is geweest, dat inderdaad de verhooren, waarop de geachte afgevaardigde doelt, niet anders zullen worden afgenomen dan nu voor den krijgsraad geschiedt. Ik vrees dat de geachte afgevaardigde door dit antwoord niet geheel bevredigd zal zijn, maar de Regeering meende, dat hiertegen te minder bezwaar bestond, omdat de practijk bij de krijgsraden is, dat, indien men meer Unmittelbarkeit wil, men dan bij geheel nieuw opgekomen punten of omstandigheden, vragen stelt en de getuigen laat zeggen wat zij te zeggen hebben, terwijl de redactie in de notulen dan luidt: „De getuige zegt nog desgevraagd”, enz.

Men kan zeggen, dat dit een omslachtige wijze van handelen is, maar wanneer de antwoorden van de getuigen letterlijk worden opgeteekend, wanneer alles wordt geboekstaafd wat zij zeggen, dan meen ik, dat die practijk niet bepaald strijdt met den geest der wet en practisch toch tot Unmittelbarkeit leidt. De krijgsraden zullen er inderdaad niet zooveel werk mede hebben en er zal tijd genoeg zijn. Het verschil tusschen den geachten afgevaardigde en de Regeering komt in de practijk hierop neer, dat de

Regeering wil hebben in haar geheel opgeteekende verklaringen, terwijl de geachte afgevaardigde wil volstaan met korte aantekeningen, zooals thans in het burgerlijk strafproces. En nu heeft de Regeering hiertegen een bepaald bezwaar, n.l. dat dan zou worden te niet gedaan een zoo nuttig instituut als de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof. Dat heeft alleen waarde en kan alleen geschieden wanneer men heeft getuigenverklaringen, die in haar vollen omvang zijn opgeteekend. De practijk heeft geleerd, dat dit een groote waarborg is voor den beklagde en een groote waarborg ook in dezen stand van de leekenrechtspraak voor de eenheid van het recht.

Ziedaar waarom de Regeering heeft gemeend, dat de opvatting van het artikel zoodanig kan zijn, dat, ook bij nieuwe getuigen, de verhooren niet anders geschieden, dan zooals zij gewoonlijk in de terechtzitting plaats hebben.

De heer HUGENHOLTZ: Wanneer ik den Regeeringscommissaris goed heb begrepen, zal de zaak zoo loopen, dat niet vraagpunten zullen worden opgemaakt zooals nu geschiedt in overleg met den auditeur-militair, maar dat hier de auditeur-militair oogenblikkelijk zijn vragen stelt, mits dan ook de antwoorden zoo letterlijk mogelijk worden opgeteekend, en dat met het oog op de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Mijnheer de Voorzitter! Als de zaak zoo zal loopen ontgaat men dus de fout van de vooropgezette vraagpunten en zal dus het vragen van de getuigen veel beter tot zijn recht kunnen komen. Maar worden dan de precieze bepalingen van de wet niet ontgaan? Zoekt men dan niet een omweg om langs de moeilijkheden van het verouderde systeem te komen? Men laat in de wet het verouderde systeem van de vraagpunten intact, men heeft daaraan niet willen raken en toch verklaart de Regeering hier uitdrukkelijk, dat zij de moeilijkheden die zij in de wet laat staan wil omzeilen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik constateer, dat de Regeering nu hetzelfde doet wat zij mij gisteren als een zekere categorie van militairen mocht worden uitgesloten volgens de bepalingen der wet en toen ik aantoonde dat daardoor de openbaarheid van de zittingen geheel zou verdwijnen en meende dat het dan beter was langs administratieven weg enkele aan te wijzen personen, die men niet wenschte toe te laten, van het bijwonen van de zitting uit te sluiten, waarbij de openbaarheid der zitting intact kon blijven, heeft de Regeering mij verweten: waar wij steunen op de wet en in de wet vastleggen wat wij willen, daar wilt gij op een slinksche manier uw wensch vervuld krijgen.

Mijnheer de Voorzitter! Volmaakt dezelfde slinksche manier volgt de Regeering hier. Beter zou ik het achten om, als men de vraagpunten wil behouden ter wille van de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof, maar niet het vooraf opstellen der vraagpunten, in de wet de bepalingen te wijzigen die een dergelijke procedure feitelijk onmogelijk maken. Nog beter zou ik het achten als de Regeering besloot art. 173 geheel te schrappen. De technische gevolgen van die schrapping kan ik op het oogenblik niet geheel overzien, maar in alle bescheidenheid meen ik dat de schrapping geen bezwaar zou opleveren, omdat het artikel alleen betrekking heeft op de verhooren voor den Krijgsraad. Bij schrapping van het artikel laat men dit over aan de practijk. Zoolang art. 173 in de wet staat, doet men echter iets wat volgens de wet niet geschieden mag. Tegen de zaak zelf kom ik

niet op, want hoe meer de behandeling voor den krijgsraad in overeenstemming komt met de burgerlijke procedure, des te liever is het mij, want ik acht daarin meer waarborgen gelegen — n'en déplaise den heer THOMSON — voor goed recht. Ik zou daarbij echter liever niet willen komen in strijd met de uitdrukkelijke bepalingen van de wet.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! De opmerking van den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf verdient nog een antwoord. De geachte afgevaardigde heeft mij niet goed begrepen of liever ik heb mij zeker niet goed uitgedrukt. Mijn bedoeling is zeker niet geweest dat het artikel zou worden omgaan, maar alleen deze, dat de verhooren toch moeten beginnen met de z.g. introductieve vragen, die gewoonlijk zijn gedrukt en dat dan later de verklaringen, welke inhoud, met name wat betreft de getuigen à décharge, niet te voren bekend is, worden afgenomen zonder vooraf geprepareerde vraagpunten. Die vraagpunten worden wel gesteld, maar niet onmiddellijk schriftelijk geformuleerd en ter verdediging daarvan heb ik verwezen naar de practijk.

De heer HUGENHOLTZ: De heer Regeeringscommissaris wijst nu op het bestaan van gedrukte vragen. Daarop volgen de andere niet vooraf opgemaakte vragen omtrent de zaak zelf. De gedrukte vragen kunnen moeilijk iets anders betreffen dan beroep, leeftijd, enz.; maar op die introductieve vragen volgen de vragen omtrent de zaak zelf en dan komt men in strijd met de bepalingen van de wet zelf, want in art. 14 staat: „In elk der vraagpunten waarop een gearresteerde of gerequireerde persoon zal worden gehoord, zal niet meer dan één feit of één omstandigheid gesteld worden.”

Dit wijst er op, dat die vraagpunten niet alleen betreffen de identiteit enz. van den beklagde, maar de klacht waarvoor hij terechtstaat. Ik blijf er bij, dat men, wanneer men meent met die introductieve vragen aan de wet te voldoen, men de wet omgaat.

De beraadslaging wordt gesloten en het onder VI voorgestelde zonder hoofdlijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het nieuw ingevoegde art. 44a, luidende:

„De Auditeur-Militair kan bij alle verhooren en confrontatieverhooren tegenwoordig zijn, indien de Officier-Commissaris hem daartoe uitnodigt.

„Zoo dikwijls hij bij de verhooren tegenwoordig is, wordt daarvan in die verhooren aantekening gehouden, en zal hij bevoegd zijn, aan den Officier-Commissaris de nadere vraagpunten op te geven, die hij verlangt gesteld te worden en waarop de Officier-Commissaris, naar bevind van zaken, zal beschikken.

De heer THOMSON: „De Auditeur-Militair kan bij alle verhooren en confrontatie-verhooren tegenwoordig zijn, indien de officier-commissaris hem daartoe uitnodigt”, staat hier.

Is de bedoeling dat hij bij elk verhoor tegenwoordig kan zijn, ook bij een getuigenverhoor?

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Het beginsel is overgenomen uit het Wetboek van Strafvordering. Ik zie niet in welke uitzonderingen hier zouden bestaan.

De heer THOMSON: In verband met de plaats die dit artikel inneemt, geldt dit m. i. alleen voor het hooren van beklaagde. Het hooren van getuigen komt daarna. Wanneer dit artikel op zijn plaats blijft, zou het, meen ik, juister zijn om te spreken van „alle verhooren, zoo van beklaagde als getuigen”. Indien men dit artikel verplaatst, zoodat het betrekking heeft op de getuigenverhooren, heb ik er geen bezwaar tegen, dat het in zijn tegenwoordigen vorm blijft bestaan.

De heer DRESSELHUYTS, Regeeringscommissaris: De bedoeling is geweest, blijkens de plaatsing als artikel 44a, dat dit artikel ook zou slaan op de verhooren van getuigen. In het artikel 44 staat n.l.: „De officier-commissaris zal zich zooveel mogelijk alle dagen moeten bezig houden met het hooren van den beklaagden, mitsgaders met het nemen van andere informatiën, en zulks zoo lang tot dezelve zullen afgeloopen zijn.”

Uit de plaats van het art. 44a vóór art. 45 dus waar meer in het bijzonder met de regeling van het verhoor van den beklaagde alleen wordt aangevangen, volgt derhalve, dat ook de verhooren van getuigen worden bedoeld.

De heer THOMSON, voor de derde maal het woord gevraagd en verkregen hebbende, zegt: Ik wil, als de Regeering hier geen bezwaar in ziet, geen verdere tegenwerpingen maken, maar men zal mij toch moeten toegeven, dat in de redactie, zooals die hier staat, niet alle getuigenverhooren zijn begrepen en ik geef de Regeering in elk geval in overweging, dit punt voor de tweede lezing nog even na te gaan.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkel woord om den geachten afgevaardigde gerust te stellen.

Tot het nemen van informatiën behoort het oproepen en het hooren van getuigen. Dit is buiten kijf er onder begrepen.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 44a zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 87, luidende:

„De getuigen, welke de Officier-Commissaris of de Auditeur-Militair verneemen, dat behooren te worden opgeroepen, zullen, op door den Auditeur-Militair te stellen vraagpunten of op die, welke de Officier-Commissaris mogt wenschen te stellen, door den laatstgenoemden worden gehoord, derzelve antwoorden of verklaringen zullen met eede, invoege als bij art. 106 is voorgeschreven, worden gesterkt, bijaldien geene redenen daartegen zijn, en deze alzoo afgegevene getuigenissen in geschrifte gesteld en onderteekend worden.”;

en art. 88, luidende:

„Wanneer deze getuigen tot de Landmagt behooren en onder bevel van den Commandant van een Garnizoen zijn, zal de Officier-Commissaris, bijaldien zij in de garnizoensplaats aanwezig zijn, aan dien Commandant letteren-requisitoir zenden, met verzoek, dat die getuigen worden gelast of geciteerd, om, op den daarbij opgegeven dag en uur, ter daarbij vermelde plaats, tot het geven van getuigenis der waarheid te verschijnen.

Die Commandant geeft aan dat verzoek gevolg.”

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Aanvankelijk werd in dit artikel gesproken van de „door hem — dat was de auditeur-militair — te stellen vraagpunten, en op die welke de Officier-Commissaris daarna mogt wenschen te stellen.” Nu is dit veranderd omdat de auditeur niet meer vraagt. Maar toch is het „door hem te stellen vraagpunten” blijven staan.

Was het niet duidelijker nu te zeggen: „op de door den Auditeur-Militair aan den Officier-Commissaris op te geven vraagpunten”, en ook om het woord „en”, dat in „of” veranderd werd, weer te herstellen, zoodat duidelijk blijkt, dat de officier-commissaris de eenige persoon is, die de vragen kan stellen.

Vervolgens staat er in art. 88, meen ik, een onduidelijkheid doordat er gesproken wordt van „een” garnizoen, wat m. i. moet zijn „het” garnizoen, dat is het garnizoen waar de instructie plaats heeft.

Ook deze opmerking beveel ik in de aandacht der Regeering aan.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet met den geachten afgevaardigde in opvatting verschillen over de beteekenis van het woord „vraagpunt”. Ik geloof, dat naar het gebruik van dit woord in de Regtspleging daaronder inderdaad slechts schriftelijk geformuleerde vragen kunnen worden verstaan.

Wat het andere bezwaar van den heer THOMSON betreft, geloof ik wel, dat de Regeering daaraan de noodige aandacht zal schenken.

De beraadslaging wordt gesloten en artt. 87 en 88 achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het voorgestelde onder XIX, luidende:

„In artikel 94 wordt in plaats van: „Bijaldien Officieren Commissarissen, of de Auditeur Militair nogtans vermeenen, dat het volstrekt noodzakelijk is” gelezen: „Bijaldien de Officier-Commissaris, of de Auditeur-Militair nogtans vermeent, dat het wenschelijk is”, worden de woorden: „zullen Officieren Commissarissen” vervangen door de woorden: „zal de Officier-Commissaris”, wordt tussehen de woorden: „beschuldigen” en „moeten” ingevoegd de woorden: „of onderling”, vervallen de woorden: „voor hen zelve” en wordt aan het artikel als slotzin toegevoegd: „Die Commandant geeft aan dat verzoek gevolg”.

Ook in verband hiermede wordt artikel 95 gelezen als volgt:

„Bijaldien burgerpersonen op de hun gedane oproeping niet verschijnen, zal de Officier-Commissaris opnieuw hunne oproeping kunnen verzoeken en hetzij te gelijker tijd, hetzij later, daarbij een bevel tot medebrenging kunnen voegen”.

Eindelijk wordt in artikel 96 in plaats van: „getuigen”, gelezen: „militaire getuigen”.

De heer THOMSON: Er wordt in dit artikel gesproken over „getuigenis der waarheid”, terwijl in art. 91 alleen gesproken wordt van „getuigenis”. Nu weet ik niet, of dit gedaan is in verband met de bekende elegantie van de wet, die in dit bijzonder geval zooveel mogelijk afwisseling vraagt, maar anders zou ik willen vragen of de woorden „der waarheid” in dit artikel ook niet moeten vervallen.

De heer DRESSELHUIJS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! In art. 91 staat het geven van getuigenis in verband met hetgeen er op volgt, namelijk, dat men daartoe geconstringeerd kan worden. Waar daarvan in art. 94 niet gesproken wordt en dus geen misverstand in dien zin mogelijk is, kon de Regeering dus daar de woorden „der waarheid” evenals op andere plaatsen in die wetgeving laten staan.

De heer THOMSON: Het komt mij toch wenschelijk voor, in dit artikel deze woorden te schrappen, omdat het schrappen in het eene artikel van woorden, die men in een ander artikel laat staan, tot een bedenkelijke opvatting moet leiden.

Men zal nu moeten denken dat er verschillende soorten van getuigenissen bestaan, waarbij al dan niet waarheid kan gesproken worden.

Het is slechts een opmerking. De Regeering kan overigens handelen gelijk zij meent te behooren.

De beraadslaging wordt gesloten en het voorgestelde onder XIX zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het nieuw voorgestelde art. 188, luidende:

„In geval, volgens art. 187, aanstonds het bijeenkomen van den Krijgsraad is geordonneerd, zal worden naargekomen al het gene, bij de drie voorafgaande Hoofdstukken, is vastgesteld, voor zooverre hetzelfde alhier van eenige toepassing kan gehouden worden, behoudens:

1°. dat de termijn, bedoeld in het derde lid van artikel 129, is ten minste vijf dagen;

2°. dat de Krijgsraad, na in allen gevalle den Auditeur-Militair en zijn advijs te hebben gehoord, op schriftelijk verzoek van den beklaagden, kan bepalen, dat, in afwijking van het bepaalde bij artikel 131, diens tegenwoordigheid bij het onderzoek ter terechtzitting niet wordt vereischt;

3°. dat de bepalingen betreffende de toevoeging van een raadsman en de schriftelijke opgave der wederzijdsche getuigen en deskundigen niet toepasselijk zijn;

4°. dat op de behandeling van de zaak ter terechtzitting van den Krijgsraad van overeenkomstige toepassing zijn de artikelen 152, eerste lid, 154, eerste lid, 155, eerste lid, 156, 160, eerste en laatste lid, 161, 162, eerste, tweede en derde lid, 163 tot en met 165, 168 tot en met 173, 178, 180 tot en met 182, 188, 189, 198, eerste, tweede, derde en vierde lid, en 209, eerste en tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, met dien verstande, dat hetgeen daarin ten aanzien van de regtbank, den president, de regters, den officier van justitie en den griffier voorkomt, ook geldt ten aanzien respectievelijk van den Krijgsraad, den President en de leden van den Krijgsraad, den Auditeur-Militair en den Secretaris en dat het proces-verbaal der terechtzitting door dezen laatste in de notulen van den Krijgsraad wordt opgenomen. De behandeling ter terechtzitting geschiedt overigens overeenkomstig de voorschriften van dit wetboek.”

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Volgens art. 187 kan de commandant het bijeenroepen van een krijgsraad — 't betreft het kort proces — ordonneeren in twee gevallen: vooreerst „binnen 3 dagen”, en voorts „onverwijld”.

Nu staat in art. 188 het volgende: „In geval, volgens art. 187, *aanstonds* het bijeenkomen van den krijgsraad is geordonneerd”, enz.

Dit lezende denkt men, met het oog op art. 187, dat „aanstonds” natuurlijk alleen het begrip „onverwijld” inhoudt. Wanneer men echter de bedoeling nagaat, dan worden onder „aanstonds” verstaan de beide begrippen, zoowel „binnen drie dagen” als „onverwijld”. Dit woordje „aanstonds” is hier dus niet op zijn plaats en ik zou daarom aan de Regeering willen vragen om dat woord te schrappen. Het kan vervallen en dan begrijpt men in het verband met het genoemde art. 187, dat beide begrippen hier te zamen moeten genomen worden.

Gaarne vernam ik of de Regeering deze wijziging zou willen aanbrengen.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat hetgeen de geachte afgevaardigde in het midden brengt een quaestie van tweede lezing is.

De opmerking van den geachten afgevaardigde komt mij aanvankelijk juist voor en de Regeering zal bij de tweede lezing kunnen overwegen of zij de gevraagde verbetering zal kunnen aanbrengen.

Ik twijfel niet of daarbij zal aan het verlangen van den heer THOMSON voldaan worden.

De beraadslaging wordt gesloten en art. 188 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over de voorgestelde wijziging in art. 226, om in plaats van de woorden „drie dagen zullen Officieren Commissarissen, geadsisteerd door den Auditeur” te lezen: „acht dagen zal de Secretaris”.

De heer THOMSON: Mijnheer de Voorzitter! Ik vat art. 226, in verband met art. 215, slotzinsnede, aldus op:

Bij de verkorte procedure is de aanwezigheid van den beklagde niet vereischt bij de uitspraak van het vonnis, maar wèl wordt hij ontboden om hem te vragen of hij in appèl wil komen.

Ik kan mij echter moeilijk begrijpen, dat dit de bedoeling is. Is die persoonlijke verschijning inderdaad overbodig, — gelijk ik meen — dan ware dit alsnog in de wet vast te leggen, bijv. door het mogelijk te maken, dat de vraag schriftelijk gedaan wordt met bepaling van een termijn van antwoord.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft blijkbaar niet gelezen de laatste Regeeringswijziging op dit punt. Daar zal hij zien, dat op bladz. 3 onder XXVII, staat: „De artikelen 166 en 226 zijn alsdan niet van toepassing”. Dit is een van de laatste Regeeringswijzigingen. In deze zaak is dus inderdaad voorzien.

De beraadslaging wordt gesloten en de in art. 226 voorgestelde wijziging zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De beraadslaging over art. 180 wordt hervat.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch alleen te zeggen, dat, nu ik den tijd heb gehad om het amendement, straks door den geachten afgevaardigde uit Leeuwarden en andere leden voorgesteld, na te gaan, mij gebleken is, dat tegen deze wijziging bij mij geen bezwaar bestaat, zoodat zij door mij wordt overgenomen.

De Voorzitter: In dit artikel is door de Regeering deze wijziging gebracht, dat na de woorden: „strafbaar is”, wordt gelezen: „of dat uit anderen hoofde ter zake van het feit geen recht tot strafvordering aanwezig is”.

Hiermede is overgenomen het amendement van den heer THOMSON en eenige andere leden, dat derhalve geen onderwerp van beraadslaging als zoodanig meer uitmaakt.

De Voorzitter: Ik verzoek de Commissie van Rapporteurs haar oordeel over deze wijziging der Regeering mede te deelen.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: De Commissie van Rapporteurs heeft daartegen geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigd artikel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

„Wijzigingen, gebracht in de Regtspleging bij Zeemagt”.

Beraadslaging over art. 8b, luidende:

„Wanneer de Commanderende Officier van de Directie, de Vloot, het Eskader of minder Smaldeel, tegen het advijs van den Fiscaal, mogt nalaten, de zaak naar den Krijgsraad te verwijzen, kan de Fiscaal, indien hij nogtans mogt vermeenen dat het belang van de Justitie zoodanige verwijzing vereischt, aan den genoemden Commanderen Officier, schriftelijk en met opgave van redenen, het verzoek doen, daarover door het Hoog Militair Gerechtshof te doen beslissen.

„Die Commanderende Officier zal alsdan de stukken, welke tot de zaak betrekking hebben, met zijne beschouwingen over de zaak, mitsgaders het verzoek van den Fiscaal, ten spoedigste aan het Hoog Militair Gerechtshof inzenden, ten einde het Hof daarop, na bekomen advies van den Advocaat-Fiscaal, disponere zoo als het, naar bevind van zaken, zal vermeenen te behooren.

„In geval bij resolutie van het Hof de verwijzing van den verdagte naar den militairen Regter mogt zijn bepaald, zal de genoemde Commanderende Officier daaraan dadelijk het noodige gevolg geven en, bij verwijzing naar den Krijgsraad, die resolutie in de door hem te nemen beschikking vermelden en wijders aan de stukken in de zaak toevoegen.”

De heer VERHEY: In art. 8b wordt gezegd, dat, indien „de Commanderende Officier van de Directie, de Vloot, het Eskader of minder Smaldeel, tegen het advies van den Fiscaal, mogt nalaten, de zaak naar den Krijgsraad te verwijzen, de Fiscaal, indien hij nogtans mogt vermeenen dat het

belang van de Justitie zoodanige verwijzing vereischt, aan den genoemden Commandeerenden Officier, schriftelijk en met opgave van redenen, het verzoek kan doen, daarover door het Hoog Militair Geregts-hof te doen beslissen", terwijl verder daarin wordt geregeld hoe die beslissing wordt verkregen. Ik zou er de aandacht van de Regeering op willen vestigen, dat dit voorschrift voor buitengaats, bijv. voor Indië, nog al vertraging kan opleveren. Het Hoog Militair Gerechtshof zal niet zoo spoedig zulk een verzoek in handen krijgen, terwijl omgekeerd het advies van dat gerechtshof weer tijd noodig heeft om ter bestemder plaats te komen. Ik maak hierop indachtig, opdat de Regeering, hoewel dergelijke gevallen niet zoo dikwijls zullen voorkomen, toch doordrongen zij van de noodzakelijkheid om ook voor deze regeling ten aanzien van het Indisch Hoog Militair Gerechtshof nadere voorzieningen te treffen.

De heer DRESSELHUIJS, Regeeringscommissaris: De opmerking van den heer VERHEY zal door de Regeering zeer zeker ter harte worden genomen bij de regeling van het hooger beroep van vonnissen, in Indië gewezen. Zooals de Minister van Oorlog zeide, is in beginsel omtrent die regeling tusschen de daarbij betrokken Departementen reeds overeenstemming verkregen en ik twijfel niet of aan de opmerking van den heer VERHEY zal alle recht worden gedaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

Art. 86 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over Art. 115 luidende:

„De functiën van openbaar aanklager worden bij den Krijgsraad waargenomen door den Fiscaal.

De Fiscaal bij den Krijgsraad binnen het Rijk in Europa, welke den graad van doctor in de regtswetenschap aan eene Nederlandsche Universiteit verworven, den vollen ouderdom van dertig jaren bereikt moet hebben, en geen militair mag zijn, wordt, op gemeenschappelijke voordragt van Onze Ministers van Justitie en van Marine, door Ons benoemd, en, al dan niet op eigen verzoek ontslagen. Zijn costuum wordt bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld.

Bij ontstentenis, afwezigheid of andere gewigtige verhindering, wordt de Fiscaal, in het voorgaande lid bedoeld, vervangen door een Fiscaal-plaatsvervanger, ten aanzien van wiens benoembaarheid en van deszelfs benoeming en ontslag, mitsgaders van deszelfs costuum, de voorschriften van het voorgaande lid eveneens van toepassing zijn.

De Fiscaal bij den Krijgsraad elders bij eene Vloot, een Eskader of minder Smaldeel wordt benoemd door den Commandeerenden Officier uit de onder zijne orders staande Officieren van Administratie. Hij blijft, behoudens het bepaalde bij het eerste lid van Artikel 118, hetgene op hem van overeenkomstige toepassing zal zijn, in den regel deze functie vervullen gedurende ten minste één jaar, of, bijaldien benoeming voor ten minste één jaar niet mogelijk is, voor een vasten termijn van korteren duur of voor den duur der reis. De voorschriften van het eerste en van het derde lid van Artikel 114a, gelden ook bij de benoeming van dezen Fiscaal",

waarop door den heer VAN HAMEL is voorgesteld een amendement,

strekkende om in artikel 115, 2de lid, te doen vervallen de woorden: „en geen militair mag zijn”.

In verband hiermede zal dan in hetzelfde lid achter het woord „verworven” moeten worden ingevoegd het woord „en”.

De heer VAN HAMEL verkrijgt het woord tot toelichting van het amendement, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb reeds bij de algemeene beschouwingen de denkbeelden ontwikkeld die mede betrekking hadden op dit amendement, maar ik zal dit nu nog kort toelichten. Laat mij beginnen met de opmerking, dat ik het amendement gaarne in een anderen vorm had ingediend, n.l. in dien zin, dat de Regeering voor de aanstelling van een fiscaal bij den zeekrijgsraad te Amsterdam de vrije keuze zou hebben tusschen drieërlei: of een burgerlijk rechtgeleerde, of een in de rechts-wetenschap gedoctoreerd officier van administratie, of een officier van de administratie die niet gepromoveerd is in de rechtén, maar die heeft gevolgd een universitaire publiekrechtelijke opleiding, zooals ik die uitvoerig beschreven heb bij de algemeene beschouwingen, en waarop ik dus niet in het bijzonder zal terugkomen. Ik zou dus liever mijn amendement aldus laten luiden: „De fiscaal bij den krijgsraad binnen het Rijk in Europa, die ook kan zijn een burger-rechtsgeleerde en den ouderdom van dertig jaar bereikt moet hebben, wordt op gemeenschappelijke voordracht”, enz.

Wanneer de Regeering haar oordeel over mijn amendement mededeelt, zou ik gaarne haar oordeel weten ook over dezen vorm van mijn amendement, omdat, indien ik op dit punt steun vind, ik mijn amendement gaarne zal wijzigen. Indien ik geen steun vind, zal ik mijn amendement handhaven, om nog iets te redden voor de fiskalen, voor wie ik opkom. Want ik ken die heeren van zeer nabij, doordat ik hen vele jaren op mijn colleges heb gehad en wetenschappelijk met hen heb omgegaan, en omdat ik deel heb genomen aan het afnemen van het examen dat zij volgens het voorschrift van de marine moeten doen om recht te hebben op de toelage van f 200 die aan het certificaat van bijzondere kennis in bepaalde vakken en zoo ook van bijzondere rechtskennis verbonden is.

Verder merk ik op, dat de officieren van de administratie blijkens de ervaring zeer goede vervolgende ambtenaren zijn geweest. Ik leg er den nadruk op, dat ik niet zeg rechtsprekende, maar vervolgende ambtenaren; want daarover alleen loopt de quaestie. En nu zal men hen van de aangename en eervolle plaats, van de positie van fiscaal bij den eenigen zeekrijgsraad binnen het Rijk van Europa uitsluiten, omdat in het ontwerp der Regeering staat, dat die fiscaal geen militair mag zijn.

Nu zijn die officieren — dit wat hun militair karakter aangaat — geen commandeerende officieren, maar administreerende, en ik heb reeds bij een vorige gelegenheid opgemerkt, dat zij niet te gelijk hun werkzaamheden als officier van de administratie en als fiscaal uitoefenen, doch zich als fiscaal uitsluitend bezighouden met werk rakende de rechtspleging.

Verder heb ik er op gewezen, dat zij een groote ervaring hebben, omdat zij reeds lang die werkzaamheden hebben verricht, bij verschillende krijgsraden, niet alleen als fiscaal maar ook als secretaris van den krijgsraad en als raadsman voor de terechtstaande schepelingen.

Verder overwege men, dat zij een opleiding genieten in recht en rechtspleging reeds van den aanvang af, omdat zij reeds, wanneer zij opgeleid worden als adspirant-officier van administratie, uitvoerig onderwijs krijgen zoowel in algemeen strafrecht en rechtspleging, als in militair strafrecht

en militaire rechtspleging. Daarop volgt dan later de bijzondere universitaire opleiding, waarvan ik reeds herhaaldelijk sprak. Boven een gepromoveerde in de rechten hebben zij dan nog voor, dat de laatste geen bijzonder onderwijs in militair recht heeft gehad. In hun opleiding is ook de volkenrechtelijke studie begrepen, en het is juist van groot belang, dat zij ook adviseurs zijn van de commandanten der schepen in zaken van volkenrecht, die zich ten aanzien van oorlogsschepen allicht kunnen voordoen.

De vele heeren die ik leerde kennen, hebben allen met grooten ijver gebruik gemaakt van de gelegenheid voor voormelde universitaire opleiding; onder hen zijn er van uitstekenden aanleg, die van bijzondere bekwaamheid hebben blijk gegeven en van wie geen Minister zou aarzelen, al zijn zij niet in de rechten gepromoveerd, indien hij ze kent zooals ik ze ken, om hen tot fiscaal bij dien eenen zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa te benoemen.

Kan ik echter niet krijgen hetgeen ik het liefst zou wenschen, dan zal ik mij tevreden moeten stellen met iets dat mij zeker niet voldoet, maar dat ik toch zou wenschen te redden, om den officier van administratie binnen deze regeling te kunnen houden. Het allerliefst zou ik echter hebben — ik herhaal het nog eens — voor de Regeering volkomen vrijheid van keuze, in overeenstemming met de aanspraken en bekwaamheden van het korps officieren van administratie.

Het amendement wordt ondersteund door de heeren DUYMAER VAN TWIST, VAN VUUREN, VERHEY, DE GEER en DOLK en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer VERHEY: Mijnheer de Voorzitter! Ik doe in hoogachting voor het korps officieren van administratie, ook voor de wijze waarop het de functie van fiscaal vervult, waarschijnlijk niet voor den heer VAN HAMEL onder, maar daarom zou ik toch niet zoo ver willen gaan als de geachte afgevaardigde. Waar voor de krijgswaardigen voor de landmacht per se een rechtsgeleerde is aangewezen als auditeur-militair en waar de Regeering, dus ook de Minister van Marine, voorstelt een burgerrechtsgeleerde als fiscaal, daar zou het m. i. toch niet wel aangaan als wij nu overgingen tot hetgeen de heer VAN HAMEL zou willen en ook officieren van administratie die geen doctor in de rechten zijn met het fiscaalschap van den krijgswaardigen binnen het Rijk in Europa zouden gaan belasten. Eigenlijk zou ik liever behouden hetgeen de Regeering heeft voorgesteld; maar ik sta tegenover de door den geachten afgevaardigde ontwikkelde denkbeelden niet zoo, dat ik niet zou kunnen meegaan met het eigenlijke voorstel om althans die officieren van administratie, die het doctoraat in de rechten hebben verworven, niet uit te sluiten, ook wanneer zij in dienst blijven. Voordat de Regeering er toe overgaat zich over het amendement uit te spreken, zou ik toch een enkele bedenking in het midden willen brengen, hoofdzakelijk ten aanzien van de positie, die de fiscaal in zijn korps tegenover de andere officieren van administratie zal innemen. Het is mijn meening, dat de officier van administratie die benoemd zal worden, eventueel in Amsterdam, zal zijn een van de beste uit het korps. Wat zal nu het geval zijn als hij bevordering moet maken? Zal het dan de bedoeling van de Regeering kunnen zijn dien officier — stel dat hij als officier van administratie 1ste klasse fiscaal wordt — te handhaven als hij tot inspecteur van administratie moet worden bevorderd, of hem zelfs den rang van hoofdinspecteur als fiscaal te doen bereiken? Het zou toch inderdaad noodzakelijk kunnen zijn om, wanneer

men een bijzonder daartoe geschikt officier als fiscaal wil behouden, hem in de gelegenheid te stellen in die qualiteit promotie te maken.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog: Ik geloof dat de fiscaal, als hij militair blijft, zal moeten onderworpen blijven aan de bepalingen betreffende de bevordering.

De heer VERHEY: Het is alleszins aan te nemen, dat de officier van administratie die tot fiscaal benoemd is geworden, aan de eischen van de wet op de bevordering in alle opzichten heeft voldaan, dus dat hij ook benoembaar zal zijn tot een hooger rang zonder zijn functie als fiscaal op te geven.

Ik opper deze opmerking, omdat het mij voorkomt, dat het voor een richtige uitoefening van de betrekking van fiscaal, die inderdaad onder de nieuwe bepalingen geen sinecure zal blijken, een eerste eisch is, dat die op de meest uitstekende wijze wordt vervuld.

Men moet ook niet uit het oog verliezen, dat, als eenmaal een militair tot fiscaal is benoemd, men dan zeer moeilijk van die regeling zal kunnen afgaan, zonder eigenlijk aan het korps officieren van administratie een slag in het gezicht te geven; dan zou men toch zeggen moeten, dat er op een oogenblik niemand in het korps te vinden is, die geschikt is om op te volgen; dan zal men gedwongen zijn over te gaan tot een burger rechtsgeleerde, terwijl het anders vanzelf zou spreken.

Daar komt nog bij, Mijnheer de Voorzitter, dat de ondervinding die de heeren officieren van administratie als fiscaal zullen kunnen opdoen bij de regeling zooals de Regeering zich die voorstelt, minder zal worden dan bij den tegenwoordigen toestand het geval is. Wanneer wij eventueel mochten krijgen één krijgsraad in Indië, dan zal daar ook slechts één fiscaal fungeeren, althans zullen dan op de verschillende schepen aldaar weinig diensten als fiscaal moeten worden gedaan. Terwijl nu in Nederland drie krijgsraden worden gehouden, een te Hellevoetsluis, een te Willemsoord en een te Amsterdam, zal in de toekomst slechts één krijgsraad, te Amsterdam misschien, worden gevestigd. Er zal dus in den werkkring als fiscaal niet zooveel meer te doen zijn als op het oogenblik.

Mijnheer de Voorzitter! Dat zijn bezwaren, ik zal niet zeggen dat ze overwegend zijn, maar ik heb ze toch aan de aandacht der Regeering willen onderwerpen.

Het amendement van den geachten afgevaardigde, zooals het werkelijk luidt, laat de zaak facultatief; het laat de gelegenheid een burgerrechtsgeleerde te benoemen of wel een militair-rechtsgeleerde; daarom geloof ik, dat men het denkbeeld van den geachten afgevaardigde niet behoeft te verwerpen, mits men ook niet verder ga dan het amendement aangeeft.

Ik heb gemeend dit ook aan de aandacht van den geachten afgevaardigde te moeten voorleggen.

De heer HUGENHOLTZ: Mijnheer de Voorzitter! De aanneming van het amendement van den heer VAN HAMEL zou mij bijzonder leed doen. Ik geloof, dat de regeling van het Regeeringsontwerp oneindig veel beter is dan die hij daarvoor in de plaats wil stellen.

De auditeur-militair in het militaire strafproces is altijd geweest een burgerjurist, maar de fiscaal bij de zeemacht kon dat niet zijn, daar wij tot nu toe aan wal geen vasten krijgsraad hadden.

Bij de instelling van een vasten krijgsraad aan wal voor de marine hier

te land deed zich de gelukkige omstandigheid voor, dat men ook hier een jurist tot fiscaal kan aanstellen, waardoor men niet alleen kreeg een gelijke regeling voor zee- en landmacht — die tot nogtoe had ontbroken —, maar ook een zeer noodige versterking in den krijgswaad voor de zee-macht van het juridische element.

Nu wil de heer VAN HAMEL de mogelijkheid laten bestaan om tot fiscaal te benoemen een niet-burger-jurist, bijvoorbeeld een officier van de administratie. Dit pleit voor het goede hart van den geachten afgevaardigde, die in bijzondere relatie is gekomen met de heeren officieren van de administratie bij de marine en die hun niet graag de kans zag ontnomen deze functie te bekleeden.

Eenige andere redelijke grond is echter voor het amendement niet te vinden. Waarom dit willekeurige verschil gemaakt tusschen de landmacht en de zeemacht, dat nu juist gelukkig aan het verdwijnen is, alleen omdat nu eenmaal bij de zeemacht eenige fiscaals aanwezig zijn, die een juridische scholing hebben en omdat de heer VAN HAMEL bijzonder geporteerd is voor den cursus die voor die scholing zorgt?

De geachte afgevaardigde gevoelt natuurlijk het groote bezwaar van zijn amendement, n.l. dat men daardoor weer zal krijgen een versterking van het militaire element in den krijgswaad, en hij zegt daarom bedenkt dat ik het oog heb op officieren van de administratie; dezen hebben als zoodanig met den krijgswaad niets te maken. Maar, Mijnheer de Voorzitter, die fiscaal staat wel degelijk in hetzelfde hiërarchische verband waarin zich de gewone officier bevindt.

Als de lezing van de Regeering gehandhaaft blijft, zal iedere officier die eenmaal den doctorsgraad heeft behaald, tot fiscaal kunnen worden benoemd, mits hij natuurlijk vooraf den zeedienst verlaat. Dit vindt de heer VAN HAMEL zoo jammer. Maar, Mijnheer de Voorzitter, bij aanneming van het amendement komt de fiscaal in deze positie dat hij slechts voor korten tijd, misschien voor 4 jaar, de beide functies zal kunnen combineren, want daarna komt hij, in verband met de eischen van de Bevorderingswet, toch voor de noodzakelijkheid een van de beide functies prijs te geven. Men moet dus toch een keuze doen.

Waar dus het persoonlijke — overigens een zeer respectabel — element toch niet tot zijn recht zal komen hoop ik dubbel dat de Regeering het amendement niet zal overnemen.

De heer DRESSELHUYS, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Uit hetgeen ik reeds gezegd heb naar aanleiding van het gesprokene door den heer VAN HAMEL bij gelegenheid van de over dit wetsontwerp gehouden algemeene beschouwingen, zal het hem duidelijk zijn, dat ik, zoover ik voor de Regeering spreken mag, er overwegend bezwaar tegen zou hebben om verder te gaan dan het amendement van den geachten afgevaardigde voorstelt. Bij den vasten krijgswaad, die, naar ik hoop, in Amsterdam zal worden opgericht, behooren m. i. alleen juristen te kunnen worden aangesteld, en niet de personen, die hun opleiding bij den cursus hebben genoten.

Ik hoop, dat de geachte afgevaardigde na deze mededeeling niet zal insisteren op uitbreiding van zijn amendement, maar zich zal bepalen tot het amendement zooals het thans luidt.

Tegen dat amendement heeft de Regeering geen bezwaar, omdat, de geachte afgevaardigde houde het mij ten goede, zij dit amendement van niet zoo heel groote beteekenis acht. Het komt mij voor, dat daaruit

slechts volgt, dat de Regeering bevoegd moet zijn om te benoemen, wien zij wil, hetzij burger-jurist, hetzij een jurist-zeeofficier van administratie.

Behalve de reden, die de heer VAN HAMEL noemde, n. l. de prikkel die er voor de tegenwoordige fiscaals moet bestaan om zich juridisch te vormen, is er nog een reden geweest, die de Regeering er toe geleid heeft om aanvankelijk geen bezwaar te hebben ook militairen toe te laten; die reden is hierin gelegen, dat er in den eersten tijd wel geen burger-juristen zullen gevonden worden, die genoegzaam ontwikkeld zijn op het gebied van het zeezezen in dien zin, dat zij de toestanden aan boord genoegzaam kennen. Bij de landmacht is dit geheel iets anders. De auditeurs militair leven in de burgermaatschappij, zij hebben zich kunnen inleven in de daaraan betrekkelijk nauwer verwante toestanden bij de landmacht. Ieder jurist kent de algemeene toestanden bij de landmacht, hij weet er ten minste het een en ander van. Met betrekking tot de zeemacht is dit geheel anders. Er zijn tal van juristen, die nooit een Nederlandsch oorlogschip hebben beklommen, en nu kan ik mij voorstellen, dat de Regeering zegt: wij zullen bij de zeemacht een fiscaal nemen, die jurist en te gelijk officier is. De Regeering, aldus handelende, zou dit doen omdat zij anders zou vreezen, een volmaakt ondeskundige te moeten aanstellen.

Dit zijn argumenten van niet zeer hooge waarde, maar het geldt hier dan ook de bespreking van tamelijk geringe bezwaren.

Ik geloof, dat de Kamer, het amendement van den heer VAN HAMEL aannemende, een goed werk zal doen, omdat daardoor de prikkel behouden wordt tot juridische vorming bij de fiscaals in het algemeen, die misschien anders gevaar zou loopen te worden verwaarloosd.

De heer VAN HAMEL: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor den steun aan mijn amendement toegezegd. Het spijt mij in hooge mate — ik zal er nu niet meer over spreken, en ik had het wel verwacht —, dat de Regeering en de Commissie van Rapporteurs tegen een uitbreiding van mijn amendementen volstrekt bezwaar hebben. Ik moet mij dus tevreden stellen bij hetgeen ik voorloopig bereikt heb.

Ik wensch nu nog een enkele opmerking te maken naar aanleiding van de woorden van de geachte afgevaardigden de heeren HUGENHOLTZ en VERHEY.

Laat ik beginnen met den heer HUGENHOLTZ. Volgens hem was het eenige argument, dat ik heb bijgebracht een persoonlijk argument; hij zeide: gij spreekt voor uw vrienden die uw lessen hebben gevolgd. Ik herhaal, dat die opleiding gevolgd is door zeer bekwame mannen, die een sieraad zijn voor hun korps en voor de bedoelde betrekking ten volle berekend. In dien zin heb ik mij beroepen op mijn ervaring en op mijn bekendheid met die heeren; niet terwille van mijn vriendschap, maar ter wille van hun bekwaamheid heb ik over hen en voor hen gesproken. Men moet ook niet vergeten, dat men hen voor de krijgswaarden aan boord toch behouden wil; en dat men aan de officieren die daar willen dienst doen, een prikkel voor verdere studie ontnemt, wanneer men hun den weg naar den zeekrijgsraad aan den wal afsnijdt.

De heer HUGENHOLTZ zeide verder: de officieren, voor wie gij opkomt, zijn altoos officieren en gesteld in het militair verband, en in dat verband vond hij juist zijn hoofdbezwaar. Ik heb daarop vooreerst te herinneren, dat deze officieren niet belast zijn met eenig commando, maar met administratie en verder, wat ik al meer zeide, dat wij het niet hebben over rechtsprekende maar over vervolgende ambtenaren; waarbij ik dan de opmerking wil voegen, dat ook in de burgerlijke rechtspleging de vervolgende ambtenaren van het

openbaar ministerie behooren binnen een hiërarchisch verband van chef en ondergeschikte. Ook van de officieren van administratie hebben de chefs zich te houden aan de wetten en reglementen, en zeker kan een commandeerende officier aan een fiscaal niet voorschrijven om in een zekere richting een vervolging te leiden of in zekeren zin een conclusie te nemen. De wetenschappelijke opinie van den fiscaal blijft dus geheel vrij. En dat is het juist wat de heeren door hun universitaire opleiding in merg en been opnemen. Daardoor wordt hun onafhankelijkheidsgevoel als wetenschappelijk gevormde menschen sterk onderhouden.

En wanneer wij nu de critiek der openbaarheid in de rechtspleging krijgen, dan spreekt het vanzelf, dat een dergelijk bezwaar tegenover de bedoelde officieren van administratie geheel vervalt. Nu zegt de heer VERHEY: indien men in Amsterdam een officier van administratie als fiscaal benoemt, en men zou later van de bevoegdheid die men heeft gebruik maken om een burger-rechtsgeleerde als zoodanig te benoemen, dan zou men aan het korps officieren daardoor een slag in het gezicht geven; daarom wilde de heer VERHEY dien slag nu maar dadelijk geven, dan bestaat er geen gevaar meer voor verdere slagen; want daarop komt de consequentie van deze bedenking neer. Ik zou mij ten deze gaarne willen beroepen op de woorden van den Regeeringscommissaris, terwijl ik hem dank zeg voor zijn ondersteuning van mijn denkbeeld met een nieuwe overweging. Men zal, zeide hij, in het begin wel moeten benoemen officieren van administratie, omdat de burger-juristen, die men op het oog mocht hebben, nog niet voldoende in marinezaken bekend zijn.

Ik heb dit met genoegen gehoord, omdat men er dan wel zeker van kan zijn, dat er onder de officieren van administratie zal blijven heerschen deze geest, dat zij zullen willen zorgen, door zich in te spannen, dat zij later niet zullen worden gesupplanteerd door burger-rechtsgeleerden. Daarom geloof ik, dat het bezwaar van den heer VERHEY in theorie juist kan zijn, maar dat het in de practijk stellig zal worden opgelost.

Een ander bezwaar van de geachte sprekers was nog, dat de fiscaal niet voor altijd zou worden aangesteld, dat hij niet altijd in die betrekking kon blijven. Dat is zoo; hij zal binnen een zekeren tijd bevorderd moeten worden en dan verlaat hij zijn post. Maar is dit niet eveneens het geval met de vervolgende ambtenaren bij de burgerlijke rechtsmacht? De substituut-officieren van justitie worden toch ook binnen zekeren tijd verplaatst naar een ander parket en gaan niet zelden over naar een ander deel van de magistratuur. Dat gebeurt dikwerf en daar is ook niets tegen. Integendeel, dat is een voordeel, omdat het een zekere promotie en opklimming van jongeren in deze gevallen in zich sluit en zoodanige afwisseling een prikkel zal zijn voor die jongeren om verder door te studeeren. De afwisseling is dus voor de rechtspleging eer een voordeel dan een nadeel.

De heer COLLN, Minister van Oorlog: Indien uit den boezem van de Vergadering tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam geen bezwaren waren gerezen, zou de Regeering geen bedenking hebben gemaakt om het over te nemen. Immers het amendement laat aan de Regeering volkomen vrijheid om te doen wat in haar eigen voorstel belichaamd is. Tot die overneming kan echter nu niet worden overgegaan, omdat zooals ik zeide, uit den boezem van de Kamer ernstige bezwaren tegen dat amendement zijn gerezen, en de Regeering zal dus de beslissing daarover aan de Kamer moeten overlaten.

De heer HUGENHOLTZ: Slechts een enkel woord tot antwoord aan den heer VAN HAMEL. Ik had dien geachten afgevaardigde onrecht aangedaan door te zeggen, dat eigenlijk geen ander argument voor zijn amendement kan pleiten dan zijn goed hart. Het is waar, de heer VAN HAMEL heeft daarnaast gesteld het voordeel, dat zijn amendement zou zijn een prikkel tot voortzetting van de rechtsgeleerde studie bij de fiscaals, en daar immers de fiscaals aan boord van de schepen blijven bestaan, het slechts een voordeel kan zijn voor de rechtsspraak als ook die fiscaals een rechtsgeleerde opleiding genoten.

Ik wensch echter dien prikkel voor den fiscaal niet, want ik wensch den geheelen krijgsraad aan boord niet. Ik heb zeer sterke hoop en ook niet ongegronde hoop, dat de krijgsraad aan boord van de schepen zal kunnen vervallen, wanneer wij krijgen naast den vasten krijgsraad te Amsterdam een vasten krijgsraad in Indië. Daarmede vervalt dan tevens de behoefte van de rechtsgeleerde opleiding van fiscaal aan boord. Ik geef de voorkeur aan de bestaande redactie van de Regeering om niet het gevaar te loopen dat toch een militair tot fiscaal zal worden aangesteld en daarmede het militaire element versterkt zal worden.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel over het amendement mede te deelen.

De heer VERHEY, lid der Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De president van de Commissie heeft wegens dringende aangelegenheden de Vergadering moeten verlaten, maar ik kan u mededeelen, dat, nu de heer VAN HAMEL zijn amendement heeft gehandhaafd zooals het was en nu de Regeering heeft verklaard daartegen geen bezwaar te hebben, ook de Commissie van Rapporteurs geen bezwaar heeft tegen het amendement.

De beraadslaging wordt gesloten.

In de vergadering van 18 Juni 1912 werd het amendement van den heer VAN HAMEL op art. 20 in stemming gebracht en met 48 tegen 9 stemmen aangenomen.

In de vergadering van 21 Juni 1912 werd door den Voorzitter medegedeeld, dat door de Regeering in overleg met de Commissie van Rapporteurs verscheidene wijzigingen in het wetsontwerp waren voorgesteld, welke gedrukt aan de leden zijn rondgedeeld (stuk n° 17). Deze wijzigingen werden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Ten slotte werd in dezelfde vergadering het geheele wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

*Zitting 1912—1913.*N°. 7b.EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS
over het ontwerp van wet tot Wijziging van de Regtspleging
bij de Landmagt en van die bij de Zeemagt, alsmede van
de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen, geven den ondergeteekenden aanleiding tot de volgende beantwoording.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Van de betuiging van ingenomenheid van vele leden met deze wetsvoordracht werd door de ondergeteekenden met groote waardeering kennis genomen en de hulde daarvoor aan het Kabinet gebracht, werd met erkentelijkheid aanvaard.

Inderdaad moet de thans ondernomen herziening onzer militaire strafrechtspleging worden beschouwd als een gewichtige stap op den weg, welke zal leiden tot het scheppen van een nationaal militair strafprocesrecht, hetwelk met de tegenwoordige behoeften en inzichten zoo op strafvorderlijk als op militair gebied voldoende rekening houdt. Is derhalve deze herziening in geenen deele te beschouwen als eene volkomene, niettemin worden daarbij tal van belangrijke nieuwe beginselen in de nu bijna honderdjarige Regtsplegingen ingevoerd en in het militaire strafprocesrecht zoovele verbeteringen aangebracht, als het, met behoud van zijn bestaanden onderbouw, voor eene voortgezette toepassing onder huidige opvattingen en omstandigheden althans voor den eerstkomenden tijd voldoende bruikbaar zullen maken.

In tal van opzichten worden bij deze herziening de belangen van den beklagde met meerdere waarborgen omringd en wordt eene toenadering tot een meer accusatoir strafproces verkregen. Daarnevens zijn de rechten en verplichtingen van de aan het proces deelnemende autoriteiten, van den auditeur-militair, van den Commandant, tot de verwijzing naar den Krijgsraad bevoegd, van den Officier-Commissaris, van den Krijgsraad, zijn President, leden en secretaris in meerdere opzichten scherper omlind of aangevuld, terwijl voorzoover betreft strafbare feiten, als overtredingen in het gemeene strafrecht omschreven, de gelegenheid tot het doen wegvallen der instructie is gegeven en in het algemeen de mogelijkheid van eene vereenvoudigde berechting geopend.

Uit een en ander vloeit reeds voort, dat, wordt deze wetsvoordracht tot wet verheven, van eene „gebrekkige rechtszekerheid voor militairen” nog enkel zal mogen worden gesproken in meer betrekkelijken zin. In hoever voor het scheppen van geheel afdoende waarborgen voor die rechtszekerheid

het doen vervallen van eene afzonderlijke militaire rechtspraak noodzakelijk zou zijn, is een vraagstuk, hetwelk bij de definitieve herziening van het militaire strafproces, mede aan de hand van de ervaring met de herziene rechtspleging dan opgedaan, zijne oplossing zal moeten vinden. De ondergeteekenden willen echter niet verhehlen, dat naar hunne aanvankelijke meening juist een goed begrip van militair belang en krijgstuicht, welker instandhouding ongetwijfeld op zedelijke gronden is gebaseerd, de handhaving van zoodanige afzonderlijke rechtspraak vordert en dat, ook met behoud daarvan, geheel afdoende waarborgen, als hierboven bedoeld, in het leven zullen zijn te roepen.

Ook het denkbeeld om de berechting van militairen op te dragen aan den burgerlijken strafrechter, door militairen als bijzitters bijgestaan, heeft, zooals reeds vroeger door de Regeering werd medegedeeld, niet hare geheele sympathie, zij het ook, dat daartegen, naar haar oordeel, minder groot bezwaar zou behoeven te worden gevoeld dan tegen het doen vervallen eener afzonderlijke militaire rechtspraak. Eenige besparing van kosten zou bij aanvaarding van bedoeld denkbeeld ongetwijfeld worden verkregen, doch, waar het de belangen eener goede rechtspraak geldt, ten deze niet den doorslag mogen geven.

Aanvankelijk zouden dan ook de ondergeteekenden het meest geneigd zijn zich te vereenigen met de meening van die leden, welke met de militaire rechtspraak bijzondere colleges willen belast blijven zien.

Dien leden, welke, hoezeer van de wenschelijkheid dezer wetswijziging althans ten aanzien van sommige punten niet overtuigd, desniettemin staande verklaard hebben zich bij het wetsontwerp te willen nederleggen, wordt gaarne de verzekering gegeven, dat, voorzoover zulks van de ondergeteekenden afhangt, de definitieve herziening van het militaire strafproces onmiddellijk na de totstandkoming der thans voorbereide herziening van het burgerlijke strafproces zal worden ter hand genomen. Alsdan zullen uiteraard alle punten, waaromtrent thans nadere regelingen worden voorgesteld, wederom ter sprake komen en zal, in het licht der dan opgedane ervaring, omtrent de bestedinging dier regelingen kunnen worden beslist. Nochtans zijn bedoelde regelingen niet zoozeer als „proefnemingen” aan te merken, dan wel als dringend noodzakelijk gebleken aanpassingen van het aloude militaire strafproces aan gewijzigde tijdsomstandigheden, aanpassingen, welke als zoodanig het leger niet zullen „afbreken”, doch veeleer het aanzien onzer strijdmacht, immers het vertrouwen in de militaire justitie, zullen verhoogen.

De indirect geuite klacht, dat bij het tot stand brengen van militaire wetten aan het militaire element te weinig invloed zou worden toegekend, is vanwege hare weinige bepaaldheid voor beantwoording moeilijk vatbaar. Wat deze herziening betreft, is die klacht zeker ongegrond.

§ 2. Gelijk bij de behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van Regeeringswege is aangetoond, vallen binnen het kader der thans ondernomen herziening alle verbeteringen, welke met behoud van den bestaanden grondslag der militaire strafrechtspleging als noodzakelijk moeten worden aangemerkt en zonder al te groot tijdverlies konden worden tot stand gebracht. Aan dit kader, in 1901 door den Minister van Justitie LOEFF voor dit wetsontwerp aangegeven, is sedert door de opvolgende Regeeringen consequent vastgehouden, zij het ook, dat het aantal verbeteringen, gedurende den loop dezer herziening als

noodzakelijk erkend, allengs aanmerkelijk is toegenomen en de omvang van het wetsontwerp in daaraan geëvenredigde mate is uitgedijd.

De leemten, welke voorzieningen vereischten, bleken zoo talrijk, die voorzieningen zelve dikwerf zoo gemakkelijk aan te brengen, dat de ondergeteekenden zich niet verantwoord hebben geacht, aan den ook van de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgaanden drang tot uitzetting van de bepalingen van dit wetsontwerp *binnen het daarvoor getrokken kader* gevolg te geven. Zijn daardoor de belangen der militaire strafrechtspleging geschaad? Een enkele blik op de in de stukken met rood aangegeven wijzigingen en aanvullingen zal doen zien, dat zich juist ook onder deze — de jongste — ettelijke bevinden, door welker opneming de waarde dezer herziening, naar het oordeel der ondergeteekenden, ten zeerste wordt verhoogd. In hunne oogen valt daaronder ook de invoering van burgerrechtsgeleerden als presidenten van Krijgsraden, zoomede van de vereenvoudigde procedure voor overtredingen.

Waarom is nu de overigens zeer gewenschte herziening van taal- en schrijfwijze der Regtsplegingen achterwege gelaten? Reeds om deze reden, dat zij, als enkel het *uiterlijk* dier Regtsplegingen betreffende, onmogelijk als noodzakelijk kon worden aangemerkt. De „oude, versleten lompen vlag” van taal- en schrijfwijze der militaire strafrechtsplegingen is dan ook niet behouden om eene ultra-moderne lading — welke immers allerminst werd ingenomen — te dekken, doch veeleer, gelijk reeds in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 11 Juni 1912 werd opgemerkt, als een blijvend signaal voor de noodzakelijkheid eener definitieve herziening. Het valt bovendien gemakkelijk in te zien, dat, ware eene volledige taalherziening der Regtsplegingen ondernomen, deze wellicht ook tot materiele wijzigingen had moeten aanleiding geven, vermits vorm en inhoud bezwaarlijk geheel gescheiden hadden kunnen worden behandeld.

Waar door de Regeering in de taal der rechtsplegingen wijzigingen zijn aangebracht, geschiedde zulks steeds om redenen, buiten de wenschelijkheid van taalkundige vernieuwing gelegen. Zoo werd bijv. in artikel 88 van de Regtspleging bij de Landmagt het aanvangswoord „bijaldien” vervangen, omdat de Regeering zelve vlak na dien aanhef hetzelfde woord inlaschte en het bezigen van eenzelfde woord tweemaal achtereen — iets, dat zelfs in de rechtsplegingen ongebruikelijk is — wilde vermijden.

Allerminst is voorts de Regeering er op bedacht geweest om, hetzij door de bij deze herziening gevolgde methode, hetzij door hare daarbij aangenomen houding, de Tweede Kamer te nopen zich van het amendeeren van dit wetsontwerp te onthouden. Integendeel zijn tal van voorstellen tot verbetering, door de Commissie van Rapporteurs of de leden der Kamer gedaan, door de Regeering overgenomen, onverschillig of die voorstellen in amendementen waren belichaamd of niet.

Veilig mag worden verklaard, dat eene zeer vruchtdragende zucht tot gemeen overleg en gemeene samenwerking zoo de Regeering als de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling van dit wetsontwerp heeft beziel. De quaestie van het behoud eener afzonderlijke militaire rechtspraak is bij de beraadslagingen in die Kamer ampel ter sprake gekomen.

Uiteraard heeft voorts de Regeering alleen die wijzigingen kunnen opnemen, welke zij zelve als noodzakelijk had erkend of van welke noodzakelijkheid zij bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is overtuigd geworden. Dat wellicht nog meer verbete-

ringen hadden kunnen worden aangebracht, willen de ondergeteekenden niet betwisten. Nochtans zijn zij van meening, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, dat met de aangebrachte wijzigingen de Regtsplegingen weder voor eenigen tijd bruikbaar zullen zijn gemaakt, terwijl eene algeheele wijziging van het systeem der schriftelijke behandeling en der instructie buiten het kader der wetsvoordracht viel. Het stelsel, in het militaire strafproces gehuldigd, van den z.g. na-eed hangt met die schriftelijke behandeling ten nauwste samen; nu de laatste werd gehandhaafd, bestond voor het doen vervallen van den na-eed geene aanleiding. Overigens vindt zoowel het stelsel van den na-eed als van den in het burgerlijk strafproces gebruikelijken vóór-eed zijne verdedigers.

Het verwijt van „juridische ketterijen” te hebben nedergelegd in het nieuwe artikel 180, komt geheel ongegrond voor. Niet alleen heeft de Regeering de redactie van dat artikel geheel doen aansluiten aan het bestaande stelsel der Regtsplegingen, hetwelk onder „vrijspraak” ook het z.g. „ontslag van rechtsvervolging” begrijpt, doch bovendien mag worden betwijfeld, of de terminologie van het Wetboek van Strafvordering, welke den leden, ten deze aan het woord, blijkbaar voor den geest staat, wel zooveel juist is dan die van de Regtsplegingen. In gevallen, waarin hetzij de toerekeningsvatbaarheid van den dader, hetzij de onrechtmatigheid van diens handelen ontbreekt, moet volgens het geldende Wetboek van Strafvordering van rechtsvervolging worden ontslagen, terwijl toch eene vrijspraak, als in het militaire strafproces zou moeten volgen, de lege ferenda juridisch wellicht juist is te achten. Reeds hieruit vloeit voort, dat de handhaving der bestaande terminologie van de Regtsplegingen door de Regeering niet enkel is geschied op den grond, daarvoor in het Voorloopig Verslag aangenomen.

Wat betreft het ongewijzigd overnemen van het Tweede Hoofdstuk van den Vijfden Titel van de Regtspleging bij de Landmagt moge worden volstaan met de opmerking, dat niet slechts voor wijziging een besliste noodzakelijkheid bestond, doch zelfs mag worden betwijfeld, of die bepalingen ook thans wel geheel hare reden van bestaan hebben verloren.

Uiteraard zal voorts e.q. enkel dit wetsontwerp, niet ook de herziene rechtspleging, worden afgekondigd.

§ 3. De uitdrukking „voor het leven benoemd” heeft hier als elders enkel eene technische beteekenis, nl. deze, dat de benoemde door de Regeering niet weder naar goedvinden kan worden ontslagen. De bepaling, dat aan den burger-rechtsgeleerden president van den Krijgsraad na het bereiken van den vollen ouderdom van 70 jaren ontslag zal worden verleend, strijdt in zoover met die technische beteekenis niet. Het betreft hier enkel de tegenstelling met gewone benoemingen, welke plegen te gelden tot wederopzeggens toe. Overigens is aan leden der militair-rechterlijke macht eene benoeming voor het leven bij de Grondwet niet gewaarborgd, zoodat de wetgever hunne benoemingen geheel naar eigen goedvinden regelen mag.

De militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof zijn evenmin als de militaire leden van de Krijgsraden voor het leven benoemd. Toegegeven kan worden, dat de in het Voorloopig verslag aangehaalde artikelen van de Provisioneele Instructie er toe moeten leiden om aan te nemen, dat die militaire leden niet behooren te zijn gepensioneerde officieren.

In afwijking van die opvatting — dit in antwoord op de gevraagde inlichting — zijn echter ook wel eens gepensioneerde officieren tot militair

lid van het Hoog Militair Gerechtshof benoemd. (1) De nog dienende officieren, die het lidmaatschap, hetzij van het Hoog Militair Gerechtshof, hetzij van een Krijgsraad bekleeden, zijn uiteraard, gelijk terecht in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, niet onafhankelijk van de administratieve macht. In de practijk gaf deze stand van zaken echter nimmer tot bezwaren aanleiding en het is ook vrijwel ondenkbaar dat eenige Regeering op de zelfstandigheid van een ambtenaar-rechter inbreuk zou maken. Intusschen kan niet worden ontkend, dat bij de definitieve herziening der militaire strafvordering dit punt ernstig onder de oogen behoort te worden gezien.

De invoering van burger-rechtsgeleerden als presidenten van Krijgsraden is als een noodzakelijk gevolg van den bij dit wetsontwerp voorgestelden scherperen juridischen opzet van het militaire strafproces aan te merken. Uiteraard zal bij de benoeming der nieuwe titularissen naar eene alleszins bevredigende keuze worden gestreefd, waarbij ook de in het Voorloopig Verslag gegeven wenken te dien aanzien zullen worden overwogen.

Terwijl door den burger-rechtsgeleerden president het juridisch element bij de behandeling en berechting der zaak meer dan tot dusver tot zijn recht zal komen — hetgeen mede met het oog op de toelating van den raadsman bij het eindonderzoek noodzakelijk voorkomt —, zullen daarbij de vier militaire leden ongetwijfeld de belangen der tucht en in het algemeen het belang der weermacht, gelijk zich dat uit militair oogpunt moet voordoen, in voldoende mate doen wegen, terwijl hunne bijzondere kennis der specifiek militaire toestanden het juridisch inzicht van den president zal aanvullen.

Voor eene verslapping der tucht als een gevolg van de gewijzigde samenstelling der Krijgsraden behoeft dan ook niet in het minst te worden gevreesd. Veilig mag worden aangenomen, dat het doel der aanwezigheid van vier militaire leden in den Krijgsraad in allen deele zal worden bereikt, vooral nu deze het lidmaatschap van den Krijgsraad in den regel gedurende ten minste één jaar zullen blijven uitoefenen.

Tegen een stelsel, waarbij tot presidenten van Krijgsraden zouden worden benoemd rechtsgeleerde *officiëren* bestaat bij de ondergeteekenden bezwaar. Hoeveel gewicht ook door den blijkens de bovenstaande beschouwingen aan de aanwezigheid van militaire leden in de krijgsraden wordt gehecht, komt het niettemin noodzakelijk voor, dat daarin ook zitting heeft een jurist, die, niet behoorend tot het specifiek militaire milieu, eenig tegenwicht zal kunnen vormen tegen eventueele excessieve opvattingen, welke elk kleiner milieu nu eenmaal geneigd is voort te brengen.

De quaestie van de bevordering der rechtsgeleerde opleiding van officieren maakt bij den laatsten ondergeteekende een punt van aandachtige overweging uit.

Onveranderd is hij nog steeds de meening toegedaan, door hem uitgesproken in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 12 Juni 1912, dat de volledige academische opleiding der aanstaande militaire fiscaals, officieren-commissarissen, militaire leden van Krijgsraden en secre-

(1) Sedert 1814 zijn benoemd tot militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof 20 officieren van de Zeemacht (waaronder 7 gepensioneerde) en 27 officieren van de Landmacht (waaronder 3 gepensioneerde en 3 op non-activiteit gestelde), in het geheel derhalve 47 officieren (waaronder 10 gepensioneerde en 3 op non-activiteit gestelde: deze zijn benoemd in de jaren 1816, 1822, 1831, 1832, 1851, 1855, 1864, 1872, 1873, 1876 en 1894).

tarissen verre de voorkeur verdient boven een bijzonderen rechtsgeleerden cursus.

Echter is te voorzien, dat alleen langs den weg van zoodanige academische opleiding een voldoende aantal juridisch onderlegde officieren *niet* zal kunnen worden verkregen, waarom dan ook in overweging is genomen, nevens de genoemde wijze van opleiding, ook nog op andere wijze in de behoefte te voorzien.

Aanvankelijk ligt het in zijn voornemen om eene uitnoodiging te richten tot de hoogleeraren in de daarvoor in aanmerking komende rechtsgeleerde vakken aan een of meer onzer Universiteiten, om zich te willen belasten met het geven van onderwijs aan officieren, die zich meer bijzondere rechtskennis eigen willen maken, welk onderwijs dan zou moeten zijn ingericht met het oog op de hun wachtende taak in verschillende functiën bij den Krijgsraad.

Bedoelde hoogleeraren zullen dan tevens kunnen worden uitgenoodigd zich beschikbaar te willen stellen om jaarlijks een examen af te nemen aan de officieren, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, en om aan de officieren, die daaraan hebben voldaan, een diploma uit te reiken.

Aan het bezit van een diploma als hierbedoeld, zouden dan, gelijk bij de Zeemacht reeds thans het geval is, eenige bijzondere voordeelen zijn te verbinden, teneinde ook aldus de geneigdheid tot deelneming te prikkelen.

Overigens worde echter ten deze niet voorbijgezien, dat reeds door de invoering van rechtsgeleerden als presidenten van Krijgsraden en vaste fiscaals aan de wetenschap des rechts een veel grootere invloed op het militaire strafproces zal worden toegekend dan ooit te voren het geval is geweest.

De vermindering van het getal officieren-commissarissen zal inderdaad de gelegenheid tot de benoeming van daarvoor geschikte officieren, bij voorkeur van zoodanige, welke eenige bijzondere rechtskennis bezitten, verruimen.

Ook bij de benoemingen van secretarissen zal met persoonlijke eigenschappen en kennis rekening zijn te houden.

De spoedige indiening van een wetsontwerp, mede strekkende om uitdrukkelijk de gelegenheid te openen om ook de aanwijzing der militaire arrondissementen of districten, bedoeld bij artikel 143 van de Regtspleging bij de Landmagt, door de Kroon te doen geschieden, zal door de ondergeteekenden worden bevorderd. Het ligt in de bedoeling, na de aanneming van dat wetsontwerp, tot vermindering ook van het aantal krijgsraden bij de Landmacht over te gaan, eene vermindering, welke uit meer dan een oogpunt aanbeveling schijnt te verdienen.

Bij de benoeming van burger-rechtsgeleerde presidenten van Krijgsraden zal ongetwijfeld mede worden gelet op de geschiktheid van eventueel solliciteerende rechtsgeleerde officieren, die echter, ingeval van benoeming, te voren uit den militairen dienst zullen worden ontslagen. Aanvankelijk schijnt voor een zoo hooge eischen aan rechts- en menschenkennis, aan tact, kortom aan de geheele persoonlijkheid stellende betrekking als die van burger-president van een Krijgsraad onder het régime der herziene rechtspleging, een leeftijd van dertig jaren of daaromtrent *in het algemeen*, d. w. z. behoudens persoonlijke uitzonderingen, zeker te laag. Ook de presidenten en vice-presidenten der arrondissements-rechtbanken zijn als regel veel ouder.

Met de invoering van burger-rechtsgeleerden als presidenten van Krijgs-

raden is eenerzijds beoogd, te versterken het juridisch element bij de behandeling en berechting en anderzijds, te waken tegen mogelijk al te eenzijdige opvattingen van een betrekkelijk kleine groep van personen, die zich steeds in hetzelfde milieu bewegen. In geene deele wordt derhalve aangestuurd op het invoeren van andere begrippen bij de militaire rechtspraak, laat staan op eene verzwakking van het element tucht. De vier militaire leden van den Krijgsraad zullen, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, het militaire belang bij de berechting in voldoende mate doen wegen; dat ook burgers wezen en eischen der militaire tucht kunnen doorgronden, schijnt reeds hieruit te kunnen worden afgeleid, dat nimmer klachten zijn gerezen omtrent de wijze, waarop door de auditeurs-militair de handhaving der tucht is opgevat. Waarom zal de burger-rechtsgeleerde president niet in staat zijn tot datgene, waartoe de auditeur-militair te allen tijde bij machte is gebleken? Ook de ervaring, in het buitenland met de invoering van burger-rechtsgeleerden in Krijgsraden opgedaan, wijst er op, dat daardoor de militaire rechtspraak in geenen deele van karakter behoeft te veranderen. En ten slotte vergete men niet, dat aan de berechting in eersten aanleg van militairen van hooger rang reeds thans burger-rechtsgeleerden — leden van het Hoog Militair Gerechtshof — deelnemen. Waarom den militairen van lageren rang den in die deelneming gelegen waarborg te onthouden?

§ 4. Inderdaad blijven thans de dossiers van militaire strafzaken berusten onder den auditeur-militair. Het ligt echter in de bedoeling, na de totstandkoming dezer herziening omtrent het bewaren dier dossiers eene administratieve regeling te treffen in dien zin, dat daarmede de secretarissen der Krijgsraden en de aan dezen e. q. toe te voegen klerken zullen worden belast. Langs dezen weg zal eenerzijds tot het in het leven roepen eener soort griffie bij den Krijgsraad worden gekomen, anderzijds ook met de overige in de overeenkomstige paragraaf van het Voorloopig Verslag gemaakte opmerkingen rekening kunnen worden gehouden.

Artikelen.

Beloven bij „handtasting” (artikel 59) beteekent beloven bij handreiking, eene eenigszins plechtige belofte, welke betrekkelijk meerdere waarborgen schijnt aan te bieden en daarom niet is geschrapt.

De uitdrukking „om de onschuld te ontdekken” schijnt in het verband van artikel 70 juister dan de in het Voorloopig Verslag voorgestelde.

Wijziging der artikelen 102, 108 en 119 kwam niet noodzakelijk voor. Met de uitdrukking „breede woordenwisseling”, in het verband van artikel 119 bijzonder teekenend, wordt uiteraard bedoeld eene meer uitvoerige tweespraak tusschen getuige en beschuldigde, geschikt om belangrijke gegevens voor het vinden der materiele waarheid aan het licht te brengen.

Naar lokalen, geschikt voor openbare zittingen van den Krijgsraad zal onmiddellijk na de totstandkoming van deze herziening worden omgezien. Voor die openbare terechtzittingen eigenen zich gevangenis uiteraard minder goed. Wellicht zullen lokalen van burgerlijke rechtsgebouwen daarvoor kunnen worden aangewezen. Bij de keuze der nieuwe residentien voor de Krijgsraden zal op de aanwezigheid van geschikte lokalen, als hier bedoeld, mede worden gelet.

Artikel 44a (nieuw). Ook thans behoeft de auditeur-militair bij verhooren *buiten* de residentien van den Krijgsraad niet aanwezig te zijn. Ook nu moeten m.a.w. de officieren-commissarissen reeds c. q. zonder den auditeur-militair de instructie voeren. Waar voorts, ten gevolge van de vermindering van het getal officieren-commissarissen het aantal der voor die functie geschikte personen betrekkelijk zal toenemen, behoeven van de opzettelijk gekozen facultatieve redactie van dit artikel overwegende moeilijkheden zelfs in den aanvang niet te worden verwacht.

De door den auditeur-militair te stellen vraagpunten (artikel 45) zullen den officier-commissaris eenigen leidraad geven bij het verhoor en eventueele terugzendingen van stukken ter fine van nader onderzoek voorkomen. Van een hinken op twee gedachten is ten deze geen sprake, waar immers enkel is betoogd met het stelsel van verplichte *tegenwoordigheid* van den auditeur-militair bij de verhooren van den officier-commissaris binnen de residentie van den Krijgsraad te breken en niet tevens met elke andere wapenongelijkheid tusschen auditeur-militair en verdachte. De positie van den auditeur-militair mag overigens van die van den officier van justitie in burgerlijke strafgedingen niet geheel gelijk worden gesteld, terwijl ten slotte moet worden overwogen, dat de officier-commissaris aan de door den auditeur-militair gestelde vraagpunten zoovele mag toevoegen als hij zelf noodzakelijk oordeelt.

Het was den ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat het denkbeeld om artikel 77 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof te doen vervallen, ook bij deze Kamer instemming vond.

De Minister van Justitie,

E. R. H. REGOUT.

*De Minister van Oorlog
ad interim Minister van Marine,*

H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,

H. COLIJN.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 25 October 1912.

'T HOOFT.

VAN LOBEN SELS.

VAN VOORST TOT VOORST.

VERHELJEN.

VAN LANSCHOT.

BERAADSLAGINGEN, GEHOUDEN IN DE EERSTE KAMER DER
STATEN-GENERAAL OP 30 OCTOBER 1912.

De Voorzitter: Ik herinner er aan, dat de verdediging van dit wetsontwerp mede is opgedragen aan een Regeeringscommissaris, en dat de mededeeling daarvan is ingekomen in de vergadering van 23 April ll.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer VAN VOORST TOT VOORST: Mijnheer de Voorzitter! Velen onzer zullen zich zeker den in 1882 en later gevoerden strijd herinneren, welke tusschen den toenmaligen eerste-luitenant G. J. W. KOOLEMANS BEYNEN en mr. HENRI VAN DER HOEVEN, hoogleeraar te Leiden, over de kenmerken van desertie gevoerd werd. In het belang der rechtspleging van het leger schudde genoemde eerste-luitenant de publieke opinie wakker, door op misstanden te wijzen, welke de militaire strafwetgeving aankleefden.

Hij haalde zich daardoor al dadelijk een afstraffing van genoemden hoogleeraar op den hals, die, zooals deze schreef, „voor goed een einde wilde maken aan alle verdere pogingen om de wetsbepalingen van ons Crimineel Wetboek over desertie te verkrachten.”

KOOLEMANS BEYNEN, over deze critiek schrijvende, zegt: „*Afgemaakt* zal dan ook het woord geweest zijn, dat mijne lezers, na kennismaking van de critiek van den hoogleeraar, zullen hebben uitgesproken.” BEYNEN liet zich echter niet in den hoek drukken. Op het door hem geschrevene bleek later van toepassing „*que les idées marchent*”. Immers, in weerwil van het „afgemaakte” nam de Volksvertegenwoordiging, op initiatief der leden der 2de Kamer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE VAN HOEVELAKEN — onze tegenwoordige Voorzitter —, ROOSEBOOM en KIELSTRA, bij wet van 14 Februari 1887, *Staatsblad* n°. 35, de door BEYNEN gewilde veranderingen aan en telde ons Crimineel Wetboek daardoor ettelijke leelijke vlekken minder.

Hetgeen door professor VAN DER HOEVEN in bescherming was genomen, werd alzoo door de Volksvertegenwoordiging buiten werking gesteld en BEYNEN zag bewaarheid, wat hij in een zijner brochures schreef, nl., dat de wetgever ten slotte zou zeggen: Ik wil het niet langer.

Nu moet ik evenwel ter eere van professor VAN DER HOEVEN erkennen, dat, al verdedigde deze hoogleeraar de militaire strafwetgeving ten opzichte der kenmerken van desertie, hij toch in geen deele zijn zegel wilde hechten aan de belachelijke wetsbepalingen, waarop zij gebaseerd was. Volgens dezen professor was reeds zeer spoedig na hun ontstaan de wenselijkheid eener herziening dier voorschriften gebleken en erkend.

In 1840 gaf de Tweede Kamer in haar Adres van Antwoord op de Troonrede dan ook reeds te kennen, dat onze militaire strafwetgeving dringend herziening behoefde. De als een gevolg daarvan benoemde Staatscommissie werd acht jaar later, zelfs vóór de voltooiing van haar arbeid, ontbonden.

Van 1848—1868 deed de Regeering niets om tot een herziening te geraken en dat ondanks den drang die herhaaldelijk van de Volksvertegenwoordiging uitging.

Wel werden in 1870 de doodstraf en in 1879 de lijfstraffen afgeschaft, maar van de als noodzakelijk erkende en gewenschte geheele herziening kwam niets.

Intusschen veranderden langzamerhand de denkbeelden betreffende de

militaire rechtspleging. In 1881 werd b.v. door de Juristenvereniging nog genoeg genomen met de krijgsraden, die alleen over zuiver militaire delicten zouden berechten, terwijl 20 jaar later deze zelfde vereniging de geheele militaire rechtspleging wenscht afgeschaft te zien.

Het was echter niet alleen bij genoemde vereniging dat de vroeger voorgestane denkbeelden zich wijzigden; ook bij de opvolgende Regeeringen was dit in niet mindere mate het geval.

Ik heb ten bewijze daarvan slechts op de zwarte, groene en roode doorhalingen en bijschrijvingen te letten, welke in het ons aangeboden ontwerp zijn aangeroord.

Met een andere kleur, werd veelal een nieuw denkbeeld ingeleid.

Ik maak den betrokken bewindslieden hier allermint een verwijt van, doch wensch alleen te constateeren, dat het tijdelijke en voorloopige karakter dezer wet, welke tevens als een proefneming geldt, door de voortschrijdende denkbeelden slechts gebaat kan zijn. Toch moet er aan dat tijdelijke en voorloopige niet te veel waarde gehecht worden. In de Provisioneele Instructie van het Hoog Militair Gerechtshof, welke een eeuw oud is, nota bene provisioneel heet, komt o.a. voor, dat de rolle samenhangt met de procesorde, welke voorloopig dezelfde is, als die, welke tot in het jaar 1810 -- zegge 1810 -- bij het Hof van Holland in gebruik is geweest. Al zeggen de betrokken Ministers nu ook, dat het tijdelijke niet lang zal duren, toch kan men daaraan niet te veel waarde hechten. Zeker zullen deze zoo werkzame bewindslieden, indien zij daartoe de gelegenheid hebben, niet nalaten voorstellen te doen om het voorloopige door het blijvende te vervangen, maar de door mij met enkele woorden in herinnering gebrachte geschiedenis der militaire rechtspleging geeft mij het recht nu te zeggen, dat het tijdelijke misschien weer voor een eeuw wordt vastgelegd. En jammer genoeg wordt bij dat tijdelijke een taal gehandhaafd, die voor den rechtsprekende niet te begrijpen woorden bevat.

En toch, Mijnheer de Voorzitter, moet ik na bestudeering der voorgestelde veranderingen erkennen, dat het verbeteringen zijn en dat de Kamer goed zal doen zich met het wetsontwerp te vereenigen.

Ik behoer toch tot die officieren, die meenen, dat de militaire rechtspraak verbetering behoeft, al deel ik allermint het gevoelen van hen, dat het werkelijk een wonder is, dat onder vigneer der tegenwoordige strafrechtspleging geen ergelijke, rechterlijke dwalingen zijn voorgekomen.

Immers, Mijnheer de Voorzitter, zij die zoo spreken, vergeten dat de auditeurs-militair meesters in de rechten zijn en dat de door de krijgsraden gewezen vonnissen, de goedkeuring van het Hoog Militair Gerechtshof behoeven. In dat uit negen leden samengestelde rechtscollege hebben onder anderen drie juristen, waarvan een president is, zitting. Al deze hier bedoelde rechtsgeleerden hebben met den advocaat-fiscaal voortdurend te zorgen en hebben ook gezorgd, dat er geen rechterlijke dwalingen konden voorkomen.

Uit angst daarvoor was dus allermint herziening der militaire strafwetgeving noodig. Evenmin was zij noodig om den militair meerdere rechtszekerheid te geven.

Ik ben overtuigd, dat deze zekerheid bestaat en altijd bestaan heeft.

En toch ga ik met de herziening mede, omdat ik den militair zooveel mogelijk, ik herhaal: zooveel mogelijk, naar dezelfde rechtsregelen wil berecht zien als de burger. Ik wil nl. medewerken om alles wat den burger nader tot het leger brengt, zonder dit te verzwakken, te helpen bevorderen. Dat zijn procedure in het openbaar gevoerd zal worden en dat hij daarbij over een verdediger mag beschikken vind ik dan ook niet meer dan billijk.

Had evenwel zonder dat openbare en zonder die toevoeging van een advocaat, de rechtszekerheid zooveel te wenschen overgelaten als sommigen willen doen voorkomen, dan had de Volksvertegenwoordiging al veel eerder het door BEIJENEN bedoelde: „Ik wil het niet langer” doen hooren. Het zeer vele jaren geleden aangeboden ontwerp zou dan zeker eerder behandeld zijn. Dat de tegenwoordige Ministers nu op de behandeling hebben aangedrongen, wetende dat ook na de door hen aangebrachte wijzigingen het lapwerk was en daarover natuurlijk het een en ander te hooren zouden krijgen, strekt hun tot lof. Zij wenschten daarbij het nieuw voorgestelde als een proefneming te beschouwen, welke natuurlijk mede of tegen kan vallen. Een verschuiving ter verkrijging van het betere ad calendae graecas hebben zij blijkbaar niet in het algemeen belang geacht.

Nu zijn de meest kenmerkende veranderingen van dit wetsontwerp de openbaarheid, het recht van verdediging, de veranderde samenstelling der leden en inkrimping van het aantal van krijgsraden en het recht van appel op alle vonnissen. Door de openbaarheid wordt voorkomen, kan althans voorkomen worden, dat zonder grond aan den krijgswaad partijdigheid wordt ten laste gelegd; — bij reclamezaken vooral is dit van beteekenis.

Door het toevoegen van een verdediger ontvangt de beklagde den steun, waarop hij als naar een reddingsplank uitziet en die voor hem moet goed praten, wat hij zelf bedorven heeft. Door het geven aan den krijgswaad van een burger tot president, in plaats van den tot nu toe zitting hebbenden hoofdofficier, wordt de onjuiste bewering ontzenuwd, dat de ondergeschikte rechtsprekende militaire rechters niet vrij zouden zijn, noch bij het bepalen van hun stem bij het uit te spreken vonnis, noch bij het bepalen der soort en de mate van straf.

Deze burger-president, indien hij voor zijn taak berekend is, zal tevens een gewenscht tegenwicht zijn tegen te spitsvoudige en te breedspakige advocaten.

Dat verder de rechtsprekende officieren minstens een jaar achtereenvolgende zitting hebben in den krijgswaad zal voor hen een prikkel zijn om zich zoo goed mogelijk op de hoogte te stellen. Vermits het geen verlofs-officieren mogen zijn, zijn zij ten volle in staat om ook den burger-president, zoo noodig in te lichten, hetgeen vooral bij reclamezaken noodig kan zijn. Bij de tegenwoordige samenstelling der krijgsraden bleek deze voorlichting der auditeurs-militair ook somtijds gewenscht.

Dat de zelfstandigheid der officieren bij het uitoefenen van de rechtsspraak er onder lijden zal, omdat een burger-rechtsgeleerde voorzitter zal zijn, vrees ik in geen enkel opzicht. De af te leggen eed, maar ook het ontwikkeld eerlijkheidsgevoel, dat als regel onze officieren kenmerkt, zal hun doen stemmen overeenkomstig recht, plicht en geweten. De rechtsgeleerde voorzitter in de toekomst zal daar evenmin eenigen invloed op uitoefenen als de hoofdofficier, die tot nu toe presideerde.

Dat de tucht in het leger zal verslappen door de veranderde samenstelling der krijgsraden, vrees ik evenmin. De leiding komt wel in handen van een burger-rechtsgeleerde, maar daar houdt diens invloed dan ook in hoofdzaak op. Op de beroeps-officieren rust de verplichting zonder eenige partijdigheid recht te spreken, daardoor wordt de tucht bevorderd en gehandeld naar den zin en de letter der voor het leger bestaande voorschriften, die altijd recht voor allen beoogden.

Slechts één voorbeeld uit de zeer vele. In het eerste artikel van het reglement op den inwendigen dienst der infanterie, het reglement n. l. waarvan de militair van af het allereerste oogenblik zijner inlijving den invloed

ondervindt, komt onder meer voor: dat aan de militairen nimmer *onrecht* mag worden aangedaan; dat zij in hun meerderen in alle opzichten welwillende voorgangers vinden; dat de straffen, welke sommigen hunner verdienen, overeenkomstig de wet moeten worden toegepast, enz. Gelet hierop, zou ik gerust de vraag durven doen aan de duizenden en tien-duizenden, die in het leger hetzij hun dienstplicht vervulden, hetzij als vrijwilliger daartoe behoorden, of dit ten hunnen opzichte niet werd toegepast en dat, indien hun onverhoopt onrecht werd aangedaan en dat zoodra ter bevoegder plaatse werd medegedeeld, niet onmiddellijk door den gezaghebbende afdoende werd hersteld; persoonlijk heb ik bij onderzoek dit altijd bevestigd bevonden.

Verder, Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord over het recht van appèl.

Zooals bekend is, bepaalt art. 222 het navolgende:

„De gecondemneerden zullen het recht van appèl of hooger beroep hebben aan het Hoog Militair Gerechtshof: 1°. van alle vonnissen, waarbij door de krijgsraden, niet enkel op confessie, maar ook op getuigen of andere bewijzen, zal zijn recht gedaan”.

Nu wordt het eerste punt zoo gewijzigd, dat de beklagden het recht van appèl zullen hebben van alle vonnissen, waarbij door de krijgsraden eenige veroordeeling tegen hen zal zijn uitgesproken. Een zoo ruim mogelijke vrijheid alzoo! En wie zou nu aan den militair dit recht willen onthouden, waarvan de burger zoo vaak gebruik maakt. Wie heeft hem wel niet eens hooren zeggen: krijg ik geen gelijk bij de rechtbank, dan ga ik naar het hof en zoo ik daar niet in het gelijk wordt gesteld, dan ga ik nog verder op, desnoods tot de Volksvertegenwoordiging en de Koningin toe. En dikwijls doen zij het ook.

Ten slotte nog een kort woord over de auditeurs-militair. Deze rechtsgeleerden zullen een anderen werkkring krijgen. Zij, die tot nu toe de te veel omvattende functiën van openbaar aanklager, verdediger en secretaris bij de krijgsraden vervulden, zullen voortaan alléén de openbare aanklagers zijn. Ik wensch hier te releveeren, dat deze ambtenaren al werd hun meermalen verweten dat zij te veel macht hadden, steeds blij hebben gegeven van groote onpartijdigheid. Ik ben herhaaldelijk getuige geweest, hetzij als lid, hetzij als voorzitter van een krijgsgaad, dat zij den beklagde wezen op de soms hoogst ernstige overtredingen of misdaden, maar zij lieten daarbij nooit na, hem daarna, zoo eenigszins mogelijk, in bescherming te nemen en hem te verdedigen. In weerwil van de zoo scheeve positie waarin de auditeurs-militair tot nu toe geplaatst waren, hebben zij steeds hun werkkring met eere vervuld en acht ik het niet misplaatst, nu zij wel denzelfden naam behouden, doch geheel van bestemming veranderen, hier een woord van lof te doen hooren over de wijze, waarop zij hun zoo moeilijke betrekking met onpartijdigheid vervulden. Zij hebben in het leger steeds de tucht helpen bevorderen en ik vrees dan ook niet, dat de voortaan in krijgsraden rechtsprekende burgers dit niet evenzeer zullen doen. Ik ben meermalen verrast geweest van het juiste besef, dat ontwikkelde burgers van de tucht, van de militaire tucht, zooals art. 2 van de nieuwe wet op krijgstucht deze noemt, hadden. Zij verdedigden haar omdat zij overtuigd zijn, dat deze tucht het hoogste goed moet zijn van ons leger en dat, indien het krachtige leger dan daarbij in tijden van gevaar gesteund wordt door de geestdrift der natie, het sterk genoeg kan zijn, om ons onafhankelijk volksbestaan te verzekeren.

De heer STAAL: Mijnheer de Voorzitter! Toen in 1906 door de Tweede

Kamer een voorstel verworpen werd van den toenmaligen Minister van Oorlog, dat de strekking had door het doen houden van een cursus in sommige rechtsvakken aan officieren de gelegenheid te geven zich beter voor te bereiden voor hun rechterszaak, heb ik mij bezorgd gemaakt, dat het met de eerstvolgende, toch zeker te verwachten wijziging van de militaire rechtspleging wel eens een weg zou kunnen opgaan, dien ik niet zou achten te zijn in het belang van het leger.

Dit zou met name het geval zijn geweest, wanneer men de competentie van den militair rechter geheel had opgeheven of beperkt tot de zuiver militaire delicten, of zelfs wanneer men de officieren alleen had doen optreden als bijzitters in burgerrechtbanken.

De indiening van dit Regeeringsvoorstel heeft mij dan ook zeer gerustgesteld. Wij krijgen thans wel een burger-rechtskundige als president en hiertegen zijn zeker wel eenige bedenkingen te maken, maar wanneer ik overweeg, dat de advocaat-verdediger in het militair proces zijn intrede zal doen, dat, om met de Regeering te spreken, men te maken krijgt met een scherperen juridischen opzet van het militair strafproces, en, om met den heer VAN HAMEL te spreken, de psychologische kant welken het strafproces in den laatsten tijd heeft gekregen, ook in den krijgsraad op den voorgrond zal komen, dan moet ik erkennen, dat, waar ik bovendien niet geloof, dat onder de hoofdofficieren iemand zou gevonden worden die naast bekwaamheid en wetenschappelijken rechtszin ook de practijk en de ervaring heeft, welke een voorzitter van een krijgsraad thans meer dan vroeger moet hebben, ik met de benoeming van een burger als president van den krijgsraad vrede kan hebben. En waar de andere wijzigingen, welke het Regeeringsvoorstel bevat, mij voorkomen zeer gewenschte verbeteringen te zijn, zal ik zonder de minste aarzeling mijn stem aan dit ontwerp geven.

Ik zal het dan ook aan de verdedigers van dit wetsontwerp niet moeilijk maken en wil aan deze verklaring nog slechts een enkele beschouwing toevoegen, welke, betrekking hebbende op de wijze waarop de officieren door den krijgsraad zullen worden aangewezen, zich meer bepaald richt tot den Minister van Oorlog.

De Minister van Justitie heeft in de andere Kamer bij herhaling en openhartig uitgesproken, dat zijn denkbeelden veel verder gaan dan dit wetsontwerp. Wel is waar lezen wij op bladz. 2 van de Memorie van Antwoord: „Aanvankelijk zouden dan ook de ondergeteekenden het meest geneigd zijn zich te vereenigen met de meening van die leden, welke met de militaire rechtspraak bijzondere colleges willen belast blijven zien”, doch het woord „aanvankelijk” doet al dadelijk ietwat twijfelen aan de toekomst. Maar dit is vooral het geval, wanneer men let op hetgeen onmiddellijk vooraf door de Regeering wordt aangevoerd, waar deze zegt:

„In hoeverre voor het scheppen van geheel afdoende waarborgen voor de rechtszekerheid het doen vervallen van een afzonderlijke militaire rechtspraak noodzakelijk zou zijn, is een vraagstuk, hetwelk bij de definitieve herziening van het militaire strafproces, mede aan de hand van de ervaring met de herziene rechtspleging op te doen, zijn oplossing zal moeten vinden.”

Als men een voorstander is, en ik hoop, dat de Minister dat is, van de handhaving van den militair rechter, dan zal het duidelijk zijn, dat men wenscht, dat al het mogelijke worde gedaan om te zorgen dat de ervaring met de herziene rechtspleging op te doen, een zoo goed mogelijke zij, en dan is het voor mij een conditio sine qua non voor de goedkeuring van dit wetsontwerp, dat maatregelen worden genomen om de officieren, die

in den krijgsraad zitting zullen nemen, beter voor te bereiden voor hun rechterstaak en dit te meer, omdat zij kunnen en ook wel zullen komen te staan voor de avocasserieën van den verdediger en te gelijker tijd voor zeer moeilijke psychologische vraagstukken.

De Minister van Oorlog zegt op bladz. 5 van de Memorie van Antwoord:

„Overigens worde echter ten deze niet voorbijgezien, dat reeds voor de invoering van rechtsgeleerden als presidenten van krijgsraden en vaste fiscaals aan de wetenschap des rechts een veel grootere invloed op het militaire strafproces zal worden toegekend dan ooit te voren het geval is geweest”. Maar dit geeft mij juist aanleiding te meer, om aan te dringen op een betere voorbereiding van de officieren-krijgsraadsleden. Van tweeën een, of de deskundige, practisch ervaren voorzitter krijgt, behalve de leiding van de vergadering, ook de leiding van de overtuiging van de leden van den krijgsraad, wat niemand kan wenschen, want dan zouden wij feitelijk geen krijgsraad hebben, maar den *judex unicus*, wat niet de bedoeling is, of, als de voorzitter de leiding niet krijgt, zullen de 4 officieren-leden van den krijgsraad zich zelfstandig een oordeel moeten vormen en dit is dan ook gewenscht. Maar nu vormen zij met hun vieren de meerderheid tegenover den rechtsgeleerden president en aangezien de meerderheid beslist, niet alleen over schuld of onschuld, maar ook over de mate van straf, is het een onverbidde eisch, dat die officieren, die leden van den krijgsraad zullen zijn, goed onderlegd zijn in zaken de rechtswetenschap betreffende. Zij moeten meer weten dan hun schoolopleiding er hun van geleerd heeft. Nu schenkt de Minister de voorkeur aan officieren, die de volledige academische studie hebben gevolgd. Dit zou ik mij van den Minister van Justitie wel kunnen begrijpen, maar van den Minister van Oorlog niet. Hoe staat het hier? Officieren, die zich zullen wijden aan de academische studiën in de rechten zullen in den regel zijn jonge mannen van intellect en energie, die bij voortgezette militaire studie goede aanvoeders zullen worden voor het leger. Wanneer die jonge mannen zich gedurende 4 à 5 jaren wijden aan hun rechtsgeleerde studie, dan gaan die jaren verloren voor hun militaire ontwikkeling, want men kan geen twee heeren dienen.

Nu komt er nog bij, dat, als die officier eenmaal zijn doel heeft bereikt en gepromoveerd is, hij dan bij de voorgestelde regeling der militaire rechtspleging daarvoor in het leger geen voldoende belooning zal vinden en dan zal voor hem de verleiding groot zijn om zich geheel aan de rechtspractijk te wijden, te meer daar dit hem meer materiele voordeelen belooft dan verderen dienst in het leger. Dan wint het land een misschien goed jurist, maar de Minister van Oorlog heeft een officier, en vrij zeker een zeer goed officier, verloren.

Naar mijn inzien zou het daarom veel beter zijn, als de Minister van Oorlog niet steun gaf aan de jonge officieren, die zich voor een promotie tot doctor in de rechten voorbereiden.

Blijft de quaestie van het volgen van een cursus.

Tot mijn groot genoegen blijkt uit de Memorie van Antwoord aan deze Kamer, dat de Minister van Oorlog heel wat meer toenadering aan den dag legt aan het denkbeeld om voor officieren een specialen cursus in rechtswetenschappen in het leven te roepen, dan zich bij de behandeling in de andere Kamer liet aanzien.

Nu is alleen de vraag, of de Minister bij de toepassing van dat denkbeeld den weg zal inslaan, welke tot een goed resultaat zal leiden. In

verband daarmede veroorloof ik mij het volgende onder de aandacht van Zijne Excellentie te brengen.

Men zal voortaan krijgen minder krijgsraden, maar met dat al zullen aan iederen krijgsraad verbonden zijn 4 militaire leden, een officier-commissaris en een secretaris. Het getal officieren dat bovenbedoelden cursus moet volgen, zal dus op zichzelf betrekkelijk groot zijn. Nu is het niet wenschelijk, dat tot het volgen van dien cursus een groot aantal officieren aan den militairen dienst wordt onttrokken, vooral niet als men daarvoor neemt jonge subalterne officieren, want op dien leeftijd worden zij dikwijls van het eene naar het andere garnizoen verplaatst en kan men hen niet voortdurend in de residentie van den krijgsraad houden. Het gevolg daarvan is, dat men op veel mutatie bij die jonge officieren moet rekenen, dus velen aan den cursus zou moeten doen deelnemen, zeer vele officieren aan den gewonen dienst zouden moeten worden onttrokken en men telkens andere officieren voor den krijgsraad zou moeten aanwijzen.

Ik zou dus den Minister in overweging geven, voor die cursussen, zij mogen dan zijn ingericht zooals ik ze mij in 1906 voorstelde, of zooals de heer VAN HAMEL ze wenscht, aan te wijzen oudere subalterne officieren, bij voorkeur kapiteins.

Er zijn er genoeg, die, omdat zij geen paard willen rijden of om andere redenen, niet den hoofdofficiërsrang wenschen te bereiken of kunnen bereiken.

Wanneer nu zulke kapiteins, na den bedoelden cursus te hebben gevolgd, als lid van den krijgsraad werden aangewezen, bij voorkeur — de voorgestelde wetsbepalingen verbieden dat niet — voorgoed, dan zou men feitelijk naast den voor het leven benoemden president hebben: voor het leven benoemde leden van den krijgsraad.

De laatsten zou men zeer wel in de residentie van den krijgsraad met eenigen korpsdienst kunnen belasten en daardoor voeling doen blijven houden met den troep. De jongeren zouden dan niet aan den dienst bij den troep worden onttrokken en men kreeg leden van den krijgsraad, die zich hoe langer hoe meer inwerken in de rechtsterfunctie.

Resumeerend meen ik den Minister van Oorlog in oetweging te moeten geven afstand te doen van het verleenen van steun aan officieren, die academische studiën willen maken; met bekwamen spoed over te gaan tot het instellen van cursussen tot opleiding van officieren in de rechts-wetenschappen, en deze bij voorkeur te doen volgen door oudere subalterne officieren, die dan voor hun geheelen verderen dienst als leden van den krijgsraad waren aan te wijzen.

Dat zal zijn en in het belang van het leger en in het belang van de militaire rechtspleging.

De heer VAN LÖBEN SELS: Mijnheer de Voorzitter! Waarschijnlijk ben ik de laatste van degenen, die het woord zullen voeren over dit wetsontwerp. Evenals de vorige sprekers ben ik voorstander van dit ontwerp. Er is dus geen oppositie meer. En ik mag den betrokken Ministers gelukwenschen met het zeldzaam voorkomende succes, dat hun Memorie van Antwoord blijkbaar was zoo krachtig en overtuigend dat de tegenstanders, die blijkens het Voorloopig Verslag nog in zeer schrille kleuren en met groote kracht opkwamen tegen de hoofdlijnen van dit wetsontwerp, speciaal wat aangaat het punt dat het meest in geding is, den burger-president van de krijgsraden, zich gewonnen hebben gegeven en niet meer optreden.

Mijnheer de Voorzitter! Te midden van zooveel instemming vraag ik mij af, of ik mij niet ontslagen mag achten om ook nog de Vergadering een

oogenblik op te houden. En toch meen ik mij daaraan niet te mogen onttrekken, omdat mijns inziens de zaak anders staat en van veel grooter gewicht is dan mijn hooggeachte mede-afgevaardigde, de generaal VAN VOORST tot VOORST, meent er aan te moeten toekennen. Volgens hem was er vroeger ook rechtszekerheid. Geen rechterlijke dwalingen zijn voorgekomen. Men kon zich slechts verheugen over de goede rechtspraak. De opvatting van de krijgstuicht door de meerderen was de juiste. Daarvoor stond borg art. 2 van het Reglement van Krijgstuicht. Eigenlijk hadden wij reeds een hemel op aarde, maar, indien men nog meer wenschte, geen bezwaar, alle gemaakte veranderingen in de rechtspleging waren toch welkom!

Mijnheer de Voorzitter! Het moge verschil in temperament zijn dat ons scheidt, misschien deden wij tegenovergestelde ondervindingen op, maar ik kwam tot gansch andere conclusie. Naar mijn meening zal door dit wetsontwerp niet alleen de militaire rechtspleging, maar ook de verhouding van het leger tot het gansche volk geheel anders worden. Een nieuwe aera treedt in. Het leger, luidens zijn rechtspleging nog steeds behandeld als huurlinger, kan eerlang aanspraak maken op den eere naam van volksleger te zijn. Wel verre dat ik kan beamen wat de tegenstanders van „de zeer moderne lading” aanvoeren als reden dat zij toch zouden voorstemmen — zie het Voorloopig Verslag dezer Kamer, bladz. 2, alinea 3 — „in de verwachting, dat deze wetswijziging, welke wordt aangediend als van provisioneelen aard, in strijd met wat men bij dergelijke wetten in den regel ziet gebeuren, inderdaad slechts een zeer tijdelijk bestaan zou hebben niet alleen, maar bovendien slechts zou dragen het karakter eener proefneming, die tot niets verbond” — ben ik der Regeering hoogst dankbaar, dat zij er voor bedankt heeft om er op zoo gemakkelijke wijze doorgesleept te worden. Met groote instemming lees ik toch op bladz. 2, 4de alinea, van de Memorie van Antwoord:

„Nochtans zijn bedoelde regelingen niet zoozeer als „proefnemingen” aan te merken, dan wel als dringend noodzakelijk gebleken aanpassingen van het aloude militaire strafproces aan gewijzigde tijdsomstandigheden, aanpassingen, welke als zoodanig het leger niet zullen „afbreken”, doch veel eer het aanzien onzer strijdmacht, immers het vertrouwen in de militaire justitie, zullen verhoogen”.

De Regeering aanvaardt de nieuwe rechtspleging niet als een proefneming, waarop men altijd zal kunnen terugkomen. Neen, zij zegt, dat wij door dit wetsontwerp op nieuwe banen geleid worden. En dit is hoog noodig. Mag ik om dit aan te toonen even de aandacht vragen voor een korten historischen terugblik?

Toen in 1813, dus honderd jaar geleden, de Nederlandsche Staat herleefde, was een van de eerste daden van den soevereinen vorst om te verklaren, dat men van de gehate Fransche conscriptie nooit meer last zou hebben. Desondanks moest men schier onmiddellijk wel tot die conscriptie terugkeeren, voor zoover aangaat de wijze van aanvulling van het staande leger van vrijwilligers door miliciens; en ik voeg er bij: van de rechtspleging daarvoor geldig, overgenomen van die, bij het huurlinger sedert eeuwen in stand gehouden.

Wel werd drieërlei krijgsmacht ingesteld, waarvan het derde onderdeel, de gemeentelijke schutterijen, hier verder buiten beschouwing kan blijven. Maar men zou hebben het staande leger, waarvan regeling en berechting aan den Koning werd overgelaten, uitsluitend vrijwilligers bevattende, ook vreemdelingen, allen beschikbaar ook buiten Europa; en daarnaast

iets geheel anders; de nationale militie, uitsluitend Nederlanders; en over dit laatste leger zou de Koning geen ander gezag uitoefenen dan binnen de strenge en grondwettelijke grenzen kan worden toegestaan.

En wat is er nu geworden van die toegezegde rechtszekerheid? Dit, Mijnheer de Voorzitter, dat reeds in 1859 het personeel en de usantiën van het staande leger waren overgestort in het militieleger. Al de bestanddeelen waarvoor men de militie had willen behoeden en die men achtte schorremorrie te zijn, gaven voortaan den toon aan in dat militieleger. En zoo is het gebleven wat de rechtszekerheid betreft. Die landszonen behielden precies de rechtspleging, ontleend aan het oude lansknachten-instituut, zooals door den Regeeringscommissaris ten overvloede nog in de Tweede Kamer is erkend.

Wel had de heer VAN MAANEN al in 1814 gewaarschuwd, dat men alleen in het uiterste geval weer tot de militie moest overgaan, en dat die dan beschermd moest worden, en in 1848 is ook door THORBECKE gezegd, dat door de wet veel grootere waarborgen voor rechtszekerheid moesten worden gegeven. Het is echter zoo gebleven.

Nu is door den geachten afgevaardigde uit Zuidholland gezegd, dat indien een verandering noodig ware geweest, de Staten-Generaal wel zouden hebben gezegd: ik wil het.

Ja, dat kon men zeggen op het Binnenhof in één concreet geval als door hem uiteengezet, een bespottelijke overdrijving van het begrip desertie, waarbij niet bleek, dat het de bedoeling was voorgoed van de gelederen te scheiden. Zeer verdienstelijk en te recht hebben toen drie afgevaardigden in de Tweede Kamer het initiatief genomen om enkele artikelen te veranderen. Maar was het zoo eenvoudig de rechtspleging te veranderen? Laat ik ten deze even de herinnering van mijn gewaardeerden wapenbroeder mogen opfrissen. Reeds in 1905 stond de meerderheid van de Tweede Kamer ten deze tegenover het standpunt van den Minister van Oorlog, maar die wist van geen toegeven. De Tweede Kamer had niet te willen, of zij moest den Minister omgooien. En wie dacht daaraan bij een zaak als deze toentertijd? Zelfs later, toen in 1908 weer een Kabinet van rechts optrad, heeft de Regeering opvattingen omtrent militaire rechtspleging nog steeds beschouwd als een zaak van ondergeschikt technisch belang, blijkbaar niet als een heel belangrijk punt, waaromtrent de betrokken Ministers homogeen behoefden te zijn, want de Regeering heeft toen Minister SABRON genomen, die er zoo sterk mogelijk tegen was en liever zou sneven dan toegeven. En slechts, dank zij herhaalde wonderlijke ministerieele buitelingen en geheel onverwachte persoonswisselingen, hebben wij eindelijk gekregen de gelukkige omstandigheid dat wij hebben een zeer krachtig Minister van Justitie, gesteund door een Minister van Oorlog, die volkomen homogeen is met het Kabinet. Dat is zeer verblijdend, want heel het Nederlandsche volk heeft zich in deze materie veel te verwijten. Steeds is sterk geremonstreerd tegen het bestemmen van de landszonen voor den persoonlijke dienstvervulling, maar voor hunne bescherming, na inlijving, werd niets gedaan.

Wel werd nadat in 1887 de nieuwe Grondwet was ingevoerd, mede om invoering van den persoonlijke dienstplicht te vergemakkelijken, reeds in 1888 op het programma van de anti-revolutionnaire partij voor het eerst geplaatst: „meerdere rechtszekerheid voor militairen”. Die partij achtte deze toen reeds noodig. De eisch is, naar ik meen, het eerst door de Katholieke partij en langzamerhand door alle partijen overgenomen. Maar daarbij bleef het.

Ten slotte echter zullen onze militairen nu werkelijk verhoogde rechtszekerheid verkrijgen. En zodoende is nu eindelijk de schoone toestand verkregen, honderd jaren te voren als vanzelf sprekend toegezegd. Zonder dezen sluitsteen zou de tegenwoordige Regeering, opgetreden om de nationale defensie tot haar recht te doen komen, haar taak niet hebben volbracht. De tegenwoordige Regeering heeft te recht dit verstaan. Het ging niet langer, tenzij men dien wissel inlost, waarop het Nederlandsche volk recht had.

Nog een enkele uitwijding, Mijnheer de Voorzitter! Er wordt zooveel reclame gemaakt met het woord volksleger. Naar mijn meening komt de tegenstelling van huurleger en volksleger uit vooreerst daarin, dat alle rangen en standen in een volksleger hun dienst verrichten, maar allermeeest, dat die toewijding haar waardeering vindt in de rechtszekerheid, aan de militairen geschonken. Welnu, de recruteering van het Nederlandsche leger is thans sterk doorgedrongen tot alle rangen en standen van het volk; eerst door de afschaffing van de plaatsvervanging, nu zelfs door de verplichte kadervorming, waardoor zeer te recht de hoogere standen in veel hoogere mate gedrukt worden door den dienstplicht dan de lagere. Maar nu gaat het niet langer aan tegenover een drang naar meerdere rechtszekerheid aan te voeren: ja, maar denk om de krijgstucht. Een schoon woord, Mijnheer de Voorzitter, helaas zoo dikwijls ingeroepen om machtsmisbruik van den meerdere goed te praten. Naar mijn meening brengt goede opvatting van krijgstucht mede, dat in normale vredesomstandigheden de landszonen, die voor hun persoonlijke onafhankelijkheid zelfs het leven beschikbaar stellen voor het vaderland, tot het uiterste behooren omgeven te zijn van waarborgen voor rechtszekerheid.

Waar nu door dit wetsontwerp in die richting een belangrijke stap voorwaarts wordt gedaan en de Regeering in haar Memorie van Antwoord aan deze Kamer bevestigd heeft haar in de Tweede Kamer afgelegde verklaring, dat zij nog verder wil gaan en een geheele herziening onzer militaire rechtspleging wil voorbereiden, kan ik niet anders dan met groote vreugde aan dit wetsontwerp mijn stem geven.

De heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE: Mijnheer de Voorzitter! Laat ik beginnen met te verklaren, dat ik mij met dit wetsontwerp volkomen kan vereenigen. Ook met de instelling van den burger-president en den burgerfiscaal. Intusschen geloof ik, dat dit laatste instituut minder bezwaar heeft voor het leger dan voor de marine. Door den persoonlijken dienstplicht zijn wij allen min of meer op de hoogte gekomen van de legertoestanden, maar om de psyche van de mannen, die op een schip moeten leven, goed te begrijpen, moet men zelf dat leven hebben meegeleefd. Ik wensch prof. VAN HAMEL hulde te brengen, dat hij door zijn amendement heeft bewerkt, dat de fiscaals geen burgers behoeven te zijn. Daardoor is het mogelijk geworden, dat de zeer verdienstelijke officieren van administratie, die zich grondig op de studie van het recht hebben toegelegd en die functie met eere gedurende jaren hebben vervuld, fiscaals kunnen blijven.

Het bezwaar doet zich echter voor, dat men zal hebben een burger-president, die het leven aan boord niet heeft meegemaakt. Gelukkig bevinden zich echter onder de officieren van administratie en zelfs ook onder de zeeofficieren meesters in de rechten, die dus de geheele rechtsstudie doorloopen hebben; en dit zijn mijns inziens juist de personen, geschikt om te worden henoemd tot presidenten van de zeekeijzersraden. Natuurlijk moeten zij dan burgers zijn, maar ik ben er van overtuigd,

dat vele onder de ouderen van die heeren gaarne bereid zullen bevonden worden om hun ontslag uit den zeedienst te nemen om als presidenten van de zee krijgsraden op te treden.

Ik wensch er bij de Regeering met den meesten nadruk op aan te dringen, om bij het benoemen van presidenten der zee krijgsraden daarvoor bovengenoemde categorieën van officieren in aanmerking te doen komen.

Dit is het weinige, dat ik wenschte te zeggen.

De heer DRESSELHUY, Regeeringscommissaris: Mijnheer de Voorzitter! Het is uit den aard der zaak op zich zelf reeds een bijzonder voorrecht, om in deze Kamer met de Regeering te mogen samenwerken tot verdediging van een belangrijk wetsontwerp, maar dit voorrecht wordt door mij dubbel gewaardeerd nu die taak aanvankelijk schijnt te zijn een aangename en niet al te moeilijke. Een aangename taak, zeide ik, omdat, zoowel blijkens het Voorloopig Verslag als luidens de redevoeringen heden in deze Kamer gehouden, dit wetsontwerp algeheele instemming vindt ook bij deze Kamer, en reeds bij voorbaat eenstemmig de verklaringen werden afgelegd, dat men met dit wetsontwerp kan medegaan.

Algemeen valt dus een welwillende beoordeeling van het wetsontwerp te constateeren, waartoe, naar mijn meening, ook alle aanleiding bestaat, daar in dit wetsontwerp veel dringende, bilijke, honderdjarige wenschen worden vervuld, en al moge omtrent een enkel punt, met name de burgerpresident, in het Voorloopig Verslag zijn geopponeerd, er zooveel punten zijn waaromtrent men het in elk opzicht eens is, dat men wel zeggen mag, dat de balans van dit wetsontwerp ongetwijfeld een belangrijke winst zal aanwijzen.

De geachte afgevaardigde uit Zuidholland, de heer VAN VOORST TOT VOORST, heeft in zijn redevoering tal van gewichtige hervormingen in het licht gesteld; hetzelfde is geschied door de andere afgevaardigden, maar de heer VAN VOORST TOT VOORST heeft als het ware een overzicht gegeven van de hoofdherfomringen die dit wetsontwerp brengen zal en hij heeft daarmede een uitnemend werk gedaan, naar mijn meening, niet alleen omdat de Regeering en ik dus ook gaarne dit wetsontwerp lof zien toegezwaard, maar omdat door de eigenaardige, broksgewijze behandeling — de voorbereiding heeft geduurd van 1902—1912 — het wetsontwerp eigenlijk pas korte dagen, vóór de behandeling in de Tweede Kamer veldragen en volwassen was, en er dus nimmer gelegenheid heeft bestaan voor de Regeering om, op de wijze zooals de heer VAN VOORST TOT VOORST heeft gedaan, een totaal overzicht te geven van de verschillende instituten die het wetsontwerp brengt. Nimmer is door de Regeering kunnen worden geschetst de eigenlijke signatuur van dit wetsontwerp, de toekomstige gesamt-invloed op de militaire rechtspraak.

In aanvulling van en in aansluiting tot de rede van dien geachten afgevaardigde, zij het mij vergund om even, maar nog meer in vogelvlucht, te wijzen op enkele markante, belangrijke punten van dit wetsontwerp, juist in hun onderling verband.

Ik wensch dan dadelijk als motto van dit wetsontwerp voorop te stellen wat ook de heer VAN LÖBEN SELS naar voren bracht, een streven naar versterking der rechtszekerheid voor het leger, en dan bedoel ik niet de rechtszekerheid in engeren zin, nl. voor het individu, voor den militair, die zich in de allereerste plaats dus bezighoudt met deze quaestie, dat niet gestraft mag worden wie niet schuldig is, maar vooral de rechtszekerheid in objectieven zin, in deze beteekenis, dat ook de gelegenheid

moet bestaan om, ter bevordering van de rechtsorde in de weermacht, van de tucht in het leger, den schuldige behoorlijk te kunnen treffen en te kunnen straffen. Van die beide rechtszekerheden, als ik het zoo noemen mag, treedt bij ons militair strafproces van 1814, dat geheel stond op inquisitoriaal bodem, inderdaad eerst de rechtszekerheid van het individu het meest naar voren, en in dien zin treft ons een belangrijk punt, dat ik even wil souligneeren, omdat het door den geachten afgevaardigde niet zoo sterk naar voren is gebracht, nl. de geheele herziene wijze van de toepassing van het arrest, dat in het begrip der oudere rechtspleging was een gemakkelijk en dagelijksch requisiet, op het standpunt van de wet van 1814, een middel, dat men gemakkelijk kon bezigen zonder ernstige gevolgen, en dat nu door deze herziening den aard heeft gekregen van een ernstig leed, van een wapen, dat slechts in cas van noodzakelijkheid, en dan nog met groote behoedzaamheid, mag worden gehanteerd.

Daarnaast treedt naar voren, en daartoe wordt nu de eerste stap gedaan, de nu gestelde bepaalde eisch van behoorlijke formuleering van het ten laste gelegde feit, zoodat voortaan de militair niet meer zal kunnen worden berecht zonder dat hij weet waarvoor, maar èn in het vooronderzoek èn bij de terechtzitting duidelijk zal weten, waarvan hij beschuldigd is.

Nu is tusschen de heeren VAN VOORST TOT VOORST en VAN LÖBEN SELS een verschil van meening gebleken over deze vraag, of door deze herziening der rechtspleging al dan niet belangrijke practische verbetering wordt gebracht. Beiden waren het er over eens, dat er veel goeds in deze hervorming zat, maar in den gedachtengang van den heer VAN VOORST TOT VOORST was eigenlijk de bestaande toestand niet zoo heel precair en werd meer geconsolideerd wat door de gebruiken in de militaire jurisprudentie reeds was geschapen; terwijl de heer VAN LÖBEN SELS meende, dat door de huidige gebrekkige regeling groot onrecht zou kunnen plaats vinden.

Naar het mij voorkomt hebben beide heeren in zekeren zin gelijk.

Mèt den heer VAN VOORST TOT VOORST geloof ik, dat er op het oogenblik van eigenlijk onrecht in het leger niet kan worden gesproken, omdat door het rechtsbewustzijn van hen, die het recht hebben toe te passen, inderdaad het rechtsgevoel niet onbevredigd wordt gelaten.

Maar ik ga eveneens akkoord met den heer VAN LÖBEN SELS, dat de bestaande toestand onrecht zou kunnen geven en dat er dus groote behoefte is aan rechtszekerheid. Beide afgevaardigden zijn het er over eens, dat er groote noodzakelijkheid tot herziening bestaat; zij verschillen over de vraag of dientengevolge tot dusverre wel voldoende recht werd gesproken, maar zij zijn er beiden met mij van overtuigd, dat er groot gebrek is aan rechtszekerheid. En wanneer men nu rechtszekerheid voor den militair eischt, gevoelt men dat die allereerst kan worden bereikt door den nieuwen eisch van formuleering voor de ten laste gelegde feiten, van een duidelijke welomlijnde dagvaarding als fundament van het proces.

Dan trekt nog het nieuwe instituut van de instructie als hoogst gewichtig de aandacht. Deze zal immers niet meer worden gevoerd door den auditeur-militair, die op partijstandpunt stond en moest staan, alhoewel moet worden toegegeven, dat hij ook dikwijls was, wat de Engelschen noemen, niet het openbaar ministerie, maar the counsel of the prisoner, hoewel dan onverplicht.

De auditeur-militair zal worden uitgeschakeld en voor hem in de plaats treden de onpartijdige officier als rechter-commissaris, en hoe hoog men de diensten der auditeurs-militair ook moet waardeeren, het staat vast, dat

door het verdwijnen van het openbaar ministerie als rechter van onderzoek, meerdere rechtszekerheid zal worden gekregen.

Uit de instructie zijn voorts verdwenen alle mogelijke ficties van bekentenis, die, omdat zij ficties waren, natuurlijk soms onwaarheid waren. Evenzoo zijn verdwenen alle dwangmiddelen om bekentenissen quand même te ontlokken, en is daarvoor in de plaats getreden een openlijk en loyaal zoeken naar de materiele waarheid.

Voeg ik daar nu bij, gelijk de geachte afgevaardigde reeds deed opmerken, het intreden van den verdediger in het strafproces, die het volle licht op het belang van den beklagde zal kunnen doen vallen en die niet alleen een evenknie zal vinden in den juridisch geschoolden auditeur-militair, maar ook tegen hem zal pleiten voor den krijgsraad, waar het rechtskundig element de leiding heeft, waar niet alleen het directe weerbelang, de krijgstucht, maar ook het niet minder belangrijke indirecte weerbelang, n.l. de handhaving van het objectieve recht in het oog zal worden gehouden, dan geloof ik, dat door alles, gepaard aan de openbaarheid, het recht van appel van alle vonnissen, en de z.g.n. onmiddellijkheid, het directe contact tusschen den rechter en den beklagde, een stelsel van rechtspleging is verkregen, waardoor de rechtszekerheid voor den militair op zoodanigen voet is geschoeid, dat zij slechts zeer weinig achterstaat bij die, welke aan den burger in onze burgerlijke strafvordering is gegeven.

Dat alles van den kant van de rechtszekerheid voor het individu, den beklagde, maar daarnaast treedt de andere rechtszekerheid naar voren, n.l. die van den Staat. Nu begrijp ik, dat blijkens het Voorloopig Verslag bij verschillende leden eenige bezorgdheid heeft bestaan of deze snelle evolutie van denkbelden, dit met milde hand toebedeelen van rechten aan den beklagde geen schade zou kunnen toebrengen aan het Staatsgezag. Die bezorgdheid is eenigermate begrijpelijk, al deel ik ze niet; zij is verklaarbaar, omdat alle wetgevers, ook die in het buitenland, op het gebied van strafvordering in dergelijke gevallen, als zij trachtten het strafproces te moderniseeren in dien zin, dat het inquisitoir proces werd veranderd in een gematigd accusatoir proces, gezocht hebben naar een tegenwicht, omdat zij gevoelden, dat het doel der strafvordering niet is het belang van den beklagde, doch deze in de eerste plaats moet dienen voor den Staat om den werkelijk schuldige te straffen en de volle waarheid ook ten nadeele van den verdachte te doen opsporen.

Ik leg er den nadruk op, dat niet slechts nu de oude quaestie, wie het opportunitaire recht uitoefent, de auditeur-militair of de militaire commandant, definitief is opgelost, maar dat — om enkele voorbeelden te noemen — bij deze gelegenheid verschillende rechten aan den Staat zijn gegeven of uitgebreid, bijv. het doen stellen van vragen door den rechter, de mogelijkheid tot het doen van huisonderzoek, tot het benoemen van alle soorten van deskundigen, het binnentreden van woningen, het overdagen van getuigen, het gemakkelijker confronteeren van getuigen en beklagden onderling, kortom menige verandering, j'en passe et des meilleurs, waardoor nevens verbetering in technischen zin de macht van den Staat om den verdachte te achterhalen en te straffen, aanzienlijk vergroot wordt.

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, waarom ik er prijs op stelde te verklaren, dat dit wetsontwerp het signatuur draagt van het streven naar een rechtszekerheid in objectieven zin, niet alleen dus heeft bereikt behartiging van de belangen van den beklagde, maar ook wel degelijk versterking van de belangen der gemeenschap.

Ik geloof dan ook, dat de Regeering zal kunnen zeggen, dat in dit wetsontwerp gelukkig is bereikt het noodzakelijk evenwicht tusschen het belang van het individu en dat van den Staat, van de weermacht.

Waar nu omtrent de zeer talrijke punten, waarvan ik slechts enkele heb geschetst, in het Voorloopig Verslag slechts één bezwaar werd geopperd n.l. tegen den burger-president, een bezwaar, dat ik niet verder behoeft te weerleggen, omdat het heden in de Kamer niet is herhaald, maar overigens slechts eenige detailcritiek is geoeffend, daar geloof ik te kunnen zeggen, dat vaststaat, dat ook deze Kamer overtuigd is, dat met dit wetsontwerp als geheel, als eenheid, is verkregen een zeer belangrijk goed voor onze natie en dan ben ik persoonlijk dien geachten afgevaardigden buitengewoon erkentelijk, dat zij mij door hun rede de gelegenheid hebben geschonken nog eens openlijk te doen waartoe de Regeering in de stukken geen gelegenheid had, namelijk den totaal-invloed, de beteekenis als eenheid, van dit wetsontwerp te schetsen en den nadruk te leggen op het groote en diepe belang van deze rechtshervorming.

De critiek der geachte afgevaardigden is gelukkig slechts gering geweest. Door den heer VAN LÖBEN SELS is allereerst een opmerking gemaakt, die tevens door hem zelf is weergelegd. Sprekende over de vraag of dit wetsontwerp moest worden beschouwd als proefneming, heeft hij gezegd: de Regeering deed juist toen zij van zich afwierp het denkbeeld als zou dit een proefneming kunnen zijn ten koste van de militairen, een aarzelenden stap op den goeden weg, die misschien morgen kan worden teruggenomen. Zoo is het inderdaad niet. Wanneer dit wetsontwerp door de Regeering een proefneming is genoemd, dan is het alleen — ik kom nu tevens tot de opmerking van den heer VAN VOORST TOT VOORST, die bang was dat het tijdelijke van dit wetsontwerp misschien wel haast een eeuwigheid zou kunnen zijn — omdat wij leven in een tijdsgewricht van ontwikkeling van het strafproces, niet alleen van het militaire, maar van het strafproces in het algemeen, omdat, naar de Minister van Justitie reeds meermalen heeft medegedeeld, gearbeid wordt aan de voorbereiding van een geheele wijziging van het instituut der strafverordeningen, van een nieuw Wetboek van Burgerlijke Strafvordering, en omdat wij weten, dat die arbeid reeds een zeer belangrijken weg heeft afgelegd, zoodat te verwachten is, dat binnenkort de Minister in de gelegenheid zal zijn dit wetsontwerp bij de Staten-Generaal ahangig te maken. Dit zoo zijnde staat vast, dat de nieuwe instituten, daarin voor de burgers geschapen, ook, zij het in gewijzigden vorm, niet mogen worden onthouden aan de militairen en daarom had de Regeering volkomen recht om te zeggen, dat deze zaak is een proefneming, maar niet in den zin van tasten, van vallen en opstaan, maar alleen als een stap, die niet weer wordt teruggenomen, als een vaststellen van het goede op den weg naar het betere.

De heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE heeft een opmerking gemaakt, die het misschien niet geheel op mijn weg ligt te beantwoorden, maar waarover ik toch een enkel woord wil zeggen, n.l. dat hij geheel instemde met het overgenomen amendement van den heer VAN HAMEL in de Tweede Kamer, waarbij bepaald wordt, dat de fiscaal ook benoemd kan worden uit de officieren ter zee. Ik behoef niet te zeggen — ik heb zelf het voorrecht gehad het amendement met een enkel woord te ondersteunen —, dat ik zijn opvatting volkomen deel, omdat ik ook van meening ben, dat inderdaad de psyche aan boord voor den burger niet gemakkelijk is te beoordeelen. Niet alleen de psyche van den matroos, maar ook het fysiek en de psyche van het schip is voor den burger volkomen geheim.

Indien ik ten minste de burgers naar mij zelf mag afmeten. Ik ben overtuigd, dat ik niet in staat zou zijn behoorlijk door te dringen in het gemoedsleven van den matroos en de juiste redenen, waarom hij in zijn gedwongen kleine maatschappij op zee tot zekere handeling kan zijn gekomen, te doorgronden. Zelfs zijn dagelijksch verblijf aan boord, de omgeving waarin hij leeft, zou voor mij een raadsel zijn, zoodat ik als jurist mij absoluut incompetent zou achten om als fiscaal op te treden en ik kan derhalve begrijpen, dat de heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE op grond van zijn practijk en levenservaring zegt, dat het zeer nuttig en noodig kan zijn, iemand als fiscaal aan te stellen, die het leven aan boord heeft meegemaakt en uit eigen aanschouwing kent.

De heer VAN VOORST TOT VOORST heeft nog gezegd, dat het hem leed deed, dat in dit wetsontwerp een taal gebezigd was die voor den rechtspreker niet te begrijpen is. Ik deel dat bezwaar. Ik gevoel dat wat aangeboden is in dat opzicht een teleurstelling moet brengen; omdat nieuwe rechtsideeën, gekleed in oude vormen, veel van hun smakelijkheid zullen missen en minder den lust tot toepassing opwekken. Ik behoef echter niet te zeggen, dat de Regeering niet anders kon doen, omdat men nu eenmaal geen taal kan wijzigen zonder stijl en geen stijl zonder inhoud en de wijziging der taal dus niet in een partieele herziening, doch slechts bij geheele amotie der oude Rechtspleging had kunnen geschieden.

Deze militaire rechtspleging is ik zou haast zeggen een zeer deftige dame, geboren in het jaar 1814. Men kan deze dame niet maken tot een moderne jonge vrouw, alleen door haar te geven een sportblouse of een dergelijk modern kleedingstuk. Al spoedig zou blijken, dat haar stijl, haar uitdrukkingswijze, haar allures evenzeer verandering noodig hadden en ook dan nog zou aanwezig zijn een levend anachronisme, omdat de denkbeelden die de persoon bezielde denkbeelden zouden zijn van omstreeks dat oude jaartal. Zoo gaat het ook met deze wet. Deze wet is een deftige, gemoedelijke, oude voorziening van 1814, met heel goede qualiteiten, maar die men niet kan plaats in een moderne omgeving, die men niet kan maken tot een moderne wet door haar te steken in een nieuwmodisch costuum, in de taal der twintigste eeuw.

De Regeering was derhalve wel genoodzaakt dit wetsontwerp aan te bieden in den ouden vorm, al gevoel ik, dat dit evenals voor de Regeering zelf, voor zeer velen een teleurstelling moet zijn geweest.

Het Voorloopig Verslag heeft de taal van dit ontwerp zelfs genoemd de versleten lompenvlag waarmede een allermooiste lading de Staten-Generaal wordt binnengevoerd. Ik kan niet ontkennen, dat in dit beeld van de vlag iets waars ligt en ik zou dat beeld in dit geval zelfs willen overnemen als gelukkig voortteeken. Het is gewoonlijk niet de vlag die nieuw van het magazijn komt welke bezieling wekt, maar de vlag die afgeknaagd is door den tand des tijds, welke prikkelt tot groote krachtsinspanning; die oude vlag, onze antieke taal, toont ons, dat deze rechtspleging afkomstig is van onze grootvaders, maar ook, dat zij toch gedurende den langen tijd dat zij gewerkt heeft, een lust tot rechtsontwikkeling, een krachtige jurisprudentie opgewekt heeft, zoodat zij, ondanks haar versteende vormen, bij de toepassing, was en bleef levend recht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop en geloof, dat deze versleten lompenvlag hen die de gewijzigde wet zullen hebben toe te passen, wederom zal prikkelen om te blijven streven naar die meerdere rechtsontwikkeling, dit zoeken naar een definitieve herziening, die de heer VAN VOORST TOT VOORST

vreesde dat zou worden verschoven ad calendae graecas, doch die de Regeering in niet te verre toekomst ziet.

Als dit streven voorzit bij hen die deze wet zullen toepassen, vertrouw ik dat door dit ontwerp een zege zal worden bevochten van een aanstaande nieuwere en grootere herziening, waarvan dit ontwerp slechts de baanbreker is, een toekomst van nog grootere rechtseenheid en rechtszekerheid.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog, Minister van Marine a. i.: In aansluiting aan hetgeen zooeven door den Regeeringscommissaris gezegd is, wensch ook ik mijnerzijds met een enkel woord uitdrukking te geven aan mijn voldoening, dat dit wetsontwerp in deze Kamer met instemming, ik zou bijna zeggen met warmte, is ontvangen.

Wanneer ik dit doe, wensch ik echter — en dit in antwoord aan den geachten afgevaardigde, den heer VAN LÖBEN SELS — er op te wijzen, dat niet alleen den Minister van Oorlog de lof toekomt van te hebben samen-gewerkt met zijn ambtgenoot van Justitie, en dat met name de afgetreden Minister van Marine, admiraal WENTHOLT, in gelijke mate naar die samenwerking heeft gestreefd, zoodat ook aan hem een deel van den lof toekomt.

Een onderwerp dat ter sprake is gebracht door den heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE was de benoeming van de presidenten van de krijgsraden bij de zeemacht, die hij bij voorkeur gekozen wilde zien uit de officieren van de zeemacht, die den academischen graad van meester in de rechten hebben verworven. Hierbij sluit zich eenigermate aan de opmerking van den geachten afgevaardigde uit Noordholland over de benoeming van de leden van de krijgsraden bij de landmacht. Ik wensch dit gewichtige punt even te bezien.

Ik geloof, dat het voorzichtig is van de zijde van de Regeering om zich niet zoo positief uit te spreken als geschied is door de heeren VAN WASSENAER en STAAL. De een wenschte bepaald de benoeming van presidenten van den krijgsraad uit academisch gevormde marine-officieren, de ander wenscht ten aanzien van de voorziening in het lidmaatschap van de krijgsraden uitsluitend een opleiding op een bepaalden cursus. Ik geloof, dat ik het beste doe mij op het oogenblik een weinig vrij te houden en in het algemeen, wat de presidenten van de krijgsraden betreft, degenen te benoemen die op het oogenblik, dat ik aan de benoeming toe zal zijn, het meest in aanmerking komen. Ik geloof, dat de heer VAN WASSENAER met de formuleering van dit standpunt genoeg kan nemen.

Nu heeft de generaal STAAL gevraagd, of ik geen afstand zou willen doen van het geven van steun aan de volledige academische opleiding en daarentegen krachtig zou willen steunen het bezoeken van een specialen cursus.

Wat het eerste punt betreft, kan ik den geachten afgevaardigde geen hem geheel bevredigend antwoord geven. Inderdaad ben ik van oordeel, dat de volledige academische opleiding uit den aard der zaak beter is dan het opleiden door een specialen cursus; dit blijft altijd gelegenheidswerk, hoe goed men ook tracht zulk een cursus in te richten. Nu ontken ik de nadeelen niet, die de geachte afgevaardigde heeft opgesomd. Hij zeide: de academische opleiding doet schade aan de militaire opleiding; wanneer gij juristen vormt, dan raakt gij dezen misschien als officieren geheel kwijt. Het laatste is tot heden niet het geval geweest. De meesters in de rechten, die tevens officier zijn, zijn, voor zoover mij bekend, nog in het leger. Het zijn de heeren BARBAS en EYSTEN, die den graad van meester in de rechten hebben behaald.

Er zijn echter geen redenen, waarom ik niet zou voorstaan, dat officieren

de geheele juridische opleiding zich zouden verschaffen. Het wil mij voorkomen, dat er wel aanleiding zal zijn om te doen bij de landmacht wat de heer VAN WASSENAER als wensch voor de zeemacht uitsprak, nl. te benoemen tot presidenten van de krijgsraden officieren, die juristen zijn. Ik zeg niet, dat het gebeuren moet, maar ik kan mij denken, dat het wenschelijk is, en daarom zou ik niet gaarne geheel en al afstand willen doen van de gelegenheid om officieren de volledige academische opleiding te doen volgen. Maar wat nu het verzoek van den generaal STAAL betreft, ben ik gaarne bereid om krachtig het bezoek van een specialen cursus te bevorderen.

Ik kan den geachten afgevaardigde verzekeren, dat hetgeen dienaangaande in de Memorie van Antwoord is aangegeven, maar niet zoo is neergeschreven, maar dat ik inderdaad voornemens ben, zoodra de wet zal zijn aangenomen, ten spoedigste een begin van uitvoering te geven aan de denkbeelden, die ik heb neergeschreven.

Nu ik nog geen gelegenheid heb gehad, de zaak tot in alle consequentiën te overdenken, geloof ik, dat het beter is daaromtrent thans geen definitief antwoord te geven, maar wel wil ik toezeggen, dat de verschillende denkbeelden die zijn aangegeven een punt van overweging bij mijn Departement zullen uitmaken.

Dit zijn de eenige opmerkingen die ik naar aanleiding van dit wetsontwerp heb te maken.

De heer REGOUT, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal slechts een zeer kort oogenblik de aandacht van deze Vergadering vragen. Niet om critiek, uitgeoefend op dit wetsontwerp, te weerleggen — dit behoeft niet, omdat de verschillende leden van deze kamer, die het woord voerden, zich beperkt hebben tot het betuigen van hun ingenomenheid met de wetsvoordracht, welke voor ons ligt —, maar om even de aandacht te vestigen op iets, wat ik merkwaardig zou willen noemen.

Het staat vast, dat onder de burgerjuristen reeds lang de overtuiging bestond, dat in het militaire strafproces moderne begrippen ingang moesten vinden. Het woord „modern” neem ik nu niet in de beteekenis, waarin het b.v. wordt gebruikt in de verbinding „moderne strafrechtstheorieën”, doch met „moderne begrippen” heb ik thans op het oog begrippen als die, welke in dit wetsontwerp zijn belichaamd en meer in bijzonderheden zijn besproken door den heer VAN VOORST TOT VOORST en den Regeerings-commissaris.

Niettemin heeft deze herziening niet kunnen plaats vinden, dan na een zeer langdurigen voorafgaanden strijd tusschen de daarbij betrokken Departementen.

Telkens is het voorgekomen, dat, wanneer een Minister van Justitie in de richting wilde gaan, waarin thans dit wetsontwerp zich beweegt, bij de militaire Ministers daartegen bezwaren bestonden. Intusschen was dit niet altijd het geval. Ik kan er onder andere met voldoening op wijzen, dat een medelid van deze Vergadering, de heer STAAL, als Minister van Oorlog, wel degelijk geneigd werd gevonden om mede te werken in een richting als die, bij dit wetsontwerp aangegeven.

Wat ik constateeren wil, is nu dit, dat er heden in deze Vergadering zelfs geen stem is gehoord, die afkeurend zich uitte over de groote lijnen van dit ontwerp. In deze vergadering, waar juist de militair-deskundige elementen zoo talrijk vertegenwoordigd zijn, hebben wij uit den mond van vier tot oordeelen alleszins bevoegde leden steun gekregen voor de in

deze wetsvoordracht nedergelegde denkbeelden, hetgeen inderdaad van groote beteekenis is.

Dat de generaals VAN VOORT TOT VOORST, STAAL en VAN LÖBEN SELS en ook de heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE, die vroeger zee-officier was, allen hier hun instemming hebben betuigd met de algemeene richting van dit ontwerp, maakt, dat wij met des te grooter vertrouwen tot den uitvoeringsarbeid zullen overgaan.

Ik wensch bij de woorden van erkentelijkheid, welke mijn geachte ambtgenoot van Oorlog voor de ontvangst van dit wetsontwerp in deze Kamer gesproken heeft, de mijne toe te voegen.

Hetgeen hij zeide omtrent de benoeming van burger-presidenten van krijgsraden, onderschrijf ik ten volle. De voordrachten daartoe zullen door hem en mij gezamenlijk geschieden. Immers deze voordrachten moeten uitgaan òf van de Ministers van Oorlog en van Justitie, òf van die van Marine en Justitie. Ik kan aan het gezegde nog toevoegen, dat het ligt in de bedoeling van mijn ambtgenoot en mij, de indiening van een wetsontwerp te bevorderen, waarbij wordt voorgesteld aan de burger-presidenten van krijgsraden een zeer ruime bezoldiging toe te kennen, zulks ten einde zeker te zijn, dat zich voor die betrekking geschikte en ervaren krachten zullen aanbieden.

Het ligt namelijk in onze bedoeling de bezoldiging van den burger-rechtsgeleerden voorzitter van een krijgsraad geheel gelijk te stellen met die van den voorzitter van een rechtbank 2de klasse en, in overeenstemming daarmede, aan den fiscaal en den auditeur-militair een bezoldiging te geven geheel gelijk aan die van den officier van justitie bij een zoodanige rechtbank. De bezoldiging van het Hoog Militair Gerechtshof stellen wij ons voor te regelen op den voet van die van een gerechtshof, daarbij intusschen niet als model nemende het gerechtshof te Amsterdam, dat een eenigszins bevoorrechte positie in deze heeft boven de andere hoven, doch het hof te Arnhem of te 's Hertogenbosch. Ook voor de bezoldigde leden der militair-rechterlijke macht zal voorts gelden de opklimming van f 500 na elke vijf dienstjaren tot een maximum van f 1500, terwijl aan deze bepaling terugwerkende kracht zal gegeven worden tot het oogenblik van in dienst treden, een gelijke gunstige bepaling als ook voor de gewone rechterlijke macht geldt.

Hierdoor zal mijn ambtgenoot van Oorlog en Marine verkrijgen een waarborg, dat inderdaad voor het voorzitterschap van den krijgsraad zullen worden gevonden juristen, in elk opzicht daartoe bekwaam, en evenzeer, dat fiscaal bij den krijgsraad binnen het Rijk in Europa zal worden iemand, ervaren en doorkneed in de taak, die hij geroepen zal zijn te vervullen. Verwacht mag dus worden, dat, waar men nu voor het eerst zal krijgen de openbaarheid der zittingen van den krijgsraad den verdiger en verschillende andere nieuwe elementen van het militaire strafproces, er van af den eersten dag, waarop de herziene rechtspleging wordt toegepast, zal zijn een behoorlijke behandeling van zaken, en dat ten slotte een ieder zal moeten erkennen, dat thans inderdaad het militaire strafproces op betere leest geschoeid is.

De heer VAN WASSENAER VAN ROSANDE: Mijnheer de Voorzitter! Uit het antwoord van den Minister van Oorlog heb ik met genoegen kunnen constateeren, dat Zijn Excellentie, behalve een dapper krijgsman en een organisateur eerste klasse, ook is een fijn diplomaat.

De door hem gesproken woorden geven mij aanleiding te gelooven, dat

hetgeen ik gezegd heb vooral wegens de redenen, die ik daarvoor aanvoerde, door de Regeering in ernstige overweging zal worden genomen.

De beraadslaging wordt gesloten en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Voorbereiding invoering militair strafwetboek en wet op de krijgstuicht.

Bij gemeenschappelijke beschikking van 7/9 October 1912 werd door den Minister van Justitie, den Minister van Oorlog ad interim Minister van Marine en den Minister van Oorlog, besloten:

A. ter voorbereiding van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht eene ambtelijke commissie in te stellen, aan welke is opgedragen het samenstellen van de voor zoodanige invoering benoodigde ontwerpen van wet met de daarbij behoorende memoriën van toelichting;

B. te benoemen:

tot lid, tevens voorzitter dier commissie: mr. H. C. DRESSELHUYTS, secretaris-generaal bij het Departement van Justitie, te 's-Gravenhage;

tot lid, tevens secretaris: mr. J. V. VAN DIJCK, referendaris bij het Departement van Justitie, te 's-Gravenhage;

tot leden:

P. P. C. COLLETTE, kolonel-commandant van het derde regiment infanterie, te Bergen op Zoom;

jhr. mr. dr. B. DE JONG VAN BEEK EN DONK, hoofdcommies bij het Departement van Justitie, te 's-Gravenhage;

dr. R. E. KRÄMER, hoofdcommies bij het Departement van Oorlog te 's-Gravenhage;

mr. W. F. VAN MEURS, auditeur-militair in het derde militaire arrondissement te Arnhem;

N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE, hoofdinspecteur van administratie bij de zeemacht, te 's-Gravenhage;

C. toe te voegen als adjunct-secretaris: mr. W. C. WENDELAAR, werkzaam gesteld bij het Departement van Oorlog, te 's-Gravenhage;

D. te bepalen, dat dit besluit in de *Nederlandsche Staatscourant* zal worden geplaatst en daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Het medetellen van den tijd, gedurende welken militaire gevangenisstraf wordt ondergaan, bij toepassing van de Militiewet.

Bij Koninklijk Besluit van 7 October 1912 n°. 28, opgenomen in het Weekblad voor de Burgerlijke Administratie n°. 3306, is beslist dat art. 16 der Wet van 14 November 1879 (*Stbl.* 193) niet medebrengt, dat, waar het de toepassing van de Militiewet geldt, een veroordeelde tot militaire gevangenisstraf geacht moet worden gedurende den tijd zijner opsluiting niet „in dienst” te zijn of niet „gediend” te hebben.

Overwogen werd o. a.:

„dat Gedeputeerde Staten (van Noord-Holland) bij de berekening van

„den diensttijd van B. C. VAN DER POEL ten onrechte geen rekening hebben „gehouden met de twee maanden, gedurende welke hij militaire gevangenisstraf ondergaan heeft;

„dat toch de bepaling van art. 16 der wet van 14 November 1879 („*Staatsblad* n°. 193), gewijzigd bij artikel 9 der wet van 15 April 1886 („*Staatsblad* n°. 64) geenszins medebrengt, waar het de toepassing van „de Militiewet geldt, de veroordeelde tot militaire gevangenisstraf geacht „moet worden, gedurende den tijd zijner opsluiting niet „in dienst” te zijn „of niet „gediend” te hebben, maar dit wetsvoorschrift alleen ten gevolge „heeft, dat de duur van de verplichting tot dienst, uit overeenkomst of „uit de wet voortvloeiende, voor hem verlengd wordt met den tijd zijner „opsluiting;

„dat met inbegrip van de twee maanden, die door Gedeputeerde Staten „niet in aanmerking zijn gebracht, BARTHOLOMEËS CORNELIS VAN DER POEL „gedurende den bij art. 24, lid I 3°. der Militiewet gevordenden tijd van „vijf jaren als vrijwilliger bij de Zeemacht heeft gediend en mitsdien JOHANNES LEONARDUS VAN DER POEL als tweede zoon uit een gezin van vier „broeders, wegens broederdienst recht heeft op vrijstelling.”

Voorwaardelijke strafopschorting.

Bij Koninklijke Boodschap van 24 Juli 1912 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden een ontwerp van wet tot vaststelling van nadere strafrechterlijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Plaatsgebrek noopt ons, de publicatie van dit wetsontwerp uit te stellen tot een volgende aflevering.

Uit het „Weekblad voor het Recht”.

De redactie van het W. v. h. R. was zoo vriendelijk in W. n°. 9317 eenige regelen te wijden aan het Mil. Recht. Tijdschr., naar aanleiding van de toen verschenen Afl. 3, 4 en 5 van Deel VII en de daaruit blijkende redactieverwisseling. Zij deelde daaromtrent het volgende mede:

„Volgens beschikking van de Ministers van Marine en van Oorlog is de redactie thans tijdelijk opgedragen aan den Hoofdinspecteur van Administratie der Koninklijke Marine, N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE, met bepaling dat ook thans de inhoud van het tijdschrift, zoo noodig en te zijner beoordeeling, voorloopig voornamelijk tot de militaire jurisprudentie bepaald zal blijven. Dit laatste is nu ook in deze aflevering geschied. Van de 239 bladzijden bevatten 180 militair-rechterlijke uitspraken. Het eigenaardige, semi-officieele karakter van dit tijdschrift komt overigens in deze hier medegedeelde beschikkingen wel zeer duidelijk uit.

Op bl. 225 komt in eene noot eene opmerking voor aan ons adres ter gelegenheid aan de overneming van onze beschouwingen uit W. n°. 9281. Daarin wordt de vraag gesteld, of wij goede gronden hebben te meenen, dat een officier van administratie het fiscaalschap bij den krijgswaad te Amsterdam niet en dat bij de krijgswaaden der Zeemacht elders wel kan vervullen. Wij zouden meenen, dat aldus de quaestie toch zeer onzuiver gesteld wordt. Voor de krijgswaaden buitengaats zal de aanstelling van een burgerrechts-

geleerde als fiscaal wel uitgesloten zijn. De eenige vraag is dus, of het wenschelijk kan zijn voor die functie bij den Zeekrijgsraad te Amsterdam een burgerrechtsgeleerde aan te stellen. Evenmin als de Regeering in hare toelichtende nota zouden wij bij het bevestigend antwoord van die vraag tekort willen doen aan de uitnemende diensten tot dusver door de Officieren van Administratie bewezen. Het is geene miskenning van die verdiensten, wanneer men meent dat voor eene rechtsgeleerde taak toch in de allereerste plaats een rechtsgeleerde is aangewezen."

In W. No. 9379 spreekt de redactie van dat weekblad het volgende oordeel uit over de instelling der ambtelijke commissie van voorbereiding voor de invoering van het nieuwe militaire strafrecht:

„Eene uitmuntend samengestelde commissie ongetwijfeld, wier arbeid zeker het bewijs zal leveren van de deskundigheid harer leden. Toch kunnen wij niet zeggen, dat wij van de instelling dezer commissie met instemming kennis namen. Dit jaar, bij de behandeling van de herzieningsvraag van het B. W. in de Juristen-Vergadering, werd krachtig de meening bepleit, dat de eventueele samenstelling van een nieuw Wetboek aan één man moest worden opgedragen. Wij opperden toen zelf eenigen twijfel aan de juistheid van dit voorstel. Een Wetboek door één persoon ontworpen draagt tezeer den stempel van de richting en overtuiging van den maker; bij een werk als een B. W. kan dit tot groot bezwaar voeren. Doch hier was wetgevende arbeid te verrichten van technischen aard, waarbij groote vragen van beginsel niet of slechts zeer weinig ter sprake zullen komen. Het probleem van de afzonderlijke militaire rechtspleging zal niet door deze Commissie ter oplossing moeten worden gebracht. Haar ambtelijk karakter wijst er op, dat het te verrichten werk van ambtelijken aard zal zijn. Daarvoor is nu o. i. eene commissie van zeven leden niet gewenscht. De hier tot stand te brengen arbeid ware beter aan één deskundigen ambtenaar opgedragen aan wien dan een tweede ambtenaar als hulp, als secretaris had kunnen worden toegevoegd. Zoo noodig zou de voltooide arbeid aan het oordeel van enkele militaire deskundigen kunnen zijn onderworpen. Op deze wijze zou sneller, misschien ook wel beter kunnen zijn gearbeid. Aan commissie-werk zijn groote bezwaren verbonden. Wij vertrouwen, dat de nu benoemde commissie onder haren voortvarenden voorzitter zal trachten hare taak met bekwamen spoed te vervullen. Toch zal zij niet zoo snel kunnen werken, als één man dit zou kunnen doen, die al zijn tijd en werkkraft aan den arbeid had kunnen geven. Wij weten niet, of het instellen van eene „ambtelijke” commissie iets nieuws is, dan wel of het meer voorgekomen is. In elk geval hopen wij, dat dergelijke commissies groote uitzondering zullen blijven. Wij hebben staatscommissies genoeg; het is niet noodig naast deze ook het instituut der ambtelijke commissies tot bloei te brengen.”

In Deel VII bladz. 250 M. R. T. werd door ons uit het W. v. h. R. overgenomen een redactioneel bericht getiteld „*Ambtshalve verdediging (?)*”, waaromtrent in W. N°. 9322 een nader bericht voorkomt, luidende als volgt:

„In n°. 9285 maakten wij onder bovenstaand opschrift eene opmerking naar aanleiding van eene indirect aan De West ontleende mededeeling omtrent hetgeen door een toegevoegden verdediger zou zijn gezegd. Wij ontvingen thans een schrijven van den heer S. BUENO BIBAZ, Practizijn en

Lid van de Koloniale Staten, waarin ons allereerst wordt verweten, dat wij aan onze opmerking niet de reserve hebben doen voorafgaan „indien het verslag in het blad de West waarheid bevat”. Wij antwoorden, dat eene dergelijke reserve eensdeels vanzelf mag worden ondersteld, anderdeels weinig te pas komt, als wij te doen hebben met een verslag van eene openbare terechtzitting en het toch weinig voor de hand ligt om aan te nemen, dat daarin aan een verdediger zulke woorden in den mond worden gelegd, als hij die niet gesproken heeft. Nu deelt de heer BIBAZ ons mede, dat het blad „De West” bekend staat als onbetrouwbaar en dat men in de Kolonie geene notitie neemt van wat er in staat. Of dat zoo is weten wij niet. Wij ontleenden, nadat er van betrouwbare zijde onze aandacht op was gevestigd, ons bericht rechtstreeks aan „Het Koloniaal Weekblad”, Orgaan der Vereeniging Oost en West, en vermeldden nauwkeurig onze bronnen. Van eenige onvoorzichtigheid onzerzijds kan dus geen sprake zijn. Intusschen waar het op aankomt is, dat de heer BIBAZ het als een bepaalde *omwaarheid* qualificeert, dat de verdediger van een der beschuldigten zijn spijt er over zou hebben betuigd dat de beschuldigde niet zou worden opgehangen. De verdediger heeft na de uitspraak van het vonnis een gemotiveerd request aan den Gouverneur ingediend om den veroordeele gratie van de doodstraf te verleen. De verdediger is, zoo voegt de heer BIBAZ er bij, een groot tegenstander van de doodstraf en heeft zich reeds 14 jaren geleden door een artikel in de Telegraaf als zoodanig doen kennen. Wij verheugen ons over die mededeelingen, waaraan wij gaarne openbaarheid verleen.

Onder het opschrift „Poging bij diefstal” komt in W. N°. 9378 het volgende bericht voor, dat ons ook voor de militaire rechtspraak van voldoende belang voorkomt om het hier over te nemen.

„In verband met rechterlijke beslissingen ten onzent lijkt het niet zonder belang de aandacht te vestigen op eene beslissing van het Hof van Appèl te Parijs, die wij dezer dagen vonden in de Gazette des Tribunaux. Een zeker individu werd gevonden in knielende houding voor eene deur op de eerste étage van een huis, terwijl een ander individu buiten de wacht hield. Na zijne aanhouding bleek eerstbedoelde persoon in het bezit van een breekijzer en van valsche sleutels, terwijl hij erkende in het huis te zijn binnengedrongen om te stelen. De rechtbank veroordeelde hem wegens poging tot diefstal tot zes maanden gevangenisstraf doch het Hof vernietigde deze uitspraak op de volgende gronden: „Considérant que, si le commencement d'exécution de la tentative de vol résulte suffisamment du fait, par un individu muni d'instruments de cambriolage, de pénétrer dans l'escalier d'une maison, en avouant qu'il a eu l'intention d'y commettre un vol, il n'est pas possible, dans l'affaire actuelle de préciser la circonstance qui a empêché P. de continuer l'exécution et de perpétrer le délit; qu'en conséquence il est impossible d'affirmer que la tentative de vol reprochée à P., quoique dépassant les actes préparatoires, n'ait manqué son effet que par une circonstance indépendante de la volonté de son auteur, élément nécessaire pour que la tentative soit punissable”.

L'Education du soldat.

„Rien n'oblige un passant, fût-il citoyen français, à saluer le drapeau national.”

Telle est du moins l'opinion d'un de nos commandans de corps d'armée. Mais je veux simplement raconter les faits.

Il y a quelque temps, le drapeau du 127e de ligne passait dans une rue de Valenciennes; la compagnie qui l'escortait était suivie immédiatement par un escadron de cuirassiers à pied. Le détachement croisa un groupe d'ouvriers qui, tous, se découvrirent, sauf un.

L'homme qui était resté couvert regardait le drapeau d'un air si provocant et goguenard, que le jeune lieutenant de cuirassiers qui, en l'absence de son capitaine, commandait l'escadron, ne put se contenir: il quitta sa place, s'avança vers le malotru et, d'un mouvement instinctif, presque „réflexe”, il lui fit sauter sa casquette...

L'autre, d'ailleurs, se garda bien de protester; piteusement, il ramassa sa casquette et s'en fut, sans demander son reste...

Mais un journal radical, mis au courant de l'incident, s'en empare, l'exagère, dénonce l'officier comme un clérical, et affirme que sa „victime” était un ouvrier *étranger*, en sorte que, s'il y avait eu „provocation” dans la circonstance, elle émanait, non de l'ouvrier, mais de l'officier.

A la lecture du journal, le commandant du corps d'armée prescrit une enquête; le colonel du 127e fournit un rapport, dans lequel il rétablit les faits et, constatant que l'individu décoiffé, dont la qualité d'étranger n'était d'ailleurs nullement prouvée, n'avait porté plainte ni à l'autorité militaire, ni au commissaire de police, le colonel concluait à ce qu'aucune suite ne fût donnée à l'affaire, c'est-à-dire à la simple dénonciation du journal radical.

Contrairement à ces conclusions, le lieutenant a été puni de huit jours d'arrêts, avec ce motif:

„Etant sous les armes, avoir quitté son poste pour frapper un passant dont l'attitude lui déplaisait, et sans AUCUNE PROVOCATION de la part de ce dernier.”

Et le commandant de corps d'armée accompagnait le libellé de la punition des considérations suivantes:

„Rien n'oblige un passant, fût-il citoyen français, à saluer le drapeau national, *a fortiori* si ce passant est un étranger. Ceci est une affaire de mœurs et d'éducation, comme le fait de se découvrir devant un enterrement ou devant certains emblèmes religieux. En agissant comme il l'a fait, le lieutenant a risqué de provoquer une bagarre, où LE BEAU ROLE n'eût certainement pas été de son côté...”

Le commandant de corps d'armée qui définit ainsi le rôle de l'officier auprès du drapeau, est M. le général CREMER, écrivain militaire distingué auquel nous devons notamment un ouvrage important sur *l'Education du soldat*.

FRANC-NOHAIN.

Van zeer geachte zijde ontvingen wij bovenstaand artikel in Jen vorm van een uitknipsel uit een nummer van de „Echo de Paris” (naar wij meenen van Juli jl.). Gaarne voldeden wij aan het verzoek tot opname in dit tijdschrift. Wij laten hierop echter volgen een onder de rubriek „Spreekcel” voorkomend stukje in het ochtendblad van de „Nieuwe Courant” van Vrijdag 20 September 1912. Wij meenen, dat eene waarschuwing aan de Nederlandsche officieren om niet voor een vaandel groetende burgers niet het hoofddekseel van het hoofd te slaan, wel overbodig zal zijn, uit hoofde van de veelvuldigheid der voorkomende gevallen en de te groote

kans om te onzent met den disciplinairen of den strafrechter in aanraking te komen.

Een abonnée schrijft ons:

Ter gelegenheid van den intocht der Koningin te Parijs op 1 Juni viel het mij op, hoe bij het komen en gaan der afzettingstroepen *ieder burger van hoog tot laag* de vaandels groette.

Was er Dinsdag in den Haag één burger, die zoo iets mals deed? Neen, daarvoor zijn wij te verstandig! Uit mijn Haagsche jeugdijaren is me altijd bijgebleven de treffende opmerking van een juffrouw, bij een parade op de Maliebaan: „Kèk, die vent groet voor dat lappie doek”.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Eene „principiële kwestie”.

Tijdens de beraadslagingen van de Tweede Kamer over het ontwerp van Wet tot herziening van de militaire rechtspleging, werd op 13 Juni 1912 door den afgevaardigde, den heer VAN HAMEL, naar aanleiding van het door een ander lid geuite vermoeden, dat de rechtspraak bij de nieuwe regeling het vertrouwen zou verliezen van de officieren, opgemerkt: „dat dit geheel „zal afhangen van wat men den officier leert en inprent. Wanneer men” — aldus de heer VAN HAMEL — „hun (de officieren) leert en inprent dat het „militair gezag het hoogst is en een generaal altijd en overal tegenover „zijne ondergeschikten het allerhoogste en allerlaatste woord moet hebben, „dan zullen hunne opvattingen geheel anders worden dan wanneer men „hun van den beginne af voorhoudt dat in de rechtspraak de Krijgsraad „het beslissende woord spreekt en boven den Krijgsraad het Hoog Militair „Gerechtshof het hoogste gezag is.

„Ik herinner mij uit de Kamerdebatten bij de oorlogsbegroting voor „1910 het geval van den kolonel, die een officier had gestraft en deswege „zich voor het H. M. G. moest verantwoorden, en ten aanzien van wien „door dat gerechtshof in zijn uitspraak was overwogen dat hij inderdaad „misbruik van zijn gezag had gemaakt. De Minister van Oorlog had daarop „verklaard: ik geloof niet aan misbruik van gezag; van militaire zijde „werd deze houding van den Minister geprezen, maar in deze Kamer vond „zij bij velen krachtige bestrijding als een miskening van het gezag van „het H. M. G. Waarin lag de grondoorzaak voor zoodanige opvatting van „zoo vele officieren en van den Minister? M. i. daaraan dat hun niet van „den beginne af eerbied ook voor de rechterlijke autoriteit wordt ingeprint. „Wanneer men den officieren van den beginne af geleerd had dat het „H. M. G. in zaken als deze de beslissende stem heeft, dan zouden zij ook „dit artikel in hun militairen catechismus hebben opgenomen”. (1)

Waren deze woorden niet uitgesproken in de Tweede Kamer, door een oud-hoogleraar in het strafrecht, de strafvordering en de filosofie van het recht, dan zou geen voldoende aanleiding bestaan voor eene bespreking van het onderwerp dat aan die woorden ten grondslag strekt, en dat in de Staten-Generaal, bij de behandeling van Hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1910, tot verschillende beschouwingen aanleiding heeft gegeven. (2) Het kan overbodig worden geacht die beschouwingen, welke niet zelden

(1) Zie bladz. 2178 Handelingen 2e K. 1911/12.

(2) Zie: Handelingen 2e K. 17 Dec. 1909, bladz. 1098 en volg.; en Handelingen 1e K. 8 Febr. 1910, bladz. 359 en volg.

maar al te zeer het kenmerk dragen van onvolledige bekendheid met of verminking van de ware toedracht van zaken, te weerleggen, nadat in de Tweede Kamer door de h.h. DE SAVORNIN LOHMAN, TYDEMAN EN DUYMAER VAN TWIST, in de Eerste Kamer door den heer VAN VOORST TOT VOORST, en in beide takken der Volksvertegenwoordiging door den Minister van Oorlog COOL, de door diens ambtsvoorganger in deze zaak gevolgde handelwijze, blijkens hunne redevoeringen, volledig werd beaamd.

Nu evenwel de heer VAN HAMEL, in de Tweede Kamer, opnieuw over de verhouding van den Minister van Oorlog tot het H. M. G. beschouwingen heeft doen hooren, welke niet op juistheid kunnen bogen, en deze afgevaardigde, na alles wat over deze aangelegenheid ook in de Eerste Kamer is gesproken, daarmede geen rekening schijnt te houden, mag niet langer worden gezwegen, en dit te minder omdat hetgeen in 1908/09 is voorgevallen zich, indien geen wetswijziging plaats heeft, als het ware elken dag nogmaals zou kunnen voordoen. Dat de oud-hoogleraar in deze aangelegenheid, door hem in de Kamerzitting van 23 Dec. 1909 een „*princiële kwestie*” genoemd, het recht niet aan zijne zijde heeft, zal hieronder worden aangetoond.

Wil men met juistheid over eene zaak als deze doen oordeelen, dan is het een eerste vereischte dat men een getrouwe voorstelling geeft van de feiten welke de eigenlijke kwestie vormen, en van de omstandigheden welke daarop van invloed waren. Het zou overbodig zijn deze stelling tegenover een rechtsgeleerde voorop te plaatsen, ware het niet dat de heer VAN HAMEL zich in de Kamerzitting van 13 Juni 1912 daaraan niet heeft gehouden. Hij zeide bij die gelegenheid: „*Ik herinner mij uit de Kamerdebatten bij de Oorlogsbegrooing voor 1910 het geval van den kolonel, die een officier had gestraft en deswege zich voor het H. M. G. moest verantwoorden en ten aanzien van wien door dat gerechtshof in zijn uitspraak was overwogen dat hij inderdaad misbruik van zijn gezag had gemaakt*”. (1) Die herinnering was onjuist en dit wel op een voornaam punt. Het was niet de kolonel die een officier had gestraft en deswege zich voor het H. M. G. moest verantwoorden. Ware dit wèl het geval geweest dan zou de kolonel partij zijn geweest en, zooals men het soms nog wel, hoezeer oneigenlijk, noemt, als beklaagde hebben terecht gestaan. Hij zou dan, zooals de heer DE SAVORNIN LOHMAN in de zitting van 23 Dec. 1909 zoo terecht opmerkte, met zijn geheele verdediging voor den dag hebben kunnen komen. Dit laatste had de kolonel nu niet kunnen doen. Wel was hij als getuige gehoord maar geenszins was hem daarbij gelegenheid geschonken om, zooals de heer VAN HAMEL in Dec 1909 meende, „voor het Hof zijne „opvatting en de motiveering duidelijk uiteen te zetten, eerst schriftelijk „en later mondeling”.

Waar de voorstelling welke de heer VAN HAMEL van de zaak gaf op 13 Juni 1912, onjuist is, moge hier worden medegedeeld hoe het voorgevallene wèl aan de Kamer had moeten worden herinnerd.

Een kapitein werd door den *generaal*, divisie-commandant, gestraft omdat de kapitein in een aan den Minister van Oorlog gericht request, zijn kolonel beschuldigde van zeer laakbare handelingen en vijandige gevoelens ten zijnen opzichte, welke beschuldigingen, naar de meening van den generaal, geen enkelen grond van waarheid bezaten. De kapitein diende over deze

(1) Dezerzijds gecursiveerd.

straf eene klacht in bij het H. M. G. Het Hof riep bij het onderzoek den kolonel op om dezen als getuige te hooren. Bij 's Hof's resolutie van 16 Maart 1909 werd de door den generaal opgelegde straf aanmerkelijk verlicht, en de strafreden gewijzigd. In een der overwegingen van het Hof, in de resolutie opgenomen ter motiveering van die wijzigingen, deed het Hof als zijn gevoelen kennen, dat het optreden van den kolonel tegenover den kapitein „niet ten onrechte door dezen, in zijn aan den Minister gericht request, als misbruik van gezag werd gequalificeerd.”

De kolonel ontving het voor den kapitein bestemde afschrift dezer resolutie, ter uitreiking aan dezen.

In de overtuiging dat hem door een en ander door het H. M. G. onrecht werd aangedaan, richtte de kolonel daarop een verzoekschrift aan H. M. de Koningin, waarin hij zijn diep leedwezen te kennen gaf over de wijze waarop het Hof zich in die resolutie over zijne handelingen en beweegredenen had uitgelaten, en voorts te kennen gaf dat het H. M. G. bij de behandeling der zaak niet beschikte over alle gegevens en over alle bescheiden, betrekking hebbende op de aangelegenheden welke het onderwerp van het verhoor uitmaakten; dat de beweegredenen van hem, kolonel, geheel andere waren dan door het H. M. G. werden aangenomen op grond van de gegevens, waarover het Hof beschikte; dat hij een helder licht wilde doen vallen op zijne bedoelingen en handelingen, en daarom aan H. M. verzocht, een nader onderzoek te doen instellen. Beide chefs van den Kolonel, nl. de divisie-commandant en de commandant van het veldleger, ondersteunden het verzoek. Het door den kolonel verzochte onderzoek werd door den Minister persoonlijk ingesteld — waarom zal nader blijken —, en het gevolg was dat, met machtiging van H. M., aan den kolonel, als eene beschikking op zijn request, werd te kennen gegeven dat „de Minister, „persoonlijk, na volledige kennisneming van alle schriftelijke bescheiden „op deze aangelegenheid betrekking hebbende, geen aanleiding heeft gevonden om te verklaren dat in deze door den kolonel misbruik van gezag „is gemaakt”, en de kolonel gemachtigd werd „van deze verklaring zoo „noodig gebruik te maken waar zulks hem goeddunkt.”

Ziedaar de juiste vermelding der feiten, welke bij eene bespreking van de „*principiële kwestie*” op den voorgrond treden. Het verschil met hetgeen de heer VAN HAMEL in de Kamer zeide, is voorzeker groot.

Korten tijd nadat de kolonel van deze beschikking het gebruik had gemaakt dat hem al dadelijk noodig voorkwam, werd in enkele organen van de dagblad-pers de zaak besproken, en daarover geschreven op eene wijze, welke maar al te zeer het kenmerk droeg van oppervlakkigheid, partijdigheid en onwaarheid, en waarbij meer in het bijzonder den Minister werd verweten, zich, door het geven van deze beschikking, boven den rechter te hebben gesteld.

In het Voorl. Verslag der Tweede Kamer over Hoofdst. VIII voor 1910 werd, als de meening „der leden die de zaak ter sprake brachten”, opgenomen dat het optreden van den Minister „ingaaude tegen een uitspraak van het H. M. G. onverdedigbaar is geweest”. Tijdens de begroting voor Justitie in de Tweede Kamer in openbare beraadslaging was, werd door den afgevaardigde, den heer VAN SASSE VAN YSSELT, gezegd dat de Minister gemeend had „een sententie (1) van het hoogste rechtscollege van de militairen

(1) Het H. M. G. geeft in klachtzaken geen sententie maar eene resolutie. Waartoe dit verschil noodig is en of het met de wet strookt, blijve ter beslissing van de rechts-

„gewoon weg op zij te moeten zetten”. Wel nam genoemde afgevaardigde deze woorden in de zitting van 17 Dec. 1909, gedeeltelijk terug toen hij zeide: „de sententie zelf is alzoo door den Minister niet op zij gezet. Maar „wel is door den Minister op zij gezet een overweging welke in de sententie „van het H. M. G. voorkwam . . . „Ik blijf het betreuren dat de Minister „heeft gemeend als appel- cassatie- of revisie-rechter te moeten optreden, „waar de Wet hem daartoe niet de bevoegdheid gaf . . . ; een rechterlijk „gewijsde moet ook voor den Minister van Oorlog een uitspraak zijn, die „hij ten volle heeft te eerbiedigen.”

Nog andere leden der Tweede Kamer gaven bij dezelfde gelegenheid te kennen dat zij de handeling des Ministers afkeurden. De grondtoon van hunne redevoeringen was dat het uitvoerend gezag zich een oppertoezicht had toegeëigend over de rechterlijke macht, en dat de Minister zich boven den rechter had gesteld.

De heer VAN HAMEL gaf als zijn gevoelen te kennen o.a. dat „de be- „doeling (van de beschikking) een op zijschuiven van de uitspraak van „het Hof, wel zeer duidelijk was, *anders toch ware dit optreden van den „Minister geheel onnoodig geweest*”. (1) Tot opheldering zijner meening dat de Minister zijne bevoegdheid te buiten was gegaan, gaf genoemde afgevaardigde een voorbeeld, ontleend aan het ambtelijk leven van een burgemeester, die, als hulp-officier van Justitie, bij een huiszoeking verzet ondervindt. Als bij rechterlijke uitspraak wordt geconstateerd dat de burgemeester bij die huiszoeking niet was in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, zoodat er dus geen weerspannigheid in den zin der Wet kan worden ten laste gelegd, zou er dan — zoo vroeg de heer VAN HAMEL — een Commissaris der Koningin worden gevonden die dezen burgemeester een verklaring in handen zou geven dat hij wèl in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening was geweest? Dat dit voorbeeld i. c. onbruikbaar was, werd aangetoond door den afgevaardigde voor Tiel, den heer TYDEMAN, die, evenals de heer de SAVORNIN LOHMAN, het alleszins duidelijke en afdoende betoog leverde dat den Minister, wegens het geven van de beschikking, geen blaam kan treffen, omdat hij wel had moeten handelen, zooals hij deed. Beide afgevaardigden gevoelden dat 's Ministers optreden wel op iets anders berustte dan op een streven om een uitspraak van het H. M. G. op zij te schuiven, terwijl zij de onjuistheid aantoonde van de bewering van andere leden, dat de Minister zich boven den rechter had gesteld. Zooals zij helder in het licht stelden is eene, door den rechter in een der overwegingen van eene sententie nedergelegde meening over eene handeling van een persoon, die in een zaak geen partij maar slechts getuige is geweest, geen gewijsde noch rechterlijke beslissing ten aanzien van dien persoon.

Van alle leden der Tweede Kamer, die zich in ongunstigen zin over het optreden van den Minister uitlieten, was het de heer VAN HAMEL wiens oordeel het scherpst was, toen hij zeide dat ware 's Ministers bedoeling niet geweest een uitspraak van het H. M. G. op zij te schuiven, het optreden van den Minister geheel onnoodig zou zijn geweest.

Moet het verwondering wekken dat door geen der Tweede Kamerleden die 's Ministers handeling zoo afkeurden, is nagegaan of er niet eenig

geleerden. Het geldt „bij klachtzaken, een geschil over de toepassing van disciplinaire „maatregelen”, zoo zegt het Hof in zijn Memorie, gericht aan de Koningin, over de toepassing van art. 77 der Prov. Instructie v. h. H. M. G. (Zie Mil. Recht. Tijdschr. Dl. I bladz. 121—132). In dat geschil geeft het H. M. G. een beslissing.

(1) Dezerzijds gecursiveerd.

wettelijk voorschrift bestond waarin het een of ander voorkwam omtrent het misbruik maken van gezag door officieren, het is onbegrijpelijk dat de heer VAN HAMEL, een rechtsgeleerde van zoo grooten naam die, voordat hij het hoogleeraarsambt aanvaardde als raad-adviseur werkzaam is geweest aan het Departement van Oorlog en in die betrekking de aangewezen hoofdamtenaar was om in rechterlijke kwesties den Minister voor te lichten, onbekend was met — althans niet gedacht heeft aan — de Wet waarin is bepaald wat moet geschieden met een officier, die misbruik van gezag heeft gemaakt.

Reeds in de Wet van 28 Aug. 1851 (*Staatsblad* n°. 128) regelende de bevordering, het ontslag enz. van de officieren der landmacht, kwam de bepaling voor dat misbruik maken van gezag reden kon zijn om een officier niet eervol uit den dienst te ontslaan. Een dergelijke bepaling is opgenomen in art. 42 punt 2° van de Wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n°. 89) welke de Wet van 1851 heeft vervangen. Zij luidt: „Een officier kan door „Ons niet-eervol uit den dienst worden ontslagen:

„1°. . . .

„2°. wegens opzettelijke en herhaalde ongehoorzaamheid, mishandeling „van ondergeschikten of misbruik maken van gezag, inzonderheid wanneer „door eene of andere dezer handelingen stellig nadeel aan den dienst of „aan eenig persoon is toegebracht.”

Op welke wijze zulk een niet-eervol ontslag eventueel tot stand kan komen, is in art. 43 omschreven: „Het ontslag bij het voorgaande artikel „bedoeld, kan niet plaats hebben dan op het advies van eenen Raad van „Onderzoek”

Hoe een officier voor zulk een Raad van Onderzoek komt, vermeldt art. 44: „Een officier kan alleen op schriftelijken last van Onzen Minister „van Oorlog voor eenen Raad van Onderzoek worden gebracht. Die last- „geving moet gegrond zijn: hetzij op een rechterlijk gewijsde, hetzij op „andere betrouwbare bescheiden bij Onzen Minister van Oorlog inge- „komen; enz.

„De lastgeving moet uitdrukkelijk vermelden, welk feit of welke feiten „de Minister onderzocht wenschte te zien”.

Deze wetsbepalingen kennende, zal men niet kunnen beweren dat de Minister van Oorlog zich onttrekken kan aan een onderzoek, wanneer, door een rechterlijk college als het H. M. G., omtrent een als getuige in een klachtzaak opgetreden kolonel, in eene der overwegingen van de resolutie wordt geschreven dat de klager het optreden van dien kolonel niet ten onrechte als misbruik maken van gezag qualificeert. De heer VAN HAMEL schreef het optreden van den Minister toe, uitsluitend aan de bedoeling „de uitspraak van het Hof op zij te schuiven”, doch met welk recht kon hij dit doen?

Wel verre dat de Minister zich met het verwijt, door het H. M. G. aan den kolonel gericht, niet behoefde in te laten, was de Minister door de Wet *verplicht* zich daarmede te bemoeien, onverschillig of de kolonel al dan niet een onderzoek vroeg.

Toen het afschrift van 's Hof's resolutie bij het Departement van Oorlog werd ontvangen, was de Minister wegens ziekte afwezig. Ware dit niet het geval geweest, zeer zeker zou hij niet hebben gewacht op het request van den kolonel, alvorens een begin te maken met het onderzoek dat, volgens de Wet van 1902, een onvermijdelijk gevolg moest zijn van een der overwegingen van het Hof, tenzij men de overwegingen van het Hof niet au sérieux zou nemen! Op 29 April 1909 weder dienstdoende, vond hij aan

het Departement zoowel het afschrift der resolutie als het request van den kolonel. Aangezien den Minister, bij de behandeling van de verzoekschriften van den kapitein, aan het Departement ingediend in Juni en Juli 1908, waarin deze zich beklaagde over de handelingen van den kolonel te zijnen opzichte, *alle* bescheiden waren toegezonden, welke tot eene volledige beoordeeling dier handelingen onmisbaar waren — en welke het H. M. G. zooals hiervoren uit het request van den kolonel aan de Koningin is gebleken niet alle heeft gezien — was hij van oordeel dat, al kon de door den kolonel tegenover den kapitein gevolgde gedragslijn door hem niet in allen deele worden goedgekeurd, de qualificatie: *misbruik van gezag* door het Hof niet zou zijn gebezigd als dit rechtscollege 1°. alle stukken onder de oogen had gehad en 2°. den kolonel gelegenheid had geschonken, mondeling of schriftelijk, eene volledige verklaring te geven van zijn optreden tegenover den kapitein. Dat een en ander niet was geschied, werd den Minister door den kolonel, dien hij aan het Departement had ontboden voor het nader door hem ingestelde onderzoek, toegelicht. De kolonel was wel als getuige gehoord en had als zoodanig enkele door den president van het Hof gestelde vragen te beantwoorden gehad, maar een volledige opheldering van zijne handelingen had hij niet kunnen geven omdat hij daarvoor niet in de gelegenheid werd gesteld.

Bij bedoeld onderhoud herinnerde de Minister den kolonel ook aan de artt. 42 en 44 der Wet van 1902, welke herinnering echter overbodig bleek omdat deze hoofdofficier met den inhoud dier wetsartikelen zeer wel bekend was. Wat de kolonel het meeste wenschte was, zich voor het Hof te mogen verantwoorden door toepassing van art. 52 der Provisioneele Instructie voor het H. M. G., nl. ter purge stelling. Vermits het ook den Minister niet anders dan rationeel en billijk voorkwam dat de kolonel gelegenheid vond om tegenover het college dat hem, in de overweging eener niet voor hem bestemde resolutie, eene handeling toeschreef van zoo ongunstige en ernstige beteekenis, aan te toonen dat hij had gehandeld zooals zijn plicht hem voorschreef, wendde de Minister zich onder uiteenzetting van de zaak tot den Minister van Justitie, met het verzoek te mogen vernemen of het ter purge stellen, ook naar diens inzicht, niet het beste middel zou zijn, waarop aan den inhoud van het verzoekschrift van den kolonel zou kunnen worden voldaan. Het werd niet overbodig geacht daarbij tevens te wijzen op de meerbedoelde artt. 42 en 44 der Wet van 1902. Bij afwezigheid van den Minister van Justitie was het de Secretaris-Generaal van dit Departement met wien de Minister van Oorlog over de zaak, ook mondeling, beraadslaagde. Aangezien naar de meening van het Departement van Justitie aan den kolonel, in de *niet voor hem* bestemde resolutie van het Hof, *geen feit werd ten laste gelegd waarop door de Wet straf is bedreigd*, kwam het den Minister van Justitie niet waarschijnlijk voor dat een verzoek om purge door het H. M. G. ontvankelijk zou worden verklaard, doch stelde hij voor daarover het advies te vragen van den advocaat-fiscaal. Onder opmerking dat de handeling van den kolonel door het Hof werd gequalificeerd als *misbruik van gezag*, hetwelk, toegepast als in art. 365 van het Wetboek van Strafrecht aangegeven, onder bereik van dit artikel valt, en herhalende dat het z. i. niet dan rechtmatig was dat aan den kolonel gelegenheid zou worden geschonken, zich van hetgeen door het Hof ten zijnen nadeele werd gezegd in een niet voor hem bestemd stuk, vóór dat Hof te zuiveren, verzocht de Minister van Oorlog aan zijn ambtgenoot van Justitie het advies van den advocaat-fiscaal in te winnen. Dit advies liet zich niet lang wachten. Het luidde dat de kolonel van

het middel van purge geen gebruik kon maken, omdat hem geen delict ten laste was gelegd.

In de zitting der Tweede Kamer van 23 Dec. 1909 zeide de heer VAN HAMEL over deze kwestie: „ik laat echter daar de vraag of dat ter purge „stellen moest worden afgewezen op grond dat er geen sprake was van „een strafbaar feit maar ik meen reeds dat men niet aan het Hof kan „vragen ter purge stellen tegen een uitspraak van het Hof zelf „dat de formeele aanwending van dit instituut tegen het Hof zelf niet „passen zou, zoodat het ook m. i. in dit geval volkomen was uitgesloten.”

Het is jammer dat de heer VAN HAMEL niet heeft toegelicht waarom de vraag niet aan het Hof kon worden gedaan, en waarom dit niet zou passen. Dat ter purge stellen van een officier voor het Hof niet zou passen tegen *eene resolutie of uitspraak* van dit rechtscollege *welke op dien officier betrekking heeft*, welke voor hem bestemd is, waarin hij partij is, dit is zelfs voor een leek op rechtskundig gebied begrijpelijk; doch dit geval deed zich hier niet voor. Er was geen sprake van een vonnis, van een resolutie *voor den kolonel*. Zooals de heer TYDEMAN in dezelfde Kamerzitting zoo juist opmerkte, de kolonel was niet door de overweging van het Hof „schuldig verklaard aan misbruik van gezag. Er was eenvoudig „gezegd dat de uitdrukking die de klager, de kapitein, bezigde: misbruik „van gezag, aan het H. M. G. niet te sterk, niet ongepast voorkwam. „Meer is er niet gezegd, maar daardoor werd dan toch een blaam geworpen „op den kolonel”. Zich van die blaam te zuiveren, daarom was het dien officier te doen, en dit kon alleen dan volledig geschieden, wanneer het hoogste rechtscollege, hetwelk die blaam op den kolonel legde, bij onderzoek *van de zaak van den kolonel*, die blaam terugnam (1). Waar en de advocaatfiscaal en de Minister van Justitie evenwel van oordeel waren dat de weg van ter purge stellen voor den kolonel niet open stond, was deze toch zeker ten volle verantwoord dat hij een verzoek om toepassing van purge niet indiende. Hij kon wel niet anders dan aannemen dat zulk een verzoek zou worden afgewezen.

Wat de kolonel, volgens den heer VAN HAMEL, wèl had kunnen doen, was: „een brief schrijven aan het Hof en dan afwachten wat het Hof daarop zou antwoorden”. Is het vermoeden niet gegrond dat de kolonel, had deze dit gedaan, ook nu nog op een antwoord zou wachten? En zoo het Hof al geantwoord had, zou men dan in ernst kunnen meenen dat het Hof in dat antwoord de meerbedoelde overweging in de resolutie, in welken zin dan ook, zou toelichten. Inderdaad, wat de heer VAN HAMEL meende dat de kolonel wèl had kunnen doen, kon geen oplossing brengen.

Indien boven het H. M. G. nog een ander rechtscollege stond waar een klacht kon worden ingediend over de woorden, door het Hof ten aanzien van den kolonel bebezigd, dan zou het natuurlijk aangewezen zijn geweest dien weg te volgen. Nu deze niet bestond en ook die van ter purge stellen niet kon worden bestreden, bleef slechts over: na te gaan of de kolonel, naar aanleiding van hetgeen door het Hof over hem was gezegd, ingevolge artt. 42—44 voor een Raad van Onderzoek moest komen, ten einde van zulk een adviseerend college te vernemen of hij, kolonel, naar 's Raads gevoelen, uit den militairen dienst zou moeten worden ontslagen.

(1) Wel is waar zou het nemen van een onpartijdige beslissing voor het Hof hoogst moeilijk zijn geweest, omdat het college, door het terugnemen van die blaam, zich zelf een brevet zou uitreiken van onvoldoend onderzoek en onvoorzichtig oordeel; immers waar de betrokken overweging diende ter motiveering van de genomen beslissing, had een volledig onderzoek ook omtrent de handelwijze van den kolonel moeten zijn ingesteld.

Volgens art. 44, der wet van 1902 is de Minister van Oorlog de eenige autoriteit, welke last kan geven dat een officier voor een Raad van onderzoek wordt gebracht. Het spreekt van zelf dat, alvorens de Minister zulk een last geeft, hij moet onderzoeken of er voldoende gronden aanwezig zijn om een officier aan zulk eene behandeling te onderwerpen.

In de zitting van de Eerste Kamer der Staten Generaal, op 8 Febr. 1910, stelde de heer VAN DER FELTZ de vraag waarom in deze zaak de Minister persoonlijk een onderzoek moest instellen, waarom hij de betrekkelijke overweging van het Hof persoonlijk moest onderzoeken. Zijns inziens was dit niet noodig geweest, want volgens art. 44 kan de lastgeving om een officier voor een Raad van onderzoek te brengen o.a. gegrond zijn „op een rechtelijk gewijsde”. Zulk een gewijsde — beweerde de heer VAN DER FELTZ — was in deze aanwezig, want de uitspraak van het H. M. G. is als zoodanig te beschouwen. Een persoonlijk onderzoek van den Minister was dus z.i. niet vereischt. De Minister Cool heeft deze vraag van den heer VAN DER FELTZ niet volledig beantwoord, vermoedelijk omdat de strekking van de vraag niet zoo dadelijk voldoende werd begrepen. Het antwoord had moeten luiden dat de wet van 1902 in art. 44 het oog heeft op een *strafrechtelijk* gewijsde, d. i. een gewijsde in een strafzaak, en niet in een disciplinaire zaak. Dat dit inderdaad zoo is, blijkt genoegzaam uit punt 5 van art. 42 dier Wet, waarin gesproken wordt van den „veroordeelde”.

Doch zelfs aannemende dat met rechterlijk gewijsde in art. 44 óók bedoeld wordt de beslissing of resolutie van het H. M. G. in eene klachtzaak over eene disciplinaire straf, dan was in deze toch geen rechterlijk gewijsde aanwezig waarin de kolonel partij was; het gewijsde was niet voor den kolonel bestemd en slechts in een der overwegingen van het gewijsde werd indirect door het Hof aan den kolonel eene handeling toegeschreven welke, ware zij juist, hem volgens art. 42 punt 2 der Wet, in aanmerking zou kunnen brengen voor ontslag uit den dienst. Ware de kapitein gestraft door den kolonel, had de kapitein zich over die straf voor het Hof beklagd — zooals de heer VAN HAMEL de kwestie onjuist voorstelde —; had de kapitein gelijk gekregen, had het Hof in zijne resolutie omtrent den kolonel geconstateerd dat hij misbruik van gezag had gemaakt, dan zou er — zoo men een beslissing in een klachtzaak een rechtelijk gewijsde wil noemen als bedoeld in 5° van art. 42 — ten zijnen aanzien een rechterlijk gewijsde zijn geweest. Er zou dan door den rechter eene feitelijke beslissing zijn genomen, welke den Minister wellicht zou kunnen (1) ontheffen van de verplichting om persoonlijk een volledig onderzoek in te stellen, terwijl, naar de *thans bestaande* wetgeving, een Raad van onderzoek zulk eene beslissing als een bewezen feit zou kunnen (1) aanvaarden, en slechts zou hebben nategaan of de handeling van den kolonel hem onwaardig maakte officier te blijven.

De woorden *thans bestaande* werden gecursiveerd omdat het niet ondienstig wordt geacht, daarvoor bijzondere aandacht te vragen. Gesteld dat de wet van 28 Ang. 1851 (*Staatsblad* n^o, 128) nog bestond, dan zou, als een officier voor een Raad van Onderzoek werd gesteld, bijv. wegens misbruik van gezag, volgens art. 35 dier Wet, door den Raad in de eerste plaats

(1) „Kunnen”, omdat de Wet noch den Minister, noch den Raad van Onderzoek, in zulk een geval vrijstelt van een onderzoek der geheele zaak. Alleen als zij overtuigd zijn van de juistheid van het gewijsde, zou een onderzoek hunnerzijds achterwege kunnen blijven.

antwoord gegeven moeten worden op de vraag: „Is de aangeklaagde „schuldig aan hetgeen hem ten laste is gelegd?”

Was het brengen van den officier voor den Raad een gevolg van punt 2 art. 27 dier Wet (nl. van een „regterlijke veroordeeling welke „hoezeer het verlies van den militairen rang niet uit haren aard tengevolge „hebbende, nogtans heeft plaats gehad wegens een handeling welke „hem onwaardig maakt den rang van officier te bekleeden”) dan zou de Raad wettelijk bevoegdheid hebben gehad om, als hij zich met de motiveering van den rechter dat de officier schuldig was aan misbruik van gezag, niet kon vereenigen, op de vraag ontkennend te antwoorden. Het H. M. G. had bij vonnis een officier wegens misbruik van gezag kunnen straffen en de daarna bijeengeroepen Raad van Onderzoek kon toen wettelijk het gevoelen uitspreken dat die officier geen misbruik van gezag had gemaakt. Hoe onwaarschijnlijk het wel zou zijn dat destijds de Raad van Onderzoek aldus zou handelen, volgens de Wet *kon* het geschieden. Was de lastgeving van den Minister om den officier voor een Raad van Onderzoek te brengen, onder de Wet van 1851 op andere gegevens dan eene rechterlijke veroordeeling gegrond, dan was de eerste vraag, bedoeld in art. 35 der Wet van 1851 evenwel volkomen op haar plaats. De Minister kon toen, op grond van de bij hem ingekomen stukken (art. 31) *vermoeden* dat een officier schuldig was, de Raad van Onderzoek had juist uit te maken of dit vermoeden z. i. gegrond was en de Minister kon zich op die wijze ontheven achten van de verplichting om dit zelfstandig tot in alle bijzonderheden te onderzoeken.

De Wet van 1902 bracht evenwel op dit punt een aanmerkelijke verandering te weeg. Waren, volgens de Wet van 1851, de vragen, door den Raad te beantwoorden: 1°. Is de aangeklaagde schuldig aan hetgeen hem ten laste wordt gelegd? — en in bevestigend geval —,

2°. moet de beschuldigde diensvolgens uit den dienst worden ontslagen? — en in bevestigend geval —

3°. Zijn er verzachtende omstandigheden aanwezig?

de Wet van 1902 (art. 56) stelt als vragen:

1°. Zijn er op grond van een of meer der ten laste gelegde en naar uwe overtuiging bewezen feiten, termen tot het verleenen van een niet eervol ontslag? — en bij toestemmende beantwoording —

2°. Zijn er verzachtende omstandigheden?

De afzonderlijke vragen 1 en 2 der Wet van 1851 zijn dus in de Wet van 1902 — naar veler meening ten onrechte — als het ware samengevoegd, en het gevolg daarvan is dat door een Raad van Onderzoek geen zuiver advies meer wordt uitgesproken over het al dan niet schuldig zijn. De in 1902 in de Wet aangebrachte wijziging vermindert evenwel in geen enkel opzicht de verplichting van den Minister om de zaak zelfstandig te onderzoeken.

Dit onderzoek heeft plaats gehad; het leidde tot het resultaat dat de handeling van die kolonel door den Minister niet kon worden aangemerkt als misbruik van gezag.

Had de Minister, tot die overtuiging gekomen, nu verder niets moeten doen? Het ware zeker verreweg het gemakkelijkst geweest het request van den kolonel verder ter zijde te leggen en onafgedaan te laten. Maar mag men zulk een plichtsverzuim verwachten van een Minister die zijne verantwoordelijkheid voor de rechten van het legerpersoneel en voor eene behoorlijke handhaving der krijgstucht gevoelt? Of zou het geen plichtsverzuim zijn als een Minister, na een hem door de Wet opgelegd per-

soonlijk onderzoek, volkomen overtuigd is dat men een officier misbruik van gezag niet kan ten laste leggen, het resultaat van dat onderzoek niet aan dien officier deed kennen? Het ware onverantwoordelijk geweest den kolonel geen beschikking te geven op zijn request. De beschikking kon en mocht niet luiden dat er geen termen bestonden om aan het verzoek te voldoen, want de Wet van 1902 eischte nader onderzoek van den Minister of van een Raad van Onderzoek. Mocht uit het onderzoek door den Minister reeds blijken dat er voor bijeenroeping van een Raad geen termen aanwezig waren, dan moest toch het resultaat van dit onderzoek in eene beschikking worden opgenomen.

Evenwel, in de beschikking mocht niet worden gesteld dat het Hof eene onjuiste overweging in zijne resolutie had opgenomen. Had de Minister dit gedaan dan zou hij zich eene, hem niet toekomende publieke beoordeeling van eene resolutie van het Hof hebben veroorloofd, en den schijn op zich hebben geladen van, zooals de heer VAN SASSE VAN YSSELT meende, „als appèl-, cassatie- of revisie-rechter” te willen optreden. De beschikking bevatte dan ook niet anders dan dat de Minister „persoonlijk „na volledige kennisneming van alle schriftelijke bescheiden op deze aan „gelegenheid betrekking hebbende, geen aanleiding heeft gevonden om te „verklaren dat in deze door den kolonel misbruik van gezag is gemaakt”. De heer VAN HAMEL noemde de beschikking des Ministers „wel eenigszins voorzichtig gesteld”. Genoemde afgevaardigde had daarin gelijk. De beschikking mocht niet anders bevatten dan de meening van den Minister, door dezen verkregen na het hem door de Wet opgelegde onderzoek; zij mocht geen critiek inhouden omtrent het gevoelen van het Hof.

Nu kan men, met den heer VAN HAMEL, wel beweren dat de bedoeling der beschikking was „een op zij schuiven van de uitspraak van het Hof” maar zulk eene bewering is onjuist. Op zij schuiven van 's Hofs uitspraak zou niet *kunnen* en heeft geen oogenblik in de bedoeling gelegen. Wat de bedoeling wèl was, is vermeld in de Nota behoorende bij de Memorie van Antwoord van het Departement van Oorlog voor de begrooting van 1910, nl.: „waar van de overweging in 's Hofs resolutie *ernstig misbruik gemaakt „zou KUNNEN worden*, ten nadeele van den goeden geest en de krijgstucht, „achtte de Minister het raadzaam, ten einde althans *eenigermate zulk even- „tueel misbruik te beperken*, aan den betrokken commandant zijn gevoelen te doen kennen”. Men behoeft hierbij niet uitsluitend te denken aan misbruik van den kant van den persoon voor wien de resolutie bestemd was. Wie met de verhouding tusschen volk en leger bekend is, en leest wat enkele dagbladen over het laatste ten beste geven, weet dat sensatie-wekkend nieuws van militairen aard door sommige organen steeds gretig wordt opgenomen, vooral wanneer daarbij de handelingen van officieren in ongunstig licht worden gesteld. Die bladen doen dit, naar zij beweren, met de beste bedoelingen voor de werkelijke legerbelangen. Dat moge zoo zijn, een feit is dat *die* bedoelingen meestal niet worden bereikt. Integendeel wordt daardoor in hooge mate afbreuk gedaan aan de legerbelangen. Het burger-element in de maatschappij, voorgelicht door bedoelde persorganen, vormt zich een oordeel over de handelingen der officieren dat voor de laatsten, na zulk eene dikwijls geheel onjuiste voorlichting, ongunstig uitvalt. De goede naam, het karakter van den betrokkene worden in het openbaar besproken en aangetast, doch steeds op eene wijze dat, volgens de Nederlandsche wetgeving, nog niet van smaad of laster kan worden gesproken.

In het geval, waarvan dit geschrift een gevolg is, lag het veld om zulk

eene campagne op te zetten, open. Daartegenover stond een korpscommandant om zoo te zeggen weerloos. Slechts eenigermate zou die weerloosheid worden opgeheven als hij een stuk bezat en zoo noodig kon gebruiken, waaruit kon blijken dat de Minister geen aanleiding had gevonden om hem, wegens zijne handeling, op grond van de artt. 42—44 der Bevooringswet van 1902, voor een Raad van Onderzoek te brengen. Uit zulk een stuk, dat een wettelijken grondslag had, kon althans blijken dat, ten aanzien van dien officier, het door de Wet aan den Minister van Oorlog opgedragen onderzoek had plaats gehad, met het gevolg dat geen grond werd gevonden om de verdere bepalingen der Wet op hem toe te passen. Het werkelijke legerbelang, de discipline in den ruimsten zin, de goede geest onder het korps officieren dat onder de bevelen van dien chef diende, werden daarmede gebaat.

In de Tweede Kamerzitting van 13 Dec. 1909 zeide de heer VAN SASSE VAN YSELT o. a.: „een rechterlijk gewijsde moet ook voor den Minister „van Oorlog een uitspraak zijn die hij ten volle heeft te eerbiedigen”. Met die woorden kan ten volle worden ingestemd; het rechterlijk gewijsde — aangenomen dat i. c. mag gesproken worden van een gewijsde zooals de Wet van 1902 in punt 5 van art. 42 bedoelt — is dan ook in de beschikking ten volle geëerbiedigd, het is niet gecritiseerd en op geen enkel punt aangetast. Doch genoemde afgevaardigde bedoelde met die woorden denkelijk ook dat de Minister aan de overwegingen van het Hof bindende kracht behoorde toe te kennen. Was dit inderdaad de bedoeling van genoemden afgevaardigde, dan zal, wat hiervoren werd geschreven over de toepassing van de artt. 42—44 der Wet van 1902, hem hebben doen zien dat de Minister zich niet van de zaak mocht afmaken met een beroep op de bindende kracht eener overweging. Ook al was die overweging een „zeer gewichtige” en al „maakte zij als het ware het hoofbestanddeel uit „van de sententie van het Hof”, het was slechts een overweging en geen rechterlijk gewijsde of beslissing, en juist omdat het een overweging was, moest de Minister volgens de Wet den weg van zelfstandig onderzoek opgaan. Het door den heer DE SAVORNIN LOHMAN in de zitting van 23 Dec. 1909 gebezigde voorbeeld om aan te toonen dat een overweging het karakter van gewijsde mist, is zoo treffend juist, dat het zeker overbodig zou zijn, daaraan nog één woord toe te voegen. Maar niet overbodig komt het voor, hier te constateeren dat het H. M. G. blijkbaar in deze van hetzelfde gevoelen is als de heer DE SAVORNIN LOHMAN.

In zijne resolutie van 28 Januari 1910 toch, genomen naar aanleiding van een verzoek van den kapitein aan het Hof, om een strafvervolgning tegen den kolonel te doen instellen, schreef het Hof dat het bewijs dat de kolonel wegens zijne handeling onder bereik der strafwet zou vallen, niet geleverd kan worden door een beroep op de overwegingen waarop de destijds door het Hof gegeven beslissing berustte.

Tijdens dezelfde zitting van de Tweede Kamer heeft de heer DE SAVORNIN LOHMAN er nog op gewezen dat, als het Hof van oordeel was dat de handeling van den kolonel niet ten onrechte als misbruik van gezag wordt gequalificeerd, en daarmede niet bedoelde een strafrechterlijk feit, het H. M. G. een ander woord had moeten bezigen. Een ander rechtsgeleerde van naam, lid van de Tweede Kamer, die in deze zaak tegenstander van den Minister was (1), schreef nadat hij door dezen later was ingelicht,

(1) De naam van dien afgevaardigde kan hier niet worden genoemd, omdat zijne uiting voorkwam in een particulier schrijven aan den Minister.

dat z. i. het Hof beter had gedaan een zachtere uitdrukking te bezigen. Zulke uitingen, van twee hoogstaande rechtsgeleerden, zijn voorzeker van veel gewicht.

De „principiële kwestie” is hiermede besproken. Zij die tot oordeelen bevoegd zijn, kunnen thans uitmaken of de aanmerkingen, die sommige leden der Volksvertegenwoordiging over 's Ministers optreden in het midden brachten, juist genoemd mogen worden.

Evenwel moeten nog eenige woorden gewijd worden aan het gedeelte der rede van den heer VAN HAMEL, op bladz. 1 hiervoren aangehaald.

Genoemde afgevaardigde heeft er zich niet toe bepaald, een onjuiste voorstelling te geven van het voorgevallene met den kolonel, en aan 's Ministers optreden bedoelingen toegekend, waarvoor hij geen bewijs aanvoerde, hij is verder gegaan en heeft te verstaan gegeven dat aan de officieren wordt geleerd en ingeprent dat het militair gezag het hoogste is en een generaal altijd en overal tegenover zijne ondergeschikten het allerhoogste en allerlaatste woord moet hebben; dat hun niet van den beginne af eerbied ook voor de rechterlijke autoriteit wordt ingeprent en dat, wanneer men den officieren van den beginne af geleerd had dat het H. M. G., in zaken als deze, de beslissende stem heeft, zij ook dit artikel in hun' militairen catechismus zouden hebben opgenomen.

Dat voor den volksvertegenwoordiger als zoodanig een groote vrijheid van spreken en schrijven noodzakelijk is, behoeft geen betoog. Het is echter te betreuren dat die vrijheid niet zelden door enkele leden der Tweede Kamer, die overigens geen gelegenheid laten voorbijgaan om te getuigen dat de rechtspositie en de rechten van het personeel hun zeer ter harte gaan, wordt gebruikt om, direct of indirect, bepaalde personen of groepen van personen dan wel hunne handelingen en daden, te bespreken op een wijze, welke door elk weldenkend mensch onrechtvaardig moet worden genoemd omdat aan die bespreking de grondslag van juistheid of waarheid ontbreekt. Met leedwezen moet worden geconstateerd dat de heer VAN HAMEL, die voorzeker overigens in het geheel niet bij die „enkele” leden kan worden ingedeeld, ditmaal is vervallen in hun' fout. Ware, hetgeen door genoemden afgevaardigde werd gezegd, uitgesproken door iemand aan wiens woorden minder gewicht mag worden toegekend, dan zou men het gesprokene onopgemerkt kunnen laten. Maar nu het de oud-hoogleraar is, die als volksvertegenwoordiger zich zoo uitliet, mag niet worden gezwegen, en past het protest aan te teekenen tegen zijne woorden, waarmee hij aan het legerbestuur en zijne organen een ernstig af te keuren daad ten laste legt. Tot zoo iets heeft de heer VAN HAMEL het recht niet zonder tegelijk het bewijs te leveren dat hij waarheid sprak. Zelfs van een poging om zijn oordeel door eenig bewijs te staven, vindt men in zijne rede geen spoor.

Het is alleen toe te schrijven aan onbekendheid met de werkelijkheid, met hetgeen door de chefs aan hunne onderhoorigen wordt voorgehouden, met hetgeen aan de aanstaande en aan de jonge officieren wordt geleerd, welke er den oud-hoogleraar toe bracht zich in de Volksvertegenwoordiging op zulk eene te betreuren wijze te uiten, en zulk een onrechtvaardig oordeel uit te spreken.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 21 Mei 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Ongeoorloofde afwezigheid van een militair, ter zake waarvan deze krijgstuchtelijk is gestraft, mag slechts dan als desertie worden beschouwd (met het gevolg dat een volgende desertie als tweede desertie wordt gestraft) wanneer door hem, die de krijgstuchtelijke straf oplegde, die afwezigheid bepaald als desertie is opgevat en gestraft.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven van den Auditeur-Militair in een der Militaire Arrondissementen des Rijks van 18 Mei 1912 n°. 691, daarbij mededeelende een schrijven van den Majoor Commandant van een bataillon Infanterie van 17 Mei 1912, zulks in antwoord op den brief van den Griffier bij dit Hof van 15 Mei, waaruit blijkt:

dat in de procedure voor den Krijgsraad in gemeld Militair Arrondissement aanhangig geweest tegen A., milicien-soldaat (welke procedure geëindigd is met het vonnis van 1 Mei 1912, waarbij de beklaagde is vrijgesproken van het hem te last gelegde) was overgelegd een extract straflijst waarop, onder dagteekening van 23 Mei 1907, was vermeld eene straf van 14 dagen provoost om den anderen dag te water en te brood met de strafreden: „Gemankeerd op het avondappèl van 2 Mei j.l. en zich „vrijwillig gemeld op 22 Mei d.a.v. om 6.15 uur v.m.”;

dat dit extract door den Auditeur-Militair aan den Bataillonscommandant bij schrijven van 26 April 1912, n°. 589, is toegezonden, waarna het door dezen aan den Auditeur-Militair is teruggezonden nadat achter voormelde strafreden waren gevoegd de woorden: „Eerste desertie in tijd van vrede”;

In aanmerking nemende:

dat ongeoorloofde afwezigheid van een militair ter zake waarvan hij krijgstuchtelijk is gestraft, slechts dan als desertie wordt beschouwd, met het gevolg dat eene volgende desertie als tweede desertie wordt gestraft, wanneer door hem, die de krijgstuchtelijke straf oplegde, die afwezigheid bepaald als desertie is opgevat en gestraft;

dat, in overeenstemming daarmee, bij punt 7 der Beschikking van den Minister van Oorlog van 8 Juli 1907 (Recueil Militair 1907 blz. 607), is bepaald dat, wanneer aan een militair wegens desertie eene disciplinaire straf is opgelegd, het woord desertie in de straffijst vermeld wordt;

dat het echter met die regeling niet is overeen te brengen die aan de afwezigheid aanvankelijk niet gegeven qualificatie er later bij te voegen, tenzij duidelijk blijke dat de oorspronkelijke invulling der straffijst foutief of onvolledig is geweest;

dat wel uit den brief van den Majoor bataillonscommandant van 17 Mei j.l. kan worden ondersteld dat het feit door den straffer als desertie is gequalificeerd, maar zulks niet met voldoende zekerheid blijkt.

Heeft besloten:

den Auditeur-Militair voornoemd uit te noodigen:

1°. te zorgen dat de bijvoeging in de straffijst van A. tengevolge van zijn schrijven van 26 April 1912 n°. 589 aangebracht, daarin worde doorgehaald tenzij overtuigend blijke dat die bijvoeging tengevolge van een verzuim is achterwege gebleven;

2°. van het door hem ten einde voorschreven verrichte aan het Hof mededeeling te doen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 23 Januari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Art. 222 R. L.

Wanneer niet alleen recht gedaan is op confessie van den beklaagde, doch het te last gelegde feit wettig en overtuigend bewezen verklaard is door „de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd”, behoort den veroordeelde het recht van appèl gelaten te worden en moeten uit het vonnis vervallen de woorden: „in extra-ordinair proces op confessie en alzoo in hoogste ressort.”

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien een schrijven van den Gouverneur van Suriname van 27 December 1911 waarbij aan het Hof gewordt een aan Zijne Excellentie ter approbatie toegezonden doch niet geapprobeerd vonnis, door den Krijgsraad in Suriname gewezen den 14den November 1911 tegen den fuselier B.;

Gezien een afschrift van het Besluit van den Gouverneur van 8 December 1911 n°. 7 ter zake van dat vonnis genomen, waarbij aan den veroordeelde de weg van appèl van dat vonnis is vrijgelaten;

Gezien een afschrift van de notulen der vergadering des Krijgsraads van 12 December 1911, waaruit blijkt dat de Krijgsraad alstoen heeft besloten

aan den Gouverneur te kennen te geven: dat de Krijgsraad niet kan voldoen aan de opdracht vervat in de Gouvernements-resolutie van 8 December 1911 n°. 7 en het vonnis met de daarbij behoorende stukken aan Zijne Excellentie wederom aanbiedt;

Overwegende dat, nu uit een en ander blijkt dat de Gouverneur van Suriname heeft gemeend dat tegen de approbatie van voormeld vonnis bezwaar bestaat, krachtens het bepaalde bij de artikelen 2 en 10 van het Koninklijk besluit van 30 October 1909 (*Staatsblad* 350) de approbatie van dat vonnis behoort bij dit Hof;

Overwegende dat bij het aangehaalde vonnis de gedaagde B. terecht is schuldig verklaard aan: het als een minder militair in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren de orders van denene die boven hem gesteld is te gehoorzamen of na te komen;

en hij daarbij terecht onder aanneming van verzachtende omstandigheden is veroordeeld tot militaire detentie voor den tijd van twee maanden en in de kosten en misen der Justitie, zoomede in de kosten van het proces;

dat echter door den Krijgsraad niet is voldaan aan het bepaalde bij artikel 227 der Rechtspleging bij de Landmacht, zulks op grond dat door den Krijgsraad is recht gedaan in extra ordinair proces op confessie en alzoo in hoogste ressort, gelijk zulks ook in het vonnis met zooveel woorden is uitgedrukt;

Overwegende dat bij artikel 222 der voor de Rechtspleging bij den Krijgsraad van toepassing verklaarde Rechtspleging bij de Landmacht, vastgesteld bij de Wet van 20 Juli 1814 (*Staatsblad* n°. 85), is bepaald dat de gecondemneerden het recht van hooger beroep zullen hebben aan het Hoog Militair Gerechtshof van alle vonnissen, waarbij door den Krijgsraad niet enkel op confessie maar ook op getuigen of andere bewijzen zal zijn recht gedaan;

dat wat er moge zijn van de onderscheiding tusschen ordinair en extra-ordinair proces in de Oud Hollandsche rechtspleging, bij artikel 210 van het ten deze toepasselijke Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande is bepaald, dat de voorschriften omtrent het bewijs der misdaden van het algemeen recht mede toepasselijk zijn op de misdaden en overtredingen door militairen begaan;

dat volgens artikel 315 van het in de kolonie Suriname geldende Wetboek van Strafvordering eene bekentenis door den beschuldigde voor den rechter afgelegd, dat hij het aan hem te last gelegde misdrijf heeft gepleegd en vergezeld van eene bepaalde en nauwkeurige opgave van omstandigheden, welke ook, hetzij uit eene verklaring van den persoon tegen wien het misdrijf is gepleegd of uit andere bewijsmiddelen bekend zijn en daarmede overeenstemmen, een volledig bewijs van schuld kan opleveren;

dat derhalve krachtens de thans geldende regelen omtrent het bewijs der misdrijven (van het gemeen recht) door den Krijgsraad niet kon worden recht gedaan enkel op confessie, en ook ten deze bij het vonnis terecht het te last gelegde feit wettig en overtuigend bewezen is verklaard door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang;

Overwegende dat mitsdien niet naar behooren is geprocedeerd en dat dit verzuim geredresseerd moet worden door alsnog te voldoen aan het bepaalde bij artikel 227 der Rechtspleging bij de Landmacht, en dat in verband daarmede uit het vonnis moeten vervallen de woorden: „in extra-ordinair proces op confessie en alzoo in het hoogste ressort”;

Overwegende dat het niet wenschelijk is de uitvoering van het vonnis op te schorten gedurende zoo langen tijd als door de weder inzending daarvan aan het Hof, nadat aan het hieronder bepaalde zal zijn voldaan, en de terugzending aan den Krijgsraad zal worden gevorderd;

Gezien artikel 58 van 's Hof's Provisioneele Instructie in verband met het bepaalde bij het Koninklijk Besluit van 30 October 1909 (Stbl. n°. 350);
Besluit:

I. het vonnis den 14den November 1911 door den Krijgsraad in Suriname gewezen tegen B. met de daarbij behoorende stukken aan den Krijgsraad terug te zenden en den Krijgsraad aan te schrijven overeenkomstig het bepaalde bij artikel 227 der Rechtspleging bij de Landmacht, dat vonnis aan den beklagde te doen communiceeren en aan hem den daar bepaalden termijn te laten om te overleggen of hij van dat vonnis al dan niet wil appelleeren;

en voor 't geval dat beklagde niet binnen den wettelijken termijn verklaart te willen appelleeren, of verklaart in het vonnis te berusten

II. voornemd vonnis te approbeeren, mits daaruit worden weggelaten de woorden op de voorlaatste bladzijde voorkomende: „in extra-ordinair „proces op confessie en alzoo in hoogste ressort”;

en voor 't geval de Krijgsraad mocht besluiten deze wijziging in het vonnis niet aan te brengen (1).

III. den Krijgsraad aan te schrijven het vonnis met de stukken aan het Hof weder ter approbatie te doen geworden nadat aan het onder I bepaalde zal zijn voldaan.

Krijgsraad

in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Besluit van 30 October 1911.

President: Jhr. H. M. VAN DER GOES, Luitenant-Kolonel.

Leden: de Kapiteins B. W. KRAAKE en P. C. MEIJER en de Luitenant's
W. VAN INGEN SCHOUTEN, J. E. HAITSMA MULIER, Mr. Dr. J. S. BARBAS
en W. A. BOSWIJK.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Bij de R. L. is niet bepaald, of en in welken stand der zaak een ingediende klacht over eene krijgstuchtelijke straf door den klager kan worden ingetrokken.

Geen rechtsbeginsel verzet zich er tegen, dat de rechter zich onthoudt van het geven eener beslissing op een beklag, wanneer klager eene beslissing niet meer verlangt en nòch het algemeen belang, nòch het belang van den straffer het geven eener beslissing noodzakelijk maakt.

De Krijgsraad in het 3e Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem;

(1) Geeft art. 58 P. I. H. M. G. aanleiding tot de veronderstelling, dat de Krijgsraad zou *mogen* besluiten de door het Hof verlangde wijziging *niet* aan te brengen? O. i. niet.
(Red. M. R. T.).

Gezien de stukken van den processe waaronder een in afschrift overgelegd Koninklijk Besluit van 15 September 1911, n°. 48;

Overwegende dat H., sergeant bij het 11de Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede, op 3 Juli 1911 door zijn detachements-commandant, 2e luitenant K., is gestraft met drie weken kamerarrest, wegens: „Plichtverzuim als commandant van een post”; dat K. op 8 Juli 1911 daarop verzocht heeft zich bij den bevelhebber der 2de Militaire afdeeling over de hem opgelegde straf te mogen beklagen, waarna deze op 26 Juli 1911 heeft bepaald dat de klacht bij den Krijgsraad anhangig moest worden gemaakt; dat K. daarop op 2 Augustus 1911 schriftelijk heeft verzocht dat zijn zaak door een Krijgsraad worde onderzocht;

Overwegende dat de Krijgsraad deze zaak in zijn zittingen van 14 en 15 September 1911 heeft onderzocht en in laatstgenoemde zitting de klacht gedeeltelijk heeft gegrond verklaard, met wijziging van de strafreden en vermindering van de straf;

Overwegende dat de Garnizoens-Commandant te Arnhem bij brief van 9 October 1911 ter kennisneming van den Auditeur-Militair in dit arrondissement heeft gebracht een afschrift van een Koninklijk Besluit van 15 September 1911 n°. 48, luidende:

„15 September 1911, n°. 48. Wij Wilhelmina, bij de gratie Gods „Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz. enz. „Op voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 11 September 1911, „1e Afd. n°. 388. Hebben goedgevonden en verstaan: Aan den sergeant „bij het 11de Regiment Infanterie K. met afwijking van het bepaalde bij „art. 12 (8) der Justitieele Voorschriften, vastgesteld bij Ons besluit van „29 Juni 1907 (*Staatsblad* n°. 154), laatstelijk gewijzigd bij Ons besluit „van 17 December 1908 (*Staatsblad* n°. 416) te vergunnen om zijne, op „3 Augustus j.l. ingediende klacht tegen den 2den luitenant K. in te „trekken. Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit „Besluit. Het Loo, 15 September 1911. (get.) Wilhelmina. De Minister „van Oorlog (get.) H. Colijn. Overeenkomstig het oorspronkelijke. De „Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog. (get) de Bruijn”;

Overwegende dat de beschikking door den Krijgsraad op 15 September 1911 op de klacht genomen en bij brief van 26 September 1911 n°. 178 aan den Hove ter goedkeuring ingezonden, nadat zoowel de klager als de strafoplegger hadden verklaard in de beschikking te berusten, door den Hove niet is goedgekeurd, maar aan den Krijgsraad is teruggezonden bij een Resolutie waarbij o. m. wordt overwogen:

„dat bij de Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht niet is bepaald „of en in welken stand der zaak eene eenmaal ingediende klacht over eene „opgelegde krijgstuchtelijke straf door hem, die ze heeft ingediend, kan „worden ingetrokken, zoodat, bij gebreke van wettelijke regeling, die vraag „hare beantwoording moet vinden in algemeene rechtsbeginselen in Verband „met de omstandigheden;

„dat geen rechtsbeginsel er zich tegen verzet dat de rechter zich onthoudt „van het geven eener beslissing op een beklag wanneer hij, die dat beklag „gedaan heeft, eene beslissing niet meer verlangt en nòch het algemeen „belang, nòch het belang van den straffer het geven eener beslissing noodzakelijk maakt”;

Overwegende dat klager aan Zijne Excellentie den Minister van Oorlog verzocht heeft zijn klacht van 2 Augustus 1911 te mogen intrekken, hetgeen hem bij Koninklijk Besluit van 15 September 1911 n°. 48 vergund is; dat hij daarna uit den militairen dienst ontslagen is; dat, daargelaten

de vraag of een gedane klacht in het stadium der zaak waarin dezelve op 15 September 1911, nadat de Krijgsraad eene beschikking op de klacht had genomen, verkeerde, en op de wijze als geschied is kan worden ingetrokken, de verdere behandeling der zaak in deze omstandigheden doelloos is;

Besluit:

de behandeling der ingediende klacht niet voort te zetten.

In bovenstaand besluit trekt in de eerste plaats onze aandacht het voorkomende in de eerste overweging, nl. dat de klager het verzoek deed zich over de hem opgelegde straf te beklagen bij den Bevelhebber der 2de Militaire Afdeeling en die autoriteit daarop bepaalde, dat de klacht bij den Krijgsraad aanhangig moest worden gemaakt, waarop volgde het verzoek van den klager dat zijne zaak door een Krijgsraad onderzocht zoude worden.

Wij hebben altijd gemeend dat door de jurisprudentie vaststond, dat beklag over eene opgelegde straf kan worden ingebracht bij de hoogere militaire autoriteit of — „zelfs” — bij een krijgsraad (art. 15 R. L.). Nu bepaalt wel is waar art. 16 R. L. slechts voor het geval van beroep op den krijgsraad, dat de Commandeerende Officier het verzoek *niet* zal mogen weigeren, doch het komt ons in principe verkeerd voor indien een Commandeerende Officier, op wien de gestrafte zich in de eerste plaats beroepen *mag*, zich van eene beslissing op de klacht onthoudt en den klager noodzaakt, zich op een krijgsraad te beroepen, immers „bepaalt” dat de klacht door een krijgsraad „moet” onderzocht worden. Niet alleen dat uit militair oogpunt beroep op de hoogere militaire autoriteit den voorrang moet behouden boven dat op den militairen rechter, maar door het onderzoek te weigeren beneemt de Commandeerende Officier den klager de gelegenheid tot het verkrijgen eener beslissing in eerste instantie, waarvan hij, bij niet gegrond verklaring van zijn beklag, zich desgewenscht nog zou mogen beroepen in tweede instantie op den krijgsraad en daarna zelfs nog, in hoogste instantie, op het H. M. G.

Was i. c. de Bevelhebber der 2de Militaire Afdeeling niet de Commandeerende Officier — meerdere van den strafoplegger — op wien de klager zich, volgens de bedoeling der wet, mocht beroepen en wees daarom die autoriteit het onderzoek der klacht af, dan zou het naar onze bescheidene meening aanbeveling verdiend hebben, hem te verwijzen naar den bevoegden Commandeerenden Officier.

In de tweede plaats wordt in dit besluit weergegeven eene belangrijke beslissing van het H. M. G., nl. dat de klacht over eene opgelegde disciplinaire straf kan worden ingetrokken en in dat geval eene beslissing daarop niet meer vereischt wordt. In dit verband meenen wij den lezers van dit tijdschrift in herinnering te mogen brengen de „*Losse* (doch o. i. zeer belangrijke) *opmerkingen over de praktijk der Militaire Rechtspleging*, speciaal op het gebied van *de reclame bij den Krijgsraad* van den Heer J. J. C. VAN DIJK in M. R. T. Deel II blz. 89 v. v., die het intrekken eener reclame niet toelaatbaar oordeelde.

Ten slotte rijst de vraag of de bepaling van art. 12 (8) Just. Voorschr. Landmacht: „Intrekking van eene eenmaal ingebrachte klacht is niet geoorloofd”, welke niet berust op de wet of op eenig rechtsbeginsel en dan ook in de Just. Voorschr. Zeemacht niet voorkwam, wel kan blijven bestaan. Daardoor toch worden de militairen op een dwaalspoor of in

dwaling gebracht, gevaarlijk voor hen, die aan deze Just. Voorschr. bindende kracht toeschrijven. Door het doen vervallen van bedoelde bepaling zou tevens worden voorkomen, dat voor elk geval, waarin een gestrafte ongeacht die onwettige bepaling toch verzoekt zijn klacht te mogen intrekken, een Koninklijk besluit tot „afwijking” van die bepaling moet uitgelokt worden.

(Red. M. R. T.).

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis dd. 29 Juli 1912.

President: Kapt. t/Zee KOENEN.

Leden: HAMERSMA, BRUTEL DE LA RIVIÈRE, HAUER, DIKKERS, VISMAN EN MEIJER.

Fiskaal: Mr. JUTTE.

Secretaris: TELJER.

Onder de verzwarende omstandigheden, bedoeld bij art. 144 C. W. W. kunnen niet worden verstaan alle omstandigheden, welke aan de gepleegde desertie een ernstig karakter geven, maar alleen die, welke in de wet als verzwarende omstandigheden zijn genoemd.

Waar de wet het „achterzeilen” van het schip niet als verzwarende omstandigheid kent, kan het feit, dat beklaagde van zijn schip is weggevoeren, wetende dat het naar zee zou vertrekken — terwijl het ook inderdaad naar zee vertrokken is — niet dien invloed hebben, dat daardoor het uitzonderingsvoorschrift van art. 142 wordt krachteloos gemaakt.

VOORDRACHT TOT VRIJSPRAAK.

De fungeerend fiscaal:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de gedaagde en gedetineerde, oud 18 jaren, laatstelijk gediend hebbende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Kortenaer” als lichtmatroos, zich den 31sten Januari 1911 vrijwillig voor den tijd van acht jaren als lichtmatroos onder stamboekno. 2933 in den zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de gedaagde en gedetineerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van het navolgende:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. Pantserschip Kortenaer, liggende te Dundee, op den 12en Juni 1912, des voormiddags te 10 uur 30 minuten van dien bodem is weggevoeren, zonder verlof voortdurend afwezig is geweest, hebbende hij zich den 18en Juni daaraanvolgende vrijwillig gemeld aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, zijnde inmiddels Hr. Ms. Kortenaer op den 12en Juni 1912 van Dundee naar zee vertrokken, terwijl de datum van vertrek en bestemming van het schip hem bekend waren;

Overwegende dat de beklagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daaromtrent opgeeft:

dat hij op den 12en Juni 1912, terwijl hij diende aan boord van Hr. Ms. Kortenaer en dat schip te Dundee lag, van dien bodem is weggelopen; dat het hem bekend was dat de Kortenaer dien dag des middags te 12 uur van Dundee zou vertrekken en hij te ongeveer elf uur is weggelopen; dat hij is weggelopen, omdat hij tegenzin in den dienst had; dat hij daarvoor geen bepaalde reden kan opgeven, maar dat hij niet kan tegen den dwang, die daar voortdurend bestaat; dat hij te Dundee kennis had gekregen aan een Engelschman, die een beetje Hollandsch sprak en dat deze hem had beloofd, dat hij hem aan werk zou helpen; dat hij dien Woensdag en Donderdag in de stad is blijven rondloopen; dat hij den Vrijdag daarop des morgens te elf uur is gearresteerd door een Engelschen politieagent; dat onmiddellijk daarop twee heeren bij dien politieagent kwamen, die later bleken van het Nederlandsche Consulaat te zijn; dat hij derwaarts werd geleid; dat hem daar werd beduid dat hij per trein zou worden opgestuurd; dat hij een kaartje kreeg voor den trein van Dundee naar Edinburgh, voorts 5 shilling om een kaartje te koopen vandaar naar Leeds en verdere onkosten op de reis en eindelijk een kaartje voor de boot van Leeds naar Rotterdam; dat hij door de beide heeren die bij zijn arrestatie tegenwoordig waren, naar het station werd gebracht en toen zijn reis naar Holland zonder geleide heeft vervolgd, waar hij den daaropvolgenden Zondagmorgen te ongeveer 10 uur te Rotterdam is aangekomen; dat hij zich toen begeven heeft naar zijne ouders te Scheveningen, waarna hij zich des avonds te ongeveer half twaalf heeft gemeld aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord;

dat hij wist dat de Kortenaer den 19en Juni 1912 te Helder zou aankomen en dat het schip in dien tusschentijd zou schijfschieten;

Overwegende dat deze bekentenis, wat de ten laste gelegde daadzaken betreft, wordt bevestigd door de navolgende authentieke extracten uit de scheepsjournalen:

a. van Hr. Ms. Pantserschip Kortenaer, waaruit blijkt:

1°. dat op de reewacht van Maandag 10 Juni 1912 te Dundee door fluiten en publicatie is bekend gemaakt dat het schip Woensdag 12 Juni 1912 te 12 uur naar zee zal vertrekken;

2°. dat op de reewacht van Woensdag 12 Juni 1912 te Dundee van boord is weggelopen lichtmatroos X., Stamboek No. 2933 en dat deze bij vertrek naar zee van Dundee is afgevoerd als deserteur;

b. van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord: dat zich op de eerste wacht te 11 u. 20 m. van Zondag 16 Juni 1912 heeft gemeld de lichtmatroos X. Stamboek No. 2933;

Overwegende dat mitsdien door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de authentieke extracten uit de scheepsjournalen, gelijk een en ander hierboven werd weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat klaarblijkelijk bedoeld is den beklagde ten laste te leggen: desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende, afwezig te zijn, opgevolgd door een vrijwillige terugkeer binnen den tijd van veertien dagen, doch welke desertie is gepaard gegaan met eene verzwarende omstandigheid bestaande deze in het zoogenaamde „achterzeilen” van het schip, omschreven in casu als het wegloopen van Hr. Ms. Kortenaer op 12 Juni 1912 terwijl be-

klaagde wist dat het schip dien dag naar zee zou vertrekken en de bestemming van het schip hem bekend was;

Overwegende dat thans dient te worden onderzocht of dit aan beklaagde ten laste gelegde de kenmerken draagt van eene verzwarende omstandigheid in den zin van artikel 144 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, zoodat de gunstige termijn van 14 dagen, bedoeld in artikel 142 van dat Wetboek dezen beklaagde niet kan baten;

Overwegende dat tot nu toe nimmer het „achterzeilen” in het algemeen als een verzwarende omstandigheid van het misdrijf van desertie is beschouwd, wèl het „achterzeilen”, wanneer de schepeling bij het vertrek van zijn schip achterblijvende, de wetenschap had, dat hij daardoor wellicht voor geruimen tijd buiten de mogelijkheid zoude zijn op zijn bodem terug te keeren (zie aanvullingsblad No. 3 der Justitieele Voorschriften), dat, vermits deze beklaagde op 12 Juni 1912 te Dundee achterblijvende, wist dat Hr. Ms. Kortenaer den 19en Juni d.a.v. te Nieuwediep zou binnen-vallen en dit schip dan ook blijkens een ten processe aanwezig extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord op dien datum in die haven gekomen is, terwijl hij zelf zich reeds den 18en Juni 1912 heeft aangemeld aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, uit dien hoofde reeds de desertie niet is gepaard gegaan met de hooger beschreven verzwarende omstandigheid;

dat hij, fungeerend fiscaal, in deze opvatting is versterkt na kennisneming van een door den Advocaat-Fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht aan den fungeerenden fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord bij zijne missive van 11 September 1900 La. B. No. 115 gegeven advies, waarin voorkomt: „Wat de vraag betreft, wanneer moet worden aangenomen dat de schepeling „voor geruimen tijd” buiten de mogelijkheid zal zijn op zijn bodem terug te keeren, komt het mij, bij gemis van eenige wettelijke bepaling daaromtrent voor, dat de beoordeeling, of in een gegeven geval de bedoelde verzwarende omstandigheid volgens het Hoog Militair Gerechts-hof aanwezig is, aan den rechter moet worden overgelaten. Het wil mij voorkomen dat dit niet kan geacht worden het geval te zijn, indien de schepeling ten genoegens des rechters kan aantonen, althans aannemelijk maken, dat hij in staat was, om binnen veertien dagen zich weder vrijwillig aan boord van zijn bodem aan te melden, in welk geval m. i. artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water van toepassing zoude zijn”;

dat echter al zou de vraag of in casu de gedragingen van den beklaagde voldoen aan de eischen hierboven gesteld aan het „achterzeilen” bevestigend worden beantwoord, hij, fungeerend fiscaal, van meening is dat het achterzeilen aldus opgevat geen verzwarende omstandigheid is in den zin der wet;

dat hij zich ontslagen mag rekenen dit gevoelen met wat daartegen is in te brengen nogmaals in den breede voor te dragen, nu deze quaestie, waaromtrent hij geene nieuwe gezichtspunten kan openen, eenige jaren geleden lang en breed is besproken;

dat hij daarom meent te mogen volstaan met eene verwijzing naar hetgeen daaromtrent in het Militair Rechtelijk Tijdschrift voorkomt (men zie: M. R. T. III bladz. 320 en vlg. en bladz. 430, voorts M. R. T. IV blz. 27 en vlg. en 338 en vlg.) onder opmerking dat naar het hem, fungeerenden fiscaal, voorkomt, er geen reden bestaat aan te nemen, dat het Hoog Militair Gerechtshof dat altijd van meening is geweest, dat achterzeilen als eene verzwarende omstandigheid van het misdrijf van desertie moest

worden beschouwd, op zijne meening te dien opzichte is teruggekomen; draagt voor:

dat, vermits het den beklaagde ten laste gelegde niet valt in de strafbepaling van het misdrijf van desertie in tijd van vrede, strafbaar gesteld krachtens artikel 145 j^o 142 en 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, beklaagde met toepassing van artikel 183 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden vrijgesproken en op grond daarvan uit zijn arrest zal worden ontslagen, bijaldien hij om andere redenen daarin niet moet verblijven, doch ter zake van het gepleegde feit zal worden verwezen naar den Commandeerenden Officier.

In den Zeekrijgsraad overgegeven, den 29en Juli 1912.

De Fiscaal,
(w.g.) JUTTE.

VONNIS.

De Zeekrijgsraad aan boord van Hare Majesteits Wachtschip te Willemsoord heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den fungeerenden Fiscaal, Eischer ambtshalve, contra:

Lichtmatroos X., oud 18 jaren, gerequireerde in persoon;

Gezien de voordracht tot vrijspraak van den fungeerenden Fiscaal, na voorlezing overgelegd, strekkende daartoe dat de beklaagde met toepassing van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht zal worden vrijgesproken, doch ter zake van het gepleegde feit zal worden verwezen naar den Commandeerenden Officier;

Gezien de verdere stukken van het proces, door den fungeerenden Fiscaal onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde, laatstelijk gediend hebbende als Lichtmatroos aan boord van Hr. Ms. Pantzerschip „Kortenaer”, zich den 31en Januari 1911 vrijwillig als Lichtmatroos voor den tijd van 8 jaren onder stamboeknummer 2933 in den Zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de beklaagde op den 29en Juli 1912 onder handtasting uit zijn arrest is ontslagen en mitsdien is gerequireerde in persoon;

Overwegende dat de beklaagde, blijkens de benoeming van den Zeekrijgsraad, terecht staat, ter zake:

dat hij, dienende aan boord Hr. Ms. Pantzerschip „Kortenaer”, liggende te Dundee, op den 12en Juni 1912 des voormiddags ten 10 uur 30 minuten van dien bodem is weggelopen, zonder verlof voordurend afwezig is geweest, hebbende hij zich den 16den Juni d. a. v. vrijwillig gemeld aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, zijnde inmiddels Hr. Ms. Kortenaer op den 12 Juni 1912 van Dundee naar zee vertrokken, terwijl de datum van vertrek en bestemming van het schip hem bekend waren;

Overwegende dat de beklaagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt;

Dat hij daaromtrent opgeeft:

Dat hij op den 12en Juni 1912, terwijl hij diende aan boord van Hr. Ms. Kortenaer en dit schip te Dundee lag, van dien bodem is weggelopen; dat het hem bekend was, dat de Kortenaer dien dag des middags te 12 uur van Dundee zou vertrekken en dat hij te ongeveer elf uur is weggelopen; dat hij is weggelopen, omdat hij tegenzin in den dienst

had; dat hij daarvoor geen bepaalde reden kan opgeven, maar dat hij niet kan tegen den dwang, die in dienst voortdurend bestaat; dat hij te Dundee kennis heeft gemaakt met een Engelschman, die een beetje Hollandsch sprak en dat deze hem had beloofd dat hij hem, beklaagde, aan werk zou helpen; dat hij dien Woensdag en Donderdag in de stad is blijven rondlopen; dat hij den Vrijdag daarop des morgens te elf uur is gearresteerd door een Engelschen politie-agent; dat onmiddellijk daarop twee heeren bij dien agent kwamen, welke heeren later bleken van het Nederlandsch Consulaat te zijn; dat hij derwaarts werd geleid; dat hem daar werd beduid, dat hij per trein zou worden opgestuurd; dat hij een kaartje kreeg voor den trein van Dundee naar Edinburgh, voorts 5 shilling om een kaartje te koopen vandaar naar Leeds en voor verdere onkosten op de reis en eindelijk een kaartje voor de boot van Leeds naar Rotterdam; dat hij door de beide heeren, die bij zijn arrestatie tegenwoordig waren, naar het station werd gebracht en toen zijn reis naar Holland zonder geleide heeft vervolgd, waar hij den daaropvolgenden Zondagmorgen te ongeveer 10 uur te Rotterdam is aangekomen; dat hij zich toen begeven heeft naar zijne ouders te Scheveningen, waarna hij zich des avonds te ongeveer half twaalf heeft gemeld aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord;

dat hij, beklaagde, wist dat de Kortenaer den 19en Juni 1912 te Helder zou aankomen en dat dit schip in dien tusschentijd zou schijfschieten;

Overwegende dat deze bekentenis, wat de ten laste gelegde daadzaken betreft, wordt bevestigd door de navolgende authentieke extracten uit de scheepsjournalen:

a. van Hr. Ms. Pantserschip Kortenaer, waaruit blijkt:

1°. dat op de reewacht van Maandag 10 Juni 1912 te Dundee door fluiten en publicatie is bekend gemaakt, dat het schip Woensdag 12 Juni 1912 te 12 uur naar zee zal vertrekken;

2°. dat op de reewacht van Woensdag 12 Juni 1912 te Dundee van boord is weggelopen Lichtmatroos X., stamboeknummer 2933 en dat hij bij vertrek naar zee van Dundee is afgevoerd als deserteur;

b. van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waaruit blijkt:

dat zich op de Eerste Wacht te 11 uur 20 minuten van Zondag 16 Juni 1912 heeft gemeld de Lichtmatroos X. stamboeknummer 2933;

Overwegende dat mitsdien door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de authentieke extracten uit de scheepsjournalen, gelijk een en ander hierboven werd weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat deze als bewezen aangenomen daadzaken — hoewel ingevolge het bepaalde in artikel 145 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water met desertie wordende gelijkgesteld — vallen binnen de grenzen, waarin door artikel 142 van genoemd Wetboek de bestraffing der desertie aan de krijgstucht wordt overgelaten;

dat toch de beklaagde den 12en Juni 1912 is weggelopen van zijn schip en zich den 16en Juni daaraanvolgende, d. i. binnen den tijd van veertien dagen na het plegen van zijn desertie, vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest heeft begeven, terwijl van eenige verzwarende omstandigheid, waarmede deze desertie zou kunnen zijn gepaard geweest en welke in dat geval volgens artikel 144 van meergemeld Wetboek de voor beklaagde gunstige bepaling van artikel 142 zou opheffen, ten processe niet is gebleken;

dat immers onder de verzwarende omstandigheden, bedoeld bij artikel 144 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, niet kunnen worden verstaan alle omstandigheden, welke aan de gepleegde desertie een ernstig karakter geven, maar alleen die, welke in de wet als verzwarende omstandigheden zijn genoemd, zoodat, waar de wet het „achterzeilen” van het schip niet als verzwarende omstandigheid kent, het feit, dat beklaagde van zijn schip is weggeloopt, wetende dat hetzelfde naar zee zou vertrekken — terwijl het ook inderdaad naar zee vertrokken is — niet die invloed kan hebben dat daardoor het uitzonderingsvoorschrift van artikel 142 wordt krachteloos gemaakt;

Overwegende dat derhalve het aan beklaagde ten laste gelegde en wettig en overtuigend bewezene niet valt binnen het bereik der strafwet, zoodat beklaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Spreekt den beklaagde X. vrij van het hem ten laste gelegde;

Heft op het verband, waaronder hij zich bevindt sedert hij op den 29en Juli 1912 onder handtasting uit zijn arrest is ontslagen;

Verwijst hem naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of hij ter zake van het hem ten laste gelegde krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft;

Bepaalt dat de kosten en misen van de Justitie, alsmede die van den processe zullen komen ten laste van den Staat;

Op dit vonnis werd het fiat-executie verleend door den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord.

Bij het publiceeren van bovenstaande zaak meenen wij het navolgende te moeten opmerken.

Ter zake van de verzwarende omstandigheden bevat de voordracht tot vrijpraak o. m. eene overweging, in het kort hierop neerkomende, dat de beklaagde bij zijn achterblijven wist, wanneer zijn schip te Nieuwediep zou binnenvallen, dat hij dus ook wist, dat hij zich nog binnen den tijd van veertien dagen vrijwillig op zijnen bodem zou kunnen aanmelden, zoodat uit dien hoofde reeds het achterzeilen niet is aan te merken als eene met de desertie gepaard gaande verzwarende omstandigheid.

Het vonnis gaat echter nog verder. Hierin wordt n. l. kortweg overwogen, dat onder de verzwarende omstandigheden, bedoeld bij art. 144 C. W. W., alleen die kunnen worden verstaan, welke in de wet als verzwarende omstandigheid zijn genoemd, zoodat het achterzeilen i. c. niet dien invloed kan hebben, dat daardoor het uitzonderingsvoorschrift van art. 142 wordt krachteloos gemaakt.

Zonder te vervallen in herhaling van de uitvoerige betoogen, ter zake geleverd door Mr. B. M. TAVERNE in Deel IV van dit tijdschrift, blz. 27 vv. en 336 vv. (het laatste in antwoord op het door den heer HAMERSMA op bldz. 355 vv. daartegen aangevoerde), waarmede wij blijven instemmen, komt ons die overweging van den krijgsvaad niet juist voor.

Ook achten wij het gevaarlijk en verkeerd, op dit punt thans af te wijken van de sedert jaren vaststaande jurisprudentie, natuurlijk ook bekend bij de schepelingen en gegrond op het in aanvullingsblad N°. 2 der Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht neergelegde oordeel van het

Hoog Militair Gerechtshof (gelegenheid tot het geven eener stellige uitspraak op dit punt bij sententie heeft het Hof nimmer gehad).

O. i. ware het voldoende geweest de vrijspraak te motiveeren door de bovenstaande overweging uit de schriftelijke voordracht; immers daardoor wordt, in overeenstemming met de in het eerste lid van aanvullingsblad N°. 3 J. V. neergelegden meening van het H. M. G. de verzwarende omstandigheid opgeheven. Red. M. R. T.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis dd. 23 Augustus 1912.

President: Jhr. H. M. v. D. GOES, Luit.-Kolonel.

Leden: G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN, Kapiteins; W. VAN INGEN SCHOUTEN,
C. C. PELS RIJCKEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS en W. A. BOSWYK, Luitenants.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Een landweerplichtige, die verzuimt onder de wapenen te komen en wien daarop door den Commandant van het landweerdistrict overeenkomstig § 67 der Landweerinstructie I aanwijzing wordt gedaan van het korpsonderdeel, waarbij hij alsnog onder de wapenen moest komen, doch wederom niet opkomt, kan niet gezegd worden niet te hebben voldaan aan eene oproeping onder de wapenen ingevolge art. 36 der Landweerwet en dus niet als deserteur behandeld worden, indien bedoelde aanwijzing niet is gevolgd door eene oproeping van den burgemeester krachtens § 50, 1° dier Landweerinstructie op de daarbij voorgeschreven wijze.

IN NAAM DER KONINGIN!

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat S. oud 28 jaar, geboren te Utrecht, dienstplichtig soldaat bij het 19de bataljon Landweer-Infanterie, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld, ter zake:

dat hij verlofganger zijnde van de Landweer Infanterie lichte 1911, daarbij dienende bij de 1ste compagnie 19de bataljon, niet hebbende voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping van den burgemeester van Utrecht van 10 Februari 1912 om op 6 Mei 1912 bij zijn compagnie te Utrecht voor zes dagen onder de wapenen te komen tot het houden van oefeningen zich na affloop daarvan omstreeks half Mei 1912 bij den commandant van het 19de Landweerdistrict te Utrecht hebbende aangemeld en van dezen de aanwijzing hebbende bekomen om op 3 Juni 1912 bij

het 4de bataljon 9de regiment Infanterie te Utrecht onder de wapenen te komen om alsnog in zooverre aan de gedane oproeping in werkelijken dienst te voldoen, niet op 3 Juni 1912 bij het 11de bataljon 9de regiment Infanterie te Utrecht onder de wapenen is gekomen, voortdurend afwezig is gebleven en zich te Utrecht op 24 Juli 1912 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft aangemeld ten politiebureele;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd uittreksel uit het Stamboek van het 19de Landweerdistrict beklaagde op 1 Augustus 1911 is overgegaan naar de Landweer, is ingedeeld bij het 19de bataljon Landweer-Infanterie en op dato is gesteld in het genot van groot verlof;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegden verlofpas, afgegeven te Utrecht 1 Augustus 1911 door den Commandant in het XIX Landweerdistrict aan beklaagde, behoorende tot de 1ste compagnie 19de landweerbataljon, verlof is verleend tot nadere oproeping; dat deze verlofpas op 5 Augustus 1911 is gezien door den burgemeester van Utrecht voor aankomst en daarop geen visum voorkomt van dien ambtenaar voor vertrek van beklaagde uit die gemeente;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij beschikking van 3 Januari 1912 Afdeeling Militie en Landweer (L) n°. 164 ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 30 December 1911 n°. 69, heeft bepaald, dat de dienstplichtigen der Landweer, o.a. de dienstplichtigen van de 1ste compagnie der lichting 1911 der Landweer Infanterie uit de gemeente Utrecht, behoorden te worden opgeroepen om op 6 Mei 1912 te Utrecht voor zes dagen onder de wapenen te komen voor herhalingsoefeningen; (Rec. Mil. 1912 n°. 8 vgg);

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd afschrift van de openbare kennisgeving van den burgemeester van Utrecht van 10 Februari 1912, met een daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgeving door aanplakking ter plaatse daartoe gebruikelijk ter algemeene kennis van belanghebbenden is gebracht, de dienstplichtigen der lichting 1911 van de Landweer, o.a. de 1ste compagnie Landweer-Infanterie in het XIX Landweerdistrict, zijn opgeroepen om op 6 Mei 1912 te Utrecht voor zes dagen onder de wapenen te komen tot het houden van oefeningen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd afschrift van een brief van den Minister van Oorlog van 17 Juli 1912 Afdeeling Militie en Landweer (L) n°. 331 aan den Commandant in het XIX Landweerdistrict, Zijne Excellentie den commandant heeft gemachtigd beklaagde als deserteur af te voeren, wegens het niet voldoen aan de te zijnen aanzien krachtens artikel 11 der Landweernet gedane oproeping onder de wapenen, ten ware hij zich voor of op den datum van ontvangst dezes alsnog mocht hebben aangemeld;

Overwegende dat beklaagde blijkens het uittreksel uit het Stamboek op 19 Juli 1912 te dier zake als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat R. V., agent-rechercheur tevens buitengewoon veldwachter der gemeente Utrecht bij ambtseedig proces-verbaal heeft verklaard, dat hij op 24 Juli 1912 beklaagde, wonende te Utrecht heeft verzocht zich aan te melden aan het hoofdbureau van politie aldaar, aan welk verzoek beklaagde dien dag heeft voldaan; dat hij toen is aangehouden en den volgenden dag ter beschikking gesteld van den commandant in het 19de Landweerdistrict;

Overwegende dat R. V. voornoemd als getuige onder eede bij zijn proces-verbaal heeft volhard, onder bijvoeging dat beklaagde bij de politie als zeer achterlijk bekend staat;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard;
 1. W. N. reserve-luitenant-kolonel commandant van het XIX Landweerdistrict te Utrecht;

Beklaagde mankeerde bij de oefeningen van 6 tot en met 11 Mei 1912. Na afloop meldde hij zich, vergezeld door zijn moeder, ongeveer medio Mei 1912. Ik zeide hem toen de zaak te zullen onderzoeken en na ontvangst van antwoord op mijn brief aan den burgemeester van Utrecht, hem te zullen oproepen om na te dienen en c. q. te straffen. Na ontvangst van den brief van den burgemeester van Utrecht dd. 20 Mei 1912 n°. 5 ontbood ik beklagde ten mijnen bureele en onderzocht de reden van zijn mankeeren. Hem werd toen ingevolge § 67 Landweerdinstructie I aangezegd om 3 Juni 1912 onder de wapenen te komen bij het 4e bataljon 9e regiment Infanterie te Utrecht. Ik liet hem hiervoor een stuk teekenen. Omdat hij aan die oproeping niet voldaan had, werd hij in mijn verslag aan het departement van Oorlog onder overlegging van de door hem geteekende verklaring, vermeld, als bij de oefeningen te hebben gemankeerd;

en 2. J. C. v. P. reserve-adjutant-onderofficier der Landweer-Infanterie in het XIX Landweerdistrict te Utrecht;

Ik ken beklagde als S., dienende als landweerplichtige der Infanterie bij de 1e compagnie in het XIX Landweerdistrict. Hij is niet op 6 Mei 1912 bij zijn korps te Utrecht onder de wapenen gekomen. Hij is voortdurend afwezig gebleven tot ongeveer half Mei 1912, toen hij zich te Utrecht bij den landweerdistrictscommandant gemeld heeft. Eenige dagen later heb ik hem persoonlijk aangezegd, na hem op het landweerbureau ontboden te hebben, om zich op 3 Juni 1912 te melden bij den commandant van het bataljon Infanterie te Utrecht. Hieraan heeft hij niet voldaan. Hij is daarna voortdurend afwezig gebleven tot 25 Juli 1912; hij kwam zich toen op het landweerbureau te Utrecht melden.

Overwegende dat beklagde heeft bekend zich aan het hem te last gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevend dat hij niet op 6 Mei 1912 voor herhalings-oefeningen bij de Landweer is opgekomen, omdat hij met een orgel naar buiten moest; dat hij zich na terugkomst op het bureau van den Landweercommandant te Utrecht gemeld heeft; dat de adjudant v. P. hem toen gezegd heeft dat hij op 3 Juni 1912 onder de wapenen moest komen bij het 9e regiment Infanterie te Utrecht; dat hij aan deze oproeping niet heeft voldaan, omdat hij bang was voor straf;

Overwegende dat het aan beklagde te last gelegde niet wettig en overtuigend is bewezen en hij daarvan zal behooren te worden vrijgesproken, met overlating aan den Commandeerenden Officier van de beslissing in hoeverre beklagdes handelingen en gedragingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst; dat immers de aanwijzing door den commandant in het XIX Landweerdistrict aan beklagde overeenkomstig § 67 der Landweerdinstructie I gedaan van het korpsonderdeel waarbij hij onder de wapenen moest komen, toen beklagde zich omstreeks medio Mei 1912 bij hem aanmeldde, had moeten gevolgd zijn door een oproeping van den burgemeester krachtens § 50 1° dier instructie, op de bij die instructie voorgeschreven wijze; dat, bij gebreke van zoodanige oproeping beklagde niet kan gezegd worden niet te hebben voldaan aan eene oproeping onder de wapenen, ingevolge artikel 36 der Landweerwet; en hij niet kan behandeld worden als deserteur;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklagde te last gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem vrij;

Laat over aan den Commandeerende-Officier de beslissing in hoeverre beklagdes handelingen en gedragingen bestaanbaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst;

Heft op het verband waaronder beklaagde na het ontslag bij handtasting is;

Bepaalt dat de kosten bij het rechtsgeding verblijven ten laste van den Staat;

Dit vonnis is goedgekeurd bij resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 30 Augustus 1912.

Conclusie van den Auditeur-Militair.

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanvijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen en de aangehaalde bescheiden, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is te last gelegd, zoomede zijn schuld daaraan; dat immers aan beklaagde, toen hij zich omstreeks half Mei 1912 te Utrecht bij den Commandant in het XIX Landweerdistrict aanmeldde om alsnog in zooverre aan de gedane oproeping in werkelijke dienst te voldoen overeenkomstig § 67 der Landweerinstructie I, door dezen commandant aanwijzing is gedaan, dat hij op 3 Juni 1912 bij het onderdeel van het 9e regiment Infanterie te Utrecht onder de wapenen moest komen; dat deze aanwijzing aan beklaagde *in persoon* is gedaan en hij daarvan ten overvloede een schriftelijke opgave heeft ontvangen, terwijl hij een schriftelijke verklaring heeft ondertekend, dat hij met de opkomst op 3 Juni 1912 bekend was; dat beklaagde zelf die aanwijzing als een oproeping heeft beschouwd; dat het wel is waar regelmatigere ware geweest indien de oproeping overeenkomstig § 50 1°. van genoemde Instructie door den burgemeester was geschied, maar dat de ontstentenis daarvan niet wegneemt, dat beklaagde met het oog op bovenvermelde omstandigheden, naardien hij niet gevolg heeft gegeven aan de aanwijzing, als deserteur moet worden behandeld; dat bovendien een oproeping in een geval als het onderhavige niet is voorgeschreven *op straffe van nietigheid*, al zal uiteraard van strafbaarheid des betrokkenen geen sprake zijn, indien hij niet kennis heeft gedragen van den hem aangewezen dag;

Gezien voormelde paragrafen der Landweerinstructie I; de artt. 21 en 36 Landweerwet; 3 wet 24 Juni 1901 (stbl. n°. 159); 17 en 134 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 10 en 19 wet 14 November 1879 (stbl. n°. 192); 9 wet 15 April 1886 (stbl. n°. 64) en 185 der der Rechtspleging bij de Landmacht;

Heeft de eer te requireeren en te concludeeren dat de Krijgsraad het aan beklaagde te last gelegde wettig en overtuigend bewezen verklare, het kwalificeere als eerste desertie in tijd van vrede door een soldaat, door als verlofganger der Landweer niet te voldoen aan een oproeping tot de werkelijke dienst, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, door een soldaat, gevolgd door arrestatie, hem hieraan schuldig verklare en veroordeele tot een militaire detentie van een week, of tot zulke andere straffe als de Krijgsraad in goede justitie verstaan zal te behooren, met zijn verwijzing in de proceskosten.

Krijgsraad in de kolonie Suriname.

Vonnis van 1 Mei 1912.

President: Mr. P. CARST.

Leden: 1ste Luitenant-adjutant W. BUENO DE MESQUITA, 1ste Luitenant-Kwartiermeester J. J. MAC-KENZIE, Officier van Gezondheid 2de klasse A. E. SAMSON en de 2de Luitenant J. G. A. VAN DER UPWICH.

Fg. Auditeur-Militair: Mr. S. D. DE VRIES.

Beklaagde staat terecht ter zake van het zich in de keuken wederrechtelijk toeëigenen van vleesch, behoorende tot de menage der manschappen, gepleegd in zijne hoedanigheid van kok.

De krijgsraad veroordeelt hem, met toepassing van art. 199 j^o. 17 C. W. L. wegens „ontvreemding, gepleegd door een persoon, geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in een magazijn van goederen, aan een corps van de armee toebehoorende, hem in voege voorschreven toevertrouwd”, onder aanneming van verzachtende omstandigheden, tot militaire detentie voor den tijd van één maand.

De Gouverneur van Suriname bevestigt dit vonnis.

DE KRIJGSRAAD IN SURINAME, STANDPLAATS PARAMARIBO.

Gezien de stukken;

Gehoord den eisch en conclusie van den fungeerenden Auditeur-Militair, in geschrifte overgelegd;

Overwegende dat de beklagde wordt beschuldigd van:

Te Paramaribo op 3 Februari 1912 omstreeks 1 uur 's namiddags in de keuken van de kazerne in het fort Zeelandia, alwaar hij als kok was te werk gesteld, van de aan hem in zijne voormelde hoedanigheid toevertrouwde en door hem voor het middagmaal der troepen van dien dag bereide eetwaren van de menage, ten nadeele van meerdere deelnemers daaraan, alzoo wederrechtelijk zich te hebben toegeëigend drie portieën gebraden rundvleesch tot een gezamenlijk gewicht van 0.35 K.G.;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Overwegende dat uit de informatiën is gebleken:

1°. de beklagde:

dat hij heeft bekend het hem te last gelegde feit te hebben gepleegd en verder heeft opgegeven:

dat hij op 3 Februari 1912 geëmployeerd was als tweede kok in de soldatenkeuken van de kazerne te Paramaribo, zijnde de infanterist 1ste klasse A. eerste kok;

dat de koks van den menagemeester des namiddags van den dag voorafgaande aan dien, waarop ze (1) voor de menage bereid moeten worden, de eetwaren z. a. rundvleesch, groenten, aardappelen, boter en kaas ontvingen;

(1) Met „ze” zullen ongetwijfeld wel *niet* bedoeld zijn de vooraf genoemde koks doch de later genoemde eetwaren.

dat de verdeeling van de verschillende portien nu eens door den eerste-kok, dan weer door hem, beklagde, geschiedt;

dat rundvleesch vóór de bereiding daarvan wordt verdeeld in een aantal portien, gelijk aan dat der deelnemers aan de menage;

dat het vleesch dan na de bereiding voorloopig wordt gedaan in een grooten emmer, den z.g. vleeschemmer, en, wanneer de rijst, groenten en aardappelen bereid zijn, met deze eetwaren wordt verdeeld over de verschillende gamellen;

dat daarna de menagemeester dan nagaat of deze verdeeling juist is geschied;

dat in de keuken ook aanwezig is de zogenaamde planton-keuken, die het toezicht heeft over de keuken en bijzonderlijk heeft toe te zien dat door het keukenpersoneel niets van de menage wordt ontvreemd en ook dat de verschillende porties gelijkelijk door de koks worden verdeeld;

dat op Zaterdag 3 Februari d. j. de fuselier, getuige D., belast was met den dienst van planton-keuken;

dat omstreeks 1 uur in den namiddag, getuige D. de keuken heeft verlaten en naar de galerij is gegaan;

dat op het tijdstip, dat deze getuige zich verwijderd had, de vleeschemmer in de keuken stond met de gesneden porties gebraden rundvleesch erin;

dat onmiddellijk nadat getuige D. zich naar de galerij had begeven, hij, beklagde, gegaan is naar het bureau van den adj. onderofficier, getuige A., om van dezen, gelijk dagelijks geschiedde, een broodbon ter afhaling van brood uit de bakkerij in ontvangst te nemen;

dat

dat, hoewel hij niet in de keuken behoefde te zijn, hij toch door is geloopen in de keuken en tegelijkertijd ook met hem, beklagde, de getuige D. in de keuken is gekomen;

dat hij toen in tegenwoordigheid van getuige D., drie porties gebraden rundvleesch uit den vleeschemmer heeft genomen en in zijn rechterbroekzak gestoken;

.
dat de eerste kok A. op dat oogenblik met den rug naar hem, beklagde, toestond bezig met het klaarmaken van de saus zoodat deze niets van het voorgevallene heeft kunnen waarnemen;

dat hij, na het vleesch te hebben genomen en in zijn broekzak gestopt, het broodkistje vervolgens genomen en daarmee de keuken verlaten heeft, gaande naar de bakkerij;

.
dat getuige D. hem daarop gelastte te blijven staan en hem toen gevraagd heeft wat hij, beklagde in zijn broekzak had terwijl getuige D. hem tevens gelastte zijn broekzak te ledigen;

dat hij dit deed en toen uit zijn broekzak de drie porties gebraden rundvleesch te voorschijn gehaald heeft;

dat

.
dat hij daarna op last van getuige A. in arrest is gesteld;

dat hij als deelnemer aan de menage recht heeft op ééne portie vleesch, doch hij strict genomen, zijne portie niet eer mag nemen dan, nadat de verschillende gamellen door den menagemeester zijn gecontroleerd en aan de verschillende categorien van deelnemers aan de menage toegewezen;

dat hij honger had en van plan was de porties vleesch, alvorens naar de bakkerij te gaan, in het leege kazernegebouw op te eten;

2°. de getuigen:

D., dat hij op Zaterdag 3 Februari d.j. met den dienst van planton keuken in de kazerne te Paramaribo belast was;

dat de planton keuken in het bijzonder heeft toe te zien dat niets van de menage uit de keuken gaat en ook dat het dienstponeel zich niets toeëigent;

dat beklagde op dien dag 2de kok was

dat het hem bekend is dat de koks alle eetwaren, die bereid moeten worden, van den menagemeester ontvangen, hetgeen gewoonlijk in den namiddag van den dag vóór den dag van bereiding gebeurt;

dat de planton keuken ook heeft toe te zien dat de porties gelijkelijk worden verdeeld door de koks, doch de contróle daarover bovendien nog geschiedt door den menagemeester en soms ook door den officier van den dag;

dat hij zich dien dag, 3 Februari, omstreeks 1 uur even buiten de keuken op \pm 5 passen afstands heeft begeven om een beetje thee te gaan drinken;

dat hij na een minuut weer in de keuken is gegaan en toen beklagde bij de tafel, waarop de vleeschemmer zich bevond, zag staan;

dat beklagde toen zijn rechterhand in zijn broekzak had en

dat hij toen dadelijk het vermoeden kreeg dat beklagde op clandestiene wijze wat van het gebraden vleesch in zijn zak had gestoken;

dat hij daarop beklagde, die erg ontdaan was, heeft gelast zijn broekzak te ledigen en deze toen één voor één drie stukjes gebraden vleesch uit zijn broekzak heeft gehaald;

dat

getuigen M. en A.

dat de koks gewoonlijk in den namiddag van den dag, voorafgaande aan dien, waarop de bereiding plaats vindt, van den menagemeester het vleesch ontvangen;

dat van dit vleesch wordt genomen wat voor de soep benoodigd is en het resterende op den dag van bereiding, doch vóór de bereiding, wordt verdeeld in een aantal porties gelijk aan dat der deelnemers aan de menage;

dat het vleesch na de bereiding wordt gedaan in een vleeschemmer en wanneer de verschillende tafels klaargemaakt zijn, onder contróle van den menagemeester wordt verdeeld over de verschillende gamellen;

dat hij toen gezien heeft dat beklagde uit een broekzak,, drie stukken gebraden rundvleesch te voorschijn heeft gehaald;

waarna hij den beklagde in arrest heeft doen stellen;

dat het vleesch blijkbaar uit de keuken kwam en derhalve bestemd was voor het middagmaal van de deelnemers aan de menage, aan wie het dan ook behoorde;

dat beklagde als kok recht heeft op ééne portie van de menage, doch deze portie strikt genomen, niet eerder mag nemen dan nadat de verdeling van het vleesch over de verschillende gamellen is nagegaan door den menagemeester, die dan ééne gamelle aanwijst voor het keukenpersoneel

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan wederrechtelijke toeëigening van drie portien rundvleesch tot een gezamenlijk gewicht van 0,35 Kg.;

Overwegende dat door voormelde bewijsmiddelen eveneens de schuld van den beklagde aan het hem te last gelegde en hiervoren bewezen verklaarde feit wettig en overtuigend is bewezen;

Overwegende ten aanzien der qualificatie: dat beklagde, militair, als kok geëmployeerd in de keuken van de menage der manschappen binnen het fort Zeelandia te Paramaribo, is een persoon, geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in die keuken ten aanzien van goederen, aan die menage toebehoorend rundvleesch, hem, zij het dan ook onder toezicht van anderen, ter bereiding en verdeling onder de manschappen der menage toevertrouwd;

dat onder „magazijn” in artikel 199 van het Crimineel Wetboek is te verstaan elke bewaarplaats, aangewezen ter bewaring, hoe tijdelijk ook, van goederen ten dienste van een corps van de armee, derhalve ook de keuken van de menage der manschappen binnen het fort Zeelandia te Paramaribo, waarin de bereiding plaats vindt van de verschillende eetwaren, zooals rundvleesch, groenten en aardappelen, in den namiddag van den dag voorafgaande aan dien, waarop de bereiding en de verdeling plaats vindt aan de koks door den menagemeester afgegeven;

dat beklagde alzoo is te beschouwen als een persoon, geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in een magazijn ten aanzien van goederen aan een corps van de armee behoorende en hem in voege voorschreven toevertrouwd.

Overwegende dat het den beklagde alzoo te last gelegde en hiervoren bewezen verklaarde feit ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst heeft met het misdrijf, strafbaar gesteld bij artikel 199 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande en mitsdien moet worden gequalificeerd: „Ontvreemding, gepleegd door een persoon geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in een magazijn van goederen, aan een corps van de armee toebehoorende, hem, in voege voorschreven, toevertrouwd;

Overwegende dat de zeer geringe waarde van het ontvreemde ten deze in zeer ruime mate als verzachtende omstandigheid in aanmerking wordt genomen.

Gezien artt. 53. 54 en 199 j^o, 17 Titel I van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

artt. 4A⁴, 10, 19 1e en 2e lid van het Kon. Besluit van 2 September 1883 N°. 19 (G. B. 1883 n°. 17) en artt. 207 en 208 Rechtspleging b/d Landmacht.

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart den beklagde schuldig aan: „Ontvreemding, gepleegd door een persoon geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in een magazijn van goederen aan een corps van de armee toebehoorende, hem, in voege voorschreven, toevertrouwd.”

Veroordeelt hem te dier zake, onder aanneming van verzachtende omstandigheden tot militaire detentie voor den tijd van één maand en voorts in de kosten en misen van de Justitie, zoomede in de kosten van dit proces bedragende nihil.

Bovenstaand vonnis werd ons uit Paramaribo toegezonden met verzoek om plaatsing in dit tijdschrift, niet omdat de inzender de zaak op zich

zelf zoo belangrijk vond, maar omdat hij meende de juistheid der aan het feit gegeven qualificatie in twijfel te moeten trekken. De bedoeling van den inzender was blijkbaar om van de redactie antwoord te krijgen op de vraag, of i. e. artikel 199 C. W. L. met behulp van artikel 17 van dat wetboek van toepassing kon zijn.

Mr. POLS (Crimineel Wetboek v/h Krijgsvolk te Lande — uitgave 1876) wijst in zijne aantekeningen op art. 191 C. W. L. op sententies van 1859 en 1875, gewezen door het H. M. G. te Utrecht, waarin dit artikel, met aanhaling van art. 17 C. W. L., werd toegepast op diefstal van vleesch behoorende tot de menage (bladz. 519). Hij leert ons verder (bladz. 520) dat art. 191 in de opsomming van plaatsen (slaapkwartier, chambrée, stallingen) verre van volledig is en dat door eene vaste jurisprudentie en voortdurende toepassing in de praktijk, de bepaling tot tal van andere plaatsen is uitgebreid. Zoo wordt gewezen op sententies van het H. M. G. te Utrecht 1832, 1836 en 1868, waarbij art. 191 werd toegepast op diefstal in „de keuken”. In dit verband zij opgemerkt, dat het o. i. allermint vaststaat, gelijk de Surinaamsche krijgsraad aannam, dat „de keuken” is te beschouwen als „een magazijn” bedoeld in art. 199 C. W. L. De toepassing van dit artikel op een kok, die eetwaren van de menage uit de keuken ontvreemdt, is volgens Mr. POLS (bladz. 557) *onjuist* en zelfs met behulp van art. 17 *ongeoorloofd*.

Het H. M. G. in Ned. Indië besliste bij sententie 16 November 1894 in het geval van een kok, die in de keuken een hoeveelheid van het aldaar zich bevindende voor de menage bestemde vleesch had ontvreemd, dat de krijgsraad het feit ten onrechte als „diefstal” had gequalificeerd en verklaarde den beklagde, met toepassing van art. 199 C. W. schuldig aan „ontvreemding door iemand geëmployeerd bij de uitdeeling van goederen aan een korps der armée toebehoorende van goed hem, in voege voorschreven, toevertrouwd”.

Bij sententie H. M. G. te Utrecht van 14 Mei 1895 werd in een gelijk geval beslist: „dat het vleesch dat beklagde als kok voor de menage der korporaals en soldaten ontving, niet onder zijne administratie kwam, doch hem ter bereiding voor het gebruik der manschappen ter hand werd gesteld; dat hij ook niet de uitdeeler daarvan was, en . . . als kok alleen verantwoordelijk was voor het goed bereiden der spijs en zorgen moest, dat deze op de daartoe vastgestelde tijdstippen gereed was; dat beklagde het hem ter bereiding gegeven vleesch zoowel in den zin der wet als in taalkundigen zin onder zich had en het door hem gepleegde feit alzoo geheel valt onder de omschrijving bij art. 321 Sr. van het misdrijf van verduistering, en vermits beklagde het vleesch, dat hij zich wederrechtelijk toeëigende, in zijne betrekking van kok onder zich had, in verband met art. 322, moet worden gequalificeerd: „verduistering, gepleegd door iemand, die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had”. In dit geval had de krijgsraad het feit gequalificeerd als ontrouw in eene militaire administratie en de Adv. Fiskaal geconcludeerd tot toepassing van art. 199 Jucto 17 C. W. L.

Bij sententie H. M. G. te Utrecht van 2 Februari 1906 (M. R. T. deel III, bladz. 154) werd een korporaalkok, die, als zoodanig werkzaam zijnde in de manschappen-keuken der kazerne, opzettelijk een hoeveelheid vleesch, aan de menage van het regiment, althans aan een ander dan aan hem toebehoorende, en die hij uithoofde van zijne voornoemde persoonlijke dienstbetrekking alzoo anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich had toeëigend, met toepassing van de artt. 321 Sr. schuldig

verklaard aan „verduistering, gepleegd door hem, die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”. De krijgsraad had in dat geval den beklagde schuldig verklaard aan „diefstal, gepleegd in de keuken der kazerne door den korporaal-kok van de menage der manschappen, ten behoeve van wie het onvreemde was aangekocht, misdrijf, wat het misdadige betreft, de meeste overeenkomst hebbende met het bestelen van een kameraad in de chambrée” en, met behulp van art. 17, art. 191 C. W. L. toegepast.

Er is dus verschil in jurisprudentie tusschen het Indische en het Utrechtsche H. M. G.

Naar onze bescheidene meening hadden in de door den Surinaamschen krijgsraad behandelde zaak de desbetreffende strafbepalingen in het Wetboek van Strafrecht voor de Kolonie Suriname toepassing moeten vinden.

Red. M. R. T.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Dispositie tot onbevoegdverklaring van den Krijgsraad.

Bij schrijven van 17 Juni 1912 La M N°. 1 vestigde de Advocaat-Fisikaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht te Utrecht de aandacht van den Minister van Marine op het in bijlage N°. 29 der Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht opgenomen model eener Dispositie wegens onbevoegdheid des rechters, waarin o. a. staat: „verklaart zich *vooralsnog* onbevoegd . . . enz.”. Z.H.E.G. was van oordeel, dat het woord „*vooralsnog*” uit het model behoorde te verdwijnen, omdat eene voorloopige of tijdelijke onbevoegdverklaring in de Rechtspleging bij de Zeemacht onbekend is en het Hoog Militair Gerechtshof eene beschikking wegens onbevoegdheid des rechters „*vooralsnog*”, niet met zijne goedkeuring kan bekrachtigen. Z.H.E.G. gaf aan genoemden Minister in overweging, dit woord uit het model te laten vervallen en tevens daaruit te lichten de zinsnede: „*nadat deze dispositie door het Hoog Militair Gerechtshof zal zijn goedgekeurd*”, aangezien deze voorwaarde in de Rechtspleging bij de Zeemacht zelve reeds gesteld is.

Aan deze opmerkingen werd door den Minister van Marine tegemoet gekomen bij resolutie van 28 Juni 1912 B N°. 45, waarin is bepaald dat in de bedoelde bijlage de hierboven gecursiveerde woorden vervallen en daarvan kennis werd gegeven aan de Directeuren en Commandanten der Marine, den Commandant der Zeemacht in Oost-Indië en den Commandant der Scheepsmacht in de Caraïbische Zee, ter mededeeling aan de Fiskaals bij de Zeekrijgsraden.

De opname van het woord „*vooralsnog*” in model bijlage N°. 29 der J. V. Z. (laatstelijk in 1888 vastgesteld) berust op eene verouderde opvatting, waarmede, door wijziging van het model, ongetwijfeld reeds eerder gebroken had kunnen worden.

In verband met de in deze aflevering (bladz. 230) overgenomen dispositie dd. 24 Augustus 1911 van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord komt het ons niet overbodig voor de aandacht te vestigen op het voormelde schrijven van den Advocaat-Fisikaal en de daarop genomen beschikking van den Minister van Marine. Ook voor de auditeurs-militair en de krijgsraden bij de Landmacht kan zulks van belang zijn, omdat ook in model N°. 55 ad art. 118 der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht de gewraakte woorden voorkomen.

Opleiding tot rechtsgeleerde.

In de „Revue de Droit International et de Législation Comparée” werd er reeds bij herhaling op gewezen, dat in Duitschland de opleiding van

den jurist een van de vragen van den dag is. Zoo o. a. in de laatste aflevering van 1910 bij de bespreking van „Die Vorbildung der Juristen” door ERNST ZITELMANN en van „Die Vorbildung der Juristen und ihre Reform” door ERWIN GRUBBER. Ook thans wordt daarop weder de aandacht gevestigd in N°. 6 van de jaargang 1912 bij de aankondiging van het werk van Dr. HEINRICH B. GERLAND: „Die Reform des juristischen Studiums”.

De strekking van laatstgenoemd werk wordt door bedoelde Revue in enkele regels als volgt geresumeerd:

„De rechtswetenschap is geen historische, maar een sociale wetenschap. „Bij het onderricht in de rechtswetenschappen moet dan ook het dogmatische en critische element meer op den voorgrond treden dan het historische. Het theoretisch onderwijs moet daarom in de eerste plaats bevatten, „als grondslag, een algemeen elementair overzicht, hetwelk nooit in details „mag afdalen; vervolgens dient dieper ingegaan te worden op verschillende „onderwerpen naar vrije keuze. Naast de theoretische lessen dient steeds „een ruime plaats open gelaten te worden voor practische oefeningen en „moet daarom het professoraat slechts bereikbaar zijn voor rechtsgeleerden, „die in de praktijk geweest zijn.”

De Revue is het hiermede niet geheel en al eens. „Zonder twijfel,” zegt zij, „zal ieder er mede instemmen, dat het heilzaam werkt, wanneer „men het onderricht in de rechtswetenschappen door practisch werk aanvult. Maar door te zeggen dat de rechtswetenschap meer een sociale dan „eene historische wetenschap is, geeft de schrijver eene tegenstelling, die „niet heel gelukkig gekozen is. Wel is het recht eene sociale wetenschap, „zelfs de sociale wetenschap bij uitnemendheid. Ook is het wenschelijk om „bij de rechtsstudie de proefondervindelijke methode, de methode van eigen „waarneming te volgen. Maar is niet de door het verleden opgedane kennis, „d. w. z. de vergelijkende geschiedenis der instellingen op juridisch „gebied, de eenige die stof kan verschaffen aan de ondervinding, de „opmerkingsgave der rechtsgeleerden?”

Bij het vorenstaande stippen wij aan dat ook in Nederland de wijze van opleiding tot rechtsgeleerde een in den laatsten tijd veel besproken vraagstuk is.

Reeds in 1899 werd het onderwerp besproken door de Nederlandsche Juristen-Vereeniging. Na dien werd ook door verschillende Nederlandsche schrijvers op hervorming van de Juristen-opleiding aangedrongen, zij het dan ook niet zoo algemeen als in Duitschland. Daaruit wordt ons echter wel duidelijk, dat ook te onzent de opleiding van den rechtsgeleerde nog lang niet is zooals die wezen moet. Mr. HIJMANS zegt in Themis (1902): „de goede middensoort der studenten weet aan het einde hunner academische loopbaan zoo goed als niets van de rechtswetenschap, van de praktijk geheel gezweven”. In een hoofdartikel in W. v. h. R. N°. 9294 wordt dit oordeel wel wat te hard genoemd, doch wordt er niettemin eveneens op aangedrongen om het reeds te lang rustende probleem opnieuw en in vollen omvang aan de orde te stellen. „Zeker is,” aldus in genoemd hoofdartikel, „dat, al is eenige verbetering waar te nemen, aan de practische opleiding uiterst weinig wordt gedaan, dat van eene systematische „voorbereiding in die richting in het geheel geen sprake is.”

In het Rechtsgeleerd Magazijn van 1912 afl. 1—2 dringt Mr. R. VAN WOELDEREN aan op invoering van eene soortgelijke regeling als in Frankrijk en in Duitschland bestaat, waar een rechtsgeleerde geruimen tijd in de practijk geweest moet zijn alvorens zich als advocaat te kunnen laten inschrijven.

Al is eene dergelijke regeling voorloopig nog niet in het vooruitzicht gesteld, toch twijfelen wij er niet aan, of ook te onzent zal die niet zoo heel lang meer uitblijven, nu van zoo verschillende en bevoegde zijden op deze leemte gewezen werd.

De Chefs der Divisiën en hun dienst in de Engelsche Marine.

„The Naval and Military Record” van 11 December 1912 geeft onder het opschrift „Divisional Officers and their Duties” eene beschrijving van de nieuwe regeling van den dienst der Chefs van de divisiën. Voor zoover deze regeling ons voorkomt voor de lezers van het M. R. T. van belang te zijn, geven wij die hier in het kort weer.

In de inleiding wordt betoogd, dat in deze belangrijke zaak de ondervinding der senior luitenants (luitenants ter zee 2de klasse met meer dan 6 jaar ancienniteit) dient te worden benut, en dat alle zeeofficieren (behalve de oudste officier op schepen waar geen eerste officier is) moeten deelnemen aan wat genoemd wordt „the divisional work of the ship”. Zoo noodig zal daartoe aan de oudere luitenants ter zee of aan die van speciale diensten een jongere of een adelborst 1ste klasse worden toegevoegd.

Aan het hoofd van elke divisie behoort een officier te staan van geen lageren rang dan luitenant ter zee 2de klasse. Tot eene divisie zullen verder een zoo groot mogelijk aantal onderofficieren behooren. In den regel zal eene divisie niet meer dan honderd onderofficieren en minderen bevatten.

Om tegemoet te komen aan de moeilijkheid dat het aantal officieren-machinist, die voor divisie-chef beschikbaar zijn, zoo klein is ten opzichte van het talrijke machinekamerpersoneel, zullen zoo noodig zeeofficieren belast worden met stokers-divisies, aan wie dan zoo mogelijk zullen worden toegevoegd adelborsten 1ste klasse die in de machinekamer gediend hebben of officieren-machinist met den rang van adelborst 1ste klasse, benevens het noodige aantal machinisten.

Dienst van den chef der divisie.

De chef der divisie moet bekend zijn met alle details van de betaling, pensioen, dienstvoorschriften enz. van de verschillende onderdeelen der bemanning, in staat zijn, raad te geven in gevallen van overgang naar een anderen tak van dienst en behulpzaam zijn bij het zich bekwamen voor hooger rang. Hij moet alle namen kennen van hen die tot zijn divisie behooren. Hij zal er bij tegenwoordig zijn, als een zijner manschappen bij den commandant of den eersten officier moet komen, hetzij de man iets te verzoeken of iets misdaan heeft; *in het laatste geval zal hij hem bijstaan in zijne verdediging*. Alle verzoeken worden door zijne tusschenkomst ingediend, alle bewijsstukken enz. krijgt hij ter inzage. De commandant kan hem machtigen tot het geven van verloven en andere kleine voorrechten, voor zoover die binnen den gewonen gang van zaken vallen. Een belangrijk deel van zijn dienst is het verzamelen van gegevens betreffende het karakter en de geschiktheid om te bevelen van zijne onderofficieren en manschappen. De chef der divisie zal op dit punt worden geraadpleegd en diens meening zal van invloed zijn bij alle voordrachten tot bevordering.

De chef der divisie heeft de leiding van alle lichamelijke oefeningen en zal bovendien zijne menschen aanmoedigen bij alle uitspanningen, bij roeien, schieten enz. Wedstrijden tusschen de verschillende divisies moeten worden aangemoedigd, als middel tot verhooging van de esprit de corps

in een schip. Divisiechefs zullen zich meer beijveren voor de oefening van hun personeel in het algemeen en grooter verantwoordelijkheid hebben voor de strijdvaardigheid hunner divisie, zoowel wat betreft materieel als personeel.

Band tusschen officieren en manschappen.

Het werk aan boord moet zooveel mogelijk worden gedecentraliseerd, en de verschillende officieren met hunne onderofficieren en manschappen moeten tegenover den eersten officier verantwoordelijk gesteld worden voor een gedeelte van het schip. Commandanten van schepen moeten hun uiterste best doen om de officieren aan te moedigen in het betrachten van hun plicht als divisiechef. De wijze waarop deze dien plicht vervullen zal van grooten invloed zijn op het rapport, dat de commandanten over hen indienen. Inspecteerende officieren zullen nauwkeurig nagaan welke band er bestaat tusschen officieren en minderen en hoeveel de officieren en onderofficieren van hunne ondergeschikten weten.

Certificaat van goed gedrag.

Het certificaat van goed gedrag moet niet worden beschouwd alleen als een middel om hooger tractement te krijgen, noch als eene belooning voor verkregen routine, alleen omdat de man vrij van straffen gebleven is. Wanneer de toekenning er van wordt overwogen, moet ter dege gelet worden op de wijze waarop de man zijn dienst doet, en aan den eisch van matigheid, werkzaamheid en oplettendheid moet stipt de hand worden gehouden. Vóór de toekenning moet de chef der divisie worden geraadpleegd.

Beoordeeling.

De commandant moet in alle opzichten tevreden zijn over het gedrag en het werk van iemand gedurende het jaar, om hem als „goed” te beoordeelen,

Bij de beoordeelingen zal de commandant niet alleen afgaan op het conduiteboekje, maar ook het gedrag in het algemeen in aanmerking nemen. Voorts worden regels gegeven voor de wijze van beoordeeling van een man die in den loop van een jaar overgeplaatst is.

Invloed van straffen op het pensioen.

Aangezien onderofficieren en minderen vaak niets weten van de voorschriften, waaronder zij dienen, zal een kort uittreksel gemaakt worden van de voorschriften voor alle takken van dienst (beoordeeling van gedrag, verloven, straffen, verlies van het certificaat en van medailles voor goed gedrag, pensioen, wijze van hooger beroep enz.) en daarvan een aantal exemplaren op elk schip verspreid worden. Ten einde een ieder in staat te stellen de pensioenregeling in het algemeen en den invloed daarop van de ontneming van het certificaat van goed gedrag en andere straffen na te gaan, zullen eenige eenvoudige voorbeelden daaraan worden toegevoegd van den invloed van verschillende straffen.

Volgen eenige bijzondere regels voor het toezicht op het jonge volk.

Provoostarrest.

Provoostarrest voor langer dan drie dagen mag niet worden ten uitvoer gelegd op schepen die in de onmiddellijke nabijheid van arrestlokalen verkeerden, tenzij het schip vermoedelijk zal vertrekken vóór de straf is geëindigd. Verlies van dienstduur en soldij voor den duur van het arrest is voortaan daaraan verbonden en niet meer ter beslissing van den commandant.

Zij die zwaren handenarbeid moeten verrichten, zooals kolenladen e. d., zoodra zij uit de provoost komen, mogen alleen gedurende de eerste drie dagen der provooststraf tevens met vermindering van kost gestraft worden.

Veroordeelingen door den burgerrechter.

De voorschriften zullen in dien zin worden gewijzigd, dat militaire straffen bij de Marine, op te leggen als gevolg van eene veroordeeling door den burgerrechter of op grond van de Probation of Offenders' Act, alleen zullen worden toegepast voor eenig vergrijp, waardoor aan de uniform, den dienst of den rang wordt te kort gedaan. Pogingen zullen in het werk worden gesteld om dronkenschap of misdragingen, gepleegd door Marine-personeel aan den wal, zooveel mogelijk te doen straffen door de Marine-autoriteiten.

Blijkens een in hetzelfde nummer voorkomend ingezonden stukje zijn de hier in het kort omschreven nieuwe voorschriften op de Engelsche vloot met instemming ontvangen, wij willen onzerzijds er nog eenige opmerkingen aan toevoegen.

Terecht wordt in de bovengenoemde voorschriften de nadruk gelegd op het vestigen en versterken van den band tusschen officieren en minderen. Ook te onzent is de wenschelijkheid daarvan reeds meermalen betoogd. Zoo o. a. door de H.H. VAN ROSSUM en PALM in hunne ontwerpen voor een nieuw stelsel van conduiterapporten (door eerstgenoemde reeds in Januari 1898, door laatstgenoemde in het Marineblad van 1901—1902), zij het dan ook niet speciaal met het oog op den dienst van chef eener divisie. Laatstgenoemde officier stelde o. a. in zijne ontwerp-conduiterapporten voor officieren der mariniers de vraag: „hoe hij zijne manschappen oefent”, voor officieren van administratie: „is hij een vraagbaak voor de minderen?”

Veel van hetgeen thans voor den officier der divisie bij de Engelsche Marine voorgeschreven is, was voor onze Marine reeds te vinden in de Verordeningen K.M., o.a. in de 18de Afd. van Hoofdstuk V Deel II (Reglement Inw. dienst). Tal van bepalingen in die Verordeningen wijzen op het nadrukkelijk streven om den band tusschen officieren, onderofficieren en minderen te versterken, te bevorderen dat de superieuren in het algemeen en de divisie-chefs in het bijzonder de eigenschappen hunner ondergeschikten zullen leeren kennen en voor hunne belangen zullen opkomen. En de praktijk leert, dat, de uitzonderingen daargelaten welke een natuurlijk gevolg zijn van de omstandigheid dat niet alle superieuren zijn en kunnen zijn ideaal-menschen, als regel de daarop gerichte voorschriften met voldoende zorg en menschkundig worden nageleefd.

Wij kunnen niet beoordeelen hoe in de Engelsche Marine de toestanden zijn, doch, die bij onze Marine kennende, wel zeggen dat, indien en voor zolang onder eene of meer categorieën van minderen in de militaire organisatie van buitenaf denkbeelden, ontleend aan beginselen van burgervakorganisaties, verspreid worden waardoor de mindere in zijn meerdere een vijand ziet tegen wien een „strijd” moet worden gevoerd en in wien geen vertrouwen mag worden gesteld, denkbeelden dus, welke ten eenenmale strijdig zijn met de beginselen van krijgstucht en met het begrip militaire organisatie, noch die nuttige voorschriften noch de goede wil der superieuren om zich daarnaar stipt te gedragen, eenig gunstig resultaat *kunnen* hebben.

Voor zooveel de bedoelde Engelsche voorschriften betreft, willen wij op eenige punten nog in het bijzonder de aandacht vestigen.

Wanneer een schepeling voor eenig vergrijp zich te verantwoorden heeft bij den eersten officier of den commandant, zal de divisiechef hem bijstaan in zijne verdediging. Dit voorschrift juichen wij toe.

Immers, indien de band tusschen officieren en minderen is zooals men dien wenscht en zooals in verband met het doel en wezen der militaire

organisatie vereischt wordt, kan het niet anders of de officier is en moet zijn de natuurlijke pleitbezorger van den onderofficier en mindere, in alle gevallen waarin deze raad en bijstand behoeven. Dit geldt o.i. niet alleen ten aanzien van krijgstuchtelijke vergrijpen, waarvoor een mindere zich heeft te verantwoorden, maar evenzeer en zelfs vaak nog eerder ten aanzien van eenig strafbaar feit waarvoor hij strafrechtelijk vervolgd wordt. Het derde lid van de artt. 129*b* R. L. en 108*b* R. Z. (Wet 31 October 1912 Sb. No. 337) geeft echter aanleiding tot twijfel, of ten onzent in den officier de aangewezen man kan worden gezien om den mindere in die gevallen bij te staan.

Het valt natuurlijk niet te ontkennen dat, in strafzaken, bij de verdediging zuiver juridische kwesties dikwijls op den voorgrond treden en dat dan de officier, die eene juridische opleiding niet genoot, daarin als verdediger zal te kort schieten. Volkomen juist was dan ook de vooropstelling in de aangehaalde artikelen van advocaten, die als raadslieden zouden kunnen worden toegevoegd of gekozen, en daarnaast het instituut der verdediging door officieren, die zich bereid verklaren als toegevoegde of gekozen raadsman op te treden. Ten aanzien der officieren werd evenwel in het laatste stadium der herziening van de militaire rechtspleging (zie de nota's van nadere wijzigingen, bijlagen Handelingen St. Gen. II, Zitting 1911—1912. — 21 — Nos. 1—4) de restrictie gemaakt, dat zij alleen dan toegevoegd kunnen worden, indien de beklagde vooraf heeft verklaard, tegen de toevoeging van een officier geen bezwaar te hebben. Ons komt die restrictie bedenkelijk voor. Als motief daarvoor werd aangevoerd, dat het voor officieren moeilijk en ongewenscht kan zijn een afkeurend oordeel uit te spreken over handelingen van hunne superieuren. Daarvoor moge in theorie iets te zeggen zijn, het is de vraag of in de praktijk van die moeilijkheid en ongewenstheid gebleken is en op grond van de praktijk bij de krijgsraden der Zeemacht vermeenen wij die vraag ontkennend te mogen beantwoorden. Waar zich voor den officier-raadsman eene moeilijkheid voordoet, is die te overwinnen door ernstige overweging der wijze waarop hij de verdediging zal voeren en van de bewoordingen waarin hij zich bij het voeren der verdediging uitlaat over z.i. verkeerde handelingen of opvattingen van superieuren. Overschrijding der grenzen van gepastheid is o.i. in deze voor den advocaat even ongewenscht en evenzeer ongeoorloofd als voor den officier. Is een hooger of lager geplaatst superieur in enig opzicht te kort geschoten in zijne verplichtingen en in rechten aan te wijzen, dat de mindere daarvan de dupe werd, immers als gevolg daarvan in aanraking komt met de militaire disciplinaire autoriteit of met den militairen strafrechter, welnu dan heeft hij niet anders verdiend dan dat bij de behandeling der krijgstuchtelijke of der strafzaak op die tekortkoming het volle licht valt en het rechtsbelang eischt zulks. Dat een officier die, als raadsman optredende, op gepaste wijze dat licht doet schijnen, daarvan eenig nadeel ondervindt, is, voor zoover ons bekend, door feiten niet bewezen. Zou het al eens voorkomen, dat de betrokken superieur hem zulks later tot verwijt maakte of hem om die reden minder gunstig beoordeelde, dan zou dit allerminst pleiten voor het karakter van dien superieur en voorts spoedig genoeg — weder ten nadeele van den superieur — worden opgelost, omdat de officier in dat geval ongetwijfeld zal gebruik maken van zijne bevoegdheid om zijne klachten in te dienen over eene zoodanige onbillijke behandeling.

Het verband tusschen het voor de restrictie aangevoerde motief en de onmiddellijk daarop volgende beschouwing, dat, geeft de beklagde zelf aan verdediging door een officier de voorkeur of heeft hij daartegen geen

bedenking, men mag aannemen dat gemeld bezwaar niet bestaat, is ons niet recht duidelijk geworden. Hangt dan de beoordeeling, of de officier-raadsman een afkeurend oordeel over handelingen van superieuren zal hebben uit te spreken, dan wel of hij, zulks doende, daarvan nadeel zal of kan ondervinden, af van den beklagde? Of wil men den beklagde opdringen de vrees, dat de officier, die zich heeft aangemeld als bereid zijn mindere als raadsman ter zijde te staan als het er op aan komt uit eigen belang niet zal durven zeggen datgene wat in het belang van het recht gezegd *moet* worden? Voert de eerste vraag tot twijfel aan het zelfstandigheidsgevoel bij den officier, de tweede zou zeker niet leiden tot het aankweken van den band van vertrouwen tusschen meerderen en minderen.

Hoe het zij, de nu in de wet gemaakte restrictie leidt er toe, dat het als een „*gunst*” van een beklagde is te beschouwen wanneer een officier als raadsman in zijne zaak *mag* optreden. Onzerzijds werd steeds uitgegaan van de stelling, dat het tot de *plichten* van den officier moest behooren zijn mindere zoo noodig in eene disciplinaire of in eene strafzaak als raadsman bij te staan en het voor den mindere een *recht* moest zijn zich in dergelijke moeilijke omstandigheden om raad en bijstand op een officier te beroepen. Tal van malen is gebleken, ook de in dit Tijdschrift overgenomen memoriën van verdediging (1) bewijzen dit, dat die plicht door officieren werd gevoeld en zij zich geheel vrijwillig met veel zorg en met opoffering van tijd, vaak ook wat juridische vragen betreft uitstekend van hun taak als raadsman gekwetten hebben. En hoewel wij nu allermint het plichtsgevoel bij de officieren willen onderschatten, zoo zou het ons toch zeer verklaarbaar — menschelijk — voorkomen, indien de bovenbedoelde wijziging, ter elfder ure nog in de artt. 129b R. L. en 108b R. Z. aangebracht, de officieren, die tot dusver volkomen vrijwillig en uit belangstelling voor hunne minderen steeds bereid werden gevonden als raadsman op te treden, niet bepaald heeft aangemoedigd op dien goeden weg voort te gaan.

Daardoor zal ten aanzien der rechtsbijstand door officieren in vele gevallen niet bereikt worden wat aanvankelijk op dat punt werd gewenscht (2) maar ook is onwillekeurig de schijn verwekt, alsof dit middel (in Engeland nu ingezien) om den band tusschen de meerderen en de minderen in den militairen dienst te versterken en onderlinge belangstelling en vertrouwen aan te kweken, onomwonden werd verworpen.

In de Engelsche voorschriften stuiten wij nog op eene moeilijkheid. Bij de ingevoerde decentralisatie van gezag zal de divisiechef toch zeker wel de eerste zijn, die het werk van zijne menschen te beoordeelen en te controleren heeft. Nalatigheid in of vergrijpen tegen den dienst zullen dus in vele gevallen wel door hem ontdekt worden. Hij is dus in die gevallen gewoonlijk de rapporteur en dan zeer zeker niet de aangewezen man om tevens als verdediger op te treden. Nog grooter wordt dit bezwaar, wanneer een mindere, over eenige nalatigheid in den dienst onderhouden door den chef zijner divisie, tegen deze eene ongepaste houding aanneemt, zoodat het vergrijp dan rechtstreeks tegen hem gepleegd is.

Het niet medetellen als diensttijd van de dagen, in de provoost doorgebracht, achten wij wel te verdedigen. Waar echter deze straf betrekkelijk vaak wordt opgelegd, vreezen wij dat de maatregel eene niet geringe hoeveelheid administratief werk ten gevolge zal hebben.

(1) Zie o. a. Mil. Recht. Tijdschr. Af. 2-4-5 van Januari-Mei 1912 blz. 315 v. v. en 328 v. v.

(2) Memorie van Toelichting, behorende bij het Wetsontwerp tot Wijziging der Militaire Rechtspleging (Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, Zitting 1903—1904 — II. 156) ad artt. 1 (IX) en 10 (II).

Rechtsgeleerde studie bij de Landmacht.

Bij de behandeling der oorlogsbegrooting 1913 in de 2de Kamer der Staten-Generaal op 16 Januari 1913 werden omtrent de rechtsgeleerde studie bij de Landmacht de navolgende besprekingen gehouden.

De heer VAN HAMEL: Bij deze afdeeling worden verschillende inrichtingen van onderwijs besproken, bepaaldelijk de Cadettenschool en verdere inrichtingen van onderwijs, waarin de officier de voorbereiding vindt voor zijn werkzaamheid. Maar van stellig niet minder belang is een onderwijs dat valt in den tijd van die officierswerkzaamheden zelf en een verdere ontwikkeling van den officier bedoelt. Daarover zou ik gaarne een enkel woord willen zeggen. Ik bedoel de rechtsgeleerde studie van de officieren. Ik heb bij de behandeling van de rechtspleging meermalen over deze materie in het voorbijgaan het woord gevoerd; zij komt mij voor van overwegende beteekenis te zijn en ik meen dat een eenigszins stelselmatige bespreking van deze zaak bij de begrooting, aan de hand van eenige zinsneden der Memorie van Antwoord bij deze afdeeling, wel op haar plaats is. Sinds de wijziging in de rechtspleging is tot stand gekomen, is de belangstelling in de juridische opleiding van officieren ongetwijfeld nog verhoogd. Allereerst wegens de functiën der officieren bij de rechtspraak: in de krijgsraden als leden naast het burgerlijke element, den president, en als secretarissen van krijgsraden, voorts als officieren-commissaris bij het vooronderzoek en als raadslieden, voor al welke functiën het van belang is dat de officieren eenigermate juridisch geschoold zijn. Daarbij komt voor hen die in het leger zijn — en ditzelfde geldt voor de marine — de beteekenis van een zekere juridische scholing ook voor andere deelen van de officierswerkzaamheid. Ik heb daarbij vóór alles het oog op de tucht.

Het komt mij voor, dat waar de tucht oefening aan de officieren is opgedragen, en straf- en tuchtrecht, al wil men ze meer of minder van elkaar scheiden, toch elkaar wel op zeer veel punten raken, het gewenscht is dat eenige juridische vorming ook bij de uitoefening van het tuchtrecht zich kan doen gelden.

Verder is het van groot belang voor de algemeene staatsrechtelijke opvattingen in het leger en over de verhouding van het leger tot andere staatsmachten, dat ook staatsrechtelijke begrippen bij de officieren in de goede richting levendig worden gehouden, terwijl ten slotte de officieren in oorlogstijd bekend moeten zijn met het volkenrecht. Althans in de hoogere rangen mag dat geen onbekende materie zijn.

Is er nu in den laatsten tijd sterkere belangstelling in die rechtsstudiën gewekt, meer dan wel vroeger, bij dezen Minister is die belangstelling stellig aanwezig. Dat hebben wij gehoord uit zijn vertoogen bij de behandeling van de rechtspleging en dat kunnen wij ook lezen in de Memorie van Antwoord betreffende deze begrooting en in die betreffende de begrooting voor Marine. Het is een gelukkig moment dat deze Minister thans deze beide Departementen beheert en dat deze beide Departementen binnenkort in één Departement zullen zijn samengesmolten, want men kan deze aangelegenheid niet voor het leger alleen of voor de vloot alleen regelen, maar zij moet naar één gedachte voor leger en vloot beide geregeld worden.

Die belangstelling is bij dezen Minister zeer natuurlijk. Hij heeft een zeer ruimen blik in alle dingen, maar hij vertoont zelf ook duidelijk bekwaamheden en begaafdheden van juridischen aard. Dat is wel gebleken uit de zeer belangrijke voordracht die hij indertijd gehouden heeft over

de rechtspositie van de inlandsche Christenen in Nederlandsch-Indië, een voordracht die overal zeer te recht de aandacht heeft getrokken en die bleek te komen uit de pen van een krijgsman, terwijl men bij de lezing had kunnen denken, dat zij gekomen was uit de pen van een jurist.

Het is mij dus sympathiek om tegenover dezen Minister hierover te spreken. Het komt mij intusschen voor, dat nog geen volkomen klaarheid bestaat omtrent de denkbeelden van den Minister op dit punt, alsook, dat Zijn Excellentie op sommige punten in een andere richting neigt te gaan, dan die mij gewenscht schijnt. Daarom zou ik gaarne thans op deze aan gelegenheid nader ingaan. Ik verlang geen onmiddellijk antwoord van den Minister betreffende zijn plannen, maar ik zal er prijs op stellen wanneer hij mijn denkbeelden in ernstige overweging wil nemen, zich wel bewust, dat het een zaak van beteekenis betreft.

Het is dus wenschelijk, dat er gelegenheid is voor eenige nadere juridische opleiding in den tijd, dat de heeren officier zijn, ook van de wereld meer weten, het leger meer kennen en hun eigen verantwoordelijkheid meer voelen. Nu moet die opleiding naar mijn meening, afgescheiden van de vraag of hij moet zijn een opleiding voor een doctoraat dan wel een meer speciale opleiding, iets waarop ik straks terugkom, zijn een universitaire opleiding en mag het nooit zijn een speciale cursus. Ik breng dit naar den voorgrund, omdat in de Memorie van Antwoord op bladz. 66 het woord „speciale cursus” gebruikt wordt. De Minister zegt, dat hij over het algemeen de voorkeur geeft aan een volledige academische studie, waar onder hij dan verstaat een opleiding voor het doctoraat, maar vervolgt dan :

„Vermits het echter te voorzien is, dat langs den weg der universitaire studie, geen voldoende aantal juridisch geschoolde officieren zal kunnen worden verkregen, heeft de ondergeteekende overwogen of ook nog door middel van een specialen cursus in de behoefte kan worden voorzien.

„Hij stelt zich voor daartoe tot de hoogleeraren in de daarvoor in aanmerking komende rechtsgeleerde vakken aan een of meer onzer universiteiten eene uitnoodiging te richten, om zich te willen belasten met het geven van onderwijs aan officieren, die zich, met het oog op de hun wachtende taak in onderscheiden functies bij den Krijgsraad, meer bijzondere rechtskennis willen eigen maken”.

Nu zou ik zeggen: gij moet geen specialen cursus vragen voor officieren; gij moet ze brengen in het universitaire leven en de universitaire wetenschappelijke strooming. Of gij dat doen wilt door hen te laten streven naar het doctoraat of naar een ander diploma, laat ik op het oogeblik rusten. Maar het punt van uitgang moet zijn: niet het volgen van een specialen cursus, doch het volgen van de gewone colleges. Er gaat van het universitaire leven een stroom en kracht uit, die juist voor hen nuttig kan zijn; zij moeten niet hokken op elkaar, maar in de universitaire wereld verkeer. Misschien kan een hoogleeraar hun een extra college geven, een zoogenaamd *privatissimum*, maar de gewone gang van zaken moet zijn, dat zij de gewone colleges volgen, waardoor [zij dan] ook met de gewone studenten omgang krijgen, die allicht op sommige vraagstukken een anderen kijk hebben, en met wie zij op dispuutvergaderingen of andere wetenschappelijke bijeenkomsten samen zijn. Zij raadplegen, buiten de colleges, de hoogleeraren op gelijken voet als andere studenten, zij maken gebruik van de universiteitsbibliotheken en vinden er de verschillende tijdschriften. Zoo heb ik het in Amsterdam bijgewoond, waar onderscheiden officieren van administratie der marine rechtskundige vakken bestudeerden in de universitaire atmosfeer.

Dit is een algemeene opmerking vooraf.

Nu is de vraag, of het moet zijn een opleiding voor den doctoralen graad, dan wel een speciale opleiding in dien zin, dat het getal vakken begrensd wordt en de studie eindigt met een bijzonder diploma, waaraan dan verbonden kan zijn een zeker faueur. Ik begrijp niet goed, welke bedoelingen de Minister heeft, maar ik weet zeer goed, welke mijn denkbeelden zijn en ik zal de vrijheid nemen deze voor te dragen.

Voor een universitaire studie voor het doctoraat in de rechtswetenschap gevoel ik op zich zelf wel iets en ik zou allerminst de enkelen, die dit wenschen, willen tegenhouden, maar als een van regeeringswege op ruime schaal te steunen stelsel beschouw ik studie in die richting niet. Er is een tijd geweest dat men aan dergelijke studies in het leger nog al moeilijkheden in den weg legde. Ik weet van een officier, die zijn studie voor het doctoraat in de rechtswetenschap heeft moeten voltooien, zonder dat hem één dag verlof is gegeven voor het volgen van colleges, of om zich te prepareren voor examens. Deze jonge man heeft zooveel energie en liefde voor zijn vak getoond, dat hij niet alleen doctor in de rechten, maar ook doctor in de staatswetenschappen geworden is, zonder ooit een universiteit te hebben bezocht. Nu heb ik allen eerbied voor deze energie, vlugheid en bekwaamheid, maar ik acht dit toch in het algemeen niet een aanbevelenswaardige wijze van doen. De academische studie in dergelijke vakken moet aan een universiteit gebeuren en niet door in zijn woonplaats, buiten een universiteitsplaats gelegen, boeken te lezen en zich nu en dan met een repetitor in verbinding te stellen. De officier, dien ik op het oog heb, had dit ook gaarne zelf anders gewild. De Minister begrijpt dit blijkbaar zelf ook zoo, want ik lees in de Memorie van Antwoord op het hoofdstuk Marine, dat er op het oogenblik twee officieren van administratie zijn, die een volledigen academischen cursus volgen en die zich prepareren voor het doctoraat in de rechtswetenschap. Nu zou ik echter gaarne weten, of deze heeren faciliteiten krijgen, bijv. vergoeding van collegegelden of toelagen, en door welke denkbeelden men zich laat leiden, wanneer op verzoeken om een vergunning van deze strekking moet worden beslist, want die vergunning kan kwalijk op groote schaal worden verleend, reeds omdat de studietijd nog al lang en de officier al dien tijd aan zijn dienst onttrokken is. Bestaat op dit punt eenige vaste regeling?

Er zijn thans in het leger 2 officieren, die den meestertitel bezitten; één daarvan is tevens doctor in de staatswetenschap en de andere zal, als ik mij niet bedrieg, trachten eveneens dat doctoraat te verkrijgen; voor zulk streven heb ik alle waardeering. Bij de marine is er op dit oogenblik, naar ik meen, één meester in de rechten, de bekwame adjudant van den Minister; terwijl enkele officieren met dien titel reeds het leger of de vloot hebben verlaten.

Het getal is dus niet groot, kan en moet ook niet groot zijn; want, gelijk ik reeds opmerkte, als een op ruime schaal, door de Regeering te stennen stelsel beschouw ik een studie in deze richting niet.

Een juist stelsel zie ik wel in die andere regeling van een meer speciale studie, altoos universitaire studie, zooals die vanwege het Departement van Marine wordt bevorderd, zooals ik haar zelf in de practijk heb leeren kennen, en die ik wensch aan te bevelen niet alleen voor continuatie bij Marine, maar ook voor invoering bij Oorlog.

Bij Marine dan is de zaak uitnemend opgezet door Minister ELLIS en verder gecontinueerd door zijn opvolger, door den Minister WENTHOLT, op enkele punten verbeterd. Aan sommige officieren dan wordt op hun

verzoek toegestaan, om te volgen de academische lessen in bepaalde vakken ten einde te verkrijgen een certificaat van een meer bijzondere kennis in de rechtswetenschap. Die vakken zijn gekozen met het oog op de eigenaardige behoeften van de officieren.

Dat wil zeggen, die vakken zijn niet, zooals bij het doctoraat in de rechtswetenschap, overwegend op privaatrechtelijk gebied gelegen, maar er ligt in hoofdzaak een publiekrechtelijke gedachte aan ten grondslag. Die heeren krijgen daarvoor een vergunning met vrijstelling van dienst gedurende 2 jaar. Dat is m. i. goed gezien; in dat tijdsverloop kan die studie, zooals die heeren studeeren, degelijk worden afgewerkt.

Men heeft dan een studie in strafrecht, het gemeene strafrecht en het strafproces, daarnaast een studie in militair strafrecht en militair tuchtrecht, een studie in staatsrecht, m. i. een zeer belangrijk vak in deze, een studie in volkenrecht, en voorts de algemeene rechtsleer.

Aanvankelijk, toen ik voor de eerste maal geroepen werd in de commissie zitting te nemen — want aan het slot volgt een examen voor een commissie — had men in het examenprogramma ook opgenomen het burgerlijk recht; de heeren moesten examen doen in die deelen van het burgerlijk recht, die bij de toepassing van het strafrecht te pas kwamen. Dit gaf tot een groote onzekerheid aanleiding. De heeren bestudeerden om zeker te gaan, het volle burgerlijk recht uit boeken; zij konden die colleges moeilijk geheel volgen, dat zou ook veel te veel tijd hebben genomen, en zij trachtten zich in het burgerlijk recht te bekwamen zoo goed als het ging.

Dat is een onjuiste opvatting geweest. Inderdaad komt het burgerlijk recht wel bij sommige deelen van het strafrecht te pas, maar dan valt het onderwijs daarin onder het onderwijs in het strafrecht en geldt het begrippen die daarbij gemakkelijk te verklaren zijn: bijv. wie de strafrechtelijke Kinderwetten bestudeert, komt onmiddellijk in aanraking met de bepalingen van het B. W. betreffende de voogdij en met de bepalingen omtrent de ouderlijke macht; bij het misdrijf van bigamie ontmoet men enkele punten uit het huwelijksrecht; wanneer men ontleedt het misdrijf van valsheid in geschrifte, wordt de authentieke akte besproken; en zoo meer; dergelijke punten worden dan ook in de colleges en in de boeken over die strafrechtelijke onderwerpen uitgewerkt. Vandaar dat het programma op dit punt is gewijzigd, dat daarvoor, ten einde de kennis van zekere encyclopaedische begrippen van recht te bevorderen, thans geëischt wordt studie in „de algemeene rechtsleer”, in welk vak echter niet een opzettelijk examen wordt afgenomen, maar waarover in verband met het examen in andere vakken zekere vragen worden gesteld.

Nu is de toestand dus deze, dat de voor deze studiën aangewezen officieren de lessen volgen van den hoogleeraar in strafrecht, strafproces, en die van den hoogleeraar in staatsrecht en in volkenrecht, terwijl op het gebied van de algemeene rechtsleer onder aanbeveling van de faculteit een jong jurist eenige speciale lessen in die algemeene rechtsleer geeft en een compendium over deze encyclopaedische onderwerpen toelicht.

Voor de studie van het militaire straf- en tuchtrecht zijn de officieren op eigen studie met verschillende werken aangewezen, want daarin wordt ook aan de universiteit officieel onderwijs niet gegeven. Dat is ongetwijfeld een leemte, maar een die bij de verdere ontwikkeling van dit stelsel van opleiding gemakkelijk kan worden aangevuld, wanneer met steun bijv. van de militaire Departementen in deze vakken een lector aangesteld of een privaatsdocent toegelaten worden zou.

Dit studie-systeem dan wordt sedert geruimen tijd reeds tot groote tevredenheid en bevrediging aan de Amsterdamsche universiteit verricht en voltooid. Ik heb reeds zelf drie malen in de commissie gezeten en examens afgenomen. Want op die studie volgt, zeer terecht, een examen, en dat examen — dit is gelukkig — wordt afgenomen, niet door een afzonderlijke commissie, maar door de heeren zelf, die college hebben gegeven, zooals ook bij de academische examens geschiedt, behalve dat voor het militair straf- en tuchtrecht de inspecteur van administratie, iemand die door kennis in deze vakken uitmuntte en als fiscaal een lange ervaring had, de examinerator was. Komt men tot de aanstelling van een lector of privaatsdocent, dan zal die leeraar ook de examinerator moeten worden.

Nu is aan het diploma, dat na een voldoende examen wordt uitgereikt, door den Minister van Marine verbonden een toelage van f 200, voor zoolang als de gediplomeerde nog geen hoofdofficier is. Dat is een prikkel, waarvan de Minister zegt, dat hij nog niet weet, of ook die gecontinueerd zal worden, wat ik zeer gewenscht zou achten. Zoodanige toelage is bij Marine niet enkel voor rechtskennis, maar ook voor een diploma in zeevaartkunde, in electriciteitskennis en andere vakken beschikbaar gesteld. Daarvoor wordt die prikkel even noodzakelijk geacht.

De Minister is dus met mij van meening, dat de rechtsgeleerde studie voor officieren in deze periode van uitnemend belang is, en dat zij ook den tijd er voor kunnen vinden, wanneer hun die gegeven wordt, binnen de grenzen als de genoemde. Die studiën zullen inderdaad blijvend aan leger en vloot ten goede komen, niet alleen wegens het directe nut dier studiën zelf, maar ook omdat de officier die ze voltooide, ze voor zich zelf in zoover zal voortzetten, dat hij door het lezen van tijdschriften op de hoogte wil blijven. Er is hun een groote interesse daarvoor gegeven, wat een nuttigen invloed op hun werkzaamheid als officier kan hebben in den tijd, dien zij niet aan den krijgsveld dien hebben te geven.

Ik zou den Minister dus in overweging willen geven op dezen opleidingsvorm, die, gelijk ik aangaf, alleen eenige aanvulling behoeft ten aanzien van het militair straf- en tuchtrecht, en die inderdaad door de ervaring gebleken is goed te zijn, verder voort te bouwen, en ik wil nu nog even aantoonen waarom, voor het beoogde doel, een studie voor een doctoraat in de rechtswetenschap bij dat andere stelsel verre achterstaat en bepaalde nadeelen en onvolkomenheden medebrengt. Vooreerst: voor een doctoraat in de rechtswetenschappen bestudeert men geen militair strafrecht, maar voor dit diploma moet men wel studeeren en geëxamineerd worden in militair strafrecht. Dat is hier juist een zeer belangrijk vak, dat een gewoon meester in de rechten als zoodanig niet behoeft te kennen, daar hij een meer wetenschappelijke opleiding heeft gehad.

In de tweede plaats heeft men bij een doctoraat in de rechtswetenschap niet de zekerheid, dat de gepromoveerde officieren in het leger of bij de vloot blijven. Er zijn er reeds uitgegaan, omdat met hun doctorsbul natuurlijk veel meer ambten of betrekkingen voor hen openstaan. Dat is de prikkel die hun gegeven wordt, dat zij meer betrekkingen kunnen ambieeren dan wanneer zij zoo'n titel niet hebben, terwijl het toch de bedoeling van de Regeering moet zijn om deze heeren, met hun talenten en gaven, in het leger en op de vloot te houden. Welnu, dat wordt wel bereikt, wanneer het speciale diploma wordt toegekend, te meer wanneer de prikkel der blijvende toelagen daaraan verbonden is.

Dan komt er nog bij dat voor het doctoraat in de rechtswetenschap

het volkenrecht niet vereischt wordt, terwijl dat vak juist een belangrijk deel is voor de studie van een officier. Reeds met het oog op de neutraliteitsquaestie is het van groot belang, dat een officier van dat recht eenigermate op de hoogte is en zich verder op de hoogte kan houden.

Een ander niet te miskennen voordeel is, dat de officieren niet overladen worden met privaatrecht, terwijl dat bij de universitaire studie voor het doctoraat in de rechtswetenschap het domineerende vak is. Voor de officieren daarentegen moeten de domineerende vakken liggen in de zône van het publieke recht.

Een volgend voordeel is, dat, terwijl men vóór de verkrijging van het doctoraat in de rechtswetenschap het z. g. n. „staatsexamen” moet hebben gedaan en dus Latijn en Grieksch hebben bestudeerd, het voor deze officieren geheel onnoodig is een belangrijk deel van hun altoos krap toe te meten tijd daaraan te besteden. Bovendien worden die letterkundige doorgangsvakken, wanneer men er dat examen in gedaan heeft, gewoonlijk weer los gelaten.

Resumeerend meen ik dus dat het zwaartepunt moet worden gezocht, niet bij de vorming van die enkelen, die het doctoraat in de rechtswetenschap hebben verworven, hoe bekwaam zij ook zijn, maar in een universitaire opleiding in de richting van die welke nu reeds in de regeling voor Marine is neergelegd.

Nu zou ik den Minister wel willen vragen dit nog eens te overwegen. Zijn denkbeelden op dit punt zij u mij niet geheel duidelijk, omdat hij in de Memorie van Antwoord op de Oorlogsbegrooting van een specialen cursus heeft gesproken en bij de Marinebegrooting van officieren van administratie die zich voor de volle universitaire studie laten opleiden en dus, naar het schijnt, het doctoraat in de rechtswetenschap zoeken.

Er schijnt inderdaad nog een zekere prikkel om dat doctoraat te verwerven bijgekomen, sedert de wet op de militaire rechtspleging het bezit daarvan eischt voor den burger-president van den krijgstraad. De heeren die thans dat doctoraat reeds bezitten mogen als zoodanig niet benoemd worden, omdat zij nog tot het leger behooren, maar als er kans was op een benoeming, zouden zij hun ontslag nemen en dan waren zij burger als ieder ander. Ik weet niet of dat de intentie is, maar ik wil gaarne hopen, dat de Minister ook de heeren, die een universitaire graad hebben behaald, zal weten te utiliseeren en van hun bekwaamheden gebruik zal maken. Als een meer algemeene opleiding echter preferableer ik op grond van het boven betoogde de andere. En dan hoop ik ook, dat de Minister die toelage van f 200 zal continueeren en evenzeer bij het leger zal invoeren. Waar het diploma op zich zelf niet, evenals de meestergraad, een prikkel kan zijn, wat de meestergraad wel is, acht ik, omdat ik in het doel een groot belang zie, het gewenscht den prikkel van de financieele lotsverbetering te behouden. Het bedrag is niet groot genoeg om voor de schatkist te bezwaren, maar toch groot genoeg om een prikkel te zijn.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Met genoegen vernam ik van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam IV, den heer VAN HAMEL, dat het ook naar zijn oordeel niet wenschelijk is een speciale juridische faculteit voor de officieren op te richten. Die geachte afgevaardigde gaat dus geheel en al mee met hetgeen ik in den bekenden nacht van STAAL dienaangaande in het midden heb gebracht. Ik zeide, ik vernam dit met genoegen, omdat als iemand daaromtrent tot oordelen bevoegd is, het zeker wel is de oud-hoogleraar in het strafrecht VAN HAMEL.

Gaan wij alzoo in deze akkoord, ik ben het niet geheel eens met wat de geachte afgevaardigde verder omtrent de juridische opleiding van een officier in het midden heeft gebracht.

Wel kan ik er mij volkomen mee vereenigen, dat het gewenscht is, dat de officieren van ons leger een opleiding ontvangen in het staats- en volkenrecht, vooral — zooals hij aantoonde — voor de officieren in de hoogere rangen.

Ook geloof ik met dien geachten afgevaardigde, dat het weinig practisch resultaat zal opleveren, indien officieren opgeleid worden tot doctor in de rechtswetenschap, daar de ervaring geleerd heeft, dat wanneer zij eenmaal dien graad hebben bereikt, de meesten hunner niets spoediger te doen hebben dan te trachten het leger te verlaten. De laatste officier, die in de rechtswetenschap gepromoveerd is, haastte zich dan ook om, toen er een vacature in de Rekenkamer kwam, zich tot deze Vergadering te wenden ten einde voor dat Hooge College te worden voorgedragen.

Ga ik dus ook in dat opzicht met dien geachten afgevaardigde mede, ik moet met hem evenwel van zienswijze verschillen in zooverre hij wenscht, dat de officieren tot juristen zullen worden opgeleid aan de Hoogeschool in een speciaal voor hen in te richten college. Niet dat ik het verkeerd zou vinden, dat de officieren zooveel mogelijk juridische bekwaamheden hebben en dat in de krijgswaden officieren zullen zitting hebben, die ook juridisch goed onderlegd zijn, maar wat ik vrees is dit, dat, wanneer men de officieren gaat opleiden tot juristen, men aan den eenen kant zal krijgen goede officieren en slechte juristen en aan den anderen kant slechte officieren en goede juristen.

De geachte afgevaardigde heeft ook nog gezegd, dat hij het wenschelijk zou achten, dat tot presidenten van de krijgswaden werden benoemd mannen uit het leger, die tevens in de rechtswetenschap gepromoveerd zijn, en het aantal dienstjaren hebben, zooals dat aanvankelijk in het wetsontwerp op de militaire rechtspleging voor hen was voorgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Toen onlangs de militaire rechtspleging in deze Kamer werd behandeld, is door onze militaire medeleden zelf uitdrukkelijk gezegd, dat tot presidenten van de krijgswaden bij voorkeur personen moesten worden benoemd, tegen wie de officieren hoog zouden opzien. Ik vrees nu, dat wanneer men tot die functie officieren zou willen benoemen, men hen zal moeten nemen uit de lagere rangen, want in de hoogere rangen vindt men geen in de rechtswetenschap gepromoveerde officieren, en dat alzoo niet zal geschieden wat destijds in deze Kamer van gezaghebbende zijde is verzocht.

Hoewel, zooals ik reeds opmerkte, ik niets beter vind dan dat zij, die in de krijgswaden rechtspreken, zooveel mogelijk op de hoogte zijn van hun taak, zoo zou ik het nog om een andere reden niet goedvinden, dat in de krijgswaden bij voorkeur benoemd worden officieren, die een speciaal juridischen cursus hebben gevolgd. Ik zou dit daarom verkeerd vinden, omdat de officieren van de hoogeschool niet die practische ervaring kunnen opdoen, welke naast de daar bijgebrachte wetenschappelijke ontwikkeling, noodig is om een goed rechter te kunnen zijn. Men kan wel aan de hoogeschool theoretisch goed ontwikkeld worden, maar niet practisch, en theorie en practijk verschillen in dezen zoo veel! Wanneer men vele jaren in de rechterlijke macht is geweest, zooals ik de eer heb te zijn, dan weet men maar al te goed, dat, wanneer een jurist pas komt van de academie, en, al is het ook maar in den laagsten rang, belast wordt met rechtspraak of rechtspractijk, hem de handen glad verkeerd staan.

Dit is onlangs voor wat de advocaten betreft nog uitvoerig betoogd in een zeer goed geschreven opstel in het *Rechtsgeleerd Magazijn*, tot onderwerp hebbende: „de opleiding van den jurist”; daarin is op uitstekende wijze uiteengezet, dat de juristen aan onze universiteiten wel voldoende wetenschappelijk worden ontwikkeld, maar dat zij van de praktijk niets weten, wanneer zij de academie verlaten en in het maatschappelijk leven komen. En wat waar is voor de advocaten, zooals in het *Rechtsgeleerd Magazijn* werd betoogd, is het nog veel meer voor de rechters en andere rechterlijke ambtenaren. Met een juridische opleiding aan de universiteit zal men dus nog geen goede militaire rechters en griffiers maken.

De ondervinding, die ik dienaangaande heb opgedaan, toen ik waarnemend auditeur-militair was, is dan ook deze, dat de officieren, die alleen met hun gezond verstand te rade gingen, nadat zij door een jurist waren voorgelicht, beter geschikt waren voor de rechtspraak dan de officieren, die meenden zelf genoeg juridische kennis te bezitten, want dezen hadden wel de klok hooren luiden, maar wisten niet waar de klepel hing.

Nu heeft de geachte afgevaardigde uit Amsterdam IV ten betooge hoe noodzakelijk het is, dat juist de officieren, die belast worden met rechtspraak, op de hoogte zijn moeten van het recht, eenige voorbeelden aangehaald, zooals de misdrijven van valsheid en van bigamie en voorts de toepassing der kindervetten, maar die voorbeelden bewijzen juist, dat zijn wensch niet voor verwezenlijking vatbaar is, want de door hem bedoelde misdrijven zijn alle zeer speciale onderwerpen, waarvan men niet behoorlijk op de hoogte kan zijn, wanneer men niet eenige jaren rechtspraktijk achter zich heeft, zoodat, als de officieren met de rechtspraak belast dergelijke gevallen op eigen gezag berechten willen, zonder dat zij de noodige rechtspraktijk hadden en dus niets anders bezitten dan theoretische rechtskennis, het te vreezen is, dat hun rechtspraak moet falen.

Daarom komt het mij voor veel juister te zijn, wat betoogd is bij de behandeling onlangs van de militaire rechtspleging, dat het zoo goed zou zijn, dat een burger-rechter en officieren, evenals in de raden van beroep voor de Ongevallenwet, met elkander samenwerkten, zoodat de leiding van de krijgswraden zal hebben een jurist, die door zijn ervaring en groote praktijk van het recht bekend is met de wijze waarop misdrijven moeten worden gequalificeerd en van den anderen kant in de krijgswraden zitting nemen officieren, die bij de rechtspraak alleen oordeelen over het al dan niet schuldig zijn van den beklaagde en verder slechts rekening houden met de toestanden in het leger en met de noodige eischen voor de handhaving van de tucht, zonder zich overigens met juridische qualificatie en distincties te bemoeien. Op die wijze zouden de mannen van de rechtsgeleerdheid en van het leger in de krijgswraden het best in het belang eener goede justitie samen kunnen werken.

Ik vrees echter, dat dit ideaal niet zal bereikt worden, wanneer de denkbeelden van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam verwezenlijkt mochten worden, omdat dan in de krijgswraden officieren zouden zitting nemen, die zich daarin met rechtsquaesties zouden bemoeien, omdat zij wel wat van de theorie weten, maar voor wie de praktijk van het recht vreemd is.

Er is meer, waarom ik met een deel van de denkbeelden van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam niet kan medegaan. De officieren zullen toch volgens de nieuwe militaire rechtspleging in de krijgswraden slechts zitting nemen à tour de rôle. Zij zullen alleen maar gedurende één jaar daarin zitting hebben en dan door anderen worden vervangen.

Daarom zal de juridische opleiding voor een rechtspraak door officieren over rechtsquaesties weinig geven. En wanneer men de officieren, die een diploma hebben voor een goed volbrachte universitaire opleiding, blijvend laat zitting nemen in de krijgsraden, dan krijgt men het euvel, dat men het getal officieren voor speciale diensten weder vermeerdert, wat ook niet wenschelijk is.

Hoezeer ik het ook toejuich, dat officieren evenals de burgers zooveel mogelijk ontwikkeld worden, zoo vermeen ik daarom, voor wat de rechtspraak betreft, dat het geen aanbeveling zou verdienen officieren tot juristen op te leiden aan de universiteiten, tenzij men mocht willen afwijken van het denkbeeld, dat voorgezeten heeft bij de totstandkoming van de jongste wet op de Militaire Rechtspleging, en alzoo van de krijgsraden permanente rechtbanken zou willen maken. Alleen voor dat geval zou ik gaarne met de thans door mij bestreden denkbeelden van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam IV medegaan, omdat dan de mogelijkheid bestaat om ook voor de leden der krijgsraden geschoolde juristen te krijgen. Maar wanneer de officieren slechts afwisselend daarin moeten zitting nemen, zooals thans bij de wet op de militaire Rechtspleging is bepaald, dan wil het mij voorkomen, dat de denkbeelden van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam, hoe goed zij ook door hem zijn ontwikkeld, geen aanbeveling verdienen. Ik hoop dan ook, dat de heer Minister niet zal ingaan op de denkbeelden van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam IV, waarmede ik mij, als gezegd, niet kan vereenigen, omdat ik vrees, zooals ik begonnen ben op te merken, dat men daardoor zal krijgen of slechte officieren, of slechte militaire rechters.

De heer COLLN, Minister van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat de geachte afgevaardigden, die met name het laatste onderwerp hebben besproken, het mij ten goede zullen houden, dat ik niet zoover op het onderwerp inga, als door hen is gedaan.

Ten aanzien van de samenstelling van de krijgsraden wil ik alleen deze opmerking maken, dat ik voor wat de beschouwingen betreft die door den geachten afgevaardigde uit 's Hertogenbosch zijn gehouden omtrent de benoeming van voorzitters van krijgsraden meer aan zijn zijde sta, dan aan de zijde van zijn tegenstanders. In ben van oordeel, dat het feit van een goede juridische opleiding niet waarborgt de geschiktheid voor het vervullen van de functiën van president van een rechtscollege. Voor die betrekking moet men een voldoende rechtspractijk achter den rug hebben. Dit is trouwens hetzelfde wat ik bij een vorige gelegenheid bij de behandeling van de wet op de militaire rechtspleging hier gezegd heb.

Wat betreft de vorming van officieren met meer juridische kennis dan over het algemeen in het korps aanwezig is, heeft de geachte afgevaardigde uit Amsterdam gezegd, dat hem uit de stukken de denkbeelden van den Minister nog niet geheel duidelijk waren geworden. De geachte afgevaardigde heeft dit inderdaad geheel juist opgemerkt, want het is niet alleen een vermoeden, maar het is, ik aarzel het bijna te zeggen in deze vergadering, een feit, dat die denkbeelden nog niet vaststaan. Ik had mij voorgenomen het advies in te winnen van enkele hoogleeraren in het strafrecht aan onze universiteiten, en mij mijn oordeel voor te behouden, totdat ik dat advies zou hebben ontvangen. Ik ga zelfs zoover om te hopen, dat behalve de hoogleeraren in actieven dienst, wellicht ook een oud-hoogleeraar in het strafrecht bereid zal worden bevonden om mij in deze zaak van advies te dienen. Ik hoor den geachten afgevaardigde zeggen: heel gaarne! Nu,

Mijnheer de Voorzitter, dan zal ik niet alleen gaarne overwegen, wat nu door hem is gezegd, maar dan hoop ik, dat hij mij ook later met zijn raad zal willen bijstaan.

In algemeenen zin geloof ik, dat hier een klein misverstand in het spel is ten gevolge van een niet geheel juiste uitdrukking in de Memorie van Antwoord, nl. de uitdrukking: speciale cursussen. De geachte afgevaardigde heeft gezegd: Gij moet ze de gewone colleges doen volgen, zoo noodig aangevuld door een speciaal college. En de geachte afgevaardigde uit 's Hertogenbosch heeft zelfs gemeend, dat mij voor den geest had gestaan een soort van militaire juridische faculteit. Ik hoor den geachten afgevaardigde zeggen, dat hij dit niet heeft bedoeld, dan heb ik hem verkeerd begrepen.

Mijn algemeene gedachtengang is deze, dat waar de marinecursus over het algemeen goed heeft voldaan, deze speciale opleiding zou kunnen worden ingericht op denzelfden leest als bij de marine. Voordat wij deze zaak echter bij de beide Departementen den definitieven vorm geven, is het mijn voornemen om met meer bevoegde personen overleg te plegen, en het zal mij aangenaam zijn wanneer de geachte afgevaardigde uit Amsterdam mij van raad zal willen dienen. Wat de quaestie van de toelagen betreft, de geachte afgevaardigde zal het mij zeker wel ten goede houden, wanneer ik op dit punt nu niet inga, omdat het nader bij marine ter sprake komt.

WETGEVING.

Voorwaardelijke strafopshorting.

Ontwerp van wet tot vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopshorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling, (aangeboden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij Koninklijke Boodschap van 24 Juli 1912).

HOOFDSTUK I.

EERSTE AFDEELING.

Na artikel 14 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende artikelen ingevoegd:

„Artikel 14 bis.

Indien gevangenisstraf of andere dan vervangende hechtenis wordt opgelegd, welke den duur van zes maanden niet te boven gaat, kan de rechter tevens bevelen, dat die straf niet zal worden tenuitvoergelegd tenzij hij zulks nader mocht gelasten.

In zulk geval bepaalt de rechter tevens een proeftijd voor den veroordeelde en stelt hij voorwaarden waaraan gedurende dien proeftijd zal moeten worden voldaan.

De uitspraak wordt, nadat zij onherroepelijk is geworden, ten spoedigste aan den veroordeelde in persoon zoomede aan dengene, van wien de nakoming eener gestelde voorwaarde afhangt, beteekend. De beteekening geschiedt op de wijze voorgeschreven voor de beteekening van de dagvaarding ter terechtzitting in strafzaken.

De opshorting van de tenuitvoerlegging eener straf overeenkomstig het eerste lid strekt zich, voorzoover de rechter zulks bepaalt, ook uit tot de bijkomende straffen, genoemd in artikel 9b n°s. 1, 3 en 4.

Artikel 14 ter.

De rechter kan bij zijne uitspraak mede bepalen, dat de door hem overeenkomstig het eerste lid van het voorgaande artikel bevolen voorwaardelijke strafopshorting niet zal plaats vinden, indien niet binnen veertien dagen na de beteekening, bij het derde lid van dat artikel bedoeld, zekerheid voor de nakoming der voorwaarden zal zijn gesteld.

De zekerheidsstelling bestaat hetzij in de storting van geldswaarden door den veroordeelde of een derde, hetzij in de verbintenis van een derde.

Het bedrag waarvoor en de wijze waarop zekerheid zal zijn te stellen wordt in de uitspraak vastgesteld.

Met goedvinden van den rechter kan te allen tijde de verbintenis van den derde door die van een anderen persoon worden vervangen.

De gestorte geldswaarden zijn, totdat last tot tenuitvoerlegging is gegeven, onvervreemdbaar en niet vatbaar voor beslag.

Artikel 14 *quater*.

De proeftijd bedraagt bij misdrijven en bij de in de artikelen 432 en 433 omschreven overtredingen ten hoogste drie jaren, bij de overige overtredingen ten hoogste twee jaren.

De proeftijd gaat in zoodra de beteekening, bedoeld bij artikel 14 *bis*, heeft plaats gevonden, en, in het geval van artikel 14 *ter*, eerste lid, op den vijftienden dag na die beteekening.

De proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.

Artikel 14 *quinquies*.

De door den rechter te stellen voorwaarden houden steeds in dat de veroordeelde geen strafbaar feit plege noch zich op andere wijze misdrage. Zij kunnen bovendien bestaan in bepaalde voorschriften het gedrag van den veroordeelde of te zijnen aanzien te nemen maatregelen betreffende.

De voorwaarden kunnen bepaaldelijk strekken tot het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op hare naleving zoomede tot het vergoeden van door het strafbare feit veroorzaakte schade.

Artikel 14 *sexies*.

Met het toezicht op de naleving der voorwaarden blijft steeds het openbaar ministerie belast.

Het bijzondere toezicht, bedoeld bij het laatste lid van het voorgaande artikel, wordt door den rechter opgedragen aan in het Rijk gevestigde, rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen of aan aldaar gevestigde stichtingen of instellingen van weldadigheid of aan bijzondere ambtenaren.

Voorschriften tot regeling van het bijzondere toezicht worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Artikel 14 *septies*.

De rechter die de veroordeeling heeft uitgesproken, kan gedurende den proeftijd hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van het openbaar ministerie of op het verzoek van den veroordeelde, in de gestelde voorwaarden wijziging brengen, het bijzondere toezicht aan een ander dan dengene die daarmede te voren was belast, opdragen, of den proeftijd éénmaal voor ten hoogste de helft van den langsten termijn, waarop deze bepaald had kunnen worden, verlengen.

Artikel 14 *octies*.

Indien de voorwaarden niet worden nageleefd, kan het openbaar ministerie bij den rechter die de veroordeeling heeft uitgesproken, daarvan aan dien

rechter kennis geven; in dat geval vordert het daarbij tevens hetzij toepassing van het voorgaande artikel, hetzij dat last tot tenuitvoerlegging worde gegeven of dat den veroordeelde door of vanwege den rechter eene waarschuwing zal worden toegediend.

Indien de rechter op andere wijze kennis heeft bekomen, dat de veroordeelde de voorwaarden niet heeft nageleefd, kan hij het openbaar ministerie opdragen hem te dier zake verslag te doen en de noodige vordering tot hem te richten.

De beide voorgaande leden zijn mede van toepassing, indien de veroordeelde gedurende den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan gepleegd strafbaar feit opnieuw onherroepelijk veroordeeld wordt.

Artikel 14 *novies*.

De in het voorgaande artikel bedoelde rechter is bevoegd, na de ontvangst der bij de artikelen 14 *octies* en 14 *duodecies* bedoelde vorderingen, last tot tenuitvoerlegging te geven, doch niet dan na den veroordeelde te hebben gehoord, althans behoorlijk te hebben doen oproepen. Het verhoor geschiedt in eene niet openbare terechtzitting; de veroordeelde kan daarbij door een advocaat of procureur, binnen het Rijk de praktijk uitoefenende, worden bijgestaan. De rechter kan bepalen, dat door of vanwege dengene die met het bijzondere toezicht is belast, ter gelegenheid van het verhoor inlichtingen kunnen worden gegeven.

De dagvaarding van getuigen, deskundigen en tolken geschiedt, al of niet op last van den rechter, door het openbaar ministerie. Ten aanzien van het onderzoek ter terechtzitting vinden de bepalingen van Titel IV § 2 van het Wetboek van Strafvordering overeenkomstige toepassing.

Wordt geen last tot tenuitvoerlegging gegeven, dan kan de rechter zoo noodig hetzij zelf den veroordeelde eene waarschuwing toedienen, hetzij bevelen dat dezen van zijnentwege eene waarschuwing zal worden toegediend. In het laatste geval bepaalt hij tevens de wijze waarop zulks zal moeten geschieden.

De beslissingen des rechters zijn met redenen omkleed en niet aan verzet, hooger beroep of beroep in cassatie onderworpen. De uitspraak geschiedt met open deuren.

Artikel 14 *decies*.

Indien het belang der openbare orde zulks vordert, kan de rechter op de vordering van het openbaar ministerie de voorloopige aanhouding van den veroordeelde, die vermoed wordt in strijd met de gestelde voorwaarden te hebben gehandeld, tijdens den proeftijd bevelen. De aangehoudenene wordt ten spoedigste overeenkomstig artikel 14 *novies* gehoord, althans behoorlijk opgeroepen.

Volgt daarna last tot tenuitvoerlegging, dan wordt de uitvoering der straf geacht te zijn aangevangen op den dag der aanhouding.

Neemt de rechter eene andere beslissing, dan vervalt daarmede het bevel tot aanhouding. Is sedert den dag der aanhouding een termijn gelijkstaande met den duur der voorwaardelijk niet tenuitvoergelegde straf verlopen, zonder dat door den rechter eene beslissing ter zake is genomen, dan wordt de proeftijd geacht te zijn verstreken en vervalt het bevel tot aanhouding.

In elk geval wordt de duur der aanhouding bij de uitvoering der straf in mindering gebracht.

Artikel 14 *undecies*.

Wordt wegens het niet nakomen van voorwaarden last tot tenuitvoerlegging gegeven, dan wordt bij de beschikking, houdende dien last, tevens de zekerheid vervallen verklaard aan den Staat. Bestaat de zekerheid in eene verbintenis van een derde, dan wordt deze bij die beschikking veroordeeld tot betaling van het als zekerheid gestelde bedrag aan den Staat, ook bij lijfswang op hem te verhalen.

De beschikking geldt als eene onherroepelijke uitspraak van den burgerlijken rechter.

De tenuitvoerlegging der veroordeeling tegen den derde geschiedt op de wijze, waarop de veroordeeling tot betaling van gerechtskosten in strafzaken wordt tenuitvoergelegd.

De langste duur van den lijfswang wordt bij de beschikking bepaald; de lijfswang zal bij gebleken onvermogen nimmer den duur van zes maanden te boven gaan, behoudens hervatting, indien de derde later in staat geraakt om het door hem verschuldigde te voldoen.

Artikel 14 *duodecies*.

De last tot tenuitvoerlegging kan niet meer worden gegeven, wanneer de proeftijd is verstreken, tenzij de veroordeelde vóór den afloop daarvan ter zake van een ander strafbaar feit is vervolgd en de vervolging met eene onherroepelijke veroordeeling eindigt. In dit geval kan, met inachtneming van de artikelen 14 *octies* en 14 *novies*, alsnog last tot tenuitvoerlegging worden gegeven.

Indien de proeftijd is verstreken, zonder dat last tot tenuitvoerlegging is gegeven, wordt, behoudens het geval van het eerste lid, de hoofdstraf geacht te zijn ondergaan op den dag waarop de proeftijd is geëindigd en wordt eene opgeschorte bijkomende straf zoomede die, genoemd in artikel 9 b n°. 2, niet tenuitvoergelegd.

In het geval, bedoeld bij het voorgaande lid, zal de rechter die de veroordeeling heeft uitgesproken, hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van het openbaar ministerie of op het verzoek van den belanghebbende, bevelen, dat de gestorte gelden zullen worden teruggegeven of dat de verbintenis van den derde zal worden opgeheven.

Indien echter de veroordeelde ter zake van een gedurende den proeftijd gepleegd strafbaar feit vóór den afloop daarvan is vervolgd, zal de rechter zijne beslissing aanvankelijk kunnen aanhouden en zal, ingeval op grond van zoodanig feit alsnog last tot tenuitvoerlegging wordt gegeven, artikel 14 *undecies* van toepassing zijn."

TWEDE AFDEELING.

Aan artikel 266, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuwe tweede zin toegevoegd, luidende: „Hij, te wiens aanzien artikel 14 *bis* van het Wetboek van Strafrecht is toegepast, kan in denzelfden vorm verzet doen, doch niet dan uiterlijk binnen den tijd van veertien dagen na dien, waarop het vonnis bij verstek gewezen vanwege den ambtenaar van het openbaar ministerie aan hem in persoon zal zijn beteekend.”

HOOFDSTUK II.

EERSTE AFDEELING.

Het derde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De duur der vervangende hechtenis is ten minste een dag en ten hoogste zes maanden.”

Het vijfde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De hechtenis kan voor ten hoogste acht maanden worden opgelegd in de gevallen waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der bedreigde geldboete wordt verhoogd.”

TWEDE AFDEELING.

In het tweede lid van artikel 23 alsmede in het eerste lid van artikel 34 van het Wetboek van Strafrecht vervallen de woorden: „binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd”.

Het derde lid van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De betaling van een gedeelte der boete bevrijdt van de uitvoering van een evenredig gedeelte der vervangende straf.”

Aan artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

„Voorzover de straf bestaat in geldboete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen, wordt door den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, een bepaalde termijn van ten hoogste twee maanden gesteld, binnen welken de geldboete moet worden voldaan, of de verbeurdverklaarde voorwerpen moeten worden uitgeleverd, dan wel het geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet worden betaald. Die termijn kan door dien ambtenaar telkens worden verlengd, doch mag nimmer den duur van één jaar te boven gaan.”

HOOFDSTUK III.

Artikel 15 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer hij drie vierden van den tijd, door hem in de gevangenis door te brengen, en tevens ten minste negen maanden in de gevangenis heeft doorgebracht, voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

Bij het besluit tot deze invrijheidstelling wordt tevens een proeftijd voor den veroordeelde bepaald en worden de voorwaarden gesteld waaraan gedurende dien proeftijd zal moeten worden voldaan.

De proeftijd is even lang als het nog overblijvende gedeelte van den tijd, door den veroordeelde in de gevangenis door te brengen; is dat gedeelte korter dan een jaar, dan bedraagt de proeftijd een jaar. Artikel 14 *quater*, derde lid, is van toepassing.

Met betrekking tot de voorwaarden en het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op hare naleving vinden de bepalingen der artikelen

14 *quinquies* en 14 *sexies*, eerste lid, overeenkomstige toepassing, met inachtneming van het eerste lid van artikel 16.

Gedurende den proeftijd kan in de gestelde voorwaarden wijziging worden gebracht of het bijzonder toezicht worden opgedragen aan een ander dan dengene die daarmee te voren was belast."

Na artikel 15 van het Wetboek van Strafrecht, wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 15 *bis*.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is te allen tijde herroepbaar ingeval de veroordeelde in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

De tijd verlopen tusschen de invrijheidstelling en de hervatting van de tenuitvoerlegging der straf wordt niet in rekening gebracht op den straftijd.

De gevangenisstraf wordt geacht geheel te zijn ondergaan op den dag waarop zonder herroeping de proeftijd is verstreken."

Artikel 16, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Alle besluiten, uit de toepassing der artikelen 15 en 15 *bis* voortvloeiende, worden genomen door het hoofd van het Departement van Justitie, na het Centraal College voor de Reclasseering te hebben gehoord, en, voorzover de besluiten tot voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, op voorstel of na ingewonnen bericht van het bestuur der gevangenis."

In het tweede lid van artikel 16 van het Wetboek van Strafrecht vervallen de woorden: „zich slecht gedraagt of".

Artikel 16, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Volgt daarna de herroeping, dan wordt zij geacht bevolen te zijn en wordt de tenuitvoerlegging der straf hervat te zijn op den dag der aanhouding."

Artikel 17 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Het formulier der verlofpassen, de regeling van het bijzondere toezicht, op de naleving der voorwaarden uit te oefenen, en die van de functiën van het Centraal College voor de Reclasseering op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling zoomede de verdere voorschriften ter uitvoering van de artikelen 15, 15 *bis* en 16 worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur."

Artikel 32, tweede lid, wordt gelezen als volgt:

„De bepalingen der artikelen 14, 15--17, 21 en 22 vinden ten aanzien van de straf van plaatsing in eene Rijkswerkinrichting overeenkomstige toepassing."

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De nadere wettelijke voorzieningen, welke bij deze wetsvoordracht worden voorgesteld, hebben drieërlei strekking, te weten:

- 1°. invoering der voorwaardelijke opschorting van straf;
- 2°. bevordering der betaling van geldboeten;
- 3°. uitbreiding van het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling.

De genoemde voorzieningen hebben derhalve het gemeenschappelijke kenmerk, dat zij alle betreffen *de strafrechtelijke behandeling van overtreders*. (1) Dit gemeenschappelijke kenmerk rechtvaardigt hare bijeenvoeging in één ontwerp van wet, welks inhoud in deze, natuurlijkerwijze zich in drie hoofdstukken splitsende memorie moge worden toegelicht.

HOOFDSTUK I.

VOORWAARDELIJKE OPSCHORTING VAN STRAF.

De algemeene toelichting tot deze afdeling wordt aanmerkelijk vereenvoudigd door de omstandigheid, dat de ondergeteekende zich daarbij mag beroepen op het bestaan eener vrij wel algemeene rechtsovertuiging in den lande, eener allengs gevestigde communis opinio van dezen inhoud, dat de invoering van het instituut der voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging (opschorting) van straf met de beginselen van het bestaande strafrecht op zich zelve niet in strijd is te achten. Ware zoodanige strijd aanwezig, de indiening der tot die invoering betrekkelijke bepalingen dezer wetsvoordracht zou door hem trouwens nimmer zijn bevorderd. Bedenkingen van principiëelen aard, aanvankelijk wel tegen de zoogenaamde „voorwaardelijke veroordeeling” geopperd, zijn in den loop der jaren gebleken, deels minder gegrond te zijn, deels andere vormen van dat algemeene rechtsinstituut te betreffen, dan dien, welks aanvaarding bij dit wetsontwerp wordt voorgesteld. Met betrekking tot de voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging (opschorting) van straf is in het algemeen van strijd, hetzij met de christelijke levensbeschouwing, hetzij met strafrechtelijke beginselen, geen sprake. Voorzover die strijd bestaat, is hij niet tegen het instituut als zoodanig gericht, doch tegen eenigen bijzonderen vorm, als b. v. het opschorten der veroordeeling zelve, welke bij dit ontwerp dan ook niet wordt voorgesteld. En aangezien voor vrij wel algemeen erkend te houden feiten aanvankelijk geen bewijs schijnen te behoeven, meent de ondergeteekende zich van een diepgaand betoeg nopens toelaatbaarheid uit beginselooqpunt van het nieuw voorgestelde rechtsinstituut thans te mogen onthouden. Hij verklaart zich echter bij voorbaat en gaarne bereid, mogelijke bedenkingen, welke op dit stuk bij de leden der Staten-Generaal mochten blijken te bestaan, in de Memorie van Antwoord of anderszins met alle gewenschte uitvoerigheid te behandelen. Thans moge aanstonds tot eene uiteenzetting van strekking en hoofdvormen van het instituut worden overgegaan en, mede aan de hand van statistische gegevens, de wenschelijkheid der invoering hier te lande van de voorwaardelijke strafopschorting in verbinding van het z.g. „probation”-stelsel worden betoegd.

(1) Onder „overtreders” worden in deze memorie verstaan alle personen, die eenig strafbaar feit plegen.

§ 1. *Algemeene strekking van het instituut.*

Het rechtsinstituut, hetwelk onder verschillende benamingen en in verschillende vormen („suspension of sentence”, „release on probation”, „condamnation conditionnelle”, „sursis à l'exécution de la peine”, „bedingter Straferlass”, „bedingte Begnadigung”, enz.) in schier alle cultuurstaten wordt toegepast of staat ingevoerd te worden, wil, naar zijne algemeene grondgedachte, de tenuitvoerlegging eener opgelegde straf — e. q. de veroordeeling zelve — van het gedrag van den veroordeelde of schuldig verklaarde gedurende een bepaalden tijd — den proeftijd — afhankelijk doen zijn. Naar gelang de strafoplegging, de veroordeeling, dan wel enkel de tenuitvoerlegging der opgelegde straf wordt uitgesteld, pleegt men twee grondvormen van het instituut tegenover elkander te stellen, waarvan de eerste en oudste — de „suspension of sentence” (1) — meer in het Engelsch-Amerikaansche recht, de tweede — de voorwaardelijke opschorting der straf — meer in dat der overige staten verwezenlijkt is. Hieraan moge intusschen reeds aanstonds worden toegevoegd, dat met name het Amerikaansche — thans ook het Engelsche — stelsel van „voorwaardelijke veroordeeling” zich nog door het bezit van een ander uiterst belangrijk kenmerk, te weten de „placing on probation”, het stellen van den schuldig verklaarde onder toezicht van daartoe geschikte personen, onderscheidt. Terwijl in het Belgisch-Fransche stelsel en in het algemeen in Staten, welke de ondertoezichtstelling niet kennen, de veroordeelde gedurende den proeftijd aan zich zelve pleegt te worden overgelaten, heeft men in Amerika en Engeland terecht ingezien, dat, althans in de meer ernstige gevallen, het instituut der „voorwaardelijke veroordeeling” slechts dan zijn volle en meest heilzame uitwerking zal kunnen hebben, wanneer de prikkel tot goed gedrag, gelegen in het vooruitzicht e. q. de verdiende straf te moeten boeten, met toezicht, steun en krachtige zedelijke beïnvloeding samenwerken. Waar de ondertoezichtstelling, de „probation” ontbreekt, werkt het instituut om zoo te zeggen slechts met halve kracht. Bij de beoordeeling zijner uitkomsten worde zulks niet voorbijgezien. Hoezeer nu die „release on „probation” tot dusver nagenoeg uitsluitend als integreerend bestanddeel van het Amerikaansch-Engelsche stelsel der „voorwaardelijke veroordeeling” is bekend geworden, aan hetwelk zij een geheel bijzonder en eigen karakter heeft verleend, zoo is zij toch daaraan niet onafscheidelijk verbonden. (2) Ook in een stelsel, waarbij enkel de tenuitvoerlegging der straf wordt opgeschort, is het mogelijk — en, naar de meening van den ondergeteekende, ten zeerste gewenscht —, de ondertoezichtstelling op te nemen.

(1) Krachtens de „common law” bezat van oudsher de Engelsche rechterlijke macht de bevoegdheid, de „sentence”, de strafoplegging — tegenover de „conviction”, de schuldig verklaring — uit te stellen. Van deze bevoegdheid werd reeds omstreeks het midden der vorige eeuw door Engelsche rechters (recorder HILL, rechter Cox) practisch in den zin der „voorwaardelijke veroordeeling” gebruik gemaakt. In Massachusetts vindt men, op den grondslag der „suspension of sentence”, reeds in 1869 en 1870 wettelijke regelingen, houdende den kiem van het „probation”-stelsel (visiting agents). „Die Ausbildung des Probationssystems zu der Gestalt in der es heute auch Gross-britannien eingeführt hat, ist das unbestrittene Verdienst der Vereinigten Staaten.” VON LISSR, *Bedingte Verurteilung and Begnadigung. Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts*, Allg. Teil, Dritter Band, bladzijde 10.

(2) Hetgeen ten overvloede nog hieruit kan blijken, dat in de Engelsch-Amerikaansche Staten het stelsel der „suspension of sentence” in steeds toenemende mate door dat van de „suspension of execution” schijnt te worden verdrongen, *met behoud nochtans van het „probation”-systeem*. Vgl. VON LISSR, a. w., *passim*.

Terwijl voorts in de meeste Staten de opschorting krachtens rechterlijk vonnis geschiedt, wordt zij in andere, met name de Duitsche, door de administratie bevolen, waarna, bij goed gedrag van den veroordeelde, eene voordracht tot gratie volgen kan („bedingte Begnadigung”). De invoering der „voorwaardelijke gratie” in de Duitsche Staten dateert van 1895 en volgende jaren. De voorwaardelijke gratie als rechtsinstituut moge hieronder verder buiten beschouwing blijven, aangezien het, naar de meening van den ondergeteekende, voor overneming te eenen male onvatbaar is. Immers, daargelaten nog de vraag, of eene *voorwaardelijke* gratie wel met den aard van het praerogatief zou strooken, moet zijns inziens worden erkend, dat door dien aard het stellen van wettelijke regelen betreffende de *gronden* voor de uitoefening van dat recht wordt uitgesloten. Slechts de *wijze* van uitoefening schijnt voor wettelijke regeling vatbaar. Artikel 68, tweede lid, der Grondwet zou deze opvatting kunnen bevestigen. Bovendien is het recht van gratie niet bestemd om leemten in onze wetgeving, welke *algemeene* voorziening vereischen, duurzaam te verhelpen.

Aan welke oorzaken is nu de snelle ontwikkeling van het instituut toe te schrijven? Welke maatschappelijke behoeften kan het bevredigen? Welke rechtsdoeleinden verwerkelijken? Op tweeërlei moge in dit verband allereerst de aandacht worden gevestigd. *Ten eerste* op de algemeen gevoelde behoefte aan beperking van het, in verband met het toenemend getal wetten en wettelijke voorschriften, steeds stijgend *aantal* kortdurende vrijheidsstraffen. Inderdaad kan het gevaar niet worden ontkend, dat de (kortdurende) vrijheidsstraf allengs zou ophouden in het leven ook van den ordelijken justitiabele iets zeer buitengewoons te zijn en dat zij op den duur door te veelvuldige toepassing iets van de vrees, welke zij inboezemt, van hare thans ongetwijfeld zeer groote algemeen-preventieve werking zou inboeten. Brengt *vervolgens* reeds in het algemeen elke justitieele vrijheidsbeneming eo ipso voor den gevangene en de zijnen ongewenschte gevolgen van zedelijken en geldelijken aard, voor de maatschappij verlies van arbeidskracht, voor den Staat kosten van onderhoud, mede en moet zij dienengevolge slechts in geval van onvermijdelijkheid plaats vinden, zoo zegt zich, wat in het bijzonder de vrijheidsstraf betreft, bij de genoemde nadeelen nog de smet, welke op dengene, welke heeft „gezeten”, gewoonlijk komt te rusten en welke hem het voortkomen in het maatschappelijk leven kan bemoeilijken, zijn hervallen tot delicten bevorderen. De vrijheidsstraf is een formidabel, uiterst behoedzaam aan te wenden strafmiddel, hetwelk buiten zijn gewilden inhoud nog allerlei door den Staat niet-gewilde, doch niettemin voor den gestrafte en de zijnen buitengewoon bedenkelijke gevolgen kan hebben; sedert de laatste jaren wordt door den Staat zelfs naar een vast stelsel de op wegneming dier gevolgen gerichte reclassieering van ontslagen gevangenen en verpleegden bevorderd en daaraan niet onbelangrijke bedragen ten koste gelegd. Waar nu, gelijk thans niet zelden geschiedt, eene kortdurende vrijheidsstraf wordt toegepast op personen, bij wie de bijzonder-preventieve werking, welke daarvan wordt verwacht, niet behoeft te worden nagestreeft, omdat, naar redelijkerwijs mag worden aangenomen, de ernstige waarschuwing, in hunne vervolging en veroordeeling gelegen, op zich zelve reeds vermag hen van het plegen van nieuwe strafbare feiten terug te houden, (1) daar moge al een rechts-

(1) „Die bedingte Verurteilung geht von dem Gedanken aus, dass es nicht immer ein Zeichen verbrecherischer Gesinnung ist, wenn ein Mensch dem Strafrichter verfällt.” Prof. dr. G. ASCHAFFENBURG, Das Verbrechen und seine Bekämpfung, Tweede Druk, bladzijde 247.

grondslag voor de oplegging en uitvoering der straf ongetwijfeld aanwezig zijn, de noodzakelijkheid dier uitvoering is daarmede nog niet gegeven en mag zelfs in vele gevallen, als hierbedoeld, met grond worden betwijfeld. En zoo ontstaat de behoefte aan een de tenuitvoerlegging van kortdurende vrijheidsstraffen vervangenden maatregel of straf, voor de zoodanige gevallen, waarin die tenuitvoerlegging door het algemeen belang niet wordt vereischt en ook langs anderen weg de verbetering van den veroordeelde schijnt te kunnen worden bereikt. Wordt derhalve eenerzijds de toeneming van het aantal kortdurende vrijheidsstraffen reeds op zich zelf als een gevaar voor de rechtsorde gevoeld, daarnevens wordt erkend, dat bij de bepaling der grenzen voor de toepassing van het zoo uiterst ingrijpende middel der *vrijheidsstraf* het algemeen belang niet mag worden voorbijgezien.

De beide genoemde geestesstromingen hebben nu ongetwijfeld allereerst de gedachte, in het hier bedoelde instituut belichaamd, doen geboren worden. Doch daartoe werkte nog mede een derde belangrijke factor, te weten de in penitentiare wetenschap en practijk steeds meer veld winnende overtuiging, dat het ter volledige verwezenlijking van de doeleinden der strafrechtelijke behandeling niet voldoende is, wanneer de betrokken persoon daarbij *lijdelijk* blijft, doch dat deze moet worden genoopt, *actief* tot bereiking van een der meest gewenschte resultaten dier behandeling, tot zijne verbetering, mede te werken. En die prikkel tot zelfverbetering wordt geschapen door het lot van den veroordeelde mede te leggen in zijne eigene hand, door duur, wijze van behandeling en eindelijk afloop daarvan, goeddeels door zijn gedrag en de resultaten eigener inspanning te doen bepalen. Bedoelde overtuiging, o. a. in het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling, in het z. g. progressieve gevangenisstelsel en in het „mark-system” practisch neergelegd, scheen ook door en in het instituut der „voorwaardelijke veroordeeling” verwezenlijking te kunnen vinden.

Twee groote voordeelen voor het rechtsleven schijnt derhalve de invoering van laatstgenoemd instituut te kunnen opleveren. Een *negatief* voordeel, gelegen in de beperking van het aantal kortdurende vrijheidsstraffen, een *positief*, gelegen in de mogelijkheid om het vooruitzicht der c. q. te boeten straf -- voor vele personen een krachtiger prikkel tot goed gedrag dan de herinnering aan eene ondergane — te benutten als dringend motief tot zelfverbetering of zelfs tot een recidive afwerend ingrijpen van derden. En dit positieve voordeel zal met name daar worden verkregen, waar, in navolging van het Amerikaansche „probation”-systeem, voor het stellen van aan de bijzondere omstandigheden van elk geval aangepaste voorwaarden, waaraan gedurende den proeftijd zal moeten worden voldaan, alsmede voor een bijzonder toezicht op — en krachtige zedelijke beïnvloeding tot — de nakoming dier voorwaarden zorg wordt gedragen.

Na aldus aan de algemeene strekking van het meer genoemde instituut en zijne inderdaad van zeer groote beteekenis voorkomende voordeelen de noodige aandacht te hebben gewijd, moge de ondergeteekende thans onderzoeken, in hoever de practische toepassing in het buitenland en de aldaar met die toepassing verkregen resultaten de goede verwachtingen, welke op grond van het bovenstaande aanvankelijk van eene invoering mogen worden verwacht, bevestigen.

§ 2. Toepassing in het buitenland. Resultaten.

Het is den ondergeteekende, naar hij meent, geoorloofd in deze paragraaf eenige korthed te betrachten. Immers reeds tot twee malen toe werd door de Regeering een wetsontwerp, strekkende o. a. tot invoering der voor-

waardelijke opschorting van straf, bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangig gemaakt. (1) In de Memoriën van Toelichting tot beide wetsontwerpen, memoriën onderscheidenlijk onderteevend door zijne ambtsvoorgangers mrs. CORT VAN DER LINDEN en LOEFF, vindt men tal van belangrijke gegevens omtrent toepassing en resultaten van het instituut in het buitenland bijeengebracht. Onder verwijzing voorzoover noodig naar den inhoud dier memoriën, meent de ondergeteekende thans te mogen volstaan met eene uiteenzetting van bedoelde toepassing, voorzoover daarin wijziging mocht zijn gekomen, en van bedoelde uitkomsten, voorzoover daaromtrent in den jongsten tijd nieuwe gezichtspunten geopend of nieuwe gegevens verkregen mochten zijn. (2) Uiteraard zal die uiteenzetting zich tot enkele der ten deze belangrijkste buitenlandsche Staten hebben te bepalen, waar reeds nagenoeg alle cultuurstaten het instituut in den een of anderen vorm hebben aanvaard. (3)

A. Engeland.

Op 1 Januari 1908 trad in Engeland in werking de „Probation of offenders act 1907” (4), door welke wet de vroegere wettelijke regelingen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling, waaronder de „Probation of first offenders act 1887” alsmede sectie 16 der „Summary Jurisdiction act 1879” zijn vervallen. Een kort overzicht van den inhoud dier hoogst belangrijke wet moge hier volgen. De eerste sectie geeft den rechter de bevoegdheid de „release on probation”, uitstel van vonnis (5) met ondertoezichtstelling te bevelen, indien bepaalde omstandigheden hem zulks wenschelijk doen achten. (6) Zoodanig uitstel is nog toegelaten bij alle delicten strafbaar met gevangenisstraf („imprisonment”). De overtreders wordt bij het bevel voorwaardelijk van verdere vervolging ontslagen, wanneer hij zich, met of zonder borgtocht, verbindt, een goed gedrag te zullen leiden en ter vonnisverneming voor den rechter te zullen verschijnen, wanneer hij binnen den proeftijd daartoe mocht worden opgeroepen. De duur van dien proeftijd wordt door den rechter vastgesteld en mag een termijn van drie jaren niet overschrijden. Aan het bevel kan worden ver-

(1) Respectievelijk bij Koninklijke Boodschap van 25 September 1900 (Zitting 1900—1901, 100) en van 19 September 1904 (Zitting 1904—1905, 80).

(2) Op het Internationaal Pénitentiair Congres te Washington in 1910 heeft de quaestie der „voorwaardelijke veroordeeling” een onderwerp van beraadslaging uitgemaakt. Te voren waren rapporten uitgebracht over de volgende vraag (Travaux préparatoires. Troisième section. Première question.): „Quels sont, sur la criminalité, les effets produits par les mesures législatives prises dans différents Etats (lois de condamnation conditionnelle, sursis, mise à l'épreuve (probation), etc.) pour éviter la nécessité d'un emprisonnement, notamment lors d'une première condamnation, en tenant compte de l'âge, du caractère et des antécédents du prévenu?”

Est-il désirable qu'une plus grande extension soit donnée à la mise en vigueur de ces lois ou de lois similaires?” Men zie die rapporten, waaronder sommige uitnemende, in het Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale. 1910.

(3) Voor een algemeen overzicht vergelijkte men VON LISS, a. w.

(4) 7 Edw. VII, c. 17. An act to permit the Release on Probation of Offenders in certain cases, and for other matters incidental thereto, 21 August 1907.

(5) In het vereenvoudigd strafproces — voor de „courts of summary jurisdiction” — wordt niet alleen de veroordeeling, doch mede de schuldigverklaring opgeschort en kan zelfs onvoorwaardelijk ontslag van verdere vervolging worden bevolen. In het proces voor de jury wordt de schuldigverklaring gegeven en enkel de veroordeeling uitgesteld.

(6) „Where . . . the court . . . is of opinion that, having regard to the character, antecedents, age, health, or mental condition of the person charged, or to the trivial nature of the offence, or to the extenuating circumstances under which the offence was committed, it is inexpedient to inflict any punishment or any other than a nominal punishment, or that it is expedient to release the offender on probation” . . .

bonden eene veroordeeling tot schadevergoeding of betaling van gerechtskosten.

De rechter kan voorts bepalen (sectie 2), dat de voorwaardelijk ontslagene onder toezicht („supervision”) van een in het vonnis aan te wijzen persoon zal worden gesteld, en nog andere voorwaarden aan het ontslag verbinden. Die voorwaarden kunnen inhouden verbod van verkeer met bepaalde personen („thieves and other undesirable persons”) of op bepaalde plaatsen, geheel-onthouding (ingeval het delict bestond in dronkenschap of onder den invloed van alcohol begaan werd) en in het algemeen voorschriften ter waarborging, dat de overtreder een fatsoenlijk en arbeidzaam leven zal leiden. De rechter zal den ontslagene deze voorwaarden, in eenvoudige bewoordingen gesteld, op schrift doen geven.

De derde sectie regelt de aanstelling en bezoldiging van daartoe geëigende personen van beiderlei kunne tot „probation officers”; voor personen, die den leeftijd van zestien jaren nog niet hebben bereikt, zullen zoo mogelijk bijzondere ambtenaren — „children’s probation officers” — worden aangewezen.

De vierde sectie omschrijft de verplichtingen van den „probation officer.” Hij is verplicht den onder zijn toezicht gestelden persoon regelmatig op bepaalde tijdstippen te bezoeken of rapporten van hem te ontvangen en op de nakoming der voorwaarden toe te zien. Hij zal den rechter omtrent het gedrag van zijn cliënt verslag uitbrengen en dezen laatsten zedelijk en materieel steunen, zoo noodig werk voor hem zoeken.

Volgens de vijfde sectie kan de rechter in de gestelde voorwaarden wijziging brengen en zelfs, ingeval het gedrag van den ontslagene verder toezicht onnoodig blijkt te maken, dezen van zijne verbintenis ontslaan.

Komt de ontslagene de voorwaarden niet na, dan kan de rechter hem met zijne borgen, zoo die er zijn, doen oproepen of hem voor zich doen brengen en, na zich van de niet-nakoming te hebben overtuigd, ter zake van het oorspronkelijk feit vonnis wijzen (sectie 6).

Ziehier den korten inhoud der „Probation of offenders act 1907”, welks beteekenis, in vergelijking met de hieronder te bespreken continentale wetten ter zake, in vergelijking ook met de „Probation of first offenders act 1887” (1), ligt in de aanvaarding van het Amerikaansche „probation-system”, in de veel vollediger en doelmatiger regeling der voorwaarden en het op de nakoming daarvan uit te oefenen toezicht door bijzondere, daartoe geëigende personen.

Omtrent de resultaten moge nu aan de hand der Engelsche crimineele statistiek over de jaren 1908 en 1909 het volgende worden medegedeeld:

De wet werd toegepast op:	gedurende	
	1908	1909
a) personen, vervolgd voor de jury	513	561
b) personen, summier vervolgd ter zake van „indictable offences” (2)	5681	5946
c) personen, summier vervolgd ter zake van „non-indictable offences”.	1829	2437
Totaal	8023	8962

(1) De „Probation of first offenders act 1887” kende het „probation-systeem” niet. Dit was n.l. door het Hoogerhuis, uit vrees tot een *politietoezicht* op de voorwaardelijk ontslagenen te zullen geraken, uit de wet gelicht.

(2) Indictable offences zijn die delicten, welke *in het algemeen* voor de jury moeten worden gebracht; krachtens verschillende wettelijke bepalingen kunnen zij in bepaalde gevallen ook summier worden afgedaan.

Het aantal voorwaardelijk ontslagenen — daaronder derhalve ook nog personen, wier „release on probation” van vóór het in werking treden der nieuwe wet dateerde —, hetwelk ter vonnisverneming voor den rechter verscheen, bedroeg in 1908: 565 of slechts 7 pct. van 8023, in 1909: 624 of insgelijks 7 pct. van 8962. Neemt men verder nog in aanmerking, dat van die 565 nog 198, van die 624 nog 133 bij hunne verschijning voor den rechter door dezen werden „discharged”, dan daalt de verhouding tusschen het aantal ongunstige gevallen en het getal „voorwaardelijke veroordeelingen” in hetzelfde jaar (1) voor 1908 op 4,5 pct., voor 1909 op 5,5 pct., voorzeker een alleszins bevredigend resultaat. In het rapport eener Engelsche ministerieele commissie nopens de werking der nieuwe wet wordt de haars inziens te geringe toepassing daarvan door de rechterlijke macht betreurd (2).

Van eene verzwakking der algemeene preventie in Engeland sedert de eerste wettelijke regeling der „voorwaardelijke veroordeeling” in 1879 is niet gebleken.

B. België.

Op het vasteland van Europa is het instituut het eerst ingevoerd in België bij artikel 9 der wet van 31 Mei 1888, „établissant la libération conditionnelle et les condamnations conditionnelles dans le système pénal.”

Dat artikel luidt: „Les cours et tribunaux, en condamnant à une ou plusieurs peines, peuvent, lorsque l'emprisonnement à subir, soit comme peine principale ou subsidiaire, soit par suite du cumul de peines principales et de peines subsidiaires, ne dépasse pas six mois et que le condamné n'a encouru aucune condamnation antérieure pour crime ou délit, ordonner par décision motivée qu'il sera sursis à l'exécution du jugement ou de l'arrêt, pendant un délai dont ils fixent la durée, à compter de la date du jugement ou de l'arrêt, mais qui ne peut excéder cinq années.

La condamnation sera considérée comme non avenue si, pendant ce délai, le condamné n'encourt pas de condamnation nouvelle pour crime ou délit.

Dans le cas contraire, les peines pour lesquelles le sursis a été accordé et celles qui font l'objet de la condamnation nouvelle sont cumulées.”

Bij vergelijking met de nieuwe Engelsche wet springt het schematische dezer regeling sterk in het oog. Een streven naar individualiseering schijnt daaraan in het algemeen vreemd. Het houvast, hetwelk de c. q. te boeten straf den Staat verschafft om door het stellen van in concreto geëigende voorwaarden den veroordeelde te nopen, zich gedurende den proeftijd goede maatschappelijke gewoonten te verwerven, is niet voldoende benut. Ondertoezichtstelling vindt niet plaats. Wanneer men nu daarbij nog in aanmerking neemt, dat, alweder in tegenstelling met Engeland, de rechterlijke macht in België van het instituut een excessief gebruik heeft gemaakt (3),

(1) Deze wijze van berekening — mede die der Belgische statistiek — is ongetwijfeld rekenkundig niet geheel zuiver. Von Lissr. a. w. bladzijde 25. maakt zich echter aan overdrijving schuldig door te beweren, dat de verhoudingsgetallen, welke men daarbij verkrijgt, veel te hoog zouden uitvallen, de uitwerking van het instituut der „voorwaardelijke veroordeeling” derhalve veel te ongunstig zouden doen voorkomen.

(2) Vgl. Criminal Statistics 1908. Introduction, bladzijde 20.

(3) Sedert 1901 is hierin verandering gekomen. Toch schijnt het aantal gevallen, waarin eene voorwaardelijke veroordeeling wordt uitgesproken, ook thans nog zeer hoog. Van de correctioneel veroordeelden tot $\frac{a}{b}$ gevangenisstraf, welke wettelijk voor eene b geldboete,

dan kan het geene verwondering baren, dat de uitkomsten in laatstgenoemd land betrekkelijk veel minder gunstig zijn, zij het dan ook, dat mede in verband met grove fouten der Belgische statistiek die uitkomsten veelal met te donkere kleuren zijn geschilderd (1).

Volgens de in latere jaren veel verbeterde Belgische statistiek bedroeg de verhouding van het getal herroepingen tot het aantal voorwaardelijke correctionneele veroordeelingen in hetzelfde jaar voor 1909: 11,64 pct., voor 1908: 13,07 pct., voor 1907: 13,35 pct., voor 1906: 12,81 pct. en voor 1905: 12,96 pct. Het absolute aantal herroepingen bedroeg in die jaren respectievelijk: 1458, 1699, 1794, 1748 en 1568. Voorzeker zijn de opgegeven verhoudingsgetallen veel minder gunstig dan de overeenkomstige Engelsche; echter verlieze men niet uit het oog, dat de proeftijd in België veel langer is dan in Engeland en in 30 à 40 pct. der gevallen op het wettelijk maximum, d. i. vijf jaren, wordt gesteld. Reeds tengevolge van deze omstandigheid zouden de Belgische cijfers betrekkelijk iets ongunstiger moeten uitvallen.

De totaalbeweging der Belgische criminaliteit gedurende de laatste jaren kan niet als ongunstig worden beschouwd.

C. Frankrijk.

De regeling der „loi-BÉRENGER” van 26 Maart 1891 „sur l'atténuation et l'aggravation (2) des peines” komt in vergelijking met die der „Probation

voorwaardelijke veroordeeling in aanmerking konden komen, werden voorwaardelijk veroordeeld:

		gedurende de jaren:			
		1909.	1908.	1907.	1906.
Voorzoover zij te voren hetzij niet, hetzij slechts met politiestrafen, 8 dagen gevangenisstraf of 25 frs. geldboete, niet te boven gaande, waren gestraft	a	55,9%	57,2%	58,1%	56,3%
	b	76,7%	75,1%	75,0%	75,0%
Voorzoover zij te voren met zwaardere politiestrafen waren gestraft	a	34%	30,01%	28,2%	30,8%
	b	34,9%	30,20%	28,6%	25,5%

Wat de absolute getalien betreft, moge nog worden medegedeeld, dat van *alle* door de tribunaux correctionnels tot $\frac{\text{gevangenisstraf}}{\text{geldboete}}$ veroordeelden, ten getale van $\frac{20.495}{22.388}$ voorwaardelijk werden veroordeeld $\frac{4.166}{10.589}$ personen.

Door de tribunaux de police worden met name de talrijke veroordeelingen tot geldboete op groote sehaal voorwaardelijk uitgesproken.

(1) Zoo o. a. in de vergaderingen der Duitse Staatscommissie voor de herziening van het strafprocesrecht, welke de invoering der voorwaardelijke veroordeeling in Duitschland mede in verband met statistische gegevens niet meende te kunnen aanbevelen. Zie de „Protokolle der Kommission für die Reform des Strafprozesses”, bladzijde 305—326.

(2) Het tweede gedeelte der loi-Bérenger strekte tot verscherping der repressie tegen de recidive. Men vergelijke de nieuwe artikelen 57 en 58 van den Code Pénal. Dat gedeelte schijnt door de gerechten vergeten te worden. In een rapport van AMÉDÉE MOURRAL, raadshier in het Hof van Appel te Rouaan, welk rapport is opgenomen in het Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale 1910, wordt het een doode letter genoemd. De kortdurende vrijheidsstraffen tegen recidivisten zouden niet zijn verminderd, eerder omgekeerd.

offenders act 1907" al even schematisch en arm voor als de Belgische wet van 1888, waarvan zij overigens op meerdere belangrijke punten afwijkt. Artikel 1 der loi-BÉRENGER luidt: „En cas de condamnation à l'emprisonnement ou à l'amende, si l'inculpé n'a pas subi de condamnation antérieure à la prison pour crime et délit de droit commun, les cours ou tribunaux peuvent ordonner, par le même jugement et par décision motivée, qu'il sera sursis à l'exécution de la peine. — Si, pendant le délai de cinq ans à dater du jugement ou de l'arrêt, le condamné n'a encouru aucune poursuite suivie de condamnation à l'emprisonnement ou à une peine plus grave pour crime ou délit de droit commun, la condamnation sera comme non avenue. — Dans le cas contraire, la première peine sera d'abord exécutée sans qu'elle puisse se confondre avec la seconde." De duur van den proeftijd is hier dus bij de wet op vijf jaren vastgesteld.

Het is bekend, dat men in Frankrijk met de uitwerking der „loi-BÉRENGER" uiterst tevreden is en met name op de sterke afneming — sedert 1892 — der recidive in dit verband grooten nadruk legt. Zoo zeide o. a. de Fransche Minister van Justitie L. BARTHOU in zijn „Rapport au président de la république française sur l'administration de la justice criminelle pendant l'année 1907" (1) op bladzijde XV: „Au premier rang des mesures législatives qui ont contribué à réduire la récidive, il faut placer la loi du 26 mars 1891 sur l'atténuation et l'aggravation des peines. L'application de ses dispositions bienveillantes aux délinquants primaires a eu pour conséquence, on le sait, d'arrêter le nombre des rechutes. En effet, la hausse, jusqu'alors ininterrompue, du chiffre des récidives a été, dès le lendemain de l'application de la loi du 20 mars 1891, immédiatement suivie d'une baisse qui s'est accentuée, jusqu'en ces dernières années, en raison inverse de l'augmentation progressive du nombre des sursis prononcés". De volgende staatjes mogen de inderdaad zeer sprekende recidivevermindering in Frankrijk sedert de inwerkingtreding der „loi-BÉRENGER" aantonen.

1892: 105,380 (2)	1901: 85814 (1240)
1893: 104,528 (1741) (3)	1902: 84865 (1182)
1894: 104,644 (1590)	1903: 84254 (1182)
1895: 99434 (1380)	1904: 84117 (1290)
1896: 92271 (1395)	1905: 87184 (1444)
1897: 93909 (1304)	1906: 79608 (1292)
1898: 93475 (1246)	1907: 83292 (1327)
1899: 88183 (1411)	1908: 85480 (1310)
1900: 84733 (1330)	

Gedurende diezelfde jaren is echter tevens het aantal „voorwaardelijke strafopschortingen" bijna voortdurend gestegen, te weten van 11,807 in 1891 tot 42,436 in 1907 (40,330 in 1908). Het jaarlijksche gemiddelde van 1891 tot en met 1908 bedroeg 29853 gevallen, het totaal aantal 537357.

De verhouding der voorwaardelijk niet-tenuitvoergelegde correctionneele veroordeelingen tot alle voor opschorting van tenuitvoerlegging vatbare correctionneele veroordeelingen bedroeg:

(1) Comptes généraux de l'administration de la justice criminelle pendant l'année 1907. Paris, Imprimerie nationale, 1909.

(2) Het hoogtepunt.

(3) Eveneens het hoogtepunt. De tusschen haakjes geplaatste cijfers duiden het aantal door de „cours d'assises" veroordeelde recidivisten aan.

in 1896 : 18,5 pct.	in 1902 : 31,2 pct.
„ 1897 : 19,3 „	„ 1903 : 30,8 „
„ 1898 : 20,7 „	„ 1904 : 30,8 „
„ 1899 : 23,5 „	„ 1905 : 32 „
„ 1900 : 27,3 „	„ 1906 : 33,3 „
„ 1901 : 30,2 „	„ 1907 : 32,8 „

Wat nu de uitwerking der wet op de voorwaardelijk veroordeelden zelve betreft, als maatstaf daarvan werd in de Fransche statistiek aanvankelijk aangemerkt de verhouding tusschen de in eenig overzichtsjaar gevolgde herroepingen („révocations”) tot het totaal der in het voorafgaande vijfjarig tijdperk uitgesproken voorwaardelijke strafopschortingen. De aldus verkregen verhoudingsgetallen (± 2 pct.) waren uiteraard veel te laag, aangezien de proeftijd vijf jaren bedraagt en derhalve ook na het overzichtsjaar van de voorwaardelijke strafopschortingen uit genoemd vijfjarig tijdperk nog ettelijke zullen worden herroepen. Door eene verbeterde inrichting dier statistiek kan nu echter van de gedurende de jaren 1902 en 1903 uitgesproken voorwaardelijke strafopschortingen, respectievelijk ten getale van 36 874 en 36 669, worden opgegeven, hoeveel daarvan zijn herroepen en in welk jaar.

Van deze herroepingen vonden plaats in:	Aantal herroepingen van voorwaardelijke strafopschortingen, uitgesproken in:	
	1902.	1903.
1902	879	—
1903	1 057	965
1904	545	1 069
1905	399	600
1906	271	392
1907	153	259
1908	—	145
Totaal	3304 — 8,9 %	3430 — 9,2 %

Niet meer dan ongeveer 9 % der in de jaren 1902 en 1903 uitgesproken voorwaardelijke strafopschortingen zijn derhalve herroepen (1), een resultaat, dat bevredigend mag heeten, vooral wanneer men ook hier bedenkt, dat de eenvormig lange Fransche proeftijd reeds op zich zelf de tendentie moet bezitten het berekende verhoudingsgetal betrekkelijk ongunstig te doen uitvallen.

Over de gunstige totaalbeweging der Fransche criminaliteit sedert de inwerkingtreding der „loi-Bérenger” is reeds hierboven het een en ander gezegd. Deze betreft niet alleen het recidivistencijfer, maar ook dat der eerstveroordeelden. In hoever zij inderdaad aan die wet is toe te schrijven, in hoever mede op andere factoren — als de relegatie, de herziening der strafrechtelijke behandeling van jeugdige veroordeelden en van die van

(1) Gelijk bij beschouwing van het staatje zal blijken, volgt meer dan de helft der herroepingen (59%) binnen twee jaren na de voorwaardelijke veroordeeling.

bedelaars en landloopers, gunstigere economische omstandigheden, enz. (1) — terug te voeren, schijnt zeer moeilijk uit te maken. In elk geval is ook in Frankrijk van eene verzwakking van de algemeen preventieve werking der strafwet door de invoering der „voorwaardelijke veroordeeling” niet gebleken.

D. Duitsland.

De „bedingte Strafaufschub” („bedingte Begnadigung”) is beperkt tot vrijheidsstraffen, daaronder begrepen die, welke voor oninbare geldboeten in de plaats treden, en wordt vooral met betrekking tot jeugdige overtredders toegepast. Een bijzonder toezicht op den veroordeelde tijdens den proeftijd vindt niet plaats. De veroordeelde is tot aangifte van veranderingen van woonplaats verplicht. Bij de beantwoording der vraag, of definitieve gratie volgen kan, wordt met het geheele gedrag van den veroordeelde tijdens den proeftijd rekening gehouden; „die Vermeidung eener weiteren Strafe gibt ihm daher noch keine Anwartschaft auf Begnadigung, und anderseits ist auch beim Vorliegen einer Strafe, z. B. im Falle einer geringen Übertretung, nicht ausgeschlossen, dass dem bedingten Strafaufschub die endgültige Begnadigung folgt”. Sedert 1 Januari 1903 geldt in de verschillende Deutsche Staten de volgende algemeene regeling betreffende de beginselen, bij de toepassing van het instituut der voorwaardelijke gratie te volgen: 1°. Het heeft vooral te werken ten gunste van overtredders, die tijdens het plegen van het strafbare feit den leeftijd van achttien jaren nog niet hadden bereikt. 2°. Eene voorafgegangene veroordeeling tot vrijheidsstraf sluit, mits deze geheel of gedeeltelijk is ondergaan, de toepassing als regel uit. 3°. De zwaarte der opgelegde straf is in beginsel tegen opschorting daarvan geen bezwaar. 4°. Het betrokken gerecht moet over de opschorting worden gehoord. 5°. De proeftijd moet korter zijn dan de verjaringstermijn en wel bij straffen, die in twee jaren verjaren, ten minste één jaar, bij de overige ten minste twee jaren bedragen. Deze beginselen zijn door de verschillende staten uitgewerkt.

Het totaal der gevallen, waarin voorwaardelijke strafopshorting werd toegestaan, bedroeg tot en met 31 December 1908 165 680. Het aantal gevallen bedroeg tot en met 31 December 1898 jaarlijks gemiddeld 6041; sindsdien is het aantal elk jaar gestegen en bedroeg in 1908: 28 004, d. i. derhalve in vergelijking met het aanvankelijke jaarlijksche gemiddelde eene toename van 364 pct. (2).

De verhouding van het getal voorwaardelijk gegratieerden tot alle voorwaardelijke gratie vatbare veroordeelden is niet te berekenen, aangezien de Deutsche crimineele statistiek slechts de veroordeelingen wegens „Verbrechen” en „Vergehen” tegen de Rijkswetten vermeldt, het heirleger van „Vergehen” tegen landswetten („Landesgesetze”) en overtredingen buiten beschouwing laat. Veilig mag echter worden aangenomen, dat de toepassing der voorwaardelijke gratie ten aanzien van volwassen overtredders betrekkelijk uiterst zeldzaam is, ten aanzien van jeugdigen daarentegen ten minste tienmaal vaker plaats vindt.

(1) Men vergelijke ook het hierboven aangehaalde artikel van AMÉDÉE MOURRAL.

(2) Vgl. de door den Rijkskanselier op 30 Maart 1909 aan den Rijksdag aangeboden, „die Zeit bis Ende 1908 umfassende Zusammenstellung der statistischen Ermittlungen über die Anwendung des bedingten Strafaufschubs”, Reichstag, 12. Legislatur-Periode. I Session 1907/1908. Nr. 1321.

Van het getal gedurende de jaren 1899 tot en met 1908 verleende voorwaardelijke graties (1) hebben $\pm 4/5$ (80,3 pct.), in 1901: 82,3 pct. een gunstigen afloop gehad. Het aantal gevallen, waarin de opgeschorte straf moest worden voltrokken, bedroeg derhalve gemiddeld jaarlijks 19,7 pct. Voorzeker is dit resultaat allerminst schitterend te noemen. Het gemis aan ondertoezichtstelling en de veelvuldige toepassing op jeugdigen — op wie het vooruitzicht c. q. straf te moeten ondergaan in het algemeen minder duurzamen indruk zal maken dan op volwassenen — zal ten deze wel van invloed zijn te achten.

Zoowel van de zijde der Deutsche Regeering als door de Deutsche „Strafprozesskommission” is een bijzonder gewicht gehecht aan de omstandigheid, dat het recidivecijfer der Deutsche crimineele statistiek 13,1 pct. bedraagt (2), het percentage der ongunstig verloopende gevallen van voorwaardelijke gratie daarentegen 19,7 pct. Dientengevolge zou de stelling, dat de voorwaardelijke gratie tot vermindering der recidive zou bijdragen, door de ervaringen in Duitschland niet bevestigd zijn. Afgezien van andere gebreken, hinkt deze vergelijking (3) echter reeds om deze reden, dat de Deutsche crimineele statistiek slechts met de „Verbrechen” en „Vergehen” tegen Rijkswetten rekening houdt. Het recidivecijfer van 13,1 pct. is dus in zoover veel te laag en zou, werden ook de tallooze overige „Vergehen” en de overtredingen in aanmerking genomen, ten minste eenige malen hooger uitvallen.

Vanwege de Deutsche Regeering wordt echter erkend, dat de statistische gegevens evenmin bewijzen, dat de voorwaardelijke gratie de algemeene criminaliteit in ongunstigen zin zou hebben beïnvloed.

F. Italië.

Omtrent toepassing en uitkomsten van het instituut in Italië moge aan de hand van een artikel van M. A. STOPPATO, hoogleeraar te Bologna, welk artikel is verschenen in het „Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale” (4) het een en ander worden medegedeeld.

De Italiaansche wet van 24 Juni 1904 „concernente la sospensione della esecuzione delle sentenze di condanna” (legge RONCHETTI) volgt in het algemeen het belgisch-fransche voorbeeld. Voor opschorting vatbaar zijn zoowel geldboeten als vrijheidsstraffen (van ten hoogste zes maanden) (5). Eene voorafgegane veroordeeling tot tuchthuis („reclusion”) sluit in het algemeen de opschorting uit. De duur van den proeftijd wordt door den rechter bij het vonnis vastgesteld; hij mag niet korter zijn dan de termijn der strafverjaring noch vijf jaren te boven gaan. De opschorting kan van de betaling van vergoeding of gerechtskosten worden afhankelijk gesteld. Begaat de veroordeelde tijdens den proeftijd een misdrijf („délit”), dan wordt de voorwaardelijke strafopshorting herroepen. In het gunstige geval wordt de veroordeeling geacht niet te zijn geschied. De rechter dient den

(1) Na aftrek der gevallen, welke ten gevolge van dood of vlucht van den veroordeelde of door andere omstandigheden buiten beschouwing moesten blijven.

(2) Van de in de jaren 1894 tot 1903 voor de eerste maal ter zake van „Verbrechen” of „Vergehen” tegen Rijkswetten veroordeelden (in toto: 2 683 616), werden binnen een tijdsverloop van pl. m. $3\frac{1}{2}$ jaar 13,1% opnieuw veroordeeld.

(3) Gelijk VON LISST, a. w., bladzijde 50, terecht opmerkt.

(4) Sixième série, IIIe livraison, 1910.

(5) Voorzover betreft jeugdigen en personen boven de zeventig jaar is deze maximum-termijn één jaar.

voorwaardelijk veroordeelde ter openbare terechtzitting eene ernstige vermaning („severo ammonimento”) toe en waarschuwt hem, dat hij ingeval van een nieuw misdrijf ook de opgeschorte straf zal hebben te ondergaan.

Wat nu betreft de resultaten, deelt STOPPATO mede: „il est certain que l'application de la condamnation conditionnelle a été toujours large et tellement progressive qu'on ne peut la considérer comme excessive”.

Het aantal voorwaardelijk niettenuitvoergelegde veroordeelingen bedroeg in:

1905: 81,355 (59,311 wegens „délits”, 22 044 wegens overtredingen);

1906: 98,966 (69,969 wegens „délits”, 21 997 wegens overtredingen);

1907: (1) 89,482 (66,659 wegens „délits”, 22 923 wegens overtredingen).

De verhouding der voorwaardelijk veroordeelden tot de veroordeelden, die wettelijk voor eene voorwaardelijke veroordeeling in aanmerking konden komen, berekent STOPPATO:

voor 1905 op 21,98 pct.

„ 1906 „ 25,53 „

„ 1907 „ 30,81 „

De procureurs-generaal bij de hoven van appel noemden de toepassing ook in 1908 en 1909 excessief. Zelfs in gevallen van opzettelijken doodslag, afpersing en afdreiging, werd opschorting toegestaan. Niettemin is het aantal herroepingen slechts zeer gering, te weten:

in 1905: 1717 (of 2 pct. van het aantal voorwaardelijk veroordeelden);

in 1906: 2737 (of 2,7 pct. van het aantal voorwaardelijk veroordeelden);

in 1907: 3142 (of 3,5 pct. van het aantal voorwaardelijk veroordeelden).

Het aantal recidivisten is in de genoemde jaren in Italië belangrijk toegenomen.

Van de bevoegdheid tot het stellen van bijzondere voorwaarden werd door den Italiaanschen rechter slechts weinig — volgens STOPPATO te weinig — gebruik gemaakt. De verplichting tot betaling van proceskosten werd opgelegd: in 1905 aan 7407 personen; in 1906: aan 6192; in 1907: aan 3935. De verplichting tot schadevergoeding: in 1905: aan 2769 personen; in 1906: aan 2210; in 1907: aan 1873. De verplichting tot „réparation pécuniaire” (bij eeraantasting): in 1905: aan 299 personen; in 1906 aan 156; in 1907 aan 199. (2)

§ 3. *Slotsom der voorafgaande beschouwingen en gegevens.*

Het theoretisch betoog, in de eerste paragraaf nopens nut en strekking van het instituut geleverd, vindt door het rechtsvergelijkend overzicht en de aan de practijk ontleende gegevens der tweede zijne krachtige empirische

(1) In 1907 vonden twee amnestieën plaats, waardoor 100 000 veroordeelingen wegvielen. In 1908 waren er 95 000 voorwaardelijk veroordeelden.

(2) In het „Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale 1910” vindt men nog waardevolle gegevens betreffende toepassing en resultaten der „voorwaardelijke veroordeeling” in Noorwegen, Luxemburg en den staat New-York. De rapporteur voor Noorwegen (R. JACOBSON, advocaat bij het oppergerechtshof van Noorwegen, te Christiania) concludeert, dat pl. m. 90 % van de voorwaardelijk veroordeelden, die den proeftijd met goeden uitslag doorstaan, ook in den vervolge geene delicten plegen. — De rapporteur voor Luxemburg (BRÜCK-FABER, administrateur des établissements pénitentiaires de Luxembourg) stelt insgelijks het aantal herroepingen op ten hoogste 10 %. — In het rapport van ARTHUR W. TOWNE, secretaris der officieele commissie voor de „probation” in den staat New-York, vindt men belangwekkende mededeelingen omtrent de wijze, waarop het „probation-system” in Amerika practisch werkt. Bij de toelichting tot de voorgestelde artikelen dezer afdeling zal op dit punt nader worden ingegaan.

bevestiging en versterking. Het instituut vermag inderdaad, gelijk in de korte jaren van zijn bestaan ten overtuigendste is gebleken, honderduizenden personen het verblijf in de gevangenis en de ongewilde gevolgen van dien — de smet, de verbittering, het gezinsleed — te besparen, evenals der maatschappij het verlies van hun arbeidskracht, den Staat, onder meer, de kosten van hun onderhoud in strafinrichtingen. (1) En zulks, zonder dat eene verzwakking van de algemeen-preventieve werking der strafbedreiging aan het licht is getreden. Men heeft wel voor zoodanige verzwakking gevreesd en gespot, dat met name elke Belg geboren zou zijn met een „bon pour un délit”; de „voorwaardelijke veroordeeling” zou de kans, de hoop op straffeloosheid bij den aanstaanden overtreders vermeerderen, den in de strafbedreiging gelegen breidel doen verslappen. De ervaring heeft bedoelde vrees niet bevestigd. Daarbij schijnt o. a. te zijn voorbijgezien, dat indien de toepassing van eenig strafmiddel tot die gevallen wordt beperkt, waarin zij onvermijdelijk is te achten, de afschrikkende kracht der bedreiging met dat middel daarbij in het algemeen slechts kan winnen, zoodat dan ook in landen, waar het instituut is ingevoerd, eene (onvoorwaardelijke) veroordeeling tot eene kortdurende vrijheidsstraf eene veel ernstigere beteekenis verkrijgt dan elders. Bovendien gaat ook van de voorwaardelijke strafopshorting zelve en de verplichting om zich den geheelen proeftijd lang naar bepaalde voorschriften te gedragen, eene onbetwistbare algemeen-preventieve werking uit. Met name zal zulks het geval zijn in landen, welke het „probation-system”, de ondertoezichtstelling en den drang om zich gedurende den proeftijd maatschappelijke gewoonten, tegen den draad der verkeerde neigingen ingaande, eigen te maken, kennen.

Valt nu eenerzijds eene verzwakking der algemeene preventie niet te constateeren — eerder het omgekeerde —, daarnaast schijnt bovendien, ten aanzien van personen, wien het voorrecht van strafopshorting is te verleen, de bijzonder-preventieve werking van dezen maatregel bij die der straf zelve niet ten achter te staan — wederom eerder het tegendeel. Het percentage der ongunstig verloopende gevallen bleek over het geheel niet onbevredigend te zijn, uitgezonderd in Duitschland, doch ook daar nog ver beneden het recidivecijfer te blijven. Opvallend laag (± 5 pct.) was het percentage voor Engeland, vermoedelijk onder den invloed eensdeels van eene uiterst behoedzame selectie der voorwaardelijk te veroordeelen overtreders door de rechterlijke macht, anderdeels van het stelsel der ondertoezichtstelling.

Wanneer men nu ten slotte nog bedenkt, dat de honderdduizenden, wien

(1) Omtrent deze kosten werd laatstelijk in de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp-LOEFF op bladzijde 9 het volgende opgemerkt: „Terloops mag worden gewezen op de belangrijke kostenbesparing die bij invoering van den nieuwen maatregel mag worden verwacht. Weinige gegevens staan wel is waar hieromtrent ten dienste. In de kolonie Nieuw-Zeeland is bij eene jaarlijksche toepassing op 80 à 90 personen die besparing berekend op £ 2.503.4 sh. 9 d. per jaar = f 30.000. Wanneer mag worden aangenomen, dat de tenuitvoerlegging der vrijheidsstraf ten onzent even kostbaar is als in Nieuw-Zeeland, dan zou voor Nederland, waar jaarlijks ongeveer 6000 personen tot gevangenisstraf van minder dan 3 maanden worden veroordeeld, in verband met de bepaling van art. 14 bis, bij toepassing van den maatregel ook op de helft der veroordeelden, eene jaarlijksche besparing worden verkregen van ongeveer $35 \times 30.000 = f 1.050.000$.

Hoewel deze berekening in zeer grove trekken is geschied en de mogelijkheid allicht mag worden aangenomen, dat het stelsel in Nieuw-Zeeland in meerdere gevallen, onder andere op veroordeelden tot langere straffen, wordt toegepast dan ten onzent casu quo zou geschieden, schijnt uit de cijferopgaven althans te mogen worden afgeleid, dat het financieele voordeel in geen deele gering mag worden geschat.”

het ondergaan van straf door het instituut is bespaard, juist waren de besten onder de overtreders, degenen, wier verbetering ook zonder strafuitvoering scheen te kunnen worden verkregen, en dat de proeftijd, met name in landen, welke de ondertoezichtstelling kennen, bij zeer velen gestrekt heeft om hen niet alleen tot een meer wettelijk maar ook tot een hooger zedelijk leven op te voeden, m. a. w. om hunne criminaliteit in hare diepste oorzaak te bestrijden, dat schijnt inderdaad de (verdere) invoering hier te lande van de voorwaardelijke strafopschorting niet langer te mogen worden uitgesteld (1).

§ 4. *Hoofdpijnen der ontworpen regeling.*

Bij de uiteenzetting van de hoofdpijnen der ontworpen regeling moge de ondergeteekende beginnen met een woord van hulde te brengen aan den ten deze door zijne ambtsvoorgangers, Mrs. CORT VAN DER LINDEN en LOEFF verrichtten wetgevenden arbeid, van welken in meer dan één opzicht door hem een dankbaar gebruik is gemaakt.

Volgens de voorgestelde regeling zal dan allereerst niet de veroordeeling zelve doch enkel de tenuitvoerlegging der opgelegde straf worden opgeschort. Uitstel der veroordeeling, d. w. z. van de vaststelling der verdiende straf naar soort en maat, zou met de beginselen onzer strafvoering, volgens welke in het algemeen de mondelinge behandeling ter terechtzitting de grondslag voor het te wijzen vonnis zijn moet, strijden. Werd de bedoelde vaststelling opgeschort, dan zou zij naderhand niet meer op grond van het den rechter ter terechtzitting geblekene zelf, doch op grond van stukken, met name van het proces-verbaal dier terechtzitting plaats vinden. 's Rechters onderzoek naar alle omstandigheden, die op de bepaling der straf van invloed kunnen zijn, zou zijn mondeling en onmiddellijk karakter verliezen. Met name zou dit het geval zijn, indien, tengevolge van veranderingen in het personeel der rechterlijke macht, een andere rechter de strafmaat zou hebben vast te stellen dan die over de zaak zelve had gezeten. En ten slotte zouden, gelijk dan ook in Amerika practisch is gebleken, omstandigheden, na het onderzoek ter terechtzitting opgekomen, — in het bijzonder wordt hier gedacht aan slecht gedrag van den veroordeelde gedurende den proeftijd —, bij de bepaling der straf mede van invloed gaan zijn. De veroordeelde zou dan worden gestraft, niet voor het oorspronkelijk gepleegde strafbare feit, maar voor zijn slecht gedrag na de voorwaardelijke veroordeeling. Dit nu komt rechtens moeilijk te verdedigen voor.

In verband daarmee zou de ondergeteekende het nieuwe rechtsinstituut niet willen betitelen als „voorwaardelijk veroordeeling” doch als „voorwaardelijke opschorting der tenuitvoerlegging van straf”, of, kortheidshalve, als „voorwaardelijke opschorting van straf” (*sursis à l'exécution de*

(1) Bij de Kinderwetten werd reeds ingevoerd de voorwaardelijke opschorting der straf van plaatsing in eene tuchtschool (artt. 39*octies* en 39*novies* van het Wetboek van Strafrecht) zoomede een instituut, hetwelk met dat der voorwaardelijke strafopschorting analogie vertoont, te weten de opschorting door het hoofd van het Departement van Justitie van gevangenisstraf bedoeld bij artikel 39*ter* van dat Wetboek.

Men vergelijk ook de regeling der voorwaardelijke psychopathen-dwangverpleging, voorgesteld bij de artikelen 8 tot en met 10 van het ontwerp eener burgerlijke wet, houdende voorzieningen ten aanzien van overtreders, die overeenkomstig de bepaling van artikel 37*ter* van het Wetboek van Strafrecht naar den burgerlijken rechter zijn verwezen. Genoemd ontwerp maakt deel uit van de z.g. psychopathen-wetsontwerpen, ingediend bij Koninklijke Boodschap van 28 Maart 1911.

la peine", „suspension de la peine"). Immers enkel de straf, d. w. z. de tenuitvoerlegging daarvan, en niet de veroordeeling, wordt voorwaardelijk, d. w. z. onder de mogelijkheid, dat de rechter alsnog op bepaalde gronden die tenuitvoerlegging zal bevelen, opgeschort. Tegen het gebruik van den in de laatste jaren niet zelden aangewendden term „voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging van straf" bestaan twee bezwaren; ten eerste schijnt de samenstelling „niet-tenuitvoerlegging" uit taalkundig oogpunt niet zonder bedenking en vervolgens is ook de voorwaardelijke invrijheidstelling als eene „voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging van straf" aan te merken. (1) Dientengevolge komt den ondergeteekende de benaming „voorwaardelijke opschorting van straf" verkieslijker voor.

De ondergeteekende heeft voorts gemeend, dat de voorwaardelijke opschorting voorhands enkel ten aanzien van *principale vrijheidsstraffen* dient te worden toegelaten. Uitbreiding van het instituut óók tot *geldboeten* komt hem aanvankelijk niet noodzakelijk voor. De betaling eener geldboete, mits deze de draagkracht van den veroordeelde niet te boven gaat, heeft voor hem niet zoodanige bedenkelijke en door den Staat ongewilde gevolgen, als aan het ondergaan van eene vrijheidsstraf nu eenmaal zijn verknocht. Bovendien is de geldstraf in zeer hooge mate voor aanpassing aan den schuldgraad des overtreeders, aan de bijzondere omstandigheden van daad en dader vatbaar en kan dientengevolge tot in de allerlichtste gevallen van strafrechtelijke schuld zonder schade worden toegepast. Vandaar dat de behoefte aan voorwaardelijke opschorting van geldboeten, naar de meening van den ondergeteekende, bij eene beleidvolle aanwending van dat strafmiddel en invoering der voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging van gevangenis- en hechtenisstraffen, zich wel nauwelijks zal doen gevoelen. Tegen uitbreiding van het instituut ook tot *subsidiare vrijheidsstraffen* bestaan technisch nagenoeg onoverkomelijke bezwaren. Immers indien de rechter bij zijn vonnis de tenuitvoerlegging dier straffen zou opschorten, zou hij daarmee den veroordeelde een prikkel geven, de hem opgelegde geldboete *niet* te betalen. Men heeft wel voorgesteld (2), den tot geldboete veroordeelde de bevoegdheid toe te kennen in geval van onvermogen den rechter alsnog om opschorting der vervangende vrijheidsstraf te verzoeken. Intusschen wil deze wetsvoordracht langs anderen weg naar beperking van het aantal subsidiaire vrijheidsstraffen streven. Men vergelijkte te dezen aanzien het Tweede Hoofdstuk.

Van andere dan betrekkelijk *kortdurende* vrijheidsstraffen behoort voorts, naar het oordeel van den ondergeteekende, de opschorting althans in den aanvang niet te worden mogelijk gemaakt. Vermoedelijk zou het openen der wettelijke mogelijkheid tot het voorwaardelijk niet ten uitvoerleggen van vrijheidsstraffen boven de grens, ten deze door het ontwerp getrokken, boven de zes maanden, zoolang strekking en zeer ingrijpenden aard van het mede voorgestelde „probationsystem" nog niet van algemeene bekendheid zouden zijn geworden, tegen het rechtsgevoel der natie indruischen. Intusschen zal de proef, thans c. q. met het stelsel van voorwaardelijke strafoposchorting te nemen, bij welslagen, te allen tijde voor uitbreiding vatbaar zijn.

Overigens zullen meer dan 80 pet. van alle gevangenisstraffen alsmede nagenoeg alle hechtenisstraffen beneden de hierboven vermelde grens vallen

(1) Daarentegen is bij de voorwaardelijke invrijheidstelling van eene *oposchorting* van straf geen sprake, enkel van eene *schorsing*.

(2) Zoo bijv. Von Lissr, a. w., bladzijde 68.

en derhalve, wordt het ontwerp tot wet verheven, kunnen worden opgeschort. (1)

Scheen derhalve wat de zwaarte der op te schorten vrijheidsstraffen betreft voorloopig een wettelijk maximum wel te moeten worden vastgesteld, omtrent een ander mede zeer belangrijk punt, te weten de vraag tot welke overtreders de toepassing van het instituut behoort te worden beperkt en op welke gronden de toepassing behoort te geschieden, heeft daarentegen het ontwerp zich van elke regeling onthouden. In sommige wetten op de „voorwaardelijke veroordeeling” of ontwerpen daartoe wordt den rechter te dezen aanzien goede raad gegeven. Zoo behelzen b. v. de meergenoemde ontwerpen, ingediend onder de Ministers CORT VAN DER LINDEN en LOEFF, de bepaling, dat de rechter de opschorting zal kunnen bevelen, „indien hij daartoe termen vindt in den persoon van den veroordeelde in verband met den aard van het feit en de omstandigheden waaronder het werd gepleegd.” (2) Zonder de juistheid van dit voorschrift te willen ontkennen betwijfelt echter de ondergeteekende of het den rechter practisch veel houvast zal geven; in elk geval is hij van meening, dat, ook bij gebreke van eene dergelijke bepaling, de rechter toch wel dienovereenkomstig zal handelen. In verschillende buitenlandsche wetgevingen worden bepaalde groepen van overtreders, als recidivisten of personen die te voren vrijheidsstraf geheel of gedeeltelijk ondergingen, van het voorrecht van strafopschorting uitgesloten. Hierin zit ongetwijfeld eene kern van juistheid. Intusschen loopt de wetgever, waar hij de klip van rechterlijke willekeur wil vermijden, steeds gevaar op die van het formalisme te stranden. Zoo, naar het den ondergeteekende wil voorkomen, ook hier. Uit vrees, dat de rechter, overtreders die eene voorwaardelijke strafopschorting onwaardig zijn, toch deze deelachtig zou doen worden, is men groepen veroordeelden waaronder zich omnium consensu ook wel personen bevinden, te wier aanzien zoodanige opschorting gerechtvaardigd zou kunnen zijn, gaan uitsluiten (3).

(1) Van het totaal der in 1900 wegens rechtbankzaken opgelegde gevangenisstraffen (7599) waren 3120 korter dan eene maand. 2007 van een tot drie maanden en 1156 van drie tot zes maanden, of in het geheel 6283 (82.6%) korter dan zes maanden. De in het ontwerp voor voorwaardelijk opschortbare straffen getrokken grens van zes maanden komt overeen met die, welke in meerdere buitenlandsche wetgevingen (België, Italië en, wat de detentie betreft, Noorwegen) alsmede in de ontwerpen-LOEFF en -CORT VAN DER LINDEN wordt aangehouden.

(2) Het Zwitsersch voorontwerp 1903 artikel 57 § I luidt aldus: „Wird jemand, der bisher weder in der Schweiz noch im Ausland eine Freiheitsstrafe wegen eines Verbrechens erstanden hat, zu Freiheitsstrafe von weniger als einem Jahr verurteilt, so kann das Gericht den Strafvollzug aufschieben und dem Verurteilten eine Probezeit von zwei bis fünf Jahren auferlegen,

wenn nach seinem Vorleben und nach seinem Charakter zu erwarten ist, er werde dadurch von weiteren Verbrechen abgehalten werden, sofern die Beweggründe und die Umstände der Tat dieser Annahme nicht entgegenstehen,

und wenn er den Schaden, soweit seine Mittel dazu ausreichen, ersetzt hat”.

(3) Bij de ontwerpen-CORT VAN DER LINDEN en -LOEFF werden enkel uitgesloten bedelaars en landloopers. Ongetwijfeld is ten aanzien van deze overtreders, veelal verstokte recidivisten, van toepassing van het nieuwe instituut geene zeer hooge verwachting te koesteren. In het reeds vaker aangehaalde rapport van AMÉDÉE MOURRAL worden vermeld de resultaten van een onderzoek door dezen van het „Casier Judiciaire” van het arrondissement Rouan. MOURRAL constateerde c. a. voor bedelaars 52% ongunstig verloopende gevallen van voorwaardelijke strafopschorting, voor veroordeelden wegens openbare dronkenschap zelfs 100% (4). Enkel in verbinding met de ondertoezichtstelling — in Frankrijk onbekend — en eene zorgvuldige selectie der personen die voor toepassing van het nieuwe instituut in aanmerking komen, zal dit met betrekking tot zoodanige overtreders, gelijk mede wat aangaat jeugdigen, recidivisten, personen met gering psychisch weerstandsvermogen, enz. in het algemeen met voldoende kans op succes kunnen worden toegepast.

Met name nu voor de voor opschorting vatbare straffen een wettelijk maximum is voorgesteld, is daarom in de wetsvoordracht van elke omschrijving der personen, tot wie de toepassing van het nieuwe instituut behoort te worden beperkt, en van de gronden voor die toepassing, afgezien. Vertrouwen op het „arbitrium judicis” is derhalve in zoover een der grondslagen van het ontwerp. Omtrent die personen en gronden moge te dezer plaatse slechts dit worden opgemerkt, dat de rechter naar de bedoeling van dit ontwerp, gelijk die uit deze toelichting nader is gebleken, de voorwaardelijke opschorting eener door hem opgelegde kortdurende vrijheidsstraf bij zijn vonnis zal hebben te bevelen, indien de persoonlijkheid des overtredders redelijken waarborg blijkt te bieden, dat die opschorting in verbinding met de in het leven te roepen verplichting tot nakoming van bepaalde voorwaarden gedurende den proeftijd en c. q. met de hieronder te bespreken maatregelen van toezicht, voldoende uitwerking op dezen zal hebben om hem van het plegen van nieuwe strafbare feiten te weerhouden.

Gelijk uit de voorafgaande beschouwingen is gebleken, beperkt deze wetsvoordracht zich tot de regeling der voorwaardelijke opschorting van voor volwassenen bestemde vrijheidsstraffen. De herziening der bij de Kinderwetten gegeven regeling van de voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging van *tuchtschoolstraf* — men vergelijkte de artt. 39 *octies* en 39 *novies* van het Wetboek van Strafrecht — ligt thans niet in de bedoeling, zoodanige herziening, welke wenschelijkheid nog een punt van overweging uitmaakt, zal meer eigenaardig bij het in bewerking zijnde wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het strafrechtelijke gedeelte dier wetten kunnen worden voorgesteld. Ten aanzien van minderjarigen die den leeftijd van zestien jaren wel, doch dien van achttien jaren nog niet hebben bereikt, zal intusschen, ingevolge de bepaling van art. 39 *septies*, laatste lid, van het Wetboek van Strafrecht, c. q. de ontworpen voorwaardelijke opschorting van gevangenisstraffen toepassing kunnen vinden.

Als eene der voornaamste bestanddeelen van het ontworpen stelsel worde ten slotte nog vermeld de den rechter toegedachte bevoegdheid om eenerzijds aan de opschorting te verbinden voorwaarden, welke, aan de bijzondere omstandigheden van ieder geval aangepast, in den meest ruimen zin kunnen strekken het hervallen van den veroordeelde tot strafbare feiten te voorkomen, en om anderzijds die voorwaarden met name dienstbaar te maken aan het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op hare naleving uit te oefenen. Dientengevolge zal de prikkel, in het vooruitzicht c. q. straf te moeten ondergaan, gelegen, ten volle kunnen worden benut om den veroordeelde tot op zelfverbetering gerichte inspanning te nopen, hem bij zijne pogingen om den goeden weg te volgen te steunen en door tijdig ingrijpen voor struikelen te behoeden. Omtrent voorwaarden en toezicht moge bij de toelichting der voorgestelde artikelen, waartoe thans zal worden overgegaan, nog nader het noodige worden medegedeeld.

§ 5. *Artikelsgewijze toelichting.*

Art. 14 bis. „*Tenzij hij zulks nader mocht gelasten*”: in deze woorden is nedergelegd de ontbindende voorwaarde, door welke elke strafoposchorting wordt beheerscht. Die opschorting treedt aanstonds in werking, doch vervalt, indien de rechter nader de tenuitvoerlegging der opgelegde straf mocht gelasten. De vervulling der genoemde voorwaarde staat echter niet uitsluitend in de macht des rechters; deze zal — men vergelijkte art. 11 *novies*.

eerste lid, junctis de artt. 14 *octies* en 14 *duodecies* — den last tot tenuitvoerlegging alleen dan kunnen geven, wanneer hetzij de gestelde voorwaarden niet zijn nagekomen, hetzij de veroordeelde de hem verleende strafopschorting nader is gebleken onwaardig te zijn.

Derde lid. De beteekening der uitspraak aan den veroordeelde in persoon zoomede aan dengene, van wien de nakoming eener gestelde voorwaarde afhangt, is noodzakelijk te achten. Immers deze personen moeten vóór het ingaan van den proeftijd ten nauwkeurigste met den inhoud der bij die uitspraak gestelde voorwaarden bekend zijn (1). Zoodra de bedoelde beteekening heeft plaats gevonden en, in het geval van artikel 14 *ter*, eerste lid, op den vijftienden dag na die beteekening neemt dan de proeftijd een aanvang (art. 14 *quater*, tweede lid).

Dat de nakoming eener voorwaarde, gelijk reeds uit dit lid blijkt, ook van handelingen van derden afhankelijk kan worden gesteld, is zeker een niet onbelangrijk wetsbeginsel, met behulp waarvan verschillende maatregelen van toezicht en verpleging, welke met betrekking tot den veroordeelde dienen te worden genomen, zullen kunnen worden doorgezet.

Vierde lid. Volgens het eerste lid kan de rechter bepalen, dat *die* straf — d. w. z. gevangenisstraf of principale hechtenis van zes maanden of minder — niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij hij zulks nader mocht gelasten. Het vierde lid schrijft nu voor, dat bedoelde strafopschorting zich, voorzover de rechter zulks bepaalt, ook zal uitstrekken tot de bijkomende straffen van ontzetting van bepaalde rechten, verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen en openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak. De rechter zal derhalve, krachtens laatstgenoemd lid, met de voorwaardelijke opschorting eener hoofdstraf zoowel onvoorwaardelijk als voorwaardelijk eene der genoemde bijkomende straffen kunnen verbinden. Wat de plaatsing in eene Rijkswerkinrichting betreft, vergelijkte men art. 32, laatste lid, van het Wetboek van Strafrecht.

Art. 14 ter. Op het voetspoor der „Probation of offenders act. 1907” opent dit artikel de mogelijkheid, de voorwaardelijke strafopschorting afhankelijk te doen zijn van zekerheidstelling voor de nakoming der voorwaarden en aldus den veroordeelde en anderen den ernst der zaak en het groote belang, bij die nakoming betrokken, met bijzondere kracht te doen gevoelen. Uiteraard zal door den rechter de vraag, of al dan niet cautie moet worden verlangd, eerst in overweging zijn te nemen, nadat door hem de veroordeelde eene voorwaardelijke strafopschorting waardig is gekeurd. In verband met het doel dezer cautie zal het bedrag daarvan in vele gevallen klein kunnen zijn. Ten aanzien van minder vermogende veroordeelden zal reeds de geëischte zekerheidstelling tot een betrekkelijk gering bedrag de daarmede beoogde uitwerking kunnen hebben, den veroordeelde en anderen kunnen inscherpen, dat het niet zoo gemakkelijk is eene voorwaardelijke strafopschorting te erlangen en van het grootste gewicht, de gestelde voorwaarden, nauwgezet te vervullen.

De bepalingen van dit artikel zullen overigens bij enkele lezing duidelijk zijn. Wat aangaat den termijn van veertien dagen, genoemd in het eerste

(1) De „Probation of offenders act 1907” bepaalt in sectie 2 (2): „The court by which a probation order is made shall furnish to the offender a notice in writing stating in simple terms the conditions he is required to observe.”

lid, vergelijkte men nog het voorschrift van het tweede lid van artikel 14 *quater*.

Art. 14 quater, eerste lid. Bij de bepaling van het wettelijk maximum voor den duur van den proeftijd moest rekening worden gehouden met de voorgestelde aanvaarding van het „probation”-stelsel. Eenerzijds schijnt bij eene krachtige zedelijke beïnvloeding, althans in de meer ernstige gevallen, van den veroordeelde gedurende den proeftijd met een — in vergelijking met landen, welke de ondertoezichtstelling missen — betrekkelijk korten maximumduur te kunnen worden volstaan, terwijl anderzijds de veelvuldige handelingsbeperkingen, op het aankweken van goede maatschappelijke gewoonten gericht, welke het „probation”-stelsel vordert, een zeer langen proeftijd voor den veroordeelde al te drukkend zouden doen zijn. In verband daarmee wordt voorgesteld den maximum-duur van den proeftijd bij misdrijven en bij de in de artt. 432 en 433 van het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen (bedelarij, landlooperij en souteneurschap) vast te stellen op drie jaren, bij de overige overtredingen op twee jaren (1). Met inachtneming van die wettelijke grens zal de duur van den proeftijd voor ieder bijzonder geval door den rechter zijn te bepalen.

In verband met de toegelichte bepaling moge hier aanstonds worden uiteengezet de strekking der aan het slot van dit hoofdstuk der wetsvoordracht voorgestelde aanvulling van art. 266, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering. Volgens dat artikel kan een bij verstek veroordeelde bij exploit aan het openbaar ministerie verzet doen, uiterlijk binnen den tijd van veertien dagen na dien, waarop hij, ter tenuitvoerlegging van de tegen hem uitgesproken principale of vervangende vrijheidsstraf, is aangehouden. Ingeval van voorwaardelijke strafopshorting kan van zoodanige tenuitvoerlegging in het algemeen eerst sprake zijn, indien *gedurende den proeftijd* de gestelde voorwaarden niet zijn nagekomen. En waar nu de proeftijd uiteraard niet ingaat dan na het onherroepelijk worden van de uitspraak, zou hij ingeval van eene veroordeeling bij verstek nimmer een aanvang kunnen nemen. Vandaar wordt voorgesteld, dat hij, te wiens aanzien de voorwaardelijke opshorting van een bij verstek opgelegde straf is bevolen, bij exploit aan het openbaar ministerie verzet zal kunnen doen, doch niet dan uiterlijk binnen den tijd van veertien dagen na dien, waarop het vonnis bij verstek gewezen vanwege den ambtenaar van het openbaar ministerie aan hem in persoon zal zijn beteekend.

Derde lid. De bepaling van het derde lid strekt ter voorziening in gevallen als deze, dat hij, te wiens aanzien de voorwaardelijke opshorting eener straf is bevolen, andere, hem te voren onvoorwaardelijk opgelegde gevangenis- of hechtenisstraffen heeft te ondergaan. Die bepaling zal overigens bij enkele lezing duidelijk zijn.

Art. 14 quinquies. In art. 14 *quinquies* zoomede in de twee volgende artikelen — de voorwaarden betreffende — treedt het fundamenteele onderscheid tusschen het Belgisch-Fransche stelsel der „voorwaardelijke veroor-

(1) In Engeland bedraagt de wettelijke maximum-duur ook bij de lichtste strafbare feiten drie jaren. In de ontwerpen-CORT VAN DER LINDEN en -LOEFF was de duur van den proeftijd voor misdrijven ten minste twee en ten hoogste vijf jaren, voor overtredingen ten minste zes maanden en ten hoogste een jaar.

deeling" en het in het ontwerp aanvaarde systeem aan het licht. Het Belgisch-Fransche stelsel werkt enkel negatief; het wil door den prikkel der c. q. nog te boeten straf den veroordeelde van het plegen van bepaalde nieuwe strafbare feiten, „crimes" of „délits", terughouden. Het ontwerp wil zulks uiteraard ook, doch huldigt daarnevens de positieve strekking, dat de rechter door het stellen van in concreto geëigende voorschriften het hervallen van den veroordeelde tot strafbare feiten zooveel mogelijk zal tegenwerken en dezen in het bijzonder zal nopen zich in maatschappelijke en zedelijken zin te herzien en goed te gedragen.

Dientengevolge is dan ook de regeling der voorwaarden in het ontwerp veel uitgebreider dan in de Belgische en Fransche wetgeving. Volgens art. 14 *quinquies* zullen de door den rechter te stellen voorwaarden *steeds* hebben in te houden, dat de veroordeelde geen strafbaar feit plege, noch zich op andere wijze misdrage. Doch daarnaast zal nu de rechter, met de bijzondere omstandigheden van het gegeven geval te rade gaande, „bepaalde voorschriften het gedrag van den veroordeelde of te zijnen aanzien te nemen maatregelen betreffende", onder de voorwaarden kunnen opnemen.

Zoo zal b. v. als een voorschrift, „het gedrag van den veroordeelde betreffende", door den rechter kunnen worden gesteld: de verplichting tot geheele of gedeeltelijke vergoeding van toegebrachte schade, tot onthouding van herbergbezoek, van het gebruik van alcohol, van verkeer op bepaalde plaatsen of met bepaalde personen, enz. enz. (1). Zoo zal door „voorschriften te zijnen aanzien te nemen maatregelen betreffende", de familie des veroordeelden kunnen worden genoopt op zijne gedragingen het noodige toezicht uit te oefenen, zijne onder curateele stelling aan te vragen, enz. Met het stellen dezer voorbeelden moge worden volstaan; de practijk zou met elke poging de ten deze bestaande mogelijkheden uitputtend te behandelen, spotten.

„De voorwaarden kunnen bepaaldelijk strekken tot het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op hare naleving zoomede tot het vergoeden van door het strafbare feit veroorzaakte schade". Hier ligt, naast de fingerwijzing aan den rechter betreffende een zoo belangrijk punt als de vergoeding van schade, door het strafbare feit veroorzaakt, de kern van het „probation"-stelsel, de plaatsing van den veroordeelde onder toezicht van daartoe geëigende personen, wier taak allereerst zal zijn de nakoming der gestelde voorwaarden te verzekeren. Omtrent het toezicht wordt bij het volgende artikel de noodige regeling voorgesteld.

Art. 14 sexies. In het eerste lid van dit artikel wordt uitdrukkelijk bepaald, dat het openbaar ministerie — tot welks taak, ingevolge art. 4 der wet op de Rechterlijke Organisatie, het doen uitvoeren van alle strafvonnissen behoort — steeds met het toezicht op de naleving der voorwaarden is belast. Men vergelijkte in dit verband ook de voorgestelde artt. 14 *octies* en 14 *decies*. Dat toezicht van het openbaar ministerie zal zich uiteraard ook hebben uit te strekken tot de wijze, waarop het bijzonder toezicht bij het laatste lid van art. 14 *quater* bedoeld, wordt uitgeoefend.

Wien nu met dat bijzondere toezicht te belasten? De ervaring in Amerika heeft geleerd, dat de functie bijzondere eigenschappen en toe-

(1) Het Zwitsersche vóórontwerp bepaalt omtrent de hier bedoelde bevoegdheid van het gerecht in art. 57, par. 2: „Es kann dem Verurteilten für sein Verhalten während der Probezeit bestimmte Weisungen erteilen, z. B. einen Beruf zu erlernen, sich von geistigen Getränken zu enthalten, den Schaden innerhalb bestimmter Frist zu ersetzen."

wijding vereischt. Met name de werkzaamheid der officieele „probation-officers” (1) wordt daar te lande hoog geschat. Naast de bijzondere ambtenaren voor de „probation” worden in America nog drie andere categorieën van personen door den rechter met het hierbedoelde toezicht belast, n.l. 1°. vrijwilligers; 2°. agenten van instellingen of particulieren, en 3°. agenten van het openbaar gezag, met name van politie, welke laatste dan echter hunne werkzaamheden als „probation-officer” niet als politiebeambte uitoefenen (2). Bovendien staan den rechter nog bijzondere ambtenaren ter zijde, belast met een onderzoek naar karakter en levensloop van die overtreders, welker verbetering ook zonder veroordeeling en straf mag worden verwacht.

Bij de organisatie van de ondertoezichtstelling hier te lande zal allereerst met voordeel kunnen worden gebruik gemaakt van de bestaande organen van Staat en Maatschappij, welke allengs ten behoeve der opheffing van ontslagen gevangenen en verpleegden en van personen, die naar eene Rijkswerkinrichting dreigen te worden opgezonden, tot leven en werkzaamheid zijn gekomen. Eene uitbreiding der reeds thans ingestelde en sedert de laatste jaren van Staatswege stelselmatig bevorderde en gesubsidieerde opheffingsbemoeiingen ook tot overtreders, te wier aanzien de voorwaardelijke opschorting van straf is bevolen, ligt geheel in de lijn van de natuurlijke ontwikkeling der reclasseeringszorg. Allereerst zullen derhalve instellingen, welke de reclasseering van overtreders nastreven en zich tot het aanvaarden van zoodanige opdracht hebben bereid verklaard, met het hier bedoelde bijzondere toezicht moeten kunnen worden belast. De aard van haar doel en werkzaamheid zal dan van zelve medebrengen, dat bedoelde instellingen dat toezicht — hetwelk zij uiteraard door bepaald aangewezen personen of bezoldigde agenten (3) zullen hebben uit te oefenen — in den meest ruimen zin zullen opvatten en niet alleen zullen doen strekken om de nakoming der gestelde voorwaarden te verzekeren doch in het algemeen om den veroordeelde zedelijk en maatschappelijk krachtig ten goede te beïnvloeden („to assist, advise and befriend him and, when necessary, to endeavour to find him suitable employment”. Prob. of offenders Act 1907, sectie 3,7 d).

Daarnaast behoort echter de wet rekening te houden met de mogelijkheid, dat met name bij eene eenigszins uitgebreide toepassing der voorwaardelijke strafopshorting, te eeniger tijd de aanstelling van bijzondere Staatsambtenaren, aan wie de uitoefening van bedoeld toezicht zou kunnen worden opgedragen, noodzakelijk zou blijken. De ervaring in Amerika met het instituut der „probation-officers” opgedaan, bewijst, dat van zoodanige ambtenaren de vereischte bijzondere ambitie en ruime opvatting hunner taak alleszins mag worden verwacht. Die bijzondere ambtenaren zouden

(1) „Tout magistrat à la tête d'une juridiction criminelle peut désigner des surveillants pour la mise à l'épreuve; les villes, villages et comtés peuvent leur assigner les traitements”. Aldus ARTHUR W. TOWNE in zijn hierboven aangehaald artikel. Het salaris der Amerikaansche „probation-officers” varieert van 50 tot 2500 dollars; de weinig geretribueerden besteden slechts een gedeelte van hun tijd aan de met het toezicht verknochte werkzaamheden.

(2) De „Rules” door den Engelschen Minister van Binnenlandsche Zaken tot uitwerking der „Probation of offenders act 1907” uitgevaardigd, bepalen uitdrukkelijk, dat politiebeambten bij hunne werkzaamheden als „probation-officers” niet in uniform mogen optreden.

(3) Men denke aan de in enkele groote gemeenten des Rijks met subsidie van Regeeringswege aangestelde „ambtenaren voor de Kinderwetten”, welker functie met die van de „probation-officers” eene vergaande analogie vertoont.

wellicht tevens met onderzoekingen in zake de vraag of een bepaalde overtreder al dan niet voor voorwaardelijke strafopshorting in aanmerking mag komen, kunnen worden belast. Ook op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling zullen zij nuttige diensten kunnen bewijzen. Men vergelijkte, wat dit laatste punt betreft, het Derde Hoofdstuk dezer memorie.

De met het bijzondere toezicht te belasten vereeniging of ambtenaar zal door den rechter bij zijne uitspraak zijn aan te wijzen, terwijl de geheele organisatie van dat toezicht, met inachtneming van de bepalingen van dit artikel, bij algemeenen maatregel van bestuur zal zijn te regelen. Het ligt in de bedoeling, daarbij eene zekere opperleiding toe te kennen aan het Centraal College voor de Reclasseering, terwijl, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, het toezicht, bij het eerste lid van dit artikel aan het openbaar ministerie opgedragen, uiteraard ook op het langs den weg der voorwaarden in het leven geroepen bijzondere toezicht betrekking heeft, zoodat de met dit laatste belaste instelling of ambtenaar met het openbaar ministerie voortdurend voeling zal moeten houden.

Art. 14 septies. Tijdens den proeftijd kan de noodzakelijkheid aan het licht treden, in de voorwaarden of den persoon, met het bijzondere toezicht belast, wijziging te brengen. De veroordeelde kan door zijn gedrag doen blijken, dat strengere voorwaarden behooren te worden gesteld. Omgekeerd zal b.v. langs dezen weg de gestrengheid van het gelaste toezicht kunnen worden gematigd en aldus een overgangstijdperk na eene aanvangsperiode van zeer nauwlettend toezicht kunnen worden geschapen.

Het nut van de bij dit artikel mede voorgestelde mogelijkheid van verlenging van den aanvankelijk bepaalden proeftijd behoeft wel niet te worden betoogd. Zoowel het belang der maatschappij als dat van den verdachte kan in sommige gevallen door zoodanige verlenging worden gebaat.

Art. 14 octies. De eerste twee leden schijnen geene toelichting te behoeven. Ingeval het openbaar ministerie oordeelt, dat het niet nakomen der voorwaarden, hoewel niet van dien aard om de tenuitvoerlegging der opgeschorte straf te rechtvaardigen, toch evenmin zonder meer kan passeeren, is het bevoegd te vorderen, dat den overtreder door of vanwege den rechter eene waarschuwing zal worden toegediend. De bevoegdheid om te vorderen, dat de gestelde voorwaarden zullen worden verscherpt of de bepaalde proeftijd zal worden verlengd, vloeit uit het voorgaande artikel voort. Uitteraard zal het openbaar ministerie — niet de rechter — hebben te beoordeelen, waarin de „noodige vordering”, in het tweede lid genoemd, zal moeten bestaan, terwijl de rechter bij zijne beslissing aan den inhoud dier vordering niet gebonden is.

Het derde lid strekt tot voorziening in het geval, dat de veroordeelde gedurende den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan gepleegd strafbaar feit opnieuw onherroepelijk veroordeeld wordt, in welk geval hij nader kan blijken de hem verleende opshorting van straf onwaardig te zijn geweest.

Art 14 novies zal bij enkele lezing duidelijk zijn. Het verhoor van den verdachte vóór last tot tenuitvoerlegging kan worden gegeven, is gebiedend voorgeschreven met het oog op het groote belang, daarbij voor hem betrokken. Terwijl de met het bijzondere toezicht belaste instelling of ambtenaar zich ter zake daarvan niet rechtstreeks tot den rechter zal kunnen wenden, doch enkel tot het openbaar ministerie, is bij den laatsten

zin van het eerste lid de mogelijkheid geopend, die instelling of dien ambtenaar ter gelegenheid van het verhoor van den verdachte tot het geven van inlichtingen toe te laten. De grond van dit voorschrift behoeft geene verdere toelichting. Het artikel geeft voorts eenige voorschriften ter verzekering van de degelijkheid van het onderzoek, hetwelk aan de beslissing des rechters behoort vooraf te gaan. De vraag, of de voorwaarden al dan niet zijn overtreden, kan in een gegeven geval een vrij uitgebreid onderzoek — waarbij zoo noodig getuigen en deskundigen onder eede of daarvoor in de plaats tredende belofte zullen zijn te hooren — noodig maken. Is het niet nakomen der voorwaarden niet bewezen, dan zal noch van last tot tenuitvoerlegging noch van eene waarschuwing te dier zake sprake moge zijn. Zoo ergens, dan geldt hier het „in dubio pro reo”. Alhoewel op zichzelf van meer processueelen aard zijn de genoemde voorschriften vanwege hun samenhang met het geheel der ontworpen regeling in het Wetboek van Strafrecht ondergebracht.

Art. 14 decies geeft den rechter de bevoegdheid om, indien het belang der openbare orde zulks vordert, op de vordering van het openbaar ministerie, de voorloopige aanhouding van den veroordeelde, die vermoed wordt, in strijd met de gestelde voorwaarden te hebben gehandeld, tijdens den proeftijd te bevelen. Voor de overneming der veel gestrengere bepaling van artikel 16, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht scheen geen voldoende grond te bestaan. Het artikel geeft verder de noodige voorschriften, opdat de duur der aanhouding bij de uitvoering der opgeschorte straf in mindering zal worden gebracht.

Art. 14 undecies regelt de gevolgen van het niet nakomen van voorwaarden met betrekking tot de mogelijk gestelde zekerheid.

Art. 14 duodecies. De beperking, aan de bepaling van den eersten zin van het eerste lid toegevoegd: „tenzij de veroordeelde”, enz. strekt om te voorkomen, dat deze, tijdens den proeftijd terzake van een ander strafbaar feit vervolgd, door de enkele omstandigheid, dat de nieuwe veroordeeling eerst na het einde van dien tijd, onherroepelijk zou zijn geworden hetwelk hij door verschillende rechtsmiddelen aan te wenden, zelf zou kunnen bevorderen, het hem verleende voorrecht van strafopschorting niet meer zou kunnen verliezen. Indien de nieuwe onherroepelijke veroordeeling daartoe aanleiding geeft, behoort alsnog last tot tenuitvoerlegging te kunnen worden gegeven.

Ten gevolge der bepaling van het tweede lid zal de opgeschorte hoofdstraf, ook indien zij niet meer ten uitvoer wordt gelegd, ingeval van herhaling strafverzwaringsgrond kunnen opleveren, waarvoor inderdaad alle aanleiding schijnt te bestaan. Men vergelijkte de artt. 421 tot en met 423 van het Wetboek van Strafrecht. *Ingeval van herhaling binnen den proeftijd* zullen deze artikelen niet van toepassing zijn. Daartegenover staat echter, dat alsdan niet alleen voor het nieuwe feit straf zal worden opgelegd, doch ook de opschorting der wegens het vroeger gepleegde feit opgelegde straf door de tenuitvoerlegging dier straf zal worden vervangen.

Het tweede en het derde lid regelen wederom de gevolgen van een zonder last tot tenuitvoerlegging onderganen proeftijd met betrekking tot de mogelijk gestelde zekerheid,

HOOFDSTUK II.

BEVORDERING DER BETALING VAN GELDBOETEN.

Tijdens de voorbereiding aan het Departement van Justitie van wettelijke bepalingen tot invoering der voorwaardelijke opschorting van straf werd door den toenmaligen Minister NELISSEN bij circulaire van 17 December 1909, 3de afdeling A, n°. 500, (1) een onderzoek ingesteld naar de wijze waarop de voldoening van opgelegde geldboeten zou kunnen worden bevorderd en dientengevolge de overtalrijke, gemeenlijk kort durende vervangende hechtenisstraffen in aantal beperkt. Waar de „voorwaardelijke opschorting van straf” bezwaarlijk tot geldboete scheen te kunnen worden uitgebreid, het getal vervangende hechtenisstraffen, m. a. w. niet zou doen verminderen, scheen langs anderen weg, doch overigens geheel in de lijn en in aanvulling van genoemd instituut, naar inkrimping van haar aantal te moeten worden gestreefd.

De naar aanleiding der vermelde circulaire ingekomen antwoorden wezen nu uit, dat, naar de vrijwel eenparige meening van met de toepassing der wetboeken van strafrecht en strafvordering vertrouwde autoriteiten — als leden van het openbaar ministerie, colleges van regenten over de gevangenen — de geldende wet op het stuk der regeling van geldboete en vervangende hechtenis vrij ernstige leemten vertoont, door welke tot zekere hoogte de niet-betaling van opgelegde geldstraffen in de hand wordt gewerkt.

Door vele antwoorden werd betoogd, dat eene der voornaamste oorzaken voor het ondergaan der vervangende hechtenis gelegen is in het geldelijk voordeel, dat de beboete persoon daarin — boven de betaling der boete — ziet. Geldboeten, die bij deeling door het aantal dagen der vervangende hechtenis vijftig cents of één gulden bedragen, worden veel gereeder betaald, dan ingeval zij bijv. op drie gulden of meer per dag nederkomen. Zoodra de dagelijksche verdienste het bedrag der geldboete, gedeeld door het getal dagen der vervangende hechtenis, niet meer overtreft, wordt het door den beboeten persoon allengs „voordeeliger” om die hechtenis te ondergaan, wordt hem daartoe een prikkel gegeven, waaraan hij in vele gevallen geen voldoende weerstand biedt. Nu bestaat wel is waar bij de rechtelijke macht een streven het aantal dagen der vervangende hechtenis zoo hóóg te stellen, dat de veroordeelde bij het ondergaan daarvan geen, althans geen belangrijk geldelijk voordeel verkrijgt, doch dit in het algemeen, mits de opgelegde geldboete de draagkracht van den veroordeelde niet overschrijdt, toe te juichen streven wordt door de wet, met name door de bepaling van art. 23, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, op zeer ongewenschte wijze gebreedeld. Volgens die bepaling mag de duur der vervangende hechtenis slechts ten hoogste zooveel dagen bedragen als het maximum der *bedreigde* boete vijftallen gulden bevat. Dientengevolge kan voor tal van feiten — in het bijzonder voor de zoodanige, welke bij wetten van *ouderen* datum zijn strafbaar gesteld — in verband met het lage maximum der bedreigde boete (b.v. straatschenderij, openbare dronkenschap, tal van jachtdelicten, maximum: f 15; diefstal, verduistering, maximum: f 60; plaatselijke belastingenovertradingen, art. 272 der Gemeentewet: het dubbele der verschuldigde belasting, doch ten minste f 5, enz.

(1) Bedoelde circulaire met eene samenvatting van de daarop ingekomen antwoorden is als bijlage achter deze memorie afgedrukt.

enz.), slechts ten hoogste drie, vijf, twaalf dagen of zelfs maar één dag vervangende hechtenis worden opgelegd. Dat zulks eenerzijds moet leiden tot eene verzwakking van de algemeene preventieve werking der strafbedreiging, anderzijds vele veroordeelden als het ware moet uitlokken tot het ondergaan van de vervangende hechtenis, behoeft geen nader betoog. Eene zekere vermaardheid ten deze hebben verkregen de overtredingen der plaatselijke hondenbelastingen, welke thans *moeten* worden gestraft met (*f5, f6, f7, f8* boete) subsidiair één dag hechtenis; het aantal onvermogenende personen, dat zich de weelde vergunt voor één dag zittens per jaar in het Huis van Bewaring — na vooraf thuis te hebben gegeten — een hond te houden, is dientengevolge niet onaanzienlijk, verbetering van den wettelijken toestand ten deze gewenscht.

Indien slechts mag worden aangenomen — gelijk de ondergeteekende meent, dat het geval is —, dat bij de bepaling van het bedrag der boete met de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde voldoende rekening wordt gehouden, kan er z. i. geen bezwaar bestaan, den rechter ten aanzien van de vaststelling van den duur der vervangende hechtenis eenige meerdere vrijheid te geven. Wat betreft de straffen van verbeurdverklaring en van vervangende plaatsing in eene tucht-school bestaat zoodanige meerdere vrijheid reeds thans. Men vergelijk de artt. 34, tweede, derde, vierde en vijfde lid, en 23, zevende en achtste lid, van het Wetboek van Strafrecht. Dientengevolge wordt bij de eerste afdeeling van dit hoofdstuk der wetsvoordracht voorgesteld, het meergenoemde derde lid van art. 23 van dat wetboek te lezen als volgt: „De duur der vervangende hechtenis is ten minste een dag en ten hoogste zes maanden.” De bepaling van het vierde lid van dat artikel („Die duur wordt in de rechterlijke uitspraak in dier voege bepaald dat niet meer dan een dag voor elken halven gulden der opgelegde boete in de plaats treedt”) schijnt daarnaast echter, als tweede wettelijk maximum voor den duur der vervangende hechtenis, wel handhaving te verdienen. Als een gevolg van de ontworpen wijziging van het derde lid moest ook het vijfde lid van voormeld art. 23 eene materiele verandering ondergaan, welke mede bij de eerste afdeeling van dit hoofdstuk wordt voorgesteld. Het stelsel van het nieuw voorgestelde vijfde lid sluit zich zooveel mogelijk aan bij dat van het thans geldende. Bedraagt als regel het maximum der vervangende hechtenis *zes* maanden, *deze* hechtenis zal volgens het nieuwe vijfde lid voor ten hoogste *acht* maanden kunnen worden opgelegd in de gevallen, waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der bedreigde boete wordt verhoogd”.

Zal de hierboven toegelichte wijziging van het derde lid van art. 23 van het Wetboek van Strafrecht ongetwijfeld strekken de betaling van opgelegde geldstraffen te bevorderen en alzoo het aantal vervangende hechtenisstraffen te beperken, daarnaast behoort, met gelijk doel, ook in het tweede lid van genoemd artikel eenige verandering te worden gebracht. Volgens dit lid wordt de boete, „bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd”, door de subsidiaire hechtenis of plaatsing in eene tucht-school vervangen. Blijkens de antwoorden op de circulaire van den Minister NELISSEN wordt nu die termijn van twee maanden, beoogend den veroordeelde de gelegenheid te geven de boete bijeen te sparen, in den regel daarvoor niet gebruikt en strekt hij practisch alleen om den termijn,

verloopende tusschen vonnis en tenuitvoerlegging, te verlengen. De veroordeelden plegen den uitersten termijn — oproeping of aanhouding ter tenuitvoerlegging der vervangende hechtenis — af te wachten, alvorens ernstig aan het bijeenbrengen der boete te gaan denken. Als algemeenen regel, ook bij art. 341 van het Wetboek van Strafvordering gehuldigd, behoort de executie zoo spoedig mogelijk op het uitvoerbaar worden van de veroordeeling te volgen. Wat geschiedt echter thans dikwijls in de practijk?

Een overtreders wordt veroordeeld tot geldboete. Het openbaar ministerie doet het extract-vonnis toekomen aan den ontvanger der registratie. De aanmaning om te betalen, welke die ontvanger den veroordeelde doet toekomen, wordt door dezen verwaarloosd. Na twee maanden zendt de ontvanger het extract aan het openbaar ministerie terug, waarop dit den veroordeelde doet oproepen tot het ondergaan der vervangende hechtenis. Nu verzoekt deze, bemerkend dat het tijd wordt aan betaling der boete te gaan denken, het openbaar ministerie om uitstel of om verlot de boete, in termijnen te betalen. Hoewel het openbaar ministerie, streng genomen, de bevoegdheid mist om met name laatstbedoeld verlot te verleenen — immers art. 24, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht spreekt alleen van betaling van een deel der boete, *nadat de invoering der vervangende straf is aangevangen* —, wordt in de practijk en bedoeld uitstel en zoodanig verlot, in overleg met den ontvanger der registratie, wel verleend. Gaat de veroordeelde daarna nog niet tot betaling over, dan zal hij eindelijk, om van herhaalde verzoeken tot uitstel hier niet te spreken, tot het ondergaan der vervangende straf worden aangehouden. Betreft het nu, gelijk gewoonlijk het geval is, eene veroordeeling *bij verstek*, dan komt de veroordeelde daarop in verzet, door hetwelk de tenuitvoerlegging van het vonnis wordt geschorst. Het verzet brengt van rechtswege dagvaarding mede op de eerstkomende gewone terechtzitting van den rechter, die het verstekvonnis heeft gewezen, op welke terechtzitting de veroordeelde natuurlijk weder niet verschijnt, zoodat het verzet wordt vervallen verklaard en het verstek-vonniss, thans onherroepelijk geworden, ten tweede male wordt ten uitvoer gelegd. Wederom gaat het extract-vonniss naar den ontvanger, die wederom den veroordeelde eene aanmaning doet toekomen, welke door dezen wordt verwaarloosd. Wederom zendt de ontvanger, nadat opnieuw twee maanden zijn verstreken, het extract naar het openbaar ministerie terug, dat den veroordeelde voor de tweede maal tot het ondergaan der vervangende hechtenis doet oproepen. En aldus verlopen maanden en maanden voordat de tenuitvoerlegging der straf — welke men immers het delict op den voet zou willen doen volgen — eindelijk plaats vindt. terwijl de zorg voor het bijeenbrengen der boete door het lange tijdsverloop verslapt. En aldus wordt den veroordeelde, met name den recidivist, die allengs den geschetsten gemoedelijken gang onzer rechtspleging heeft leeren kennen en waardeeren, de in het belang der openbare orde zeer ongewenschte gelegenheid verschafft, de hem opgelegde vervangende hechtenisstraffen op den *door hem* gewenschten tijd, des winters, in het algemeen als de verdiensten schaarsch zijn, en achtereenvolgens, gecumuleerd, te ondergaan. Zoo moet het openbaar ministerie het aanzien, dat verstokte recidivisten, b. v. dronkaards en stroopers, de vervangende hechtenisstraffen laten oploopen, tot zij zich op een gegeven oogenblik, als zulks hun past, voor eenige weken of maanden van winter of najaar in het Huis van Bewaring laten insluiten. Kon men zoodanige personen na elke veroordeeling aanstonds voor de keus stellen om of de geldboete te betalen

of de vervangende hechtenis te ondergaan, zij zouden in vele gevallen het eerste verkiezen.

In verband met een en ander wordt bij de tweede afdeeling van dit hoofdstuk der wetsvoordracht allereerst voorgesteld, in art. 23, tweede lid — zoomede in art. 34, eerste lid: immers hier geldt dezelfde ratio — van het Wetboek van Strafrecht de woorden „binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd”, te doen vervallen. Het openbaar ministerie, hetwelk, in tegenstelling met den rechter, ook de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde *na* het vonnis kan beoordeelen, schijnt in het algemeen het aangewezen gezag om naar bevind van zaken in elk gegeven geval de tenuitvoerlegging eener opgelegde geldboete te regelen. Daarbij zal uiteraard den veroordeelde de noodige tijd moeten worden gegeven om het bedrag der boete bijeen te brengen, alsmede gelegenheid om dat bedrag bij gedeelten te voldoen. Dientengevolge wordt voorgesteld aan art. 341 van het Wetboek van Strafvordering, bepalende, dat een vonnis zoo spoedig mogelijk nadat het uitvoerbaar is geworden, moet worden tenuitvoergelegd, een tweede lid toe te voegen, luidende als volgt: „Voorzover de straf bestaat in geldboete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen, wordt door den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, (1) een bepaalde termijn van ten hoogste twee maanden gesteld, binnen welken de geldboete moet worden voldaan of de verbeurdverklaarde voorwerpen moeten worden uitgeleverd, dan wel het geldelijk bedrag waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet worden betaald. Die termijn kan door dien ambtenaar telkens worden verlengd, doch mag nimmer den duur van één jaar te boven gaan”. Ter uitvoering van dit voorgestelde nieuwe lid zullen door den Minister van Justitie, als hoofd van het openbaar ministerie, de noodige voorschriften zijn te geven. Daarbij zal op den voorgrond moeten staan de gedachte, dat de tot geldstraf veroordeelde moet worden genoopt, reeds aanstonds den ernst der zaak in te zien en voor het bijeenbrengen der benooidigde som de noodige maatregelen te nemen. Tevens wil het ontwerp aan de huidige practijk, volgens welke het openbaar ministerie c. q. verlof geeft de boete bij gedeelten te betalen, een wettelijken ondergrond verschaffen. Daartoe wordt voorgesteld, het derde lid van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht te lezen als volgt: „De betaling van een gedeelte der boete bevrijdt van de uitvoering van een evenredig gedeelte der vervangende straf.”

Dat voorts bij de uitvoering en van laatstvermelde bepaling en van het nieuwe lid van artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering het openbaar ministerie voor de noodige voeling met — en mededeeling aan — de betrokken ontvangers der registratie zal hebben zorg te dragen, ligt in den aard der zaak en zal langs den weg van ministerieele circulaire kunnen worden verzekerd. Eene bijzondere bepaling dienaangaande in de wet komt overbodig voor.

Ten slotte moge nog worden opgemerkt, dat de ondergeteekende zich wel bewust is, met de in dit hoofdstuk toegelichte regeling het belangrijke onderwerp der bevordering van de betaling van geldboeten allerminst in zijn geheel omvang te hebben geregeld. Hij heeft echter gemeend zich

(1) D. i. derhalve of het openbaar ministerie of een der ambtenaren, bedoeld bij artikel 141 n°. 2 van het Wetboek van Strafvordering. Men vergelijkte de artikelen 343 en 344 van dat wetboek.

te dezen aanzien thans tot eene herziening der bepalingen, daaromtrent in het Wetboek van Strafrecht voorkomende, te moeten bepalen, als een gevolg waarvan echter eene aanvulling van art. 341 van het Wetboek van Strafvordering niet kon worden vermeden. Bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering, aan welke door de daartoe ingestelde Staatscommissie ijverig wordt gearbeid, zullen vermoedelijk nog meerdere andere voorzieningen op dit stuk worden voorgesteld.

HOOFDSTUK III.

UITBREIDING DER VOORWAARDELJKE INVRIJHEIDSTELLING.

„De veroordeelde tot gevangenisstraf kan, wanneer hij twee derden van zijn straftijd en tevens ten minste een jaar in de gevangenis heeft doorgebracht voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld”. Aldus art. 21, eerste lid, van het oorspronkelijke Regeeringsontwerp tot vaststelling van het geldende Wetboek van Strafrecht. (1) Van de zijde der Tweede Kamer werden tegen het nieuwe rechtsinstituut verschillende bedenkingen geopperd: de aanvankelijk genoegzame verbetering van den gevangene — voorwaarde voor zijne voorwaardelijke invrijheidstelling — zou niet met voldoende zekerheid zijn te onderkennen en van huichelarij te onderscheiden, het toezicht, op de voorwaardelijk ontslagenen uit te oefenen, zou den strijd voor het bestaan voor dezen nog moeilijker maken. Ter tegemoetkoming aan de geopperde bezwaren werden door den Minister van Justitie MODDERMAN in het hierboven aangehaalde artikel van het oorspronkelijke Regeeringsontwerp de cijfers door de thans geldende vervangen, te weten: „twee derden” door „drie vierden” en „ten minste een jaar” door „ten minste drie jaren” (2).

De voorwaardelijke invrijheidstelling kon dientengevolge slechts in een zeer beperkt aantal gevallen toepassing vinden en dan vrijwel enkel in de zoodanige, waarin — blijkens de opgelegde langdurige straf — een hoogst ernstig misdrijf, op groote gevaarlijkheid en zedelijke schuld des daders wijzend, was gepleegd. Met betrekking tot korter durende gevangenisstraffen bestond, gelijk de Minister bij de mondelinge beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal opmerkte, aan een overgangstijdperk tusschen gevangenschap en algeheele vrijheid minder behoefte (3).

Het kan dan ook geene verwondering wekken, dat de toepassing van het nieuwe instituut, in verband met de groote behoedzaamheid, door de opeenvolgende hoofden van het Departement van Justitie ten deze betracht, betrekkelijk uitzondering moest blijven. Over het tijdvak van 7 Februari 1890 tot 1 Januari 1912 vonden 153 voorwaardelijke invrijheidstellingen plaats, d. i. dus gemiddeld slechts 7 per jaar. De met deze beperkte toepassing van het stelsel verkregen resultaten zijn — ongetwijfeld mede als een gevolg van die groote behoedzaamheid — gunstig te noemen. Van die 153 voorwaardelijke invrijheidstellingen behoeften slechts 7 (4,5 pct.) te worden herroepen, waarvan 3 op grond van eene nieuwe veroordeeling en 4 wegens niet-nakoming van gestelde voorwaarden of slecht gedrag.

(1) Vgl. Mr. H. J. SMIDT, Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, I, bladz. 267.

(2) „Daar het hem slechts om eene voorzichtige proefneming te doen is, heeft hij, ter tegemoetkoming aan de geopperde bezwaren, in art. 21 de cijfers veranderd.” (Antwoord van den Minister. SMIDT, a. w., I, bladzijde 277).

(3) SMIDT, a. w., I, bladzijde 289.

De 146 niet-herroepen voorwaardelijke invrijheidstellingen mogen worden geacht de daarmede beoogde nuttige uitwerking te hebben gehad, de straffen, ten aanzien van wie zij zijn toegepast, geleidelijk weder aan de vrijheid van het maatschappelijk leven te hebben gewend, terwijl de bedenkingen, van deze en gene zijde wel tegen invoering en toepassing der voorwaardelijke invrijheidstelling geopperd, in de sedert 1890 hier te lande opgedane ervaring steun niet hebben gevonden. De „voorzichtige” proef, welke de wetgever van 1881 met de voorwaardelijke invrijheidstelling heeft willen nemen, is derhalve als geslaagd aan te merken, de beperking der toepasselijkheid van dat instituut — tot de meest ernstige misdadigers — niet langer door de eischen eener uit onbekendheid geboren voorzichtigheid geboden.

Aan uitbreiding dier toepasselijkheid heeft zich voorts eene krachtige behoefte doen gevoelen. Steeds levendiger wordt het besef, dat de overtreders tijdens zijne gevangenschap zich bevindt onder hoogst abnormale omstandigheden, dat hij met name aan de verleiding tot strafbaar, slecht gedrag nagenoeg geheel is onttrokken. Zoolang hij onder die hoogst abnormale omstandigheden verkeert, valt dan ook slechts met weinig zekerheid te beoordeelen, of zijne verbetering reeds voldoende is gevorderd, zijn weerstandsvermogen tegen verleiding voldoende gesterkt. Zekerheid te dezen aanzien kan slechts zijn gedrag onder meer natuurlijke omstandigheden verschaffen, terwijl ook anderzijds enkel het verkeer onder, de strijd tegen die omstandigheden aan zijn karakter de noodige vastheid kan geven. En vandaar het streven om, als meer regelmatig bestanddeel van het penitentiaire stelsel, den gevangene, zoodra zijne schuld aanvankelijk voldoende schijnt te zijn geboet, zijne verbetering genoegzaam gevorderd, de vrijheid te hergeven, echter onder zoodanige voorwaarden en zoodanig toezicht, dat hij eenerzijds bij het vooruitzicht e. q. het overblijvende gedeelte der straf te moeten ondergaan, tot zelfverbetering in de richting van blijvende betere aanpassing van de maatschappelijke omstandigheden worde genoopt en dat anderzijds het belang der openbare orde door zijne voorwaardelijke invrijheidstelling niet in gevaar worde gebracht. Op grond van overwegingen, aan de bovenstaande geheel analoog is dan ook in de jongste wetten — of ontwerpen daartoe — op penitentiaal gebied, te weten die betreffende de strafrechtelijke behandeling van kinderen en psychopathen stelselmatig de mogelijkheid eener ook voorwaardelijke beëindiging der voorziening van Regeeringswege in opvoeding of verpleging uitdrukkelijk geopend.

In den ontwikkelden gedachtengang wordt derhalve de voorwaardelijke invrijheidstelling eene bijzondere wijze van tenuitvoerlegging van een gedeelte der straf. Den gevangene wordt de vrijheid hergeven, doch onder verschillende, op het aankweken van goede maatschappelijke gewoonten gerichte beperkingen, welke als het ware in de plaats treden „van het veel gestrengere, door muren en grendels verzekerde toezicht van den gevangenbewaarder” (1). Aan zoodanige gewijzigde tenuitvoerlegging van een gedeelte der straf bestaat nu ook ten aanzien van straffen beneden de grens, ten deze door artikel 15, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht getrokken, bestaat ook bij gevangenisstraffen van drie jaren of korter, ten eerste behoefte. Hoe korter de opgelegde straf, des te geringer zal in het algemeen zijn des overtreders zedelijke schuld; des te eerder zal dan ook

(1) Memorie van Toelichting tot het oorspronkelijke Regeeringsontwerp tot vaststelling van een Wetboek van Strafrecht, SMIT I, bladz. 269.

bij hem verbetering kunnen intreden en het gevangenisrégime zonder schade voor het algemeen belang door een stel van minder strenge handlingsbeperkingen in den zin der voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen worden vervangen. Daarnaast wordt in dien gedachtegang de voorwaardelijke invrijheidstelling het correctief tegen huichelarij, de toetssteen voor het al dan niet bereikt zijn van verbeterings- en afschrikkingsdoeleinden eener opgelegde straf.

In het licht der bovenstaande beschouwingen moet dan ook de omstandigheid, dat de geldende wettelijke regeling der voorwaardelijke invrijheidstelling de toepasselijkheid van dat instituut tot de meest ernstige misdadigers beperkt, als eene groote leemte worden aangemerkt, die ook in de practijk als zoodanig ten zeerste wordt gevoeld. Wel is waar wordt getracht, deze leemte eenigermate te verhelpen door het verleen van *definitieve* verkortingen van straf bij wijze van gratie en wordt bij de jaarlijksche voordrachten der gestichtsbesturen tot af- of ontslag, bedoeld bij art. 73 van den algemeenen maatregel van bestuur, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 Augustus 1886 (*Staatsblad* n°. 159), met de aanvankelijk gebleken verbetering ook van lichter gestraften rekening gehouden, doch langs dezen weg kan de zoo gewenschte vergemakkelijking van den overgang van gevangenschap tot algeheele vrijheid niet worden verkregen, terwijl evenmin de mogelijkheid bestaat, op de eens gegeven beslissing, indien de onjuistheid daarvan achteraf mocht blijken, terug te komen. Te meer wordt bedoelde leemte gevoeld, nu in de laatste jaren de reclasseeringsbemoeiingen ten aanzien van ontslagen gevangenen en verpleegden allengs aanzienlijk zijn uitgebreid en van Staatswege stelselmatig worden bevorderd.

Uitteraard zal tot de voorwaardelijke invrijheidstelling van een gestrafte te eerder kunnen worden overgegaan, indien blijkt, dat hij na zijne vrijlating onder nauwlettend toezicht zal komen te staan en zedelijken en stoffelijken steun zal vinden. Toeneming van reclasseeringsbemoeiingen bevordert zoowel het een als het ander, leidt enerzijds het aanwezig zijn van patroons, instellingen of ambtenaren, tot het toezicht op ontslagen gestraften bereid of aangewezen, en vergemakkelijkt daarnaast het vinden van betrekkingen voor — de „plaatsing” van — te reclasseeren personen. En vandaar, dat bij bedoelde toeneming allengs eerder en veiliger tot de voorwaardelijke invrijheidstelling van gestraften kan worden overgegaan en dat met die toeneming ook de drang naar uitbreiding van dat instituut wast. Immers juist de minder ernstige misdadigers komen het meest voor reclasseeringspogingen in aanmerking en ingeval van eene *voorwaardelijke* invrijheidstelling kan degene, die met het toezicht is belast, alle macht erlangen om dat zeer daadwerkelijk uit te oefenen, zoodat de reclasseeringsinstellingen aan eene voorwaardelijke vrijlating van de onder hun toezicht op te heffen personen verre de voorkeur geven boven eene onvoorwaardelijke.

De ondergeteekende meent thans de behoefte aan uitbreiding van het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling voldoende te hebben aangetoond en zal nu overgaan tot de toelichting der in Hoofdstuk III van nevensgaande wetsvoordracht voorgestelde wijzigingen en aanvullingen van het Wetboek van Strafrecht, eene toelichting, welke zeer kort mag zijn, waar de ten deze ontworpen regeling zich ten nauwste aansluit aan de reeds uitvoerig toegelichte bepalingen betreffende de voorwaardelijke strafopshorting en derhalve over het geheel bij enkele lezing en vergelijking met die bepalingen duidelijk zal zijn. Slechts moge hij nog er op wijzen, dat in de practijk ook de wenschelijkheid is gebleken om

verpleegden in de Rijkswerkinrichtingen, na een verblijf aldaar van voldoende duur, op het oogenblik, waarop zich bijzonder gunstige kansen van hunne reclasseering voordoen, voorwaardelijk onder toezicht in vrijheid te kunnen stellen. Ook met die wenschelijkheid is in het wetsontwerp rekening gehouden (men vergelijkte de voorgestelde aanvulling en wijziging van art. 32, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht). Waar het hier enkel geldt de uitbreiding van een reeds bestaand rechtsinstituut, is de ondergeteekende bij deze algemeene beschouwingen op verschillende voordeelen, welke de voorwaardelijke invrijheidsstelling naar algemeen erkend wordt, nog opleveren kan — als den gunstigen invloed bij eene meer regelmatige toepassing op de tucht in het strafgesticht, de niet onaanzienlijke kostenbesparing, welke zoodanige toepassing zou medebrengen, enz. — niet nader ingaan.

De beperking van het instituut der voorwaardelijke invrijheidsstelling, thans nedergelegd in art. 15, vierde lid, van het Wetboek van Strafrecht („De gevangene wiens invrijheidsstelling is herroepen, kan niet opnieuw in vrijheid worden gesteld”), is als van te absolute strekking in de ontworpen regeling niet gehandhaafd.

Art. 15, eerste lid (nieuw). „De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer hij drievierden van den tijd, door hem in de gevangenis door te brengen, en tevens ten minste negen maanden in de gevangenis heeft doorgebracht, voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.” Tot de voorwaardelijk invrijheidsstelling van een veroordeelde dient niet te worden overgegaan, tenzij deze eenerzijds zijne schuld aanvankelijk voldoende schijnt te hebben geboet, en hij anderzijds gedurende een genoegzaam langen termijn op zijne verbetering is kunnen waargenomen. Dientengevolge behoort bij straffen beneden zekeren in de wet vast te leggen duur zoodanige invrijheidsstelling niet te worden toegelaten. Het ontwerp wil nu de toepasselijkheid van het instituut bij straffen van negen maanden of korter uitsluiten. Hoewel elke grens ten deze in meerdere of mindere mate willekeurig is, komt den ondergeteekende eene gevangenschap van negen maanden en als observatietermijn en — in sommige der gevallen, waarin zij drievierden van den geheelen straf tijd bedraagt — als aanvankelijke schuldboeting voldoende lang voor. (1)

De nieuw voorgestelde bepaling van het eerste lid van art. 15 is voorts aldus geredigeerd, dat de vraag, of de voorwaardelijke invrijheidsstelling ook zal kunnen worden toegepast op den veroordeelde, die meerdere kortere gevangenisstraffen, te zamen meer dan negen maanden bedragende, heeft te ondergaan, zonder den minsten twijfel in bevestigenden zin zal moeten worden beantwoord. Vandaar is de in het geldende eerste lid voorkomende

(1) De buitenlandsche wetgevingen vertoonen op dit punt de meest bonte verscheidenheid. „Die Gesetze nennen bald ein Mindestmass der urtheilsmässigen Strafe, bald ein solches der verbüssten Strafe. Ohne Minimum: Ungarn (anders die Praxis...), Kroatien, Japan 1907. Nordamerika vielfach. Strafen von 6 Jahren (bezw. über diese Zeit) Dänemark, Brasilien; 5 Jahre England vor 1891. Aargau, Finland, Italien; 2 Portugal. Mexiko; 1½ Neuenburg; 1 Jahr Schwyz. Niederlande Entw. 1900: 6 Monate Zug. Eine Verbüssungszeit von 3 Jahren Niederlande. Italien bei reclusion; 2 Jahre Schweden, Serbien bei Zuchthaus; 1½ St. Gallen; 1 Jahr D. Reich, Zürich, Schweizer Entw., Osterr. Entw., Bosnien. Serbien bei Gefängniss, Bulgarien; 9 Monate Agypten 1901; 9 Monate Waadt 1901; 6 Monate Norwegen (Entw. 1 Jahr). Frankreich und Belgien bei Rückfall; 3 Monate Luzern. Frankreich, Belgien”. MITTERMAIER in Vergleichende Darstellung der deutschen und ausländischen Strafrechts, Allgemeiner Teil, IV Band bladzijde 561, noot 2.

uitdrukking; „straf tijd” — waaronder in het algemeen is te verstaan de duur der enkele opgelegde straf — door „den tijd, door hem (n.l. den veroordeelde) in de gevangenis door te brengen” vervangen.

Tweede, derde, vierde en vijfde lid. De volgende leden van het artikel sluiten zich ten nauwste aan bij de reeds toegelichte regeling der voorwaardelijke strafopshorting. Opgemerkt moge enkel worden, dat de „proeftijd” — de uitdrukking is op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling hier te lande nieuw — volgens het derde lid even lang is als het nog overblijvende gedeelte van den tijd, door den veroordeelde in de gevangenis door te brengen, *doch nooit korter kan zijn dan een jaar*. Het schijnt gewenscht, den proeftijd in meerdere mate, dan bij de geldende regeling mogelijk is, aan de blijvende betere aanpassing van den veroordeelde aan de maatschappelijke omstandigheden dienstbaar te maken. (1)

Omtrent de algemeene organisatie van het op de naleving der voorwaarden uit te oefenen toezicht moge naar de ten deze geheel overeenkomstige regeling van de voorwaardelijke strafopshorting worden verwezen. De werkzaamheid van bijzondere ambtenaren, als bedoeld bij art. 14 *sexies* (nieuw), zal ook op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling, bij de aan dat instituut te geven uitbreiding, op den duur wel niet geheel kunnen worden ontheerd.

Art. 15 bis, tweede lid. Bij dit lid wordt weggenomen eene leemte van het geldende art. 15, derde lid, volgens hetwelk de tijd verlopen tusschen de invrijheidstelling en het *besluit van herroeping* niet in rekening wordt gebracht op den duur der straf, zoodat degene, die zich aan de uitvoering van dat besluit maar lang genoeg — d. w. z. gedurende een termijn, even lang als de proeftijd — zou weten te onttrekken, daardoor de hervatting der strafuitvoering wettelijk, ook binnen de grenzen van den strafverjaringsstermijn, onmogelijk zou maken. Daarom wordt thans voorgesteld te bepalen, dat de tijd verlopen tusschen de invrijheidstelling en de *hervatting van de tenuitvoerlegging der straf* op den straf tijd niet in rekening zal worden gebracht. Men vergelijkte in dat verband ook de ontworpen aanvulling van art. 16, derde lid (nieuw).

Derde lid. Bij het derde lid is, behoudens eene kleine wijziging — de vervanging van het woord: „indien” door: „op den dag waarop” —, waardoor zijne strekking wordt verduidelijkt, geheel gehandhaafd de redactie van het geldende art. 15, laatste lid.

Art. 16, eerste lid. Bij de voorgestelde uitbreiding, aan het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling te geven, schijnt het gewenscht, het hoofd van het Departement van Justitie bij zijne besluiten ter zake, op het voetspoor van Frankrijk en Servië, door eene bijzondere commissie

(1) Op de wenschelijkheid van een *langen* proeftijd wordt ten zeerste de nadruk gelegd door prof. Dr. G. ASCHAFFENBURG, a.w., bladzijde 255: „Ich glaube, auch hier begibt man sich eines wertvollen Kampfmittels, wenn man den psychologischen Zwang der Wiedereinzichungsdrohung nur für die Dauer des *Strafrestes* gelten lässt, vorausgesetzt, dass dieser nicht ohnedies sehr lange ist. Die Sachlage ist doch die, dass ein Entlassener, der sich z. B. zwei Jahre gut geführt hat, im dritten erst recht allen Grund hat, nicht rückfällig zu werden, weil er den ganzen Strafreß abüssen muss; er wird sich hüten, das mühsame Werk zweier Jahre durch eine leichtsinnige Handlung aufs Spiel zu setzen.” Daartegenover behoort echter het zeer ingrijpend karakter van voorwaarden en toezicht bij het ook ten deze aanvaarde „probation”-stelsel niet uit het oog te worden verloren

van deskundige personen te doen bijstaan. Met name wordt de gelijkmatige en goede practijk, welke in Frankrijk op het gebied van de voorwaardelijke invrijheidstelling valt waar te nemen, mede toegeschreven aan de omstandigheid, dat daar te lande een bijzonder centraal college als adviseur van den Minister van Binnenlandsche Zaken op genoemd gebied regelmatig werkzaam is. (1) Uiteraard zal door de aanwijzing van een zoodanig adviseerend college, hetwelks allengs de drager moet worden van eene langjarige rijpe ervaring, eenerzijds de standvastigheid en doelmatigheid der administratieve practijk inzake alles wat de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft worden bevorderd, anderzijds het vertrouwen op de juistheid van genomen beslissingen worden bevestigd. Dientengevolge is de ondergeteekende te rade geworden, het eerste lid van art. 16 mede aldus aan te vullen, dat omtrent alle besluiten, uit de toepassing der artt. 15 en 15 *bis* voortvloeiende, het Centraal College voor de Reclasseering zal worden gehoord. Het ligt geheel in de lijn van eene natuurlijke ontwikkeling der functiën van dat college om van zijne goede diensten ook op de aan de reclasseering zoo nauw verwante gebieden van voorwaardelijke invrijheidstelling gebruik te maken. Bedoeld college, welks bestaan tot dusver enkel steunde op een algemeenen maatregel van bestuur — „de Reclasseeringsregeling 1910” — zal door de voorgestelde aanvullingen van art. 16, eerste lid, een wettelijken grondslag verkrijgen, terwijl volgens art. 17 (*nieuw*) zijne functiën op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling bij algemeenen maatregel van bestuur zullen worden vastgesteld. Daarbij zal mede eene aan het Centraal College op te dragen opperleiding in zake het toezicht op de naleving der voorwaarden uit te oefenen, worden geregeld.

Art. 22, tweede lid (nieuw). De voorgestelde wijziging en aanvulling strekt om de bepalingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling van tot gevangenisstraf veroordeelden op de veroordeelden tot plaatsing in eene Rijkswerkinrichting van overeenkomstige toepassing te doen zijn.

De Minister van Justitie,

E. R. H. REGOUT.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

3de Afdeling A/2.

N°. 500.

's GRAVENHAGE, den 17 December 1909.

Circulaire Serie A/B, N°. 119/82.

Betreffende overbevolking

Huizen van bewaring.

Zowel van de zijde van het Openbaar Ministerie als van die van meerdere gevangenisbesturen bereikten mij in den laatsten tijd klachten en mededeelingen betreffende onvoldoende plaatsruimte in de Huizen van

(1) Vgl. MITTERMAIER, a.w., bladzijde 532; Revue Pénitentiaire, 1900, bladzijde 338 1902, bladzijde 577.

bewaring, hetzij voor de executie van hechtenisstraffen, hetzij voor de toepassing van preventieve hechtenis. Bij de overweging, op welke wijze aan die klachten ware tegemoet te komen, moet m. i. in het volle licht worden gesteld het feit, dat een zeer groot deel van de in genoemde gestichten nieuw opgenomenen (b. v. blijkens de statistiek van het gevangeniswezen, gedurende 1907: 56 pct of 13 694 personen) bestaat uit veroordeelden, die aldaar *hechtenis ter vervanging van geldboete* komen ondergaan.

Nu behoeft wel niet te worden betoogd, welk een uiterst bedenkelijk verschijnsel het moet worden geacht, dat jaarlijks 13- à 14 000 burgers, pl. m. 10 pct. van het totaal der tot geldboeten veroordeelden, in plaats daarvan kortdurende *vrijheidstraffen* ondergaan en aldus in meerdere of mindere mate met het gevangenisleven vertrouwd geraken, hetgeen aan de preventieve werking der strafbedreiging allicht niet ten goede komt.

Hangende de voorbereiding aan mijn Departement van een ontwerp van wet tot invoering van het instituut der z.g. voorwaardelijke veroordeeling, hetwelk eveneens gegrond is op de wenschelijkheid, het aantal kortdurende vrijheidstraffen tot het noodzakelijk minimum te beperken, kwam het mij derhalve raadzaam voor, een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop bovenbedoelde misstand zou kunnen worden bestreden, waardoor dan tevens — gelijk mede door invoering der voorwaardelijke veroordeeling — de Huizen van bewaring zouden worden ontlast.

De vraag rijst dan 1°. aan welke oorzaken het is toe te schrijven, dat een zoo groot aantal der tot geldboete veroordeelden er de voorkeur aan geven, vrijheidsstraf te ondergaan en 2°. op welke wijze ten deze verbetering ware te brengen. Uwe voorlichting ten deze op hoogen prijs stellende, verzoek ik U dientengevolge beleefd, mij wel omtrent de hierna volgende vraagpunten gemotiveerd Uw oordeel te willen doen kennen.

Ad 1°. *a.* Is *onvermogen* om de boete te betalen volgens Uwe ervaring inderdaad de hoofdoorzaak van den geschetsten misstand? Komt het betrekkelijk dikwijls voor, dat een veroordeelde, hoewel hij klaarblijkelijk tot betalen of tot feitelijke uitlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen in staat is, er om finantieele redenen de voorkeur aan geeft vrijheidsstraf te ondergaan?

b. Draagt de subsidiaire hechtenis naar Uwe meening wat aard en duur aangaat, een voldoende afschrikkend karakter? Ook in de kleinere Huizen van bewaring?

Van de Colleges van Regenten zal ik in dit verband gaarne vernemen, hoeveel personen gedurende het jaar 1909 gebruik hebben gemaakt van de bevoegdheid om, nadat de tenuitvoerlegging der subsidiaire hechtenis was aangevangen, zich door betaling van een evenredig deel der boete van de verdere uitvoering te bevrijden;

c. Pleegt bij de oplegging van geldboeten naar Uwe meening voldoende rekening te worden gehouden met den vermogenstoestand des veroordeelden?

Ad 2°. *a.* Zou het naar Uwe meening aanbeveling verdienen, de invordering van geldboeten of de uitlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen bij dwangbevel, medebrengende het recht van parate executie, mogelijk te maken, voor die gevallen namelijk, waarin de veroordeelde *klaarblijkelijk tot betalen in staat is*? Zou ter constatering van dat klaarblijkelijk ver-

mogen een certificaat van den Burgemeester (vgl. art. 858 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) voldoende kunnen worden geacht?

b. Behoort naar Uwe meening de subsidiaire hechtenis, ook gelet op het vraagpunt sub 1°. *c.*, wat aard of duur betreft te worden verzwaard, althans de mogelijkheid daartoe, ter beoordeeling van den rechter, te worden geopend (door invoering van de verplichting tot arbeid, door toekenning van geen of zeer gering arbeidsloon, door uitbreiding van het voorschrift van art. 8 der wet van 14 April 1886 (*Staatsblad* n°. 62), door, met wijziging van het derde en vierde lid van art. 23 van het Wetboek van Strafrecht, den rechter bij het bepalen van den duur der subsidiaire hechtenis meerdere vrijheid te geven)? Zoude het wellicht aanbeveling verdienen de mogelijkheid te openen om na het ondergaan ook van subsidiaire vrijheidstraf later de kosten der verpleging in de Huizen van bewaring door executie te verhalen, hetzij op de gestraften zelf, hetzij op de onderhoudsplichtige verwanten?

c. Behoort de betaling der geldboeten te worden vergemakkelijkt (door den rechter de bevoegdheid te geven, den termijn, bedoeld bij het tweede lid van art. 23 van het Wetboek van Strafrecht, te verlengen of betaling in, door hem vast te stellen termijnen toe te staan)?

Wat dit en het vorige vraagpunt betreft, moge ik ter verduidelijking, zoo noodig, verwijzen naar de ontwerpen tot wijziging van genoemd Wetboek, onder mijne ambtsvoorgangers *MRS. LOEFF* en *CORT VAN DER LINDEN* ingediend,

d. Zou uitbreiding der bepalingen van artikel 344*bis* van het Wetboek van Strafvordering of artikel 77*bis* van het Wetboek van Strafrecht tot personen, die tijdens de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg meerderjarig zijn of den leeftijd van achttien jaren hebben bereikt, naar Uw gevoelen aanbeveling verdienen?

Aangenaam zou het mij zijn Uwe antwoorden, vergezeld van Uwe beschouwingen, opmerkingen of voorstellen ter zake uiterlijk vóór 15 Februari a.s. te mogen ontvangen.

De Minister van Justitie,

NELISSEN.

Aan

- a. *Heeren Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven.*
- b. *Heeren Officiëren van Justitie bij de arrondissements-rechtbanken.*
- c. *Heeren ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de Kantongerechten.*
- d. *de Colleges van Regenten over de Huizen van bewaring.*

SAMENVATTING VAN DE OP BOVENSTAANDE CIRCULAIRE
INGEKOMEN ANTWOORDEN.

Ad. 1°. a. Als hoofdoorzaken van het niet betalen van opgelegde geldstraffen worden genoemd: 1°. *onvermogen*, door meerdere antwoorders nader bepaald als onvermogen *op het oogenblik, waarop de vervangende hechtenis moet worden ondergaan*, terwijl bij behoorlijke voorzorg de boete in den termijn verloopende tusschen de uitspraak en het genoemde oogenblik zeer goed had kunnen zijn bespaard of bijeengebracht; 2°. het *geldelijke voordeel*, hetwelk de veroordeelde in het ondergaan der vervangende hechtenis boven de betaling der boete ziet („de straf verdienen”).

b. De vervangende hechtenis wordt over het geheel geacht geen voldoende afschrikkend karakter te dragen, in het bijzonder niet wat haren duur in verhouding tot de opgelegde boete betreft.

Van de bevoegdheid om, nadat de tenuitvoerlegging der vervangende hechtenis is aangevangen, zich door betaling van een evenredig deel der boete van de verdere uitvoering te bevrijden, wordt door de veroordeelden betrekkelijk zeer zelden gebruik gemaakt.

c. Over het geheel pleegt bij de oplegging van geldboeten voldoende rekening te worden gehouden met den vermogenstoestand, *voorzoover die den rechter bekend is*, van den veroordeelde. Niet steeds is zulks echter mogelijk; in gevallen b.v. van een meer ernstig strafbaar feit of herhaalde recidive kan met de oplegging van objectief zeer lichte boeten niet worden volstaan.

Ad. 2°. a. Tegen invordering van geldboeten, enz., bij dwangbevel, medebrengende het recht van parate executie, bestaan nagenoeg algemeen ernstige bedenkingen in hoofdzaak op dezelfde gronden, welke indertijd tot afschaffing der gerechtskosten in strafzaken hebben geleid. Practisch wordt zoodanige wijze van invordering bezwaarlijk en onbillijk, theoretisch met het beginsel, dat de straf *persoonlijk* moet zijn, in strijd geacht. In verband met genoemd beginsel wordt ook groot bezwaar gevoeld tegen het in de circulaire onder 2°. *b* geopperde denkbeeld om na het ondergaan ook van vervangende vrijheidsstraf later de onderhoudskosten door executie te verhalen, hetzij op de gestraften zelve, hetzij op hunne onderhouds-plichtige verwanten.

b. Verzwaring der vervangende hechtenis wat haren *duur* betreft ware omnium consensu mogelijk te maken door verruiming althans van het derde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht; sommigen oordeelen zelfs den band van het vierde lid van dat artikel te eng en stellen voor den rechter naar analogie der Kinderwetten enkel aan het minimum van één dag en het maximum van 6 (c. q. 8) maanden te binden. Verzwaring der vervangende hechtenis wat haren *aard* betreft wordt door vele antwoorders eveneens aanbevolen; in het bijzonder vindt de uitbreiding van het stelsel van eenzame opsluiting hetzij tot alle hechtenisstraffen, hetzij krachtens bevel des rechters, tot sommige, hetzij alleen tot de principale, talrijke verdedigers. Invoering van de algemeene verplichting tot arbeid zou practisch op moeilijkheden stuiten; het arbeidsloon — reeds thans gering — schijnt voor verdere vermindering niet wel vatbaar, uitbreiding der water- en broodstraf met het oog op den niet zeer doorvoeden

lichaamstoestand der meeste veroordeelden, die vervangende hechtenis ondergaan, bedenkelijk.

c. Nagenoeg eenstemmig verklaren de antwoorders zich tegen elke verlenging van den termijn van twee maanden, bedoeld bij het tweede lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht. De termijn beantwoordt practisch aan zijn doel — den veroordeelde gelegenheid te geven tot het bijeenbrengen of besparen der geldstraf — niet. Aan dat bijeenbrengen of besparen wordt als regel eerst ernstig gedacht, nadat de veroordeelde voor het ondergaan der vervangende hechtenis is opgeroepen. Hoe langer de termijn, des te meer verslapt de zorg om de boete bijeen te brengen. — In stede van verlenging wordt veeleer inkorting bepleit of afschaffing, al dan niet onder *uitdrukkelijke* toekenning der practisch reeds thans door het O. M. uitgeoefende bevoegdheid om uitstel van betaling in termijnen toe te staan. — De regeling van de executies der geldstraffen ware beter geheel te leggen in handen van het O. M., dat, in tegenstelling met den rechter, ook met de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde na de uitspraak rekening kan houden.

d. Van uitbreiding der bepalingen van artikel 344 *bis* van het Wetboek van Strafvordering of artikel 77 *bis* van het Wetboek van Strafrecht tot personen, die tijdens de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg meerderjarig zijn of den leeftijd van achttien jaren hebben bereikt, wordt practisch weinig dan wel minder gunstige uitwerking verwacht.

De Minister van Justitie,

E. R. H. REGOUT.

**Aanvulling van art. 143 der Regtspleging bij de Landmagt, van de
Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof,
en andere voorzieningen betreffende de jaarwedden van
leden der militair-rechterlijke macht.**

ONTWERP VAN WET,

aangeboden bij Koninklijke boodschap van 3 Februari 1913.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien, of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is:

1°. aan te vullen artikel 143 van de Regtspleging bij de Landmagt;
2°. aan te vullen de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

3°. vast te stellen nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen

overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

Aan artikel 143 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt toegevoegd een tweede lid, luidende als volgt:

De aanwijzing van de Militaire Arrondissementen of Districten tot ten hoogste drie geschiedt door Ons.

ARTIKEL 2.

Artikel 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt gelezen als volgt:

De President, de Regtsgeleerde Leden, Advocaat-Fiscaal en Griffier worden door den Vorst op gemeenschappelijke voordragt van de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog voor het leven benoemd.

De bepalingen van het tweede, derde, vierde, vijfde en zesde lid van artikel 132 *a* der Regtspleging bij de Landmagt zijn op hen van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de daarin genoemde voordragten uitgaan van de Ministers, bij het voorgaande lid bedoeld.

De artikelen 13 en 15 der Wet op de Regterlijke Organisatie zijn op hen van toepassing, met dien verstande, dat de bij eerstgenoemd artikel aan den Hoogen Raad of aan den Procureur-Generaal bij dat College toegekende bevoegdheden toekomen aan het Hoog Militair Gerechtshof of aan den Advocaat-Fiscaal en dat, indien de Advocaat-Fiscaal zich bevindt in een der in dat artikel omschreven gevallen, de daarbij bedoelde vordering geschiedt door een lid van het Hoog Militair Gerechtshof, door den Vorst tijdelijk als Advocaat-Fiscaal aangewezen.

ARTIKEL 3.

Na artikel 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt een nieuw artikel 7 *a* ingelascht, luidende als volgt:

De Militaire Leden van het Hof worden op gelijke voordragt, als in het voorgaande artikel bedoeld, door den Vorst benoemd en, al dan niet op eigen verzoek, ontslagen.

Wanneer die Militaire Leden den vollen ouderdom van vijf en zestig jaren hebben bereikt, wordt hun met ingang van het daarop volgende kalenderjaar als zoodanig door den Vorst ontslag verleend.

ARTIKEL 4.

De jaarwedden van den voorzitter en de leden van en den advocaat-fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof worden vastgesteld als volgt:

voor den voorzitter.	f	5000
voor de leden, ieder	„	4000
voor den advocaat-fiscaal.	„	5000
voor den griffier.	„	3000

ARTIKEL 5.

De jaarwedden der presidenten van de Krijgsraden bij de Zeemacht

binnen he Rijk in Europa en die der fiscaals bij die Krijgsraden worden voor ieder vastgesteld op *f* 3500.

ARTIKEL 6.

De jaarwedden der presidenten van de Krijgsraden bij de Landmacht en die der auditeurs-militair worden voor ieder vastgesteld op *f* 3500.

ARTIKEL 7.

De in deze wet vastgestelde aanvangsjaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht worden voor iedere 5 jaren, die zij na de inwerking-treding dezer wet in eenige bezoldigde rechterlijke betrekking werkzaam zijn of geweest zijn, met 500 gulden verhoogd.

Deze verhooging bedraagt in het geheel 1500 gulden.

ARTIKEL 8.

Indien zij die als advocaat of als ambtenaar in bezoldigden openbaren dienst werkzaam zijn of geweest zijn, tot eene der in deze wet bedoelde militair-rechterlijke betrekkingen worden benoemd, tellen de jaren, gedurende welke zij als advocaat of als ambtenaar werkzaam waren, voorzoover die het aantal 5 overtreffen, bij de berekening van hunne wedde als dienst-jaren mede.

ARTIKEL 9.

Voor de berekening van de jaarwedden, waarop leden der militair-rechterlijke macht overeenkomstig de bepalingen dezer wet aanspraak hebben, tellen dienstjaren, die vóór hare inwerkingtreding zijn vervuld, ten hoogste ten getale van vijf mede.

Indien echter na 31 December 1910 rechterlijke dienstjaren zijn vervuld, tellen deze alle, en dienstjaren, die vóór die rechterlijke dienstjaren zijn vervuld, ten hoogste ten getale van vijf mede.

Voor de berekening vindt artikel 8 overeenkomstige toepassing ook ten aanzien van hen, die vóór de inwerkingtreding dezer wet zijn benoemd.

Overgangsbepalingen.

ARTIKEL 10.

Aan de tegenwoordige, voor het leven benoemde leden der militair-rechterlijke macht, die op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet den leeftijd van zeventig jaren hebben bereikt of overschreden, wordt met ingang van het daarop volgende kalenderjaar door Ons ontslag verleend.

Ten aanzien van de tegenwoordige militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet den leeftijd van vijf en zestig jaren hebben bereikt of overschreden, vindt de bepaling van het voorgaande lid overeenkomstige toepassing.

ARTIKEL 11.

Aan de tegenwoordige leden der militair-rechterlijke macht, die voor het leven zijn benoemd en wien op grond van het bereikt of overschreden

hebben van den zeventigjarigen leeftijd ontslag wordt verleend, wordt als zoodanig verzekerd een pensioen ten bedrage van de volle wedde, welke zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet hebben genoten.

Slotbepaling.

ARTIKEL 12.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

De op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet bij de Krijgsraden bij de Landmacht aanhangige zaken worden nog door de Krijgsraden, bij welke zij aanhangig zijn, afgedaan.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het aanhangige wetsontwerp houdt verband eenerzijds met de voorgenomen dislocatie der levende strijdkrachten over het grondgebied van het Rijk in Europa en anderzijds met de herziening, voortvloeiende uit de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* n°. 337) tot wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt en van die bij de Zeemagt, alsmede van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Terwijl bij artikel 130, eerste lid, van de Regtspleging bij de Landmagt aan den Vorst reeds de bevoegdheid is verleend tot het bepalen van de hoofdplaatsen der militaire arrondissementen of districten, komt het gewenscht voor, uitdrukkelijk de mogelijkheid te openen, dat ook die arrondissementen of districten zelf door den Koning worden aangewezen, gelijk tot dusver reeds practisch geschiedde. De verdeeling van het land in militaire rechtsgebieden behoort zich geheel aan te kunnen passen aan elke door het militair belang gevorderde dislocatie van troepen, zoodat er voldoende grond schijnt te bestaan, de aanwijzing dier rechtsgebieden niet te doen geschieden door den wetgever, doch op het voetspoor van artikel 113*a* (*nieuw*) van de Regtspleging bij de Zeemagt, bij Koninklijk besluit.

In de tweede plaats schijnt het gewenscht, voor den president en de rechtsgeleerde leden van en den advocaat-fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof — krachtens artikel 7 der Provisioneele Instructie voor het leven benoemd — bepalingen vast te stellen, analoog aan die, welke bij de in den aanhef dezer memorie genoemde wet ten aanzien van de eveneens voor het leven benoemde burgerlijke presidenten van Krijgsraden zijn vastgesteld. Bedoelde bepalingen strekken allereerst tot het verleenen van ontslag na het bereiken van den zeventigjarigen leeftijd en vervolgens tot toepasselijkverklaring op genoemde rechterlijke ambtenaren van verschillende bepalingen der wet op de rechterlijke organisatie, betreffende ontzetting en ontslag uit het ambt of schorsing van de bediening wegens onwaardigheid, ziekte en andere dergelijke redenen, het bekleeden van betrekkingen nevens dat ambt en het hebben van vast en voortdurend verblijf in eene bepaalde gemeente.

Ten aanzien van de niet voor het leven benoemde militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof scheen met het stellen eener leeftijdsgrens

te kunnen worden volstaan. Die grens is bepaald op vijf en zestig jaren. De aanwezigheid van militaire leden in het Hoog Militair Gerechtshof dient de zekerheid te verschaffen, dat bij 's Hof's beslissingen voldoende rekening worde gehouden, zoowel met de specifiek militaire toestanden, welker kennis voor eene juiste beoordeeling van het milieu, waaruit de justitiabelen voortkomen, noodwendig is, als met het belang der weermacht, gelijk zich dit uit militair oogpunt moet voordoen. Nu behoeft het wel geen betoog, dat, althans wat de kennis dier specifiek militaire toestanden betreft, de geschiktheid van militairen om het lidmaatschap van het Hoog Militair Gerechtshof te bekleeden, met de jaren in toenemende mate afneemt, zoodat het gewenscht schijnt voor de militaire leden van het Hof een wat lageren leeftijdsgrens te stellen dan voor de rechtsgeleerde leden, voor wie die kennis in geringere mate wordt vereischt.

Voorts moest bij dit wetsontwerp eene regeling worden gegeven van de jaarwedden der nieuw voorgestelde burgerlijke presidenten van Krijgsraden, alsmede van de Fiscaals bij de Krijgsraden binnen het Rijk in Europa, terwijl van deze gelegenheid mede gebruik is gemaakt, om ook voor de jaarwedden van den president en de leden van en den advocaat-fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof alsmede voor die van de auditeurs-militair de noodige nadere regeling te ontwerpen.

De bezoldiging der leden van en ambtenaren bij het Hoog Militair Gerechtshof dagteekent reeds van 1858 (wet van 4 Juni 1858, *Staatsblad* n°. 45) en is niet meer in overeenstemming met het gewicht der betrekking, welke die leden en ambtenaren bekleeden, met name niet, nu als een gevolg van de ondernomen herziening der militaire rechtspleging de hoeveelheid arbeid, welke van het Hof wordt verlangd, niet onbelangrijk zal worden vermeerderd.

In overeenstemming derhalve met de toezegging, door den eersten onderteekenaar dezer memorie in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 13 December 1910 gedaan (1), wordt bij dit wetsontwerp eene verbetering van die bezoldiging voorgesteld en wel op dezen grondslag, dat het Hoog Militair Gerechtshof te dien aanzien wordt gelijkgesteld met een gerechtshof als dat te Arnhem. Ten aanzien der bezoldiging van burgerlijke presidenten van en burgerlijke fiscaals en auditeurs-militair bij Krijgsraden is als grondslag aangenomen eene dergelijke gelijkstelling van Krijgsraden met arrondissement-rechtbanken van de tweede klasse.

Ten slotte moesten bij deze wetsvoordracht worden ontworpen de noodige overgangsbepalingen, strekkende *eenerzijds* tot het verleenen van ontslag aan de tegenwoordige, voor het leven benoemde leden der militair-rechterlijke macht, die op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wettelijke regeling den leeftijd van zeventig jaren hebben bereikt of overschreden, zoome de tegenwoordige militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die op dat tijdstip den leeftijd van vijf en zestig jaren mochten hebben bereikt of overschreden, en *anderzijds* tot het verzekeren aan de tegenwoordige leden der militair-rechterlijke macht, die voor het leven zijn benoemd en wien op grond van het bereikt of overschreden hebben van den zeventigjarigen leeftijd ontslag wordt verleend, van een pensioen ten bedrage van de volle wedde, welke zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet hebben genoten. Aldus zal met de in billijkheid verkregen aanspraken van laatstbedoelde leden alleszins rekening worden gehouden.

(1) Men zie de Handelingen der Staten-Generaal. Tweede Kamer, Zitting 1910—1911, bl. 1005.

Ten aanzien van de artikelen van het ontwerp moge thans nog het volgende worden opgemerkt.

ARTIKEL 1.

In verband met het gemiddeld aantal zaken, dat jaarlijks bij de bestaande Krijgsraden bij de Landmacht wordt behandeld, komt het voldoende voor, het aantal militaire arrondissementen of districten en dientengevolge ook het getal dier Krijgsraden te bepalen op ten hoogste drie.

Voorloopig ligt het in het voornemen de militaire arrondissementen aan te wijzen als volgt:

een, met de hoofdplaats *Haarlem*, omvattende de provincies: Noord-holland, Zuidholland en Utrecht;

een, met de hoofdplaats *Arnhem*, omvattende de provincies: Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Gelderland met uitzondering van het garnizoen Nijmegen;

een, met de hoofdplaats *'s-Hertogenbosch*, omvattende de provincies: Limburg, Noordbrabant, Zeeland en de garnizoensplaats Nijmegen.

Is deze toestand in het leven geroepen, dan zouden de thans bestaande Krijgsraden daardoor vervallen. De op dat tijdstip bij die Krijgsraden ahangige zaken zouden derhalve, zonder meer, niet verder kunnen worden afgedaan.

Eene wettelijke bepaling, die het mogelijk maakt, die zaken nog te doen behandelen bij de Krijgsraden, waarbij zij ahangig waren, is dus gewenscht en op dien grond werd de bepaling van artikel 12, tweede lid, opgenomen.

Deze is aldus geredigeerd omdat het in het voornemen ligt het Koninklijk besluit ter uitvoering van artikel 1 gelijktijdig in werking te doen treden met deze wettelijke regeling.

ARTIKEL 7.

De uitdrukking „eenige bezoldigde rechterlijke betrekking” omvat mede de burger-rechterlijke betrekkingen. Leden der gewone rechterlijke macht zullen derhalve zonder daardoor hunne positie in geldelijk opzicht te verslechteren bij de militair-rechterlijke macht kunnen overgaan. Men zie ook de toelichting tot artikel 9.

ARTIKEL 8.

Onder den term „ambtenaar” in dit artikel zijn uiteraard ook officieren en andere militaire ambtenaren begrepen.

ARTIKEL 9.

De bepaling van het voorgestelde tweede lid wil eenerzijds wederom voorkomen, dat leden der gewone rechterlijke macht, die bij de militair-rechterlijke macht zouden willen overgaan, daarvan zouden worden teruggehouden door het vooruitzicht van verslechtering van positie in dien zin, dat hunne na 1 Januari 1911 — het tijdstip van de inwerkingtreding der

wet van 5 Juli 1910 (*Staatsblad* n°. 181) —, doch vóór de inwerking-treding der voorgestelde regeling vervulde rechterlijke dienstjaren wellicht bij de berekening hunner jaarwedden als lid der militair-rechterlijke macht niet geheel zouden medetellen. Het tweede lid handhaaft ten aanzien dier berekening geheel de geldelijke positie, welke zij als lid der gewone rechterlijke macht bezaten.

Anderzijds zullen tengevolge dier bepaling e. q. alle tegenwoordige leden der militair-rechterlijke macht, wier jaarwedden bij dit ontwerp nader geregeld worden, aanstonds gaan verkeerden in dezelfde omstandigheden alsof dit ontwerp reeds op 1 Januari 1911, d. i. derhalve op denzelfden datum als de hierboven vermelde wet van 5 Juli 1910 tot regeling der jaarwedden van de *gewone* rechterlijke macht, wet ware geworden.

De Minister van Justitie a. i.,

HEEMSKERK.

*De Minister van Oorlog,
ad interim van Marine.*

H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,

H. COLIJN.

BOEKAANKONDIGING.

Nederlandsche Jurisprudentie.

Bij den uitgever W. E. J. TJEENK WILLINK te Zwolle verscheen: „Nederlandsche Jurisprudentie”, verzameling van belangrijke rechterlijke beslissingen met bijbehorend register volgens kaartsysteem, bewerkt door Mr. B. M. TAVERNE en Mr. P. M. F. BAUDIJK. Die rechterlijke beslissingen worden gedrukt in boekformaat (16 × 23.5 cM.) — o. i. een voordeel boven sommige andere verzamelingen, die door hun groot formaat lastig te bewaren en te hanteeren zijn.

Het groote voordeel is echter, dat het register volgens kaartsysteem is ingericht. Hierbij worden de uitspraken verdeeld in zes groepen, waartoe de kaarten verschillende kleuren gekregen hebben. Deze zes groepen zijn:

- a. Burgerlijk Wetboek,
- b. Wetboek van Koophandel en Faillissementswet,
- c. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering,
- d. Wetboek van Strafrecht en Wetboek van Strafvordering,
- e. Diverse Wetten enz. (beslissingen van den burgerlijken rechter),
- f. Diverse Wetten enz. (beslissingen van den strafrechter).

De kaarten worden gerangschikt naar de volgorde der artikelen, waarop de beslissingen betrekking hebben.

Op elke kaart wordt in het kort aangegeven wat ten aanzien van het wetsartikel is beslist, het college of de rechter welke de uitspraak heeft gedaan, de datum der uitspraak en de plaats waar die uitspraak in de „Nederlandsche Jurisprudentie” te vinden is.

Voor verdere beschrijving van het systeem verwijzen wij naar het prospectus.

Over de voordeelen er van kunnen wij kort zijn; die liggen voor de hand. Ieder toch weet hoe lastig en tijdroovend vaak het zoeken in verschillende registers van de meeste publicatiën der jurisprudentie is. Bij het kaart-systeem behoeven we slechts bij het artikel der wet te zoeken, en we vinden de kaarten met alle belangrijke beslissingen die we zoeken bij elkaar.

Wij bevelen deze uitgaaf dan ook gaarne ten gebruike bij de krijgsraden aan.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

President: F. Bot, Kapitein ter Zee.

Leden: A. H. BAKKER, Kapitein der Mariniers; G. H. HAMERSMA,, Officier van Administratie 1ste klasse; de Luitenants ter Zee der 2de klasse H. C. LOUWERSE. J. S. C. OLIVIER en H. C. VAN DER STRAATEN en de Officier van Administratie 2de klasse H. HYLKEMA.

Fungeerend Fiskaal: C. P. SOUTENDAM, Off. v. Adm. 1ste klasse.

Fungeerend Secretaris: A. J. TELJER, Off. v. Adm. 2de klasse.

De feiten, strafbaar gesteld in art. 229 1e en 2e lid W. v. Sr., zijn twee afzonderlijke misdrijven. Wanneer dus een militair gebruik maakt van een door een burger valschelijk opgemaakt stuk, als in dat artikel bedoeld, pleegt de militair geen commun delict gemeenschappelijk met een burger, zoodat ieder voor zijn eigen rechter terecht moet staan.

VOORDRACHT TOT ONBEVOEGDVERKLARING

den Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord overgegeven door den Fungeerenden Fiskaal in de zaak van den stoker 1ste klasse P.

De Fungeerend Fiskaal draagt voor:

dat bij beschikking van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord dato 5 Augustus 1911 n°. 1109 Officieren-Commissarissen, fungeerend Fiskaal en fungeerend Secretaris zijn benoemd tot onderzoek der feiten waarvan P. werd verdacht, te weten:

„dat hij op den 21sten Juli 1911 aan boord Hr. Ms. „Havik” liggende „te Hoorn, aan den Commandant van dien bodem heeft overgelegd eene „geneeskundige verklaring, luidende:

„Dordt, 19—7—’11.

„WelEd, Gestr. Heer.

„De ondergeteekende geneesheer verklaart dat P. stoker 1ste klasse „dienende a. b. Hr. Ms. Havik onder UEd. bevelen dat bovengenoemde „stoker l.l. Zondag, wegens plotselinge ongesteldheid zijns vaders, verhinderd

„was, op tijd aan het station aanwezig te zijn, en aldus buiten zijn schuld,
„den aangegeven trein verloopen had.

„t Welk, Doende, enz.

„welk stuk geteekend was door „J. J. B. . . . arts Dord”, wetende dat die
„verklaring en onderteekening valsch waren met het oogmerk het aan zijn
„commandant te doen voorkomen, daar hij van een hem verleend verlof
„te laat was teruggekeerd, hij wegens ziekte van zijn vader niet op tijd
„van dat verlof kon terug zijn”;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken blijkt:

door de bekentenis van den beklagde in verband met het schrijven
van den Commissaris van Politie te Dordrecht dato 24 Juli 1911 en van
den heer J. J. B. arts aldaar, dato 30 Juli 1911, dat de bewuste genees-
kundige verklaring vermoedelijk door den vader en met medeweten van
den beklagde is geschreven en onderteekend;

dat die vader een burger is en de verklaring opgemaakt heeft om diens
zoon er gebruik van te doen maken;

Overwegende dat hier dus gedacht moet worden aan een strafbaar feit
gepleegd in connexiteit met een persoon die voor den burgerrechter moet
terecht staan;

Overwegende dat na ingewonnen advies van den Officier van Justitie
te Dordrecht, deze ambtenaar termen vond tot het instellen van eene ver-
volging tegen den vader van den beklagde;

Overwegende dat alzoo bij de Wet over de zaak van den beklagde
een ander rechter is gesteld;

Gelet op artikel 220 van de rechtspleging bij de Zeemacht;

Geeft den Zeekrijgsraad mitsdien in overweging zich onbevoegd te ver-
klaren om over den persoon en de zaak van voornoemden P. te oordeelen
en hem aan den bevoegden rechter aan te bieden en over te leveren.

In den Zeekrijgsraad overgegeven
Willemsoord, 21 Augustus 1911

De Fungeerend Fiskaal,

(get.) C. P. SOUTENDAM.

Dispositie van 24 Augustus 1911.

Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof (Vacantie-Commissie)
30 Augustus 1911.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD Hr. Ms. WACHTSCHIP
TE WILLEMSOORD:

Gezien de missive van den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant
der Marine te Willemsoord van den 19den Augustus 1911 n°. 1109, waarbij
de Krijgsraad is bijeengeroepen om te oordeelen over eene door den Fiscaal
vermeend wordende onbevoegdheid van dezen Zeekrijgsraad om te oordeelen
over den persoon van P., stoker 1ste klasse van beroep, beschuldigd van
het feit:

dat hij enz. (Zie Voordracht);

Gezien het verhoor afgenomen voor Officieren-Commissarissen en fungeerend Fiskaal en de verdere stukken tot deze zaak betrekkelijk;

Gehoord het advies van den fungeerenden Fiskaal bij dezen Zeekrijgsraad;
Overwegende dat uit de ten processe aanwezige stukken blijkt:

1°. dat beklagde verklaart zich aan de hem ten laste gelegde daadzaken te hebben schuldig gemaakt;

dat de door hem door tusschenkomst van een bootsman aan zijn Commandant overgelegde geneeskundige verklaring valschelijk werd opgemaakt door zijn vader, die burger is en woonachtig te Dordrecht;

dat zijn vader zulks deed met het oogmerk hem in de gelegenheid te stellen dat valsche stuk aan zijn Commandant over te leggen teneinde deze te misleiden;

dat zijn vader hem met genoemd oogmerk het valsche stuk heeft toegezonden;

2°. dat de burger P., vader van den beklagde, door den Commissaris van Politie te Dordrecht gehoord, heeft verklaard, dat hij de bovenbedoelde geneeskundige verklaring valschelijk heeft opgemaakt en onderteekend en zulks gedaan heeft om zijn zoon in staat te stellen met deze verklaring zijn Commandant te misleiden en zodoende vrij te blijven van straf;

Overwegende dat er alzoo voldoende gronden aanwezig zijn om aan te nemen dat den beklagde tot het plegen van het hem ten laste gelegde misdrijf opzettelijk het middel is verschaft door zijn vader, zoodat deze — ongeacht de door hem gepleegde valscheid, welke hij bekennt — tevens moet worden vermoed, ingevolge artikel 48, 2de lid Wetboek van Strafrecht, medeplichtig te zijn aan het aan zijn zoon ten laste gelegde misdrijf;

Overwegende dat, vermits de vader van beklagde burger is en de den beklagde ten laste gelegde daadzaken strafbaar zijn gesteld bij het Wetboek van Strafrecht, alzoo moet worden aangenomen dat de aan beklagde ten laste gelegde feiten een „commun delict” betreffen, hetwelk door hem gemeenschappelijk zou zijn gepleegd met een ander persoon, die terecht staat voor den burgerlijken rechter, zoodat ingevolge artikel 54 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof de berechting van den beklagde aan den militairen rechter is onttrokken;

Gezien artikel 221 en volgende van de Rechtspleging bij de Zeemacht en artikel 54 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

Verklaart zich vooralsnog (1) onbevoegd om over den persoon en de zaak van den stoker 1ste klasse P. te oordeelen;

Gelast dat de beklagde den in deze bevoegden rechter zal worden aangeboden en overgeleverd, nadat deze dispositie door het Hoog Militair Gerechtshof zal zijn goedgekeurd.

MISSIVE van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord
dd. 5 September 1911 aan den Officier van Justitie te Dordrecht.

Bij dezen heb ik de eer UHEG. te doen toekomen de processale stukken in zake den stoker 1ste klasse P., stamboek n°. . . . dienende aan boord van H. M. Wachtschip alhier.

De Zeekrijgsraad aan boord van H. M. Wachtschip alhier heeft zich bij dispositie van 24 Augustus 1911 onbevoegd verklaard en gelast dat de beklagde den in deze bevoegden rechter (i. c. de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht) zal worden aangeboden en overgeleverd; deze dispositie is

(1) Zie omtrent het zich „vooralsnog” onbevoegd verklaren blz. 161 v. v.

den 30sten Augustus j.l. door het Hoog Militair Gerechtshof geapprobeerd.

De beklagde bevindt zich op vrije voeten aan boord Hr. Ms. Wachtschip alhier en zal desverlangd te Uwer beschikking worden gesteld.

ANTWOORD van den Officier van Justitie te Dordrecht aan den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord.

Dordrecht, 18 December 1911.

Ik heb de eer UHEG. te berichten dat bij vonnis dezer Rechtbank dd. 1 December 1911 is veroordeeld tot vijf dagen gevangenisstraf P., oud 53 jaar, sigarenmaker alhier, vader van den stoker 1ste klasse P., stamboeknummer . . . dienende aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord en zulks wegens het eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben eener ziekte valschelijk opmaken met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden, (overtreding van artikel 229 1e lid Wetboek van Strafrecht).

Tegen dit vonnis is geen hooger beroep ingesteld.

Door mij zijn echter geen termen kunnen worden gevonden om ook den stoker P. strafrechtelijk te vervolgen.

Aan dezen toch zal moeten worden ten laste gelegd dat hij gebruik heeft gemaakt van de valsche verklaring door zijn vader opgemaakt, welk misdrijf *afzonderlijk* is strafbaar gesteld bij artikel 229 *2e lid* Wetboek van Strafrecht.

Waar P. naar mijn oordeel dus een *op zich zelf staand feit* heeft gepleegd en er alzoo geen sprake is van een misdrijf gepleegd in vereeniging met een burger, zal de zaak, hem betreffende, door den militairen rechter moeten worden berecht.

Uw schrijven van 5 September l.l. N°. 28/1942, had op deze zaak betrekking.

MISSIVE van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord dd. 11 Januari 1912 aan de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht.

In verband met een door mij ontvangen schrijven van den Heer Officier van Justitie bij Uwe Rechtbank, waarvan een afschrift hierbij is gevoegd, heb ik de eer het navolgende onder de aandacht van Uw College te brengen.

Tegen den stoker der 1ste klasse P., stamboekno. . . . , werd in de maand Augustus 1911 door mij rechtsingang verleend, zijnde hij beschuldigd van het feit, genoemd in art. 229 sub 2e Wetboek van Strafrecht. De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord verklaarde zich echter bij dispositie van 24 Augustus 1911 onbevoegd om over de persoon en de zaak van genoemden schepeling te oordeelen, daar er voldoende gronden aanwezig waren om aan te nemen dat hem tot het plegen van het hem ten laste gelegde misdrijf opzettelijk het middel was verschaft door zijnen vader, welke vader burger is. Deze dispositie, welke eveneens in afschrift hierbij is gevoegd, werd door het Hoog Militair Gerechtshof geapprobeerd.

In verband hiermede werden de processale stukken op deze zaak betrekking hebbende, door mij gezonden aan den Officier van Justitie bij Uwe Rechtbank. Uit het thans door mij van dien Officier ontvangen

schrijven blijkt mij nu dat Uw college den vader heeft veroordeeld doch zich niet heeft uitgesproken over den zoon, daar volgens de meening van den Officier van Justitie de stoker P. een op zich zelf staand feit heeft gepleegd.

Intusschen acht ik mij niet gerechtigd thans wederom rechtsingang tegen dien schepeling te verleenen, immers aan de zaak is niets veranderd, zoodat de Krijgsraad zich wederom onbevoegd zoude moeten verklaren, terwijl het Hoog Militair Gerechtshof evenmin op zijn eerstgenomen beslissing zou kunnen terugkomen.

Ingevolge het bepaalde bij art. 33 Wetboek van Strafvordering wend ik mij daarom tot Uw college, teneinde een uitspraak te verkrijgen omtrent hare al- of niet-bevoegdheid in zake den stoker 1e klasse P. Mocht Uw college zich eveneens onbevoegd verklaren, dan kan daarna, ingevolge het bepaalde bij Art. 88 sub 4 der Wet op de Rechterlijke Organisatie enz. regeling van rechtsgebied aan den Hoogen Raad worden aangevraagd.

Ik teeken hierbij aan dat de op deze zaak betrekking hebbende processale stukken door mij niet van den Officier van Justitie werden terugontvangen.

EXTRACT uit de minuten berustende ter Griffie der Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht.

De Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht in Raadkamer vergaderd.

Gezien een aan haar ingediend schrijven van den Vice-Admiraal, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord dd. 11 Januari 1912 N°. 64/82.

Overwegende dat aan de Rechtbank bij onderzoek is gebleken dat de in genoemd schrijven bedoelde P. op 14 April 1908 zijn domicilie van Dordrecht heeft overgebracht naar Helder, terwijl het geïncrimineerde feit door hem niet is gepleegd binnen het arrondissement Dordrecht, en reeds hieruit volgt, dat er geen termen zijn het Openbaar Ministerie bij deze Rechtbank te gelasten ter zake bovenbedoeld eene vervolging in te stellen.

Gezien artikel 33 van het Wetboek van Strafvordering.

Verklaart dat er geen termen zijn het Openbaar Ministerie bij deze Rechtbank te gelasten in deze eene vervolging in te stellen.

Gedaan te Dordrecht in Raadkamer bij de Heeren Mr. MEYER WIERSMA, President, WIARDA en HEUVELINK, Rechters, in tegenwoordigheid van den heer Mr. MOLL, Griffier, den vierden Maart 1900 twaalf.

MISSIVE van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord dd. 14 Maart 1912 aan den Minister van Marine.

Bij dezen heb ik de eer het navolgende ter kennis van Uwe Excellentie te brengen.

Den 5den Augustus 1911 werd door mij rechtsingang verleend tegen den stoker der 1e klasse P., stamboekno. . . . , beschuldigd van het feit genoemd in art. 229 sub 2 van het Wetboek van Strafrecht. De Krijgsraad welke in deze zaak den 19den Augustus 1911 door mij benoemd werd, verklaarde zich echter bij dispositie van 24 Augustus d. a. v. onbevoegd om over den persoon en de zaak van den stoker P. te oordeelen, welke dispositie door het Hoog Militair Gerechtshof werd geapprobeerde.

Naar aanleiding van deze onbevoegdverklaring werden de processale stukken, op deze zaak betrekking hebbende, door mij gezonden aan den

Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht, waarna den 18en December door mij als antwoord werd ontvangen een bericht, dat de vader van den stoker P., die de valsche geneeskundige verklaring had opgemaakt, veroordeeld was, doch dat de Officier van Justitie geen termen had gevonden om ook den zoon te vervolgen, daar deze naar zijne meening een afzonderlijk strafbaar feit had gepleegd.

Na ontvangst van dit schrijven achtte ik mij echter niet gerechtigd wederom rechtsingang tegen den stoker P. te verleenen en heb ik mij daarom, in verband met het bepaalde bij art. 33 Wetboek van Strafvordering, gewend tot de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht, ten einde van deze eene uitspraak omtrent hare al dan niet bevoegdheid te verkrijgen. Het antwoord dat ik van dit college ontving, was echter, zooals Uwe Excellentie uit het hierbij gevoegde afschrift gelieve te ontwaren, geheel onbevredigend, daar de Rechtbank niet aan mijn verzoek voldeed, geen onbevoegdheid heeft uitgesproken doch verklaarde dat er geen termen zijn het Openbaar Ministerie te gelasten in deze eene vervolging in te stellen.

Nu de zaak in dit stadium gekomen is, acht ik het oogenblik nog niet gekomen om de tusschenkomst van den Hoogen Raad tot regeling van rechtsgebied in te roepen, daar een jurisdictiegeschil als bedoeld in art. 88 sub 4 der Wet op de Rechterlijke Organisatie nog niet aanwezig is.

Daar het mij niet duidelijk is hoe in deze verder gehandeld dient te worden, roep ik beleefd de tusschenkomst van Uwe Excellentie in, ten einde de meening van Haren ambtgenoot van Justitie in deze te mogen vernemen.

Afschriften enz.

MISSIVE van den Minister van Marine dd. 2 April 1912 Bureau B N°. 48
aan den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord.

Naar aanleiding van Uw schrijven dd. 14 Maart jl. N°. 14/601 (met bijlagen) en met verwijzing naar de artikelen 222 t/m 225, 238 en 239 der Rechtspleging bij de Zeemacht, heb ik de eer Uwe Excellentie het volgende mede te deelen.

De rechtshandelingen, voortspruitende uit de door het Hoog Militair Gerechtshof geaprobeerde dispositie tot vermeende onbevoegdheid van den Zeekrijgsraad in Uwe Directie in de zaak van den stoker der 1e klasse P., behoorden te zijn verricht door den krijgsraad (c. q. ingevolge opdracht van den Krijgsraad door den Fiskaal) en niet door de militaire autoriteit, zooals blijkt uit artikel 238 R. Z.

Overeenkomstig laatstgenoemd wetsartikel, in verband met art. 225 R. Z., had de Krijgsraad, toen de dispositie der vermeende onbevoegdheid door het Hoog Militair Gerechtshof geaprobeerd was en derhalve executabel werd, daarvan onder toezending der stukken kennis behooren te geven (c. q. te doen geven door den Fiskaal) aan de Arrondissements-Rechtbank (c. q. Officier van Justitie) te Dordrecht, ter vervolging van de zaak bij dat rechtscollege, indien „des competent”.

Van af deze tenuitvoerlegging der dispositie werd de behandeling der zaak door den Krijgsraad opgeschort (opgehouden), in afwachting van bericht van genoemd rechtscollege nopens hare bevoegdheid en c. q. de vervolging der zaak. De taak van den Krijgsraad was niet afgelopen voor de Rechtbank de zaak overnam en de beklagde was overgegeven of, in het geval van art. 239 R. Z., eene eind-uitspraak nopens de bevoegdheid

had plaats gehad (artt. 308, 2e, en 309 W. v. Sv.; art. 88, 4e, R. O.). Uit Uw schrijven zou kunnen worden afgeleid, dat de Krijgsraad na de approbatie der dispositie werd ontbonden. Zulks zou dan echter niet zijn geweest overeenkomstig de wet.

In dit verband meen ik Uwe Excellentie te moeten opmerken, dat het opnieuw verleen van rechtsingang tegen den stoker P. geen zin zou hebben, aangezien toch niet gebleken is, dat deze schepeling zich opnieuw aan eenig strafbaar feit zou hebben schuldig gemaakt en van het ten tweede male verwijzen naar den Krijgsraad ter zake van een feit waarvoor hij nog steeds voor den Krijgsraad terecht staat, geen sprake kan zijn.

Uit de door Uwe Excellentie in afschrift overgelegde missive van den Officier van Justitie en beschikking van de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht blijkt naar mijne meening duidelijk, dat dit rechtscollege zich eveneens onbevoegd acht om over „de zaak of persoon” van den beklagde P. te oordeelen en derhalve de vervolging der zaak weigert.

Naar mijne meening is de in dit geval aangewezen weg, dat de krijgsraad, in overeenstemming met het bepaalde in art. 239 R. Z. en overeenkomstig de wijze van handelen bij vorige gevallen van dezen aard, van die weigering mededeeling doet aan het Hoog Militair Gerechtshof, onder toezending van alle op de zaak betrekking hebbende stukken, ten einde het Hof te doen beslissen wat ter zake verder moet worden verricht.

Mocht de Krijgsraad echter werkelijk inmiddels ontbonden zijn, dan zou deze mededeeling aan het Hof door Uwe Excellentie kunnen geschieden. Ik verzoek U enz.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 30 April 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en S. F. NOLST TRENTÉ.

Gezien een schrijven van den Vice-Admiraal, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord van 11 April 1912 n°. 46/860, met bijlagen, waaruit blijkt, dat, bij beschikking van den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord van 5 Augustus 1911, rechtsingang is verleend tegen P., stoker 1ste klasse, ter zake van het feit:

dat hij, . . . enz. (zie Voordracht),

en dat bij die beschikking zijn benoemd Officieren-Commissarissen, fungerend Fiskaal en fungerend Secretaris, en werd ingetrokken de detachering van dien stoker en bepaald dat hij op vrije voeten zou blijven;

dat daarop, bij beschikking van denzelfden Schout bij Nacht, Directeur en Commandant van 19 Augustus 1911, op grond dat de fungerend Fiskaal vermeende dat over dezen beklagde een andere rechter bij de Wet is gesteld, die zaak is gesteld in handen van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord;

waarop die Zeekrijgsraad, bij dispositie van 24 Augustus 1911, zich vooralsnog onbevoegd heeft verklaard om te oordeelen over den persoon en de zaak van den stoker 1ste klasse P. en gelast dat die beklagde den in deze bevoegden rechter zal worden aangeboden, zulks na overweging:

dat er „voldoende gronden aanwezig zijn om aan te nemen dat den „beklaagde tot het plegen van het hem te last gelegde misdrijf, opzettelijk „het middel is verschaft door zijn vader P., wonende te Dordrecht, zoodat „deze — ongeacht de door hem gepleegde valsheid, welke hij bekent — „tevens moet worden vermoed, ingevolge artikel 48, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht, medeplichtig te zijn aan het aan zijn zoon telastgelegde misdrijf”;

dat de vader van den beklagde burger is, het aan den zoon telast gelegde een commun delict betreft hetwelk door hem gemeenschappelijk zou zijn gepleegd met een ander persoon die voor den burgerlijken rechter terechtstaat, en derhalve, ingevolge art. 54 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, de berechting van den beklagde aan den militairen rechter is onttrokken;

dat de dispositie van den Krijgsraad door het Hoog Militair Gerechtshof den 30sten Augustus 1911 is geapprobeerd en — blijkens de notulen van 's Krijgsraads vergadering van 4 September 1911, sedert bij het Hof ingezonden en gedeponneerd — in die vergadering met open deuren in den vollen Krijgsraad is gepronuntieerd, waarna de President de vergadering heeft gesloten en den Krijgsraad verklaard voor ontbonden;

dat daarna de processtukken aan het Hoog Militair Gerechtshof zijn ingezonden om ter griffie van den Hove te worden bewaard, uitgezonderd de op den inventaris aangeduide welke — blijkens daarop door den Secretaris gestelde aantekening — ter beschikking zijn gesteld van den in deze bevoegden rechter;

dat de Schout bij Nacht, Directeur en Commandant voornoemd, bij brief van 5 September 1911, de processtukken in de zaak heeft gezonden aan den Officier van Justitie te Dordrecht met bericht dat beklagde desverlangd te zijner beschikking zou worden gesteld;

dat daarop de vader van beklagde, sigarenmaker, wonende te Dordrecht, bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank aldaar, van 1 December 1911 is veroordeeld tot vijf dagen gevangenis wegens het valschelijk opmaken van eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben eener ziekte met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden en dat tegen dat vonnis geen hooger beroep is ingesteld;

dat de Officier van Justitie te Dordrecht geen termen heeft gevonden om den stoker P. strafrechtelijk te vervolgen omdat het aan dezen te last te leggen misdrijf — het gebruik maken van de valsche verklaring door zijn vader opgemaakt — afzonderlijk is strafbaar gesteld bij artikel 229, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht, zoodat P. heeft gepleegd een op zich zelf staand feit en er geen sprake is van een misdrijf gepleegd in vereniging;

dat de Schout bij Nacht, Directeur en Commandant voornoemd, zich daarop bij schrijven van 11 Januari 1912 heeft gewend tot de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht ingevolge het bepaalde bij artikel 33 van het Wetboek van Strafvordering, ten einde eene uitspraak te verkrijgen omtrent hare al- of niet bevoegdheid in zake den stoker P., waarop die Rechtbank bij beschikking van 4 Maart 1912, heeft verklaard dat er geen termen zijn het Openbaar Ministerie bij dezelve te gelasten in deze eene vervolging in te stellen tegen P., zulks op grond dat bij onderzoek is gebleken dat die P. op 14 April 1908 zijn domicilie van Dordrecht heeft overgebracht naar Helder en dat het gecrimineerde feit door hem niet is gepleegd binnen het arrondissement Dordrecht;

Overwegende dat toen de dispositie van den Zeekrijgsraad aan boord,

van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van den 24sten Augustus 1911 den 30sten Augustus 1911 door het Hoog Militair Gerechtshof was geapprobeerd, die Krijgsraad krachtens artikel 238 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, daarvan met toezending der noodige stukken, had moeten kennis geven aan den bevoegden Rechter, zijnde ten deze de Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar, onder welker rechtsgebied het aan P. te last gelegde feit was begaan (aan boord van Hr. Ms. „Havik” liggende te Hoorn) en waarbinnen die verdachte woonde (als behoorende tot de rol van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord), welke Rechtbank dan tevens kon kennis nemen van het aandeel dat P. (de vader), als medeplichtig aan het door zijn zoon gepleegd strafbaar feit had gehad door aan dezen opzettelijk het middel te verschaffen tot het plegen van het strafbaar feit waarvan de zoon verdacht werd;

dat, nu de Krijgsraad zulks niet gedaan heeft, het alsnog behoort te geschieden, vermits uit de bepalingen der artikelen 238 en 239 van de Rechtspleging bij de Zeemacht volgt dat de werkzaamheid des Krijgsraads niet is afgelopen door de approbatie der dispositie van onbevoegdverklaring, maar dat hij daarvan, met toezending der stukken aan den bevoegden Rechter, moet kennis geven en — als deze weigert of uitstelt den verdachte over te nemen — daarvan communicatie moet doen aan het Hoog Militair Gerechtshof ten einde zulks verder worde gebracht daar en zoo het behoort;

dat dit laatste geval zich nog niet heeft voorgedaan daar de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht ten deze niet kan geacht worden te zijn de Rechter bevoegd om te oordeelen over het strafbaar feit 't welk P. verdacht werd met zijn vader als medeplichtige te hebben gepleegd;

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad tot nog toe in gebreke is gebleven te doen wat, volgens artikel 238 der Rechtspleging bij de Zeemacht, door hem behoorde te geschieden en dat de ontbonden verklaring van den Krijgsraad door den President geen gevolg kan hebben.

Is besloten

met toezending van een afschrift dezer resolutie, de ter Griffie van den Hove gedeponeerde stukken terug te zenden aan den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord in de zaak van den stoker 1ste klasse P. opdat die Krijgsraad alsnog verrichte wat hij, na de approbatie zijner dispositie van 24 Augustus 1911, had behooren te doen.

Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar.

Beschikking van 25 Mei 1912.

President: Mr. VAN HOUWENINGE.

Rechters: Mrs. QUINTUS en LEDEBOER.

Gezien het verzoek van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord in zake den stoker 1ste klasse P. d.d. 21 Mei l.l., daartoe strekkende te mogen vernemen, of de Rechtbank den beklagde voormeld ter berechting overneemt;

Overwegende, dat aan de Rechtbank niet is gebleken, dat de stoker P.

gemeenschappelijk een commun delict zou hebben gepleegd met een persoon, die voor den burgerlijken rechter moet terecht staan of betrokken zou zijn in een delict, dat door den burgerlijken rechter moet worden berecht;

Overwegende toch dat blijkens de stukken de stoker P. opzettelijk van de in de stukken bedoelde valsche geneeskundige verklaring zou hebben gebruik gemaakt als ware zij echt en onvervalscht, terwijl zijn vader voormeld stuk valschelijk zou hebben opgemaakt, feiten, welke geheel op zich zelf staan en door de wet als zelfstandige misdrijven worden beschouwd, terwijl niet is gebleken, dat het gebruik maken van het valsche stuk door hen gezamenlijk zou zijn geschied of dat de vader aan het gebruik maken daarvan door zijn zoon medeplichtig zou zijn geweest;

Gezien de betreffende wetsartikelen;

Weigert den beklagde voormeld over te nemen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 11 Juni 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en S. F. NOLST TRENITÉ.

Gezien een schrijven dd. 29 Mei 1912 van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord in zake den stoker 1e klasse P.;

Gezien de daarbij gevoegde beschikking der Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar, van 25 Mei 1912, houdende dat die Rechtbank weigert den beklagde P. over te nemen, omdat haar niet is gebleken dat deze gemeenschappelijk een commun delict zou hebben gepleegd met een persoon die voor den burgerlijken rechter moet terechtstaan of betrokken zou zijn in een delict dat door den burgerlijken rechter moet worden berecht;

Overwegende dat derhalve de beide rechterlijke Collegiën, door een van welke de tegen P. aanhangig gemaakte strafzaak noodwendig moet worden berecht, zich hebben onbevoegd verklaard, vermits het woord „vooralnog” voorkomende in de dispositie van den Krijgsraad van 24 Augustus 1911, niet ten gevolge kan hebben dat die Krijgsraad op zijn eenmaal genomen beslissing terugkome, daar eene voorloopige beslissing omtrent 's Krijgsraads bevoegdheid in de Rechtspleging bij de Zeemacht niet bekend is (1);

Is besloten

de ontvangen stukken met een afschrift dezer resolutie te stellen in handen van den fiscaal bij den Zeekrijgsraad voormeld opdat deze zich wende tot den Hoogen Raad der Nederlanden met verzoek tot regeling van rechtsgebied in de strafzaak tegen P., oud 25 jaar, stoker 1e klasse bij de Koninklijke Marine, behoorende tot de rol van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord.

(1) Zie ook het daaromtrent voorkomende op blz. 161 v. v.

(Red. M. R. T.).

Hooge Raad der Nederlanden.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 26sten Augustus 1912.

Voorzitter: Jhr. Mr. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN.

Raadsheeren: Mrs. A. J. L. NYPELS, J. A. A. BOSCH, A. FENTENER VAN VLISSINGEN en A. P. L. NELISSEN.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer FENTENER VAN VLISSINGEN, heeft de adv.-gen. LEDEBOER de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij dispositie uitgesproken op 4 Sept. 1911 heeft de Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord zich onbevoegd verklaard kennis te nemen van de zaak van den stoker der K. N. Marine P., beklaagd van het gebruik maken van eene valsche geneeskundige verklaring als bedoeld bij art. 229 Strafwetb. en wel omdat diens vader daarbij als medeplichtige zou hebben gehandeld en het aan beklaagde ten laste gelegde zou betreffen een commun delict door hem gepleegd gemeenschappelijk met een ander persoon, die terecht staat voor den burgerlijken rechter. Daarnevens ligt eene beschikking van de Arrond.-Rechtbank te Alkmaar waarbij deze, beschikkende op een verzoek, dat door haar blijkbaar is opgevat als ingevolge art. 33 Strafv. tot haar gericht, eene beslissing geeft, kenlijk strekkende zich onbevoegd te verklaren om van de zaak van genoemden stoker kennis te nemen.

Onder deze omstandigheden wordt regeling van rechtsgebied gevraagd. Als vaststaand mag worden aangenomen dat de vader van genoemden militair de bedoelde geneeskundige verklaring valschelijk heeft opgemaakt met het oogmerk van misleiding der militaire autoriteit, doch waar zulks als speciaal misdrijf, onafhankelijk van het werkelijk van zulk stuk gemaakt gebruik, is strafbaar gesteld, kan die handeling niet vervolgd worden als daad van medeplichtigheid aan het door genoemden militair daarvan gemaakt gebruik, zoodat uit dien hoofde van een gemeenschappelijk door militair en burger gepleegd commun delict de rede niet kan zijn.

Daar ook overigens niet is gebleken van eenigen daad van medeplichtigheid van den vader, aan het misdrijf waarvan de zoon is beklaagd, is er m. i. geen grond om eene bepaling als vervat in art. 14 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande in dit geval van toepassing te achten. (Zie over de toepasselijkheid in het algemeen van bedoeld voorschrift, bij de rechtspleging betreffende krijgsvolk te water, het arrest van den H. R. van 5 Mei 1863 N. R. Dl. 74 § 2).

Aangezien overigens een der beide hiervoor genoemde gerechten welke zich onbevoegd hebben verklaard, de strafzaak noodwendig behoort te berechten, acht ik termen tot regeling van rechtsgebied aanwezig en concludeer ik, dat de Hooge Raad den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord bevoegd zal verklaren tot kennisneming van de in het verzoekschrift bedoelde zaak tegen den stoker P.

De Hooge Raad enz.;

Gezien een verzoekschrift met bijlagen ingediend door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord om regeling van rechtsgebied in de strafzaak tegen P., oud 25 jaar, stoker 1ste klasse bij de Koninklijke Marine, behoorende tot de rol van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord;

Gelet op 's Hoogen Raads in raadkamer gegeven beschikking van 15 Juli 1912, waarbij is bevolen, dat de zaak dadelijk op de terechtzitting zal worden afgedaan;

Overwegende dat blijkens den inhoud van het verzoekschrift en van de daarbij overgelegde stukken, waaronder in het bijzonder:

1°. de dispositie van den Zeekrijgsraad van 24 Aug. 1911, geresumeerd den 28 Aug. daaraanvolgende;

2°. de beschikking der Arrond.-Rechtbank te Alkmaar van 25 Mei 1912, tegen P. voornoemd, bij beschikking van den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord van 5 Aug. 1911, rechtsingang is verleend, ter zake van het feit: dat hij op den 21sten Juli 1911 aan boord van Hr. Ms. „Havik” liggende te Hoorn aan den Commandant van dien bodem heeft overgelegd eene geneeskundige verklaring, luidende:

„Dordt, 19-7-11.

„Wel Ed. Gestr. Heer.

„De ondergeteekende geneesheer verklaart, dat . . . stoker 1e kl. dienende a. b. Hr. Ms. Havik onder UEd. bevelen, dat bovengenoemde stoker l.l. Zondag wegens plotselinge ongesteldheid zijns vaders, verhinderd was op tijd aan het station aanwezig te zijn, en aldus buiten zijn schuld, de aangegeven trein verlopen had.

„t Welk doende enz.”

welk stuk geteekend was door: J. J. B., Arts, Dordt, wetende, dat die verklaring en onderteekening valsch waren, met het oogmerk het aan zijn Commandant te doen voorkomen, daar hij van een hem verleend verlof te laat was teruggekeerd, hij wegens ziekte van zijn vader niet op tijd van dat verlof kon terug zijn;

dat toen de fungeerend Fiskaal meende, dat over dezen beklaagde een andere Rechter bij de wet was gesteld, de zaak bij beschikking van voornoemden Schout bij Nacht van 19 Aug. 1911 is gesteld in handen van den Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord;

dat die Krijgsraad bij dispositie van 24 Aug. 1911 zich onbevoegd heeft verklaard, zulks na te hebben overwogen, dat er voldoende gronden aanwezig zijn om aan te nemen, dat den beklaagde tot het plegen van het hem ten laste gelegde misdrijf opzettelijk het middel is verschaff door zijn vader, die bekend heeft de bedoelde geneeskundige verklaring valschelijk te hebben opgemaakt en onderteekend en mitsdien ingevolge art. 48, 2e lid Strafr. medeplichtig zoude zijn aan het aan zijn zoon ten laste gelegde misdrijf;

dat vermits die vader burger is en de aan den beklaagde ten laste gelegde daadzaken strafbaar zijn gesteld bij het Wetb. v. Strafr. moet worden aangenomen, dat hier is gepleegd een commun delict, als bedoeld in art. 54 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, hetwelk aan de berechting van den militairen rechter is onttrokken;

dat vervolgens na goedkeuring van deze dispositie door het Hoog Militair Gerechtshof de Zeekrijgsraad ingevolge opdracht van dat Hof meergenoemden P. onder aanbieding der betreffelijke stukken ter berechting heeft aangeboden aan den door het Hof bevoegd geachten Rechter, zijnde de Arrond.-

Rechtbank te Alkmaar, welke de stukken ter vervolging in handen heeft gesteld van den Officier van Justitie bij dat College;

dat deze echter van meening was niet tot vervolging te moeten overgaan en dit den Zeekrijgsraad kenbaar maakt onder bijvoeging dat krachtens art. 33 Strafv. last tot vervolging kon worden uitgelokt;

dat toen de Krijgsraad zich andermaal tot de Rechtbank heeft gewend met de uitnodiging zich de zaak aan te trekken, doch dit College op 25 Mei 1912 heeft geweigerd den beklaagde over te nemen, daarmede te kennen gevende:

dat zij geen termen vond het O. M. te gelasten te dezer zake vervolgingen in te stellen, en dat wel op grond van overwegingen, waaruit duidelijk blijkt, dat zij geen commun delict aanwezig zag en zich dus niet tot berechting van den militair P. bevoegd achtte;

O. dat uit het bovenstaande volgt, dat zoowel de burgerlijke als de militaire rechter, die een van beiden noodwendig bevoegd zijn om van de aanklacht tegen P. kennis te nemen, zich beiden bij in kracht van gewijsde gegane uitspraak tot die kennismening onbevoegd hebben verklaard, zoodat het geval zich voordoet, voorzien bij art. 308 2°. Strafv. en derhalve aanwezig is een jurisdictiegeschil door art. 88 der Wet op de R. O. den Hoogen Raad in eerste instantie ter beslissing opgedragen;

O. dat de beklaagde P. als behoorende tot de Krijgsmacht te water, vervolgd wegens misdrijf terecht behoort te staan voor den Zeekrijgsraad, tenzij hier een uitzondering aanwezig is die afwijking van den regel ten gevolge heeft;

dat de Zeekrijgsraad zoodanige uitzondering heeft gezien in de toepasselijkheid van art. 14 van het Crimineel Wetboek van het Krijgsvolk te Lande, hetwelk ook geldt voor de Rechtspleging bij de Zeemacht, omdat hier zoude zijn gepleegd een commun delict met andere personen, welke terecht staan voor den burgerlijken Rechter of in dat delict zijn betrokken;

dat echter de Hooge Raad zich vereenigt met de afwijkende meening der Rechtbank;

dat immers niet meer vaststaat dan dat de beklaagde P. heeft gebruik gemaakt van een stuk door zijn vader valschelijk opgemaakt en geteekend;

dat vermits valscheid in geschrifte en opzettelijk gebruik maken van het valsehe of vervalschte stuk door de afzonderlijke strafbaarstelling van art. 225 Strafr. worden gestempeld tot twee geheel zelfstandige misdrijven, in het plegen van het eene feit niet kan gelegen zijn medeplichtigheid of deelneming aan het andere;

dat waar ook overigens niet is gebleken van deelneming door beklaagde aan de door zijn vader gepleegde valscheid of van dezen laatste aan het aan zijn zoon te laste gelegde, de Zeekrijgsraad ten onrechte de uitzondering van art. 14 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en art. 54 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof aanwezig heeft geacht;

Recht doende ter regeling van rechtsgebied;

Vernietigt de dispositie van den Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van 24 Aug. 1911;

Vernietigt mede de resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof van 30 Aug. 1911 en 30 April 1912, houdende onderscheidenlijk goedkeuring van gezegde dispositie en opdracht aan den Zeekrijgsraad om met toezending der stukken, zijn beslissing mede te deelen aan de Arrond.-Rechtbank te Alkmaar;

Verklaart den Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord bevoegd om van de zaak kennis te nemen;

Wijst de zaak terug naar voormelden Zeekrijgsraad, ten einde haar, met inachtneming van 's Hoogen Raads arrest te berechten en af te doen (1).

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis van 7 October 1912.

Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 18den October 1912.

President: A. H. C. HEYDEMAN, Kap. Luit. ter Zee.

Leden: G. H. HAMERSMA, Officier van Administratie 1ste klasse; E. A. VAN WELY, Kapitein-Kwartiermeester der Mariniers; J. K. W. FRANSSEN, Officier van Administratie der 1ste klasse en de Luitenants ter Zee der 2de klasse J. S. C. OLIVIER, R. KWAST en S. W. ELJSSSEN.

Fungeerend Fiskaal: Mr. G. J. JUTTE, Off. v. Adm. 1ste klasse.

Fungeerend Secretaris: A. J. TELJER, Off. v. Adm. 2de klasse.

Eisch en conclusie den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, overgegeven door den fungeerend fiscaal, eischer ambtshalve, in de zaak bij dien Zeekrijgsraad aanhangig

tusschen

den fungeerend fiscaal, eischer ambtshalve, ter eenre en P., stoker 1ste klasse, gerequireerde, ter andere zijde.

De fungeerend fiscaal, eischer ambtshalve:

Gelet op het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van 26 Augustus 1912, waarbij de Hooge Raad, uitspraak doende in het jurisdictiegeschil, gerezen tusschen:

dezen Zeekrijgsraad, die zich bij dispositie van 24 Augustus 1911 (vooralnog) onbevoegd had verklaard om over den persoon en de zaak van beklaagde te oordeelen, welke dispositie bij Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof van 30 Augustus d. a. v. was geaprobeerd, eenerzijds en de Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar, die bij beschikking van 25 Mei 1912 in raadkamer genomen had geweigerd beklaagde voormeld over te nemen anderzijds,

(1) De conclusie van den advocaat-generaal en het arrest van den Hoogen Raad zijn opgenomen in W. v. h. R. No. 9387. De redactie van genoemd blad maakte daarbij de navolgende opmerking:

„De vraag zou kunnen zijn, of eene weigering van de rechtbank om volgens art. 33 Straf. bevel tot vervolgen te geven als eene onbevoegdverklaring is te beschouwen. Ware het niet juist geweest, dat na de beschikking van den militair rechter de officier van justitie de zaak had aangebracht bij de rechtbank met een requisitoir tot rechtsingang? Dan had de rechtbank zich volgens art. 82 Sv. onbevoegd kunnen verklaren. Eene onbevoegdverklaring kent ons Wetboek slechts behalve in art. 82, in de artt. 127 en 218.

D. S.”

met vernietiging van de dispositie voormeld dezen Zeekrijgsraad heeft bevoegd verklaard om van de zaak kennis te nemen en haar heeft teruggewezen aan den Zeekrijgsraad, ten einde haar met inachtnaam van 's Hoogen Raads arrest te berechten en af te doen;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de gerequireerde, oud 25 jaren, geboren te Dordrecht, thans dienende als stoker 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, zich den 14den April 1908 vrijwillig als stoker 2de klasse voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terechtstaat, beschuldigd van het navolgende:

dat hij . . . enz. (zie Voordracht);

Overwegende dat beklagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daaromtrent opgeeft:

dat hij op Zaterdag 15 Juli 1911, terwijl hij diende aan boord van Hr. Ms. „Havik”, permissie heeft gekregen om naar Dordrecht te gaan; dat hij den volgenden dag, des avonds, terug had moeten zijn; dat hij dien avond in Dordrecht den trein heeft verlopen; dat hij toen naar het huis van zijn ouders is teruggekeerd; dat hij den volgenden morgen tegen zijn vader heeft gezegd dat hij niet graag gestraft zou willen worden, omdat hij aan boord van de „Havik” voor zijn werk zoo geprezen was; dat zijn vader toen heeft gezegd dat het wel in orde zou komen;

dat hij zich dien Maandag des avonds heeft gemeld aan boord van de „Havik”; dat hij den volgenden morgen bij den Commandant op parade moest komen en aan dezen toen heeft gezegd als verontschuldiging voor zijn te laat komen, dat zijn vader ziek geworden was; dat de Commandant toen vroeg om een bewijs van die ziekte van zijn vader; dat hij, beklagde, toen aan zijn vader heeft geschreven dat hij eene verklaring van een dokter moest hebben, dat hij werkelijk ziek was geweest, daar hij anders gestraft zou worden; dat hij daarop een dag of vijf later van zijn vader de ten processe aanwezige hem vertoonde verklaring, onderteeekend door J. J. B., arts te Dordrecht, toegezonden kreeg; dat daarin stond dat zijn vader ziek was geweest; dat hij, beklagde, echter wist dat zulks niet waar was; dat hij direct aan het schrift zag dat het de hand van zijn vader was; dat hij die verklaring aan den bootsman heeft gegeven, die haar aan den Commandant heeft gegeven; dat hij die verklaring aan den Commandant heeft doen ter hand stellen, omdat hij het wilde doen voorkomen, dat hij niet op tijd van verlof was teruggekeerd, omdat zijn vader werkelijk ziek was geweest; dat hij later bij den Commandant werd geroepen, die zeide dat de verklaring niet goed was en dat hij het wel zou onderzoeken.

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1°. B. S., Luitenant ter Zee der 1ste klasse:

dat hij destijds was Commandant van Hr. Ms. „Havik”; dat de daar aan boord dienende stoker P., beklagde, op 16 Juli 1911 is achtergebleven van permissie naar Dordrecht; dat beklagde den 17den Juli daaraanvolgende te Hoorn aan boord is teruggekeerd; dat deze toen als verontschuldiging voor dit achterzeilen van zijn schip opgaf dat hij op Zondag avond op weg naar den trein te Dordrecht door zijn zuster was teruggeroepen wegens ernstige ongesteldheid van zijn vader; dat hij beklagde mededeelde dat hij tot staving hiervan een bewijs van den behandelenden

geneesheer te Dordrecht moest overleggen; dat aan hem, getuige, op den 21sten Juli 1911 met de „Havik” te Hoorn teruggekeerd, òf door beklaagde zelf òf van wege hem door den bootsman het ten processe aanwezige en hem vertoonde geschrift, onderteekend door J. J. B., arts, Dordt, werd overgelegd; dat getuige aan beklaagde persoonlijk heeft medegedeeld, dat hij het zeer twijfelachtig achtte dat dit schrijven van de hand van een arts B. zou zijn en dat hij het nader zou informeeren; dat beklaagde daartegen niets heeft ingebracht:

dat getuige het zoo goed als zeker achtte, dat het stuk valsch was en beklaagde meermalen in de gelegenheid heeft gesteld te bekennen dat hij een strafbaar feit had gepleegd, want dat het zijn voornemen was geweest bij bekentenis de zaak disciplinair af te doen;

2o. J. J. B., arts, wonende te Dordrecht: (gehoord onder eede in deze zaak op verzoek van Officieren-Commissarissen door den rechter-commissaris, belast met de instructie in strafzaken bij de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht);

dat hij het aan hem ten processe vertoonde geschrift, gedagteekend: Dordt, 19-7-11, beginnende met: „Wel Ed. Gestr. Heer. De ondergeteekende” en eindigende met: „’t Welk doende enz. J. J. B., arts, Dordt” niet heeft opgemaakt en onderteekend;

Overwegende dat uit eigen onderzoek en bezichtiging ten processe is gebleken: dat aanwezig is een geschrift waarvan de inhoud luidt conform de beschrijving daarvan in de aanklacht vermeld en waarop voorkomen de authentieke verklaringen van voorhouding aan beklaagde en aan de getuigen S. en B.;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen van de getuigen S. en B., gelijk een en ander hierboven is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met zijne schuld daaraan is bewezen, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat het alzoo wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Het met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden gebruik maken van een valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van een ziekte als ware die verklaring echt en onvervalscht”;

Overwegende dat bij het bepalen der straf rekening behoort te worden gehouden: enerzijds met het weinig gevaarlijk karakter dat de gepleegde valscheid droeg, vermits misleiding als gevolg van het gebruik van dit valsche stuk niet licht denkbaar was, anderzijds met de brutaliteit van dezen schepeling om tegenover zijn Commandant de echtheid van het geschrift vol te houden, niettegenstaande hij wist, althans kon begrijpen dat naar de echtheid er van onderzoek zou worden gedaan;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water; 229 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht; concludeert dat de Krijgsraad het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen verklaare, het qualificeere als hooger aangegeven, hem daaraan schuldig verklare, hem deswege veroordeele tot gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen, hem veroordeele bovendien in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad of hem veroordeele tot zoodanige andere straf, als de Krijgsraad in goede Justitie zal verstaan te behooren.

In den Zeekrijgsraad overgegeven, 7 October 1912.

De Fiskaal, (get.) JURE.

VONNIS.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP
TE WILLEMSOORD.

Gelet op het arrest . . . enz. (Zie conclusie van eisch);

Gelet op den eisch en de conclusie van den Eischer ambtshalve na voorlezing overgelegd, daartoe strekkende dat enz. (Zie conclusie van eisch);

Gelet op de verdere stukken enz.

Overwegende dat de beklaagde, thans dienende als enz. (Zie conclusie van eisch);

Overwegende dat bij beschikking van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord dato 5 Augustus 1911 is bepaald, dat de beklaagde op vrije voeten zal blijven en mitsdien is gerequireerde in persoon;

Overwegende dat de beklaagde blijkens de beschikking van dienzelfden Directeur en Commandant dato 5 October 1912 voor den Zeekrijgsraad terecht staat ter zake:

dat hij enz. (Zie Voordracht);

Overwegende dat beklaagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt;

dat hij daaromtrent opgeeft:

dat hij enz. (Zie conclusie van eisch);

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

(Zie de verklaringen der getuigen in de conclusie van eisch);

Overwegende dat uit eigen onderzoek en bezichtiging ten processe blijkt:

dat aanwezig is een geschrift, waarvan de inhoud luidt conform de beschrijving daarvan in de aanklacht vermeld en waarop voorkomen de authentieke verklaringen van voorhouding aan beklaagde en aan de getuigen S. en B.;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen van de getuigen S. en B., gelijk een en ander hierboven is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat het aldus wettig en overtuigend bewezene moet worden gequalificeerd als: „het met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden gebruik maken van eene valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van eene ziekte als ware die verklaring „echt en onvervalscht”;

Overwegende bij het bepalen der straf:

enerzijds: het weinig gevaarlijk karakter dat de gepleegde valscheid droeg, vermits misleiding als gevolg van het gebruik van dit valsche stuk niet licht denkbaar was,

anderzijds: de brutaliteit van beklaagde om tegenover zijn Commandant de echtheid van het geschrift vol te houden, niettegenstaande hij wist, althans kon begrijpen dat naar de echtheid ervan een onderzoek zou worden gehouden;

Gezien de artikelen:

12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 229 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het aan beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Qualificeert dit als: „het met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden gebruik maken van een valsche schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan hebben van een ziekte, als ware die verklaring echt en onvervalscht”;

Verklaart beklagde schuldig aan dit misdrijf;

Veroordeelt hem ter zake hiervan tot eene gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Veroordeelt hem in de kosten en misen van de Justitie, alsmede in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen Zee-krijgsraad;

Heft op het verband waaronder hij zich bevindt ter zake van ontslag bij handtasting.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis dd. 20 Augustus 1912.

Geaprobeerd door het H. M. G. den 30sten Augustus 1912.

President: Jhr. H. M. v. D. GOES, Luit.-Kolonel.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN, en de Luitenants
W. VAN INGEN SCHOUTEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS, R. K. LINKENAU en J. SMIT.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Art. 157 C. W. L. behoort ook te worden toegepast, wanneer een militair in zijne desertie is verhinderd of gestoord op grooteren afstand dan binnen een uur buiten het garnizoen of kantonnement.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien enz.

Gehoord enz.

Overwegende dat G., oud 24 jaar, sergeant bij het 11de Regiment Infanterie, gedetineerd te Arnhem, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake: „dat hij te Ede op 15 Juli 1912 gepoogd heeft te deserteeren, dat hij toen immers te omstreeks 10 uur 's avonds zonder verlof zijn korps, het 11de Regiment Infanterie, heeft verlaten, met het oogmerk hetzij om 's lands dienst voor goed te verlaten hetzij om langer dan twee dagen van zijn garnizoen afwezig te blijven, na bevorens bijkans zijn geheele militaire uitrusting in kisten te hebben gepakt en per spoor te hebben verzonden, terwijl de uitvoering van zijn voornemen niet is voltooid alleen door de van zijnen wil onafhankelijke omstandigheid dat hij in den nacht van 15 op 16 Juli 1912 te Nijmegen door de politie is gearresteerd;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik kan niet verklaren dat ik dien dag het garnizoen verlaten heb, met het voornemen zooals te last wordt gelegd. Ik was van streek door hetgeen dien dag was voorgevallen met luitenant T., te welker zake ik gestraft zou worden en reeds voorloopig arrest had. Ik schrijf hieraan toe, dat ik niet verder inlichting kan geven omtrent mijn handelingen, zooals mij worden te last gelegd;

Overwegende dat D. T. en H., beiden agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente Nijmegen, bij ambtseedig proces-verbaal hebben verklaard:

In den nacht van 15 op 16 Juli 1912 omstreeks 12 uur, hebben wij ter voldoening aan een daartoe gedaan telegrafisch verzoek van den heer Commandeerend-Officier van het garnizoen te Ede, ingevolge bekomen opdracht van den heer Commissaris van Politie dezer gemeente op het 1ste Perron van het spoorwegstation alhier, aangehouden den sergeant der Infanterie G., die door ons daarna ter beschikking is gesteld van den heer Commissaris van Politie voornoemd;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde verklaring van beklagdes compagniescommandant aan dezen den 15den Juli 1912 voorloopig arrest in het kwartier is opgelegd, in afwachting van de autorisatie van een op te leggen provooftstraf, op grond van het bepaalde van art. 188. Reglement Inwendige Dienst der Infanterie;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. DE B., sergeant-majoor-administrateur bij het 11de Regiment Infanterie te Ede:

Op den 15den Juli 1912 des avonds omstreeks twintig minuten over tien mij aan den hoofdingang van het kazerne-emplacement te Ede bevindende bemerkte ik dat beklagde gekleed in dagelijksche tenue en met een degen gewapend het kazerne-emplacement wilde verlaten en zulks niettegenstaande hem door zijn compagniescommandant het voorloopig arrest was opgelegd. Op mijn vraag wat die handelwijze beteekende, gaf G. te kennen dringend even uit te moeten, waarop ik hem beval zich weder naar de kazerne te begeven, aan welken last hij schijnbaar voldeed door zich in de richting van de kazerne te begeven. Toen hij in de duisternis verdwenen was begaf ik mij ook naar de kazerne om mij van zijn aanwezigheid aldaar te overtuigen. De commandant der wacht, sergeant P. van de 1ste compagnie 1ste bataljon door mij ondervraagd verklaarde dat G. na het avondappèl noch door de hoofdpoot was uitgegaan noch door die poort was binnengekomen. Ook op zijn kamer bleek beklagde niet aanwezig te zijn. Een nader door mij ingesteld onderzoek deed mij vermoeden dat beklagde met den trein vertrokken was in de richting Nijmegen, waarop ik om omstreeks 11 uur namiddag een diensttelegram heb verzonden aan den stationschef te Nijmegen, inhoudende het verzoek beklagde bij aankomst van den trein te doen arresteeren. Uit den staat van goederen toebehoorende aan beklagde op 15 Juli 1912 en den staat van goederen op 18 Juli 1912 op de rustkamer overgebracht en toebehoorende aan beklagde W. N°. 176 die hij in zijn kisten medegenomen had, welke beide staten bij de compagnie zijn opgemaakt, blijkt mij dat door beklagde op 15 Juli 1912 boven de tenue van den dag in zijn kisten zijn medegenomen: een korte jas, een eetketelzakje, twee handdoeken, twee hemden, twee onderbroeken, een paar schoenzakjes, twee werkbrokken, een paar sokken, een paar schouderbedekkingen groot tenue, een pluim met koker, een eetketeltje, een haarkam, een paar zeemlederen hand-

schoenen, een kleeborstel, een knipmes, een naaizakje, een schoenborstel, een spijslepel, een vet- of wasdoos, een vork, een invetkoord en een veldzakboekje. De twee kisten van beklaagde zijn niet verzonden. Toen ik in den laten avond van den 15den Juli 1912 aan het station Staatsspoor te Ede een voorloopig onderzoek instelde, zag ik de kisten aan het station staan en heb ik aan een stationsbeambte gevraagd de kisten niet te verzenden. Op verzoek van den stationschef heb ik de kisten van het station laten halen en heb ik een inventaris van den inhoud dier kisten laten maken voor zooverre het militaire goederen betrof. Iedere kist was voorzien van een adres. De adressen waren gelijkluidend. Het eene adres is bij het afnemen zoodanig beschadigd dat het onleesbaar was geworden.

2°. K., milicien-soldaat als de vorige getuige:

Ik heb aan het station te Ede op den avond van den 15den Juli 1912 des avonds omstreeks 7 uur voor beklaagde op diens verzoek een spoorwegkaartje 3de klasse naar Nijmegen gekocht. Ik heb dienzelfden avond nadat ik het spoorwegkaartje voor beklaagde gekocht heb, op verzoek van beklaagde twee kisten van kazerne I naar het station Staatsspoor gebracht.

3°. B., als de vorige getuige:

Ik heb in den avond van den 15den Juli 1912 met beklaagde 2 kisten gedragen van de slaapkamer der onderofficieren der 4de compagnie 1ste bataljon 11de Regiment Infanterie in kazerne I der Infanterie te Ede naar de zitkamer van die compagnie en bijna dadelijk daarna heb ik diezelfde kisten met den milicien K. gedragen van de zitkamer naar de wacht in dezelfde kazerne. Eerst heeft beklaagde tegen mij gezegd de kisten naar de zitkamer te brengen omdat zij door een korporaal geverfd moesten worden. Daarna heeft beklaagde mij gezegd de kisten naar de wacht te brengen.

4°. H., sergeant als de vorige getuige:

Ik heb op 15 Juli 1912 na afloop van het avondappèl de weekdienst overgegeven aan beklaagde en hem afgegeven al de bescheiden onder mijn berusting en ook den sleutel van deur n°. 44 van kazerne I in bijzijn van sergeant K. Dat geschiedde op de onderofficiërskamer der 4de compagnie 1ste bataljon 11de Regiment Infanterie te Ede. De overgave van den weekdienst geschiedde om 10¼ uur dien avond. Ik heb persoonlijk dien avond om ongeveer 5 minuten voor tien uur de deur n°. 44 van de kazerne I te Ede gesloten.

5°. L., milicien-soldaat als de vorige getuige:

Ik heb in den avond van den 15den Juli 1912 kort na tien uur dus even na het avondappèl gezien dat beklaagde deur n°. 44 van de achterste kamer van het paviljoen, bewoond door de 4de compagnie 1ste bataljon 11de Regiment te Ede met den sleutel geopend heeft en zich door die deur naar buiten heeft begeven. Hij was gekleed in tuniek, gewapend met een degen en voorzien van een handtaschje.

en 6°. D. T. voornoemd:

Ik herken beklaagde als dengenen, dien ik in den nacht van 15 op 16 Juli 1912 te Nijmegen gearresteerd heb. Beklaagde was eenigszins stil en afgetrokken gedurende den tijd dat ik met hem naar het politiebureau liep. Op mijn vraag wat er gebeurd was, zeide hij dat hij gestraft was met voorloopig arrest en dat hij noodzakelijk naar Nijmegen moest. Er was geen sprake van dat hij eenigszins onder den invloed van drank was. Beklaagde kwam met den laatsten trein, er gingen dien avond geen treinen meer. Beklaagde heeft mij medegedeeld op mijn vraag waarvoor hij gestraft was, dat hij een takje had afgehakt.

Overwegende dat ten processe is overgelegd een adres luidende: Rembours Vrachtgoed. Den Heer J. L., Heijen Limburg. Afzender J. mil. 2/3 11 R. I. Ede;

Overwegende dat beklagde hieromtrent nog heeft opgegeven:

Ik kan mij niet herinneren dat ik op 15 Juli 1912 kisten heb willen verzenden aan bedoeld adres. Ik herinner mij alleen dat ik de kisten later te Ede teruggezien heb, waar ik ze herkende aan het adres, dat mij vertoond is. Ik herkende het adres aan mijn handschrift. L. is een kennis van mij. Ik weet niet of er een milicien J. te Ede bestaat, ik kan geen reden opgeven waarom ik mijn eigen naam niet op het adres heb vermeld, omdat ik mij niet herinner het adres geschreven te hebben;

Overwegende dat door de bekentenis van beklagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen en de overgelegde bescheiden, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is te last gelegd zoomede zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij het oogmerk heeft gehad om langer dan twee dagen van zijn garnizoen afwezig te blijven en dat hij de kisten ter verzending per spoor aan het station heeft bezorgd; dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat hij het oogmerk heeft gehad om 's lands dienst voor goed te verlaten en hij in zoverre zal behooren te worden vrijgesproken;

Gezien de artt. 156 en 157 j^o. 155 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Stbl.* n°. 64); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht; de Wet van 14 Februari 1887 (*Stbl.* n°. 35) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklagde te last gelegde in voege voorschreven wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: poging tot desertie door een onderofficier in tijd van vrede, welke poging door uiterlijke daden en bedrijven aan den dag gelegd is, gevolgd door arrestatie;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot een militaire detentie van zes weken;

Bepaalt dat de tijd door beklagde sedert 4 Augustus 1912 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Spreekt hem vrij van het wijders te last gelegde;

Verwijst hem in de proceskosten.

De aangehaalde artikelen van het Crimineel Wetboek, artt. 155—157, hebben betrekking op poging tot desertie. Deze is aanwezig wanneer een militair binnen een uur buiten het garnizoen of kantonnement in zijne desertie is verhinderd of gestoord. Oorspronkelijk was aan art. 157 nog toegevoegd: „zoodra hij zich verder heeft verwijderd, zal de misdaad voor „volbracht worden gehouden”, maar deze woorden zijn vervallen door de wet van 14 Februari 1887 (*Stbl.* n°. 35).

Vroeger, vóór de wet van 1887, was de zaak duidelijk: wordt een militair binnen het uur in zijn desertie verhinderd, dan bestaat poging, heeft hij zich verder verwijderd, dan is het misdrijf voltooid.

Maar hoe nu te oordeelen, na de wet van 1887, in een geval als zich in bovengenoemd voorzetsel heeft voorgedaan? Volgens art. 157 is alleen van poging tot desertie sprake, wanneer een militair binnen een uur buiten het garnizoen of kantonnement in zijne desertie is verhinderd of gestoord, terwijl ten deze de verhindering of stoornis niet binnen een uur

buiten het garnizoen of kantonnement is geschied, maar beklaagde zich verder heeft verwijderd. Is het misdrijf van desertie dus als volbracht te beschouwen? Immers neen, want bij voornoemde wet zijn de woorden vervallen: „zoodra hij zich verder heeft verwijderd, zal de misdaad voor volbracht worden gehouden”.

(Noot van den inzender).

De noot van den geachten inzender verlokt ons om — s. r. het door den Krijgsraad gewezen en door het H. M. G. geapprobeerde vonnis — eene korte aantekening hierbij te maken.

Naar onze meening toch zou het antwoord op de vraag, welke door den geachten inzender werd gesteld, moeten zijn, dat, na de wet van 1887 en juist op grond van die wet, in het onderhavige geval poging tot desertie niet aanwezig was.

Krachtens art. 157 C. W. L. is *poging tot desertie* aanwezig, wanneer de militair *binnen* één uur buiten het garnizoen in zijne *desertie* is verhinderd of gestoord. Van *poging* kan dus geen sprake zijn, wanneer de militair op het tijdstip zijner aanhouding *verder* dan één uur van zijn garnizoen verwijderd was. Of hij dan onder eenige strafbepaling van het C. W. valt en, zoo ja, onder welke, hangt af van den duur zijner ongeoorloofde afwezigheid.

De geschiedenis der wet van 14 Februari 1887 Stbl. n°. 35, houdende wijziging van de desertiebepalingen in C. W. L. en C. W. Z., leert o. i. duidelijk:

1e. dat de oorspronkelijk in de artt. 157 C. W. L. en 143 C. W. Z. voorkomende woorden „zoodra hij (zij) zich verder heeft (hebben) verwijderd, zal de misdaad voor volbragt worden gehouden” zijn vervallen, omdat de toepassing der straf op desertie gesteld en de qualificatie van „deserteur” op een militair die, ook zonder eenig voornemen om niet meer of eerst na geruimen tijd terug te keeren, zich zonder verlof verder dan één uur afstand van zijn garnizoen verwijderde, te crimineel werd geoordeeld;

voorts dat in de Memorie van Antwoord aan de tegenstanders van het weglaten van bedoelde woorden werd opgemerkt, dat deze onnoodig geacht werden, doch dat, indien men die woorden volstrekt wilde behouden, ze ter voorkoming van misverstand aldus zouden moeten worden gewijzigd: „zoodra **de desertie** verder is voortgezet, zal de misdaad voor volbracht worden gehouden.” (zij zijn dus *niet*, zooals de geachte inzender vermoedt, weggelaten omdat bij verdere verwijdering dan op 1 uur afstand toch poging aanwezig kan zijn, maar omdat zij *onnoodig geacht werden*);

2e. dat, eveneens om een einde te maken aan de reeds lang te gestreng geoordeelde opvattingen nopens de desertie, welke gegrond waren op de weinig duidelijke en zeer verouderde bepalingen der beide Crimineele Wetboeken, in het leven werd geroepen de onderscheiding van

a. het misdrijf van *desertie*, bestaande in de ongeoorloofde verwijdering *met het oogmerk 'slands dienst voor goed te verlaten* (art. 132a C. W. L., 133a C. W. Z.),

b. het met dit misdrijf, wat de strafbaarheid betreft, gelijkgestelde feit van ongeoorloofde afwezigheid van twee dagen of langer, of van afwezig blijven langer dan acht dagen na eindiging van een verleend verlof (artt. 159 C. W. L. en 145 C. W. Z.);

3e. dat art. 157 C. W. L. (143 C. W. Z.), betreffende de *poging*, alleen

slaat op art. 132a C. W. L. (133a C. W. Z.), alzoo op de eigenlijke *desertie*, gelijk reeds vroeger, naar analogie van art. 119 C. W. L. (verg. Mr. POLS, Crimineel Wetboek K. t. L. uitgave 1876, bladz. 402), aangenomen kon worden, dat dit artikel betrekking had op de *desertie* in de daaraan voorafgaande artikelen bedoeld en niet op het geval waarin, volgens een der daaropvolgende artikelen, een militair als deserteur beschouwd, althans als zoodanig gestraft werd, zonder nochtans een feit gepleegd te hebben, dat in zich bevat de elementen van *desertie*.

Waar voor het misdrijf van *desertie* vereischt wordt *het oogmerk om 's lands dienst voor goed te verlaten*, is, zonder dat oogmerk, *poging tot desertie* niet bestaanbaar te achten. Dat de bedoeling der voorstellers van de wet en ook van de wet zelve niet anders was, blijkt o. i. bij raadpleging o. a. van de gewisselde stukken betreffende het wetsontwerp-Schimmelpenninck van der Oye, Kielstra en Roozeboom (Handelingen Tweede Kamer St. Gen. Bijlagen. 1885—1886. Stukken N°. 134 — 1-3 —; 1886—1887. Stukken N°. 25 — 1-5 —), alsmede van SMIDT, Wetboek van Strafrecht, uitgave 1886 Deel V bladz. 196 vv. en KOOLEMANS BEYNEN, Handleiding Mil. Strafr. voor a.s. Officieren der Landmacht in Nederland, uitgave 1898 bladz. 282 vv.

Aangenomen dat in het onderhavige geval het den beklaagde telastgelegde oogmerk om langer dan twee dagen van zijn garnizoen afwezig te blijven, bewezen is, zou, gesteld dat art. 157 van toepassing ware op art. 159, naar onze meening de qualificatie niet moeten luiden „poging tot desertie” maar „poging tot afwezigheid van twee dagen of langer van zijn korps, detachement of garnizoen, zonder verlof”.

Door het nu, met toepassing der wet van 1887, gewezen vonnis zouden ongetwijfeld de voorstellers dier wet zich zeer teleurgesteld zien in hunne verwachting, dat die wet, in de Volksvertegenwoordiging zonder beraadslaging en dus blijkbaar met overneming der gronden aangenomen, ook het gevolg zoude hebben, dat voortaan mildere bepalingen op het punt van desertie zouden gelden.

Wij zullen hier op de zaak niet dieper ingaan, maar zij verdient o. i. wel de aandacht, in het belang der militaire justiciabelen, die, indien onze uitlegging der wet juist is, bij de door den geachten inzender gehuldigde opvatting niet overeenkomstig de wet zouden worden gestraft. Van speciaal belang is het voor onderofficieren en minderen der Landmacht; immers, die der Zeemacht zijn krachtens art. 143 C. W. Z. ingeval van poging tot desertie slechts krijgstuchtelijk strafbaar. Bij de Zeemacht is evenwel steeds aangenomen, dat poging tot desertie slechts bestaanbaar is bij de eigenlijke desertie van art. 133a (verg. o. a. BLOK, Aanteekeningen op de Mil. Wetten K. t. W., bladz. 62).

Red. M. R. T.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis dd. 4 April 1912.

President: Luitenant-Kolonel D. M. E. DE RIDDER.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIVS en V. REPELIUS en de Luitenants W. VAN INGEN SCHOUTEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS, W. A. BOSWIJK en H. WIJERS.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Vrijspraak van het misdrijf van desertie wegens ziekelijke storing der verstandelijke vermogens (paranoia).

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
HOOFDPLAATS ARNHEM.

Gezien . . . enz.

Gehoord . . . enz.

Overwegende dat K., oud 30 jaar, geboren te Wageningen, kanonnier 2de klasse bij de Koloniale Reserve, gedetineerd te Arnhem, thans verpleegd wordende in het Rijkskrankzinnigengesticht te Medemblik, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij op 25 April 1911, als soldaat dienende bij de Koloniale Reserve te Nijmegen, is achtergebleven van een hem verleend verlof, voortdurend afwezig is gebleven en zich te Breda op 2 Januari 1912 zonder achterhaald te zijn heeft aangegeven bij den commandant van de wacht aan de Chassékazerne.

O. dat beklagde heeft opgegeven:

Ik beken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt. Ik ben niet gedwongen geweest tot die afwezigheid. Ik had tien dagen verlof en moest op het avondappèl van den 25 April 1911 terug zijn. Ik was toen te Arnhem en ben in plaats van naar Nijmegen, op dien datum naar Antwerpen gegaan. Ik heb toen eenigen tijd in België rondgereisd, o. a. naar Brussel, en ben 18 Juni van Antwerpen naar Amerika vertrokken. Na eenigen tijd bij familie te hebben doorgebracht en op een plantage werkzaam te zijn geweest, ben ik 20 December 1911 te New-York sloop gegaan met het doel mij hier weer te melden en ben den 29 December te Antwerpen aangekomen. Op 2 Januari 1912 heb ik mij vrijwillig gemeld te Breda aan de Chassékazerne ongeveer 4.30 uur namiddag.

O. dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. H., sergeant-majoor-administrateur bij de 2de compagnie der Koloniale Reserve te Nijmegen:

Ik herken beklagde, dienende als kanonnier 2de klasse bij de 2de compagnie der Koloniale Reserve te Nijmegen, als K. In den morgen van 26 April 1911 rapporteerde mij de sergeant van de week O. dat beklagde op 25 April 1911 van een hem verleend verlof was achtergebleven. Beklagde is afwezig gebleven van de compagnie tot den 3den

Januari 1912, op welken datum hij onder militair geleide naar zijn korps is teruggebracht. Vóór dien datum heeft hij op alle appels en bij alle diensten daartusschen gelegen gemankeerd en is ook niet door mij in de kazerne gezien.

2°. V., sergeant der Infanterie te Breda:

Ik was op 2 Januari 1912 wachtcommandant aan de Chassékazerne te Breda. De adjudant-onderofficier kwam binnen met een persoon, die zich had aangemeld aan de Koninklijke Militaire Academie en gaf dien aan mij over. Deze persoon zeide te heeten K., behoorende tot de Koloniale Reserve te Nijmegen; dat hij was gedeserteerd den 25sten April 1911; dat hij naar Amerika was vertrokken en zich nu weer kwam aanmelden. Ik heb hem in arrest gesteld.

O. dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde is te last gelegd, zoemedede zijn schuld daaraan;

O. dat in verband met het vreemde gedrag en de onsamenhangende antwoorden van beklaagde ter terechtzitting van den Krijgsraad van 30 Januari 1912, de Krijgsraad als deskundigen heeft benoemd Dr. TH. J. H. SNIJDERS, dirigeerend officier van gezondheid 3de klasse en H. S. VAN DER STEMPEL, officier van gezondheid 2de klasse, beiden te Arnhem; dat deze deskundigen na beëdiging een rapport (1) hebben uitgebracht, waarbij zij ter terechtzitting zijn blijven volharderen; dat zij daarbij tot de slotsom komen, dat beklaagde als een lijder aan paranoia moet worden beschouwd, zoemedede dat hij tijdens het plegen van het feit krankzinnig was, onder mededeeling dat beklaagde reeds te voren van Februari 1906 tot April 1907 in het krankzinnigengesticht te Medemblik heeft doorgebracht en van Juni 1907 tot Juni 1910 in het krankzinnigengesticht Groot-Graffel te Warnsveld, waaruit hij op 30 Juni 1910 onhersteld is ontslagen; dat hij op 21 Maart 1912 op last van den Officier van Justitie te Arnhem ingevolge de geneeskundige verklaring afgegeven door den deskundige VAN DER STEMPEL, als geneesheer in het Huis van Bewaring te Arnhem, is overgebracht naar het Rijkskrankzinnigengesticht te Medemblik;

O. dat de Krijgsraad zich geheel vereenigende met de slotsom waartoe de deskundigen zijn gekomen en het gevoelen van de deskundigen op de gronden door hen aangegeven tot het zijne makende, van oordeel is dat beklaagde niet strafbaar is, naardien hij een feit heeft begaan dat hem wegens de ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, niet kan worden toegerekend;

Gezien de artikelen 17, 134 en 159 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (Stbl. n°. 35); 37 en 91 Wetboek van Strafrecht; 19 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. n°. 64) en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklaagde te last gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: Eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste

(1) Zie Bijlage A.

overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, gevolgd door arrestatie;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Verstaat dat beklagde niet strafbaar is, naardien hij een feit heeft begaan, dat hem wegens de ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend;

Spreekt hem vrij;

Gelast zijn invrijheidstelling;

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

De voor de indiensttreding van dezen krankzinnige benooidigde stukken zijn verstrekt door het gemeentebestuur van Wageningen. De vraag mag gesteld worden of dit bestuur zijn plicht deed, door beklagdes indienstneming te bevorderen, zonder de autoriteiten te verwittigen van den toestand zijner geestvermogens. Niet alleen heeft de Staat schade belooopen, door het storten van handgeld enz. zonder tegenpraestatie, maar het is o. i. ten eenenmale onverantwoordelijk een zoo hoogst gevaarlijk persoon als beklagde in de gelederen te laten gaan, alwaar hij ernstige ongelukken had kunnen aanrichten. Achtte het gemeentebestuur om van een financieelen lastpost voor de gemeente af te komen (beklaagde was gedurende verscheidene jaren als krankzinnige voor rekening der gemeente verpleegd) geoorloofd te verzwijgen hetgeen aan het bestuur omtrent hem bekend was?

(Noot van den inzender).

BIJLAGE A.

R A P P O R T

omtrent den soldaat der Koloniale Reserve K.

Aan de opdracht door den Krijgsraad in de zaak van den soldaat der Koloniale Reserve K., beschuldigd van desertie, gegeven aan Dr. Th. J. H. SNIJDERS arts, dirigeerend officier van gezondheid 3de klasse en H. S. VAN DER STEMPEL arts, officier van gezondheid 2de klasse om als deskundigen verslag uit te brengen omtrent eventueele storing in de verstandelijke vermogens van den beklagde en in hoever het ten laste gelegde delict, hem als gevolg van eene eventueele storing niet kon worden aangerekend, hebben ondergeteekenden niet kunnen voldoen.

Het onderzoek naar den lichamelijken en geestelijken toestand van beklagde, en het neerleggen van de daarbij opgedane bevindingen in een rapport was ten eenenmale onmogelijk door de houding van beklagde, die voortdurend bij pogingen tot onderzoek pertinent weigerde deskundigen te woord te staan, hunne vragen te beantwoorden, daarbij enkele keeren in woorden en gebaar eene agressieve houding aannemend.

De conclusie hieronder door deskundigen gegeven moet dan ook te beschouwen zijn, niet als een resultaat van persoonlijk onderzoek, doch berustend op datgene wat ter hunner kennis is gekomen door lezing van het dossier van de zaak, waarvoor hij thans terecht staat, van de zaak waarvoor hij in 1905 en 1906 terecht stond (aanslag op het leven van een leeraar aan de landbouwschool te Wageningen) van het dossier opgemaakt tijdens zijn verblijf in het krankzinnigengesticht te Medemblik (Febr. 1906—April 1907), van dat, opgemaakt tijdens zijn verblijf in het

krankzinnigengesticht Groot Graffel te Warnsveld (Juni 1907—Juni 1910), uit inlichtingen ingewonnen bij Dr. NIEMEIJER te Wageningen en bij het personeel van het Huis van Bewaring te Arnhem.

Hieruit blijkt dat K. in zijn jeugd eenzelve was, driftbuiën had, lui was en van zichzelf steeds een hoogen dunk had. Voor zoover Dr. NIEMEIJER zich herinneren kan, heeft hij hem nooit met andere jongens zien spelen of omgaan, verder was hij te huis zeer moeielijk, lag lang te bed, plaagde en sardde de huisgenooten. In de ziektegeschiedenis van hem opgemaakt tijdens zijn verblijf te Medemblik, lezen wij dat patient vroeger eenzelve, stil was, kort aangebonden, kregelig, driftig, doch dat zijn verstandelijke vermogens goed waren. Hij stond bekend als vreemd, leed aan hallucinaties, bij hem heeft zich een waansysteem ontwikkeld: hij is de afstammeling van Napoleon, iedereen weet dit. Een grootvader van vaderszijde en een nichtje van moederszijde zijn krankzinnig. Hij maakte geen misbruik van alcohol. Venerische ziekten worden ontkend.

Aanleiding tot de opname in het Rijkskrankzinnigengesticht te Medemblik was de zaak waarvoor hij December 1905 terecht stond. Hij had toen n.l. geschoten op den Heer S., leeraar aan de Landbouwschool te Wageningen. Bij het verhoor voor den rechter-commissaris bleek, dat K. den Heer S. verweet, dat hij op diens aanraden op de school te Wageningen gekomen was, daar er voor hem toch geen vooruitzicht was. Later verklaarde K. (20 Dec. 1905) dat hij vroeger vergeten had op te geven, dat S. meermalen als hij hem (K.) zag, zoo'n raren lach over zich kreeg, en zulks zag hij ook op den bewusten 4den December en dit was 't wat hem (K.) voornamelijk zoo kwaad maakte. Door Dr. C. H. SISSINGH en Dr. VAN ERP TAALMAN KIP, werd toen een rapport (1) uitgebracht omtrent beklaagdes verstandelijke vermogens, waaruit wij het volgende ontleenen. Patient sukkelde aan asthma, ging van 6—14 jaar op de lagere school, bleef 2 × zitten, rekt zichzelf tot de middelmatigen, doch wijt het blijven zitten aan zijn leermeester, die de pik op hem had, omdat hij woorden gehad had met zijn jongste zuster. Op aanraden van den Heer S. ging hij in 1896 naar de voorbereidende klasse van de Land- en Tuinbouwschool, 'n paar jaar later naar de Tuinbouwschool, liep den tweejarigen cursus in 3 jaar af. K. antwoordt beslist, duidelijk en kortaf op alles, als hij iets niet weet, zegt hij dat weet ik niet, of dat kan ik U niet zeggen, vertoont geen onzekerheid of gebrek aan (2) twijfel, is voor zoover controleerbaar, betrouwbaar. Dit alles geldt voor vragen, betrekking hebbend op voorvallen tot Augustus 1903. Vraagt men hem, waarom hij geen werk zoekt in dien tijd (n.l. nadat eene aanstelling als tijdelijk amanuensis geëindigd was), dan antwoordt hij eerst: „pijn in maag en rug”, doch wijst men hem er op, dat dit geen reden is, dan zegt hij, dat hij er ook geen zin in had, 'n ondergeschikte betrekking te bekleeden. Andere vragen in dien geest worden niet of ontwijkend beantwoord. Men roert hier 'n punt aan waar hij liever niet over spreekt. Omtrent de motieven van den aanval op S. zegt K., dat hij niet het plan had hem aan te vallen, doch boos werd, omdat S. hem uitlachte, en wel hem daarom uitlachte, omdat hij door S.'s raad tegen zijn zin naar de Tuinbouwschool gegaan was. K. was gedwarsboomd in zijn carrière en S.'s raad opzettelijk gegeven om hem te dwarsboomen. Bij den directeur der Landbouwschool vermoedt hij geen boos opzet, maar voegt er aan toe: „hij had mij geen raad hoeven te geven, hij wist toch wel wie ik was.”

(1) Zie Bijlage B.

(2) ?

Er blijkt nu, dat K. meent van Napoleon af te stammen, dit had S. geweten, en daarom wilde deze hem zijn carrière doen misloopen. Bij bespreking van dit idee en het ontstaan daarvan, merkt men dat het voor K. geen idee maar een feit is, dat ook deskundigen bekend moet zijn, want iederen weet het, iedereen spreekt erover. Het onderzoek naar verdere functies was ook toenmaals niet mogelijk, want reeds op de vraag hoeveel is 9×18 ? antwoordt K.: ik heb geen lust rekensommetjes te maken. De deskundigen komen dan tot de diagnose paranoia en beschouwen K. in het volkomen bezit zijner verstandelijke vermogens, zolang men zijn waanideeën buiten spel laat. Roert men zijn ziekelijke ideeën aan, dan merkt men een ongelooflijk gebrek aan kritiek daar alles overheerscht wordt door een foutief idee, een waan die in de zieke hersenen van een lijder heeft zitting genomen. Omtrent de quaestie van simulatie zeggen deze deskundigen nog: K. had reeds tegenover zijn zuster de vrees uitgesproken, dat men hem gek zou verklaren, een vrees die zeer begrijpelijk is, daar hij helder genoeg is, om in te zien, dat bij krankzinnigverklaring de vrijheidsberoving van langen duur zou zijn. Verder zou hij die simuleert, zijn waanideeën bij voorkeur uiten, terwijl K. juist tegenzin vertoont, om over dien waan te spreken.

Daarna werd K. 12 Februari 1906 in het krankzinnigengesticht te Medemblik opgenomen, vertrok 24 Februari 1907 van daar op proef, werd 15 April 1907 hersteld ontslagen. Ook daar waant hij zich Napoleon, weigert te zeggen, hoe hij dat weet, bedreigt den directeur, voortdurend toezicht is noodig. Hij wil niet werken, schrijft zijn ouders, dat hij zeker weet, dat „wij” van Napoleon afstammen, weet zeer goed, dat hij als jongen met zijn vader bij koning Willem was, de koningin-moeder deed zeer veel moeite hem aan 't hof te krijgen, dat is door schurkenstreken mislukt. Hij schrijft een brief aan de koningin, waarin hij haar om een tête à tête verzoekt, onderteevend Napoleon de Bonaparte (K.). Hij is traag, lusteloos, vertoont weinig energie, voert zoo goed als niets uit; de oude waanideeën blijven bestaan. Hij vertrekt naar zijne ouders op 24 Februari 1907, wordt 15 April 1907 hersteld ontslagen, omdat zijne ouders in hunne brieven steeds melden, dat hun zoon is als voor zijne ziekte, en dat zij op definitief ontslag aandringen, opdat hij naar Amerika emigreere.

Na dit ontslag schrijft hij 22 April 1907 een brief naar een vriend T., waarin hij zegt, dat hij de geneesheeren te Medemblik niet bedankt heeft, gelijk zijne ouders wilden, omdat zij hem 'n jaar gevangen gehouden hebben, dat hij zijn plan naar Amerika te gaan overboord gegooid had. Hij zegt verder dat T. zeker wel zal weten waarom hij te Medemblik was, n.l. omdat hij ('t geen hij zeker weet) wie hij was, en alles wat daaraan vast zit niet wilde loochenen. Hij deelt verder mede, dat H. M. de Koningin eerst met een ander getrouwd zou zijn, en die persoon is hij; dit is voor hem altijd geheim gehouden, doch is hem toch voor eenige jaren ter oore gekomen. Zijn eerste plan om naar Amerika te gaan, vatte hij op, omdat de koningin blijkbaar aan zijn verzoek geen gevolg wilde geven, en onder deze omstandigheden wilde hij niet langer in Europa zijn. Doch in de maatschappij teruggekeerd is hij van gedachten veranderd, hij heeft niet voor niets een jaar in de bazar voor imitatiekrankzinnigen doorgebracht, wat zouden zij in hun vuistje lachen, als hij naar Amerika ging. Neen hij wordt militair en zal al het mogelijke doen, om die positie in te nemen, die hem toekomt, en die hij zou bekleeden, als hij niet zoo gemeen bedrogen was. Verder wil men hem weer in aanraking brengen met een zeker meisje „zooals hij wel merkt”, maar hij wil niets met haar uit te staan hebben.

Deze brief werd aanleiding dat hij 25 Juni 1907 te Groot Graffel (Warnsveld) opgenomen werd, op aanvraag van den officier van justitie.

Hij slaat dadelijk na zijne opname een hoogen toon aan, beroept zich op zijn rechten als vrij burger, weigert inlichtingen te geven over zijn waandenkeelden, de aanleiding tot zijne vroegere en hernieuwde opname in een krankzinnigengesticht, blijft dit ook volgende dagen weigeren, het is nu de tweede maal, zegt hij, dat hij daarvoor in een gesticht komt, hij heeft er zooveel verdriet van gehad, dat hij weigert er een woord meer over los te laten.

Hij is steeds ontevreden, moppert over alles, de behandeling, het eten, de dekens, ontkent zijn waandenkeelden niet, maar weigert er over te spreken.

In Augustus verklaart hij spontaan dat hij zijn waandenkeelden heeft laten varen, dat er dus geen reden is hem langer hier te houden, zet zijn waandenkeelden vrij uitvoerig uiteen, vertellend hoe bij hem, door mededeeling van een ongenoemde, door de bekentenis zijner moeder en zusters, door den betekenisvollen samenloop van allerlei omstandigheden, de overtuiging gevormd werd, dat hij van hoogen afkomst was, afstammend van Napoleon, recht had op den Franschen troon, dat hij bestemd was om met de koningin te trouwen. Zijn ziekteinzicht blijft geheel ontbreken, hij houdt zich steeds voor verongelikt, zijn verblijf hier onrechtvaardig; toch blijft hij met groote zelfoverwinning zijn waandenkeelden dissimuleeren. Hij ontsnapt, waarbij hij geheel onverhoeds een man, die op het land aan het werk was, aanvalt. Teruggebracht ontkent hij dien aanval, heftig scheldend op de politie die voor een stuiver 'n valschen eed doet.

Hij is zeer agressief bij het naar bed brengen, trapt en slaat.

Hoewel hij zijn waanideeën blijft dissimuleeren, is hij zeer achterdochtig en onbetrouwbaar, ziet laag neer op anderen, is ook tegenover het personeel zeer uit de hoogte, tracht de voorschriften te ontduiken, blijft een gesloten hautaine persoonlijkheid, zeer prikkelbaar, en ontziet geen leugen om zijn verkeerd optreden goed te praten, en blijft hoewel hij zegt zijn waanideeën te hebben laten varen zich gedragen als een hautaine paranoicus met geheel gebrek aan ziekteinzicht, zoo zegt hij nog in Februari 1909 dat hij reeds in Medemblik zijn waanideeën had laten varen. Toen hem er op gewezen werd, dat hij na dit ontslag nog beheerscht werd door dit waanidee, wat bleek uit zijn willen dienstnemen, om tot de hem komende positie (echtgenoot van de koningin) te komen, antwoordt hij, dat hij dit willen dienstnemen niet zoo vreemd vond, ofschoon hij toegeeft, dat hij zonder dit bijoogmerk daartoe nooit gekomen zou zijn. Later zegt hij o. a. dat zijn willen dienstnemen de proef op de som was, en dat hij zijn waandenkeelden wel verloren zou hebben, als die proef verkeerd was uitgekomen.

Hij blijft lijden aan zelfoverschatting, werkt slecht en weinig, groet niet, weigerde o. a. in Mei 1909 een feestsgaer, aangeboden ter gelegenheid van de geboorte der prinses, geeft als motief op dat het toch een ondergeschoven kind is.

In Maart 1910 gaat patient die de laatste maanden steeds rustig werkzaam geweest is, op proef naar huis en wordt 30 Juni 1910 onhersteld ontslagen.

Hetgeen bovenstaande ons leert bevestigt de diagnose paranoia gesteld door de deskundigen Dr. VAN ERP TAAALMAN KIP en Dr. SISSINGH. Zeker bestaat bij beklagde de ontwikkeling van waanideeën volgens een bepaald systeem, waarvan de feiten, die hem eerst in aanraking brachten met den

strafrechter, en later zijn opname in Groot Graffel noodzakelijk maakten als een direct gevolg te beschouwen zijn, logisch van elkander afgeleid kunnen worden. Hij stamt af van Napoleon, iedereen weet dit, ook de heer S., deze wil hem dwarsboomen, lacht omdat hem dit gelukt is op geheimzinnige wijze. Hij is de oorzaak dat zijn carrière mislukt is, heeft daarop ingewerkt door expresselijk verkeerd zijn plaatsing op de land- en tuinbouwschool te bevorderen.

Zijn in dienst willen treden is gevolg van hetzelfde waanidee, hij de afstammeling van Napoleon zal, eenmaal in dienst zijnde, in de gelegenheid zijn, zijn rechten krachtens zijn afstamming te doen gelden, en zodoende de positie kunnen innemen, die hem toekomt.

In hoeverre het feit, waarvoor K. thans terechtstaat (desertie) ook als een direct uit zijne ziekte voortkomende handeling te beschouwen is, is niet met zekerheid te zeggen. Daartoe ontbrak ons de gelegenheid ons met K. te onderhouden, om zodoende te weten te komen, welke overwegingen met zijn waanidee verband houdend, hem tot deze daad geleid hebben.

Dat hij echter nog steeds beschouwd moet worden als een lijder aan paranoïa staat voor deskundigen vast. Paranoïa toch is een chronisch voortschrijdende ziekte en is van beterschap bij die ziekte geen sprake. Het dissimuleeren van de waanideeën kan niet als zoodanig beschouwd worden; de paranoïcus, als hij tenminste de kracht daartoe heeft, dissimuleert zijn waanideeën indien hij daarin zijn voordeel ziet (ontslag uit het krankzinnigengesticht) doch blijft voor zich zelf onwrikbaar daaraan vasthouden.

Dat echter K. ook in het tijdstip Januari—Maart 1912 nog geheel beheerscht wordt door zijn paranoïstische waanideeën, daarvoor zijn genoeg aanwijzingen. Hij schrijft brieven aan den auditeur-militair geteekend prins Napoleon Bonaparte, eveneens aan den luitenant-kolonel (commandant der Koloniale Reserve), eischt daarin binnen 24 uur zijn invrijheidstelling, vindt den Krijgsraad onbevoegd van zijn zaak kennis te nemen, zegt dat hij niet K. heet, dat de Krijgsraad wel zal weten hoe hij heet, 't geen iedereen in Amerika weet, dat er oorlog zal komen, als hij zijn naam noemt.

Hij is in het Huis van Bewaring tegen het mindere personeel gewoon, ontoegankelijk voor de regenten en de geneesheeren, wil met laatstgenoemden niet te doen hebben, blijkbaar omdat hij zich gezond beschouwt; hij wordt agressief en lastig, antwoordt niet, is hooghartig en brutaal in zijn optreden tegen de regenten, den directeur en den geneesheer, en wordt door den geneesheer van het Huis van Bewaring (2de ondergeteekende) op grond van krankzinnigheid zijn plaatsing te Medemblik bewerkstelligd.

Dat hij tijdens het vervoer tegen de rijksveldwachters zegt, wel te weten K. en niet Napoleon te zijn, wordt door ons dan ook als een herhaling van zijn dissimulatie, zooals hij die te Groot Graffel (waar het geen strafzaak gold) vertoonde, beschouwd.

ARNHEM, 2 April 1912.

(w.g.) Dr. TH. J. H. SNIJDERS.

(w.g.) H. S. VAN DER STEMPEL.

BIJLAGE B.

Ondergeteekende Dr. C. H. SISSINGH en Dr. M. J. VAN ERP TAALMAN KIP. geneeskundigen te Arnhem, aan wien door den Heer Rechter-Commissaris der Arrondissements-Rechtbank te Arnhem was opgedragen, een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van K., gedetineerd wegens poging tot moord,

hebben om aan die opdracht te voldoen:

- 1°. kennis genomen van de stukken, op het door genoemden K. gepleegde delict betrekking hebbende,
- 2°. inlichtingen ingewonnen bij verschillende personen omtrent de persoon van K.,
- 3°. zoowel afzonderlijk als gezamenlijk K. bezocht, met hem gesproken en hem geneeskundig onderzocht.

Op grond van de aldus bijeengebrachte gegevens kunnen ondergeteekenden het volgende mededeelen:

A N A M N E S E.

K., geboren 2 Januari 1882 te Wageningen is op één na het jongste van 9 kinderen, waarvan er 5 overleden zijn. Die 5 zijn alle jong gestorven; van de 4 nog in leven zijnde is de thans in onderzoeking zijnde de jongste; de 3 anderen zijn zusters, alle gezond.

De ouders van K. zijn nog in leven, \pm 65 à 67 jaar oud en gezond; de vader is voerman, de moeder was vroeger baker. De grootvader van vaderszijde is in een krankzinnigengesticht opgenomen en daar gestorven; ook een nichtje, dochter van moeders zuster, is krankzinnig; overigens zouden in de familie noch krankzinnigheid, noch zenuwziekten voorkomen.

Omtrent het vroegere leven van den delinquent kan het volgende worden medegedeeld: hij heeft als kind gesukkeld aan asthma; bezocht de lagere school van zijn 6de tot 14de jaar, is tweemaal blijven zitten. Hieromtrent zegt hij zelf, dat hij tot de middelmatige leerlingen hoorde, doch dat het blijven zitten veroorzaakt werd door zijn leermeester, die de pik op hem had, omdat hij woorden had gehad met zijn jongste zuster.

Als jongen was hij in zich zelf gekeerd, liep veel te denken en had nooit kennissen.

In 1896 ging hij naar de voorbereidende klasse van de tuin- en landbouwschool. Hij had daar geen lust in, doch dit geschiedde op aanraden van den heer S., met wien zijn moeder over haar zoon had gesproken. Een jaar later ging hij naar de tuinbouwschool, waarvan hij den tweejarigen cursus afliep in drie jaar, daar hij het eerste jaar bleef zitten. Na het eindexamen (Juni 1900) was hij een paar weken in de praktijk op de tuinbouwschool; hij meent, dat hij het werk aldaar goed deed, doch dit werd afgebroken, omdat het te weinig loon gaf (f 2 per week). Daarna was hij van Augustus 1900 tot Maart 1901 thuis, zonder werk. Slechts zegt hij in dien tijd de geleerde vakken een beetje te hebben bijgehouden. In Maart 1901 kwam hij op kantoor in de stoomwasscherij te Renkum, waar hij bleef tot Februari 1902. Naar zijn eigen zeggen deed hij zijn werk daar niet goed, daar hij een slechte hand schreef. Hij ging vandaar, waar hij ook naar zijn zin niet genoeg verdiende, (f 4 per week) weg, omdat de directeur der landbouwschool er met hem over gesproken had, dat hij een amanuensis noodig had in de scheikunde. Inderdaad gaat hij in Februari 1902 naar het scheikundig laboratorium, doch daar hij het

werk, dat hij daar te doen had, nog te leeren had, voorloopig als volontair. Echter blijft hij volontair gedurende een jaar. Dit berustte daarop, dat het suikerlaboratorium waarvoor men een amanuensis noodig had, een nieuwe inrichting was, en de inrichting daarvan ongeveer een jaar later plaats had, dan gedacht was. Toen nu de tijd voor het in gebruik nemen van het suikerlaboratorium daar was, bleek, dat de directeur dier inrichting zelf een candidaat op het oog had, zoodat daardoor K.'s kans verviel. Daar echter de persoon, die de betrekking zou krijgen, niet dadelijk in dienst kon treden, werd K. tijdelijk als amanuensis aangesteld en bleef werkzaam tot Augustus 1903.

Omtrent zijn werk in dien tijd zegt hij zelf te gelooven, dat hij niet ongeschikt was voor de betrekking: in elk geval is hem dat nooit ronduit gezegd. Wel vindt hij, dat men hem te veel liet loopen, dat men zich te weinig met hem bemoeide. In Augustus kwam hij thuis en bleef daar zonder werk, zonder moeite te doen voor eenige andere betrekking.

Hij had niet veel lust iets anders te doen, wat hij o. a. verklaart, doordat hij veel last had van pijn in zijn rug en zijn maag.

STATUS PRAESENS.

K. is een gezond uitziend, vrij goed gebouwd jong mensch, waarvan bij lichamelijk onderzoek zeer weinig bijzonders opvalt. De polsslag is regelmatig, ± 80 slagen per minuut. De pupillen reageeren op licht. De reflexen aan de bovenste extremiteiten zijn aanwezig, hoewel zwak; de kniereflexen eveneens beiderzijds aanwezig, gelijk, niet zeer sterk. Met den dynamometer knijpt hij rechts 90, links 63. Bij het onderzoek met een speld blijkt een algemeene hyperalgesie (overgevoeligheid voor pijn) te bestaan.

Tegenover het weinig belangrijke van het lichamelijk onderzoek, dat alleen de overgevoeligheid voor pijn als positieve afwijking geeft, staat nu het belangrijke resultaat van het psychisch onderzoek, dat thans volgt.

Wanneer men K. vraagt naar zijn vroeger leven, zijn familie enz. krijgt men steeds een zeer duidelijk antwoord.

Hij geeft zijn antwoorden zonder veel omhaal van woorden, eerder wat kort, dan wijdloopig. Vraagt men hem naar fijne bijzonderheden, b. v. naar de juiste opeenvolging van al zijn broers en zusters, ook die, welke op geen jeugdigen leeftijd gestorven zijn, dan krijgt men tot zekere hoogte besliste en duidelijke antwoorden, tot ergens de grens van zijn weten bereikt wordt en hij even beslist antwoordt: „dat weet ik niet” of „dat kan ik u niet met zekerheid zeggen”. In het kort hij vertoont noch overdreven onzekerheid in zijn antwoord, zooals sommigen aan ziekelijken twijfel lijdende personen, noch een bijzonder gebrek aan twijfel, zooals dat bij sommige imbecillen soms voor den dag komt en zich uit in het antwoorden op vragen, waarvan zij niets weten, met een beslistheid, alsof zij volkomen op de hoogte zijn. Zijn geheugen voor de gewone voorvallen in zijn leven blijkt niet slecht te zijn, want hij weet vrij precies alles mede te deelen, wat hem wordt gevraagd, en geeft de gevraagde bijzonderheden, voor zoover zij door navragen bij anderen zijn te controleeren, geheel volgens de waarheid weer. Ook kan opgemerkt worden, dat hij de antwoorden op alle gestelde vragen geeft zonder eenige terughouding.

Dit alles geldt voor alle vragen betrekking hebbende op gebeurtenissen tot Augustus 1903. Eerst bij het onderzoek naar feiten na dien tijd krijgt men niet alledaagsche antwoorden.

Wanneer men hem vraagt, waarom hij na Augustus 1908 (den tijd, waarop zijn tijdelijke aanstelling als amanuensis eindigde) geen ander werk meer gezocht heeft, dan verklaart hij dit eerst door te zeggen, dat hij veel last had van pijn in zijn rug en zijn maag, doch wanneer men hem er dan op wijst, dat dit toch geen reden is, om in het geheel niets te doen, dan zegt hij, „dat hij ook geen zin meer had, een ondergeschikte betrekking te bekleeden”.

Eenige vragen, waar hij dan wel zin in had, waartoe hij dan meende geschikt te zijn, dat geen ondergeschikte betrekking was, worden niet beantwoord, of ontwijkend beantwoord op een dergelijke wijze, dat het duidelijk is, dat men hier een punt aanroert, waarover hij liever niet spreekt.

Een onderzoek naar het motief van den aanval op den heer S., levert het volgende resultaat:

K. kwam niet bij den heer S. met het plan, hem aan te vallen, doch werd boos, omdat de heer S. lachte en wel hem uitlachte, omdat hij (nl. de heer S.) door zijn advies aan K.'s moeder had teweeggebracht, dat deze tegen zijn zin naar de tuinbouwschool was gegaan en daardoor was gedwarsboomd in een andere carrière, die K. zich had voorgesteld. Dit advies van den heer S. was volgens K.'s oordeel opzettelijk gegeven met het doel K. te dwarsboomen.

Hij is niet zoo overtuigd van boos opzet bij den directeur der landbouwschool. Wel vindt hij, dat deze hem eerder had kunnen waarschuwen, toen het met het suikerlaboratorium niet ging, doch hij twijfelt er aan, of dit boos opzet was of niet. Maar toch voegt hij er aan toe, hij had mij in het geheel geen raad behoeven te geven, want hij wist toch ook wel, wie ik was.

Toen hem daarop wordt gevraagd „wie was je dan?”, zegt hij „dat zal u wel weten” en op de opmerking „ja, K. natuurlijk”, lacht hij veelbetekenend en zelfgenoegzaam doch zegt niets. En vervolgens op de vraag „meen je dan nog verder iets te zijn”, zegt hij „U zult wel weten, van wien ik afstam”, en vervolgens op de wedervraag „van wien dan?": „van Napoleon”.

Dit had de heer S. geweten en daarom wilde deze hem zijn carrière doen misloopen. Hij had in dienst willen gaan, had daar thuis ook wel eens over gesproken, doch zijn ouders waren er beslist tegen.

Een tegenwerping tegen de meening omtrent zijn afstamming van Napoleon maakt volstrekt geen indruk en wekt slechts uitingen op als: „Mijn geheele leven had anders kunnen zijn. Ik weet, dat ik van Napoleon afstam”.

Herhaalde pogingen om hem te doen vertellen, hoe hij aan die meening gekomen is, bewijzen wel de absolute vastheid van zijn geloof, doch brengen hem niet tot mededeelzaamheid. Hij heeft geen lust daarover iets te zeggen, vindt dat niet noodig, glimlacht daarbij geheimzinnig en met een gezicht, waarop duidelijk het bewustzijn zijner hoogheid is uitgedrukt.

Wanneer men hem aan het spreken tracht te krijgen door zelf te raden naar de wijze, waarop hij aan zijn voorstelling is gekomen, in de hoop, dat hij zich zal laten verleiden tot tegenspraak eener verkeerde hypothese, dan gelukt dit slechts gedeeltelijk.

Er op wijzend, dat een dergelijk idee ontstaan kan of langzamerhand, als product van langdurig denken over iets, of plotseling als ingeving, valt hij reeds bij het woord „idee” dadelijk in de rede met den uitroep: „het is geen idee, het is een feit”, en zegt vervolgens: „het behoeft niet als een eigen gedachte te ontstaan, het kan ook meegedeeld worden, maar ik zeg niet, dat dat het geval is geweest”. En als men voort gaat „die

mededeeling kan b.v. in een droom plaats hebben”, zegt hij weer: „het kan ook door *iemand* meegedeeld worden, doch ik zeg niet, dat het zoo gebeurd is”. Meermalen ook geeft hij te kennen, dat het feit zelfs aan ons natuurlijk ook bekend is, „want iedereen weet het, iedereen spreekt er over”.

Een systematisch onderzoek van enkele zijner psychische functies stuit op bezwaren, daar hij reeds bij het stellen van de eerste vraag „hoeveel is 9×18 ?” antwoordt: „ik heb geen lust rekensommetjes te maken”.

DIAGNOSE.

Op grond van de hierboven beschreven feiten is het zeer gemakkelijk de diagnose te stellen van de psychische ziekte, waaraan K. lijdende is. Zijn mededeeling, dat hij afstamt van Napoleon wijst vóór alles op de mogelijkheid, dat men te doen heeft met een lijder aan Paranoïa, en al wat bij het psychisch onderzoek van K. voor den dag kwam, bevestigt dit vermoeden.

De Paranoïa, een ziekte, waarbij met betrekkelijk behoud van de eenvoudige psychische functies (feitenkennis, geheugen, zelfs oordeel, voorzover het niet met de waanideeën te maken heeft) zich ontwikkelt een zoogenaamd waansysteem, dat of uitsluitend in de richting van den vervolgingswaan of in dat van den groothediswaan wordt uitgewerkt, meestal echter van beide richtingen eenige elementen vertoont, onderscheidt zich van bijna alle andere psychische ziekten daardoor, dat men langen tijd met den Paranoïcus spreken kan, zonder iets van zijn ziekte te bemerken. Zoolang men maar niet zijn waan aanraakt, schijnt hij normaal, of althans niet zeer afwijkend.

Aan deze essentiele kenmerken der Paranoïa voldoet K. volkomen. Hij is een klassieke representant dezer betrekkelijk zeldzame, maar toch in zijn klinische eigenaardigheden zoo goed bekende ziekte. In de eerste plaats vertoont hij de beschreven eigenschap van den Paranoïcus, voorzover hij den indruk maakt van in het volkomen bezit zijner geestvermogens te zijn, zoolang men zijn waanideeën buiten spel laat. Men kan uren met hem spreken over zijn vroeger leven, over de plaats, waar hij zich thans bevindt, in het kort over alles, wat niet betrekking heeft op de laatste $1\frac{1}{2}$ jaar ongeveer, zonder dat iets abnormaals aan hem opvalt. Daarbij maakt hij een vrij verstandigen indruk. Geheel anders is het beeld, dat hij vertoont, wanneer men zijn ziekelijke ideeën aanroert. Dan komt voor den dag een ongelooflijk gebrek aan kritiek, daar alles overheerscht wordt door één foutief idee, een waan, die in de zieke hersenen van den lijder heeft zitting genomen, zonder dat hij weet vanwaar die gedachte is gekomen. Die waan, die het gezonde denken geheel aan zich zal gaan onderwerpen, belet het opkomen van elke tegenvoorstelling. Twijfel is niet mogelijk voor den Paranoïcus, die zijn waan eenmaal heeft. „Het is geen idee, het is een feit”. Gewezen op de tegenspraak, dat hij de zoon is van den voerman K., en daarom niet de afstammeling Napoleon kan zijn, is de Paranoïcus zonder eenige aarzeling klaar met zijn antwoord. En dit antwoord is, uitgaande van den vooropgezetten waan, als een feit, ook volkomen logisch. Hij zelf is de afstammeling van Napoleon, hij is de zoon van zijn vader, ergo is ook zijn vader een afstammeling van Napoleon.

Hoe nu verder die afstamming van den voerman K. van Napoleon in elkaar zit, weet hij niet. Hij spreekt dit gebrek aan kennis uit met dezelfde kalme en berusting, waarmee een geleerde erkent, dat hij de oplossing

van een wetenschappelijk probleem op dit oogenblik nog niet heeft. Doch evenals hem reeds meegedeeld is, dat hij de afstammeling van Napoleon is, zoo ook zal hem mettertijd wel meegedeeld worden, hoe dat precies in elkaar zit. Ook wat hij verder zal gaan doen, wat zijn toekomst zal zijn, weet hij nog niet. Hij acht het niet onmogelijk, dat een troon voor hem bestemd is, welke weet hij echter niet; ook is het duidelijk dat dit hem weinig onrust veroorzaakt. Wie gelooven, haasten niet, is ook hier toepasselijk en hier meer dan bij iemand anders, want onder geen vorm is een vaster geloof, een inniger, onwankelbaarder overtuiging bestaanbaar dan de waan van den typischen Paranoïst vormt.

Die waan heeft bij K., zooals meestal twee zijden, die van grootheid en die van vervolging. Het is de laatste, die aanleiding gaf tot de daad in quaestie. Iedereen toch wist, dat K. afstammeling van Napoleon was, en dat hem een bijzondere loopbaan was beschoren. Daarin wilden verschillende personen hem dwarsboomen en onder deze stond de heer S. bovenaan. Deze heeft opzettelijk den raad gegeven tot het gaan naar de tuinbouwschool, en toen K. hem komt bezoeken, ziet hij dezen lachen, wordt boos en valt zijn vijand aan.

Ook de ontwikkeling van K's ziekte is volgens de ons ter beschikking staande gegevens duidelijk. Hij is altijd een vreemde jongen geweest, teruggetrokken, zonder kennissen, geneigd tot peinzen, niet gemakkelijk leerend.

Hij gaat naar de tuinbouwschool, heeft daar slechts matig succes, is niet geschikt voor het werk aan de stoomwasscherij, ook als amanuensis aan de landbouwschool loopt het hem tegen, hetzij door eigen ongeschiktheid, hetzij door omstandigheden. Zoo komt hij in Augustus 1903 buiten werk, ongelukkig zich voelend, zijn ongeluk wijtend aan anderen. Niets doende, ontwikkelt zich meer en meer zijn neiging tot peinzen, zijn afkeer van arbeid. Aldus ondergaat hij naar zijn eigen beschrijving, ongeveer 1½ jaar geleden een verandering: sinds dien tijd toch is de sufheid weg, waaraan hij te voren leed en denkt hij gemakkelijker, maar ook sinds dien tijd heeft hij geen lust meer eene ondergeschikte betrekking te bekleeden. Die tijd, ongeveer 1½ jaar geleden, waarop zijn sufheid verdween en hij gemakkelijker ging denken, is zonder twijfel de periode geweest van de definitieve ontwikkeling der Paranoïa waarvan de incubatietijd, gekenmerkt door dien eigenaardigen toestand van „Ratlosigkeit" plaats maakte voor de zekerheid, den vasten waan van den lijder, die voor het vervolg in zijn waan bevangen is en blijft. In dien tijd is het ook, dat hij voor het eerst tot de wetenschap is gekomen, dat hij een afstammeling van Napoleon was, en wanneer men bedenkt, dat hij zich ontvallen liet à propos van de vraag, hoe hij tot die wetenschap was gekomen „het kan ook door iemand meegedeeld worden", en bij een andere gelegenheid zegt: „U weet het ook wel, want iedereen wist het, iedereen sprak er over", dan kunnen we hier met een waarschijnlijkheid, die haast zekerheid genoemd mag worden, concluderen, dat ongeveer 1½ jaar geleden voor het eerst bij K. gehoorschallucinaties zijn opgetreden, waardoor hij tot zijn waanidee kwam, en dat, sinds deze gehoorschallucinaties zich hebben herhaald, meermalen zijn voorgekomen, en aldus bij K. de overtuiging groeide, dat iedereen het wist, omdat hij er iedereen over hoorde spreken.

Zoo was eenmaal de kiem der ziekte ontstaan, en toen heeft zij zich verder ontwikkeld op de gewone manier, d. i. door terugredeneering. De feiten waren eerst: „ik ben een afstammeling van Napoleon en iedereen in mijn omgeving weet het". En nu breidden zich de ziekelijke voorstellingen aldus uit: „Iedereen weet het, ook de heer S. Misschien weten ze het al

„lang, misschien wist de heer S. het al lang. Deze heeft mij een verkeerden raad gegeven, waardoor ik een verkeerden kant ben opgegaan; hij heeft daardoor mijn carrière belemmerd; hij heeft dien raad opzettelijk gegeven om mijn carrière te belemmeren”.

Een dergelijke overtuiging voert noodzakelijk tot ontstemming en wordt motief tot handelen; hij gaat naar den heer S., overtuigd dat deze zijn kwaadwillende vijand is, ziet op zijn gezicht of meent op diens gezicht te zien een lachenden trek, die voor hem het duidelijke bewijs is, dat de heer S. zich verheugt over wat hij hem aangedaan heeft, wordt driftig en schiet.

Zoo is de daad een onmiddellijk gevolg van zijn ziekelijke voorstellingen.

Het is slechts volledigheidshalve dat ondergeteekenden het de moeite waard vinden, de vraag te stellen, of hier simulatie in het spel zijn kan. In de eerste plaats moet hieromtrent opgemerkt worden, dat K. tegenover een zijner zusters reeds de vrees heeft uitgesproken, dat men hem „gek” zou verklaren, een vrees die zeer begrijpelijk is, daar hij helder genoeg is om in te zien, dat bij krankzinnigverklaring hoogstwaarschijnlijk zijn vrijheidsberoving van zeer langen duur zal zijn.

Doch van veel meer belang is het, dat simulatie hier volstrekt onmogelijk is. De verschijnselen, die blijkens K.'s mededeelingen bestaan, vormen het volledige beeld der Paranoïa en kunnen niet in een dergelijke volkomenheid gesimuleerd worden.

De tegenzin juist om over den waan te spreken, die gedurende jaren meestal bestaat, is zoo typisch van deze aandoening; hij die simuleerde, zou bij voorkeur zijn waanideeën uiten. Comedie te spelen op een dergelijk volmaakte wijze, is niemand gegeven en zou bovendien vooropzetten een zoo uitgebreide en grondige kennis van Psychiatrie, als bij niemand verondersteld kan worden, die geen vakman is. En zelfs een vakman zou, als hij het wilde, een dergelijke ziekte, hoe goed ook aan hem bekend, niet zoo natuurgetrouw kunnen nabootsen.

CONCLUSIE.

Het te voren gezegde kunnen ondergeteekenden aldus samenvatten:

- 1^e. K. lijdt aan een chronische psychose, en wel aan Paranoïa.
- 2^e. Het door K. gepleegde delict is te beschouwen als een direct uitvloeisel zijner ziekelijke voorstellingen, speciaal als een gevolg van zijn waan, dat de heer S. opzettelijk hem heeft trachten te dwarsboomen in de voor hem weggelegde bijzondere loopbaan.
- 3^e. Als het gevolg van dit direct verband tusschen K.'s ziekte en de daad in quaestie, is K. als geheel ontoerekenbaar voor die handeling te beschouwen.
- 4^e. Met het oog op het groote gevaar, dat K. oplevert voor de maatschappij, daar herhaling van een dergelijke handeling, hetzij ten opzichte van den heer S., hetzij ten opzichte van een ander zeer stellig te vreezen zou zijn, is zijn opname in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen noodzakelijk.

(get.) M. J. VAN ERP TAALMAN KIP.

(get.) Dr. SISSINGH.

ARNHEM, 4 Febr. 1906.

Krijgsraad

in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 17 September 1912.

Geaprobeerd door het H. M. G. 24 September 1912.

President: Luitenant-Kolonel Jhr. H. M. v. D. GOES.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN en de Luitenants
W. VAN INGEN SCHOUTEN, C. C. PELS RIJCKEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS
en W. A. BOSWIJK.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Wanneer voor eene bepaalde categorie van miliciens oproeping bij name is voorgeschreven, behoort een milicien van die categorie, die niet voldoet aan eene oproeping, waarbij hij niet met name is genoemd, te worden vrijgesproken.

DE AUDITEUR-MILITAIR IN HET DERDE MILITAIRE ARRON- DISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien enz.

Gehoord enz.

Overwegende dat Z., oud 28 jaar, milicien-korporaal bij het Regiment Genietroepen, in garnizoen te Utrecht, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld, ter zake:

dat hij verlofganger zijnde van de Nationale Militie lichting 1904 niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping van den burgemeester van Rotterdam van 27 Maart 1911 om van 16 tot 26 Augustus 1911 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen bij zijn korps het Regiment Genietroepen te Utrecht, voortdurend afwezig is gebleven en zich te Utrecht op 3 Augustus 1912 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft aangemeld aan de Geniekazerne;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd uittreksel uit het Stamboek van het Regiment Genietroepen, beklaagde op 16 Maart 1904 is ingedeeld als loteling van de lichting van 1904 bij het Regiment Genietroepen en laatstelijk op 14 September 1907 is gesteld in het genot van groot verlof;

Overwegende dat aan beklaagde op 17 Maart 1904 na zijne inlijving is medegedeeld dat hij onder de militaire tucht staat; dat die mededeeling blijkt uit de ten processe aanwezige aan beklaagde voorgehouden acte van voorlezing der krijgsartikelen, opgemaakt te Utrecht 17 Maart 1904 door den officier J. C. HARDEMAN en den onderofficier A. G. FÖRCH; dat beklaagde bekend heeft toen aldaar die acte te hebben onderteeekend, na voorlezing der krijgsartikelen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde verlofpas afgegeven te Utrecht 14 September 1907 door den Commandant van het Regiment Genietroepen, aan beklaagde behorende tot de 2de compagnie 2de bataljon

verlof is verleend tot nadere oproeping; dat deze verlofpas op 12 October 1907 is gezien door den burgemeester van Rotterdam voor aankomst van beklagde in die gemeente en daarop geen visum voorkomt van dien ambtenaar voor vertrek uit die gemeente;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij beschikking van 28 Februari 1911 afdeling Militie en Landweer (M) n°. 257, ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 7 Februari 1911 n°. 24 heeft bepaald, dat de verlofgangers der militie, o. a. de telegraafcompagnie lichting 1904, met uitzondering van de milicien-telegrafisten van het Regiment Genietroepen behoorden te worden opgeroepen om van 16 tot 26 Augustus 1911 voor herhalingsoefeningen bij hun korps onder de wapenen te komen; (Rec. Mil. 1911 blz. 175 vgg.);

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd afschrift van de openbare kennisgeving van den burgemeester van Rotterdam van 27 Maart 1911, met een daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe in de gemeente gebruikelijk, de in die gemeente gevestigde verlofgangers o. a. de telegraafcompagnieën met uitzondering van de milicien-telegrafisten, van het Regiment Genietroepen, lichting 1904, aldaar zijn opgeroepen om van 16 Augustus tot 26 Augustus 1911 bij hun korps onder de wapenen te komen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copy missive van Z. E. den Minister van Oorlog dd. 30 October 1911 afdeling Militie en Landweer (M) n°. 200, aan den Commandeerenden Officier van het Regiment Genietroepen, deze is gemachtigd beklagde wegens het niet-voldoen aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, als deserter af te voeren, althans indien hij bij ontvangst daarvan nog niet bij het korps mocht zijn aangekomen;

Overwegende dat blijkens het aangehaalde uittreksel uit het Stamboek beklagde op 1 November 1911, te dier zake, als deserter is afgevoerd;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen dienende bij het Regiment Genietroepen en in garnizoen te Utrecht, onder eede hebben verklaard:

1°. O., sergeant-majoor-administrateur:

Ik herken beklagde als Z. Ik ben sedert 6 Augustus 1911 sergeant-majoor-administrateur bij de 2de telegraafcompagnie Regiment Genietroepen te Utrecht. Beklaagde moest op 16 Augustus 1911 opkomen. Ik heb hem toen niet gezien. Hij heeft zich niet bij de compagnie gemeld vóór 3 Augustus 1912.

2°. M., sergeant 1ste klasse:

Ik was sergeant van de week op 16 Augustus 1911 bij de 2de telegraafcompagnie Regiment Genietroepen te Utrecht. Ik wist dat beklagde dien dag onder de wapenen moest komen. Ik heb hem toen niet bij de compagnie gezien en heb hem absent gemeld. Ik heb hem voor het eerst weer gezien omstreeks 5 Augustus 1912. Ik herken beklagde als Z., milicien-korporaal bij het 2de bataljon Regiment Genietroepen,

en 3°. N., reserve-sergeant:

Van 2 op 3 Augustus 1912 was ik commandant der kazernewacht aan de Geniekazerne te Utrecht. Op 3 Augustus 1912 heeft zich bij mij gemeld als deserter een persoon in burgerkleeren, zich noemende Z. Hij zeide milicien-korporaal der Genie te zijn.

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik beken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt. In het laatst van September 1908 ben ik met toestemming van den Minister van Oorlog naar Amerika gegaan. Ik had verlof tot 1 October 1909. Ongeveer drie maanden vóór dien datum heb ik een verzoek om verlenging

voor één jaar van mijn verlof ingezonden aan het Departement van Oorlog, gevolgd door een tweede, soortgelijk verzoek ongeveer 5 weken vóór 1 October 1909. Op geen van beide verzoeken heb ik iets vernomen; ik bleef echter toch in Amerika omdat de omstandigheden mij daartoe verplichtten. Mijn ouders waren namelijk ook naar Amerika gekomen en ik moest voor hen aanvankelijk zorgen. Later verhinderden werkzaamheden, waarbij ik betrokken was, mijn terugkomst. Op 23 Juli 1912 ben ik naar Nederland teruggekeerd. 2 Augustus 1912 ben ik te Rotterdam aangekomen en heb mij op 3 Augustus 1912 te ongeveer 3½ uur namiddag aan de Geniekazerne te Utrecht vrijwillig aangemeld. Nochtans betwist ik de strafbaarheid van het te last gelegde naardien de oproeping bij name *niet* geschied is, zoooveel mij betreft.

Overwegende hieromtrent, dat op bovenaangehaalde openbare kennisgeving van den burgemeester van Rotterdam van 27 Maart 1911 de oproeping voor zooveel het onderdeel waartoe beklagde behoorde betreft, als volgt is geschied:

LICHTING 1904.

* De Telegraafcompagnieën met uitzondering van de milicien-telegrafisten... 16 Augustus—26 Augustus.

* De milicien-verlofgangers, behoorende tot de met een sterretje aangeduide onderdeelen van korpsen, worden nader bij openbare kennisgeving bij name opgeroepen.

Overwegende dat ten processe is overgelegd een Provinciaal Blad van Zuid-Holland 1911 n°. 27, waarin een brief voorkomt van Z. E. den Minister van Oorlog van 28 Februari 1911 Afdeeling Militie en Landweer (M) n°. 257 aan de Commissarissen der Koningin o. m. behelzende: „Voor „zooover de op te roepen verlofgangers, behoorende tot eenzelfde onderdeel „(compagnie, batterij, eskadron), in gedeelten op verschillende data of in „verschillende plaatsen of garnizoenen onder de wapenen moeten komen, „zullen zij in de openbare kennisgeving der oproeping bij name behooren „te worden vermeld” enz.

Overwegende dat uit een ten processe overgelegden brief van den Commandant van het Regiment Genietroepen van 17 Augustus 1912 n°. 5499 blijkt, dat beklagde blijkens schrijven van den burgemeester van Rotterdam van 24 Augustus 1911 n°. 1404/942 M. Z. niet nader bij name is opgeroepen; dat dit, volgens dit schrijven, niet is geschied, daar zijn ambtgenoot van Nieuw-Beijerland niet had voldaan aan het voorgeschrevene in het 2de lid van art. 82 van het Koninklijk Besluit van 2 December 1901 (*Stbl.* n°. 230) gewijzigd bij dat van 9 Januari 1909 (*Stbl.* n°. 10);

Overwegende dat de omstandigheid, dat beklagde toen nog in Amerika vertoefde, geenszins een beletsel had behoeven te zijn dat met betrekking tot beklagde gehandeld was overeenkomstig bovenaangehaalden brief van Z. E. den Minister van Oorlog, dat, nu de oproeping te zijnen opzichte niet bij name is geschied, hij niet als deserter kan worden behandeld en zal behooren te worden vrijgesproken;

Gezien de artt. 181 Rechtspleging bij de Landmacht en 74 Militiewet 1912;

Verklaart het aan beklagde te last gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem vrij;

Heft op het verband waaronder beklagde zich bevindt na het ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 22 October 1912.

Geapprobeerd door het H. M. G. 29 October 1912.

President: Luitenant-Kolonel D. M. E. DE RIDDER.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN en de Luitenants
W. v. INGEN SCHOUTEN, L. W. A. v. BOXMEER, C. C. PELS RIJCKEN en
W. A. BOSWIJK.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Een milicien, die vergunning had tot het doen van buitenlandsche zeereizen tot 1 Augustus 1911, was niet gehouden te voldoen aan eene oproeping om zich op 31 Juli 1911 bij zijn korps aan te melden.

Door de weigering van een ambtenaar ten bureele van de militie om aan een milicien het schriftelijk bewijs van vergunning om zich in het buitenland op te houden uit te reiken, wordt niet ongedaan gemaakt de eenmaal wettig door den Minister van Oorlog aan bedoelden milicien verleende toestemming.

Wanneer een daarop volgende intrekking van de verleende vergunning niet ter kennis van den betrokkene is gekomen, blijft die te zijnen opzichte zonder rechtsgevolg.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien . . . enz.

Gehoord . . . enz.

Overwegende dat C. oud 23 jaar, milicien-soldaat bij het 5de regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij verlofganger zijnde der Nationale Militie niet heeft voldaan aan een te zijnen aanzien gedane oproeping van den burgemeester van Amsterdam van 16 Maart 1911 om van 31 Juli tot 25 Augustus 1911 bij zijn korps te Amersfoort voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 9 September 1912 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn bij zijn korps heeft aangegeven;

dat blijkens ten processe overgelegd, aan beklagde voorgehouden, uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 5de regiment Infanterie beklagde op 17 Mei 1910 is ingedeeld als loteling van de lichting van 1909 bij het 5de regiment Infanterie en laatstelijk op 31 Januari 1911 is gesteld in het genot van groot verlof;

O. dat blijkens beklagdes erkenenis bevestigd door een akte den 17 Mei 1910 geteekend door beklagde, door den tweeden luitenant J. H. de J. en de sergeant-majoor C. E., welke akte hem is voorgehouden, aan hem op dien dag de krijgsartikelen zijn voorgelezen, door welke voorlezing hem is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

O. dat blijkens ten processe overgelegden, aan beklagde voorgehouden,

verlofpas afgegeven te Amersfoort op 31 Januari 1911 door den Commandeerende-officier van het 5de regiment Infanterie, aan beklaagde behoorende tot de 1ste compagnie, 2de bataljon, verlof is verleend tot nadere oproeping; dat deze verlofpas op 31 Januari 1911 is gezien door den burgemeester van Amsterdam voor aankomst van beklaagde en daarop geen visum voorkomt van dien ambtenaar voor vertrek van beklaagde;

O. dat in beklaagdes zakboekje, ten processe overgelegd en aan beklaagde voorgehouden, de aantekening is gesteld dat hij voor zooveel betreft de toepassing van art. 111 der Militiewet 1901, behoort tot de lichte 1910;

O. dat de Minister van Oorlog bij beschikking van 28 Februari 1911 n°. 257 ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 7 Februari 1911 n°. 24 heeft bepaald, dat de verlofgangers der milite, o.a. de lichte 1910 van het 5de regiment Infanterie, behoorden te worden opgeroepen om van 31 Juli—25 Augustus 1911 voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst te komen; Rec. Mil. 1911 blz. 175 Vgg.

O. dat blijkens ten processe overgelegd afschrift van de openbare kennisgeving van den burgemeester van Amsterdam van 16 Maart 1911, met een daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse daarvoor gebruikelijk, de milicienverlofgangers o.a. de lichte 1910 van het 5de regiment Infanterie aldaar zijn opgeroepen om van 31 Juli—25 Augustus 1911 voor herhalingsoefeningen bij hun korps onder de wapenen te komen;

O. dat blijkens ten processe overgelegde copy missive van den Minister van Oorlog van 12 Februari 1912 Afdeeling Militie en Landweer (M) n°. 1 aan den Commandeerende officier van het 5de regiment Infanterie, deze is gemachtigd, beklaagde, wegens het niet-voldoen aan de gedane oproeping in werkelijken dienst, als deserteur af te voeren, althans indien hij bij ontvangst daarvan nog niet bij het korps mocht zijn aangekomen;

O. dat blijkens het aangehaald uittreksel uit het Stamboek beklaagde op 14 Februari 1912 te dier zake als deserteur is afgevoerd;

O. dat beklaagde heeft opgegeven:

Ik beken het te last gelegde, maar ik dacht dat ik niet behoefde op te komen en dat ik verlof had om in het buitenland te blijven tot Maart 1912. De Commissaris der Koningin in Noord-Holland heeft mij bij beschikking van 1 Februari 1911 (prod. U) vergunning verleend tot het doen van buitenlandsche zeereizen voor den tijd van ten hoogste zes maanden, ingaande 1 Februari 1911. Ik had het verlof noodig voor aanmonsteren. Bovendien heb ik in Januari 1911 een verzoekschrift ingediend aan den Minister van Oorlog om mij tot 1 Maart 1912 in Noord-Amerika te mogen ophouden. De sergeant-majoor E. heeft mij de laatste week dat ik in dienst was, einde Januari 1911, medegedeeld dat ik toestemming had om mij in Noord-Amerika op te houden, tot 1 Maart 1912, onder voorwaarde dat ik al mijn kleeding en uitrusting moest inleveren en dat ik mijn zakboekje moest laten afteekenen. Ik zou dan van den burgemeester mijner woonplaats de schriftelijke toestemming ontvangen. Ik heb mijn kleeding en uitrusting ingeleverd. Te Amsterdam heb ik ten stadhuije mijn zakboekje laten afteekenen. Toen ik aldaar na eenige dagen die schriftelijke toestemming wilde halen, kon ik die niet krijgen, omdat ik niet kon opgeven met welke boot ik zou vertrekken. Ik kon mijn adres niet opgeven. Ik heb mij daarna te Antwerpen aangemonsterd. Ik had toen geen tijd meer om naar Amsterdam terug te gaan, om de schriftelijke toestemming te halen. Ik heb nimmer vernomen, vóór mijn thuiskomst, dat mijn verlof was ingetrokken.

O. dat C. E. sergeant-majoor-administrateur bij het 5de regiment Infanterie, te Amersfoort, als getuige onder eede heeft verklaard:

Ik herken beklagde als den milicien-soldaat C. van de 1ste compagnie 2de bataljon 5de regiment Infanterie. Beklaagde is niet op 31 Juli 1911 voor herhalingsoefeningen bij zijn korps het 5de regiment Infanterie te Amersfoort onder de wapenen gekomen; hij mankeerde op het avondappel van dien dag voor de eerste maal. Hij is van 31 Juli 1911 tot 9 September 1912 voortdurend van zijn korps afwezig gebleven. Hij heeft zich op laatstgenoemden dag bij mij gemeld op het compagnies bureel te Amersfoort. Na ontvangst van een schrijven van den Minister van Oorlog van 21 Januari 1911 M. en L. (M) n°. 164 heb ik beklagde, die toen onder de wapenen was, op last van den compagnies-commandant medegedeeld, dat hij zich tot 1 Maart 1912 in Amerika mocht ophouden, nadat hij zijn militaire kleeding had ingeleverd en nadat hij voldaan had aan het bepaalde in artikel 120 Militiewet 1901. Ik heb hem nog medegedeeld dat hij de schriftelijke toestemming tot verblijf in Amerika van den burgemeester zijner woonplaats kon ontvangen. Zijn militaire goed is ingenomen.

O. dat ten processe in afschrift is overgelegd de navolgende beschikking (prod. T. T.) van den Minister van Oorlog van 21 Januari 1911 Afd. Militie en Landweer (M) n°. 164 op het door beklagde aan Z. E. gerichte verzoek:

Den milicien-soldaat C. wordt toestemming verleend om zich in Amerika op te houden tot 1 Maart 1912. De voor hem bestemde Beschikking is hierbij gevoegd, ten einde, nadat hij aan de daarin onder 3de gestelde voorwaarde zal hebben voldaan, te worden toegezonden aan den Commissaris der Koningin in de provincie, binnen welke de gemeente is gelegen waar C. zich in het verlofgangersregister laat inschrijven, met verzoek dat stuk door tusschenkomst van den Burgemeester dier gemeente aan belanghebbende te doen uitreiken zoodra deze, na in het genot van groot verlof te zijn gesteld, aldaar aan het bepaalde bij artikel 120 der Militiewet 1901 heeft voldaan. Adressant reeds dadelijk ter zake te onderrichten. 's Gravenhage, 21 Januari 1911. Voor den Minister. Het Hoofd der Afdeeling Militie en Landweer (get.) ABEL.

O. dat beklagde ten processe heeft overgelegd de navolgende aan hem uitgereikte beschikking van den Commissaris der Koningin in Noord-Holland (prod. U).

Provinciaal Bestuur van Noord-Holland 4de Afdeeling n°. 30/99 M/L. Onderwerp Vergunning tot uitoefening van de buitenlandsche Zeevaart. Haarlem 1 Februari 1911. De Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland. Gezien een daartoe gedaan verzoek; Gelet op § 17 der Militie-Beschikking 1909; Verleent aan C. milicien uit de gemeente Amsterdam van de lichte 1909 n°. 3386 en behoorende tot het 5de regiment Infanterie vergunning tot het doen van buitenlandsche zeereizen voor den tijd van ten hoogste zes maanden, ingaande heden, onder gehoudenheid om van zijne terugkomst van de laatste reis binnen bovenvermelden termijn, terstond kennis te geven aan den Burgemeester zijner woonplaats. De Commissaris der Koningin voornoemd, get. VAN TIENHOVEN.

O. dat het aan beklagde te last gelegde niet wettig en overtuigend is bewezen en hij daarvan zal behooren te worden vrijgesproken; dat immers uit de ten processe overgelegde beschikking prod. U volgt, dat beklagde vergunning had tot het doen van buitenlandsche zeereizen tot 1 Augustus 1911 en hij derhalve niet gehouden was om te voldoen aan de oproeping om zich op 31 Juli 1911 vóór 4 uur namiddag bij zijn korps aan te melden;

O. bovendien dat de Minister van Oorlog aan beklagde bij beschikking

van 21 Januari 1911 prod. G. G. toestemming heeft verleend om zich in Amerika op te houden tot 1 Maart 1912, zooals de sergeant-majoor-administrateur C. E. op last van den Compagnies-Commandant aan beklaagde toen deze nog onder de wapenen was heeft medegeedeeld, onder de voorwaarden dat hij zijn militaire kleeding en uitrusting moest inleveren en zijn verlof pas binnen den wettelijken termijn door den burgemeester zijner te kiezen woonplaats voor gezien deed teekenen, aan welke beide voorwaarden beklaagde voldaan heeft; dat wel is waar daarna een ambtenaar ten bureele van de Militie te Amsterdam, in welke gemeente beklaagde zijn verlof pas door den burgemeester voor gezien had doen teekenen, geweigerd heeft aan beklaagde het schriftelijk bewijs van vergunning, om zich tot 1 Maart 1912 in Amerika op te houden, uit te reiken op grond, zooals beklaagde opgeeft, dat hij niet kon verklaren met welke boot hij zou vertrekken en hij zijn adres in Amerika niet kon opgeven, maar dat door deze weigering, daargelaten of die bevoegdlijk geschiedde, niet ongedaan gemaakt werd de eenmaal wel en wettig door den Minister van Oorlog aan beklaagde verleende toestemming; dat indien zou moeten worden aangenomen, dat de Minister van Oorlog daaraan de stilzwijgende voorwaarde had verbonden dat beklaagde moest opgeven met welke boot hij zou vertrekken zoomede zijn adres in Amerika, beklaagde door het niet-naleven dier voorwaarde, ingevolge artikel 124 Militiewet 1901, in werkelijken dienst had kunnen worden geroepen en daarin gedurende ten hoogste twee maanden gehouden; dat de beschikking van Z. E. van 22 Juni 1911 (prod. V.) waarbij aan beklaagde wordt te kennen gegeven dat zijn verzoek om zich tot 1 Maart 1912 in Amerika op te houden wordt afgewezen, inderdaad is een intrekking van een verleende vergunning, welke intrekking niet ter kennis van beklaagde is gekomen en dus te zijnen opzichte zonder rechtsgevolg bleef;

Gezien de art. 181 Rechtspleging bij de Landmacht; 107 Militiewet 1901 en 74 Militiewet 1912;

Verklaart het aan beklaagde te last gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem vrij;

Heft op het verband waaronder beklaagde zich bevindt na het ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 19 November 1912.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 26en November 1912.

President: Jhr. H. N. VAN DER GOES, Luit.-Kol.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN en de Luitenants
W. VAN INGEN SCHOUTEN, C. C. PELS RIJCKEN, Mr. Dr. J. S. BARBAS
en W. A. BOSWIJK.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Beklaagde is niet strafbaar ter zake van het opzettelijk en wederrechtelijk vernielen en beschadigen van de boeien, waarin hij was gesloten. Kromsluiting had niet mogen plaats hebben; beklagde is, niettegenstaande zijn protest, kromgesloten van des morgens 6 uur; zijne opgave, dat hij het des namiddags te 4 uur door pijn in den rug niet langer kon uithouden en daarom zijne boeien heeft vernield, is geenszins onaannemelijk en hij heeft derhalve een feit begaan, waartoe hij door overmacht gedrongen was.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat H., oud 21 jaren, geboren te Maassluis stukrijder 2de klasse bij het 4de Regiment Veld-Artillerie, geplaatst in de tuchtklasse en gedetacheerd bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie, gerequireerde in persoon, in garnizoen te Amersfoort, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij te Amersfoort op 30 September 1912, geplaatst zijnde in de straffkamer in de kazerne der Bereden Wapens opzettelijk en wederrechtelijk de boeien, waarin hij was gesloten, heeft vernield en beschadigd, door de helft van den voetband stuk te trekken en twee schalmen van den ketting te breken, welke boeien en ketting in eigendom toebehoorden aan den Staat;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik beken dat ik op tijd en plaats als in de klacht aangegeven de boeien, waarmede ik was gesloten, heb stukgetrokken. Zij waren mij des morgens met de reveille te 6 uur aangedaan, er waren 5 schakels aan de boeien en ik kon daardoor niet rechtop staan maar was krom gesloten. Ik heb de boeien des namiddags om 4 uur vernield, omdat ik zooveel pijn in den rug had, dat ik het niet langer kon uithouden. Ik heb des morgens toen ik zoo geboeid werd, tot den commandant van de wacht, korporaal VAN T. gezegd, dat ik niet rechtop kon staan. Ik heb tot den adjudant-onderofficier R., die daarbij tegenwoordig was, gezegd dat ik het zoo niet den geheelen dag kon volhouden. Op mijn vraag of ik zoo geboeid naar bed moest, antwoordde deze bevestigend;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen in garnizoen te Amers-

foort, en dienende bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie, onder eede hebben verklaard :

1°. J. R., adjudant-onderofficier :

Op den 30sten September 1912 des morgens nadat aan den beklaagde, die in arrest was, na de reveille eenige gelegenheid was gegeven om zich te wasschen en te reinigen is hij gesloten in de boeien op de voorgeschreven wijze, doch daar hij al eenige schakels vernield had was de ketting te kort, zoodat hij gesloten zijnde niet weer rechtop kon staan. Op last van den Commandant van de tuchtklasse moest hij toch met deze boei geboeid worden. Er waren bij de afdeeling ook geen andere boeien meer aanwezig. Toen beklaagde gesloten werd was ik zelf aanwezig. De boeien waren toen heel. Er waren aan den ketting nog 5 schakels. De ketting was evenwel niet met een slot gesloten, daar hij die sloten steeds stuk maakte, maar met een bout met moer die zoo stevig was aangedraaid, dat hij die onmogelijk met de hand kon losdraaien. 's Avonds \pm 6 uur werd ik weer geroepen en mij gemeld door den nieuwen commandant van de wacht, den korporaal B., dat de boeien verbroken waren, welke boeien mij op dat oogenblik ook werden vertoond en door mij werden in ontvangst genomen. De helft van den voetband was plat getrapt en zoodanig vernield, dat deze helft vernieuwd moest worden. De andere helft was min of meer recht gebogen doch kon hersteld worden; twee schakels waren stuk, zoodat zij vernieuwd moesten worden en de bout met moer was gebroken, zoodat de bout met vaarschroef vernieuwd moest worden. Beklaagde vroeg mij des morgens doelende op het krom geboeid zijn, of hij zoo moest luchten, waarop ik bevestigend heb geantwoord. Door de boeiing moest de geboeide hand zijn ter hoogte van de knie van het geboeide been, zoodat zijn gestalte wel een hoofd kleiner was. Omstreeks 26 September 1912 kwam de Commandant der Tuchtklasse op het bureau van den adjudant-onderofficier in de kazerne der Bereden Wapens en zeide, toen in verband met beklaagde over het boeien gesproken werd: „Dan moet H. met die verkorte boeien gesloten worden.

2°. J. VAN H., mr. smid-bankwerker :

Ik heb de door beklaagde vernielde boeien ter herstelling ontvangen. De helft van den voetband was stuk en moest vernieuwd worden. De andere helft was verbogen. Twee schalmen waren gebroken, zoodat zij moesten vernieuwd worden en de bout met vaarschroef was ook zoodanig verbroken dat die moest vernieuwd worden.

3°. T. B., korporaal :

Ik was op 30 September 1912 \pm 6 uur n.m. als commandant van de wacht in het arrestantenlokaal van de kazerne der Bereden Wapens te Amersfoort, waarvan beklaagde arrestant was, en heb toen bevonden dat beklaagde los was en zijn boeien stuk waren. De korporaal VAN T. gaf beklaagde over en zeide: „Hier is H.”, waarop beklaagde antwoordde: „Maar H. is los”. Hij gaf toen de stukken en brokken van de boeien aan ons over. Wij zijn met de stukken dadelijk naar den adjudant-onderofficier R. gegaan en hebben hem de stukken overgegeven;

en 4°. J. G. VAN T., milicien-korporaal :

Ik was op 30 September 1912 commandant van de politiewacht aan de kazerne der Bereden Wapens te Amersfoort. 's Morgens was ik in de strafkamer van die kazerne. Beklaagde had na de reveille gelegenheid gehad om zich te reinigen en te wasschen en werd daarna door mij geboeid waarbij de adjudant-onderofficier R. mij heeft geholpen. De ketting was kort zoodat hij niet rechtop kon staan. Verder waren de boeien heel.

Beklaagde vroeg toen aan den adjudant-onderofficier of 's middags bij het luchten de boeien af mochten, daar hij er moeilijk mee kon loopen. De adjudant zeide hem dat zijn straf was 24 uur gesloten in de boeien, zoodat de boeien niet af mochten en bovendien zeide hij, had beklagde de boeien dan maar niet moeten verbreken, waardoor de boeien korter waren geworden. 's Middags om 3 à 3¼ uur heb ik hem gelucht en hij had toen de boeien nog aan. Toen waren de boeien nog heel. Hij zeide toen nog toen ik hem weer in de strafkamer sloot, dat hij zoo nooit meer ging luchten, daar hij er zoo veel pijn van in zijn rug gekregen had. Bij het overgeven van de wacht om 6 uur n.m. ben ik met den nieuwen wacht-commandant in de strafkamer gekomen. De boeien waren verbroken en beklagde gaf ze ons. Twee schakels waren gebroken. De helft van den voetband was stuk gemaakt en de andere helft gedeeltelijk plat getrapt. De bout met moer was gebroken. Met den nieuwen commandant van de wacht ben ik naar den adjudant-onderofficier gegaan en hebben wij het dadelijk gemeld en den adjudant de stukken van de boeien overgegeven. Beklaagde heeft in mijn tegenwoordigheid tegen den adjudant-onderofficier R. gezegd, toen hij 's morgens in de boeien werd gesloten, dat hij niet rechtop kon staan.

Overwegende dat het aan beklagde te last gelegde wel wettig en overtuigend is bewezen, zoomede zijn schuld daaraan, doch hij daarvan zal behooren te worden vrijgesproken;

dat immers beklagde, die op 30 September 1912 ter uitvoering van een hem op 17 September 1912 opgelegde krijgstuuchtelijke straf in de boeien moest worden gesloten, niet kromgesloten had mogen worden;

dat hij, niettegenstaande zijn protest is krom gesloten en na in dien toestand van des morgens 6 uur tot des namiddags 4 uur te hebben doorgebracht, de boeien heeft vernield, daar hij het, zooals hij opgeeft en geenszins onaannemelijk is, door pijn in den rug zoo niet langer kon uithouden, dat derhalve moet worden aangenomen dat beklagde niet strafbaar is, dat hij immers een feit heeft begaan waartoe hij door overmacht was gedrongen;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklagde te last gelegde zoomede zijn schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen;

Verstaat dat hij niet strafbaar is naardien hij een feit heeft begaan waartoe hij door overmacht was gedrongen;

Spreekt hem vrij;

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 24 October 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

In de gegeven omstandigheden kon klager (gestraft o. m. wegens „langzaam bij het aantreden van de wacht” en „geen gevolg gegeven aan de aanmaning om vlugger te loopen”) de tot hem gerichte woorden „looppas, tamboer” onmogelijk opvatten als een commando uit een exercitiereglement; die woorden waren voor hem, die alleen liep, eenvoudig eene aanmaning om harder te loopen en zijne verdediging, dat hij wachtte op het uitvoerings-commando „marsch”, gaat niet op.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring dd. 8 Juli 1911 van den tamboer 1ste klasse B., dienende aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Kortenaer”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de hem op 7 Juli 1911 opgelegde straf van tweemaal 24 uur provoostarrest met vermindering van kost, wegens: „Langzaam bij het aantreden van de „wacht voor het geven van honneurs, geen gevolg gegeven aan een driemaal „herhaalde aanmaning van den officier van de wacht om vlugger te loopen „en tegen dezen ongepast opgetreden”, door zijn commandant, den kapitein ter zee H., en over de strafreden;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het verhoor van klager en van den luitenant ter zee 2de klasse S., voor het Hoog Militair Gerechtshof op 3 October 1911;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond- en lichtvaardig verklaring der klacht, met bestraffing van klager wegens het indienen daarvan, en met wijziging der strafreden;

Overwegende dat de bedoelde straf aan klager is opgelegd tengevolge van een over hem uitgebracht rapport door den luitenant ter zee 2de klasse S.;

Overwegende dat in bedoeld rapport en bij zijn verhoor voor het Hof door den luitenant ter zee 2de klasse S. is verklaard, dat op den 6 Juli 1911, tijdens het bezoek van den President der Fransche Republiek te Amsterdam, te ongeveer 4 uur n.m. een sloep, voerende de Schout-bij-Nacht's vlag, de „Kortenaer” passeerde; dat hij order gaf „wacht aantreden”, doch dat na eenigen tijd klager nog ontbrak; dat hij dezen toen liet opfluiten en zelf ging zien, daar hij de wacht had, of klager haast kwam; dat hij toen klager bij de trap voor het volks-logies zag staan en hem toeriep een beetje voort te maken; dat, toen klager daaraan geen gevolg gaf doch kalm doorliep, hij tot driemaal toe met aandrang heeft geroepen: „looppas, tamboer!”; dat klager zich daaraan niet stoorde en kalm doorliep; dat, nadat de wacht was ingerukt, klager op zijn vraag waarom hij zijn commando niet had opgevolgd, niet ongepast is opgetreden, doch alleen antwoordde: „U hebt geen marsch gecommandeerd”; dat, toen klager bij de wacht kwam, er ongeveer tien man stonden; dat het wel

mogelijk is dat er nog eenige manschappen kwamen aanloopen toen klager er reeds was; dat hij zeker weet dat de sergeant der mariniers aanwezig was vóór klagers komst;

Overwegende dat klager in de toelichting zijner klacht en bij zijn verhoor voor het Hof heeft verklaard dat, toen hij door den schipper hoorde fluiten: „ieder volgens de paradeerrol op zijn post komen”, hij onmiddellijk zijn wapens is gaan halen om zich naar de wacht te begeven; dat hij onderweg order kreeg van den adjudant-konstabel om op te blazen voor de saluut-batterij; dat, toen hij die orde wilde opvolgen, de bootsman hem zeide achteruit aan te treden en dat even daarna de officier van de wacht daarbij kwam en hem order gaf zich naar achteruit te begeven; dat hij toen, „harder” dan gewoonlijk en, onderweg zijn wapens omhangende, naar achteruit liep; dat, bij de officierstrap gekomen, de officier der wacht riep: „tamboer, looppas”; dat hij toen in denzelfden pas is blijven doorloopen wachtende op het uitvoeringscommando; dat de officier der wacht hetzelfde commando nog tweemaal herhaalde, echter steeds zonder „marsch” te commandeeren; dat de sergeant en de andere manschappen van de wacht er nog niet waren behalve drie man en de korporaal, zoodat hij dus niet langzaam is geweest, te meer daar hij onderweg nog oponthoud heeft gehad; dat, toen de officier der wacht hem vroeg waarom hij geen gevolg had gegeven aan diens driemaal herhaalde order van „looppas”, hij heeft geantwoord: „omdat U geen marsch gecommandeerd hebt”; dat het oorspronkelijke rapport van den officier der wacht anders is als de strafreden: „langzaam bij het aantreden van de wacht”, welke onjuist is omdat hij niet langzaam is geweest; dat „geen gevolg gegeven aan een driemaal „herhaalde aanmaning” ook onjuist is omdat het geen aanmaning, doch een waarschuwings-commando zonder uitvoerings-commando was; dat hij overdonderd was door de verschillende orders die hij tegelijk kreeg en daarom niet begreep dat de bedoeling was dat hij den looppas moest aannemen zonder uitvoerings-commando; dat hij ook niet ongepast is opgetreden tegen den officier der wacht, daar hij dezen beleefd heeft geantwoord en het niet zijn bedoeling was ongepast te zijn;

Overwegende dat straffer in zijne berichten aan het Hof heeft medegedeeld dat, ook volgens verklaring van den opperkonstabel, klager zeer langzaam en slaperig van beneden kwam en zich, na de verschillende aanmaningen, absoluut niet hasstte; dat door den sergeant der mariniers beslist wordt tegengesproken dat klager niet de laatste was bij het aantreden van de wacht; dat, hoewel de luitenant ter zee S. verklaard heeft dat klager niet ongepast tegen hem is opgetreden, hij (straffer) meent dat klagers antwoord in de gegeven omstandigheden niet gepast was en bedoelde dien meerdere voor den mal te houden;

Overwegende dat de beëdigde verklaring van den luitenant ter zee S., omtrent klagers langzaamheid bij het aantreden voor de wacht, niet wordt ontzenuwd door klagers ontkenenis;

Overwegende dat klager bekend geen gevolg te hebben gegeven aan het driemaal herhaald bevel van „looppas”; dat de reden die hij daarvoor opgeeft, nl. dat hij op het commando „marsch” wachtte, in de gegeven omstandigheden geen zin heeft, zelfs al meende hij dat een commando „looppas” altijd door een uitvoerings-commando moet worden gevolgd; dat toch in deze omstandigheden de woorden „looppas, tamboer”, voor hem die alleen liep, eenvoudig een aanmaning waren om harder te loopen en onmogelijk als een commando uit een exercitie-reglement konden worden opgevat door iemand, zooals klager, die reeds negen jaar in dienst was;

Overwegende dat het door klager gegeven antwoord aan den officier der wacht om dezelfde reden dan ook niet ernstig gemeend kan zijn geweest en dus ongepast was en dat het geven van een dergelijk ongepast antwoord aan een officier ongepast optreden tegen dezen is;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan de in de strafreden genoemde feiten, daarvoor te recht en niet te zwaar is gestraft en dat zij in de strafreden juist zijn omschreven;

Overwegende dat niets het indienen der klacht rechtvaardigt en deze dus aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194);

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond en zóódanig lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft klager deswege met zeven dagen scheepsarrest;

Bepaalt . . . enz.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 2 Februari 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en S. F. NOLST TRENTÉ.

Hoezer in art. 4 van het Regl. v. Krijgstucht K. t. L. de wet geheel algemeen spreekt van „onbehoorlijke conduites”, zal wel in den regel een minder behoorlijke gedraging van een militair jegens een niet-militair in zuiver particuliere aangelegenheden, niet vallen in den kring van bemoeiing van den Commandeerenden Officier, maar zoodanige gedraging behoort wel tot die bemoeiing, wanneer zij plaats vindt in het openbaar of wanneer de militair in aanraking komt met een overheidspersoon ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de verklaring van 18 December 1911 onderteevend door A., oud 36 jaar, eerste luitenant der Infanterie, houdende dat hij zich beklaagt over de straf van vier dagen kamerarrest met accès hem den 13den December 1911 opgelegd door zijn Regimentscommandant om reden: „Onbehoorlijke gedraging als officier, door den burgemeester van de gemeente B., die hem eene schriftelijke mededeeling deed toekomen namens den Commissaris der Koningin in de provincie C., nopens een door hem gericht adres aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie en in welke mededeeling de burgemeester o. m. de woorden gebruikte: „Ik heb de „„eer U, enz.” in een brief aan meergenoemden burgemeester de opmerking te maken: „Ik maak van deze gelegenheid gebruik U te doen opmerken, „„dat ik gerechtigd ben tot het voeren van den titel „WelEdel Gestrenge.””;

Gezien de schriftelijke toelichting der klacht van klager en die van den straffer omtrent de redenen die tot het opleggen der straf geleid hebben; Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal strekkende tot wijziging der strafreden maar tot ongegrondverklaring der klacht en tot opleggen aan klager van straf wegens de lichtvaardigheid van zijn beklag;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat de burgemeester der gemeente B. den 23sten November 1911 het navolgende schrijven heeft gericht aan „Den Heer A., 1e Luitenant der Infanterie te B.

„Gevolg gevende aan eene daartoe strekkende uitnoodiging van den „Commissaris der Koningin in deze provincie, heb ik de eer U, namens „den Minister van Binnenlandsche Zaken mede te deelen, dat door Zijne „Excellentie geen termen zijnd bevonden om aan het in Uw adres nopens „het aan Uwen broeder verleend eervol ontslag als inspecteur van politie „2e klasse, vervat verzoek te voldoen.

De Burgemeester van B.
(*geteekend*) D.”

na ontvangst van welk schrijven klager den 25sten November 1911 heeft gericht het navolgende schrijven „Aan den WelEdel Achtbaren Heer „Burgemeester der Gemeente B.

„Ik heb de eer U Edelachtbare te berichten, dat ik op 23 November j.l. „een schrijven van U ontving.

„Aangezien evenwel door mij aan Zijne Excellentie den Minister van „Binnenlandsche Zaken geenerlei adres werd aangeboden, vermeen ik Uw „schrijven als eene vergissing te moeten beschouwen.

„Ik maak van deze gelegenheid gebruik U te doen opmerken, dat ik „gerechtigd ben tot het voeren van den titel „WelEdelgestreng”.

„De Eerste-Luitenant der Infanterie
(*geteekend*) A.”

dat eerstgemeld schrijven betrekking had op een verzoekschrift door klager gericht tot den Minister van Justitie, waarbij hij zijne bezwaren had ingebracht over het eervol ontslag door den burgemeester van B. in den zomer van 1911 verleend aan zijn broeder, den destijds fungeerenden Inspecteur van politie 2de klasse A.;

dat — gelijk uit den inhoud van dat schrijven blijkt — de daarin vervatte mededeeling geschiedde ter voldoening aan eene daartoe strekkende uitnoodiging van den Commissaris der Koningin en namens den Minister van Binnenlandsche Zaken;

dat de Burgemeester voormeld het wenschelijk heeft geacht den inhoud van beide brieven ter kennis te brengen van den Minister van Oorlog, omdat het schrijven van klager hem voorkwam in een minder gepasten toon te zijn gesteld;

dat de Minister van Oorlog van een en ander den Regimentscommandant van klager heeft in kennis gesteld, waarop deze den klager over zijn schrijven heeft onderhouden en hem in overweging gegeven aan den Burgemeester zijne verontschuldiging aan te bieden, waarop klager, na eenige dagen beraad, heeft verklaard daartoe niet bereid te zijn en de Regimentscommandant hem heeft opgelegd de straf met aangifte der reden als bovenvermeld;

dat klager zich daarop over de opgelegde straf beklaagd heeft bij zijn Divisiecommandant die, na hem te hebben gehoord, hem heeft medegedeeld

geen aanleiding te vinden om de opgelegde straf op te heffen of te wijzigen, waarna klager zijn beklag bij het Hof heeft ingediend;

Overwegende dat klager zijn beklag daarop grondt:

dat het hier geldt een particulier geval tusschen een officier en een burger, die, al is hij dan ook Burgemeester, „als gemeente-ambtenaar geenerlei dienstbetrekking heeft met een rijksambtenaar”;

dat hij het onbehoorlijke van zijn schrijven van 25 November 1911 aan den Burgemeester niet inziet, te minder daar hij in het schrijven van den Burgemeester meende te moeten lezen eene opzettelijke omissie van zijn titel;

terwijl klager bij zijn verhoor voor het Hof nog heeft opgegeven:

gerechtigd te zijn tot het voeren van den titel „WelEdelgestreng” omdat dat in den Staats-almanak vermeld staat;

alsmede dat hij den brief aan den Burgemeester heeft geschreven in eene onaangename stemming over het ontslag van zijn broeder;

dat, naar zijne meening, een militair, die zich onbehoorlijk gedraagt tegenover een burger, zich niet schuldig maakt aan eene overtreding der krijgstucht;

Overwegende dat, bij artikel 4 van het Reglement van Krijgstucht, alle Commandeerende Officieren der Korpsen zijn verantwoordelijk gesteld voor de onbehoorlijke conductes hunner onderhoorigen, voor zooverre zij door eene al te groote toegevendheid of onachtzaamheid daarvan als medeoorzaken kunnen worden beschouwd;

dat die verantwoordelijkheid medebrengt den plicht om, wanneer een dier onderhoorigen zich onbehoorlijk gedraagt, hem zulks onder het oog te brengen en — wanneer hij bij zijne onbehoorlijke gedraging volhardt — hem deswege krijgstuchtelijk te straffen;

dat, hoezeer de Wet geheel algemeen spreekt van „onbehoorlijke conductes”, wel in den regel een minder behoorlijke gedraging van een militair jegens een niet militair in zuiver particuliere aangelegenheden, niet valt in den kring van bemoeiing van den Commandeerenden Officier, maar dat zoodanige gedraging wel tot die bemoeiing behoort wanneer zij plaats vindt in het openbaar of wanneer de militair in aanraking komt met een overheidspersoon ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

dat klagers optreden tegen den Burgemeester van B. niet is, zooals hij beweert, een particulier geval tusschen een burger en een officier, maar klager hier stond als ingezetene der gemeente tegenover het hoofd van het uitvoerend gezag in die gemeente, die als orgaan van het Regeeringsgezag eene beslissing van den Minister van Binnenlandsche Zaken te zijner kennis bracht op uitnodiging van den Commissaris der Koningin:

dat, mag reeds van ieder ingezetene verwacht worden dat hij zoodanige ambtelijke mededeeling ontvange zonder aan zijne teleurstelling over het medegedeelde lucht te geven, door aan den vertegenwoordiger van het Rijksgezag, die hem de beslissing van dat gezag overbrengt, een onbehoorlijk schrijven te richten, zulks kan geëischt worden van een officier die, zelf met gezag bekleed, in de eerste plaats geroepen is „elken overheidspersoon in de uitoefening van zijn ambt te eerbiedigen”;

Overwegende dat klager uit het door hem ontvangen schrijven van den Burgemeester had moeten opmaken, dat *hij*, door zich met zijn bezwaar tot den Minister van Justitie te wenden, zich vergist had en hij, door aan dien Burgemeester te schrijven „dat hij vermeende *diens* schrijven als „eene vergissing te moeten beschouwen” — zij het dan ook uit onkunde — evenzeer onbehoorlijk handelde als hij deed door dien ambtenaar te wijzen op een vermeend gemis aan beleefdheid door hem niet aan te spreken als

„WelEdelGestrenge”, eene betiteling waarmede — zij moge dan in het dagelijksch leven als beleefdheidsvorm gebezigd worden — niemand verplicht is tot een eerste-luitenant te schrijven;

Overwegende dat derhalve klager, door aan den Burgemeester te schrijven gelijk hij deed, eene handeling pleegde, die onbestaanbaar is met eene goede krijgstuicht in den militairen dienst;

dat echter de strafreden deels onvolledig, deels te breedvoerig weergeeft wat in klagers handeling onbehoorlijk was en daarom moet worden gewijzigd, maar dat de opgelegde straf in goede verhouding staat tot de zwaarte der overtreding;

Krachtens de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht, in verband met artikel 51 van 's Hof's Provisioneele Instructie, beschikkende op de ingediende klacht:

Beslist dat klager terecht is gestraft;

Bepaalt dat de reden der opgelegde straf in klagers strafijst zal worden vervangen door: na ontvangst eener ambtelijke mededeeling van den Burgemeester zijner woonplaats tot dezen een ongepast schrijven gericht.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 1 December 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Klacht over de straf van degradatie en over de strafreden, luidende: „handelingen gepleegd een onderofficier onwaardig door, bij het schieten met geweer den dienst in den kuil hebbende, onjuiste aanwijzingen te doen in het voordeel aan een ander onderofficier”.

Klacht ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van den matroos 1ste klasse (eerder kwartiermeester) H. dienende aan boord van Hare Majesteits pantserdekschip „Gelderland”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf van degradatie (verlaging tot matroos 1ste klasse) hem door zijn commandant, den kapitein ter zee A. op 22 Augustus 1911 opgelegd, wegens:

„Handelingen gepleegd een onderofficier onwaardig door, bij het schieten met geweer den dienst in den kuil hebbende, onjuiste aanwijzingen te doen in het voordeel van een ander onderofficier”, en over de strafreden.

Gelezen de bij deze klacht behoorende bescheiden;

Gelet op de verklaringen door klager en — onder eede — door den luitenant ter zee 2de klasse M. rapporteur in deze, voor het Hof afgelegd;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht, met handhaving der opgelegde straf en wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken;

dat klager — die de scherpschutterspremie wilde verdienen vóór zijn verwachte bevordering tot bootsman — met den kwartiermeester B. eveneens op het punt staande een schietpremie te verdienen, en nog eenige mindere schepelingen, op 18 Augustus 1911 deelnam aan een schijfschietoefening met geweer op baan B te Huisduinen, onder leiding van den luitenant ter zee M. bovengenoemd, de beide kwartiermeesters op hun verzoek;

dat — terwijl B. onderofficier in den kuil was — klager, aan de beurt om [te] schieten komende, uit eigen beweging een geweer nam, dat door den leider der oefening was ter zijde gesteld als minder juiste uitkomsten gevend;

dat klager hiermede met gemak de oefeningen B 2 en B 3 overschoot, tot bevreemding des leiders;

dat, na eenigen² tijd de³ rollen van⁴ beide kwartiermeesters omgekeerd zijnde, B. met glans de oefening C 9, overschoot en daarna, op C 10, schietende, eerst een 12⁵ en daarop een 11 behaalde;

dat de leider, meenende — ook in verband met het gebeurde bij het schieten van klager — beetgenomen te worden, B. hierop deed schieten op de kopschijf van 3 d.M.⁶, aangebracht in den rechter benedenhoek der ringschijf;

dat, volgens den leider en den schutter, voor dit schot een 10 of 11 op de ringschijf werd aangewezen, terwijl toch op de vraag van eerstgenoemde, of hij wel op de kopschijf in den rechter benedenhoek geschoten had, door B. bevestigend geantwoord werd;

dat de luitenant ter zee M. hem nogmaals een schot liet doen op het nog eens nadrukkelijk genoemde schijfje in den rechter benedenhoek der schijf, waarna ook voor dit schot op de reglementaire wijze werd aangewezen een 10 of 11;

dat deze officier — zich niet kunnende verklaren hoe iemand, wiens schoten tot op dat oogenblik als zeer goed waren aangewezen, nu plotseling tweemaal achtereen dezelfde zeer groote fout kon maken — toen zelf het geweer van B. nam en, nadat de spiegel bij den kuil neer was, zoodat van daar deze verwisseling van schutter niet opgemerkt kon worden knielende een schot atgaf, dat gericht was recht onder het korpschijfje van 3 d. M. geheel onder aan de schijf;

dat ook voor dit schot, van welks goede afkomen de luitenant ter zee M. zich volkomen zeker voelde, weder een 10 of 11 — volgens B. een 12 — op de ringschijf werd aangewezen, wordende dit verschil in opgave verklaard doordat de laatste punten niet meer werden opgeteekend en beiden dus tijdens het onderzoek op hun geheugen moesten afgaan;

dat de leider hierop de oefening deed eindigen, zich zeker achtende door klager bedrogen te zijn met de aanwijzingen, waarvan hij klager mededeeling deed;

Overwegende dat, volgens klager, de laatste drie schoten der schietoefening getroffen hebben hoog in de ringschijf, n.l. in den omtrek van kop en schouders van de op die schijf geschilderde mansfiguur en dat hij, overeenkomstig de getroffen ringen, voor die schoten heeft aangewezen, respectievelijk 4, 2 en 3;

Overwegende dat de met het plakken der gaten belaste matroos verklaard heeft dat van de laatste drie schoten er één mis was en de beide andere zaten in het rechteronder kwadrant van de schijf, in de buurt van de kopschijf van 3 d.M.

Overwegende dat, tegenover deze verklaring, welke overeenstemt met

die betreffende de door de beide laatste schutters gebezigde mikpunten, klagers opgave omtrent de plaats der drie schoten als onjuist moet worden aangemerkt :

Overwegende dat — ten aanzien van deze welbewezen onjuiste opgave — het er weinig toe doet of klager die door hem verzonnen treffers met lage of hooge waardecijfers heeft aangewezen ;

Ten overvloede overwegende betreffende dit laatste verschilpunt :

dat klager dit tracht te verklaren door te beweren dat hij dikwijls, kijkend in den spiegel, even vóór het begin zijner aanwijzingen, den aanwijfsstok tegen de schijf liet rusten, waardoor, volgens hem, bij de waarnemers ter plaatse van den schutter het misverstand kon ontstaan dat hij voor elk der laatste schoten, inplaats van twee, drie aanwijzingen deed, n.l. één voor de plaats van het schot, dan een 8 en ten slotte respectievelijk een 4, een 2 en een 3, terwijl hij in werkelijkheid, inplaats van eerstbedoelde aanwijzing te doen, slechts achteloos den aanwijfsstok tegen de schijf heeft laten rusten, zoodat de als 8 waargenomen aanwijzing pas de eerste was, n.l. die voor de plaats van den treffer, en de 4, 2 en 3 de eenige waarde-aanwijzingen waren ;

dat deze voorstelling der feiten niet te rijmen is met de stellige verklaring door den luitenant ter zee M. onder eede voor het Hof afgelegd, dat hij den aanwijfsstok na elk schot naar boven zag komen en dan in regelmatig, kort tempo achter elkaar aanwijzen, eerst een punt in een der ringen van de schijf en daarna de 8 gevolgd door de 2 of 3, zijnde hij dan ook vast overtuigd dat de aanwijzingen van die drie schoten binnen kring 9 wel degelijk aanwijzingen waren en niet kunnen geweest zijn schijnaanwijzingen door het slordig omhoog houden van den aanwijfsstok ;

Overwegende dat de uit deze waarheidsverdraaiing ontstaande indruk van klagers onbetrouwbaarheid nog versterkt wordt :

1e. door zijn eerst opgeven, dat hij den aanwijfsstok misschien wel *in de nabijheid der roos* liet rusten, vóór het aanwijzen, hetgeen hij moest terugtrekken toen de onmogelijkheid daarvan werd aangetoond, waarmede tevens zijn bovenaangehaalde voorstelling der feiten op losse schroeven komt te staan ;

2e. door de omstandigheid, dat hij, blijkens de aantekeningen van den leider der oefening, voor de schoten van B., voorafgaande aan de meerbesproken laatste twee, aangewezen heeft waarde tusschen 9 en 12, terwijl de met schijfplakken belaste matroos zich herinnert dat bij die schoten een 6 was, zittende het gat vlak bij het cijfer 6 ;

Overwegende dat klager nog te zijner ontlasting heeft aangevoerd, dat hij met kwartiermeester B. in vijandschap verkeert, zoodat het toch onaannemelijk is dat hij alleen in diens belang de kans op een zware straf zou willen loopen ;

Overwegende dat het te dien aanzien ingestelde onderzoek, bij klagers omgangsgenooten en bij zijne onmiddelijke chefs, tot uitkomst heeft gehad dat, van de zeven gehoorde getuigen, er drie van een slechte of zeer slechte verstandhouding tusschen de betrokkenen gewagen, terwijl de overigen van het bestaan daarvan niets afweten en dat den chef der equipage daaromtrent ook nooit iets is ter oore gekomen ;

Overwegende dat de slotsom dezer niet overeenstemmende verklaringen het best wordt weergegeven door de woorden van een der gehoorde getuigen: „dat de verhouding tusschen de beide kwartiermeesters nòch „erg vriendschappelijk, nòch erg vijandig was”, en dat dus de mogelijkheid van een afspraak in elkaars voordeel geenszins is uitgesloten ;

Overwegende dat uit al het vorenstaande blijkt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan het feit in de strafreden omschreven en dat deze goed is gesteld;

Overwegende dat de opgelegde straf in goede verhouding staat tot de door klager begane overtreding;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de straf met de strafreden waarover beklag;

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Verbeteringen in D. VIII Aflevering 3.

Wij maken onze lezers opmerkzaam op de navolgende omissies in de 3e aflevering van deel VIII.

1°. Bij het vonnis van den Krijgsraad in het derde militaire arrondissement dd. 20 Augustus 1912, afgedrukt op bldz. 246 e.v. is vermeld: „Geaprobeerd door het H. M. G. den 30sten Augustus 1912.” Na „H.M.G.” moet worden ingevoegd: „(vacantie-commissie)”.

2°. In de resoluties van het H. M. G. dd. 30 April 1912 en 11 Juni 1912, respectievelijk afgedrukt op bldz. 235 e.v. en bldz. 238 e.v., moet bij de namen der leden na „H. M. ENGELHARD” worden tusschengevoegd: „Mr. H. J. M. TIJSSENS”.

WETGEVING.

Aanvulling van art. 143 der Regtspleging bij de Landmagt, van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, en nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht.

VOORLOOPIG VERSLAG.

De indiening van dit wetsontwerp was vrij algemeen met ingenomenheid begroet, omdat zij de invoering van de herziene rechtspleging bij de land- en zeemacht wederom een stap nader brengt. Men sprak de hoop uit, dat, na het tot stand komen van deze wet, die invoering niet langer op zich zal laten wachten; naar men meende staat daaraan dan niets meer in den weg. Spoedig daarna zullen dan, hoopte men, ook het nieuwe Militaire Wetboek van Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht kunnen worden ingevoerd.

Verscheidene leden zouden gaarne hebben gezien, dat bij dit wetsontwerp ook een wijziging was voorgesteld van de positie van den commies ter griffie van het Hoog Militair Gerechtshof. Bij Koninklijk besluit van 1 Juni 1871 n°. 11 is bepaald, dat het personeel ter griffie zal bestaan uit een commies ter griffie en twee klerken. De opvatting van het ambt van eerstgenoemden ambtenaar, die uit deze bepaling spreekt, oordeelden beoelde leden niet juist. Het geldt hier een betrekking, die van 1819 af steeds door een jurist is vervuld en die overeenstemt met die van een substituut-griffier van een burgerlijk gerechtshof. In art. 113 van de Provisioneele Instructie is dan ook bepaald, dat de commies ter griffie den griffier bij ziekte vervangt. De betrekking behoort daarom in de formatie van het Hoog Militair Gerechtshof te worden opgenomen en men drong er op aan, dat het wetsontwerp alsnog met een bepaling van die strekking zou worden aangevuld. In verband hiermede werd bij art. 4 een nieuwe traktementsregeling voor genoemden ambtenaar bepleit.

Voorts werd nog door eenige leden gepleit voor een aanvulling van art. 96 der Provisioneele Instructie in dier voege, dat de vervanger van den advocaat-fiscaal in de wet worde aangewezen. De bestaande practijk, dat dikwijls een jong advocaat met de waarneming van het ambt wordt belast, oordeelden deze leden minder wenschelijk.

De voorgestelde artikelen gaven aanleiding tot de volgende opmerkingen :

ARTIKEL 1.

De inkrimping van het aantal krijgsraden bij de landmacht, die bij het

aan art. 143 van de Rechtspleging bij de Landmacht toe te voegen tweede lid wordt voorgesteld, werd door verschillende leden toegejuicht.

Wat betreft 's Ministers voornemen met betrekking tot de aanwijzing van de militaire arrondissementen en derzelve hoofdplaatsen, oordeelden enkele leden 's Gravenhage meer geschikt als hoofdplaats van het in de Memorie van Toelichting eerst genoemde arrondissement dan Haarlem. 's Gravenhage zal immers ook na de nieuwe dislocatie van het leger grooter garnizoen hebben dan Haarlem en voor het meerendeel der in de provinciën Noordholland, Zuidholland en Utrecht gelegerde troepen gemakkelijker zijn te bereiken.

Voorts werd voor het arrondissement, in de Memorie van Toelichting als tweede genoemd, door eenige leden Amersfoort een beter gelegen hoofdplaats geoordeeld dan Arnhem, terwijl in eerstgenoemde plaats bovendien het garnizoen grooter is. En eindelijk gingen er stemmen op ten gunste van Breda in plaats van 's Hertogenbosch als hoofdplaats van het derde arrondissement, welke eerste plaats voor het meerendeel der in dat arrondissement gelegerde troepen beter bereikbaar werd geacht. Deze opvatting werd echter krachtig weersproken door anderen, die daarbij wezen op het vrij aanzienlijk garnizoen te Nijmegen, terwijl tevens werd opgemerkt dat te 's Hertogenbosch de noodige localiteiten voor den krijgsraad reeds voorhanden zijn.

ARTIKEL 2.

De voorgestelde nieuwe redactie van art. 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof oordeelden verscheidene leden weinig duidelijk; althans weinig fraai uit een legislatief oogpunt.

Het is de bedoeling bij de wet vast te stellen, dat de president, de rechtsgeleerde leden, de advocaat-fiscaal en de griffier ontslag bekomen na het bereiken van den zeventigjarigen leeftijd. Zulks geschiedt echter niet door het met zooveel woorden in de wet te verklaren, maar door in het tweede lid eenige bepalingen, voorkomende in art. 132*a* der Rechtspleging bij de Landmacht, op genoemde rechterlijke ambtenaren toepasselijk te verklaren. In art. 7 leest men dus niets van ontslag op 70-jarigen leeftijd. Men komt integendeel bij het lezen van het eerste lid, waarin verklaard wordt, dat de genoemde autoriteiten voor het leven worden benoemd, onvermijdelijk onder den indruk, dat ontslag op grond van het bereiken van een bepaalden leeftijd is uitgesloten.

Waarom deze weg is gevolgd, is niet duidelijk. Dat ook in het derde lid een verwijzing voorkomt naar artikelen van een andere wet, nl. de wet op de rechterlijke organisatie, kan de gevolgde methode niet rechtvaardigen. De wet op de rechterlijke organisatie is immers een algemeene wet voor de burgerlijke rechterlijke macht; het heeft niets vreemds, dat in een wet, die een speciaal karakter heeft, verwezen wordt naar een andere van algemeene strekking. Maar in de wettelijke bepalingen, die de militaire rechterlijke macht regelen, staan die, welke het Hoog Militair Gerechtshof betreffen, geenszins tot die, op de krijgswaarden betrekking hebbende, in de verhouding van het bijzondere geval tot het algemeene; het Hoog Militair Gerechtshof heeft in deze materie zoo groote beteekenis, dat een stel bepalingen in de wet, welke in het bijzonder voor dit college geschreven zijn, vanzelf sprekend schijnt. De gewraakte verwijzing treedt voorts in een nog te vreemder daglicht, wanneer men bedenkt, dat in art. 113*b* der Rechtspleging voor de Zeemacht ten aanzien van den president van een zeekrijgs-

raad binnen het Rijk in Europa hetzelfde, wat in art. 132*a* der Rechtspleging voor de Landmacht voorkomt, in uitdrukkelijke bewoordingen — d. i. niet door middel van verwijzing — is bepaald.

Voorts werd tegen de toepasselijkverklaring van art. 132*a* der Rechtspleging bij de Landmacht nog aangevoerd, dat in dat artikel zelf weer wordt verwezen naar de wet op de rechterlijke organisatie, zoodat in hetzelfde art. 7 van dit wetsontwerp sommige bepalingen van genoemde wet rechtstreeks toepasselijk worden verklaard, andere door middel van een dubbele verwijzing.

Men drong vrij algemeen alsnog op wijziging van het artikel aan.

Overigens rees ten aanzien van de zaak zelve, het gedwongen ontslag op 70-jarigen leeftijd, de vraag, of een bepaling van die strekking, voor zoover zij op rechtsprekende leden van het Hoog Militair Gerechtshof betrekking heeft, wel in overeenstemming is met art. 166 der Grondwet. Sommige leden meenden, dat dit niet het geval is. Met betrekking tot de presidenten der krijgsraden is wel is waar dezelfde vraag in dien zin beslist, dat zulk een bepaling wel geoorloofd is, maar bedoelde leden oordeelden die beslissing niet juist.

Intusschen verklaarde men zich uit een oogpunt van doelmatigheid vrij algemeen vóór gedwongen ontslag op zeventigjarigen leeftijd.

ARTIKEL 3.

Dat, ingevolge het voorgestelde nieuwe artikel 7*a*, de militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof reeds op 65 jarigen leeftijd zullen worden ontslagen, oordeelden verschillende leden niet voldoende gemotiveerd. In de Memorie van Toelichting wordt als reden voor deze lagere leeftijdsgrens opgegeven de omstandigheid, dat in het algemeen bij militairen van meer gevorderden leeftijd in mindere mate de kennis van de specifiek militaire toestanden zal worden aangetroffen, met het oog waarop juist deelneming van militairen aan de militaire rechtspraak van zoo groot belang is. Men merkte naar aanleiding hiervan op, dat ook onder de werking van de voorgestelde bepaling het zal kunnen voorkomen, dat de militaire leden van het hof zoolang uit den actieven dienst zijn, dat hunne kennis van de specifiek militaire toestanden allicht te wenschen over zal laten. Wil men in dit opzicht wezenlijke waarborgen, dan ware het rationeel niet een leeftijdsgrens vast te stellen maar een maximum aantal jaren, gedurende welke het militair lid zijn betrekking mag bekleeden.

Door deze leden werd er voorts op gewezen, dat het van de militaire leden gevorderde werk niet meer inspanning vereischt dan dat, hetwelk de niet-militaire leden hebben te verrichten. Integendeel kan men aannemen, dat de taak van den president een zwaardere is dan die van één der leden. Het maakt dan wel een zonderlingen indruk, dat de president tot op zijn zeventigste jaar tot de waarneming van het ambt in staat wordt geoordeeld en een deel der leden slechts tot op hun vijf en zestigste.

ARTIKEL 4.

De gewijzigde salarisregeling voor de ambtenaren van de militair-rechterlijke macht, in dit artikel en de volgende vervat, vond vrij algemeene instemming. Enkele leden toonden zich echter verbaasd, dat niet een kindertoeslag is voorgesteld. Van een Regeering, die zulk een stelsel voor andere categorieën van ambtenaren heeft ingevoerd of wenscht in te voeren,

had men huns inziens zoodanige regeling ook mogen verwachten voor dit ambtenarenkorps.

Hiertegen werd van andere zijde opgemerkt, dat, waar bij deze herziening van de salarisregeling op den voorgrond is gesteld die regeling in overeenstemming te brengen met de voor eenige jaren herziene traktementsregeling voor de burgerlijke rechterlijke macht, voor het invoeren van een kindertoeslag uiteraard geen aanleiding bestond. De wenschelijkheid van kindertoeslag op zich zelf meende men daarom onbesproken te mogen laten.

Door de leden, die hierboven aandrongen op een nadere regeling van de positie van den commies ter griffie van het Hoog Militair Gerechtshof, werd bij dit artikel betoogd, dat voor dezen ambtenaar, even goed als voor den president, de leden, den advocaat-fiscaal en den griffier van dat hof, een nieuwe traktements-regeling behoort te worden vastgesteld. Zij meenden, dat daarvoor geheel dezelfde overwegingen pleiten als voor laatstgenoemde ambtenaren bij de Regeering hebben gegolden. Bovendien wezen zij er op, dat de klerken ter griffie nog in 1911 verbetering van salaris hebben gekregen, toen hunne salarissen in overeenstemming zijn gebracht met die van de klerken bij de burgerlijke rechtscolleges, terwijl de bezoldiging van den commies ter griffie sedert 1871 onveranderd op f 1200 bleef bepaald. Bij onveranderde aanneming van het wetsontwerp zou dus van al het personeel bij het Hoog Militair Gerechtshof alleen de commies ter griffie blijven staan op het traktement, dat reeds vóór meer dan veertig jaren voor zijn betrekking billijk werd geacht. Deze omstandigheid biedt een aanleiding te meer om thans voor den commies ter griffie een nieuwe regeling vast te stellen.

ARTIKELEN 5 EN 6.

Voor de presidenten van de krijgsraden bij de zeemacht en de landmacht werd door enkele leden een verhooging van het aanvangssalaris van f 3.500 tot f 4.000 aanbevolen. Deze leden verklaarden niet in te zien, waarom de krijgsraden, wat de bezoldiging der presidenten betreft, met rechtbanken der tweede klasse behooren te worden gelijkgesteld en niet met rechtbanken van de eerste klasse. Zij wezen daarbij op het belang, dat men voor de vervulling van deze betrekking kunne kiezen onder rechters van eenige ervaring. Op nadere toelichting van het standpunt der Regeering werd in ieder geval aangedrongen.

ARTIKEL 8.

Het in dit artikel neergelegde beginsel, dat jaren, doorgebracht als ambtenaar in bezoldigden openbaren dienst of als advocaat, bij de vaststelling van het salaris als dienstjaren in aanmerking komen, ontmoette bij verschillende leden bedenking, vooral voor wat de als advocaat doorgebrachte jaren betreft. Zij vestigen er de aandacht op, dat dit beginsel niet geldt in andere takken van dienst en dat er in zooverre door deze bepaling een ongerechtvaardigde ongelijkheid in het leven wordt geroepen. Een bankwerker of koperslager, die als lijnwerker bij de telegraphie in dienst treedt, ziet bij het bepalen van zijn bezoldiging de jaren, gedurende welke hij zijn genoemd ambacht uitoefende, niet medegeteld.

Van andere zijde werd tegen een en ander aangevoerd, dat de bepaling is overgenomen uit die, welke voor eenige jaren voor de burgerlijke rechterlijke macht zijn vastgesteld; het geldt hier wederom het brengen van

overeenstemming tusschen de salarisregeling voor de militaire en voor de burgerlijke rechterlijke macht. De bepaling vindt haar rechtvaardiging in het algemeen belang, dat er mee gediend is wanneer voor de bezetting der plaatsen bij de rechterlijke macht er ruime keuze is uit geschikte personen. Zulks wordt bevorderd door voor ambtenaren en advocaten met ondervinding de voorwaarden eenigszins aanlokkelijker te maken dan voor personen die noch in de rechtspraak, noch in een ambtelijke loopbaan werkzaam zijn geweest. Mecht zich ook in andere diensttakken de moeilijkheid doen gevoelen alleszins geschikte personen voor den dienst te verkrijgen, dan zal ook daar tot een soortgelijke regeling moeten worden overgegaan.

ARTIKEL 9.

Enkele leden stelden de vraag, of hunne opvatting, dat in dit artikel terugwerkende kracht aan de nieuwe salarisregeling wordt verzekerd, juist is. Zoo ja, dan wenschen zij er de aandacht op te vestigen, dat in het wetsontwerp tot toekenning van een kindertoeslag aan de onderwijzers wordt voorgesteld dien toeslag eerst met 1 Januari 1914 te doen ingaan. Zij zagen voor die ongelijkheid geen goede reden. Het is waar, dat aan de onlangs tot stand gekomen traktementsverbetering voor de officieren eveneens terugwerkende kracht is toegekend, maar een argument om zulks nu ook hier te doen, kan daaraan kwalijk worden ontleend. In elk geval behooren in dit opzicht de onderwijzers en de leden van de militair rechterlijke macht op gelijke wijze te worden behandeld.

Van andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat van terugwerkende kracht in dit artikel geen sprake is. Het artikel regelt, welke dienstjaren zullen medetellen bij de beantwoording van de vraag, of, en zoo ja, hoeveel, periodieke verhoogingen reeds dadelijk aan de in dienst zijnde ambtenaren moeten worden toegekend. Zulk een regeling is bij de invoering van een nieuw stelsel van bezoldiging steeds noodzakelijk. En in casu strekt de regeling er niet toe om alle vroegere dienstjaren te doen medetellen, wat overeenkomstig den gewonen regel zou zijn, maar wordt op dien regel een beperking voorgesteld, zoowel in het eerste als in het tweede lid van de voorgestelde bepaling. In stede van een bijzondere mildheid is hier veeleer van het omgekeerde sprake. Immers ook bij de toepassing van bepalingen, die strekken tot verhooging van pensioenaanspraken, plegen alle vroegere dienstjaren onmiddellijk mede te tellen.

Door eenige leden werd nog de vraag gedaan, of in het tweede lid vóór het woord dienstjaren, waar dat voor de tweede maal voorkomt, niet behoort te staan: „rechterlijke”.

ARTIKEL 10 EN 11.

Afgezien van het grondwettig bezwaar, dat boven bij art. 2 ter sprake kwam en dat uiteraard ook tegen art. 10 valt aan te voeren, verklaarde men vrij algemeen zich met de regeling, voorgesteld ten aanzien van de voor het leven benoemde leden der militair-rechterlijke macht, die bij het in werking treden dezer wet den zeventigjarigen leeftijd hebben bereikt, te kunnen vereenigen. Die leden zullen worden ontslagen, maar als pensioen genieten de volle jaarwedde, welke zij laatstelijk, vóór het in werking treden dezer wet, hebben genoten. Dat de gewaardeerde president van het Hoog Militair Gerechtshof ten gevolge van deze bepaling ook zijn ambt zal moeten nederleggen, was in de oogen van verschillende leden een

schaduwzijde van het Regeeringsvoorstel, maar zij begrepen, dat daaraan niet is te ontkomen.

Voor de militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof werd het Regeeringsvoorstel echter door verscheidenen onbillijk geoordeeld. Deze ambtenaren zullen worden ontslagen, voor zoover zij, niet den zeventig-jarigen, maar den vijf en zestigjarigen leeftijd hebben bereikt, en ontvangen dan geen verhoogd pensioen. Jarenlang hebben deze militaire leden geleefd in de verwachting, dat hunne bezoldigingen, die algemeen, ook door de opvolgende Regeeringen, als te laag werden beschouwd, zouden worden verbeterd. Dat thans degenen van hen, die, al wachtende, 65 jaar oud zijn geworden, zoodra de traktementsverbetering tot stand zijn gekomen, uit den dienst worden ontslagen, is voor dezen wel buitengewoon hard. En de tegenstelling met het lot der niet-militaire ambtgenooten maakt het nog grievender. Daarom drongen verschillende leden er op aan, dat ook voor de militaire leden van het hof een regeling in den geest van art. 11 zou worden tot stand gebracht. Enkele geven in overweging voor elke vijf jaar, die deze leden, na het bereiken van den 65-jarigen leeftijd, in het hot zitting hebben gehad, het jaarlijksch pensioen te verhoogden met f 500.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 3den April 1913.

KETELAAR.
VAN VEEN.
BRUMMELKAMP.
DE MONTÉ VER LOREN. (1)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen, geven den ondergeteekenden aanleiding tot de volgende beantwoording.

Begrijpelijkerwijs werd door de ondergeteekenden met voldoening kennis genomen van de gunstige ontvangst, welke blijkens het Voorloopig Verslag aan dit wetsontwerp vrij algemeen ten deel is gevallen. Inderdaad zal de aanneming daarvan zijn de meest belangrijke der maatregelen, welke alsnog moeten worden getroffen om tot de invoering der herziene Regtsplegingen te kunnen overgaan. Zoodra, na die aanneming, de militaire arrondissementen of districten en de hoofdplaatsen daarvan bij Koninklijk besluit definitief zullen zijn aangewezen, zal met den meesten spoed naar de noodige localiteiten, geschikt voor de openbare terechtzittingen van de Krijgsraden, worden rondgezien en zal de indiening van een ontwerp van wet tot de noodige wijziging en aanvulling van hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1913 worden bevorderd. Tevens zullen dan de herziene Regtsplegingen, overeenkomstig artikel 26 der wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* n°. 337) en met inachtneming van de nieuw voorgestelde wijziging van artikel 143 der Regtspleging bij de Landmagt, worden afgekondigd, evenals de algemeene maatregelen van bestuur, bedoeld in de artikelen 132*a*, 132*d* en 133 van de Regtspleging bij de Landmagt, en in

(1) De heer VERHEY, rapporteur der derde afdeling, heeft wegens ziekte aan de vaststelling van dit Verslag niet medegewerkt.

de artikelen 113*b*, 113*e* en 115 van de Regtspleging bij de Zeemagt. Binnenkort zal derhalve het nieuwe militair strafproces met de daardoor geschapen versterking van de rechtpositie van den militair in werking treden. Aan de samenstelling van een ontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht wordt door de daartoe benoemde commissie ijverig gearbeid. Van toezeggingen betreffende het tijdstip, waarop bedoeld wetsontwerp, hetwelk eene zeer ingewikkelde en moeilijk te behandelen materie betreft, voor indiening gereed zal zijn, wenschen de ondergeteekenden zich echter nog te onthouden.

Het opnemen in de formatie van het Hoog Militair Gerechtshof van een substituut-griffier komt op dit oogenblik noch noodzakelijk noch zelfs wenschelijk voor. Daarvoor zouden in de Provisioneele Instructie ettelijke wijzigingen en aanvullingen moeten worden aangebracht, hetgeen met den aard en het beperkte kader dezer wetsvoordracht niet zou stroken en alweder tot vertraging in de invoering der herziene Regtsplegingen zou leiden. Uit erkenning echter van het feit, dat de werkzaamheden van den commies ter griffie tot zekere hoogte met die van een substituut-griffier bij een burgerlijk gerechtshof overeenkomen, zijn de ondergeteekenden voornemens eene wijziging uit te lokken van het ook in het Voorloopig Verslag genoemde Koninklijk besluit van 1 Juni 1871 n°. 11 in den zin, dat het traktement van genoemden ambtenaar zal worden gebracht op f2000 en dat hem de titulaire rang van substituut-griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof zal worden verleend. Langs den weg van artikel 131 der Provisioneele Instructie zal dan het Hof verhooging van dat aanvangsalaris, indien deze te harer tijd wenschelijk mocht blijken, kunnen bevorderen. Terwijl dezerzijds wordt vertrouwd, dat de leden, ten deze aan het woord, zich, ook uit hoofde van den vereischten spoed, bij datgene wat ter tegemoetkoming aan hunne wenschen alzoo zal worden verricht, voorschands zullen willen nederleggen, verklaren de ondergeteekenden zich gaarne bereid te doen nagaan, of niet ter gelegenheid van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, waardoor de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof wederom niet onbelangrijk zullen worden vermeerderd, tot opneming in de formatie van dat Hof van een substituut-griffier moet worden overgaan.

Te bedoelder gelegenheid zal mede de toevoeging aan het Hoog Militair Gerechtshof van een vasten vervangenden Advocaat-Fiscaal een punt van ernstige overweging moeten uitmaken. Op dit oogenblik zouden de ondergeteekenden willen volstaan, in overleg met het Hoog Militair Gerechtshof en den Advocaat-Fiscaal te onderzoeken, of de geldelijke gevolgen eener benoeming overeenkomstig artikel 96 der Provisioneele Instructie wellicht eene nadere regeling vereischen, welke regeling alsdan bij Koninklijk besluit zal kunnen worden getroffen. Overigens worde in dit verband nog opgemerkt, dat de waarneming van het zoo gewichtig ambt van advocaat-fiscaal in de practijk door het Hof niet aan een jong advocaat pleegt te worden overgelaten.

ARTIKEL 1.

Het was den ondergeteekenden aangenaam te ontwaren, dat het voorstel tot inkrimping van het aantal krijgsraden bij de landmacht bij verschillende leden instemming mocht verwerven.

Terwijl bij de definitieve aanwijzing der Militaire arrondissementen en hunne hoofdplaatsen op de beschouwingen, dienaangaande in het Voorloopig

Verslag voorkomende, uiteraard zal worden gelet, wenschen de ondergeteekenden reeds thans te verklaren, dat ook zij, na kennisgeving van die beschouwingen en na hernieuwde aandachtige overweging van het voor en tegen, 's Gravenhage als hoofdplaats van het in de Memorie van Toelichting eerst genoemde arrondissement het meest aangewezen achten. Naar het zich aanvankelijk laat aanzien, zal de beschikking over voor de openbare terechtzittingen van den Krijgsraad vereischte localiteiten te 's Gravenhage ook betrekkelijk gemakkelijker kunnen worden verkregen.

Amersfoort is als zetelplaats voor een Krijgsraad niet geschikt, noch ook geschikt maken. Immers tot de voorwaarden, waaraan eene zoodanige zetelplaats *moet* voldoen, behoort de aanwezigheid van eene balie en van een Huis van Bewaring, welke beide te Amersfoort ontbreken.

Zowel 's Hertogenbosch als Breda beantwoorden aan de genoemde voorwaarde. Intusschen verdient ook op de in het Voorloopig Verslag ontwikkelde gronden 's Hertogenbosch ten deze, naar het oordeel der ondergeteekenden, de voorkeur.

ARTIKEL 2.

De ondergeteekenden hadden getracht het nieuw voorgestelde artikel 7 der Provisioneele Instructie met behulp van eene eenvoudige verwijzing naar een bekend nieuw artikel der Regtspleging bij de Landmacht eenigermate te bekorten. Er bestaat echter bij hen geen bezwaar om, ter voldoening aan den van de zijde der Kamer vrij algemeen geuiten wensch, de bepalingen zelve, waarnaar te voren verwezen werd, in het genoemde artikel op te nemen, zij het ook, dat zodoende dat artikel een grooten omvang zal verkrijgen. Dientengevolge wordt bij deze Memorie een gewijzigd ontwerp van wet aangeboden, waarin de hier bedoelde verandering is aangebracht.

De vraag, ten aanzien van het al of niet met de Grondwet in overeenstemming zijn van dit artikel gesteld, spruit vermoedelijk uit een misverstand voort.

ARTIKEL 3.

Het bezwaar, door verschillende leden geopperd tegen de motiveering van het voorstel om den militairen leden van het Hoog Militair Gerechtshof op 65jarigen leeftijd ontslag te verleen, komt minder gegrond voor. Theoretisch zou het inderdaad bij het stellen van een leeftijdsgrens, welken dan ook, *kunnen* voorkomen, dat de militaire leden zoolang uit den actieven dienst zouden zijn, dat hunne kennis van de specifiek militaire toestanden niet langer als voldoende zou moeten worden aangemerkt. Practisch worden echter, gelijk bij de samenstelling der Memorie van Toelichting als bekend mocht worden verondersteld, enkel hoofdoffieren tot militair lid van het Hoog Militair Gerechts benoemd, wier leeftijd en rijpe ervaring voldoende zekerheid geeft, dat zij tot den bepaalden leeftijdsgrens bedoelde kennis in voldoende mate zullen blijven bezitten. Het stellen van zoodanige grens geeft dus feitelijk ten deze wenzelijke waarborgen.

Intusschen hebben de ondergeteekenden bij nader inzien geen bezwaar, den hier bedoelden leeftijdsgrens ook voor de militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof te stellen op 70 jaren. Met het oog toch op de genoemde omstandigheid, dat uitsluitend oudere, zeer ervaren officieren als zoodanig worden benoemd, behoeft de vrees voor een eerder verdwijnen

van de vereischte ingaande bekendheid met legerorganisatie en legerbelangen niet te zwaar te wegen. In de artikelen 3 en 10 van het gewijzigd ontwerp van wet is dientengevolge, in plaats van „vijf en zestig”, gelezen: „zeventig”. Nu alzoo aan den wensch der leden, ten deze aan het woord, is toegegeven, behoeft de overtuigingswaarde van hetgeen door hen in de tweede plaats ter ondersteuning van hun standpunt is aangevoerd, hier niet te worden onderzocht.

ARTIKEL 4.

Dat bij de gewijzigde salarisregeling voor de leden der militair-rechterlijke macht, in dit artikel en de volgende vervat, geen kindertoeslag is voorgesteld, vindt zijn grond mede hierin, dat bedoelde leden niet behooren tot die categorieën van ambtenaren, met betrekking tot welke zoodanige toeslag meer bijzonderlijk schijnt aangewezen. Het verwijt van inconsequentie, hetwelk enkele leden ten deze tot de Regeering bedoelden te richten, kan haar derhalve niet treffen.

Geheel kunnen de ondergeteekende zich bovendien vereenigen met het van andere zijde tegen de toekenning van een kinderbijslag aan de leden der militair-rechterlijke macht geleverd betoog, aan de overeenstemming der bij dit wetsontwerp voorgestelde salarisregeling met de traktementsregeling voor de burgerlijke rechterlijke macht ontleend.

Aan den aandrang om de geldelijke positie van den commies ter griffie van het Hoog Militair Gerechtshof te verbeteren, wenschen de ondergeteekenden, gelijk reeds hierboven door hen werd opgemerkt, gevog te geven.

ARTIKEL 5 EN 6.

Voor de aanbevolen verhooging der salarissen van de burger-presidenten der krijgsraden zien de ondergeteekenden inderdaad geen voldoende reden. De door de Regeering voorgestelde salarisatie dier presidenten komt zeer voldoende voor, zoodat ook geenszins behoeft te worden gevreesd, dat voor de vervulling der betrekking van voorzitter van een krijgsraad niet uit een genoegzaam aantal alleszins geschikte sollicitanten zal kunnen worden gekozen. De enkele leden, die verklaarden niet in te zien, waarom de krijgsraden, wat de bezoldiging der presidenten betreft, met rechtbanken der tweede klasse behooren te worden gelijkgesteld en niet met rechtbanken van de eerste klasse, worden er aan herinnerd, dat door de krijgsraden uitsluitend strafrecht, niet ook het zoo omvangrijk burgerlijk recht wordt toegepast en dat dan ook de presidenten der krijgsraden niet zijn belast met rechtspraak in kort geding (référé). De van die presidenten gevorderde veelzijdigheid op juridisch gebied is dientengevolge in zoover betrekkelijk minder groot, hetgeen ook in hunne bezoldiging tot uitdrukking dient te komen. De ondergeteekenden vertrouwen met deze nadere toelichting van hun standpunt ten deze te kunnen volstaan.

ARTIKEL 8.

Bij de beoordeeling van het in dit artikel nedergelegde beginsel, dat jaren, doorgebracht als ambtenaar in bezoldigden openbaren dienst of als advocaat, bij de vaststelling van het salaris als dienstjaren in aanmerking komen, worde niet voorbijgezien, dat het niet kan werken dan ten voordeele van die ambtenaren en advocaten, die feitelijk bij de rechterlijke macht worden

benoemd. Dat minder geschikte ambtenaren of advocaten van bedoeld beginsel profijt zouden kunnen trekken, is dus practisch uitgesloten. Het artikel beoogt, evenals het overeenkomstige artikel 8 van de wet van 5 Juli 1910 (*Staatsblad* n°. 181), te bevorderen, dat verdienstelijke advocaten en ambtenaren zich beschikbaar zullen stellen voor de rechterlijke macht. Zij zullen dan immers, ingeval van benoeming, niet achtenstaan bij hunne collega's in het rechterlijk college, die een zeker aantal dienstjaren hebben. Wat de advocaten betreft, worde mede nog overwogen, dat van dezen tal van gratis te bewijzen diensten in het belang der gemeenschap worden gevorderd en dat ook bij de herziening der Regtsplegingen wederom op de van ouds gebleken hulpvaardigheid van het nobile officium is gerekend. Van een bankwerker of koperslager wordt het gratis bewijzen van diensten niet gevorderd. De door verschillende leden in het Voorloopig Verslag ten deze gemaakte vergelijking gaat reeds om die reden niet op.

Overigens vereenigen de ondergeteekenden zich volkomen met hetgeen tegen het betoog der bedoelde leden van andere zijde is aangevoerd. Eene betrekking kan op zeer verschillende wijzen voor bekwame personen aanlokkelijk worden gemaakt en het is volstrekt niet in zien, waarom zulks voor de eene categorie van betrekkingen niet op eene andere wijze zou mogen geschieden dan voor eene andere.

ARTIKEL 9.

De opvatting van enkele leden, als zou in dit artikel aan de nieuwe salarisregeling terugwerkende kracht worden verleend, is, gelijk ook van de zijde van andere leden zoo terecht werd betoogd, moeilijk houdbaar. Ontworpen is eene salarisatie naar den maatstaf van uit het aantal dienstjaren blijkende ervaring en geschiktheid. Men vergelijke de artikelen 7 en 8. En aangezien grootere ervaring en geschiktheid uiteraard ook zijn opgedaan tijdens dienstjaren, vóór de inwerkingtreding der ontworpen regeling vervuld, moest bij de berekening der jaarwedden ook aan zoodanige dienstjaren invloed worden toegekend. Zulks is geschied in artikel 9. Mede met het oog op de belangen der schatkist is echter bij dat artikel die invloed beperkt. Eene terugwerkende kracht der nieuwe salarisregeling is derhalve niet dan in schijn aanwezig; in het wezen der zaak is het omgekeerde het geval. Gelet nu hierop, kan hetgeen door enkele leden, zich op de tegenovergestelde opvatting grondende, werd betoogd, veilig buiten beschouwing worden gelaten. Slechts worde opgemerkt, dat er zeer goede redenen kunnen zijn om de salarisatie voor eene bepaalde categorie van ambtenaren op anderen voet te regelen dan die voor andere groepen, met name ook wat het tijdstip betreft, waarop zoodanige salarisatie aanvangt te werken.

De aan het slot van het Voorloopig Verslag betreffende artikel 9 gestelde vraag moet ontkennend worden beantwoord. Men vergelijke het laatste lid van dat artikel in verband met artikel 8, hetwelk ook enkel van „dienstjaren” spreekt. Bij de naar aanleiding van bedoelde vraag hernieuwde overweging van artikel 9, tweede lid, zijn de ondergeteekenden zelfs tot de overtuiging gekomen, dat het woord „rechterlijke”, waar dit in genoemd tweede lid was gebezigd, moet vervallen. Zulks, omdat anders de voorwaarden voor een advocaat of ambtenaar, die bij de militair-rechtelijke macht zou willen overgaan, minder gunstig zouden zijn dan indien hij bij de gewone rechterlijke macht plaatsing zou wenschen. Ingeval toch van benoeming bij de gewone rechterlijke macht tellen al zijne dienstjaren na

1 Januari 1911 — het tijdstip der inwerkingtreding van de wet van 5 Juli 1910 (*Staatsblad* n°. 181) — bij de berekening zijner jaarwedde mede. Het komt gewenscht voor, zulks ook ingeval van benoeming bij de militair-rechterlijke macht te doen geschieden. In het gewijzigd ontwerp van wet is ook deze verandering aangebracht.

ARTIKELEN 10 EN 11.

Zeer zeker is het eene schaduwzijde van de bij deze artikelen voorgestelde regeling, dat dientengevolge ook de verdienstelijke president van het Hoog Militair Gerechtshof zijne betrekking zal moeten neerleggen, doch de ondergeteekenden zijn met de leden, die ter zake hun leedwezen uitten, van oordeel, dat daaraan niet is te ontkomen.

Alvorens de in deze artikelen vervatte bepalingen betreffende de tegenwoordige militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die den voor die leden gestelden leeftijdsgrens — in de gewijzigde wetsvoordracht: zeventig jaren — hebben bereikt of overschreden, te ontwerpen, hebben de ondergeteekenden zich uiteraard van de pensioensaanpakken dier leden vergewist. En op grond van hun onderzoek kunnen zij verklaren, dat van eene grievende „tegenstelling met het lot der niet-militaire ambtgenooten” geen sprake zal zijn. Aanvaarding van het aanbevolen denkbeeld om aan de bedoelde militaire leden een verhoogd pensioen toe te kennen, zou veeleer in omgekeerde richting eene grievende tegenstelling kunnen vestigen. Hoewel dus wordt erkend, dat het voor meerbedoelden leden onaangenaam is, korten tijd, nadat de lang verwachte traktementsverbetering zal zijn in werking getreden, ontslag te bekomen, zijn de ondergeteekenden op grond van het bovenstaande van oordeel, dat ten deze eene onbillijkheid niet gegeven is en zouden zij daarom de ontworpen regeling willen handhaven.

De Minister van Justitie a. i.,
HEEMSKERK.

De Minister van Oorlog,
ad interim van Marine,
H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,
H. COLIJN.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

ARTIKEL 1.

Aan artikel 143 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt toegevoegd een tweede lid, luidend als volgt:

De aanwijzing van de Militaire Arrondissementen of Districten tot ten hoogste drie geschiedt door Ons.

ARTIKEL 2.

Artikel 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt gelezen als volgt:

De President, de Regtsgeleerde Leden, Advocaat-Fiscaal en Griffier worden door den Vorst op gemeenschappelijke voordragt van de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog voor het leven benoemd.

Wanneer zij den vollen ouderdom van zeventig jaren hebben bereikt, wordt hun met ingang van het daarop volgende kalenderjaar als zoodanig door Ons, op gelijke voordragt, ontslag verleend.

Vóór dit tijdstip kunnen zij door Ons op eigen verzoek, mede op voordragt van Onze genoemde Ministers, worden ontslagen of door het Hoog Militair Gerechtshof bij eene met redenen omkleede sententie uit hun ambt worden ontzet of in een der gevallen, genoemd onder de nummers 1, 2, 3 en 4 letters *a*, *b*, *c* en *d* van artikel 11 der Wet op de Regterlijke Organisatie. Artikel 11. tweede lid, dier wet is van toepassing. Het Hoog Militair Gerechtshof spreekt de ontzetting niet uit dan op de vordering van den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmagt.

Zij worden door het Hoog Militair Gerechtshof bij eene met redenen omkleede sententie uit hun ambt ontslagen in een der gevallen, genoemd in artikel 12 der Wet op de Regterlijke Organisatie.

Het vierde lid en de verdere bepalingen van genoemd artikel 11 en het laatste lid van genoemd artikel 12 zijn ten deze van toepassing, met dien verstande, dat de daar aan den Hoogen Raad toekende bevoegdheid toekomt aan het Hoog Militair Gerechtshof.

De artikelen 13 en 15 der Wet op de Regterlijke Organisatie zijn op hen van toepassing, met dien verstande, dat de bij eerstgenoemd artikel aan den Hoogen Raad af aan den Procureur-Generaal bij dat College toegekende bevoegdheden toekomen aan het Hoog Militair Gerechtshof of aan den Advocaat-Fiscaal en dat, indien de Advocaat-Fiscaal zich bevindt in een der in dat artikel omschreven gevallen, de daarbij bedoelde vordering geschiedt door een lid van het Hoog Militair Gerechtshof, door den Vorst tijdelijk als Advocaat-Fiscaal aangewezen.

Hun costuum wordt bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld.

ARTIKEL 3.

Na artikel 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt een nieuw artikel 7*a* ingelast, luidende als volgt:

De Militaire Leden van het Hof worden op gelijke voordragt, als in het voorgaande artikel bedoeld, door den Vorst benoemd en, al dan niet op eigen verzoek, ontslagen.

Wanneer die Militaire Leden den vollen ouderdom van zeventig jaren hebben bereikt, wordt hun met ingang van het daarop volgende kalenderjaar als zoodanig door den Vorst ontslag verleend.

ARTIKEL 4.

De jaarwedden van den voorzitter en de leden van en den advocaat-fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof worden vastgesteld als volgt:

voor den voorzitter	f	5000
voor de leden, ieder	„	4000
voor den advocaat-fiscaal.	„	5000
voor den griffier	„	3000

ARTIKEL 5.

De jaarwedden der presidenten van de Krijgsraden bij de Zeemacht binnen het Rijk in Europa en die der fiscaals bij die Krijgsraden worden voor ieder vastgesteld op f 3500.

ARTIKEL 6.

De jaarwedden der presidenten van de Krijgsraden bij de Landmacht en die der auditeurs-militair worden voor ieder vastgesteld op f 3500.

ARTIKEL 7.

De in deze wet vastgestelde aanvangsjaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht worden voor iedere 5 jaren, die zij na de inwerking-treding dezer wet in eenige bezoldigde rechterlijke betrekking werkzaam zijn of geweest zijn, met 500 gulden verhoogd.

Deze verhooging bedraagt in het geheel 1500 gulden.

ARTIKEL 8.

Indien zij die als advocaat af als ambtenaar in bezoldigden openbaren dienst werkzaam zijn of geweest zijn, tot eene der in deze wet bedoelde militair-rechterlijke betrekkingen worden benoemd, tellen de jaren, gedurende welke zij als advocaat of als ambtenaar werkzaam waren, voorzover die het aantal 5 overtreffen, bij de berekening van hunne wedde als dienstjaren mede.

ARTIKEL 9.

Voor de berekening van jaarwedden, waarop leden der militair-rechterlijke macht overeenkomstig de bepalingen dezer wet aanspraak hebben, tellen dienstjaren, die vóór hare inwerkingtreding zijn vervuld, ten getale van vijf mede.

Indien echter na 31 December 1910 dienstjaren zijn vervuld, tellen deze alle, en dienstjaren, die vóór die dienstjaren zijn vervuld, ten hoogste ten getale van vijf mede.

Voor de berekening vindt artikel 8 overeenkomstige toepassing ook ten aanzien van hen, die vóór de inwerkingtreding dezer wet zijn benoemd.

Overgangsbepalingen.

ARTIKEL 10.

Aan de tegenwoordige, voor het leven benoemde leden der militair-rechterlijke macht, die op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet den leeftijd van zeventig jaren hebben bereikt of overschreden, wordt met ingang van het daarop volgende kalenderjaar door Ons ontslag verleend.

Ten aanzien van de tegenwoordige militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet den leeftijd van zeventig jaren hebben bereikt of overschreden, vindt de bepaling van het voorgaande lid overeenkomstige toepassing.

ARTIKEL 11.

Aan de tegenwoordige leden der militair-rechterlijke macht, die voor het leven zijn benoemd en wien op grond van het bereikt of overschreden hebben van den zeventigjarigen leeftijd ontslag wordt verleend, wordt als zoodanig verzekerd een pensioen ten bedrage van de volle wedde, welke zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet hebben genoten.

Slotbepaling.

ARTIKEL 12.

De wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip. De op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet bij de Krijgsraden bij de Landmacht aanhangige zaken worden nog door de Krijgsraden, bij welke zij aanhangig zijn, afgedaan.

Het eindverslag der Commissie van Rapporteurs over dit wetsontwerp werd ingediend 23 April 1913.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 26 April 1913.)

Ontwerp van Wet.

Artikel 2 van het gewijzigd ontwerp van wet wordt gelezen als volgt: Artikel 7 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt gelezen als volgt:

De President, de Regtsgeleerde Leden, Advocaat-Fiscaal en Griffier worden door den Vorst op gemeenschappelijke voordragt van de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog voor het leven benoemd.

Wanneer zij den vollen ouderdom van zeventig jaren hebben bereikt, wordt hun met ingang van het daarop volgende kalenderjaar als zoodanig door den Vorst, op gelijke voordragt, ontslag verleend.

Vóór dit tijdstip kunnen zij door den Vorst op eigen verzoek, mede op voordragt van de genoemde Ministers, worden ontslagen.

De artikelen 11, 12, 13 en 15 der Wet op de Regterlijke Organisatie zijn op hen van toepassing, met dien verstande, dat de daarbij aan den Hoogen Raad of aan den Procureur-Generaal bij dat College toegekende bevoegdheden toekomen aan het Hoog Militair Gerechtshof of aan den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmagt en dat, indien de Advocaat-Fiscaal zich bevindt in een der in de artikelen 11 of 13 der genoemde wet omschreven gevallen, de daarbij bedoelde vordering geschiedt door een lid van het Hoog Militair Gerechtshof, door den Vorst tijdelijk als Advocaat-Fiscaal aangewezen.

Hun costum wordt bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld.

Toelichting.

Bij de toepasselijkverklaring van de artikelen 11, 12, 13 en 15 der Wet op de Regterlijke Organisatie op den president en de rechtsgeleerde leden

van en den Advocaat-Fiscaal en den griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof was verzuimd aan te wijzen, door wien, indien een Advocaat-Fiscaal zich mocht bevinden in een der bij artikel 11 dier wet bedoelde gevallen, de vordering tot ontzetting zou moeten geschieden. Deze Nota strekt om, tot herstel van dat verzuim, het bij artikel 2 van het gewijzigd ontwerp van wet voorgestelde artikel 7 der Provisioneele Instructie alsnog met zoodanige aanwijzing aan te vullen. Daartoe moest dat artikel 7 eene redactioneele omwerking ondergaan, aangezien het bij eene eenvoudige inlassching van bedoelde aanvulling te lang zou worden. Terwijl aanvankelijk was gestreefd dat artikel te redigeeren zooveel mogelijk in aansluiting aan de overeenkomstige artikelen der Regtsplegingen (artt. 113*b* R. Z. en 132*a* R. L.), moest dat streven derhalve thans worden losgelaten en is bij deze Nota aan artikel 7 eene niet onbeduidend kortere redactie gegeven.

De Minister van Justitie a.i.,

HEEMSKERK.

*De Minister van Oorlog,
ad intirim van Marine,*

H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,

H. COLIJN.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Vergadering van 10 Mei 1913.

VII. het wetsontwerp tot aanvulling van art. 143 der Regtspleging bij de Landmagt, van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, en nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht (247).

Over dit wetsontwerp wordt geen algemeene beraadslaging gevoerd.

Art. 1 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: In art. 2 is door de Regeering een wijziging gebracht, nadat het schriftelijk debat gesloten is. Ik neem aan, dat hiertegen bij de Commissie van Rapporteurs geen bezwaar bestaat.

De artt. 2 tot en met 10 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 11, luidende:

Aan de tegenwoordige leden der militair-rechterlijke macht, die voor het leven zijn benoemd en wien op grond van het bereikt of overschreden hebben van den zeventigjarigen leeftijd ontslag wordt verleend, wordt als

zoodanig verzekerd een pensioen ten bedrage van de volle wedde, welke zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet hebben genoten.

waarop door den heer VAN SASSE VAN YSSELT is voorgesteld een amendement strekkende om aan het artikel als tweede lid toe te voegen;

De auditeurs-militair, die ten gevolge van de bepaling van artikel 1 hunne betrekking verliezen, houden hunne volle wedde als wachtgeld totdat zij, hetzij opnieuw in eene regterlijke betrekking of, krachtens Koninklijke benoeming, in eene met lidmaatschap der regterlijke macht onvereinigbare, van Rijkswege bezoldigde betrekking zijn geplaatst, hetzij eene regterlijke betrekking weigeren te aanvaarden, die hun, ook buiten hun verzoek kan worden opgedragen. (Stuk n°. 9.)

De Voorzitter: Door den voorsteller is mij medegedeeld, dat hij zijn amendement heeft gewijzigd en thans, met de heeren DE RAM, LOEFF, VAN HOOGSTRATEN, VAN VLIJMEN, HEEMSKERK, DUYNSTEE, RUTGERS, RUYSS DE BEERENBROUCK en PASSTOORS, voorstelt, om het tweede lid van het artikel te doen luiden:

„De niet-tijdelijk aangestelde auditeurs-militair, die ten gevolge van de bepaling van art. 1 hunne betrekking verliezen, houden hunne volle wedde als wachtgeld totdat zij, hetzij opnieuw in eenige bezoldigde rechterlijke betrekking of, krachtens Koninklijke benoeming in eene met het lidmaatschap der rechterlijke macht onvereinigbare, van Rijkswege bezoldigde betrekking zijn geplaatst, hetzij eene rechterlijke betrekking met ten minste gelijke wedde als die zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet genieten, weigeren te aanvaarden, die hun ook buiten hun verzoek kan worden opgedragen. Als diensttijd der hierbedoelde ambtenaren wordt ook beschouwd de tijd verlopen tusschen de inwerkingtreding dezer wet en hunne herplaatsing of hunne weigering om eene hun overeenkomstig het voorgaande lid opgedragen rechterlijke betrekking te aanvaarden.”

De heer VAN SASSE VAN YSSELT ontvangt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef niet te zeggen, dat ik met groote ingenomenheid heb begroet de indiening van dit wetsontwerp, omdat daardoor zal worden bereikt hetgeen ik zoo lang en vurig begeerd heb, n.l. dat de herziene rechtsplegingen zullen kunnen worden ingevoerd, waardoor meer moderne begrippen omtrent strafrechtpleging zullen komen in ons verouderd militair strafproces en omdat daardoor tevens, gelijk door de Regeering zoo juist in de Memorie van Antwoord is gezegd, de rechtspositie van den militair zal worden verstrekt.

Intusschen zijn ondanks de indiening van dit wetsontwerp voor mij een drietal wenschen overgebleven. Twee er van zijn in het Voorloopig Verslag opgenomen en de Regeering heeft verklaard, dat zij bij de invoering van het militair straf- en tuchtrecht zal trachten aan die wenschen te voldoen. Ik hoop niet alleen, dat dit zal gebeuren, maar ook, dat het militair-straffen tuchtrecht weldra zal kunnen in werking treden.

Een derde wensch is niet in het Voorloopig Verslag opgenomen, omdat ik verzuimd heb daarvan in de afdeelingen gewag te maken. Die wensch is dat, aangezien ten gevolge van aanneming van dit wetsontwerp 2 auditeurs-militair zullen ophouden dat te zijn, te hunnen aanzien dezelfde bilijke gedragslijn zal worden gevolgd als sedert 1875 steeds gevolgd is

geworden ten aanzien van die rechterlijke ambtenaren, welke ten gevolge van een wijziging der wet op de rechterlijke organisatie hun betrekking verloren.

Ten einde dezen derden wensch vervuld te krijgen heb ik gemeend het onderwerpeijk amendement te moeten indienen.

Na dien is mij echter gebleken, dat er niet alleen zijn definitief aangestelde auditeurs-militair maar ook tijdelijk aangestelde. Ten aanzien van de tijdelijk aangestelde auditeurs-militair geldt het billijkheidsargument, waarop ik mijn amendement gegrond heb, niet en daarom heb ik mij genoodzaakt gezien het naar aanleiding daarvan te wijzigen.

Een andere wijziging heb ik er nog ingebracht, ten einde, overeenkomstig het in de schriftelijke toelichting van mijn amendement aangehaald artikel der wet van 1875, in dit wetsontwerp ook nog op te nemen de bepaling, dat de uitvallende auditeurs-militair niet kunnen worden benoemd tot een betrekking, waaraan een lagere wedde is verbonden dan die zij thans hebben, alsmede die, dat hun wachttijd niet zal kunnen schaden aan hun aanspraken op pensioen, zooals ook bepaald is in gezegde wet van 1875.

Men make zich evenwel niet bezorgd over de consequenties van mijn amendement, want mij is gebleken, dat het ten slotte, naar alle waarschijnlijkheid althans, slechts 1 auditeur-militair zal betreffen. Ik meen echter dat, al geldt het slechts 1 ambtenaar, de billijkheid medebrengt, dat ook te zijnen aanzien worde betracht de billijkheid, die sedert 1875 steeds is betracht geworden ten opzichte van uitvallende rechterlijke ambtenaren en daarom veroorloof ik mij de aanneming van het amendement, zooals het nu gewijzigd is, aan de Kamer aan te bevelen.

Voorgesteld door 10 leden maakt het amendement van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog, ad interim Minister van Marine: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft de welwillendheid gehad mij van te voren met de gewijzigde redactie van het door hem ingediende amendement in kennis te stellen.

De Regeering heeft geen bezwaar om, wanneer althans uit den boezem der Kamer daartegen geen bezwaar rijst, het amendement, zooals het laatstelijk gewijzigd is, over te nemen.

De Voorzitter: Door de voorstellers is een wijziging in het amendement gebracht, strekkende om het woord „genieten” te veranderen in „hebben genoten.”

Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel over het amendement mede te deelen?

De heer VAN VEEN, voorzitter der Commissie van Rapporteurs: De Commissie van Rapporteurs heeft tegen de aanneming van het amendement geen bezwaar.

De heer COLIJN, Minister van Oorlog, ad interim Minister van Marine: Mijnheer de Voorzitter. Zooals ik gezegd heb, nu er geen bezwaar tegen geopperd is, verklaar ik het amendement over te nemen.

De Voorzitter: Daar het gewijzigd amendement door de Regeering is

overgenomen, maakt het geen afzonderlijk onderwerp van beraadslaging meer uit.

Ik neem aan, dat tegen de door de Regeering aangebrachte wijziging bij de Commissie van Rapporteurs geen bezwaar bestaat.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigd art. 11 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 12 en de beweegreden worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van het wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

In 1858 werden de jaarwedden van den voorzitter en de leden van het Hoog Militair Gerechtshof onderscheidenlijk op 4000 en 3000 gulden bepaald. Op 15 December 1879 stelde de Minister van Justitie Mr. MODDERMAN voor, bedoelde jaarwedden respectievelijk op 5000 en 4000 gulden te brengen, welk voorstel 19 April 1880 door de Eerste Kamer met 17 tegen 14 stemmen werd verworpen. Sedert dat tijdstip werd telkens op den onhoudbaren toestand en op de ongemotiveerde achterstelling in traktement van de leden van het Hoog Militair Gerechtshof gewezen. De te verwachten herziening der militaire strafwetten, waarbij als vanzelf de traktementszouden worden verbeterd, deed de belanghebbenden berusten. Met dit wetsontwerp wordt nu de sedert zoovele jaren noodig geoordeelde traktementsverbetering voorgesteld, maar daarbij tevens bepaald dat de militaire leden, die den leeftijd van 70 jaren hebben bereikt of overschreden, zullen worden ontslagen, m. a. w. gepensionneerd. De president, die voor zijn leven werd benoemd, behoudt zijne tegenwoordige jaarwedde als pensioen en dat terwijl diens dienstjaren evenveel bedragen als die van een der militaire leden, die, hoewel niet voor zijn leven benoemd, toch volgens den gewonen loop van zaken niet uit zijn betrekking ontheven zou zijn dan op verzoek, omdat sedert 1814 deze wijze van doen gevolgd werd ter wille der ook voor de militaire leden zoo gewenschte onafhankelijkheid.

Te recht is er dan ook in de andere Kamer in het Voorloopig Verslag op dit wetsontwerp door verschillende leden op aangedrongen, dat ook voor de militaire leden van het hof eene regeling in den geest van art. 11 zou worden tot stand gebracht. Vermits de militaire leden welke nu uit het hof zullen treden resp. 59 en 54 dienstjaren tellen, waarvan 19 en 11 bij dat hof, kan van eene grievende tegenstelling, waarvan in de Memorie van Antwoord gesproken wordt, moeilijk sprake zijn, omdat het daarin bedoeld burger lid met het oog op diens dienstjaren, wel allerminst aanspraak op een verhoogd pensioen zal kunnen doen gelden. In verband hiermede wordt dan ook den betrokken Ministers in overweging gegeven, nogmaals te willen nagaan, of voor meer bedoelde uitredende militaire leden geen

mildere bepalingen kunnen worden getroffen b. v. door aan hen, voor elke tien jaar, die zij met eene te lage bezoldiging in het Hoog Militair Gerechtshof zitting hadden, eene compensatie van 500 gulden boven hun jaarlijksch pensioen toe te kennen.

Verder werd de vraag gesteld om welke reden in artikel 3 van het ontwerp verschil gemaakt wordt tusschen de militaire, en de burgerleden, in zooverre de militaire leden wèl en de burgerleden niet kunnen worden ontslagen. Men meende, dat het voor een onbevooroordeelde rechtspraak beter was, dat voor de militaire leden eveneens de bepaling werd gemaakt, dat zij niet afzetbaar zouden zijn.

De opmerking werd gemaakt, dat in dit wetsontwerp in verschillende artikelen een verschillende nomenclatuur voorkomt. Zoo wordt in artikel 1 gesteld, dat de aanwijzing van de militaire arrondissementen door *Ons* geschiedt, terwijl in artikel 3 de militaire leden door *den Vorst* benoemd worden.

Hoewel het bekend is, dat dit verschil in nomenclatuur een gevolg is van de partieele totstandkoming der militaire wetten, welke bij gedeelten in uiteenlopende tijdstippen werden vastgesteld, achtte men bij eene herziening als thans wordt voorgesteld, het betrachten van gelijkvormigheid gewenscht.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 9den Juni 1913

WALLER.

VAN LÖBEN SELS.

VAN VOORST TOT VOORST.

STAAL.

CREMER.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen, geven den ondergeteekenden aanleiding tot de volgende beantwoording.

De pensioenaanspraken der tegenwoordige militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die ingevolge het nieuw voorgestelde artikel 7a, tweede lid, van de Provisioneele Instructie als zoodanig zullen moeten worden ontslagen, zijn door de ondergeteekenden zoowel bij de samenstelling van het wetsontwerp als bij de behandeling daarvan in de Tweede Kamer der Staten-Generaal nauwkeurig onderzocht. De bedoelde militaire leden zijn tijdens hun lidmaatschap tot hoogere militaire rangen bevorderd. In verband daarmee zal hun militair pensioen niet minder bedragen dan de wedde,

door hen als lid van het Hoog Militair Gerechtshof genoten. Het zou dan ook onnoodig zijn, voor hen eene regeling in den geest van artikel 11 van het wetsontwerp te treffen: immers, gelijk gezegd, hun is reeds ingevolge de bepalingen der bestaande pensioenwetten verzekerd een pensioen, hetwelk feitelijk is „ten bedrage van de volle wedde, welke zij laatstelijk vóór de inwerkingtreding dezer wet genoten”.

Ook het geopperde denkbeeld om het pensioen der hier bedoelde militaire leden in den een of anderen vorm te verhoogen, kan door de ondergeteekenden niet als aanbevelingswaardig worden erkend. Immers die militairen genieten thans in het geheel ten laste van den Staat eene bezoldiging van f 3000 per jaar. Door aanvaarding van het genoemde denkbeeld zou hun derhalve meer pensioen worden toegekend dan zij trakterement genoten. Hun arbeid in dienst van den Staat zou wegvallen, hunne financiële positie daartegenover verbeteren. Aldus zou tevens een zeker niet onbedenklijk precedent worden geschapen. Immers zou de consequentie er dan toe moeten leiden, in het algemeen aan ambtenaren, wier salarisatie wordt verbeterd, ook voor den tijd, welken zij als zoodanig vóór die verbetering werkzaam waren, een zekere compensatie te verleenen. Op grond van een en ander zijn dan ook de ondergeteekenden van oordeel gebleven, dat de regeling van art. 11 van het wetsontwerp aanvulling niet behoeft.

Het verschil op het punt van afzetbaarheid tusschen de militaire en de burgerlijke leden van het Hoog Militair Gerechtshof wordt door artikel 3 van het wetsontwerp niet geschapen, doch enkel ongewijzigd gelaten. De vraag, in hoever het voor eene onbevooroordeelde rechtspraak beter zou zijn, dat de onafzetbaarheid ook tot de militaire leden zou worden uitgestrekt, maakte nog kort geleden een punt van gedachtenwisseling met deze Kamer uit. Het zij daarom den ondergeteekenden vergund, ter beantwoording van de desbetreffende opmerking hier aan te halen hetgeen door de Regeering op bladzijde 4 van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende het ontwerp tot de wet van 31 October 1912 (*Staatsblad* n°. 337) werd verklaard: „De nog dienende officieren, die het lidmaatschap, hetzij van het Hoog Militair Gerechtshof, hetzij van een krijgsraad bekleeden, zijn uiteraard, gelijk terecht in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, niet onafhankelijk van de administratieve macht. In de praktijk gaf deze stand van zaken echter nimmer tot bezwaren aanleiding en het is ook vrij wel ondenkbaar, dat eenige Regeering op de zelfstandigheid van een ambtenaar-rechter inbreuk zou maken. Intusschen kan niet worden ontkend, dat bij de definitieve herziening der militaire strafvordering dit punt ernstig onder de oogen behoort te worden gezien.”

Het verschil in nomenclatuur, waarop aan het slot van het Voorloopig Verslag wordt gedoeld, vindt zijn oorzaak en rechtvaardiging in het overeenkomstige verschil in terminologie tusschen de Regtsplegingen bij de Zee- en bij de Landmagt, gelijk deze luiden ingevolge de wet 31 October 1912 (*Staatsblad* n°. 337), en de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof. Terwijl in de herziene Regtsplegingen de Drager van het Koninklijk gezag veelal wordt aangeduid door den term „Ons” — men zie b.v. de artikelen 113*b* en 115 van de Regtspleging bij de Zeemagt, 132*a* en 133 van de Regtspleging bij de Landmagt —, pleegt de Provisioneele Instructie ten deze te bezigen de uitdrukking „den Vorst”. Juist om in

de nomenclatuur van elk der genoemde wetboeken zooveel mogelijk gelijkvormigheid te betrachten, moest in verschillende artikelen van dit wetsontwerp eene verschillende terminologie worden aangewend.

De Minister van Justitie ad interim,
HEEMSKERK.

De Minister van Oorlog,
ad interim Minister van Marine,
H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,
H. COLIJN.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 13 Juni 1913.

WALLER.
VAN LÖBEN SELS.
VAN VOORST TOT VOORST.
STAAL.
CREMER.

Door de Eerste Kamer der Staten-Generaal werd het wetsontwerp in de vergadering van 19 Juni 1913 zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

BOEKAANKONDIGING.

In en buiten de gevangenis, door THOMAS HOLMES en I. H. BOEKE

Bovengenoemd werkje verscheen in de serie: „Handboekjes Elck 't beste”, uitgegeven door de „Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur” te Amsterdam. Gaarne voldoen wij aan het verzoek, dit onderhoudend geschreven, hoogst interessante boekje ter lezing aan te bevelen.

THOMAS HOLMES, de secretaris van de Howard Association, is voor velen onzer geen onbekende meer. Mr. N. MULLER gaf in zijn werkje: „Engelsche misdadigers en hunne behandeling” eene korte levensbeschrijving van hem.

In het hier aangekondigde werkje geeft de heer I. H. BOEKE in het 1ste deel een verkorte vertaling van het werk van THOMAS HOLMES: „Pictures and problems from Londen policecourts”, in het 2de deel zijn eigen oordeel over Nederlandsche gevangenis en gevangenen.

Het 1ste deel vertelt ons van den Engelschen politierechter en zijn missionary, en wij beseffen hoe veel er van hun tact en doorzicht gevergd wordt! Over het gevangenisstelsel is HOLMES slecht te spreken. Hij klaagt over de weinige geschiktheid der gevangenisbeamten tot de studie en behandeling van zedelijk zieken: „Hebben onze gevangenisbeamten in die richting hun opleiding ontvangen? Zijn oud-militairen de beste bewakers; en hebben onze gevangenisartsen, -onderwijzers, -geestelijken den vasten wil en den aanleg getoond om aan de hoogeschool der humaniteit hun graad te halen?”

HOLMES wenscht in de gevangenis belangwekkender werk dan touw pluizen en doosjes plakken, voor den ontwikkelde intellectueelen arbeid, minder de gedwongen eenzaamheid van de cel, meer lessen van onderwijzer of vakleeraar, tragsgewijze verbetering van toestand als belooning enz. enz.

Op geheel andere wijze richt de schrijver van het 2de deel zich tegen de Nederlandsche gevangenis. Bij de talrijke gevallen, die ons in het 1ste deel beschreven worden, gevoelen wij deernis met hen, die zoo diep gezonken zijn, bewondering voor hem, wiens zelfopoffering en onverflauwde ijver den gevallene tot inkeer brengt, van hem maakt wat er van te maken valt. Bij lezing van het 2de deel krijgen wij den indruk, dat de gevangenis grootendeels bevolkt zijn met onschuldig veroordeelden. Gelukkig neemt de schrijver nog aan, „dat ook wel tegen beter weten in de gevangene onschuld voorwendt en halstarrig volhoudt”.

Van verbetering van den misdadiger in de gevangenis verwacht de schrijver niets, en hij licht dit met tal van voorbeelden toe. Een voorbeeld, dat in het bijzonder voor onze lezers belang heeft, willen wij hier laten volgen.

„Daar is A. II. 16 — binnen die muren wordt elk een nummer — 2de maal desertie, uit hekel aan den dienst, eerst vijf dagen, nu zes maanden. De laatste maal had hij, notabene, weken lang onder eigen naam bij zijn familie gewoond en „los” aan het spoor gewerkt; toen werd hij, bij een huiselijke ruzie, door zijn schoonzuster verraden. Hij moet nu, boven zijn straf, zijn tijd uitdienen . . . een prettig element in de kazerne! Of zal hij

door de gevangenis met den militairen stand verzoend zijn? De wetgever die vóór eenige jaren bepaalde, dat wegens voldoende gebleken afkeer van den dienst ontslag uit de verbintenis kon volgen, had daarbij voorgeschreven, dat alleen aan den in dienst nog niet gestrafte dit ontslag kon worden verleend, terwijl toch aan den man met blank strafregister de ontheffing werd geweigerd, „omdat zijn weerzin tegen den dienst nog niet voldoende was gebleken”. De regeering heeft die innerlijke ongerijmdheid erkend en de bepaling ingetrokken”.

Zoo zijn bijna alle voorbeelden in het 2de deel, alleen beschouwd van het standpunt van den misdadiger. Wij meenen die eenzijdigheid te moeten betreuren, want overigens bevat ook dit gedeelte zeer belangrijke gegevens en opmerkingen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 31 December 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENITÉ.

Indien een veroordeelde, dadelijk na de mededeeling van het tegen hem gewezen vonnis verklaard hebbende daarvan te willen appelleeren, na de daarop volgende pronuntiatie van het vonnis op die verklaring terugkomt, blijkt het, dat hij omtrent het al of niet berusten in het vonnis nog niet tot volkomen zekerheid is gekomen en is het wenschelijk, hem den bij art. 203 R. Z. gestelden termijn van drie dagen in zijn geheel te laten om zijn besluit vast te stellen. (1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een nader schrijven van den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord van 23 December 1912 betreffende het door den stoker 1ste klasse B., op den 16den December 1912, verklaarde *na* de pronuntiatie van het vonnis den 12den December 1912 door dien Zeekrijgsraad tegen hem gewezen en den 16den d. a. v. geresumeerd, alsmede de notulen van het in de vergadering des Krijgsraads van 16 December 1912 verhandelde.

Overwegende dat daaruit blijkt:

dat in de vergadering des Krijgsraads van 16 December 1912, na de vaststelling van het vonnis, twee Commissarissen zijn benoemd om den veroordeelde het vonnis aan te zeggen zoomede dat de Wet hem een termijn verleent van drie dagen om zich te beraden of hij al of niet wil appelleeren; welke Commissarissen, met den Secretaris de vergadering verlaten hebbende, in diezelfde vergadering zijn teruggekeerd en gerapporteerd hebben dat de veroordeelde hun dadelijk verklaard heeft tegen het vonnis appèl aan te teekenen bij het Hoog Militair Gerechtshof;

dat daarop de veroordeelde is binnengekomen, waarna de president hem heeft medegedeeld dat, nu hij verklaard heeft tegen het vonnis appèl te

(1) Zie ook de bijdrage van den officier van administratie der Kon. Marine P. A. KEMPEN over „Intrekking van hooger beroep in het militair strafproces” in M. R. T. Deel VI blz. 15 v.v. (Red. M. R. T.).

willen aantekenen, dit vonnis hem in zijn geheel zal worden voorgelezen, op welke mededeeling B. niets heeft gezegd;

dat daarop het vonnis met open deuren in den Krijgsraad is uitgesproken en op het vonnis aantekening is gehouden van die uitspraak en van het instellen van appèl door den veroordeelde;

dat dezen toen is overhandigd eene volmacht in blanco ter onderteekening, waarop hij, na dat stuk zorgvuldig te hebben doorgelezen, geweigerd heeft het te onderteekenen, als reden daarvan opgevende „thans niet meer in „appèl te willen komen nu hij het vonnis heeft hooren voorlezen” waarna hij uit de vergadering is weggeleid;

dat daarop de Krijgsraad heeft besloten de verklaring des veroordeelden, dat hij appèl wil aantekenen, als van kracht blijvend te beschouwen nu de uitspraak van het vonnis had plaats gehad, waarop B. is binnengelaten, de president hem het besluit des Krijgsraads heeft medegedeeld, hem opnieuw de volmacht ter teekening is voorgehouden en hij is blijven weigeren die te onderteekenen;

Overwegende dat bij artikel 203 der Rechtspleging bij de Zeemacht is bepaald dat aan den veroordeelde, na mededeeling van het vonnis, een termijn van drie dagen moet worden toegestaan om te overleggen of hij al dan niet wil appelleeren;

dat — wanneer hij terstond bij die mededeeling verklaart te willen appelleeren, er geen bezwaar bestaat om dadelijk tot de uitspraak van het vonnis over te gaan en — indien hij blijft bij zijn voornemen — te handelen als bij artikel 209 der Rechtspleging is voorgeschreven;

dat echter — indien de veroordeelde alsdan terugkomt op zijne eenmaal aan Officieren-Commissarissen gedane mededeeling — het blijkt dat hij omtrent het al dan niet berusten in het vonnis nog niet tot volkomen zekerheid is gekomen en, hoewel dan verklarende te willen berusten, echter mogelijk gedurende de twee hem nog blijvende dagen weer tot ander inzicht kan geraken;

dat de hierboven weergegeven verklaring, door B. in den Krijgsraad gedaan, wel kan worden beschouwd als uiting gevende aan zijn besluit om te berusten, maar dat het wenschelijk is hem den bij de Wet gestelden termijn in zijn geheel te laten om zijn besluit vast te stellen;

Heeft besloten:

het vonnis met de stukken aan den Krijgsraad terug te zenden met uitnoodiging opnieuw aan B., door Commissarissen uit den Krijgsraad, te doen de mededeeling bedoeld bij artikel 203 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

na verloop der drie dagen na die mededeeling door Commissarissen te doen handelen als in artikel 205 dier Rechtspleging is bepaald;

en vervolgens te handelen zooals in artikel 206 der Rechtspleging bij de Zeemacht is voorgeschreven.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 3 December 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Afwijking door den auditeur-militair van art. 63 R. L. (niet doen requireeren van een beklagde door den provoost-geweldige) met beroep op de Kon. Besl. van 28 Februari 1827 n°. 111 j°. 4 November 1821 n°. 16, waardoor de tegenwoordige provoost-geweldige niet meer zou zijn een persoon, „magthebbende om militaire exploiten te doen”, bedoeld in art. 195 R. L.

Bepalingen van de WET op de R. L. kunnen alleen door eene latere WET worden gewijzigd of vervangen.

Uit het aangevoerde zou volgen, dat er geen provoost-geweldige is; derhalve moet krachtens art. 63 R. L. de commandant een ander tot het doen der oproepingen benoemen. Die commandant is de commandant van het garnizoen der residentie van den Krijgsraad.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien een schrijven van den Auditeur-Militair in een der Militaire Arrondissementen, daarbij uiteenzettende de redenen waarom hij, bij de behandeling der zaak tegen G., milicien-soldaat der Infanterie is afgeweken van de regelen bij de Rechtspleging bij de Landmacht gesteld, met name:

waarom hij den beklagde niet heeft doen oproepen door den provoost-geweldige of door den in diens plaats door de Wet aangewezen (artikel 63 Rechtspleging bij de Landmacht),

waarom hij aan den Officier van Justitie heeft verzocht een bevel om den beklagde te arresteren, terwijl artikel 65 van gemelde rechtspleging eene andere autoriteit aanwijst om het arrest te gelasten;

als welke gronden door dien Auditeur-Militair worden opgegeven:

De oproeping van beklagde, die als groot-verlofganger verblijf hield te W. is geschied, zooals zulks steeds pleegt te geschieden, door bemiddeling van den Officier van Justitie der woonplaats, die dezelve heeft opgedragen aan den rijksveldwachter te W. De oproeping is niet geschied door den provoost-geweldige, zulks in verband met de Kon. Besluiten van 28 Februari 1827 n°. 111 j° 4 November 1821 n°. 16. (Stolk, de Militaire Wetboeken, blz. 61 en 71).

De tegenwoordige provoost-geweldige heeft alleen den naam gemeen met den sedert 1827 vervallen provoost-geweldige, maar heeft m. i. niet de bevoegdheid tot het doen van een gerechtelijke oproeping. Artikel 3 van eerstgemeld Koninklijk Besluit luidt:

„De Auditeurs-Militair bij de respectieve krijgswaarden zullen uit de gageerde militairen een geschikt en daartoe gezind persoon kiezen, aan welke zal zijn opgedragen de uitvoering der rechterlijke veroordeelingen, die tot hertoe aan stokkenknechts was opgedragen; zoodanig persoon zal den titel van provoost-geweldige voeren”. De tegenwoordige provoost-geweldige is dus niet „machthebbende om militaire exploiten te doen”, zooals artikel 195 Rechtspleging bij de Landmacht het noemt.

De oproeping is niet geschied door den in de Wet in diens plaats aan-

gewezene, naardien zich te W. geen tot benoeming van zoodanig persoon bevoegde commandant bevindt.

Het bevel was gelast door den Garnizoens-Commandant te Z., zooals uit de bijlage blijkt. Ik heb het bij brief van 11 dezer aan den Officier van Justitie toegezonden, met verzoek om tenuitvoerlegging, maar eerst in den loop der week terug ontvangen.

In aanmerking genomen :

dat de bepalingen van artikel 63—65 van de Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht alleen door een latere wet kunnen worden gewijzigd of vervangen;

dat derhalve, indien de opvatting van den Auditeur-Militair omtrent de wijziging der functie van den provoost-geweldige juist is, daaruit zou volgen dat er geen provoost-geweldige is en derhalve krachtens artikel 63 der Rechtspleging bij de Landmacht de commandant een ander tot het doen der oproepingen moet benoemen, maar niet : dat zonder die benoeming een gewoon deurwaarder, door den Auditeur-Militair gekozen, de oproeping geldig zou bewerkstelligen;

dat de Commandant die, volgens het bepaalde bij artikel 63 de aanwijzing moet doen, is de Commandant van het garnizoen der residentie van den Krijgsraad (artikel 30 der Rechtspleging bij de Landmacht), zoodat de opmerking „dat zich te W. geen tot benoeming van zoodanig persoon bevoegde commandant bevindt”, niet is ter zake dienende;

dat de Auditeur-Militair zulks ook heeft begrepen toen het gold den verdachte in arrest te nemen, waartoe hij — blijkens het thans aan het Hof toegezonden stuk — het bevel van den Garnizoens-commandant te Z. heeft gevraagd;

Is besloten door toezending van een afschrift dezer resolutie het vorenstaande onder de aandacht te brengen van den Auditeur-Militair en dezen te wijzen op de bedenkelijke gevolgen die voor de betrokken beambten of ambtenaren kunnen voortvloeien uit een in hechtenis nemen zonder dat voldaan is aan de bij de wet gestelde eischen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 19 December 1911.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Voor de toepassing van art. 422 W. v. Sr., tot verzwaring van straf wegens herhaling, is het niet voldoende, dat gebleken is dat het vroeger tegen den beschuldigde gewezen vonnis is geëxecuteerd, doch wordt geëischt, dat de vroeger tegen hem uitgesproken straf geheel of gedeeltelijk is ondergaan.

Het verzuim kan niet anders worden geredresseerd dan door het onderzoek der zaak te heropenen volgens het bepaalde bij art. 154 R. Z., den bekl. over het aangegeven punt te hooren en de zaak opnieuw in behandeling te nemen. Nu de president en vier leden van den Krijgsraad inmiddels door anderen moesten worden vervangen, kan dit nader onderzoek en de

verdere behandeling der zaak niet geschieden dan na tenietdoening door het H. M. G. van het besluit des Krijgsraads, waarbij werd verklaard dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, en van het daarna verrichte.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een brief van den fungeerend Secretaris bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis van den 13den December 1911 waarbij aan het Hof ter herziening ingezonden wordt met de daarbij behoorende stukken, het vonnis gewezen in de zaak tegen een matroos 2de klasse;

Is besloten dit vonnis met de stukken aan den Krijgsraad terug te zenden met opmerking:

dat bij het in deze zaak toegepast artikel 422 van het Wetboek van Strafrecht tot verzwaring van straf wegens herhaling wordt geëischt dat de vroeger tegen den beschuldigde uitgesproken straf geheel of gedeeltelijk is ondergaan;

dat zulks in dat proces niet is gebleken, daar wel uit het extract-vonnis (prod. litt. P.) blijkt dat het vroeger tegen beklaagde gewezen vonnis op den 22sten December 1908 is geëxecuteerd, maar daaruit niet blijkt dat beklaagde die straf geheel heeft ondergaan zooals in het vonnis is aangenomen;

dat wel beklaagde heeft verklaard op het extract-vonnis niets aan te merken te hebben, maar dat daaruit noch uit eenig ander ten processe voorhanden bewijsstuk volgt dat die straf geheel is ondergaan;

met uitnoodiging den fungeerend fiskaal toe te laten dit punt door nader bewijs te staven, de zaak daarna opnieuw in behandeling te nemen en het vonnis dienovereenkomstig aangevuld, met de stukken aan het Hof te doen terugkomen.

HELLEVOETSLUIS, 23 December 1911.

In hare zitting van 22 December 1911 heeft de Zeekrijgsraad alhier, in zake een matroos 2de klasse, mij opgedragen het Hoog Militair Gerechtshof, naar aanleiding van deszelfs resolutie van den 19den December 1911, het navolgende mede te deelen.

Naar 's krijgsraads bescheiden meening is, nadat ingevolge artikel 165 der Rechtspleging bij de Zeemacht de zaak voldoende geïnstrueerd verklaard is, het onderzoek gesloten en kan alzoo een nieuw onderzoek door den Zeekrijgsraad niet meer plaats hebben, te meer daar uit het bepaalde bij artikel 64 der Provisioneele Instructie, de gevolgtrekking mag worden gemaakt, dat, wanneer het bewijs onvoldoende is (hetgeen i. c. het geval is) en alzoo een nieuw onderzoek noodzakelijk wordt, slechts het Hoog Militair Gerechtshof het recht heeft dit onderzoek te doen plaats hebben en het vonnis te herzien.

In verband met het bovenstaande was het den Zeekrijgsraad dan ook niet recht duidelijk wat de bedoeling van het Hof is ten aanzien der uitnoodiging „de zaak daarna opnieuw in behandeling te nemen”.

Om deze redenen heeft de Zeekrijgsraad de eer het Hof beleefd te verzoeken, eene nadere toelichting omtrent deze uitnoodiging te mogen ontvangen, alvorens in deze zaak verder te handelen.

Het zij den Zeekrijgsraad ten slotte vergund mede te deelen, dat sedert

het wijzen van het ter approbatie aangeboden vonnis, de president en vier leden reeds door anderen moesten worden vervangen.

De secretaris:

(get.) VAN HOUTE.

Resolutie van 5 Januari 1912.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Voorgenomen het vonnis den 8sten December 1911 gewezen door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis in de zaak tegen een matroos 2de klasse, waarbij deze is schuldig verklaard aan mishandeling, terwijl enz. geheel heeft ondergaan.

Gezien de dezerzijds genomen resolutie d.d. 19 December 1911 en een schrijven van den Secretaris van gemelden Zeekrijgsraad van 23 December 1911.

In aanmerking nemende:

dat aan den beklaagde, bij zijn verhoor voor Officieren Commissarissen van 6 December 1911, blijkens het daarvan opgemaakt proces-verbaal, is vertoond en voorgehouden een extract-vonniss van den Zeekrijgsraad aan boord van H. M. Wachtschip te Willemsoord en hem gevraagd is of hij daarop aanmerking heeft, waarop door hem is geantwoord „hierop heb ik niets aan te merken”,

dat, aangenomen dat dit hetzelfde extract is als ten processe voorhanden gemerkt P. en aan beklaagde vertoond — noch uit die gestelde vraag noch uit het daarop gegeven antwoord is op te maken of beklaagde de bij het vonnis opgelegde straf geheel of gedeeltelijk heeft ondergaan, welke omstandigheid ten deze in aanmerking kwam waar, blijkens de in artikel 16 van het verhoor gestelde vraag, sprake was van verzwaring van straf wegens herhaling:

dat derhalve beklaagde niet over alles, wat tot de zaak betrekking heeft, is gehoord en mitsdien ten deze niet naar behooren is geprocedeerd, tot herstel van welk verzuim overeenkomstig artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie, het vonnis met de stukken aan den Krijgsraad moet worden teruggezonden „met aanschrijving om dat verzuim naar behooren te redresseeren”, hetgeen ten deze niet anders kan geschieden dan door het onderzoek der zaak te heropenen volgens het bepaalde bij artikel 154 der Rechtspleging bij de Zeemacht, den beklaagde over het aangegeven punt te hooren, daarna de zaak opnieuw in behandeling te nemen en het vonnis, overeenkomstig het bij het nader onderzoek geblekene aangevuld of gewijzigd, daarna met de stukken aan het Hof wederom ter approbatie te doen geworden;

dat echter — nu uit voormeld schrijven van 23 December 1911 blijkt dat, sedert het wijzen van het vonnis, de president en vier leden van den Krijgsraad door anderen moesten worden vervangen — dit nader onderzoek en de verdere behandeling der zaak niet wel kunnen geschieden dan na te niet doening van het besluit der Krijgsraads, waarbij werd verklaard dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, en van het daarna verrichte.

Gezien artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie.

Heeft besloten :

I. te niet te doen het besluit van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis genomen den 8sten December 1911 in de zaak tegen een matroos 2de klasse, gedetineerd aan boord van Hr. Ms. „van Galen”, waarbij is verklaard dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, alsmede alles wat ten deze door den Krijgsraad verder is verricht ;

II. het vonnis met de stukken aan den Krijgsraad terug te zenden met aanschrijving om, nadat het voormeld verzuim zal zijn geredresseerd, de behandeling der zaak te hervatten en het te wijzen vonnis met de stukken aan het Hof weder ter approbatie te doen geworden.

De Zeekrijgsraad heeft daarna de instructie der zaak heropend, de verzuimen hersteld en opnieuw vonnis gewezen, waarna dit nieuwe vonnis den 16den Januari 1912 door het Hoog Militair Gerechtshof is geaprobeerd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 November 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Jhr. Mr. G. MICHIELS VAN KESSENICK te Roermond.

Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch.

Vonnis dd. 22 Juli 1912.

President: J. A. DE BRUIJN, Majoor.

Leden: de Kapiteins P. G. VERHAART, C. M. B. WIEDEMANN, W. A. FRIESWIJK, G. J. BLOM, J. H. WELSCH en J. C. VAN LINDEN TOL.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. AGHINA.

Verdediger: Mr. G. MICHIELS VAN KESSENICK, te Roermond.

Wanneer tengevolge van eene order tot het houden van eene oefening, waarbij de noodige voorzorgsmaatregelen verzuimd werden, twee menschen om het leven komen, en dus de handeling en het verzuim van den beklaagde

één waren, kan het misdrijf niet worden beschouwd tweemaal gepleegd te zijn, doch moet de kwalificatie luiden: „het veroorzaken van den dood van twee anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt”.

CONCLUSIE VAN EISCH

overgegeven aan den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te 's Hertogenbosch, door den Auditeur-Militair in het genoemde Arrondissement r. o.

op en jegens

A., ritmeester bij het 2de escadron van het 2de Regiment Huzaren, in garnizoen te Venlo, beklaagde en gerequireerde in persoon.

De eischer r. o. zegt voor middelen en positieven:

dat A. aan Officieren-Commissarissen heeft bekend en ook van elders is gebleken dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

dat den beklaagde is te last gelegd:

dat hij op den 28sten Juli 1911 met zijn escadron, hetwelk hij aanvoerde, eene dienstreis makende van Venlo naar Roermond, onder de gemeente Neer, als ambtenaar door misbruik van gezag, onvoorzichtigheid en achteloosheid, roekeloos het leven zijner onderhoorige manschappen B. J. C. VAN R. en C. L. K. in gevaar heeft gebracht door hen te dwingen, ofschoon zij niet voldoende konden zwemmen, te paard, het paard gezadeld en in veldtenuë met lichte bepakking en mantel, de ruiters in exercitie-tenuë zonder vuurwapens, de Maas van den linkeroever af, in, daar te water te gaan en verder die rivier over hare geheele breedte, te paard door te trekken naar den rechter oever, zonder dat beklaagde zich had vergewist dat de Maas toen ter plaatse, voor een gedeelte, diep en zeer driftig was en sterk stroomde en met verzuim tevens van de noodige maatregelen van voorzorg en afdoende hulp, bij dreigend levensgevaar, te nemen, niettegenstaande nog wel aan den overkant langs dien rechter oever zich eene bazaltglooiing uitstrecte, waartegen met een paard op te komen zeer moeilijk was, zijnde die manschappen dan ook in het gevaar waarin zij zich op last van hunnen ritmeester hadden moeten begeven, door verdrinking, althans door verstikking, tusschen de gemeenten Neer en Beesel, vergaan, daar zij, van hunne paarden, in het water geraakt en door het water verzwolgen waren en zijnde derhalve aan beklaagde's schuld de dood van VAN R. en K. te wijten;

dat de beklaagde heeft ontkend dat de dood van de huzaren van R. en K. aan zijn schuld te wijten is, onder opgave:

1°. dat hij ontkent misbruik van gezag gemaakt te hebben, onvoorzichtig en roekeloos het leven van B. J. C. VAN R. en C. L. K. in gevaar te hebben gebracht en hen te hebben gecommandeerd of gedwongen te water te gaan met het doel hen te doen zwemmen, doch dit alleen heeft gedaan met het doel hen te paard door de Maas te doen waden;

2°. dat hij ontkent schuldig te zijn aan het zich niet vergewissen van de gesteldheid van de rivier de Maas ter plaatse waar van R. en K. verdrongen zijn, aangezien deze plaats buiten de door hem met luider stemme en met handwijzing aangegeven marschweg gelegen is en zij aldaar gekomen zijn door hun plaats en de marschorde te verlaten, dat zij immers zelve daarvoor schuld dragen met de bazaltglooiing en de diepte daarvoor gelegen te kampen te hebben gekregen;

3°. dat hij ontkent dat van R. en K. door zijn schuld door het water verzwolgen zijn, daar dit niet zoude gebeurd zijn indien zij hun paard niet los gelaten hadden hetgeen elk cavalierist die, om welke reden dan ook, van zijn paard geraakt, steeds wordt voorgehouden;

dat beklaagde wijders heeft opgegeven dat hij bij regimentsorder den last had gekregen op 28 Juli 1911 met zijn escadron een marsch te maken naar Roermond om aldaar het middageten te gebruiken hetwelk, bij wijze van proef gedurende de marsch zou klaar gemaakt worden en om gedurende den heenmarsch daaraan eene andere oefening te verbinden; dat de marschweg aan hem was overgelaten; dat hij den 26sten Juli 1911 ontboden is bij zijn regimentscommandant en hem door dezen toen onder diepe geheimhouding en fluisterend is medegedeeld, dat het in zijn voornemen lag om binnen enkele dagen een gecombineerde oefening te houden met het garnizoen Roermond en de Regimentscommandant hem toen heeft verzocht om, aangezien hij met het 2de escadron reeds driemaal met goed gevolg de Maas was doorgetrokken, van den marsch op 28 Juli gebruik te maken om bij Roermond een zoodanige plaats van overgang van de Maas te zoeken dat zijn escadron, bij gelegenheid dier oefening met het garnizoen Roermond, zich als het ware bij verrassing in Roermond zouden bevinden; dat dit onderhoud hem aanleiding is geweest te besluiten om de oefening op 28 Juli te doen bestaan in het doorwaden van de rivier de Maas bij Neer; dat hoewel de regimentscommandant hem in overweging had gegeven eene plaats te kiezen meer in de onmiddellijke nabijheid van Roermond, hij na rijp beraad en raadpleging van de kaart, het veer te Neer tot overgangspunt heeft gekozen; dat hij met niemand, ook niet met zijne officieren, over zijne plannen heeft gesproken, omdat hem diepe geheimhouding was opgelegd; dat hij op 28 Juli 1911, te zeven en een half uur des voormiddags is uitgerukt met zijn escadron in veldtenue gekleed zonder karabijn met kwartiermuts en met lichte bepakking, naar hij meent ook zonder mantel; dat hij bij Groot-Hanzen of circa 400 Meter van het voetveer halt heeft laten houden en de peletonscommandanten opdracht heeft gegeven de paarden te laten drinken omdat het bijzonder warm was en tevens met de bedoeling om de paarden rustig te doen zijn bij het gaan in de Maas, omdat paarden die dorst hebben in zoo'n geval wanorde veroorzaken; dat hij, teneinde persoonlijk eene aanvankelijke verkenning te doen van het voetveer, zich alleen te voet daarheen heeft begeven; dat hij, langs de bierbrouwerij „Het Anker” komende, daar aan iemand, die daar werkzaam was, gevraagd heeft naar den weg naar het veerhuis, en die man, die hem later is gebleken dat P. H. V. heette, met hem is medegegaan naar het veerhuis; dat, terwijl hij met P. H. V. stond te praten, hij den anderen V. niet heeft gezien; dat hij met P. H. V. naar het veerhuis gaande dezen heeft medegedeeld dat hij met zijn escadron te paard de Maas wilde doorwaden, waarop deze heeft gezegd, dat hij dan niet bij het veerhuis zelf moest zijn, maar iets hooger op de weide in; dat P. H. V. hem toen tevens uitdrukkelijk heeft medegedeeld dat zulks bij lagen waterstand zeer goed uitvoerbaar was en heeft opgegeven dat de Maas nergens dieper was dan 1 Meter 10, behoudens eene enkele plaats waar de diepte 1 Meter 30 tot 1 Meter 40 bedroeg; dat ze over zwemmen met paarden niet hebben gesproken; dat toen hij in het veerhuis was gekomen en door hem aan den veerman ook was medegedeeld dat het zijn plan was met het geheele escadron zoo mogelijk ter hoogte van zijn veer te paard door de Maas te rijden, deze eenparig met P. H. V. verklaarde dat zulks zeer goed uitvoerbaar was en dat de Maas op het punt dat

daarvoor in aanmerking kwam, nergens dieper was dan 1 Meter 10, behoudens enkele plaatsen in de vaargeul waar over geringe breedte de diepte hoogstens 1.30 tot 1.40 Meter zou bedragen; dat, daar hem, beklaagde, bij ondervinding gebleken is dat een dergelijke diepte, voor doorwaden van een rivier, geen bezwaar oplevert, vooral waar de diepste plaatsen slechts geringe breedte hebben, door hem in principe werd besloten zijn voornemen te volvoeren zoo althans de te houden peiling geen andere uitkomsten in ongunstigen zin zoude opleveren; dat hij in het veerhuis dan ook niet langer dan drie minuten heeft vertoeft, omdat hij, nu zijn besluit eenmaal genomen was, ter plaatse met den veerman verder het doortrekken wilde regelen; dat nauwelijks buiten gekomen de veerman zich vrijwillig beschikbaar heeft gesteld om den overgangsweg te peilen en hij, beklaagde, van dat aanbod gretig gebruik maakte, daar hij den veerman als een soort autoriteit in zijn omgeving hiertoe meer bekwaam achtte dan wie ook van zijn escadron, die daarvoor anders aangewezen zoude geworden zijn; dat daar het veerhuis aanmerkelijk hooger gelegen is dan het aangrenzende terrein, hij met den veerman van den weg voor het veerhuis uit het punt van ingang in de Maas heeft besproken; dat, nadat de veerman hem verzekerd had dat voorbij de modderplaat, op den linker oever bij het veerhuis gelegen, zich een zandplaat bevond welke een stevige ondergrond vormde waar het inrijden in de Maas gemakkelijk was, door hem met den veerman is afgesproken dat deze, na bovengenoemde peiling verricht te hebben, met zijn boot bij die zandplaat zou gaan liggen, zoodat hij, beklaagde, eenvoudig met zijn escadron op hem met zijn boot behoefde aan te rijden om direct op de plaats van ingang te komen; dat terwijl zij aldus op den weg voor het veerhuis het doorwaden van de Maas bespraken, de veerman hem wees op een lange steenglooïing aan den rechter oever gelegen en tegenover de zandplaat alwaar het escadron de Maas zou inrijden, hem tevens de vraag stellende of de paarden tegen die steenglooïing op konden, hem zoodoende in den waan brengende dat de Maas aldaar ondiep was en dat, zoo deze steenglooïing daar niet ware geweest, dit een geschikt punt van uitgang zou hebben geboden; dat hij evenwel die plaats niet heeft gekozen als uitgangspunt, al ware het alleen om het gevaar van verwondingen en zij daarop zijn overeengekomen als uitgangspunt te kiezen de zandplaat onmiddellijk stroomafwaarts van die steenglooïing; dat daarna de veerman de steenen trap is afgegaan naar zijne boot, zeggende dat hij in den gang zou peilen; dat hij ook nog met den veerman afgesproken heeft dat deze, zoodra hij, beklaagde, met zijn escadron de Maas in zou rijden, deze met zijne boot stroomafwaarts zou mede gaan en zich vervolgens in het midden der rivier zou ophouden ten einde hulp te kunnen verleenen waar zulks noodig mocht blijken; dat hij, nadat de veerman naar zijn boot was gegaan, naar zijn escadron is teruggegaan en dat hij aldaar terugkomende tegen den luitenant F., die de vorige oefening in het overtrekken van de Maas niet had medegemaakt, heeft gezegd dat hij met het escadron de Maas zou doortrekken en er bij heeft gevoegd: „vandaag zult ge uw zin hebben „want we gaan de Maas door, aangezien volgens de door mij ingewonnen „inlichtingen de diepte over het algemeen niet meer is dan 1.10 Meter”; dat hij tegelijkertijd aan den luitenant F. gezegd heeft dat hij het peloton van den luitenant VAN W. dat op dat oogenblik zich het verst naar achteren bevond, aan het hoofd wilde nemen en dat hij, luitenant F. met zijn peloton zoude volgen, zoodra hij, beklaagde, met het andere gepasseerd was; dat hij, medegaande, kwam langs het peloton van den opperwachmeester instructeur VAN D. en aan dezen ongeveer hetzelfde heeft medegedeeld als

aan den luitenant F., met de order aan te sluiten achter het peloton van dezen; dat hij aan het hoofd van het escadron daarmede is afgemarcheerd en in colonne, met tweeën volgens afspraak met den veerman, is aangemarcheerd op de plaats waar deze met zijn boot stil lag; dat aangezien hij zich geheel wilde houden aan de afspraak met den veerman, de modderplaat en de zandplaat beide droog lagen, het oppervlak van de modderplaat niet van dat der zandplaat was te onderscheiden, hij in de stellige meening verkeerde dat de plaats waar de veerman met zijn bootje lag de juiste plaats was van ingang voor het escadron; dat toen het paard van den luitenant VAN W. op de modderplaat in den modder zakte, de veerman teekens heeft gegeven en hij daaruit heeft afgeleid dat hij zuidelijker door moest rijden om de zandplaat te bereiken; dat hij toen zijn escadron heeft gedirigeerd in denzelfden marschvorm naar de zandplaat ongeveer 60 Meter zuidelijker; nadat hij den veerman had toegeroepen met zijn boot te gaan liggen op de plaats waar hij beklaagde, ingevolge de afspraak, wel de rivier in moest; dat tusschen het tijdstip waarop hij den veerman verliet bij het veerhuis en de aankomst bij de modderplaat ongeveer een half uur was verlopen, in welken tijd de veerman gelegenheid gehad heeft om peilingen te doen; dat hij gemeend heeft dat de veerman slechts op een paar punten behoefte te peilen en daarmede in korten tijd gereed kon zijn; dat hij tijdens het incident bij de modderplaat den veerman niet heeft gevraagd naar den uitslag van de peiling, maar dat na aankomst op de zandplaat, de veerman hem op zijn desbetreffende vraag, nogmaals aangaande de rivier diepte heeft herhaald hetgeen bij vroeger reeds had gezegd, er bij voegende dat hij zijne peilingen over den geheelen af te leggen weg had verricht; dat evenwel over den bazaltmuur en de glooïing aldaar geen woord meer is gerept; dat hij daarna den veerman heeft opgedragen zich met zijne boot gelijktijdig met het hoofd der colonne in beweging te stellen en gedurende den geheelen overtocht stroomafwaarts bij de hand te blijven om zoo noodig hulp te kunnen verleen; dat hij, nadat hij zich overtuigd had, dat het escadron in colonne met tweeën ordelijk was opgesteld, hij met luider stemme heeft gecommandeerd: „Voorwaarts! richting op de „grindplaat naast den bazaltmuur”, waarbij hij tegelijktijd met gestrekten arm de richting aangaf en dat hij vervolgens gecommandeerd heeft: „marsch!”; dat hij vóór het te water gaan zich niet heeft overtuigd van de juistheid der gegevens hem door den veerman versterkt en van diens beweren dat aan het verzoek tot peiling was voldaan; dat hij dat heeft nagelaten om de inlichtingen van den bierbrouwer en den veerman, dat het doorwaden van de Maas bij Neer een niet gevaarlijke onderneming was, om den abnormaal lagen stand van de Maas in den zomer van 1911, om zijne persoonlijke ervaring bij het doortrekken van de Maas bij Blerick en Steijl, bij welke laatste plaats de veerman met veer en omgeving uiterst bekend bleek te zijn; dat na zijn, beklaagde's commando: „Voorwaartsmarsch” zijn paard bang werd en zich terughield en hij daarom tegen den luitenant van W. gezegd heeft: „ga maar door met uw peloton dan zal mijn paard „dadelijk wel medegaan”; dat op dat oogenblik ongeveer 9 ruiters hem reeds waren voorgekomen en hij bemerkte dat deze niet alleen te veel rechts, naar het midden der rivier aanhielden, maar tevens dat zij den colonnevorm hadden verlaten en als het ware in linie recht op den bazaltmuur aanmarcheerden, inplaats van op de aangegeven grindplaat; dat ondanks zijn herhaald roepen: „meer links aan”, daaraan geen gevolg werd gegeven en hij tot zijn schrik bemerkte dat de meesten reeds zwemmende waren, wat, bij het volgen van den aangegeven weg, niet had moeten plaats vinden;

dat hij zelf en de hem volgende manschappen nog slechts tot aan de knieën hunner paarden in het water waren en zij op het commando „halt terug”, tijdig de voorwaartsche beweging konden staken; dat intusschen de veerman niet ingevolge zijn ontvangen lastgeving tegelijk met de voorste ruiters was vooruitgegaan, maar nog met den kop op de grintplaat lag; dat evenwel de veerman, op zijn herhaalde aansporing nog tijdig genoeg in het midden der rivier is gekomen om ruiters, die van hunne paarden waren geraakt, te kunnen opnemen in zijne boot; dat door hem onmiddellijk van de geoefende zwemmers vrijwilligers zijn voorgeroepen, waarop zonder aarzeling de luitenant F. en de milicien K. zich te water hebben begeven in de richting van den eenigen man, die zichtbaar op het punt was te verdrinken; dat toen deze zwemmers dicht bij dien man, die later bleek K. te zijn geweest, waren gekomen, deze onder water is verdwenen en niet meer is boven gekomen; dat hij tegelijkertijd gezien heeft dat de luitenant van W. en twee man met hunne paarden den bazaltmuur hadden bereikt en hij kort daarop heeft gezien dat een dier twee man, de milicien van R. bij het beklimmen van den bazaltmuur met zijn paard achterover sloeg, dat die man niet meer is bovengekomen; dat er vóór 28 Juli 1911 oefeningen hebben plaats gehad in het doorwaden van een rivier of water in het paardenwed achter de kazerne, door het driemaal bij Blerick door de Maas gaan met beklaagdes escadron, en bij Beringen door het overtrekken van het kanaal met de drijfzak; dat hij niet weet of van R. en K. aan die oefeningen van vóór 28 Juli 1911 hebben deelgenomen, maar wel dat zij er aan hebben moeten deelnemen, tenzij zij door wachtdienst daarin verhinderd waren; dat hij gaarne zoude wenschen dat de ritmeester S. gehoord werd als zijn getuige à décharge;

dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. J. G. oud 41 jaar, veerman te Neer:

dat op 28 Juli 1911 de beklagde, in gezelschap van P. V. bierbrouwer hem gezegd heeft: „Ik wou hier door de Maas, waar kan ik er het beste in?” en hij daarop geantwoord heeft: „hier nergens, want het is hier overal bad”, met het woord bad bedoelende steenen glooijing; dat de ritmeester toen naar de modderplaat wees en vroeg of het daar kon en hij daarop gezegd heeft: „dat is allemaal modder, daar moogt U niet komen, maar „er is hooger op een kiezelplaat waar U er in kunt en voor er uit te komen „is er geen plek dan onder de punt van het bad aan den overkant;” dat de ritmeester hem niet heeft gevraagd naar de diepte der rivier, maar dat, toen de bierbrouwer V. zeide dat hij onderweg den ritmeester had medegedeeld dat de diepte was 1.40 Meter en vroeg of dat juist was, hij, getuige daarop heeft geantwoord: „dat kan wel, ik weet het niet;” dat hij van het veerhuis uit nog eens tegen den ritmeester heeft gezegd dat hij niet op de modderplaat moest komen, maar hoogerop, en hij daarbij gewezen heeft in de richting van de kiezelplaat; dat hij toen de trap is afgegaan en tegen den ritmeester toen deze wegging, heeft gezegd: „ik zal „de diepte peilen en u die straks opgeven”, daarmede bedoelende het punt van uitgang aan den overkant; dat hij wist dat het punt van ingang goed was; dat hij voor de ritmeester wegging, op diens verzoek, met hem heeft afgesproken om er bij te zijn met zijn boot als het escadron in de rivier zou gaan; dat hij, nadat de ritmeester weggegaan is, met spoed met de boot naar den overkant is geroeid, aangekomen is op het punt van uitgaan voor het eskadron, daar gepeild heeft met een roeiriem en gezien heeft dat de diepte daar naar schatting 1.40 Meter was; dat hij, omdat de stroom te sterk was om langs den bazaltmuur hoogerop te komen, over is gestoken

en aan is gekomen bij de modderplaat met de bedoeling van daar naar de kiezelplaat te gaan; dat hij intusschen het escadron zag aankomen en ten einde te voorkomen dat zij op de modderplaat de rivier zouden ingaan, uit zijn boot is gesprongen op die plaat en met zijn hoed in de hand teekens heeft gegeven om daarmede te kennen te geven dat de ruiters door moesten gaan naar de kiezelplaat; dat, toen de voorste ruiter in de modder zakte, de ritmeester naar voren kwam en tegen hem, getuige zeide: „Jelig ook niet op de plek waar je liggen moet” en hij daarop geantwoord heeft: „dat weet ik zeer goed, mijnheer, gij moet de kiezelplek hebben in plaats van de modderplek”; dat nadat hij op de vraag van den ritmeester: „waar moeten wij dan zijn?” geantwoord had: „een eindje hooger op”, deze hem toevoegde: „maak dat je gauw daar komt” en hij, getuige, toen heeft gezegd: „ik zal teeken geven als gij door kunt komen naar de plaats van ingang”; dat hij vervolgens met zijn boot hooger op is gegaan naar de kiezelplaat, daar de boot heeft verlaten, de wal is opgegaan en vandaar teeken heeft gegeven, en daarop het escadron, na een eindweegs doorgedaan te zijn, op de kiezelplaat is gekomen; dat hij toen de wal heeft verlaten en op de kiezelplaat het escadron, met den ritmeester aan het hoofd is tegemoet gegaan om dezen mede te deelen wat hij gepeild had; dat de ritmeester hem toen heeft afgevraagd. „Is dat de plek van ingang en dat (er heen wijzende) de plek van uitgang” en hij, getuige, toen gezegd heeft „ja dat is de plaats en aan den overkant „onder het bad moet U er uit, ik heb daar gepeild en bevonden een diepte „van 1.40 Meter, maar aan den muur haal ik al 1.80 Meter”; dat de ritmeester niet erg vriendelijk tegen hem was en hij zich daarom niet herinnert wat de ritmeester toen tegen hem gezegd heeft; dat de ritmeester hem niet gevraagd heeft, op de grindplaat zijnde, of hij gepeild had en hij, getuige, verder niets gezegd heeft, omdat hij de bedoeling van den ritmeester niet verder kende; dat, zoo de ritmeester hem die vraag had gesteld, hij geantwoord zou hebben dat hij in die richting niet gepeild had en dat hij, de diepte niet kennende, die ook niet had kunnen opgeven; dat hij met den ritmeester niet heeft afgesproken om met zijn boot van wal te steken als de eerste ruiters met hunne paarden te water gingen, maar alleen om met zijn boot er bij te zijn als het escadron in de rivier zou gaan; dat hij evenwel wat later is van wal gegaan, omdat, toen het escadron de rivier inging, hij zich rechts van de colonne bevond en zijn boot links, hij dus door de paarden heen moest loopen om zijn boot te bereiken en die boot, welke met den kop op het grind lag, nog moest losmaken; dat hij van de menschen die te water lagen, er vier gered heeft;

2°. P. H. V., oud 35 jaren, bierbrouwer te Neer:

dat hij op 28 Juli 1911, des voormiddags omstreeks 10 uur, voor de brouwerij stond en toen beklaagde langs hem kwam en hem vroeg of er ook gelegenheid was om met de paarden door de Maas te trekken; dat hij daarop gezegd heeft: „hier onder gaat 't niet, maar wel hooger op”; dat de ritmeester hem toen gevraagd heeft of hij zoo goed zou willen zijn en gaan eens even mede naar de Maas; dat hij is medegegaan en zij, omdat de beklaagde daar blijkbaar heen wilde, naar den veerman zijn gegaan; dat onderweg de beklaagde sprak over de diepte van de Maas en hij, getuige, zeker weet die opgenoemd te hebben van 1.40 en 1.50 Meter en gelooft ook gesproken te hebben van diepte van 1.10 Meter; dat hij dat ook later gezegd heeft in tegenwoordigheid van den veerman en van beklaagde en dat de veerman toen gezegd heeft: „dat kan wel”; dat de ritmeester ook aan den veerman gevraagd heeft of zij met de paarden

over de Maas konden en de veerman toen gezegd heeft: „Bij 't veer niet, „maar hoogerop wel”; dat beklaagde toen met den veerman heeft afgesproken dat deze met zijn boot hulp zou verleenen als het noodig was en zou gaan liggen bij de plaats waar de paarden er in moesten; dat de veerman daarop de trap is afgegaan bij het veerhuis en op den trap nog aan beklaagde heeft toegeroepen dat hij in den gang zou peilen; dat ook de veerman nog tegen den ritmeester heeft gezegd dat hij niet op de modderplaat moest komen, want dat de paarden daarin zouden zakken;

3°. de 2de luitenant H. J. F., in garnizoen te Venlo:

dat hij op 28 Juli 1911 met het escadron te Neer is aangekomen; dat daarop de paarden gedrenkt zijn geworden en er is uitgerust; dat beklaagde zich verwijderd heeft en ± een half uur is weggebleven en toen hij terug kwam hem, getuige, langs hem gaande heeft medegedeeld: „je „zult je zin hebben, we gaan de Maas over”; dat, nadat het escadron naar de Maas gemarcheerd was, stroomopwaarts, en na de beweging hoofd der colonne links omkeerd, op de grindplaat stond, het was opgesteld in colonne met tweeën het hoofd gericht op het punt van uitgang, zijnde het einde van den bazaltmuur stroomafwaarts; dat hij heeft gezien dat het paard van den beklaagde, dat aanvankelijk aan het hoofd zat, bij het voorwaarts gaan weigerde om te water te gaan en dat daarop de luitenant VAN W. vooring gevolgd door huzaren en de beklaagde daardoor ongeveer halverwege het voorste peloton kwam te zitten; dat hij ook heeft gezien dat de voorste ruiters, na aanvankelijk op het door beklaagde aangegeven punt te zijn aangemarcheerd, plotseling uit elkaar gingen; dat eenige huzaren van hun paard vielen en dat enkelen zich recht naar den bazaltmuur begaven; dat hij op het geschreeuw van de te water zijnde menschen van zijn paard is gestegen, zijn attila heeft uitgetrokken en zich te water heeft begeven; dat hij K. eenige malen heeft zien boven komen, maar hem niet kon bereiken om hem te redden; dat hij ook VAN R. met zijn paard achterover heeft zien slaan op den bazaltmuur en hem verder niet meer heeft gezien; dat hij den indruk heeft gekregen dat de stroom nog al sterk was;

4°. de milicien-huzaar H. VAN D., in garnizoen te Venlo:

dat op 28 Juli 1911 de paarden van het escadron, waartoe hij behoorde, na te Neer te hebben gedronken, naar de Maas zijn gemarcheerd; dat, nadat het paard van den luitenant VAN W. in den modder was gezakt en daar weer uitgehaald was, het escadron in colonne met tweeën hoogerop is gemarcheerd naar de grindplaat; dat, toen het hoofd van het escadron op de grindplaat kwam, de veerman op de plaat stond en dat deze in zijn boot is gesprongen toen de voorste paarden tot hun knieën in het water stonden; dat hij op de grindplaat staande den beklaagde heeft hooren zeggen dat de rivier in schuinsche richting doorwaad zoude worden, naar het einde van de steenglooiing stroomafwaarts aan den tegenovergestelden oever; dat hij, toen hij een eind in het water was, den beklaagde heeft hooren roepen meer links aan, doch daar niet aan kon voldoen, omdat hij geen stuur meer had over zijn paard; dat hij kort daarop met zijn paard in de diepte kwam, op zijn paard is gebleven en te paard de bazaltmuur aan den overkant heeft bereikt; dat hij, toen hij voelde dat zijn paard grond had, daarvan af is gesprongen, de teugels medenemende en met zijn paard op de glooiing is gekomen; dat zijn paard één keer is gevallen en om te voorkomen dat het op de tweede glooiing weer zou vallen, hij het met de teugels krachtig heeft ondersteund; dat hij VAN R. niet heeft gezien en H. op ongeveer 12 Meter afstand een keer of vijf

heeft zien bovenkomen; dat het escadron was uitgerukt in exercitie-tenuë zonder vuurwapenen, de paarden met veldhalsters, zadeltasschen met stroo, eetketel en fouragestrik en mantel, en geen pioniergereedschappen: dat hij zijn oordeel, dat de stroom sterk was, grondt op de feiten dat hij hard afdreef en zijn paard tegen den stroom opzwom en nog weg dreef;

5°. de korporaal J. R. V., in garnizoen te Venlo:

dat hij op 28 Juli 1911 is uitgerukt in het escadron, de paarden in veldtenuë met lichte bepakking en de ruiters gekleed in exercitie-tenuë zonder vuurwapens, voor het maken van een marsch naar Roermond, tevens ter beproeving van het gereedmaken van het eten gedurende den marsch; dat bij Neer de groote weg is verlaten en, bij een dorpje aangekomen, gerust is en de paarden zijn gedrenkt; dat de beklaagde tijdens de rust ongeveer een half uur weg is geweest en zij, na diens terugkomst, te paard zijn gegaan en gemarcheerd in de richting van de Maas; dat hij bij de Maas gekomen, zittende bijna aan het hoofd van het tweede peloton, zag dat de veerman met zijn bootje aan de modderplaat lag en wenkte met zijn hand om naar hem toe te komen; dat de beklaagde toen met het escadron in die richting is gemarcheerd en het paard van den luitenant VAN W., dat het eerst op de modderplaat was, daarin is gezakt en er met fouragestrikken is uitgetrokken; dat op het oogenblik, waarop het paard wegzakte, de veerman uit zijn bootje is gesprongen en beklaagde tegen hem riep: „dat hadt je wel kunnen zeggen, dat wij hier niet afkonden”, en dat de veerman daarop heeft geantwoord: „dat heb ik gezegd”; dat de veerman toen gezegd heeft: „U moet meer hoogerop gaan, dan zal ik „met mijn bootje gaan liggen waar U er in moet”; dat zij toen hoogerop zijn gemarcheerd naar de grindplaat, de veerman mede is opgeboomd en reeds eerder op de grindplaat was toen zij daar aankwamen; dat hij gezien heeft dat de veerman in zijn boot in gesprek was met beklaagde; dat het paard van den luitenant VAN W. het eerste te water ging in de richting die de beklaagde had aangegeven, zijnde schuins door de Maas op den hoek van den bazaltmuur stroomafwaarts; dat, toen er een paar paarden in de Maas waren, hij zag dat er na eenige meters marcheeren plotseling eenige dieper gingen en dadelijk daarop recht op den bazaltmuur aan; dat de luitenant van zijn paard viel en ook anderen; dat de beklaagde toen riep: „halt, terug!” en de ruiters die nog niet in de diepte waren toen keert maakten en terugkwamen; dat de veerman op dat oogenblik wel boemde, maar dicht bij de wal was, ongeveer 20 Meter achter de voorste paarden; dat de beklaagde den veerman toen heeft toegeroepen met zijn boot vooraan te komen en deze toen ook vooruit is gegaan; dat de luitenant VAN W.. die rechts van zijn paard zwom, het eerst den overkant bereikte, den muur op klauterde en zijn paard er uit hielp; dat de milicien VAN R., dien hij herkend heeft aan zijn persoon en zijn paard, aan den muur kwam, er tegen op klom, met zijn paard achterover viel en niet meer boven kwam; dat hij van K. alleen gezien heeft dat hij een paar maal met zijn arm boven water kwam en de luitenant F. hem niet kon redden, omdat K. op ongeveer 4 Meter van den luitenant verwijderd zijnde plotseling wegzonk; dat hij zeker weet dat van R. niet kon zwemmen, maar niet weet of K. kon zwemmen of niet;

6°. de remonterijder J. H. VAN W. van het 1ste depot huzaren:

dat hij op 28 Juli 1911 uitgerukt is in het escadron, de paarden in veldtenuë, de ruiters in exercitie tenuë zonder vuurwapens, voor het maken van een marsch naar Roermond; dat te Neer de paarden zijn gedrenkt en, nadat de ritmeester ongeveer een half uur weg was geweest, zij te paard

naar de Maas gemarcheerd zijn; dat, nadat de luitenant VAN W. met zijn paard ter hoogte van de modderplaat in den modder is gezakt en er weer uitgeholpen, zij hooger op zijn gereden en op een grindplaat zijn gekomen; dat de beklagde als richting waarin zij de Maas zouden doortrekken, aanwees schuins er door op den hoek van de bazaltglooïng, schuins, stroomafwaarts; dat zij toen te water zijn gegaan en de veerman van wal is gestoken toen er een paard of vier in het water waren; dat hij van VAN R. niets heeft gezien; dat hij de hand van een huzaar boven water uit heeft zien komen, maar dezen niet kon redden; dat hij weet dat VAN R. en K. geen van beide konden zwemmen;

7°. G. VAN H., opzichter, wonende te Gameren:

dat hij op een Zondagmorgen in Juli 1911 zittende te Beesel aan de Maas, een lijk zag komen aandrijven in die rivier; dat hij met D. en anderen dat lijk, dat in de uniform van huzaar gekleed was, uit het water heeft gehaald; dat dat lijk is overgebracht naar het lijkenhuis en overgegeven aan den gemeenteveldwachter van Beesel; dat hij later op den dag nog een lijk in de uniform van huzaar gekleed, heeft helpen overbrengen naar hetzelfde lijkenhuis, waar het is overgenomen door denzelfden gemeente-veldwachter; dat de kleeren waarmede het tweede lijk gekleed was doornat waren;

8°. J. S. D. rijswerker, wonende te Boxmeer:

dat hij op een Zondagmorgen in Juli 1911 te Beesel was en aldaar gezien heeft dat een lijk, gekleed in de uniform van huzaar en waarvan het water afdroop, vervoerd werd naar het lijkenhuis en dat VAN H. daarbij behulpzaam was; dat hij een paar uur later aan de Maas zittende een lijk zag komen aandrijven; dat hij geholpen heeft dat lijk aan den wal te brengen en het daar over te geven aan den gemeenteveldwachter van Beesel; dat ook dit lijk was gekleed in de uniform van huzaar; dat hij aan geen van beide lijken teekenen van geweld heeft bespeurd;

9°. B. Z., buitengewoon opzichter bij den Rijkswaterstaat te Roermond:

dat hij op 30 Juli 1911, tijdens hij met zijn woonschip te Beesel lag en vernomen had dat er een lijk was opgevischt, hij daarnaar is gaan kijken en gezien heeft dat dit lijk was gekleed in de uniform van huzaar; dat dit lijk naar het lijkenhuisje is gebracht; dat hij een paar uur later omtrent 11 uur, heeft gezien dat er nog een lijk door de Maas kwam aandrijven eveneens als huzaar gekleed; dat hij met behulp van anderen dit lijk uit het water heeft gevischt en het ook door de politie naar het lijkenhuis is vervoerd; dat aan beide lijken niets bijzonders was te constateeren, ook niets van geweldpleging;

10°. de wachtmeester 1ste klasse D. W. S., in garnizoen te Venlo:

dat hij op 31 Juli 1911 last heeft ontvangen om de lijken van de huzaren VAN R. en K., welke te Beesel lagen te gaan halen; dat hij die lijken te Beesel in het lijkenhuis heeft doen kisten en de gesloten kisten toen door hem op den lijkwagen geplaatst en naar het lijkenhuis in de kazerne te Venlo zijn vervoerd;

dat in het ambtseedig proces-verbaal, opgemaakt op 2 Juli 1912 door F. L., veldwachter der gemeente Beesel is gerelateerd:

dat hij op 30 Juli 1911 in beslag heeft genomen de lijken van de op dien datum uit de rivier de Maas opgevischte huzaren B. J. C. R. en C. L. K., en die heeft doen vervoeren naar het lijkenhuis der gemeente; dat hij die beide lijken op 31 Juli 1911 heeft overgegeven aan den wachtmeester D. W. S. van het 2de escadron, 2de Regiment huzaren;

dat de ritmeester A. S., in garnizoen te Venlo, als getuige à décharge onder eede gehoord, heeft verklaard:

dat hij er bij tegenwoordig geweest is toen de Kolonel M. in het bijzijn van de officieren uit Roermond en Venlo, de overtocht besprak door beklaagde bij Blerick volbracht en bij die gelegenheid den indruk heeft gekregen dat de Kolonel die praestatie ten zeerste op prijs stelde; dat hij nooit eene oefening in het overtrekken van de Maas heeft medegemaakt;

dat blijkens ten processe overgelegde extracten uit het overlijdensregister der gemeente Beesel, aldaar op den 30sten Juli 1911 zijn overleden B. J. C. VAN R. en C. L. K.;

dat de Officier van gezondheid 1ste klasse Dr. J. A. R. en de officier van gezondheid 2de klasse B. E. als deskundigen voor den Krijgsraad gehoord, gelijkkluidend hebben verklaard:

dat door hen op 31 Juli 1911 van den brigadier-titulair der maréchaussée G. D. zijn overgenomen de lijken van de milicien-huzaren B. J. C. VAN R. en C. L. K. ter beantwoording van de vraag naar de vermoedelijke doodsoorzaak dier beide, dat zij aan de hen overgegeven lijken een onderzoek hebben ingesteld naar die vermoedelijke doodsoorzaak en het resultaat hunner bevindingen hebben neergelegd in de door hen op 31 Juli 1911 geteekende en aan hen ten processe vertoonde visa reperta en blijven volharden bij de in die verslagen opgenomen conclusiën; dat zij meenen dat, voor zoover zulks aan die lijken nog viel te constateeren, beide huzaren naar alle waarschijnlijkheid zijn gestorven tengevolge van verdrinking, althans van verstikking en niet tengevolge van uitwendig geweld; dat die vermoedelijke doodsoorzaak door hen afgeleid wordt uit de door hen geconstateerde veranderingen in het bloed, n.l. het geheel ontbreken van stolsels in hart en groote vaten, de overvulling der bloedvaten van hoofd, hals, longen, lever en milt met een donker-bruin-roode vloeistof, en het geheel vloeibaar gebleven zijn van het bloed; dat door hem geene uitwendige teekenen van verstikking zijn waargenomen, als b.v. door strangulatie aan den hals of verstoring van de communicatie tusschen mond- en borstholte; dat de uitwendige teekenen door hen geconstateerd aan de kleding en de lijken wijzen op een langdurig verblijf in het water; dat, naar hunne meening, de door hen aan het lijk van den milicien-huzaar VAN R. geconstateerde gladgeschaafde, ingedrukte plaats aan de behaarde hoofdhuid, zonder bloeditstorting, zonder onderbreking van de continuïteit van de hoofdhuid en zonder indrukking van den schedel, een gevolg is eener post-mortale laesie, doch dat niet onmogelijk is, doch wel onwaarschijnlijk, dat die laesie tijdens de verdrinking is toegebracht; dat er diensvolgens, naar hunne meening, alle reden is om aan te nemen dat de beide milicien-huzaren VAN R. en K. zijn gestorven tengevolge van verstikking door verdrinking;

dat door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen, het ambts-eedig proces-verbaal van F. L., gemeente- tevens onbezoldigd rijksveldwachter te Beesel, de ten processe voorhanden extracten uit het register van overlijden der gemeente Beesel, de beëdigde verklaringen der deskundigen, met wier oordeel, op de daarvoor aangevoerde gronden, de Krijgsraad zich zou kunnen vereenigen, en de verklaringen van den beklaagde, alles beschouwd in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen;

1°. dat de beklaagde op den 28sten Juli 1911 met zijn escadron, hetwelk hij aanvoerde, een dienstreis makende van Venlo naar Roermond, onder de gemeente Neer, als ambtenaar, zijne onderhoorige manschappen B. J. C. VAN R. en C. L. K. gedwongen heeft, ofschoon zij niet konden

zwebben, te paard, het paard gezadeld en in veldtenue met lichte bekpakking en mantel, de ruiters in exercitie-tenue zonder vuurwapens, de Maas van den linkeroever af, en, daar te water te gaan en verder die rivier, over hare geheele breedte, te paard door te trekken naar den rechteroever, terwijl de Maas toen ter plaatse, voor een gedeelte diep, zeer driftig was en sterk stroomde, en terwijl aan den overkant langs dien rechteroever zich een bazaltglooiing uitstreckte, waartegen met een paard op te komen zeer moeilijk was;

2°. dat de milicien-huzaren B. J. C. VAN R. en C. L. K. gedurende het uitvoeren van den hun door beklagde verstrekten last, als sub 1°. aangegeven, van hunne paarden zijn geraakt en door het water van de rivier de Maas zijn verzwolgen en daarin tusschen Neer en Beesel zijn vergaan tengevolge van verdrinking;

dat dus valt te onderzoeken of de beklagde bij de voorbereiding en uitvoering van den door hem nabij Neer gelaste doortocht door de rivier de Maas, een zoodanig onderzoek heeft ingesteld of heeft doen instellen naar de gesteldheid van stroom en bedding van de rivier ter plaatse en zoodanige maatregelen van voorzorg en afdoende hulp bij dreigend levensgevaar heeft genomen of heeft doen nemen, als moge gevorderd worden van elk officier der cavalerie die een oefening onderneemt gelijk beklagde die op 28 Juli 1911 bij Neer ondernomen heeft;

dat door beklagde zijn genomen drie maatregelen van veiligheid: hij heeft de paarden doen drenken alvorens zij te water gingen; hij heeft bij den veerman G. en bij P. H. V. inlichtingen ingenomen omtrent de mogelijkheid van zijn te volvoeren doortocht van de rivier, en hij heeft dien veerman verzocht met zijn bootje aanwezig te zijn bij het te water gaan van het escadron;

dat niet wettelijk vaststaat of beklagde aan den veerman heeft opgedragen de diepte der rivier te peilen langs den weg dien hij het escadron door de rivier wilde laten volgen, en het alleen mogelijk is dat tusschen beklagde en den veerman omtrent die opdracht een misverstand heeft plaats gehad;

dat daarentegen wettelijk vaststaat dat een dergelijke peiling zelfs niet oppervlakkig heeft plaats gehad;

dat beklagdes onderzoek naar de gesteldheid van stroom en bedding van de rivier de Maas zich niet verder heeft uitgestrekt dan tot een oppervlakkig gesprek met den getuige V. en den veerman en, mogelijk, een opdracht aan den veerman tot het verrichten van peilingen, maar dat hij op geenerlei wijze heeft gecontroleerd of de veerman aan dien opdracht had gevolg gegeven of zelfs begrepen had welke gegevens van hem gevraagd werden;

dat, waar beklagde beweert dat hij den veerman beschouwt als een soort autoriteit die volkomen op de hoogte is met zijn veer en de omgeving daarvan, en hij daarom, wanneer die veerman hem zegt dat hij op een bepaald punt met zijn escadron te paard de rivier kan doorrijden, zulks op diens verantwoording steunende meent te kunnen doen, die bewering door geenerlei gronden wordt gesterkt en zeker niet door den uitslag van beklagdes onderneming;

dat overigens van zulk een veerman, hij moge zijn veer en omgeving nog zoo goed kennen, moeilijk verwacht kan worden dat hij weet welke speciale moeilijkheden verbonden zijn aan eene oefening als die welke beklagde op het oog had;

dat wat betreft beklagdes opdracht aan den veerman om met zijn boot het escadron bij het te water gaan te begeleiden, ook die maatregel van

veiligheid onnauwkeurig is nageleefd, daar toch vaststaat dat, toen reeds verscheidene manschappen op het commando voorwaarts marsch te water waren gegaan, de boot van den veerman nog met den kop op de grintplaat vast lag;

dat derhalve de maatregelen van voorzorg en veiligheid door beklaagde genomen geacht moeten worden volstrekt onvoldoende te zijn geweest en niet in overeenstemming met het beleid en de voorzichtigheid die in de gegeven omstandigheden van hem als cavalerie-officier die een escadron een oefening laat uitvoeren, waarbij zich ongevallen kunnen voordoen, moeten worden geëischt;

dat beklaagde door in de gegeven omstandigheden de milicien-huzaren VAN R. en K. door zijn bevel te dwingen de Maas in te gaan, heeft gehandeld onvoorzichtig en achteloos en roekeloos hun leven in gevaar heeft gebracht;

dat hij aldus handelende misbruik heeft gemaakt van het gezag door hem als ambtenaar over zijn mindere uitgeoefend;

dat dus waar VAN R. en K. zijn te water geraakt en verdronken tijdens de uitvoering van den last hun door beklaagde zoo roekeloos verstrekt, hunne dood aan zijn schuld moet geweten worden;

dat de verklaringen van den getuige à décharge het bewijs der feiten niet ontzenuwen, noch de schuld van beklaagde opheffen;

dat het den beklaagde te last gelegd en bewezen verklaard feit oplevert: het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, tweemaal gepleegd;

Gezien artikel 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 191), 10, 11, 57, 84, 307 j^o. 309 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Zoo is het dat de eischer r. o. op de stukken ten processe overgelegd, recht verzoekende en eisch doende concludeert, dat beklaagde bij vonnis van dezen Krijgsraad zal worden schuldig verklaard aan voormeld misdrijf en zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes weken; met veroordeeling in de kosten en misen van de Justitie, alsmede in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad; of tot zoodanige andere straffen, als de Krijgsraad in goede Justitie zal vermeenen te behooren.

MEMORIE VAN VERDEDIGING.

De beklaagde staat terecht ter zake dat hij op 28 Juli 1911 als ambtenaar door misbruik maken van gezag, onvoorzichtigheid en achteloosheid, roekeloos het leven zijner onderhoorige manschappen VAN R. en K. in gevaar heeft gebracht door hen te dwingen, ofschoon zij niet voldoende konden zwemmen, te paard, gezadeld, in veldtenue met lichte bepakking en mantel de Maas, van den linkeroever af, in te water te gaan en verder die rivier over de geheele breedte door te trekken zonder zich vergewist te hebben. dat de Maas toen daar voor een gedeelte zeer driftig was en sterk stroomde en met verzuim van de noodige maatregelen van voorzorgen en afdoende hulp bij dreigend levensgevaar te nemen, niettegenstaande zich nog wel aan den overkant een basaltglooiing uitstreckte waartegen moeilijk met een paard op te komen was, zijnde die manschappen in het gevaar door verdrinking althans verstikking vergaan, daar zij van hunne paarden geraakt en door het water verzwolgen waren en derhalve aan beklaagdes schuld hun dood te wijten.

Van misbruik maken van gezag en van dwingen om de Maas in te gaan is in deze niets gebleken, daar integendeel vaststaat dat noch een der twee verdronken manschappen noch iemand anders van het geheele eskadron enig bezwaar heeft gemaakt, laat staan geweigerd heeft, aan het commando gevolg te geven.

Ook is niet gebleken, dat beklaagde door zijn bevel de Maas in te gaan onder de gegeven omstandigheden zoo onvoorzichtig, achteloos of roekeloos zou hebben gehandeld dat hem de *grove schuld* vereischt voor de strafbaarheid volgens artt: 307 en volgende Wetboek van Strafrecht kan worden verweten.

In Limburg behoort het overtrekken van de Maas wel niet tot de dagelijksche oefeningen der Cavalerie, maar toch wordt het nog al eens des zomers gedaan.

Wil men in oorlogstijd in staat zijn eene rivier door te trekken dan behoort het in vredestand te worden geoefend en de Maas in Limburg komt door hare geographische ligging meer dan andere rivieren daarvoor in aanmerking.

Die rivier kan in den zomer op tal van plaatsen veilig worden doorgetrokken, rijdende te paard, zonder dat er van zwemmen sprake is. Op deze wijze was beklaagde reeds een paar malen te Blerick bij Venlo met zijn eskadron de Maas overgetrokken waarbij alles in volmaakte orde was verlopen. Hij was daarvoor door zijn Kolonel bij besprekingen met alle officieren van het regiment ten zeerste geprezen (getuige Ritmeester S.) en de officieren waren aangemoedigd dergelijke oefeningen te herhalen.

Voor den tocht naar Roermond op 28 Juli waaraan eene oefening moest worden verbonden had de Kolonel den beklaagde in overweging gegeven, dus als het ware opgedragen, de Maas over te trekken en zoo de tegenpartij bij eene te houden militaire oefening te verrassen.

Beklaagde zocht dus een doorwaadbare plaats, daar hij door de Maas wilde rijden evenals te Blerick was geschied, geenszins zwemmen.

De gebruikelijke maatregelen die genomen worden bij het doortrekken van de Maas zijn het zich overtuigen, dat er een doorwaadbare plaats is en het medenemen van een boot voor het onverwachte geval, dat een man te water raakt en hulp moet worden geboden.

Deze maatregelen heeft beklaagde genomen en daarenboven heeft hij als buitengewone voorzorgsmaatregel alle paarden vooraf laten drinken waardoor het rustig in het water gaan wordt bevorderd.

Hij zocht de doorwaadbare plaats bij een veer, omdat hij daar zou vinden een deskudige, den veerman, die geacht kan worden althans in de onmiddellijke omgeving van zijn veer den toestand der Maas te kennen.

Met dezen veerman besprak hij zijn plan om de Maas door te trekken. Het gesprek met den veerman, getuige G. in tegenwoordigheid van getuige P. V. gevoerd, is niet meer woordelijk te reconstitueeren. Hetgeen de veerman zelf daaromtrent mededeelt is niet geheel betrouwbaar, want blijkbaar onder invloed van vrees voor eigen verantwoordelijkheid heeft hij aanvankelijk bij de informatiën aan den brigadier D. een onjuist relaas gedaan; immers heeft hij toen verklaard, dat beklaagde te kennen gaf met zijn eskadron over de Maas te willen *zwemmen* en informeerde naar een geschikte plaats *voor in- en uitgaan*, terwijl hij zelf bij zijn volgend verhoor verklaarde dat beklaagde zeide de Maas over te willen *trekken* en getuige V. dat beklaagde zeide met de paarden door de Maas te willen *gaan* en dat hij naar de diepte van het water informeerde, waarop de veerman zeide, dat hij zou gaan peilen. Op sommige andere punten b.v.

waar hij verklaart bij het inrijden rechts van de paarden te hebben gestaan terwijl zijn boot links van de paarden lag, komt hij met alle gehoorde getuigen in tegenspraak.

Beklaagde houdt vol, dat zoowel veerman als V. hem als diepte van de Maas hebben opgegeven 1.10 Meter, behoudens op enkele plaatsen in de vaargeul 1.30 a 1.40 Meter en dat de veerman na het peilen hem dit nog heeft bevestigd en getuige V. verklaart bij zijn verhoor onder eed, dat hij als diepte van 1.10 Meter gesproken heeft en ook 1.40 en 1.50 genoemd heeft en dat de veerman dit bevestigd heeft en beloofde te gaan peilen, „in den gang”. De diepte van 1.40 zelfs 1.50 Meter levert geen bezwaar op daar elk cavaleriepaard minstens 1.55 Meter schofthoogte heeft.

Hoe men nu deze woorden „in den gang” opvatte en daargelaten of beklagde die woorden juist heeft verstaan, en bij de onmogelijkheid om woordelijk het gesprek te reconstitueeren moet toch de krijgsraad de overtuiging krijgen, dat beklagde op het oordeel van den veerman over de mogelijkheid van het doorwaden van de Maas met de paarden wilde afgaan en dat de mededeelingen van den veerman van dien aard zijn geweest, dat de diepte van de Maas ter plaatse waar zij zou worden overgetrokken geen bezwaar opleverde. Vaststaat dat de veerman is gaan peilen. Het gesprek tusschen beklagde en den veerman na het peilen is door niemand gehoord maar de veerman erkent als uitkomst van het peilen het cijfer 1.40 te hebben genoemd. Beklaagde kon niet anders denken, dan dat het de uitkomst was van de beloofde peiling en er was voor hem geen enkele reden te veronderstellen dat de veerman, die (zie zijn eigen beëdigde verklaring) na het gesprek over de diepte der Maas gezegd had: „ik zal de diepte peilen en u die zoo straks opgeven”, toen alleen over een bepaald punt aan de overzijde der Maas sprak, zooals deze het wil doen voorkomen.

De beëdigde verklaring van V. bevestigt ook, dat beklagde met den veerman heeft afgesproken, dat deze met zijn boot hulp zou verleen en als het noodig was en met zijn boot zou gaan liggen op de grindplaat waar de paarden er in moesten.

Voorts heeft beklagde als punten van in- en uitgang grindplaten gekozen en zich de plaatsen door den veerman laten aanwijzen. De weg van den ingang naar den uitgang leidde schuin in stroomafwaartsche richting door de Maas en de beklagde moest dus aannemen dat hij den weg door de rivier veilig kon afleggen zonder gevaar voor ongelukken. Bovendien was zijn eskadron in zooverre geoefend en voorbereid, dat het reeds bij Blerick door de Maas, bij Beringen door het Kanaal was getrokken, en dat er 3 of 4 maal oefeningen waren gehouden in het zwembassin in de kazerne, waarbij de bereden paarden door eene diepe geul van \pm 5 Meter breedte moesten zwemmen, zoodat alle manschappen aan het gevoel van een zwemmend paard gewoon waren en niet meer het hoofd zouden verliezen indien om een of andere reden eens een paard van de beenen raakte. Daarbij kregen de manschappen praktische wenken over hunne gedragingen bij het zwemmen te paard en werden alle manschappen geregeld bijna dagelijks in het zwemmen geoefend.

Meer geoefendheid of theoretische voorbereiding is zeker niet noodig voor het *doorwaden* eener rivier, terwijl bovendien de theoretische voorschriften voorkomende in het „Voorschrift africhten paarden der Cavalerie” veelal zeer onpractisch zijn en wel maatregelen bevatten te nemen bij het zwemmen, niet bij het doorwaden, en dan nog alleen bij het africhten van jonge paarden.

Bij het overtrekken en ook tengevolge daarvan zijn van R. en K. ver-

dronken; hoe dat geschiedde heeft voor dit proces geen belang, alleen van de voorbereiding hangt het af of beklaagde schuld heeft.

Zij zijn verdronken omdat de voorste paarden afweken van de uitdrukkelijk door beklaagde aangewezen richting, maar Luitenant van W. die vooropreed verklaart, dat hij zijn paard het rechts afwijken niet meer kon beletten. De theorie zegt, dat paarden steeds terugkeeren wanneer zij in den stroom komen, doch alle theorie ten spijt zijn deze paarden voor zoover zij bereden zijn gebleven juist naar den diepen kant gezwommen regelrecht naar den tegenovergestelden oever en de paarden die door de manschappen waren losgelaten zijn op de grindplaat aan de overzijde terechtgekomen. Dat het water, waarin de paarden terecht kwamen zoo diep was, dat deze moesten zwemmen kan aan beklaagde niet worden aangerekend, de vraag is maar of hij behoorlijk heeft geïnformeerd en gelooven kon en mocht, dat zoo groote diepte niet aanwezig was. De veerman was blijkbaar, hij verklaart het zelf, niet op de hoogte, hij wist niet dat het daar zoo diep was, maar beklaagde mocht aannemen, dat de veerman wel op de hoogte was.

Nu valt het niet te ontkennen, dat beklaagde voorzichtiger had kunnen zijn, dat hij b.v. den geheelen te doorloopen weg over eene groote breedte onder zijn toezicht had kunnen laten peilen, maar het niet in acht nemen van de grootste voorzichtigheid is nog geen strafbare schuld.

Uit de geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht blijkt, dat de Wetgever op het gebied van het strafrecht alleen erkent die schuld, die in foro civili culpa lata, grove schuld, wordt genoemd d.i. het gebruik van minder nadenken, omzichtigheid en beleid, dan men in het algemeen van een mensch van gewone ontwikkeling kan eischen (Hof Leeuwarden 4 April 1889 W. 5711).

De uitdrukking schuld in art. 307 Wetboek van Strafrecht omvat alleen eene min of meer grove of aanmerkelijke onvoorzichtigheid, onachtzaamheid of nalatigheid (H. R. 14 November 1887 W 5509).

In het leger, waar de manschappen gymnastiek, schermen, paardrijden en zwemmen moeten leeren om tot deugdelijke soldaten te worden gevormd, waar ook jonge paarden moeten worden afgericht en rivieren doorgetrokken kan men nu eenmaal niet alle gevaar uitsluiten en daar de een natuurlijk voorzichtiger is dan de ander moet behalve het onvoorziene toeval ook de minder groote voorzichtigheid van sommigen als risico worden gedragen. Ongelukken zijn niet uitgesloten en gebeuren in het leger van elk land.

Alleen grove schuld, abnormale onvoorzichtigheid, het niet in acht nemen van het minimum voorzichtigheid, dat men van ieder mensch kan eischen, valt buiten het aanvaarde risico en is strafbaar.

Uw Raad zal echter uit de studie der getuigenverklaringen de overtuiging krijgen dat beklaagde die de gebruikelijke manier volgde om zich van de veiligheid van den overtocht te verzekeren en daarna met een voor het doorwaden eener rivier deugdelijk voorbereid escadron den overtocht ondernam niet willekeurig maar bijna op bevel, het wettelijk vereischte voorzichtigheids minimum niet heeft verwaarloosd.

VONNIS.

DE KRIJGSRAAD IN HET TWEDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS 's HERTOGENBOSCH.

Gezien en geëxamineerd hebbende de processale stukken, door den eischer r. o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft bekend dat hij het Rijk in bovengemelde hoedanigheid dient;

O. dat den beklagde is te last gelegd: dat hij op den enz. (zie conclusie van eisch);

O. dat de beklagde heeft ontkend dat de dood van de huzaren VAN R. en K. aan zijn schuld te wijten is, onder opgave:

dat hij (zie conclusie van eisch);

O. dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

(Zie de verklaringen van de getuigen sub 1°. tot en met 10°. in de conclusie van eisch).

O. dat in het ambtseedig proces-verbaal, opgemaakt op 2 Juli 1912 door F. L., veldwachter der gemeente Beesel, is gerelateerd:

dat hij enz. (zie conclusie van eisch);

O. dat de ritmeester A. S., in garnizoen te Venlo, als getuige à décharge onder eede gehoord, heeft verklaard:

dat hij enz. (zie conclusie van eisch);

O. dat blijkens ten processe overgelegde extracten uit het overlijdensregister der gemeente Beesel aldaar op den 30sten Juli 1911 zijn overleden B. J. C. van R. en C. L. K.;

O. dat de Off. v. Gez. 1ste kl. Dr. J. A. R. en de Off. v. Gez. 2de kl. B. E. als deskundigen voor den Krijgsraad gehoord, gelijkkluidend hebben verklaard:

dat enz. (zie conclusie van eisch);

O. dat door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen, het ambtseedig proces-verbaal van F. L., veldwachter der gemeente Beesel, de ten processe voorhanden extracten uit het register van overlijden der gemeente Beesel, de beëdigde verklaringen der deskundigen, met wier oordeel, op de daarvoor aangevoerde gronden, de Krijgsraad zich vereenigt, en de verklaringen van den beklagde, alles beschouwd in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen:

1°. dat de beklagde op den 28sten Juli 1911 met zijn escadron, hetwelk hij aanvoerde, een dienstreis makende van Venlo naar Roermond, onder de gemeente Neer, als ambtenaar, zijne onderhoorige manschappen B. J. C. VAN R. en C. L. K. gedwongen heeft, ofschoon zij niet konden zwemmen, te paard, het paard gezadeld en in veldtenue met lichte bepakkings en mantel, de ruiters in exercitie-tenue zonder vuurwapens, de Maas van den linkeroever af, in, daar te water te gaan en verder die rivier over hare geheele breedte te paard door te trekken naar den rechteroever, terwijl de Maas toen ter plaatse voor een gedeelte diep, zeer driftig was en sterk stroomde, en terwijl aan den overkant langs dien rechteroever zich een bazaltglooiing uitstrecte, waartegen met een paard op te komen zeer moeilijk was;

2°. dat de milicien-huzaren B. J. L. VAN R. en C. L. K. gedurende het uitvoeren van den hun door beklagde verstrekten last, als sub 1°. aangegeven, van hunne paarden zijn geraakt en door het water van de rivier de Maas zijn verzwoegen en daarin tusschen Neer en Beesel zijn vergaan tengevolge van verdrinking;

Overwegende dat dus valt te onderzoeken of de beklagde bij de voorbereiding en uitvoering van den door hem nabij Neer gelasten doortocht door de rivier de Maas, een zoodanig onderzoek heeft ingesteld of heeft doen instellen naar de gesteldheid van stroom en bedding van de rivier ter plaatse, en zoodanige maatregelen van voorzorg en afdoende hulp bij dreigend levensgevaar heeft genomen of heeft doen nemen, als mogen

gevorderd worden van elk officier der cavalerie die een oefening onderneemt gelijk beklaagde die op 28 Juli 1911 bij Neer ondernomen heeft ;

Overwegende dat door beklaagde zijn genomen drie maatregelen van veiligheid: hij heeft de paarden doen drenken alvorens zij te water gingen; hij heeft bij den veerman G. en bij P. H. V. inlichtingen ingewonnen omtrent de mogelijkheid van zijn te volvoeren doortocht van de rivier, en hij heeft dien veerman verzocht met zijn bootje aanwezig te zijn bij het te water gaan van het escadron ;

dat niet wettig vaststaat of beklaagde aan den veerman heeft opgedragen de diepte der rivier te peilen langs den weg dien hij het escadron door de rivier wilde laten volgen, en het alleen mogelijk is dat tusschen beklaagde en den veerman omtrent die opdracht een misverstand heeft plaats gehad ;

dat daarentegen vaststaat dat een dergelijke peiling zelfs niet oppervlakkig heeft plaats gehad ;

dat beklaagdes onderzoek naar de gesteldheid van stroom en bedding van de rivier de Maas zich niet verder heeft uitgestrekt dan tot een oppervlakkig gesprek met den getuige V. en den veerman en, mogelijk, een opdracht aan den veerman tot het verrichten van peilingen, maar dat hij op geenerlei wijze heeft gecontroleerd of die veerman aan die opdracht had gevolg gegeven of zelfs begrepen had welke gegevens van hem gevraagd werden ;

dat, waar beklaagde beweert dat hij den veerman beschouwt als een soort autoriteit die volkomen op de hoogte is met zijn veer en de omgeving daarvan, en hij daarom, wanneer die veerman hem zegt dat hij op een bepaald punt met zijn escadron te paard de rivier kan doorrijden, zulks op diens verantwoording steunende meent te kunnen doen, die bewerking door geenerlei gronden wordt gesterkt en zeker niet door den uitslag van beklaagde's onderneming ;

dat overigens van zulk een veerman, hij moge zijn veer en omgeving nog zoo goed kennen, moeilijk verwacht kan worden dat hij weet welke speciale moeilijkheden verbonden zijn aan eene oefening als die welke beklaagde op het oog had ;

dat wat betreft beklaagdes opdracht aan den veerman om met zijn boot het escadron bij het te water gaan te begeleiden, ook die maatregel van veiligheid onnauwkeurig is nageleefd, daar toch vaststaat dat, toen reeds verscheidene manschappen op het commando voorwaarts marsch te water waren gegaan, de boot van den veerman nog met den kop op de grindplaat vast lag ;

dat derhalve de maatregelen van voorzorg en veiligheid door beklaagde genomen geacht moeten worden volstrekt onvoldoende te zijn geweest en niet in overeenstemming met het beleid en de voorzichtigheid die, in de gegeven omstandigheden, van hem, als cavalerie-officier die een escadron een oefening laat uitvoeren, waarbij zich ongevallen kunnen voordoen, moeten worden geëischt ;

Overwegende dat beklaagde door in de gegeven omstandigheden de milicien huzaren van R. en K. door zijn bevel te dwingen de Maas in te gaan, heeft gehandeld onvoorzichtig en achteloos en roekeloos hun leven in gevaar heeft gebracht ;

dat dus waar van R. en K. zijn te water geraakt en verdronken tijdens de uitvoering van den last hun door beklaagde zoo roekeloos verstrekt, hunne dood aan zijn schuld moet worden geweten ;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is dat door den beklaagde

geen misbruik is gemaakt van het door hem over de miliciens huzaren van R. en K. uitgeoefende gezag, zoodat hij van dit gedeelte der te laste legging behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de verklaringen van den getuige à décharge het bewijs der feiten niet ontzenuwen, noch de schuld van beklagde opheffen;

Overwegende dat het den beklagde te last gelegd en bewezen verklaard feit oplevert:

het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, tweemaal gepleegd;

Gezien art. 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 191), 18, 57, 84, 307 j^o. 309 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der wet van 15 April 1886 (*Stbl.* n°. 64), en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart den beklagde schuldig aan:

het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, tweemaal gepleegd;

Veroordeelt hem tot eene hechtenis van drie weken;

Spreekt den beklagde vrij van hetgeen hem anders of meerder is te last gelegd;

Condemneert den beklagde eindelijk in de kosten enz.

PLEITMEMORIE, overgelegd door den Advocaat-Fiscaal voor Hr. M. Zee- en Landmacht, in de zaak tegen A. Ritmeester bij het 2°. Regiment huzaren.

Op 28 Juli 1911 werd door beklagde, en onder zijne aanvoering, met zijn Escadron, bestaande uit 3 peletons, te zamen in de 70 man sterk gemarcheerd van Venlo naar Roermond.

het lag in de bedoeling in laatstgenoemde stad het middagmaal te gebruiken, hetwelk bij wijze van proef, op een fornuis, op een, als keukenwagen ingerichte, vrachtwagen geplaats, onder weg zou worden klaar gemaakt;

te Neer aangekomen, gevoelde beklagde een aandrang in zich opkomen, ook omdat hij er door Luitenant F. toe aangezocht was, om, met zijn onderhebbenden troep, de Maas over te trekken, hoewel hij de diepte, de stroomsnelheid en bodemgesteldheid dier rivier, daàr ter plaatse, volstrekt niet kende;

die aandrifft bij beklagde, door hem impuls genoemd, schijnt wel zeer sterk te zijn geweest;

want zonder zich van mogelijke beletselen, bezwaren en gevaren behoorlijk op de hoogte te stellen, daaraan de vereischte aandacht te schenken en er mede rekening te houden, was beklagde maar al te spoedig besloten te doen, en met voortvarendheid te doen, datgene, waartoe de lust hem bekropen had;

hiervan deed hij mededeeling aan den 2den Luitenant F. door dezen toe te voegen: „Je zult je zin hebben, wij gaan de Maas over”;

dat hij, aldus, met zóóvele, aan hem toevertrouwde, kostbare levens een hoog en zeer gevaarlijk spel ging spelen, spreekt vanzelf;

door dat driftig en ondoordacht, mitsdien onbesuisd, optreden was beklagde, van den aanvang af, al in overtreding, zelfs reeds vóór nog het Escadron te water ging;

b. v. b. om op de grindplaat te komen, van waaruit de troep de Maas

in zou gaan, heeft beklaagde, zonder daartoe gerechtigd te zijn, dien geleid over wei- of hooiland en rijswaard!

want een weg voor paarden was daar niet;

enkel een voetpaadje, van \pm 10 c.M. breed, bevond er zich, waarover een mensch alleen dan kan gaan, als hij zijn voeten recht voor elkander plaatst;

bij het in- en overtrekken der rivier, heeft beklaagde zich om de betrekkelijke militaire reglementen, voor zoo'n krijsoefening geldende, al evenmin bekommerd, ja is zelfs lijnrecht daartegen ingegaan;

dit laatste is vooral treffend, omdat officieren anders bij hunne reglementen plegen te zweren, die feitelijk als *lex suprema* voor hen beschouwen;

dat bij zoo'n gebrek aan vooronderzoek, bij eene dergelijke nalatigheid in het nemen van voorzorgsmaatregelen, het overtrekken, met man en paard, van een onzer hoofdritten een roekeloos bedrijf zou worden, is duidelijk; als het daarmede goed gegaan was, zou zulks wonderdadig zijn geweest; maar het is niet medegevallen;

integendeel, het is heel slecht vergaan;

het leven van meerdere ruiters is er door in gevaar gebracht, den dood van twee huzaren heeft het tengevolge gehad:

dat beklaagde niet voorzichtiger en beleidvoller is geweest, is te opmerkelijker, omdat hij door het volgende nog, en op eigenaardige wijze, voor de Maas te *Neer* reeds was gewaarschuwd;

immers bij het aanvankelijk door hem gekozen punt van ingang in die rivier zakte al dadelijk het paard van Luitenant W. tot aan den buik in de modder weg, waarna het, aan zes huzaren, heel wat moeite kostte om dat dier door middel van fouragestrikken, uit zijne benarde positie te bevrijden;

daarna, toen een ander ingangspunt gekozen was, weigerde het paard van beklaagde te water te gaan en heeft beklaagde, aldus, nog eene tweede aanmaning tot omzichtigheid gekregen.

Een zeer grove nalatigheid van beklaagde is het geweest, dat hij den weg, dien hij met zijn troep door de Maas wilde volgen, niet regelmatig heeft gepeild of laten peilen, en aan de stroomsnelheid aldaar volstrekt geen aandacht heeft gewijd;

en juist het overwinnen van den stroom heeft voor de paarden de grootste zwaarheid!

Ten aanzien der stroomsnelheid moge ik onder 's Hofs aandacht brengen, dat deze, vooral bij den in den zomer voorkomenden lagen waterstand, in de Maas zeer afwisselend kan zijn, omdat, onder die omstandigheid, ondiepten en vernauwingen in het rivierbed zeer veel invloed daarop verkrijgen, zoodat op sommige plaatsen de stroomsnelheid gering, en weer elders, onmiddellijk beneden eene plaatselijke opstuwung, vrij groot kan zijn;

enkel op bloote aanwijzing van den hem, tot dusverre, geheel onbekenden Neerschen veerman J. G. wilde beklaagde reeds met zijn troep de Maas in gaan;

het peilen is niet door beklaagde, maar eerst door den veerman ter sprake gebracht;

deze heeft vervolgens aan het puut, waar de troep de Maas uit zou gaan, d.i. aan den hoek nabij de bazaltglooïng, gepeild;

de uitslag dier peiling was dat daar 1.40 M. water stond;

dit heeft de veerman den beklaagde medegedeeld;

op die mededeeling beval beklaagde dadelijk aan zijn troep, zoowel door het uit te roepen als met zijn hand de richting aan te geven, door de Maas, in schuinsche richting links, beneden den bazaltmuur te gaan;

of de veerman, slechts de pachter van een klein Rijksveer en geen ambtenaar, iemand is, op wiens inlichtingen men zich, ook zonder nader onderzoëk, geheel kan verlaten? schijnt bij beklagde geen punt van overweging uitgemaakt te hebben;

maar aangenomen zelfs, dat de veerman alle vertrouwen verdiende, dan nog was de enkele peiling der diepte bij het uitgangspunt van den te volgen weg geheel onvoldoende, om daaruit besluiten te trekken met betrekking tot de diepten, bodemgesteldheid en stroomsnelheid op het overige gedeelte van dien weg;

dan moesten de inlichtingen van den veerman, uit den aard der zaak, altijd min of meer vaag en onvolledig zijn, omdat beklagde zijn plannen niet volledig aan den veerman ontvouwd had;

integendeel, ook tegenover den veerman min of meer geheimzinnigheid, omtrent zijne bedoelingen, betracht had;

de veerman wist dus niet juist waarover het ging;

De maatregel van voorzorg, door den beklagde genomen, n.l., dat de veerman met zijn boot behulpzaam moest zijn, als er iets voorviel, was ten eenenmale onvoldoende;

die boot is een roeibootje, niet meer plaats biedende dan voor hoogstens zes passagiers;

hoe weinig hulp moest met dat bootje alléén, aan een troep van in de 70 man, bij dreigend levensgevaar, kunnen worden geboden!

zoo beklagde er maar naar gevraagd had, zou hij eveneens de beschikking hebben kunnen krijgen over de bootjes van den visscher K., die in de buurt lag;

Dat beklagde, bij het overtrekken der Maas, de betrekkelijke dienstvoorschriften niet nageleefd, doch ze geheel in den wind geslagen heeft, moet hem ook als een zwaar verzuim worden aangerekend;

die voorschriften zijn immers in het leven geroepen en uitgevaardigd om waad- en zwemoefeningen, zonder levensgevaar, mogelijk te maken;

ik merk hierbij op, dat als beklagde werkelijk van de veronderstelling is uitgegaan, dat bij het overschrijden der Maas te *Neer* de paarden slechts behoeften te waden, hij, bij zoo'n ten eenenmale onvoldoend onderzoek van een hem volkomen onbekend riviergedeelte, tóch ook met de mogelijkheid rekening had moeten houden, dat de paarden in de noodzakelijkheid zouden kunnen komen om te zwemmen; en die noodzakelijkheid heeft zich ten deze, en heel spoedig ook, voor gedaan!

Het ontwerp-pioniersvoorschrift voor de Cavalerie 1910, hetwelk het *waden* of, zoo noodig, het zwemmen der paarden op het oog heeft, schrijft voor, dat bij stroomend water en breeden overgang, en daarvan is hier de reden, — de Maas is immers, ik zeide het reeds, een onzer hoofdrievieren —, men gebruik moet maken van verplaatsbare, drijvende overgangsmiddelen;

dat daarop de ruiters plaats nemen en ze voortbewegen naar den tegenovergestelden oever, terwijl de paarden, aan fouragestrikken, *wadende* of zwemmende, volgen en

dat, zoo eenigszins mogelijk, tusschen beide oevers eene verbinding tot stand wordt gebracht;

[die mogelijkheid wordt ook door beklagde toegegeven!]

en dat het sterk afdrijven door den stroom, hierdoor, voorkomen wordt; van dat alles nu heeft beklagde niets in acht genomen;

en al heet dit voorschrift „ontwerp”, tóch is het verbindend verklaard bij besluit van den Minister van Oorlog van 1 December 1910, Rec. Milt. 1910 bldz. 991;

Het voorschrift op den velddienst van het Nederlandsche leger van 1906 heeft beklaagde evenmin opgevolgd;

ik wijs er met nadruk op, dat dit voorschrift gegeven is voor: „het passeeren van *waardbare* plaatsen” en dat het, als hoofdregel, stelt, dat waadbare plaatsen voor cavalerie geen grootere waterdiepte mogen hebben, dan 1.30 Meter; maar aan het uitgangspunt van den weg had, zooals reeds medegedeeld, de veerman al 1.40 Meter gepeild;

terwijl de opzichter van fortificatiën H. O., blijkens zijne aantekeningen op zijn, ten processe overgelegd, kaartje, van 25 September 1911, op 23 September bevorens, in den weg naar dat uitgangspunt, eene diepte van 1.60 Meter en in den weg, welken de paarden genomen hebben, zelfs een diepte van 2.50 Meter gepeild heeft;

hierbij moet er tevens op worden gelet, dat, blijkens opgaven in de Staatscourant, de waterstand der Maas te Venlo op 28 Juli 1911, 8.45 + N. A. P. en op 23 September 1911, 8.26 + N. A. P. was, alzoo, op 28 Juli 1911, 19 cM. meer dan op 23 September d. a. v.;

neemt men beklaagdes' opgave aan, dat hij meende de Maas te kunnen doorwaden en dit ook wilde laten doen, hoewel volgens de verklaringen van andere personen beklaagde te kennen gegeven moet hebben, dat hij de Maas over wilde zwemmen, dan had beklaagde op dit voorschrift moeten letten en het in acht nemen;

had hij, gevolgelijk, eigenlijk er van moeten afzien, om met zijn Escadron de Maas te Neer over te gaan, omdat dáár de Maas geen waadbare plaats was, en in elk geval, als hij met alle geweld de Maas door wilde, zijn troep in een breed front die rivier moeten laten doorgaan, den troep goed gesloten doen blijven en, zoo mogelijk, in schuine strekking *tegen* den stroom laten inwaden;

En wat doet beklaagde nu?

In plaats van in een breed front en goed gesloten, laat hij den troep in colonne van tweeën de Maas ingaan;

een zijner onderhebbende officieren, de reeds genoemde Luitenant VAN W., vindt dat bevel dan ook zóó vreemd, dat hij den beklaagde nog eens afvraagt: „of zij niet in linie de Maas in moeten”? doch antwoordt beklaagde daarop: „Neen, in colonne van tweeën”;

verder, in stede van in schuine strekking tegen den stroom in te laten waden, beveelt hij den troep in schuine richting *stroomafwaarts* te gaan;

het ligt voor de hand, dat bij eene dergelijke miskening van dienstvoorschriften, met juist tegenovergesteld aan die voorschriften te handelen en te doen handelen, beklaagde eene groote verantwoordelijkheid op zich laadde;

dat hij, aldus, goed op weg was van eene dienst oefening een dolle streek te gaan maken;

wilde beklaagde tegenover zich zelven onvoorzichtig wezen, dat was zijn zaak, maar de levens van ondergeschikten mocht hij nooit roekeloos wagen en opofferen.

Ten opzichte van het voorschrift africhten paarden der Cavalerie heeft beklaagde almede gehandeld, alsof het niet bestond;

nu tracht beklaagde zich wel te verschoonen en zijn figuur te redden, door aan te voeren, dat dat voorschrift betreft het africhten van Cavaleriepaarden en dat hij hier met afgerichte paarden te doen had, maar dat verweer gaat niet op, met dat beroep doet beklaagde in waarheid niets anders dan zich vastklampen aan een minder juist en onvolledig opschrift van een reglement;

als men f „het zwemmen” van § 40 „overwinnen van hindernissen” van dat reglement naleest, zal men ontwaren, dat de paarden al in het zwemmen geoefend moeten zijn en met vertrouwen en volkomen zekerheid moeten zwemmen, eer men de manschappen met de paarden laat zwemmen;

alzo, ook bij de onderwerpelijke oefening: „het overtrekken der rivier de Maas te Neer met afgerichte paarden”, moest dit voorschrift leiddraad wezen;

daarboven, nergens is bepaald, dat, na africhting, met het zwemvoorschrift in het geheel geen rekening meer behoeft te worden gehouden;

het tegendeel is waar;

de grondregels, voor zoo'n cavalerieverrichting, ook na africhting, geldende, zijn enkel in dat voorschrift, en nergens anders, neergelegd;

Als algemeene regel wordt daarbij gesteld, dat het overtrekken van rivieren zooveel mogelijk zal moeten geschieden met behulp van booten, waarin de ruiters plaats nemen met hunne zadels en bekapping, terwijl de paarden, aan fouragestrikken vastgehouden, achter de booten medezwemmen;

en aldus, met behulp van- en zittende in een boot, terwijl het paard werd vastgehouden, is de toenmalige Kolonel M., nu Generaal-Majoor, Inspecteur der Cavalerie, op 30 Augustus 1911, bij een ingesteld onderzoek, de Maas te Neer overgetrokken;

voorts is het een hoofdbeginsel, dat op de plaats, waar de oefening geschiedt, de oevers, ten minste honderd passen langs het water, vlak en vast moeten zijn, zoodat de paarden gemakkelijk aan land kunnen komen;

Een zeer grove fout van beklagde is het dan ook geweest, dat ter plaatse, waar hij zijn Escadron gelast heeft te Neer de Maas in te gaan, de oever aan de overzijde niet vlak was; dat zich dáár, langs het water, over wel meer dan honderd passen, een bazaltmuur bevond, waarvan de bovenkant 4 Meter boven water uitkwam;

die bazaltmuur is de oorzaak geworden, dat huzaar-milicien van R. niet aan land is kunnen komen; dat hij van den muur in het water gestort, door het water meegevoerd en verzwolgen is;

die muur op den tegenovergestelden oever heeft de paarden blijkbaar aangetrokken en is hij voor die dieren een richtbaak geworden, want rechtstreeks zijn zij daarop aangezwoomen;

dan eischt het voorschrift, dat de boot altijd stroomopwaarts van het paard blijft; — beklagde zegt juist te hebben gewild, dat de veerman stroomafwaarts met zijn boot zou medegaan —, en

dat het inrijden in het water schuin tegen den stroom op geschiedt; beklagde echter beval precies anders om, n.l. met den stroom af;

Het ligt voor de hand, dat, onder zulke omstandigheden, van het overtrekken der Maas, door het Escadron, niets goeds, maar wel heel veel slechts te verwachten was;

dat dát gebrek aan voldoende vooronderzoek, het niet opvolgen van- en het in strijd handelen met de betreffende voorschriften zich wreken zou!

Wegens het in colonne van tweeën én recht tegenover den bazaltmuur de Maas ingaan, hebben de paarden zich niet in de door beklagde gewilde en met luider stem en met zijn arm aangegeven richting, schuins links naar den hoek achter aan dien muur voortbewogen; zijn zij meer recht en dwars door de rivier op den muur aangezwoomen, zoodat de ruiters, met hunne paarden, spoedig al in de diepte en in den sterken stroom waren;

dit moet, volgens Generaal M. geen verwondering baren, omdat even oostelijk voorbij de grindplaat, de stroom reeds merkbaar was;

toen werd het bedwingen, besturen en leiden der paarden, die eerst waren

begonnen te steigeren en nu gingen zwemmen, eene onmogelijkheid, zelfs voor Luitenant VAN W., welke, aan het hoofd, voorop was;

Het paard van beklaagde had herhaaldelijk geweigerd en was beklaagde aldus n°. 9 in de rij geworden;

wel riep beklaagde hard van de wal: „Links, links, terug”, terwijl hij de menschen, die achter hem waren, terugstuurde; commandeerde en wenkte met zijne hand Luitenant VAN W. eveneens „terug” en riep opperwachtmeester VAN D. ook: „terug, terug”, maar, wegens den sterken stroom, konden de ruiters dat niet meer en zeide de Luitenant nu: „wij moeten maken, dat wij aan den overkant komen, er gebeuren nog ongelukken”;

de Luitenant is van zijn paard geraakt, naar den bazaltmuur gezwommen en daar, met zijn ros, tegen dien muur opgeklauterd;

een achttal huzaren werden, door den stroom, uit het zadel gelicht; de een spartelde hier, de andere daar in het water;

door den stroom dreven zij ook meer af, dan dat zij den overkant naderden; R. b. v. b. verklaart een meter of acht door den stroom medegesleurd te zijn;

wie zich niet redden kon, kwam in het gevaar van verdrinken;

ruiters en paarden verdwenen heelemaal in de diepte tot op den rivierbodem, om later weer naar boven te drijven en dan andermaal naar onderen te gaan;

de menschen raakten uitgeput van vermoeienis;

het was een algemeene ontsteltenis en verbijstering (paniek) en geschreeuw om hulp;

Luitenant VAN W., die dat geroep hoorde, keek niet om, omdat hij werk genoeg had, om zich zelf te redden;

de veerman, welke met zijn bootje bij den grindplaat gebleven was, kwam, met dat vaartuig, het eerst, en uit alle macht, ter hulp gesneld, redde wien hij maar kon en had de voldoening nog een viertal militairen, o. a. wachtmeester P., aan een wissen dood te ontrukken:

pogingen om de huzaren VAN R. en K. te helpen zijn wel beproefd, doch te vergeefs;

huzaar-miliciens R. b. v. b. heeft, op last van opperwachtmeester VAN D., zich te water begeven, om hulp te bieden;

tegen den sterken stroom kon hij echter, met zijn uniform aan, niet inzwemmen en kon hij, gevolgelijk, niemand redden;

ook Luitenant F., die, na zijn attila uitgedaan te hebben, zich te water begaf, slaagde er evenmin in iemand te redden;

VAN R., die reeds den bazaltmuur bereikt had, kon daartegen niet op, is met zijn paard achterover te water geslagen en niet meer boven gekomen;

K. is eerst met zijn paard, en vervolgens er naast, midden in de Maas, door den stroom, medegesleurd, doch te vergeefs, getracht te hebben zich aan het zadel op te trekken; zwemmen kon hij niet; vijf malen is hij naar onderen gegaan en weer boven gekomen; heeft daarna zijne handen nog boven water gestoken, doch is toen, en voor goed, in de diepte verdwenen;

Later werd nog iets drijvende gezien en vermoed, dat het K., zou zijn, doch nader bleek het het verdronken paard te wezen;

de lijken van VAN R. en K. hebben tot Zondag, 30 Juli, in de Maas gelegen en zijn toen daaruit onder de gemeente *Beesel* opgevischt.

Zie hier, in het kort geschetst, wat de onvoorzichtigheid, achteloosheid en roekeloosheid van den beklaagde uitgewerkt heeft;

Luitenant VAN W. buiten beschouwing latende, hebben nog acht ruiters, te weten wachtmeester P., de huzaren-miliciens R., VAN R., K., VAN D.,

VAN M. en P., alsmede de huzaar W. in levensgevaar verkeerd en zijn VAN R. en K. daarbij omgekomen.

Buitengewoon zelfopofferend heeft zich toen de, pas de kinderschoenen ontwassen, huzaar VAN W. betoond; de veerman wilde hem het eerst redden, maar VAN W. bemerkende, dat hij zich zelf nog voldoende helpen kon en ziende, dat wachtmeester P. aan het verdrinken was, riep den veerman toe: „Ga maar naar wachtmeester P., want deze verdrinkt”;

Het is zonneklaar, dat bij zoo'n nalatigheid, in de uitoefening van zijn ambt begaan, beklaagde niet vrij uit kan gaan;

dat beklaagde, vóór het onderwerpelijk voorval, met zijn Escadron al drie maal, tusschen Venlo en Blerick, op en neer, de Maas was overgegaan, is, ten deze, van geen beteekenis, dáár konden de paarden loopen en hebben zij geloopt, behoeften de dieren dus niet te zwemmen!

al moge beklaagde van de Maas bij zijne garnizoensplaats op de hoogte zijn geweest, te Neer, d. i. 17.5 kilometer hooger op, kende hij haar niet; en wat is er nu wisselvalliger en grilliger dan een rivier!

Zij is het prototype van stage veranderlijkheid;

de zwemoefening in het bassin, op het achterterrein der kazerne, was ook onder veel gunstiger omstandigheden gehouden: die had plaats gehad op het losse paard, terwijl de ruiters enkel een linnen broek aan hadden; daar schijnt het paard ook nog te hebben kunnen loopen, althans met zijn achterbeenen nog op den grond te hebben kunnen komen, (Zie product 5, 1°. 4°. 12°),

dat het drenken der paarden, voor het te water gaan, als verzorgsmaatregel zou zijn geschied, lijkt eerst later, pour le besoin de la cause, te zijn uitgedacht; bij het verhoor door den Brigadier Marechaussee heeft beklaagde zulks dan ook niet als een, door hem genomen, verzorgsmaatregel opgegeven;

later, bij het verhoor der getuigen door Officiëren Commissarissen te Venlo moeten deze aan genen gezegd hebben, dat het drenken der paarden een verzorgsmaatregel was geweest en hebben daarop alle getuigen, zelfs Luitenant VAN W. stereotiep geantwoord: als, zooals ik nu hier hoor, het drenken der paarden een verzorgsmaatregel was, dan is dat een der door beklade getroffen verzorgsmaatregelen geweest;

De ware reden van dat paarden drenken te Neer zal wel zijn geweest. dat het op 28 Juli 1911 een zeer heete dag was, de dieren toen ongeveer 2¹/₂ uur geloopten en, in dien tijd, 17.5 Kilometer afgelegd hadden.

Dat de beklade door den Krijgsraad in het 2de Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, is schuldig verklaard, heeft mijne instemming;

voor de gedeeltelijke vrijspraak door den 1sten Rechter bestaan echter, naar mij dunkt, geen afdoende termen;

met aan onderhoorigen, onder omstandigheden als hier vermeld, te gelasten de Maas in te gaan en haar over te trekken, heeft beklade zijn gezag over die ondergeschikten zeer zeker misbruikt;

verder komt mij de kwalificatie van den Krijgsraad: „het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar „in de uitoefening van zijn ambt, twee maal gepleegd”, niet geheel juist voor;

hetgeen de beklade heeft misdreven behoort toch als één feit te worden aangemerkt, als zijnde één doen op dezelfde plaats en op denzelfden tijd;

eindelijk lijkt mij de door dat Rechtscollege opgelegde straf te licht;

Als Escadrons-Commandant had beklade, vóór alles, voor het welzijn

van zijn ondergeschikten, als een vader, te waken, hen met zorg en belangstelling te leiden en te beschermen!

Overwegingen, of een gewaagde oefening, als zij mocht slagen, hem lof zou bezorgen, moesten daaraan geheel ondergeschikt blijven.

Met die onderhoorigen nu noodeloos en roekeloos in levensgevaar te brengen, twee hunner zelfs in den dood te voeren, heeft hij hun groot onrecht, en aan die twee zelfs onherstelbaar onrecht aangedaan;

En als er ooit voor een Commandant, bij het overtrekken eener rivier, voorzichtigheid de boodschap was, dan toch zeker hier voor beklaagde, die een troep aanvoerde, waarvan ongeveer niemand zwemmen kon, zelfs de onderofficieren niet; die met manschappen optrok, welke nog maar jongelingen en bijna uitsluitend miliciens waren; waarbij nog komt, dat beklaagde van hen kon en mocht verwachten, dat zij het als hun plicht zouden beschouwen, om, zonder navraag, aan zijne bevelen, als blindelings, te gehoorzamen en te voldoen;

En zoo was het ook!.

zij waren nu eenmaal gedwongen, zonder de keuze van commandant te hebben, onder beklaagde te dienen en volgden hem maar slaafs, niet wetende, wat hij met hen voorhad; de moeite om hen, omtrent de oefening, in te lichten, had beklaagde zelfs zich niet gegeven.

De straf, die beklaagde, voor zijn even vermetel als onredelijk bedrijf, verdiend heeft, behoort dan ook gevoelig te wezen;

dat is een eisch van recht.

En heb ik op grond van een en ander de eer te concludeeren:.....
(zie eisch à minima).

De Verdediger van beklaagde gaf bij zijn pleidooi eerst eene uitlegging van de beteekenis van het woord schuld in den zin van art. 307 van het Wetboek van Strafrecht en wel schuld of grove schuld.

Het is niet de vraag of beklaagde voorzigtiger had moeten zijn, maar wel of beklaagde voorzichtig is geweest.

De veerman heeft aan bekl. verklaard dat in de Maas ongeveer 1.40 Meter water stond. Dan laat hij eerst de paarden drinken als voorzorgsmaatregel en gelast vervolgens het 1ste Escadron het water in te gaan; de andere escadrons moesten blijven wachten. De verschillende verklaringen der getuigen loopen uiteen. De een verklaart dat beklaagde heeft gesproken van zwemmen, de ander van overtrekken. Uit deze verklaringen mag men dus niet anders opmaken dan dat bekl's opgaven de juiste zijn, n.l. dat hij de verschillende voorzorgsmaatregelen genomen heeft. En nu is hier de vraag, waarin heeft nu het verzuim van den beklaagde bestaan. Er is gewezen op de verschillende reglementen en voorschriften. Volgens Pleiter heeft men in de practijk zich aan deze voorschriften niet te storen daar de meesten hiervan te onpractisch zijn, hetgeen Pleiter door voorbeelden trachtte aan te toonen. De Inspecteur der Cavalerie heeft zelf voor het Hof verklaard dat hij bij eene dergelijke oefening de verschillende reglementen niet zou observeeren. Het peilen van het water kan door een leek niet gebeuren en moet aan een deskundige, in dit geval den veerman worden overgelaten. Zoo'n man, die vele malen per dag de Maas oversteekt, moet geacht worden volkomen met hare gesteldheid op de hoogte te zijn, en beklaagde had geen enkele reden, om dezen veerman te wantrouwen. In 't kort, alle verzuimen die men den beklaagde wil aanwrijven, worden tot nul gereduceerd. Maar nu doet de vraag zich voor had beklaagde niet

voorzichtiger kunnen zijn? Ja, beklaagde had eerst een man vooruit kunnen sturen, doch bij Cavalerie-officieren treft men dergelijke voorzichtigheid niet aan. Van grove schuld is hier geen sprake.

En nu de vraag, verdient beklaagde blaam? Zijn dergelijke catastrophen te vermijden in het krijgsbedrijf. Men heeft doortastende menschen en menschen die bang zijn. En nu zal een doortastend man spoediger een ongeluk treffen dan een bangerd. Beklaagdes escadron werd als voorbeeld gesteld bij het bezoek van den Commandant van het Veldleger. Wij hebben hier te dóen met iemand die van te voren goed overdenkt wat hij doet. Beklaagde is een man van de practijk, hij is in Indië geweest en heeft daar ontelbare malen rivieren overgetrokken. Het feit is te wijten ann eene toevallige ongelukkige omstandigheid. In tijd van oorlog heeft men veel meer aan dergelijke menschen dan aan ritmeesters die nooit deze oefeningen houden. Beklaagde kan dus geen schuld worden aangewreven. Doch mocht het Hof in andere meening verkeeren, dan verwondert het Pleiter dat door den Advocaat-Fisikaal gevangenisstraf wordt geëischt, daar dit door den Wetgever niet kan zijn bedoeld.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

A. oud 40 jaar, ritmeester bij het 2de Regiment Huzaren, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 22sten Juli 1912, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 18, 57, 84, 307 j^o. 309 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, tweemaal gepleegd”; en deswege veroordeeld tot drie weken hechtenis, met vrijspraak van hetgeen hem anders of meerder is te laste gelegd, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad; van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter volle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen — op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen — het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen en den beklaagde vrij te spreken van de hem ten laste gelegde beschuldiging, kosten rechtens, - en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den Advocaat-Fisikaal voor Haren Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 31sten Juli 1912 geautoriseerd om dit appel van den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien, voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot

verbetering van het vonnis, wat de bewijsgronden, de gedeeltelijke vrijspraak, de qualificatie en de opgelegde straf betreft, en dat alsnog bij Sententie van den Hove, de eischer en verweerder, met weglating van de aangehaalde artikelen 18 en 57 van het Wetboek van Strafrecht en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „het veroorzaken van den dood van anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt” en deswege veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alsmede veroordeeling in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove;

HET HOF.

Gelet op hetgeen Appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat Appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij enz. (zie conclusie van eisch);

Overwegende dat in hooger beroep als getuige onder eede is gehoord de Generaal-Majoor M. die heeft verklaard:

dat hij in 1911 was Kolonel Commandant van het 2°. Regiment Huzaren en als zoodanig, op aanwijzing van den Divisie-commandant had order gegeven dat bij zijn regiment oefeningen moesten worden gehouden in het doorwaden van rivieren; dat zulks ook herhaaldelijk is geschied en beklagde meermalen zijn escadron oefende in het zwemmen in het wed achter de kazerne te Venlo, van welk wed een gedeelte zoo diep is dat de paarden het niet kunnen overtrekken zonder te zwemmen;

dat de voorschriften omtrent het doorwaden van rivieren met meerdere ruimte worden toegepast naar gelang de troep daarin meer geoefend is; dat hij vroeger als escadrons-commandant dikwijls met zijn escadron eene rivier is overgetrokken en dan vooraf trachtte zich zoo goed mogelijk te overtuigen van de gesteldheid der plaats en zich niet herinnert daarbij uitsluitend te zijn afgegaan op de inlichtingen bij een hem onbekend persoon ingewonnen; dat hij op den 30sten Augustus 1911, ter plaatse waar beklagde op 28 Juli bevorens den overtocht had beproefd, een onderzoek heeft ingesteld en daaruit den indruk heeft gekregen dat doorwaden van de rivier daar ter plaatse zeer goed mogelijk was, daar de huzaar DE R., dien hij daartoe had uitgenoodigd, toen van de grindplaat op den linker oever naar de grindplaat op den rechter oever voortdurend heeft kunnen loopen zonder de schuit vast te houden, zijnde zij toen gegaan langs den linker oever tot nabij de modderplaat en zijnde zij vandaar met een hoek van ongeveer 135° overgestoken naar de grindplaat op den rechteroever; dat hem bij het verlaten van den linkeroever bleek dat reeds even oostelijk voorbij de grindplaat op den linkeroever de stroom merkbaar was;

Overwegende dat beklagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft volhard bij hetgeen hij in eersten aanleg had verklaard. daarbij nog verder opgevende: dat hij vóór 28 Juli 1911 het laatst in Juni bij Blerick de Maas was doorgewaad met hetzelfde escadron dat hij op eerstgenoemden dag onder zijn bevel had; dat hij te Blerick de plaats kende daar hij er datzelfde jaar doorgewaad had: dat hij den overtocht te Blerick de diepte der rivier door personen uit Blerick was gepeild; dat hij in Juni 1911 bij Beringen het

kanaal was overgegaan met behulp van drijzakkten terwijl hij daar zijn manschappen de diepte had laten peilen; dat hij zelf te paard de Maas is overgegaan bij Steijl en ook bij Arcen en toen is afgegaan op inlichtingen van de veerlieden ter plaatse; dat hij zich onschuldig acht aan het hem te last gelegde; dat hij op 28 Juli 1911 bij Neer de Maas heeft getracht te doorwaden, omdat hem door den Kolonel M. was opgedragen, om bij een later te houden oefening de Maas over te gaan ver genoeg van Roermond af, waar het escadron bij verrassing zou binnenvallen;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard:

1°. dat beklaagde op den 28sten Juli 1911 met zijn escadron hetwelk hij aanvoerde, eene dienstreis makende van Venlo naar Roermond onder de gemeente Neer als ambtenaar zijne onderhoorige manschappen B. J. C. VAN R. en C. L. K. gedwongen heeft, ofschoon zij niet konden zwemmen, te paard, het paard gezadeld en in veld-tenuë zonder vuurwapens, de Maas van den linker oever af, in, daar te water te gaan en verder die rivier over haar geheele breedte, te paard door te trekken naar den rechter oever, terwijl de Maas toen ter plaatse voor een gedeelte diep, zeer drifftig was en sterk stroomde en terwijl aan den overkant langs dien rechter oever zich eene basaltglooiing uitstrekke waartegen met een paard op te komen zeer moeilijk was; — zijnde daarbij het woord „gedwongen” te verstaan in dien zin dat beklaagde tot het zich te water begeven en het overtrekken der Maas, aan den Commandant van het peleton, waartoe de genoemden behoorden, de order heeft verstrekt en deze die order weder aan de manschappen heeft overgebracht;

2°. dat de milicien-huzaren B. J. C. VAN R. en C. L. K. gedurende het uitvoeren van den hun door beklaagde verstrekten last, als sub 1° aangegeven, van hunne paarden zijn geraakt en door het water van de rivier de Maas zijn verzwolgen en daarin tusschen Neer en Beesel zijn vergaan tengevolge van verdrinking;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht heeft beslist dat beklaagde bij het ondernemen van den overtocht der rivier de Maas door zijn escadron niet heeft genomen de maatregelen van voorzorg en veiligheid die moeten geëischt worden van een cavalerie-officier, die zijne manschappen eene oefening laat uitvoeren, waarbij zich ongevallen kunnen voordoen;

dat toch — zooals ook de Krijgsraad heeft overwogen — beklaagde bij het doen te water gaan van zijn escadron op eene hem onbekende plaats uitsluitend is afgegaan op de inlichtingen van den veerman G. en den brouwer V., welke personen hem geheel onbekend, ten aanzien der diepte van de Maas ter plaatse niet dan zeer oppervlakkige mededeelingen aan beklaagde hebben verstrekt, bij het vernemen waarvan beklaagde geene moeite heeft gedaan om nauwkeurige opgaven te verkrijgen noch zelf de diepte door peiling heeft opgenomen of doen opnemen, noch zich deugdelijk heeft overtuigd of die door den veerman was opgenomen, zoodat hij niet de zekerheid had de rivier aldaar te kunnen doorwaden;

dat hij in weerwil daarvan toch besloten heeft zijn escadron de rivier te doen doorwaden, zonder de orders te geven of de voorzorgen in acht te nemen, die moesten worden gevolgd wanneer het blijken mocht dat de paarden vlot zouden raken en moesten zwemmen;

dat hij zich ook niet nauwkeurig heeft vergewist omtrent de juiste ligging van de waadbare strook, noch omtrent den loop en de kracht van

den stroom, tengevolge waarvan de paarden reeds kort na het verlaten van den oever, in den stroom en vlot geraakten en, ingevolge hun natuurlijke aandrift, in schuine richting dus in dit geval rechts tegen den stroom opwerkten en daardoor aanstuurden op de basaltglooïing, die als landingsplaats geheel ongeschikt en zelfs gevaarlijk was;

dat nu wel uit het onderzoek door den Generaal-Majoor M. op 30 Augustus 1911 ingesteld, is gebleken dat op dien dag bij den toen aanwezigen waterstand (die echter lager was dan die op 28 Juli bevorens) langs den door dien getuige gevolgden weg de huzaar DE R. te voet den geheelen tocht heeft kunnen maken zonder grond te verliezen, maar dat daaruit, blijkens de meting door Officieren-Commissarissen vermeld in hun proces-verbaal van 13 December 1911 (prod. n°. 26), dan toch volgt dat een gedeelte van de doorwaadbare plaats op 30 Augustus 1911 eene diepte had van 1.59 M., welke diepte op den 28sten Juli 1911 te oordeelen naar de opgave der waterhoogten in de Staatscouranten van 29 Juli en van 31 Augustus 1911, te Maastricht 25 en te Venlo 19 centimeters meer heeft bedragen, zoodat in de meest voordeelige richting, die bij het doorwaden kon worden genomen, toch nog gedeelten voorkwamen ter diepte van 1.59 Meters of meer;

dat beklagde zich de mogelijkheid dat er gezwommen zou moeten worden, volgens zijne opgave, in het geheel niet heeft voorgesteld, maar hij toch ook niet heeft opgevolgd de voorschriften ten aanzien van het doorwaden van rivieren gegeven;

dat immers, bij § 114 van het Voorschrift op den Velddienst van het Nederlandsche Leger (1906), is bepaald dat bij het passeeren van waadbare plaatsen alle troepen in een breed front de waadbare plaats moeten doorgaan en zoo mogelijk in schuine richting tegen den stroom inwaden;

dat wel deze laatste eisch niet absoluut is gesteld en de mogelijkheid openlaat voor een niet in schuine richting tegen den stroom inwaden, maar daarbij toch verondersteld wordt eene waadbare plaats, d.i. — volgens het voorafgaande — bij Cavalerie een die gene grootere waterdiepte heeft dan 1.3 M.;

dat nu uit de verklaringen der getuigen G. en V. niet blijkt dat den beklagde eenige zekerheid was verstrekt, dat de diepte in de te volgen richting niet meer bedroeg dan 1.3 M.;

Overwegende dat beklagde derhalve bij het geven van de order aan zijn escadron om op voormelde plaats de Maas over te trekken, niet die voorzichtigheid heeft in acht genomen die van elk Cavalerie-officier kan gevorderd worden bij het houden eener oefening van ondergeschikten die aan zijn bevel hebben te gehoorzamen en dus geheel aan zijne leiding en zorg zijn overgegeven;

dat wel de getuige Generaal-Majoor M. heeft verklaard zich zelve te beschouwen als iemand van bijzondere voorzichtigheid en bij anderen dikwijls te hebben waargenomen, dat zij die eigenschap minder in praktijk brachten, maar dat deze opvatting van den getuige niet wegneemt, dat een Cavalerie-Officier in vredetijd heeft te zorgen dat de aan hem toevertrouwde manschappen bij eene oefening niet worden blootgesteld aan gevaar, dat hij bij een behoorlijk voorafgaand onderzoek had kunnen vermijden;

Overwegende dat het verdrinken der huzaren VAN R. en K. het gevolg is geweest van het door hen opvolgen der order tot overtrekken van de Maas hun door of namens beklagde gegeven, vermits zij daardoor te paard gezeten zijn geraakt in een gedeelte der rivier, waar de stroom hunne paarden heeft gevat, dezen in eene verkeerde richting zijn gezwommen en

hetzij bij het beklimmen van den met basalt versterkten oever, hetzij bij het zwemmen in sterken stroom zijn verongelukt en hunne berijders door verdrinking het leven hebben verloren;

dat beklaagde dit gevolg had kunnen en moeten voorzien, daar het hem en als Cavalerie-Officier en in 't bijzonder uit eigen ervaring bekend was, dat bij het doorwaden van eene stroomende rivier door bereden troepen de paarden die geen grond meer voelen door den stroom kunnen worden gegrepen en overmand, of wel zich zwemmende schuin tegen den stroom leggen, waardoor zij ter plaatse waar 't onheil geschied is, zouden geraken tegen het „bat” — basaltglooïng — tegen 't welk de veerman hem nog wel bepaald gewaarschuwd had;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht heeft aangenomen dat van misbruik van gezag door beklaagde gemaakt, geen sprake kan zijn, vermits uit de verklaringen der getuigen is gebleken dat door de manschappen geen bezwaren zijn gemaakt en dat zij gaarne den overtocht ondernamen, zoodat beklaagde van dit punt terecht is vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad het bewezen verklaarde feit terecht heeft gequalificeerd als het veroorzaken van den dood van een ander door schuld, maar ten onrechte heeft aangenomen dat dit misdrijf twee malen is gepleegd, vermits de handeling en 't verzuim van beklaagde één waren, al hebben zij dan ook den dood van twee personen ten gevolge gehad; dat mitsdien het vonnis te dien aanzien moet worden verbeterd;

Overwegende dat de door den Krijgsraad opgelegde straf wel niet zwaar is tegenover het ernstige gevolg van beklaagdes verzuim, maar zijn optreden eenigermate versoening vindt in de omstandigheden, die hem aanzetteden tot het ondernemen van den overtocht, t. w. de spanning die zich destijds in de politiek der Westersche Staten van Europa deed gevoelen en de wensch van den divisie-commandant: dat de cavalerie goed geoefend zou worden in het overtrekken der rivieren, omstandigheden, die zelfs rechtvaardigen om eene nog lichtere straf op te leggen dan door den Krijgsraad is geschiedt;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met weglating van artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeterd het vonnis den 22sten Juli 1912 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan het door schuld veroorzaken van den dood van een ander, gepleegd door een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt, twee malen gepleegd, en voor zooveel betreft de hem opgelegde straf;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als — en verklaart den beklaagde schuldig aan:

het veroorzaken van den dood van twee anderen door schuld, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt;

Veroordeelt hem te dier zake tot hechtenis van zeven dagen;

Houdt het vonnis overigens in stand voor zooveel het daarbij wettig en overtuigend bewezen verklaarde betreft, beklaagde is veroordeeld in de kosten in eersten aanleg en hij is vrijgesproken van het hem meer te last gelegde;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Zee krijgsraad te Hellevoetsluis.

Vonnis van 24 December 1912.

Den 17den Januari 1913 door het Hoog Militair Gerechtshof geapprobeerd met opmerking dat door deze approbatie het Hof niet wil geacht worden zich met al de overwegingen van het vonnis te hebben vereenigd.

President: N. J. VAN DEN WORM, Kapitein ter Zee.

Leden: de Kapitein-Luitenants ter Zee P. SODENKAMP, J. F. NIJLAND en L. HAMMING, en de Luitenants ter Zee der 1ste klasse C. FOCK, R. H. VAN MEERLANT en R. P. C. SPENGLER.

Fungeerend Fiskaal: W. F. VAN GRASSTEK, Off. van Adm. 1ste klasse.

Fungeerend Secretaris: A. VAN HOUTE, Off. van Adm. 2de klasse.

De beklagde, als officier van de wacht dienst doende aan boord van Hr. Ms. riviervaartuig „Rhenus” en voor de veilige navigatie van dat schip verantwoordelijk zijnde, heeft alles gedaan om de plaats gehad hebbende aanvaring van dien bodem door de stoomboot „William Egan 12” te voorkomen; hij heeft die aanvaring niet veroorzaakt en het zinken van de „Rhenus”, waardoor levensgevaar voor de opvarenden is ontstaan, is aan zijne schuld niet te wijten, weshalve hij van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE HELLEVOETSLUIS,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van een luitenant ter Zee der 2de klasse; gerequireerde in persoon;

Gezien de schriftelijke voordracht van den fiskaal, waarin wordt geconcludeerd tot vrijspraak van den beklagde van het hem ten laste gelegde; Gezien de overige processale stukken;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen: dat de gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende aan boord van Hr. Ms. „Bellona” en daarvoor aan boord van Hr. Ms. „Rhenus”, op 16 September 1905 benoemd is tot adelborst der 1ste klasse en aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein” door hem de eed als Officier is afgelegd;

dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het feit:

dat hij op den 5den September 1912 omstreeks 11.45 des voormiddags, als Officier van de wacht, dienstdoende aan boord van Hr. Ms. Riviervaartuig „Rhenus” en voor de veilige navigatie van dat schip verantwoordelijk zijnde, met dien bodem op weg van Tiel naar Nijmegen, de rivier de Waal -- een voldoende breedte biedende vaarweg -- opstoomde en daarbij den Zuidwal hield, ter hoogte der gemeente Beuningen gekomen, bij kilometerraai 30, bleek, dat de genoemde rivier stroomafwaarts varende en hem ontmoetende stoomboot „Luna” een aan stuurboord vooruit zichtbare blauwe vlag uitgestoken had, hetgeen door hem werd opgevat als wilde laatstgenoemd vaartuig naar bakboord uitwijken;

dat hij daarop met de „Rhenus” eveneens naar bakboord uitweek en aan stuurboord een blauwe vlag uitstak;

dat, nu de vóór de „Luna” varende stoomboot „William Egan 12”, alzoo ook een stroomafwaarts varend en hem ontmoetend schip, naar bakboord uitweek, hij (beklaagde) de blauwe vlag aan boord van de „Rhenus” neerhaalde en naar stuurboord uitweek, daarmede te kennen gevende, dat hij den Zuidwal bleef houden;

dat hij aldus eene aanvaring veroorzaakte waarbij de William Egan 12, de Rhenus aan bakboord achteruit inliep, tengevolge waarvan dit vaartuig snel wegzonk, de opvarenden te water geraakten en levensgevaar voor hen ontstond, althans voor den korporaal-bottelier J. J, die niet zwemmen kon; zijnde derhalve aan beklagdes schuld te wijten, dat de Rhenus is gezonken, waardoor levensgevaar voor anderen is ontstaan;

Overwegende dat de gerequireerde ontkent, de aanvaring van Hr. Ms. „Rhenus” veroorzaakt te hebben en dat het aan zijn schuld te wijten is, dat dit vaartuig is gezonken en daardoor levensgevaar voor anderen is ontstaan;

Overwegende, dat beklagde heeft opgegeven: Donderdag 5 September 1912 stoomde Hr. Ms. „Rhenus” volle kracht de rivier de Waal op te 11.45 v. m., bij kilometerraai 30, stuurboordwal houdende. Van boven af kwamen een vrachtboot van WILLIAM EGAN & Co. en een paar honderd meter daarachter een zeeboot, die de blauwe vlag uitgestoken had. Toen de William Eganboot een paar honderd Meter boven de Rhenus was, stak ik ook de blauwe vlag uit en ging een weinig bakboord uit, om tusschen de beide schepen door naar bakboordswal te gaan. Ik ben slechts zooveel naar bakboord gegaan, dat ik nog achter de Eganboot lag, dus deze nog aan bakboord had. De William Egan dit ziende, draaide ook bakboord uit. Daar het onmogelijk was elkaar nog aan stuurboord te passeeren, haalde ik de blauwe vlag in, legde het roer stuurboord aan boord en stopte stuurboordsmachine. De William Egan-boot bleef, na een streek bakboord te zijn uitgedraaid, doorleggen. Nadat de Rhenus voldoende stuurboord uitgedraaid was, zette ik stuurboordsmachine weer op volle kracht vooruit, om zodoende nog vóór de Eganboot langs te komen. Nadat de Egan-boot vlak bijgekomen was, liet ik het roer bakboord aan boord leggen om nog te trachten het achterschip af te draaien. Kort daarop volgde de aanvaring ter hoogte van de machinekamer aan bakboord. Het schip zonk snel weg. Velen hadden getracht een zwemvest te krijgen, toen ik, na zulks aan den Commandant gevraagd te hebben, geroepen had. „zwemvesten nemen”. Nadat ik uit het water gehaald was, liet ik mij naar de Eganboot roeien en praaide den kapitein toe om ten anker te komen. Ik heb mij aan boord begeven en hoorde in de machinekamer van dengene die de machine behandelde, dat de machine volle kracht vooruit was blijven draaien tot de schok gevoeld werd. Tevens vertelden zij mij, dat de kapitein erg zenuwachtig was.

Ofschoon niet wettelijk voorgeschreven, is het op de rivieren een algemeen erkend gebruik, het uitsteken van de blauwe vlag op een ander schip op gelijke wijze als contrasein te beantwoorden, hetgeen ook erkend wordt in de aan boord verstrekte „Wenken voor het bevaren der binnenwateren door oorlogschepen”.

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1°. L. A. v. d. S., Luitenant ter Zee der 1ste klasse, destijds commandant van Hr. Ms. „Rhenus”:

Op den 5den September 1912, ongeveer 11.45 v.m. zat ik in de kajuit, die zich aan dek bevindt, te schrijven. De beklagde had de wacht en stond

op de brug. Het was weinig druk op de rivier de Waal, welke de Rhenus opstoomde. Ik hoorde iemand buiten de kajuit zeggen: „Hij schijnt het niet te begrijpen”. Daar ik begreep, dat daarmede een boot bedoeld werd en veronderstelde dat er een of andere verwickeling zou zijn, liep ik de kajuit uit aan stuurboordskant naar de brug. Toen ik op de brug kwam, vond ik daar de stuurboordsmachine gestopt, bakboordsmachine volle kracht vooruit, terwijl het roer stuurboord aan boord lag en het schip hard stuurboord uitdraaide. Ik zag op ongeveer 100 Meter afstand op een streek of vijf aan bakboord een stoomschip, wat naderhand bleek te zijn de William Egan 12, dat hardnekkig bakboord uitdraaiende, naar ons toekwam. De Rhenus bevond zich toen op ongeveer 50 Meter van de lijn van de koppen der kribben aan den Zuidwal en draaide daar nog hard naar toe, wat volgens mij volkomen juist was, daar dit de wal was, die de Rhenus moest houden.

De eenige man, die op de brug van de Egan aan het roer stond, scheen niet te begrijpen, dat de Rhenus niet ver meer naar stuurboord kon wijken en stoomde recht op ons af. Toen de Rhenus ook dicht bij de kribben kwam en de Egan geen koers naar stuurboord veranderde, zette de beklaagde de machines beide twee keer volle kracht vooruit, dat ook volgens mijn idee het enige was, wat de Rhenus kon doen om eene aanvaring te voorkomen en aldus te trachten de Egan achter zich om te laten loopen. Het logge schip volgt echter de machines niet dadelijk op, zoodat de Egan, zooals ik van de bakboordskant van de brug kon waarnemen, de Rhenus aan bakboord achter, bij de machinekamer in liep. De Rhenus zonk naar mijne schatting ongeveer drie minuten na de aanvaring. Een blauwe vlag heb ik op de Rhenus niet gezien, toen ik op de brug kwam, die was toen vermoedelijk al neergehaald, terwijl ik op de Egan geen blauwe vlag heb gezien en van haar geen geluidseinen heb gehoord. Het schip is gezonken tusschen de kilometerraien 30 en 31 bij de gemeente Beuningen. Toen het bleek dat het schip niet meer drijvende was te houden werden zwemvesten uitgegeven en ben ik daarop van boord gespoeld.

Ik heb geen stoot op de stoomfluit aan boord van de Rhenus gehoord. Volgens mijn oordeel was de Egan, wanneer zij op het moment, dat ik op de brug kwam het roer stuurboord had gegooid, nog geheel vrij gelooopen van de Rhenus. Het maakte op mij den indruk, dat de Egan volle kracht gelooopen heeft tot de schok toe en dit opmaakte uit een boeggolfje, dat aan de boeg van de Egan te zien was. De afstand tusschen de Egan en de achter haar varende boot was ongeveer 200 meter. Het uitsteken van de blauwe vlag als contrasein is op de rivieren zoo'n ingeroeste gewoonte, dat men door niet met die usance mee te gaan juist gevaar voor misverstand zou doen ontstaan.

II. W. VAN B., matroos 1ste klasse:

Op 5 September 1912 om 10 minuten over half twaalf des morgens, heb ik op de brug afgelost als roerganger. Toen kwam er in de verte een stoomboot aan, ik schat op 500 à 700 Meter. Die stoomboot lag toen nog niet op de Rhenus aan. Achter die boot kwam, ik schat op een afstand van 600 à 700 Meter, nog een stoomboot. Ik heb aan die tweede stoomboot niets bijzonders gezien, geen blauwe vlag. Ik zag plotseling, dat de voorste stoomboot een wending naar bakboord deed, naar ons toe. Toen heb ik tegen beklaagde gezegd, die op de brug stond als officier van de wacht:

„Kijk U eens, hij komt regelrecht op ons aan”, waarop beklaagde me order gaf: „stuurboord je roer”. Ik heb toen het roer een weinig aan stuurboord gelegd, waarop de Rhenus stuurboord uitdraaide. Beklaagde

tegelijktijd achter me langs, trok aan het touw en gaf zoodoende een stoot op de fluit. De fluit gaf direct een goede stoot. Beklaagde is toen naar de machinetelegraaf gegaan en heeft stuurboords-machine op stop gezet en bakboordsmachine op volle kracht vooruit en mijn roer moest ik toen stuurboord aan boord leggen. Die stoomboot, de Egan, bleef echter op ons aanhouden; het was net of hij heendraaide, waar wij ook heen draaiden. Wij draaiden steeds stuurboord uit, de wal in. Toen is de commandant op de brug gekomen. Deze heeft toen met de machine-telegrafien gewerkt en mij order gegeven het roer bakboord te leggen. De stoomboot, de Egan, was toen al vlak bij. Zij maakte nog gewoon boegwater, waaruit ik opmaakte dat ze nog volle kracht liep. Daarop is de aanvaring gebeurd. Ik ben aan den hoogen kant stuurboordzijde van het schip buiten boord gesprongen, zonder zwemvest om, daar ik goed zwemmen kan. Ik ben toen opgezwommen met den marinier K., die niet zwemmen kon, een zwemvest om had, doch spartelde. Ik ben met hem opgepikt door een vlieger.

Ik heb mijn roer niet aan bakboord gehad en heb daarvoor ook geen order gekregen, behalve op het laatste oogenblik, toen de Egan vlak bij was; het schip is ook niet bakboord uitgedraaid vóór het laatste oogenblik; voor zoover ik weet is voor de stoomschepen geen blauwe vlag uitgestoken. Ik heb van de Egan geen fluitseinen gehoord en geen blauwe vlag gezien en op de brug van de Egan heb ik slechts één man aan het roer gezien, die, toen het schip vlak bij was, met zijn arm stond te zwaaien, dat wij den anderen kant uit moesten.

III. J. B., bootsman:

Nadat ik geschapt had, heb ik om ongeveer kwart voor twaalfen des morgens van den 5den September 1912, den kwartiermeester aan dek afgelost. Toen ik aan dek kwam, zag ik de William Egan aankomen op 200 à 250 Meter afstand. Wij hielden met de Rhenus stuurboordswal. Hij kwam op een streek of drie aan bakboord vooruit naar ons toe. Zijn boeg was naar ons gekeerd. De Egan voerde geen blauwe vlag. Toen de Egan zoo op ons afkwam, heb ik gehoord dat er met de telegrafien gewerkt is en dat er één stoot op de fluit aan boord van de Rhenus werd gegeven. Ik stond vlak voor den toren en ik heb duidelijk een stoot op de fluit gehoord op de Rhenus. Wij hadden, toen ik aan dek kwam en zag dat de Egan op ons afkwam en ik naar de brug keek, geen blauwe vlag geheschen. De Rhenus draaide, nadat ik de telegrafien gehoord had, en die stoot op de fluit, stuurboord uit. Nadat de Rhenus stuurboord uitgegaan was, is het schip nog meer stuurboord uitgedraaid, zoodat het met zijn top de wal inlag. De Egan bleef doorleggen en heeft op het laatste moment een weinig afgedraaid. Ik heb toen de telegrafien weer hooren werken en order hooren geven het roer bakboord aan boord te leggen. Daarop volgde de aanvaring aan bakboord achteruit. Er is order gegeven zwemvesten te nemen; daar echter de zwemvestenkist buiten boord schoof, kon niet iedereen een zwemvest krijgen. Ik ben, toen het schip snel wegzonk, buiten boord gesprongen en heb met een zwemvest om, zwemmende den wal bereikt. De Egan lag met zijn kop naar de Rhenus toe gedraaid, toen ik de Egan voor het eerst opmerkte. Ik heb anderhalf jaar op de Rhenus gevaren en het viel me op, dat de positie der beide schepen vreemd was voor passeerende schepen en volgens mij kon de Egan niet meer voor ons over komen. De aanvaring had voorkomen kunnen worden als de Egan een 50 Meter eerder was gaan afhouden dan zij nu deed vlak bij ons; dan was de Egan achter ons langs gegaan en vrij gezwaaid; de Egan liep ons nu schuin achter in aan bakboord.

IV. J. J. B. TE W., matroos 2de klasse:

Op den 5den September 1912 stond ik op post bij het anker vooruit op de Rhenus, die de Waal opvoer. Er kwam een stoomboot de rivier af, die plotseling naar ons toe draaide en op ons bleef aanhouden. Na een korten tijd had toen de aanvaring van die stoomboot met de Rhenus plaats. Ik heb niet gemerkt, dat de Rhenus naar bakboord gedraaid heeft vóór de aanvaring; wel heb ik gemerkt dat, toen die stoomboot op ons aankwam, de Rhenus stuurboord uitgedraaid is. Ik heb geen fluitseinen gehoord noch op de Rhenus noch op die andere boot. Evenmin heb ik op de Rhenus of op die andere boot een blauwe vlag gezien. Die andere boot kwam met een flinke vaart op de Rhenus af. Van het oogenblik af, dat ik de andere boot zag en op ons aan zag komen, totdat de aanvaring plaats had, heeft die boot gelegenheid gehad om af te houden, als zij dat gewild had. Zij voer ons aan onder een hoek van ongeveer vier streken.

V. B. C. DE G., hoofdmachinist:

Op 5 September 1912 stond ik aan dek in de mid-scheeps bij de koekoek van de machinekamer op de Rhenus. Ik werd opmerksaam gemaakt door het sein met de telegraaf naar de machinekamer: „stuurboord stop”, wat me vreemd voorkwam, omdat we kort onder den Zuidwal stoomden. Ik zag, naar bakboord kijkende, de Egan op een 100 Meter stroomaf komen, blijkbaar stoomende in de bakelijjn. De Rhenus draaide wat stuurboord uit, toen ik plotseling de Egan bakboord zag uitgaan en scherp op ons instoomen. Ik verwachtte dat de Egan ieder oogenblik koers zou veranderen, en ik heb scherp gelet op den eenigen man die op de Egan op de brug stond, dien ik echter geen beweging heb zien maken, alsof hij spreekbuis of telegraaf gebruikte of aan zijn roer draaide. De Egan handhaafde zijn koers en trof de Rhenus met zijn voorsteven onder een hoek van naar schatting 70 graden ter hoogte van de machinekamer. Ik heb niet kunnen waarnemen, of de Egan met zijn machine gemanoeuvreed heeft en de Egan trof ons met buitengewone kracht. Door de stoot kreeg de Rhenus slagzij over bakboord, terwijl een massa water binnenstroomde door het lek en door de bakboordsschietgaten achter in de kasemat. Wat er vóór de aanvaring verder met de machines gebeurd is, weet ik niet. Ik heb alleen nog gehoord, dat ze beiden twee maal op volle kracht vooruit gezet zijn, d. i. het sein voor zoo hard mogelijk draaien. Bij het snel over bakboord vallen van de Rhenus, zag ik verschillende menschen over boord vallen. Ik ben over boord gesprongen zonder zwemvest.

Ik weet zeker, dat vanaf het moment, dat ik naar de Egan keek, deze geen blauwe vlag getoond heeft en ook geen stooten op de fluit gegeven heeft. Ik heb ook goed opgelet of er op de Rhenus na het moment, dat mijn opmerkzaamheid gaande gemaakt was, een stoot op de fluit is gegeven, doch er is toen geen stoot op de fluit gegeven. Ik heb nog een tweede stoomboot gezien; een goede 300 Meter achter de Egan kwam een zeeboot, die later bleek de Luna te zijn, die een blauwe vlag had waaien op het moment dat hij (getuige) naar de Egan keek.

VI. C. DE J., molenbaas op de baggermolen Flevo II:

Op 5 September 1912 lag de Flevo II aan den Zuidwal op de rivier de Waal. De Rhenus passeerde den baggermolen, die iets beneden kilometerraai 31 lag. Het oorlogschip ging 20 à 30 Meter ten Noorden van den baggermolen voorbij. Ik heb gezien, dat de Rhenus nog wat op den Zuidwal toehield en op het laatst stopte en met den kop de wal in lag, vlak bij de kribben. De stoomboot William Egan 12, die de rivier afkwam, voer de Rhenus aan, ongeveer dwars, ik denk ter hoogte van de machinekamer. Ik heb noch op de Rhenus, noch

op de Egan een blauwe vlag gezien en ook geen seinen op fluit of klok gehoord. Er woei een flinke wind uit het westen of zuidwesten. Het vaarwater was daar ter hoogte geheel vrij. Het is me onbegrijpelijk, waarom de Egan de Rhenus aangevaren heeft. Achter de Egan kwam op een 200 à 300 Meter een zeebootje. Ik kan niet verklaren of deze boot een blauwe vlag getoond heeft, ik heb daarop niet gelet. De Rhenus is een 400 à 500 Meter boven de Flevo aangevaren en gezonken.

De William Egan hoorde aan den Noordwal en had voor het geval op de Rhenus een blauwe vlag uitgestoken was, zich daaraan niet moeten storen, doch had moeten doorleggen, want het vaarwater was vrij voor de Egan. Ik heb al zoo dikwijls bij mijn eigen gedacht, de kapitein van de William Egan was of dronken, of slapende of het was moedwil en als dat niet het geval was, is hij een grootse boer, die verdient dat hij van de brug geschopt wordt. Nadat de Rhenus de baggermolen gepasseerd was, heeft de Rhenus steeds dezelfde koers gehouden en is niet naar bakboord geweken, ik heb daar precies op gelet en ik zag de Rhenus achter in en had het dus zeker kunnen zien. De Rhenus heeft dezelfde koers gehouden, doch bij de aanvaring heeft de Egan het achterschip van de Rhenus op zij geduwd. De Egan liep met groote vaart tegen de Rhenus, het water spatte hoog op.

VII. G. A. H. dekknecht op den baggermolen 8:

Ik was destijds dekknecht op den baggermolen Rijnstroom II, die op de Waal aan de Rechteroever lag. Ik weet niet precies meer welken dag het was. De Rhenus kwam de rivier op, naar schatting middenvaarwaters. Ik heb op de Rhenus een blauwe vlag zien waaien; of die lang of kort gewaaid heeft kan ik niet verklaren. Ik heb gehoord, dat op de Egan twee stooten op de fluit zijn gedaan. Toen de Egan voor de eerste keer twee stooten op de fluit gaf, was naar mijne schatting de afstand der twee schepen een 500 meter. Ik heb toen op het oogenblik dat de Egan twee stooten op de fluit gaf, er niet op gelet of op de Rhenus de blauwe vlag woei. Ik heb de blauwe vlag op de Rhenus zien weghalen; naar schatting was toen de afstand der twee schepen een 300 Meter. Ik heb de Egan nog eens twee stooten op de fluit hooren geven, doch ik weet niet of de blauwe vlag op de Rhenus toen nog woei of al weggehaald was. Nadat de Egan voor de eerste keer twee stooten op de fluit gegeven had, heb ik de Egan naar bakboord zien gaan, aansturende dus op den Zuidwal, en de Rhenus stuurde toen ook op den Zuidwal aan. Toen de Egan voor de tweede keer floot, zag ik de Egan voorin een beetje op stuurboordsboeg en de Rhenus was nog even beneden den baggermolen. Ik heb toen gezien, dat de Egan de Rhenus aanvoer. De Rhenus lag toen ieuwat dwars in de rivier met zijn kop naar den Zuidwal. De baggermolen lag toen dwars van de plaats van aanvaring en ik zag de Egan aan stuurboordszijde in. Ik heb niet gezien of de Egan gestopt heeft met zijne machines of achteruit geslagen; wel had de aanvaring met kracht plaats. De Egan duwde het achterschip van de Rhenus heelemaal om en het water liep er direct over. Ik ben met twee anderen in een bootje gegaan en heb toen den beklaagde en nog twee menschen van de Rhenus gered.

Achter de Egan voer nog een zeebootje op een afstand van naar schatting 600 à 700 meter. Ik heb niet gezien of deze een sein had waaien;

VIII. J. DE B. molenbaas op den baggermolen Rijnstroom II:

Op 5 September 1912 kwam de Rhenus de rivier op. Ik ben toen even naar beneden gegaan en H. riep toen: „kom eens kijken”. Ik ben toen weer aan dek gekomen. Ik zag toen de Rhenus wat zuidelijker dan het

midden der rivier en deze had een blauwe vlag waaien. Even later zag ik de blauwe vlag weer inhalen op de Rhenus. De Egan, die zich zoo wat bevond bij een krib onder het gat bij den steenoven en ook ten Zuiden van het midden der rivier, gaf toen 2 stooten op de fluit. Bij het aan dek komen was de Rhenus zoowat tusschen de 2 kribben, waar zij nu tusschen gezonken is. Nadat de Rhenus de blauwe vlag ingehaald had, heb ik de Rhenus stuurboord zien houden en zooveel hij kon naar stuurboord zien draaien.

Ik heb gezien, dat op de Egan maar één man op de brug bij het roer stond. Ik zag hem heen en weer loopen bij het roer. Ik heb de aanvaring toen zien plaats hebben. De Rhenus had zooveel vaart, dat hij den stroom doodstoomde vóór de aanvaring. De aanvaring had met kracht plaats; de Egan had een flink gangetje. Achter de Egan kwam nog een zeebootje; ik heb er niet op gelet of deze een blauwe vlag had waaien.

Als ik op de Egan had gestaan, had ik me met de Rhenus niet bemoeid en had me aan mijn wal gehouden. Het uitsteken van de blauwe vlag beteekent, dat het schip, dat de blauwe vlag uitsteekt, den verkeerden wal wil houden. Haalt het schip de blauwe vlag weer in, dan geeft het daarmede te kennen, dat het weer den goeden wal wil houden. Naar mijne meening was het voor de Egan geen reden om op de blauwe vlag van de Rhenus naar den verkeerden wal te gaan. Als ik op de Egan had gestaan, zou ik mijn wal gehouden hebben, want er was daar in dit geval ruimte genoeg. Ik heb niet gezien of de Rhenus nog naar bakboord gedraaid is, even voor de aanvaring, ik weet dat niet.

IX. Cnr. R., kapitein aan boord van de Luna:

Ik was met het stoomschip Luna in de maand September van dit jaar varende op de rivier de Waal, de rivier afgaande, even voorbij Nijmegen. Ik weet niet precies of het op den 5den was. Van de aanvaring op dat tijdstip en op die plaats van het stoomschip Egan 12 en het Hollandsche Oorlogschip „Rhenus” heb ik niets gezien. Aan dek was de Rijnloods P. die toen het commando op de brug had.

X. G. J. P. Rijnschipper:

Ik was op 5 September 1912 aan boord van de Luna als Rijnloods op de brug, de rivier de Waal opvarende, even beneden Nijmegen; het was nog vóór twaalfen naar ik meen. Ik voer met de Luna, tegelijk met de Egan van Lobith; de Egan voer vóór de Luna. Toen daar bij Nijmegen was de Egan naar schatting \pm 800 Meter voor de Luna. Het vaarwater was ruim genoeg. Naar mijne schatting was de Rhenus een honderd meter uit de kribben aan den Zuidwal. De Egan liep toen over in de bakenlijn van Noord naar Zuid, nog boven de Rhenus. De Egan liep op de Rhenus aan. Ik heb toen de Rhenus een manoeuvre naar den Zuidwal zien maken. De Egan voer de Rhenus toen aan. De Luna stoomde aan den Noordwal en is een zeeboot.

Ik begrijp niet, wat de bedoeling van de Egan was om op de Rhenus aan te sturen. Er was volgens mijn idee ruimte genoeg voor de Egan om de Rhenus te passeeren. Ik heb geen vlaggen of seinen gehoord of gezien aan boord van de Rhenus of van de Egan, doch ik heb wel 2 stooten op een fluit gehoord, maar ik weet niet, wie die gegeven heeft. Ik heb op dat tijdstip geen blauwe vlag op de Luna uitgestoken voor de Rhenus. Het was mijn plan om aan mijn stuurboordszijde van den wal vast te houden. Er wordt altijd contrasein gedaan op het uitsteken van de blauwe vlag, gepaard met 5 klokslagen op een tegenliggend schip. Als iemand dat niet doet, begaat hij volgens mij een fout. In Nederland worden fluitseinen vrij

veel gebruikt en de klokslagen worden over het algemeen vrij wel gehandhaafd en er wordt streng op gelet. Ik herinner me, dat ik voor een sleep die de rivier opkwam, als contrasein voor diens blauwe vlag, ook mijn blauwe vlag uitgestoken heb. Ik begrijp nu niet, dat de Rhenus op mijne blauwe vlag contrasein gedaan heeft, omdat de afstand tusschen de Rhenus en de Luna nog zoo groot was. Ik heb de blauwe vlag weggenomen toen de sleep voorbij was en ik neem anders de vlag altijd weg, zoodra ik contrasein heb en misverstand verder uitgesloten is. De Eganboeten maken nog al eens averij op de rivieren.

XI. J. H. M. sergeant-konstabel:

Op 5 September 1912 ongeveer kwart voor twaalf uur des v. m. was ik in mijn hut op de Rhenus. Door een schok die ik voelde, bespeurde ik, dat eene aanvaring plaats had. Het schip kantelde toen en ik ben met den korporaal-bottelier J. buiten boord gesprongen. Ik wist dat deze niet zwemmen kon. Ik had geen zwemvest aan, evenmin J. Toen ik weer boven kwam, zag ik dezen spartelen; ik ben toen naar hem toegezwommen, maar in dien tijd zonk hij weg. Ik heb toen naar hem gedoken en heb hem opgehaald. Ik heb hem toen vastgehouden en ben verder met hem gezwommen. Zoo zijn we ten slotte opgepikt door een z. g. vlieger. We zijn toen bij een steenoven aan den wal gebracht en met een ander heb ik J. toen ondersteund, want hij kon niet meer loopen. Hij was nog al beroerd, vermoedelijk door ingeslikt water en is dan ook later met een rijtuig naar Nijmegen gebracht. Het was een harde schok, dien ik voelde, toen de aanvaring plaats had; ik zat in mijn hut en viel er door de schok bijna uit.

XII. J. J. korporaal-bottelier:

Ik bevond me op 5 September 1912 aan boord van „de Rhenus” beneden. Na de aanvaring ben ik van den hoogen kant te water gesprongen; ook sergeant H. deed dit. Ik heb me eerst even vast gehouden aan een stuk hout, doch dit ging niet op den duur. Ik moest me loslaten en ging toen de diepte in. H. heeft me toen opgedoken; hij heeft me toen met een hand vastgehouden en is met me opgezwommen. We hebben ons toen verder vastgehouden aan een olievat; ik kon dit echter niet blijven vasthouden, werd moe en moest het loslaten. Ik ging weer de diepte in en H. heeft me toen weer opgedoken. Ik kon niet zwemmen. We zijn toen ten slotte door een bootje opgepikt en aan den wal gebracht. Ik was toen zeer vermoeid en kon niet alleen loopen en niet goed meer praten, daar ik vrij veel water binnen gekregen had. Ik had geen tijd gehad om een zwemvest te halen. Ik kwam vooruit aan dek geloopt en de zwemvestenkist stond op het bovendek achteruit in de midscheeps. Ik heb in levensgevaar verkeerd; zonder hulp zou ik er niet gekomen en verdronken zijn.

XIII. K. S., Kapitein van de William Egan 12:

Op 5 September 1912 kwam ik met de William Egan 12 de rivier de Waal af en even beneden Nijmegen, om ongeveer 12 uur des v. m., kreeg ik het Marinevaartuig (de Rhenus) in het zicht, dat de Waal opvoer. De Rhenus voer toen meer naar den Zuidwal, dan naar den Noordwal en was dus over de helft der rivier, doch aan den Zuidkant van het vaarwater. Ik kwam met mijn schip van de Noordwal, want het vaarwater maakt daar een bocht. Toen ik weer met de Egan naar den Noordwal zou gaan, deed de Rhenus een signaal met de blauwe vlag; daarmede gaf zij dus te kennen, naar den Noordwal te willen gaan en zij mij aan stuurboord wou passeeren. Op dit signaal ben ik met mijn schip nog meer naar den Zuidwal toegegaan. De Rhenus had ook een beetje ruimte gegeven, doch niet veel, maar volgens mij genoeg om met de Egan te kunnen passeeren. Om de

Rhenus te kennen te geven, dat ik het begrepen had, heb ik 2 korte stooten op de fluit gegeven. Ondertusschen waren de schepen dichter bij elkaar gekomen en toen heeft de Rhenus de blauwe vlag weer neergehaald. Ik heb toen nog eens 2 stooten op de fluit gegeven en om te kennen te geven dat ik me aan mijn koers zou houden, ben ik nog meer Zuid gegaan, zooveel als ik kon. Op een afstand van 60 tot 80 meter gekomen, heeft de Rhenus eene wending naar het Zuiden gemaakt, zoodat ze dwars voor de Egan lag. Ik heb toen onmiddellijk mijn machine gestopt en toen met behulp van een man nog geprobeerd het schip naar stuurboord te draaien. De afstand was te kort en ik heb toen met de Egan de Rhenus aangevaren aan het achterschip. Ik begrijp niet, waarom de Rhenus plotseling zijn koers naar het Zuiden genomen heeft.

Om te kennen te geven dat een schip een tegenliggend schip aan den verkeerden kant wil passeeren, moet dat schip aan stuurboord een blauwe vlag uitsteken en 5 slagen op de klok geven. Ik heb de 5 slagen op de klok van de Rhenus niet gehoord, vermoedelijk doordat de afstand te groot en de wind te sterk was. Naar schatting was de afstand van mijn schip tot de Rhenus, toen ik begon met bakboordsroer te geven zoo 300 à 400 Meter; toen de blauwe vlag op de Rhenus neerging, heb ik daarop niet gelet en dit kan ik niet schatten. Het is me wel bekend, dat het een algemeen gebruik is, op de rivier als contrasein op de blauwe vlag van een tegenliggend schip, eveneens de blauwe vlag uit te steken, maar het is geen voorschrift; het is een gebruik op een smal vaarwater. Ik heb het signaal gezien en heb de Rhenus ruimte gegeven om te passeeren; ik heb het contrasein niet opzettelijk nagelaten. Ik was het eerste schip, dat de Rhenus tegenlag en nam daarom aan, dat de blauwe vlag voor mij bestemd was. Achter mij kwam nog een zeeboot, de Luna, op ongeveer 500 Meter, doch daarop heb ik niet gelet, daar deze achter mij lag. Ik heb geen fluitseinen van de Rhenus gehoord, omstreeks het tijdstip van het weghalen van de blauwe vlag. Het is gelogen, dat mijn machine pas bij de stoot gestopt is; ik heb mijne machine gestopt op 60 à 80 Meter van de Rhenus. De Egan lag 1.90 Meter diep en er stond een flinke stroom, zoodat de Egan eigenlijk meer tegen de Rhenus aangedreven is, dan aangestooten. De draaicirkel van mijn schip zal zeker 1.50 Meter zijn. Ik ben niet stuurboord uitgedraaid, toen ik zag, dat de Rhenus de Zuidwal instuurde en de blauwe vlag al weggenomen had, omdat ik mijn koers, die ik eenmaal lag, op dien korten afstand niet meer wou veranderen. Er was nog ruimte genoeg voor mij om met de Egan, tusschen de Rhenus en de Zuidwal door te gaan, op het oogenblik dat de Rhenus de blauwe vlag inhaalde.

XIV. A. F. VAN L. Rijksbakenmeester te Nijmegen.

Op 5 September 1912 in den n. m. heeft de kapitein van de William Egan mij gerapporteerd, dat zijn schip een aanvaring had gehad met de Rhenus.

Ik heb toen een onderzoek ingesteld en ben direct naar de plaats gegaan, waar de Rhenus gezonken was. De baggermolen Rijnstroom II lag bij den Noordwal, bovenstrooms van de Rhenus even beneden kilometerraai 30. Ook lag daar even beneden kilometerraai 31 aan den Zuidwal de baggermolen Flevo II. Het uitsteken van de blauwe vlag als contrasein op het uitsteken van de blauwe vlag op een tegenliggend schip is niet reglementair voorgeschreven. Het is echter een ingeroerst gebruik om dit te doen op de rivier de Waal. Fluitseinen zijn op de rivier de Waal niet voorgeschreven; van fluitseinen wordt in het betreffelijke reglement niet gesproken. Toch

gebeurt het wel, dat er fluitseinen gedaan worden, geregeld gebeurd het echter niet. De 5 klokslagen zijn bepaald noodzakelijk om het sein van de blauwe vlag geldig te doen zijn; ze worden ook over het algemeen gedaan. Het fluiten wordt meer gebruikt om de aandacht te trekken als het eene schip een ander niet wil laten passeeren.

Bij de kribben, zoowel onder den Zuid- als onder den Noordwal, loopt gewoonlijk minder stroom dan middenvaarwaters; dit hangt echter veel van wind, waterstand enz. af.

Mijn indruk, die ik gekregen heb na de verschillende verklaringen, komt na het gebeurde is, dat beklaagde al het mogelijke heeft gedaan om eene aanvaring te voorkomen. Uit de verschillende verklaringen heb ik opgemaakt, dat de Rhenus door het naar stuurboord draaien en het inhalen van de blauwe vlag zoo duidelijk zijne bedoeling heeft te kennen gegeven, dat wanneer de Egan voldoende afstand had gehad, het zijn plicht was geweest om af te draaien, zelfs al had de Rhenus de blauwe vlag blijven voeren; mijn gevoelen is, dat de Rhenus wel met zeemanschap is te werk gegaan en de Egan niet. De Eganbooten worden de schrik der rivier genoemd. Bijna altijd als er eene aanvaring plaats heeft, is het geschied door de Eganboot. Ik heb gehoord, dat er op de Egan 12 maar één man op de brug stond, die ook het handroer moest behandelen, en dan is de vraag of op dat oogenblik dat voldoende was om het roer naar behooren te behandelen.

Overwegende dat mitsdien door de opgave van beklaagde, bevestigd door de hiervoren aangehaalde verklaringen der getuigen, vermeld onder 1 t/m 13, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen: dat beklaagde op 5 September 1912, omstreeks 11.45 v. m., als officier van de wacht dienst deed aan boord van Hr. Ms. riviervaartuig „Rhenus”, en voor de veilige navigatie van dat schip verantwoordelijk zijnde, met dien bodem op weg van Tiel naar Nijmegen, de rivier de Waal — een voldoende breedte biedende vaarweg — opstoomende, dat hij daarbij den Zuidwal hield, dat ter hoogte der gemeente Beuningen gekomen, bij kilometerraai 30, de genoemde rivier stroomafwaarts varende en hem ontmoetende stoomboot „Luna” aan stuurboord vooruit een blauwe vlag uitgestoken had, bedoeld als contrasein voor een passeerende sleep, hetgeen echter door hem (beklaagde) werd opgevat als wilde laatstgenoemd vaartuig naar bakboord uitwijken; dat hij daarop aan boord van de Rhenus een blauwe vlag aan stuurboord uitstak; dat nu de voor de Luna varende stoomboot William Egan 12, alzoo ook een stroomafwaarts varende en hem ontmoetend schip naar bakboord uitweek onder het geven van 2 stooten op de fluit, die noch op de Rhenus noch door de overige getuigen, welke zich aan den Zuidwal bevonden, zijn gehoord, doch alleen door de getuigen H. en B. op den baggermolen Rijnstroom II en door den getuige P. aan boord van de Luna, welke vaartuigen zich met de Egan aan den Noordwal bevonden; dat hij (beklaagde) ziende dat de William Egan naar bakboord uitweek, de blauwe vlag aan boord van de Rhenus neerhaalde en naar stuurboord uitweek, daarmede te kennen gevende, dat hij den Zuidwal bleef houden; dat de William Egan 12 de Rhenus aan bakboord achteruit inliep, tengevolge waarvan dit vaartuig snel wegzonk, de opvarenden te water geraakten en levensgevaar voor hen, in het bijzonder voor den korporaal-bottelier J. J. ontstond;

Overwegende ten aanzien der vraag of die aanvaring en hare gevolgen zijn te wijten aan de schuld van beklaagde:

dat niet wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde onder het uitsteken van de blauwe vlag naar bakboord is uitgeweken; dat toch de verklaring van beklaagde als zoude hij zulks even gedaan hebben, alleen bevestigd wordt door de verklaring van den getuige S., doch ontkend wordt door de getuigen VAN B., roerganger aan boord van de Rhenus, TE W., DE J., die de Rhenus steeds achterin heeft gezien, H. en DE B.; dat het wellicht mogelijk is, dat door het gieren van het moeilijk bestuurbare schip, de Rhenus een weinig naar bakboord is gedraaid, doch dat dit in de 10 à 15 seconden, dat de blauwe vlag, volgens beklaagde zelf, aan boord van de Rhenus heeft gewaaid, niet noemenswaard kan geweest zijn, ook al zou de roerganger, hetgeen deze echter pertinent ontkent, het roer aan bakboord hebben gelegd, bij het uitsteken der vlag en weer aan stuurboord bij het inhalen dier vlag.

dat in het boekwerk bevattende: „Eenige wenken voor het bevaren der binnenwateren door oorlogsvaartuigen”, welk boekje aan boord van de oorlogschepen, die binnenwateren bevaren, officieel verstrekt wordt, op bladzijde 12, 3de alinea, is vermeld: „dat het gebruik wil, dat op de blauwe vlag op dezelfde wijze contrasein gedaan wordt (wat niet voorgeschreven is). Bij het eventueel doen van dit contrasein zij men indachtig, indien men ten minste niet van plan is de B.B. zijde te blijven houden, tijdig de blauwe vlag weg te nemen om andere tegenliggende vaartuigen, die geen blauwe vlag uit hebben, niet in de war te brengen”.

Overwegende dat het gebruik der blauwe vlag als contrasein ook erkend wordt door de getuigen v. d. S. en P., die het zelfs een fout vindt als niet zoodanig contrasein op de blauwe vlag gedaan wordt, benevens door getuige VAN L., Rijksbakenmeester.

Overwegende dat beklaagde door het bijtijds neerhalen der blauwe vlag en hard naar den Zuidwal doen draaien der Rhenus, toen de William Egan 12 nog op voldoende afstand was, duidelijk te kennen gaf, dat hij den Zuidwal bleef houden en zelfs zooveel naar dezen wal hield, dat de afstand tusschen zijn schip en de kribben nog slechts 50 Meter was.

Overwegende dat de kapitein van de William Egan 12, toen hij de blauwe vlag aan boord van de Rhenus zag inhalen, toch hardnekkig op de Rhenus bleef insturen en verklaard heeft, toen zelfs nog meer Zuid te zijn gegaan, zooveel als hij maar kon, en op een afstand van 60 tot 80 Meter gekomen zag dat de Rhenus naar het Zuiden draaide dwars voor de Egan lag;

Overwegende dat goede zeemanschap gebood, dat de kapitein van de William Egan 12, toen hij de blauwe vlag aan boord van de Rhenus zag inhalen, en dit schip naar het Zuiden zag draaien, zijn roer stuurboord aan boord legde, omdat hij ruimte genoeg had zijn eigen koers te vervolgen en aan den Zuidwal niets te maken had; dat het zelfs zonder noodzaak was, dat hij op de blauwe vlag van de Rhenus gereageerd heeft, vermits zijn koers leidde langs den Noordwal en voordat de Rhenus aan den Noordwal had kunnen zijn, de vermoedelijke plaats van aankomst reeds door hem gepasseerd zou zijn;

Overwegende dat in het Reglement van Politie voor de Scheepvaart en de vlotvaart op den Rijn met inbegrip van de Waal en de Lek, bekrachtigd bij Koninklijk Besluit van 7 April 1905 (*Stbl.* 126) paragraaf 8, 2e alinea a. voorgeschreven is, dat wanneer een stoomboot of ander met eigen beweegkracht varend schip naar bakboord wil uitwijken, dit tijdig moet worden kenbaar gemaakt bij dag door 5 klokslagen en door het uitsteken van een aan stuurboord vooruit zichtbare blauwe vlag;

dat volgens het bovengenoemde boekje bevattende: „wenken voor het „bevaren der binnenwateren” „de voorgeschreven 5 klokslagen veelal „worden weggelaten, ten minste als er voldoende ruimte voor het passeeren „is, doch dat het vanzelf spreekt, dat men door het weglaten van voor- „schreven seinen bij eventueel voorkomende moeilijkheden niet verant- woord is”;

Overwegende dat door den getuige P. is verklaard, dat de klokslagen over het algemeen vrijwel worden gehandhaafd en er streng op gelet wordt, terwijl door den getuige VAN L. verklaard is, dat de 5 klokslagen bepaald noodzakelijk zijn om het sein van de blauwe vlag geldig te doen zijn;

Overwegende dat aan boord van de Rhenus geen 5 klokslagen zijn gegeven, toen de blauwe vlag werd uitgestoken en deze vlag alleen, zonder deze verplichte 5 klokslagen, geen sein was voor de William Egan 12 om daarop naar bakboord uit te wijken; dat blijkens de verklaring van den kapitein van laatstgenoemde boot in zijn verhoor in art. 5, hem dit sein (blauwe vlag met 5 klokslagen) bekend was en de 5 slagen op de klok op de Rhenus niet gehoord zijn; en hij vermoedt, dat de afstand daarvoor te groot was en de wind te sterk;

Overwegende dat de wind op den morgen van het gebeurde juist in de richting was van de William Egan 12, waardoor tevens begrijpelijk wordt dat de stooten op de fluit van de Egan aan den Zuidwal niet gehoord zijn; dat het niet hooren der 5 klokslagen, in verband met het inhalen der blauwe vlag op de Rhenus en het niet twijfelachtig naar den Zuidwal draaien van dezen bodem, den kapitein van de Egan 12 duidelijk had moeten maken, dat het sein van de Rhenus niet voor hem bestemd was;

Overwegende dat het meergenoemde reglement van Politie voor de scheepvaart op de Waal nog voorschrijft in § 1 1ste alinea, dat de schippers van alle vaartuigen van allerlei soort verplicht zijn er voor te waken dat wederzijdsche belemmeringen en beschadigingen worden vermeden, ook voor zoover in het reglement geen bijzondere voorschriften zijn gegeven; zoodeme in § 4, 2de alinea, dat de vaartuigen van allerlei soort, die bij het dwars over de rivier varen de koerslijn eener stoomboot kruisen, van eene stroomopwaarts varende stoomboot tenminste de halve stroombreedte en van eene stroomafwaarts varende stoomboot ten minste de volle stroombreedte van hare boegspriet verwijderd moeten blijven;

Overwegende dat door Hr. Ms. „Rhenus” deze voorschriften zijn in acht genomen door zooveel mogelijk naar den Zuidwal uit te wijken, toen de William Egan 12 op haar afkwam, terwijl de William Egan 12 deze voorschriften heeft geschonden door zijn koers naar den Zuidwal te vervolgen, toen de Rhenus de blauwe vlag had ingehaald en hard naar stuurboord draaide, ja zelfs nog meer Zuid is gegaan, zooveel als hij maar kon, zooals de kapitein van de Egan 12 opgeeft en zijn koers, dien hij eenmaal lag, op dien korten afstand niet meer wilde veranderen;

Overwegende dat het van koers veranderen door den kapitein van de Egan 12 in deze omstandigheden door het reglement is voorgeschreven en door goede zeemanschap was geboden en dat hij zeer goed naar stuurboord had kunnen uitwijken, hetgeen bevestigd wordt door de getuigen v. D. S., en TE W.;

Overwegende dat de William Egan 12 met groote kracht de Rhenus heeft aangevaren, blijkende zulks uit het omgaan van het achterschip der Rhenus, de groote schok, die daar aan boord gevoeld werd en uit het groote lek, tengevolge waarvan deze bodem snel weg zank;

Overwegende dat het op de getuigen v. D. S., VAN B., TE W., DE G.,

DE J., H., en DE B., dan ook den indruk maakte, dat de William Egan 12 nog volle kracht liep, hetgeen bleek uit de door de vaart gevormde boeggolf en door het hoog opspatten van het water op het oogenblik der aanvaring;

Overwegende dat de kapitein van de William Egan niet getracht heeft de aanvaring te voorkomen door toen hij dicht bij de Rhenus kwam met de machine volle kracht achteruit te slaan; dat door hem wel verklaard is, dat hij op een afstand van 60 tot 80 Meter gekomen zijn machine heeft gestopt, doch dat goede zeemanschap gebood op dat oogenblik volle kracht achteruit te slaan, ook om de bij het politie-reglement voor de Waal voorgeschreven afstand van de dwars in zijn koers stroomopwaarts varende Rhenus te bewaren.

Overwegende dat naar krijgsraad's overtuiging de schuld voor de aanvaring met hare gevolgen op grond van al het bovenstaande te wijten is aan de handelingen van den kapitein van de William Egan 12; (1)

Overwegende dat beklagde, de aanvaring ziende aankomen, alles gedaan heeft om die te voorkomen en uit de toedracht der zaak niet is gebleken van verzuim, nalatigheid of onvoorzichtigheid zijnerzijds veel minder nog van grove schuld (culpa lata) zooals die door den wetgever voor schuldige verklaring aan het misdrijf van artikel 169, 1° van het Wetboek van Strafrecht geëischt wordt, zoodat de schuld voor die aanvaring niet aan beklagde is te wijten, weshalve hij behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

De Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis.

Rechtdoende in naam der Koningin!

Spreekt den beklagde vrij van het hem ten laste gelegde.

Heft op het verband, waaronder hij zich, tengevolge van het ontslag bij handtasting, bevindt;

Bepaalt dat de kosten zullen worden gedragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 20 September 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Ingevolge de openlijk afgekondigde Verordening van B. en W., waarbij

(1) Zooals boven dit vonnis is vermeld, wilde het H. M. G., hoewel goedkeurende de vrijspraak van den betrokken officier van het hem ten laste gelegde, niet geacht worden zich met al de in het vonnis opgenomen overwegingen te vereenigen. Welke overwegingen in het bijzonder de instemming van het Hof niet konden verwerven, blijkt ons niet. Het zou ons niet verwonderen indien daaronder viel de hier aangehaalde overweging. Naar onze bescheidene meening althans is de krijgsraad door het opnemen van deze overweging verder gegaan dan zijne bevoegdheid strekte. Immers had de raad te beslissen over de zaak van den naar den krijgsraad verwezen officier, doch was hij volkomen *onbevoegd* zich uit te spreken over de schuld van den gezagvoerder der „William Egan 12”. Daaronder bevat deze overweging eene feitelijke beslissing welke wij vermeenen ernstig te mogen betreuren.

(Red. M. R. T.).

het plantsoen, waarin beklagde op een rijwiel gereden heeft, voor het rijden met rijwielen gesloten is verklaard, is wel aan B. en W. overgelaten de plaatsen te bepalen waar de waarschuwborden zullen gesteld worden, maar de aanduiding van het gesloten zijn van wegen door waarschuwborden, van het vast te stellen model, is bij art. 8 der Motor- en Rijwielwet gesteld tot voorwaarde van de geldigheid der verklaring dat een weg voor het verkeer met rijwielen gesloten is. In casu heeft die aanduiding ontbroken, vermits ter plaatse waar de weg (in het plantsoen), waarop beklagde rijdende is aangetroffen, afbuigt van den niet voor het verkeer met rijwielen verboden grintweg, van welken hij in het plantsoen gekomen is, geen waarschuwbord aanwezig was. Beklaagde is derhalve terecht vrijgesproken van de hem te last gelegde overtreding.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 25sten Augustus 1910 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem den 5den Augustus 1910 gewezen in de zaak tegen een tweede-luitenant bij het 8ste Regiment Infanterie oud 24 jaar, geboren te 's Gravenhage gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging: dat hij op 21 Juni 1910 des namiddags omstreeks 7 $\frac{1}{2}$ uur te Doesburg heeft gereden op een rijwiel op een weg in het plantsoen van den Ooipoortschen dijk tot de Veerpoortstraat, zijnde niet Rijksweg of weg vereischt of geschikt voor het doorgaand verkeer daarop, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente, terwijl genoemd plantsoen voor het rijden met rijwielen gesloten is verklaard bij openlijk afgekondigde verordening van Burgemeester en Wethouders van Doesburg van 3 December 1907, welk gesloten zijn is aangeduid door waarschuwborden van de krachtens artikel 8 der Motor- en Rijwielwet aangegeven modellen, geplaatst op de punten door Burgemeester en Wethouders bepaald, met opheffing van het verband waaronder hij zich door het ontslag onder handlating bevindt en met verwijzing van den Staat in de proceskosten;

Welke Advocaat-Fiscaal bij Resolutie van den 6den September 1911 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog met aanhaling der artikelen 3, 4 en 7 der Verordening van de gemeente Doesburg van 28 October 1907, afgekondigd 2 December 1907, de Verordening van Burgemeester en Wethouders dier gemeente van 3 December 1907, de bekendmaking van evengenoemde Burgemeester en Wethouders van 3 December 1907, de artikelen 7, 8 en 17 der Motor- en Rijwielwet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n $^{\circ}$. 91,) 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n $^{\circ}$. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „het „te Doesburg met een rijwiel berijden van een weg, bij verordening van „Burgemeester en Wethouders gesloten verklaard voor rijwielen”, en te dier zake veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden met bepaling dat

deze boete, ingeval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs Sententie kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi:

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij op 21 Juni 1910 des avonds omstreeks 7 $\frac{1}{2}$ uur te Doesburg heeft gereden op een rijwiel op een weg in het plantsoen van den Ooi-poortschendijk tot de Veerpoortstraat, zijnde niet Rijksweg of weg vereischt en geschikt voor het doorgaand verkeer daarop, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente, terwijl genoemd plantsoen voor het rijden met rijwielen gesloten is verklaard bij openlijk afgekondigde verordening van Burgemeester en Wethouders van Doesburg van 3 December 1907, welk gesloten zijn is aangeduid door waarschuwingsborden van de, krachtens artikel 8 der Motor- en Rijwielwet aangegeven modellen, geplaatst op de punten door Burgemeester en wethouders bepaald;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend op tijd en plaats als in de telastlegging vermeld, op een rijwiel te hebben gereden op een weg in het plantsoen te Doesburg van den Ooi-poortschendijk tot de Veerpoortstraat, maar beweerd daardoor geen strafbare handeling te hebben gepleegd omdat hij op dien weg rijdende is gekomen van een anderen weg, die niet gesloten was verklaard en zich op het einde van dien weg, waar hij daarop gekomen is, niet bevond een waarschuwingsbord als door de Wet gevorderd;

Overwegende dat de agent van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter A. B. V. te Doesburg, bij zijn op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van 22 Juni 1910 en als getuige onder eede heeft verklaard dat beklaagde op den 21sten Juni 1910 des namiddags omstreeks half acht als bestuurder van een rijwiel daarop heeft gereden in het plantsoen van den Ooi-poortschendijk tot de Veerpoortstraat te Doesburg, op een rijweg gelegen binnen de bebouwde kom, geen rijks- of provinciale weg zijnde; dat zich op het punt, waar beklaagde zegt met zijn rijwiel in het plantsoen te zijn gekomen, geen bord bevindt als bedoeld in artikel 8 der Motor- en Rijwielwet; dat er wel een tiental zoodanige borden in het plantsoen staan en een zoodanig bord van bovengedacht punt zichtbaar is;

Overwegende dat uit het proces-verbaal van plaats-opneming den 6den Juli 1910 opgemaakt door Officieren Commissarissen, in verband met de daarbij gevoegde schetsteekening, is gebleken: dat in het plantsoen te

Doesburg, waarin beklaagde op een rijwiel rijdende is bevonden, wel aan den toegang bij den grintweg naar Bingerden een bord is geplaatst van het voorgeschreven model, waarop voorkomt: „gesloten voor rijwielen” maar dat, ter plaatse waar beklaagde zegt rijdende op een rijwiel binnen het plantsoen gekomen te zijn, welke plaats ongeveer veertig passen van dat bord verwijderd is en van waar men het opschrift van dat bord niet lezen kan, een waarschuwingsbord niet aanwezig was toen beklaagde daar kwam;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de aangehaalde processen-verbaal en de verklaring van getuige V. wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde op 21 Juni 1910 des namiddags ongeveer te half acht als bestuurder van een rijwiel heeft bereden een gedeelte van het plantsoen te Doesburg tusschen den Ooipoortschen dijk en de Veerpoortstraat;

Overwegende dat genoemd plantsoen voor het rijden met rijwielen is gesloten verklaard bij verordening van Burgemeester en Wethouders van Doesburg van 3 December 1907, welke op dienzelfden dag openlijk is afgekondigd, welke verordening door Burgemeester en Wethouders is uitgevaardigd krachtens hun daartoe verstrekte opdracht bij artikel 3 der Verordening van den Raad der gemeente Doesburg van 28 October 1907, afgekondigd den 2den December 1907, bij welke verordening in artikel 4 is bepaald dat het gesloten zijn van de in artikel 3 bedoelde wegen wordt aangeduid door waarschuwingsborden van de krachtens artikel 8 der Motor- en Rijwielwet aangegeven modellen, geplaatst op de punten door Burgemeester en Wethouders te bepalen;

Overwegende dat daardoor wel aan Burgemeester en Wethouders is overgelaten de plaats te bepalen waar de waarschuwingsborden zullen gesteld worden, maar dat de aanduiding van het gesloten zijn van wegen door waarschuwingsborden van het vast te stellen model, bij artikel 8 der Motor- en Rijwielwet, is gesteld tot voorwaarde van de geldigheid der verklaring dat een weg voor het verkeer met rijwielen is gesloten en dat die aanduiding in dit geval heeft ontbroken, vermits ter plaatse, waar de weg, waarop beklaagde rijdende is aangetroffen, afbuigt van den grintweg, waarop het verkeer met rijwielen niet is verboden, geen waarschuwingsbord aanwezig was;

Overwegende dat derhalve het verbod van het berijden van dien weg als bestuurder van een rijwiel, bij het ontbreken van eene der voorwaarden die tot zijne geldigheid vereischt worden, niet ten gevolge heeft gehad dat dat rijden strafbaar was en, vermits ook bij geen andere wettelijke bepaling straf is bedreigd tegen het feit, waaraan beklaagde is schuldig bevonden, beklaagde bij het vonnis terecht is vrijgesproken van het hem te last gelegde.

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis den 5den Augustus 1910 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem tegen beklaagde gewezen, waarbij hij is vrijgesproken van het hem te laste gelegde en de Staat is verwezen in de proceskosten.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen zullen blijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 November 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. J. F. C. CLARINGBOULD.

Het verbod aan den bestuurder van een rijwiel tot gebruik maken van voetpaden, voorkomende in eene gemeente-verordening, behoort tot de bepalingen als bedoeld in art. 7 der Motor- en Rijwielwet en niet tot die waarvan art. 8 gewaagt, zoodat aan de in laatstgenoemd artikel gestelde voorwaarden voor de geldigheid van het verbod (o. a. het aanbrengen van waarschuwingsborden) niet behoeft te worden voldaan.

Uit het voorkomen van bordjes met de woorden „geen rijweg” op sommige voet- of wandelpaden is niet af te leiden, dat alle andere paden niet zouden zijn voetpaden maar rijwegen.

Het beweren van beklaagde als zoude hij niet hebben kunnen onderscheiden of hij zich op een voetpad bevond, is niet aannemelijk, vermits van hem als genie-officier niet kan worden verwacht, dat hij de zichtbare kentekenen, waardoor een wandelpad zich onderscheidt van een rijweg, niet zou hebben kunnen beoordeelen, of dat die aan zijne aandacht zouden zijn ontgaan.

De bewijskracht van een ambtseedig proces-verbaal wordt niet verminderd door de bevering van den bekl. dat een ander proces-verbaal (opnieuw opgemaakt ter verbetering van het oorspronkelijke) dat dezelfde dagteekening draagt, niet zou zijn opgemaakt op den daarin vermelden dag.

De in een proces-verbaal voorkomende minder juiste opgave, dat „bedoeld voetpad van den openbaren rijweg is gescheiden door grasperken” doet niet te kort aan het ook door bekl. erkende feit, dat hij op het voetpad heeft gereden.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 23sten Augustus 1912 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 5den Augustus 1912 gewezen in de zaak tegen een kapitein der Genie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanbaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging: als zoude hij te Utrecht, op 18 Juni 1912, des voormiddags omstreeks half negen, als bestuurder van een rijwiel daarmede bij het rijden gebruik hebben gemaakt van een openbaar voetpad nabij het paviljoen in het Wilhelminapark te Utrecht, met opheffing van het verband waaronder beklaagde zich, door ontslag onder handtasting, bevindt en met verwijzing van den Staat in de proceskosten;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 3den September 1912 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 40 aanhef en *a* en 59 van de Verordening der gemeente Utrecht, houdende voorschriften op het rijden vastgesteld 2 Juni 1906, daarna herhaaldelijk gewijzigd, 161 der Gemeenetewet, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „in de gemeente Utrecht, als bestuurder van een rijwiel, bij het rijden gebruik maken van een voetpad” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs Sententie kan worden ten uitvoergelegd, te vervangen door één dag hechtenis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten enz... ter eenre

en

genoemden kapitein, gedaagde in voorschreven cas, ten andere zijde, voor wien ... enz.

HET HOF.

Gelet op ... enz.

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij te Utrecht op 18 Juni 1912 des voormiddags te omstreeks half negen als bestuurder van een rijwiel daarmede bij het rijden gebruik heeft gemaakt van een openbaar voetpad nabij het paviljoen in het Wilhelminapark te Utrecht;

O. dat gedaagde, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep, heeft bekend: dat hij, ten tijde voormeld, als bestuurder van een rijwiel heeft gereden in het Wilhelminapark te Utrecht op een weg door hem genoemd „aftakking” van den grooten rijweg die rondom het park leidt, leidende die dus genoemde „aftakking” van den grooten rijweg aan de oostzijde van het park westwaarts aan de noordzijde van het paviljoen, en zijnde die weg ter breedte van vier tot vijf meter niet op eenige wijze te herkennen als voetpad;

O. dat in het proces-verbaal door J. A. R., agent van politie te Utrecht, tevens buitengewoon-gemeenteveldwachter op den ambtseed opgemaakt den 18den Juni 1912 is verklaard: dat hij op den 18den Juni 1912 des voormiddags omstreeks half negen uur heeft gezien en bevonden dat beklagde als bestuurder van een rijwiel daarmede een openbaar voetpad bereed gelegen op het Wilhelminapark aldaar;

O. dat door beklagdes bekentenis, bevestigd door gezegd proces-verbaal, wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde, ten tijde bij de telastlegging aangegeven, op een rijwiel als bestuurder heeft gereden op het pad in het Wilhelminapark te Utrecht, hetwelk van den grooten rijweg die zich aan de oostzijde in dat park bevindt, ten zuiden van den rijver ombuigt in westelijke richting en zich uitstrekt langs het paviljoen waar beklagde zich dien morgen heen begaf om deel te nemen aan eene daar gehouden stemming;

O. dat beklagde heeft beweerd dat dit pad door niets is onderscheiden van een rijweg zoodat het berijden daarvan met een rijwiel niet strafbaar is;

O. dat te dien aanzien is verklaard door de volgende onder eede gehoorde getuigen:

1°. J. A. P., hiervoren genoemd:

dat het pad, waarop beklagde reed, door een ieder gemakkelijk te herkennen is als voetpad, omdat het met kiezels is bestrooid zonder teekenen te vertoonen van kar of fietssporen;

2°. H. van H., hoofdopzichter bij de gemeentewerken te Utrecht;

dat het zichtbaar verschil, tusschen den grooten rijweg in het Wilhelminapark te Utrecht en het voetpad dat langs het paviljoen loopt, alleen bestaat in de breedte en verder daarin dat de rijweg tonrond is aangelegd en zich aan elke zijde van dien rijweg een waterloop met zinkgaten en een wandelpad bevinden; dat het wandelpad langs het paviljoen in één rondte is aangelegd zonder waterloop ter zijde; dat dat pad alleen is gemaakt van gestampt grind; dat in den regel de rijweg in dat park er zeer goed uitziet, zoodat voor iemand die er niet bekend is, het niet te zien is of hij op een rijweg of op een voetpad rijdt;

3°. H. v. d. V., opzichter der straten en wegen in de gemeente Utrecht:

dat de rijweg altijd onderscheiden is van een wandelpad, omdat in den eersten wagensporen aanwezig zijn en op een wandelpad niet; dat verder de rijweg gedekt wordt met grof grind, terwijl een wandelpad gedekt wordt met zoogenaamd „Arnhemsch zand”, zijnde zand vermengd met fijn grind; dat de tonrondte van den rijweg grooter is dan van een wandelpad; dat de zijkant van den grooten rijweg in het Wilhelminapark te Utrecht juist zoo zijn geconstrueerd als de wandelpaden aldaar;

4°. J. J. D. v. d. G., opzichter van de plantsoenen in de gemeente Utrecht:

dat het onderscheid tusschen de rijwegen en de wandelpaden in het Wilhelminapark te Utrecht is te zien aan de tonrondte van den rijweg terwijl de wandelpaden plat zijn; verder doordat de rijweg bedekt is met grind en de wandelpaden met zand en dat een wandelpad smaller is dan een rijweg; dat de rijweg aldaar gerioleerd is en de voetpaden niet;

O. dat door de verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang wettig en overtuigend is bewezen dat het pad op welk gedeelte nabij het paviljoen beklagde als bestuurder van een rijwiel rijdende is bevonden, is een voetpad en als zoodanig onderscheiden van den rijweg door breedte, aanleg en bedekking;

O. dat beklagdes beweren, als zou hij nie thebben kunnen onderscheiden of hij, van den rijweg in westelijke richting afwijkende zich op een voetpad bevond, niet is aannemelijk vermits van hem als genie-officier, niet kan worden verwacht, dat hij de zichtbare kenmerken waardoor een wandelpad zich onderscheidt van een rijweg, niet zou hebben kunnen beoordeelen, of dat die aan zijne aandacht zouden zijn ontgaan;

O. dat het gebruik maken van voetpaden aan den bestuurder van een rijwiel is verboden bij artikel 40 der Verordening op het rijden, vastgesteld door den Raad der gemeente Utrecht den 2den Juni 1906 en gewijzigd bij raadsbesluiten van 14 Juni 1907, 11 Juli 1907, 21 Mei 1908, 24 September 1908, 16 Juni 1910, 8 December 1911 en 2 Mei 1912, -- afgekondigd onderscheidenlijk den 15 Juni 1906, den 2den Juli 1907, den 27sten Juli 1907, 9 Juni 1908, 14 October 1908, 2 Augustus 1910, 5 Februari 1912 en 31 Mei 1912;

dat dat verbod behoort tot de bepalingen als bedoeld in artikel 7 der Motor- en Rijwielwet, en niet tot die waarvan in artikel 8 dier Wet wordt gwaagd zoodat aan de in laatstgenoemd artikel gestelde voorwaarden voor de geldigheid van het verbod niet behoeft te worden voldaan;

dat wel, zooals beklagde heeft opgemerkt, op een ander voet- of wandelpad in gezegd park, aan beide uiteinden zich een bordje bevindt waarop voorkomen de woorden „geen rijweg”, maar dat uit het voorkomen van die bordjes aan de uiteinden van één der voetpaden in het park niet is af te leiden, dat alle andere voetpaden die aldaar op den rijweg uitkomen, niet zouden zijn voetpaden maar rijwegen;

dat veeleer de plaatsing van die bordjes moet worden toegeschreven aan ver gedreven zorg om hen, die van de Prins-Hendriklaan het park wenschen door te rijden, te waarschuwen dat de rijweg niet recht door maar om het park heen leidt, eene waarschuwing nuttig voor hen die ter plaatse niet bekend zijn of het onderscheid tusschen een rijweg en een voet- of wandelpad niet kunnen beoordeelen, maar die niet noodig is voor personen van de ontwikkeling van beklagde;

O. dat beklagde, tot staving zijner bewering dat het bedoelde voetpad niet valt onder de aangehaalde verbodsbepaling, zich ook heeft beroepen op eene andere bepaling in gezegde verordening voorkomende omtrent het berijden van het park Nieuweroord, maar dat, door deze bijzondere omschrijving van voor alle motorrijtuigen en rijwielen gesloten verklaarde wegen in een gedeelte der gemeente, niet wordt te kort gedaan aan het algemeene verbod om bij het rijden op een rijwiel gebruik te maken van voetpaden;

O. dat derhalve het aan den beklagde te last gelegde feit en zijne schuld daaraan door de hiervoren weergegeven wettige bewijsmiddelen wettig en overtuigend zijn bewezen;

dat met name de bewijskracht van het aangehaalde proces-verbaal niet wordt verminderd door de bewering van den beklagde dat een ander proces-verbaal dat dezelfde dagteekening draagt niet zou zijn opgemaakt op den daarin vermelden dag (18 Juni 1912), en dat ook de in het eerstvermelde voorkomende minder juiste opgave, dat „bedoeld voetpad van den openbaren rijweg is gescheiden door grasperken”, niets te kort doet aan het ook door beklagde erkende feit, dat hij op het voetpad heeft gereden tot kort voor het hekje, dat zich bevindt aan de noordzijde van het paviljoen;

O. dat derhalve bij het vonnis, waarvan beroep, de beklagde ten onrechte is vrijgesproken van het hem te lastgelegde;

Gezien de artikelen 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64). 40 aanhef en *a* en 59 van de Verordening houdende voorschriften op het rijden, vastgesteld door den Raad der Gemeente Utrecht, den 2den Juni 1906, en gewijzigd bij raadsbesluiten van 14 Juni 1907, 11 Juli 1907, 21 Mei 1908, 24 September 1908, 16 Juni 1910, 8 December 1911 en 2 Mei 1912, - afgekondigd onderscheidenlijk 15 Juni 1906, 2 Juli 1907, 27 Juli 1907, 9 Juni 1908, 14 October 1908, 2 Augustus 1910, 5 Februari 1912 en 31 Mei 1912, en de artikelen 161 der Gemeentewet en 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 5den Augustus 1912 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem tegen beklagde gewezen, en

Opnieuw recht doende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde is te last gelegd en zijne schuld daaraan;

Verklaart beklagde schuldig aan het: in de gemeente Utrecht als bestuurder van een rijwiel bij het rijden gebruik maken van een voetpad;

Veroordeelt hem te dier zake tot geldboete van drie gulden;

Bepaalt dat de boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden ter uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Verwijst den veroordeelde in de proceskosten;

De Verdediger voerde als grond voor de conclusie van antwoord het navolgende aan:

dat gedaagde vóór alle andere weren van rechten, ten deze zich beroept op de nietigheid of ongeldigheid van na te melden ambtseedig proces-verbaal, hetwelk den grondslag heeft uitgemaakt van de tegen hem, gedaagde, ingediende klacht en de daarop tegen hem ingesteld strafvervolging in welk, door den verbalisant J. A. P., agent van politie der 2de klasse, tevens buitengewoon gemeente veldwachter te Utrecht, geteekend proces-verbaal, aanvangende met de woorden: „Pro Justitia, In den Jare 1900 „en twaalf den achttienden Juni enz.”, valschelijk en in strijd met de waarheid door hem is gerelateerd, dat dit door hem zou zijn opgemaakt en geteekend ten jare en dage als boven, zijnde alzoo den 18den Juni 1912, terwijl de opmaking en de ondertekening van dit proces-verbaal in werkelijkheid eerst eenige dagen na 18 Juni 1912, althans niet vóór 27 Juni 1912 heeft plaats gehad;

dat gedaagde te dien aanzien tot staving van zijn bovenvermeld beweren er op wijst, dat aanvankelijk door bovengenoemden agent van politie J. A. P. i. d. 18 Juni 1912 een proces-verbaal is opgemaakt tegen gedaagde, dat, behalve eenige daarin voorkomende fouten van weinig aanbelang, zooals o.a. eene verkeerde spelling van gedaagdes voornaam, een onjuiste titulatuur enz. de navolgende beslist onjuiste mededeeling inhield: „Bedoeld voetpad, „dat geen deel uitmaakt van den openbaren rijweg is daarvan gescheiden „door grasperken”;

dat dit proces-verbaal dat op den 21sten Juni 1912 door den fung. Hoofd Commissaris van Politie D. met een begeleidend schrijven n°. 1007, aan den Luitenant-Kolonel Plaatselijk Commandant te Utrecht was toegezonden, door Z.H.E.G., tengevolge van de daarin voorkomende onjuistheden den 27sten Juni 1912 aan den Hoofd-Commissaris van politie is teruggezonden tot het houden van een nader onderzoek;

dat aan het verzoek in laatst bedoeld schrijven vervat is gevolg gegeven door den Commissaris van politie in de 2de afdeeling te Utrecht, blijkens diens van dit nader onderzoek opgemaakte proces-verbaal n°. 8246 van den 28/29 Juni 1912, toegezonden aan den plaatselijk Commandant door den fung. Hoofd-Commissaris van politie, bij missive van 1 Juli 1912 n°. 1053, bij welk proces-verbaal tevens door dien Commissaris was gevoegd, een nieuw proces-verbaal, zulks ter vervanging van het eerste, opgemaakt door den meergenoemden agent van politie J. A. P. en aanvangende met de woorden: „Pro Justitia. In den jare 1900 en twaalf den achttienden Juni enz.” en eindigende met de woorden: „en is van het bovenstaande door mij op den eed bij den aanvang mijner bediening afgelegd, ten jare en dage als boven, opgemaakt en geteekend dit proces-verbaal J. A. P.”, en waarin de hier bovenvermelde, in het eerst opgemaakte proces-verbaal, in dato 18 Juni 1912, opgenomen woorden „bedoeld voetpad dat geen deel uitmaakt van den openbaren weg is daarvan gescheiden door grasperken” zijn weggelaten, terwijl daarin ook de andere in het eerst opgenoemde proces-verbaal gemaakte fouten, zijn hersteld;

dat hieruit dus ten duidelijkste blijkt, dat dit tweede proces-verbaal niet vóór 27 Juni 1912 is opgemaakt en daarin dus valschelijk en in strijd met de waarheid wordt vermeld dat zulks den achttienden Juni 1912 heeft plaats gehad;

dat daarop dit tweede, valschelijk opgemaakte, proces-verbaal, blijkens de zich bij de stukken bevindende door den Kolonel Commandant in het eerste Genie-Commandement tegen gedaagde eerst i. d. 27ste Juli 1912 opgemaakte klacht, heeft uitgemaakt den grondslag van de tegen gedaagde ingestelde strafvervolging, ter zake, dat hij zich op den 18den Juni 1912 des voormiddags ten omstreeks 8^{1/2} ure als bestuurder van een rijwiel zoude hebben schuldig gemaakt aan het berijden daarmede van een openbaar voetpad, hetwelk gelegen is in het Wilhelminapark te Utrecht;

dat echter naar gedaagdes meening een aldus valschelijk en in strijd met de waarheid opgemaakt proces-verbaal, niet als grondslag der tegen hem ingebrachte klacht en van de daarop tegen hem ingestelde strafvervolging voor den Krijgsraad had mogen gebezigd worden, terwijl dit stuk evenmin voor Uw Hof als zoodanig zal mogen gelden en dus ook niet als bewijsmiddelen in deze procedure tegen gedaagde zal kunnen dienst doen, doch dat dit door het Hof zal behooren te worden nietig verklaard, althans ter zijde zal behooren te worden gesteld en gedaagde reeds uit dien hoofde zal behooren te worden vrijgesproken van het hem bij voormelde klacht ten laste gelegde;

dat gedaagde eindelijk nog opmerkt, dat het z. i. niet aangaat en het in strijd zou zijn met eene behoorlijke procesorde om, nu op het bovenbedoelde tweede proces-verbaal om bovenvermelde redenen geen recht kon of kan worden gedaan, daarvoor weder in de plaats te doen treden en als bewijsmiddel tegen gedaagde te doen gelden het eerste i. d. 18 Juni 1912 opgemaakte proces-verbaal, dat zich weliswaar nog in het dossier bevindt, doch dat niet den grondslag van de tegen gedaagde ingediende klacht heeft uitgemaakt en dan ook niet tot het eigenlijk gezegde strafproces behoort;

dat gedaagde voor het onverhoopte en z. i. bijna ondenkbare geval, dat het Hof eene andere meening mocht zijn toegedaan en mocht vermeenen, *wel* op een van deze beide processen-verbaal recht te mogen of te kunnen doen, subsidiair ter zijner verdediging wat de hoofdzaak betreft het navolgende aanvoert:

dat hij beslist ontkent zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt;

dat hij erkent op dag en tijd als in de klacht staat vermeld, zittende op een rijwiel te hebben gereden op een weg gelegen langs de voorzijde van het paviljoen in het Wilhelminapark, doch dat hij ontkent, dat deze weg zou zijn een openbaar voetpad en daarop dus het rijden ingevolge de politieverordening der gemeente Utrecht zou zijn verboden;

dat wel door den Heer Advocaat-Fiscaal is getracht door het doen hooren door Uw Hof van de getuigen v. d. V., D. v. d. G., en van H. het bewijs te leveren dat bedoelde weg, waarop gedaagde gereden heeft, zou zijn een openbaar voetpad, doch Z. H. Ed. Gstr.; naar gedaagdes meening, niet in die bewijislevering is geslaagd;

dat wel de ter terechtzitting gehoorde getuigen hebben opgegeven waarin het onderscheid tusschen den grooten rijweg en de wandelpaden in het Wilhelminapark zou bestaan, doch hieruit nog niet blijkt dat de door gedaagde bereden weg, ter zake waarvan tegen hem proces-verbaal is opgemaakt, inderdaad zou zijn een voetpad waarvan het berijden zou zijn verboden;

dat toch volgens hen het onderscheid tusschen een rijweg en een voetpad hierin zou bestaan:

1°. dat op een rijweg wagensporen aanwezig zijn en op een wandelpad niet;

2°. dat een rijweg gedekt wordt met grof grint, terwijl de wandelpaden gedekt worden met zand vermengd met fijn grint, zoogenaamd Arnhemisch zand;

3°. dat de tonronde van een rijweg grooter is dan van een wandelpad of dat de rijweg tonrond is, terwijl de wandelpaden plat zijn;

4°. dat een wandelpad smaller is dan een rijweg;

5°. dat de rijweg in het Wilhelminapark is gerioleerd en de voetpaden niet;

dat gedaagde hiertegen echter opmerkt:

ad 1. dat wagensporen op een weg slechts aanduiden dat die weg met wagens bereden is, niet dat het een rijweg is;

dat op den weg aan de voorzijde van het paviljoen aan het Wilhelminapark meermalen wagensporen voorkomen, doordat er op gereden wordt door wagens met gras in verband met het onderhoud van het park van gemeentewege, alsmede bijna dagelijks met wagens die consumptieartikelen naar het paviljoen brengen, terwijl ook herhaaldelijk daarop sporen van rijwielen zichtbaar zijn, van personen die zich met die rijwielen naar het paviljoen begeven alwaar een rijwielhek om rijwielen tegen of aan te plaatsen, aanwezig is;

dat op den breeden weg in het Wilhelminapark, wanneer die niet pas begrind is, in den regel geen wagensporen voorkomen;

dat eindelijk door den getuige VAN H. bij zijn verhoor op 24 September j.l. voor Uw Hof is verklaard „dat iemand die er niet bekend is, niet kan zien of hij op een rijweg of op een voetpad in het Wilhelminapark rijdt, daar in den regel aldaar de rijweg er goed uitziet, zonder dat men er wagensporen op ziet”;

ad 2. dat in de algemeene voorwaarden voor de uitvoering van werken voor den dienst der Genie, vastgesteld bij beschikking van den Minister van Oorlog van 6 Juni 1906, Vde Afd. n°. 413 ('s Gravenhage, de Gebroeders VAN CLEEF, 1906) in § 89 is bepaald, dat grind — voor alle grindwegen (alzoó voor rijwegen, voetpaden, enz.) — moet zijn met zijden van 0.02—0.06 M., met dien verstande, dat bij het ziften van een monster, naar inhoud, ten minste 95% van dat monster moet gaan door een zeef met vierkante mazen van 0.06 M. zijde en blijven liggen op een zeef met mazen als boven van 0.02 M. zijde;

dat hieruit duidelijk blijkt, dat volgens de algemeen gestelde voorschriften voor den aanleg van wegen bij het Departement van Oorlog, tusschen de grinddekkingen van rijwegen en die van voetpaden, geen onderscheid bestaat en mag bestaan, voorzooveel de korrelgrootte betreft;

dat als bewijs, dat de grootte van de grindkorrels geen kenmerk mag genoemd worden van den aard van den weg, voorts moge dienen, dat de Mineurslaan alhier, een rijweg, in onderhoud bij de gemeente Utrecht, die bereden wordt door automobielen, wagens met machineonderdeelen, zware militaire voertuigen enz. juist in het begin October l.l. is voorzien van een geheel nieuwe dekking van zeer fijne grind, minstens even fijn als dat op de smallere wegen in het Wilhelminapark — en welke dekking thans geregeld bereden wordt, terwijl het naast de Mineurslaan gelegen voetpad langs de vaart, is bedekt met grind van grovere korrel; en voorts:

dat de grindweg, loopende vanaf de Willemsbrug in Zuidelijke richting

in het verlengde van de Rijnkade, aan de binnenzijde van de Stadssingelgracht, welke weg is een rijweg en toebehoort aan de gemeente, op Zaterdag 26 October 1912 in de onmiddellijke nabijheid van de genoemde brug en wel in het midden van de rijbaan, werd hersteld en dat daarbij als deklaag werd aangebracht een laag grind minstens even fijn als dat op de smallere wegen in het Wilhelminapark en door den getuige v. d. V. „Arnhemsch zand” genoemd —, waaruit nader blijkt, dat de bovengehaalde verklaring van dien getuige — ook voor wat betreft de wegen der gemeente Utrecht — niet geheel juist is;

dat voorts het „Arnhemsch zand” door den getuige v. d. V. aldus genoemd, is eene fijne grindsoort, gebaggerd uit de rivier in de omgeving van Arnhem, en in welk grindstukken met een zijde van 1 c.M. geen zeldzaamheid zijn, zooals ook blijkt bij bezichtiging van den weg bij het Paviljoen;

dat de korrelgrootte van het grind van de afdekking van den breeden weg in het Wilhelminapark op 18 Juni 1912 niet was na te gaan, zijnde het grind geheel stuk- en ingereden;

ad 3. dat het geheel van de omstandigheden afhangt, of een weg met tonronde moet worden aangelegd of niet;

dat zoowel rijwegen als voetpaden, bij eene goede constructie, met tonronde worden aangelegd, wanneer naar beide zijden de gelegenheid tot afwatering gelijk of nagenoeg gelijk is;

dat dan ook onder meer alle grindwegen op het terrein van de nieuwe Geniekazerne te Utrecht, volgens het bestek eene tonronde hebben van 40 c.M. ter plaatse van de straatkolken en overigens van 30 c.M.;

dat daarentegen onder meer de rijweg langs de trambaan in het Hooglandsche Park te Utrecht, nagenoeg geen tonronde heeft;

dat alzoo de door den getuige v. d. V. opgegeven onderscheidingskenmerken tusschen een rijweg en een wandelpad in geen deele juist zijn;

ad 4. dat volstrekt niet altijd een wandelpad smaller behoeft te zijn dan een rijweg en er dan ook tal van rijwegen in ons land bestaan en vermoedelijk ook wel binnen de gemeente Utrecht, die smaller zijn dan tal van voet- of wandelpaden en meer bepaaldelijk smaller dan de weg, loopende langs de voorzijde van het paviljoen in het Wilhelminapark;

dat gedaagde in verband hiermede en naar aanleiding van de onder eede afgelegde verklaring van den agent van politie P., dat de weg vóór langs het paviljoen voerende „smal is, zonder teekenen van fietssporen”, nog opmerkt, dat de breedte van den weg, ter plaatse waar de agent beklagde aansprak, ongeveer 6½ Meter en bij den trechtersvormigen ingang — dit laatste gemeten in eene richting evenwijdig aan de as van den breeden rijweg en in het verlengde van de kantzoden van dien weg —, ± 13 Meter is;

dat deze weg voorts overal aan 2 wagens of rijtuigen van de normale spoorbreedte gelegenheid biedt, elkander te passeeren;

ad 5. dat het niet gerioleerd zijn geen kenmerkende eigenschap van voetpaden is;

dat gedaagde verder opmerkt, dat getuige v. d. V. in zijn verhoor voor Uw Hof heeft verklaard dat de zijkanten van den grooten rijweg in het Wilhelminapark alhier precies zoo geconstrueerd zijn als de wandelpaden aldaar;

dat de groote breede weg, rondom en door het Wilhelminapark, over de geheele breedte en dus niet enkel het midden of meer verharde gedeelte daarvan, maar ook de beide zijkanten van dien weg bereden wordt, niet

alleen door voertuigen en ruiters, maar ook in het bijzonder door rijwielen, zonder dat ooit tegen iemand die op die zijkanten reed of gereden heeft, proces-verbaal is opgemaakt en dus mag worden aangenomen, dat daarop onbelemmerd mag gereden worden;

dat de weg loopende langs de voorzijde van het paviljoen in het Wilhelminapark direct aansluit aan de zijkant van den grooten weg, zonder dat eenig verschil in de constructie van dien weg en de daaraan aansluitende zijkant van den grooten weg zichtbaar is, terwijl evenmin door eenig uitwendig zichtbaar teeken, als bijvoorbeeld een grasband of een paal, de grens wordt aangegeven, waar ter plaatse de zijkant van den grooten weg eindigt en waar de weg langs de voorzijde van het Wilhelminapark een aanvang neemt, noch een bord aanwezig is, ter waarschuwing dat die weg is een verboden rijweg;

dat toch afgescheiden van de questie van de constructie van den weg, nu de verordening, houdende voorschriften op het rijden in de gemeente Utrecht geene definitie geeft van een voetpad, aan een gebruiker van den weg zal moeten kunnen blijken of men al dan niet heeft te doen met een weg, die door den gemeente wetgever bedoeld is om als voetpad te worden aangemerkt;

dat gedraagde, die nimmer te voren op een rijwiel den grooten rijweg aan de Oostzijde van het Wilhelminapark had bereden, op 18 Juni 1912, komende van de zijde van de Prins Hendrikbrug en wetende, dat van Gemeentewege in den laatsten tijd borden werden geplaatst met het opschrift „Geen Rijweg” (niet lang te voren waren gesteld de borden bij het pad langs de Koningslaan) speciaal oplette, welken weg hij wel en welken hij niet zou mogen inrijden;

dat de eerste zijweg, voerende lang de achterzijde van het paviljoen, alwaar een draaibaar hekje is aangebracht toegang gevende naar het terrein bij dat gebouw en welke weg alzoo den gedaagde het snelst naar zijn doel zou hebben gevoerd, voorzien is van een bord als bovenbedoeld, reden waarom gedaagde, zooals hij ook voor den Krijgsraad heeft verklaard, doorreed naar den weg, die naar de voorzijde van het paviljoen voert en aan den ingang waarvan, zooals gezegd, geen bord met het opschrift „Geen Rijweg” stond, terwijl ook geen andere aanduiding of aanwijzing of kenteeken, noch eenig kenmerk aanwezig was, waaruit zou kunnen blijken, dat dit uitsluitend een voet- of wandelpad zou zijn, waarom gedaagde dien weg inreed, daardoor een omweg makende om het paviljoen te bereiken en hij dien weg bleef berijden (hoewel hij den agent van politie reeds bij het inslaan van dien weg zag staan), omdat gedaagde zich niet bewust was zich aan eenige overtreding schuldig te maken;

dat gedaagde op de hierboven uiteengezette gronden van meening is dat hij, indien onverhoopt het Hof toch van oordeel mocht zijn dat hij in overtreding is geweest, voor deze overtreding in casu dan toch niet strafrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden.

Krijgsraad in het 4de Militaire Arrondissement.

Vonnis van 14 Januari 1913.

Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij Resolutie van
21 Januari 1913.

President: Luitenant-Kolonel SCHWARTZ.

Leden: de kapiteins v. d. PANT en LA FORS en de luitenants VAN TIENHOVEN,
EVERWIJN LANGE, HENNINK en POT.

Auditeur-Militair: Mr. C. W. THÖNE.

In de telastlegging, dat de beklagde de hem door zijn meerdere gegeven order opzettelijk heeft nagelaten, beteekent „opzettelijk”, dat bekl. den wil moet hebben gehad om niet te doen, wat hem gelast werd, d. w. z. den wil om ongehoorzaam te zijn.

Wanneer het resultaat van het onderzoek der deskundigen, in verband met beklagdes opgaven en den indruk dien hij maakt, het aannemelijk maken, dat bekl., zwakkeling als hij is, te goeder trouw in de meening heeft verkeerd, (en nog verkeert), dat hij de hem bevolen beweging wegens pijn of zwakte niet kon maken, hij niet simuleert, althans niet bewust, en hij niet onwillig is geweest om aan de order te voldoen, is niet overtuigend bewezen, dat beklagde het opzettelijk heeft nagelaten en moet hij dus worden vrijgesproken van de aanklacht van „dienstweigering”.

In de zaak van den Auditeur-Militair in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, r. o. eischer, op en jegens X., 20 jaar, miliciensoldaat bij de Infanterie, in garnizoen te Amsterdam;

De Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem,
Gezien . . . enz.

Overwegende dat de beklagde heeft bekend, dat hij het Rijk in bovengemelde hoedanigheid dient, en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen; Overwegende dat blijkens het ten processe overgelegde en den beklagde voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 7de Regiment Infanterie beklagde op 24 September 1912 als loteling van de lichting van 1912 is ingedeeld bij het 7de Regiment Infanterie en dat hem daarna op dienzelfden dag is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat, blijkende dit uit de ten processe overgelegde en den beklagde voorgehouden acte, verleden in het garnizoen Amsterdam op 24 September 1912, inhoudende: dat op 24 September 1912 in tegenwoordigheid van den eerste-luitenant A. door den sergeant 1ste klasse B. de krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te lande vastgesteld, duidelijk voorgelezen zijn aan den rekrut X., zijnde de acte door voornemen officier, onderofficier en rekrut onderteekend;

Overwegende dat den beklagde is te last gelegd: dat hij te Amsterdam op 29 October 1912 op de achterplaats van de kazerne „Oranje Nassau” tijdens eene oefening in de Gymnastiek met het geweer, toen de eerste luitenant C. hem gelastte de beweging: „armen voorwaarts heffen” uit te voeren, opzettelijk heeft nagelaten aan die last te voldoen;

O. dat de beklagde heeft erkend: dat hij op 29 October 1912 op de

achterplaats van de kazerne „Oranje Nassau” te Amsterdam bij een oefening in de gymnastiek, toen de luitenant C. hem gelastte de beweging: „armen voorwaarts heffen” uit te voeren, die beweging niet voldoende heeft uitgevoerd; d

O. dat beklagde voorts heeft verklaard: dat hij niet opzettelijk heeft nagelaten die beweging uit te voeren, doch zijn armen met het geweer niet hooger kon opheffen, uit zwakte en wegens de pijn die het hem veroorzaakt; dat hij volstrekt geen tegenzin in den dienst heeft doch het hem onmogelijk is zijn armen op te heffen, hoe goed hij ook zijn best doet;

O. dat de navolgende getuigen, wier verklaringen den beklagde zijn voorgehouden, onder eede hebben verklaard:

1°. C. eerste-luitenant bij het 7de Regiment Infanterie, in garnizoen te Amsterdam: dat hij op 29 October 1912 des voormiddags belast was met het toezicht op de oefeningen in de gymnastiek op de achterplaats van de Kazerne „Oranje-Nassau” te Amsterdam; dat beklagde, die zich bij een der klassen bevond, de oefeningen met het geweer niet volgde, voorgevende niet te kunnen; dat hij toen tot den beklagde gezegd heeft: „ik gelast „U de bewegingen te doen, en het commando armen voorwaarts heffen „uit te voeren”; dat beklagde na deze lastgeving de armen een paar handbreedten opbief, maar niet zooals het was bevolen; dat hij den last heeft herhaald, en beklagde wederom voorgaf het niet beter te kunnen; dat hij toen den instructeur, sergeant F., er bij geroepen heeft en den last nog eens herhaald heeft en beklagde toen opnieuw verklaarde niet in staat te zijn de bewegingen te doen; dat beklagde van af den dag waarop de oefeningen met het geweer voor hem begonnen, steeds in gebreke is gebleven, voorgevende geen kracht genoeg in zijn armen te hebben om de oefeningen uit te voeren; dat hij zich na enkele dagen heeft ziek gemeld, en een geneeskundig onderzoek is aangevraagd; dat door twee doctoren werd verklaard, dat hij alle diensten kon doen en de opgegeven klachten voorgewend waren, en hij getuige daarom op 29 October 1912, toen beklagde weder bij den dienst kwam, hem uitdrukkelijk heeft gelast de oefeningen uit te voeren met bovenvermeld gevolg;

2°. F., sergeant bij de Koloniale Reserve te Nijmegen: dat hij op 29 October 1912 op de achterplaats van de Oranje Nassau kazernè te Amsterdam optrad als onderwijzer in de Gymnastiek; dat beklagde die zich ook in zijn klasse bevond, de bevolen oefeningen, vooral wat betreft de armenbewegingen, heel slecht of in 't geheel niet uitvoerde en bij de oefening: „armen voorwaarts opheffen met het geweer” de beweging niet uitvoerde, voorgevende niet te kunnen; dat de luitenant C. beklagde toen meermalen gelast heeft de oefening uit te voeren, doch beklagde de armen niet verder dan een handbreedte van het lichaam afbracht in plaats van ter hoogte van de schouders;

O. dat GEORGE HERBERT NORD, arts, officier van gezondheid 2de klasse te Amsterdam, door Officieren-Commissarissen, belast met de Informatiën in deze zaak in het garnizoen Amsterdam, benoemd als deskundige ten einde te onderzoeken of het niet voldoen aan de lastgeving: „armen voorwaarts heffen met 't geweer” door beklagde werkelijk een gevolg van zwakte is, na in handen van voornoemde Officieren-Commissarissen als deskundige den eed te hebben afgelegd dat hij zijn verslag naar zijn geweten zal geven, in zijn rapport heeft verklaard:

„dat bij den milicien X, die van 23 tot 28 October 1912 in het Militair „Hospitaal te Amsterdam in observatie was opgenomen ter zake van klachten „over het niet kunnen opheffen van beide armen, bij onderzoek is gebleken, „dat de klachten waren voorgewend:

I. wjl geen objectieve afwijkingen aanwezig zijn, welke de verschijnselen zouden veroorzaken;

II. omdat in de medische wetenschap geen gevallen bekend zijn, van dergelijke verschijnselen, zonder objectief aantoonbare veranderingen;

III. aangezien uit onwillekeurige handelingen van den onderzochte blijkt, dat de bewegingen welke hij bewust niet maken kon, onbewust zeer goed mogelijk zijn;

IV. wjl psychische stoornissen afwezig zijn, welke het sub III genoemde verschijnsel zouden kunnen verklaren;

O. dat Officier-Commissarissen uit den Krijgsraad hebben benoemd de heeren Dr. FREDERIK MULLER, zenuwarts, en Dr. JOHANNES JULIUS CATHARINUS DE BOER, arts, Officier van Gezondheid 2de klasse, beiden wonende te Haarlem met uitnoodiging om na kennis genomen te hebben van de op deze strafzaak betrekking hebbende stukken den beklaagde te onderzoeken en een schriftelijk rapport uit te brengen van hun bevinding met hun advies over de vragen:

1°. zijn bij beklaagde lichamelijke verschijnselen waar te nemen, die het aannemelijk maken, dat hij op 29 October 1912 niet in staat was beide armen met het geweer in de handen gestrekt voorwaarts omhoog te heffen tot de hoogte van den schouder?;

zoo neen

2°. zijn er bij beklaagde psychische afwijkingen waar te nemen, waarvan zijn bewering, dat hij niet in staat was bovengenoemde beweging goed uit te voeren, een gevolg kan zijn?;

O. dat deze deskundigen, na in handen van Officier-Commissarissen den voorgescreven eed (belofte) te hebben afgelegd, een rapport hebben uitgebracht, waarin zij verklaren inzage te hebben genomen van de stukken deze zaak betreffende en den beklaagde herhaaldelijk te hebben onderzocht, het resultaat van hun onderzoek aldus resumeeren: „dat zij in beklaagde „voor zich hebben een man, bij wien het misschien mogelijk is, dat zekere „bewegingen eenige pijn veroorzaken, die echter zoo weinig weerstand en „wilskracht bezit, dat hij in voor hem deprimeerende omstandigheden be- „doelde bewegingen in het geheel niet uitvoert; dat daarbij komt in niet „geringe mate bewuste aggravatie van den toestand” — en de gestelde vragen aldus beantwoorden:

I. „Tijdens ons onderzoek zijn geen lichamelijke verschijnselen gevonden, „die het voldoende aannemelijk zouden kunnen maken, dat beklaagde niet „in staat was de gecommandeerde bewegingen te maken. Mogelijk is alleen „dat hij hierbij eenige pijn zou hebben.

II. „Er zijn bij beklaagde geen physische afwijkingen waar te nemen, „waarvan op zich zelf zijne beweging, dat hij niet in staat was bovenge- „noemde beweging goed uit te voeren, een gevolg kan geweest zijn”;

waaraan deskundigen nog de conclusie verbinden:

„dat uit het bovenstaande (zie resumé) blijkt, dat hoewel beklaagde's „lichamelijke en psychische toestand het gecrimineerde feit niet vol- „doende motiveeren, zij het feit toch eenigszins verklaarbaar maken”;

O. dat deze deskundigen in hun rapport voor deze beantwoording der hun gestelde vragen en voor hun conclusie onder meer de volgende gronden aanvoeren: dat beklaagde een jonge Israëliet is, die een eenigszins slapen indruk maakt; dat hij meestal iets voorover of met het hoofd scheef staat; dat bij het *lichamelijk onderzoek* op de kruin een bij druk niet pijnlijk litteken wordt gevonden; dat de hersenzenuwen in alle opzichten intact zijn, en het gezichtsveld niet beperkt is; dat de tongpunt licht gespleten

is, de bewegingen van het hoofd vrij zijn, de gewone drukpijnpunten bij druk een vrij sterke reactie geven, de schedel overal voor bekloppen gevoelig is; dat bij dit alles opvalt de overdrevenheid der uitdrukkingsbewegingen, terwijl geen asymmetrie merkbaar is, dat aan romp en extremitäten alle soorten van gevoel normaal zijn, evenals de bewegingen (voor de armen zie beneden); dat de spieren nergens atrophieën of krampachtige toestanden vertoonen, en de spanning overal normaal en symmetrisch verdeeld is; dat de pees- en beenvliesreflexen zeer levendig zijn, overigens normaal en symmetrisch, welk laatste ook geldt voor huid en vaten, dat verder geen vermeldenswaardige bewegings-anomalieën (tremoren, ataxieën etc.) bestaan; dat ook hier de drukpijnpunten gevoelig zijn; dat de inwendige organen (ook schildklier) normaal zijn, met enkele z.g. degeneratietekens — dat, wat meer in 't bijzonder de armen betreft, alle spieren stevig ontwikkeld blijken, met name ook die welke bij het opheffen der armen in werking komen; dat de configuratie der armen overal normaal is; dat een mechanische hindernis nergens gevonden is; passieve bewegingen alle glad gaan, behoudens pijnreacties van beklagde; dat de gewrichten normaal zijn; dat beklagde bij palpatie steeds opgeeft pijn te gevoelen bij druk op het uiteinde van het sleutelbeen van het schouderblad-uitsteeksel en het aangrenzende deel van den bovenarm en wel symmetrisch; dat in deze streek ook pijn geaccuseerd wordt bij passief omhoog brengen der armen; — dat hierbij als verschijnselen nog moeten worden vermeld: dat bij het omhoog heffen der armen in alle richtingen de pijn steeds eerst bij het begin der tweede octant der beweging begint; dat actief omhoog brengen bijna nooit gelukt „om de pijn”, en daarbij steeds zeer overdreven uitdrukkingsbewegingen worden vertoond, doch dat wanneer hij geholpen wordt, zóó dat men de armen slechts uiterst licht ondersteunt het wel lukt; dat hij echter, wanneer de armen dan omhoog zijn, ze „om de pijn” terstond weer omlaag laat ploffen zonder remming; — dat beklagde aanvankelijk *zwakte* opgaf als reden van zijn niet kunnen, doch dat deskundigen later alleen hoorden van *pijn* bij bewegingen; dat opvallend is, dat de „zwakte” zich nu en dan ook schijnt uit te breiden tot de voorarmspieren, hier evenwel zonder pijn; dat wanneer men hem zich laat inspannen om de armen omhoog te brengen, bijna steeds ook samentrekkingen te bemerken zijn van tegenwerkende spieren, terwijl die, welke het opheffen in hoofdzaak bewerken, weinig worden ingespannen; dat indien men dit vaak achtereen doet nauwelijks eenige versnelling van de pols waar te nemen is, terwijl bij andere inspanning dit wel degelijk valt te constateeren, dat dit beteekent, dat de spieren in het eerste geval weinig arbeid verrichten en in het tweede wel, m. a. w. dat de inspanning in het eerste geval slechts gering was; dat des alniettemin overdreven uitingen van vermoeidheid zijn waar te nemen; dat bij druk op het pijnlijke punt van den schouder de pupillen zich niet verwijden, noch de hartswerking verandert, hetgeen er op wijst, dat in elk geval de pijn niet zeer hevig kan zijn; dat bij het sterk laten knijpen met de hand de arm normaliter steeds wordt gefixeerd, en dat wanneer men nu bij beklagde tijdens dit knijpen tracht den arm aan den elleboog plotseling uit zijn stand te brengen, inderdaad deze normale fixatie blijkt; dat, wanneer men hem deze fixatie op zich zelf laat uitvoeren, deze, „om de pijn” zeer gering blijkt; dat hij bij het aankleeden met beide schouders en armen bewegingen zijwaarts en omhoog maakt zonder daarbij daarbij pijn te accuseeren of zijn gezicht te vertrekken; dat wanneer hij in den sleun staat in de brug, hij zich terstond laat doorzakken „om de pijn”, terwijl hij in andere gevallen nooit pijn aangeeft, wanneer zooals hier zijn armen niet

in het schoudergewricht worden bewogen; dat uit meer dergelijke proeven steeds bleek, dat er tegenstrijdigheden in opgaven bestonden; dat het eenige wat ongeveer met zijn klachten van pijn zou zijn overeen te brengen, is eene aandoening van een onder de spieren gelegen slijmbeurs aan den schouder wat evenwel om andere redenen minder waarschijnlijk is; — dat op psychisch gebied beklaagde blijkt te zijn een individu van geringe wilskracht en weinig uithoudingsvermogen; dat hij zich gauw laat terneerslaan en zich zelf weinig kan bedwingen; dat hij na eenige „pijnlijke” bewegingen vaak in huilen uitbarst, waarbij de tranen over zijn wangen stroomen; dat hij eenige dagen in het hospitaal is opgenomen geweest wegens hoofdpijn en algemeene nervositeit „omdat bij de oefening de meerdere zooveel aanmerkingen op „hem maakte”; dat hij overigens wat betreft zijn intellect, geheugen, gevoel enz. geen afwijkingen vertoont;

O. dat den beklaagde is te last gelegd, dat hij de hem door zijn meerdere gegeven order *opzettelijk* heeft nagelaten;

O. dat „opzettelijk” hier beteekent, dat beklaagde den wil moet hebben gehad om niet te doen, wat hem gelast werd; d.w.z. den wil om ongehoorzaam te zijn;

O. dat het resultaat van het onderzoek der deskundigen Dr. MULLER en Dr. DE BOER nu, in verband met beklaagde's opgaven en den indruk dien beklaagde maakt, aannemelijk maken, dat beklaagde, zwakkeling als hij is, te goeder trouw in de meening heeft verkeerd (en nog verkeert), dat hij de hem bevolen beweging wegens pijn of zwakte niet kon maken; en niet simuleert, althans niet bewust; dat beklaagde niet onwillig is geweest om aan de order te voldoen, en dat dus niet overtuigend bewezen is, dat beklaagde het *opzettelijk* heeft nagelaten;

O. dat beklaagde daarom moet worden vrijgesproken van de aanklacht van „dienstweigering”;

Gezien art. 74 Militiewet en art. 181 van het wetboek op de rechtspleging bij de landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Spreekt den beklaagde vrij van de aanklacht van „dienstweigering”.

Heft op het verband, waaronder de beklaagde zich ten gevolge van zijn ontslag onder handtasting bevindt;

Veroordeelt den Staat in de kosten.

GENEESKUNDIG RAPPORT.

Ondergeteekenden, op 23 November 1912 benoemd tot deskundigen door Officieren-Commissarissen van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, belast met de instructie van de strafzaak tegen den milicien-soldaat X. van het 7de Regiment Infanterie, aangeklaagd wegens dienstweigering, — hebben, na den bij de Wet gevorderden eed, respectieve belofte, te hebben afgelegd, inzage genomen van de stukken deze zaak betreffende, en den beklaagde herhaaldelijk onderzocht.

Het resultaat van dat onderzoek is in het hieronder volgende Rapport neergelegd.

X., oud 20 jaren, stamt uit eene Israëlitische familie, waarin voor zoover bekend geen zenuwziekten of psychische afwijkingen tot nog toe zijn voorgekomen. De moeder is gestorven aan tuberculose. Beklaagde deelt mee, dat deze zoo zwak was, dat zij nooit een kind op de armen heeft kunnen dragen. Van moeders zijde zouden verder alle familieleden zeer zwak zijn. Overigens is zijn familie „zenuwachtig”, evenals hij zelf. Zijn vader, broers

en zusters zijn verder gezond. Hij zelf zou normaal geboren zijn en was in zijn jeugd een gezond kind. Alleen herinnert hij zich, behalve geringe kinderziekten, last te hebben gehad van „flauwte's”. Hij verzekert dat dit geen toevallen zijn geweest en dat hij er nu geen last meer van heeft.

Op school leerde hij goed. Het eenige waar hij moeite mee had zou de gymnastiek geweest zijn, waarbij de onderwijzer hem steeds geholpen zou hebben. (Wie die onderwijzer was zegt hij zich niet te herinneren). Later heeft hij voortdurend last van zijn armen gehad. Hierbij dient opgemerkt, dat het niet duidelijk is uit te maken of dit alleen door zwakte was of wel door bij beweging ontstane pijn: in zijn opgaven hieromtrent is hij niet zeer consequent. Hij noch zijn ouders hebben er ooit eens naar laten kijken door een medicus, hoewel zij in een bus waren en zij wisten, dat zij dit kosteloos konden laten doen. Nooit zou het overigens, behalve bij de gymnastiek, toen iemand zijn opgevallen. Evenwel wilde hij er gaarne af en „ging daarom in dienst”: hij dacht namelijk dat het daar wel over zou gemaakt worden. Bij de keuring gaf hij intusschen op „kortademigheid”. In dienst ging het echter niet en op last van zijn compagnies-commandant meldde hij zich ziek. Hij werd in het Militair Hospitaal onderzocht en moest daarna weer dienst doen. Den volgenden dag, toen hij weer dienst deed, viel het feit voor, waarvoor hij thans terecht staat. Hij weigerde herhaaldelijk, na daartoe bekomen bevel, de beweging van met het geweer de armen voorwaarts heffen uit te voeren, zeggende: „Ik heb geen kracht „in mijn armen”.

In zijn burgerbetrekking had hij kantoorwerk, waarbij hij geen last had van het opgegeven gebrek.

Tegenwoordige Toestand. enz. enz.

(zie verder het Vonnis)..

HAARLEM 4 Januari 1913.

(get.) DR. FRED. MULLER.

(get.) JULIUS DE BOER.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis dd. 27 Maart 1913.

President: Kap. Luit. ter Zee HEYDEMAN.

Leden: VAN WELY, BOERTJE, SCHMITT, DIKKERS, NIEUWENHUIS EN DE VEER.

Fiscaal: Mr. JUTTE.

*Bewijslevering door de alleenstaande verklaring van een meerdere.
De werkingssfeer van art. 160 C. W. W. is beperkt tot de gevallen, waarin een „schemeling” door eenen aan hem gesubordineerde in dienstzaken wordt bejegend op de daarbij aangegeven wijze. Een officier der landmacht kan niet geacht worden te vallen onder de in genoemd artikel gebezigde term „schemeling”.*

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord in de zaak van enz.

Gezien enz.

Overwegende dat beklaagde, oud 22 jaren, geboren te Rotterdam, laatstelijk gediend hebbende als stoker 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. „van Speijk” te Willemsoord, aanvankelijk en vanaf 4 Maart 1913 ter zake van na te melden beschuldiging gedetineerd in het provoothuis te Willemsoord, doch op den 20sten Maart 1913 onder handtasting uit arrest ontslagen, zich op den 21sten September 1910 vrijwillig als stoker 2de klasse onder Stamboeknummer 3411 voor den tijd van vijf jaren in den Zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Gelet op de schriftelijke voordracht door den Eischer ambtshalve na voorlezing overgelegd, daartoe strekkende dat de krijgsraad:

a. *primair*: niet wettig en overtuigend bewezen verklare het aan beklaagde ten laste gelegde en hem mitsdien vrijspreke,

b. *subsidiar*: verklare dat het wettig en overtuigend bewezene niet oplevert het misdrijf strafbaar gesteld bij artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, namelijk: „als mindere schemeling met woorden beledigen van zijn meerdere in rang” en den beklaagde mitsdien vrijspreke.

in ieder geval hem verwijze naar den Commandeerenden Officier ter disciplinaire correctie, en

bepale dat de kosten van den processe zullen gedragen worden door den Staat;

Overwegende dat beklaagde voor den Zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van het navolgende:

dat hij op den 24sten Februari 1913 in of nabij de Koningstraat te Helder ongeveer half twaalf des avonds, den in uniform gekleeden 2den Luitenant der Genie Z., zijn meerdere in rang, die den zich in zijne — beklaagde's — gezelschap bevindenden stoker 2de klasse S. eene aanmerking had gemaakt omdat deze tegen hem, Luitenant, aanlopende zonder te salueeren voorbij was geloopt, opzettelijk beledigend de woorden: „je vuile vaar” heeft toegevoegd;

Overwegende dat de 2de Luitenant der Genie, in garnizoen te Helder, J. Z., ten processe onder eede heeft verklaard:

dat hij op Maandagavond ongeveer half twaalf van 24 Februari 1913 in uniform — burnou en pet — gekleed liep in de Koningstraat, gaande richting Kanaalweg, te Helder; dat, daar waar de Koningstraat overgaat in Koningsplein en waar de huizenrij een flauwe bocht maakt, hem een schepeling tegen het lijf liep zoodanig, dat hij, getuige, door die aanraking met zijn schouder tegen een daar aanwezigen lantaarnpaal aankwam; dat die schepeling in gezelschap was van een anderen schepeling, denzelfden die hem ten processe als beklaagde is vertoond en die zich meer midden op de straat bevond, terwijl eerstbedoelde schepeling aan den huizenkant liep; dat beide schepelingen niet groetten; dat zij hem, getuige, niet ver van te voren hadden kunnen zien aankomen; dat die ontmoeting plaats had vlak onder een brandende lantaarn; dat, toen die schepeling zoo tegen hem, getuige, was aangeloopen, hij, getuige, zich even omwendde en tegen hem zeide: „zou je niet uitkijken en groeten”; dat die schepeling daarop niets zeide en doorliep;

dat beklaagde ook doorliep maar zich omdraaiende, hem, getuige, toeriep: „je vuile vaar”;

dat hij, getuige, niet kan zeggen dat hij zich door de toevoeging dier woorden beleedigd acht; dat hij die woorden meer heeft beschouwd als eene uiting van onhebbelijkheid;

dat naar den indruk, die hij er van kreeg, beide schepelingen lichtelijk beschonken waren, maar dat zij zeer goed wisten wat zij deden; dat hij dit later (dat is: even na het voorval hierboven beschreven) zeer goed heeft kunnen waarnemen;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op Maandagavond van 24 Februari 1913 te ongeveer half twaalf in gezelschap van den stoker 2e klasse S. op het Koningsplein te Helder liep, gaande naar de Koningstraat; dat zij de Koningstraat inslaande, plotseling iemand tegenkwamen, die hen aanhield en vroeg: „kunnen jullie niet salueeren”?; dat die persoon ook in aanraking was gekomen met S. door elkaar passerende met de armen te raken; dat, toen die persoon hen had aangesproken, hij, beklaagde, bemerkte dat het een 2e Luitenant was; dat hij dit zien kon, omdat zij vlak onder eene lantaarn stonden;

dat hij daarop heeft geantwoord: „Ik heb u niet gezien, mijnheer”; dat hij niet weet dat hij iets anders gezegd heeft; dat hij — en beklaagde verklaart zulks in confrontatie met getuige Z. — niet weet dat het gebeurd is zooals door getuige wordt voorgesteld; dat hij getuige's verklaring niet van leugenachtigheid kan beschuldigen, want dat hij niet goed weet wat er dien avond gebeurd is: dat hij dien avond dronken was en niet abnormaal door iets anders;

Overwegende dat ten deze geen ander dan het hoogerweergegeven bewijsmateriaal is kunnen verkregen worden en daarom dient te worden onderzocht of en in hoeverre de beëdigde verklaring van den 2en Luitenant der Genie voldoende bewijs oplevert voor hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat met toepassing van de voorschriften omtrent het bewijs van het algemeene recht het bewijs ten deze geheel noch ten deele is te leveren;

Overwegende dat ten deze geene toepassing kan vinden het exceptioneele bewijsvoorschrift van artikel 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, reeds hierom niet omdat dit artikel zijne werkingssfeer beperkt tot de gevallen waarin een „Schepeling”, door eenen aan hem gesubordineerde, in dienstzaken”, wordt bejegend op de daarbij aangegeven wijze;

dat weliswaar het met artikel 160 van het C.W.W. corresponderende artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande spreekt van „militair”, doch dat de exceptioneele aard van het bewijsvoorschrift niet toelaat het in artikel 160 gebruikte woord „schepeling” te lezen als „militair”, nu dat artikel beschouwd ook in verband met de andere artikelen van dat zelfde Wetboek, geen enkele aanwijzing in die richting bevat;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het aan ... ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Heft op het verband waaronder hij zich sedert zijn ontslag uit arrest onder handtasting bevindt;

Bepaalt enz.

Verwijst den beklaagde naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling van beklaagde's gedraging in den avond van 24 Februari 1913 ten opzichte van den 2en Luitenant der Genie Z. voor zooveel noodig in herinnering brengend dat beklaagde vanaf 4 tot 20 Maart 1913 in verband met het toen plaats gehad hebbende voorval in preventief-arrest heeft doorgebracht.

Op dit vonnis werd het „fiat executie” verleend door den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord.

In verband met de bij dit vonnis genomen beslissing omtrent de niet-toepasselijkheid van art. 160 C. W. W., vestigen wij de aandacht op het vonnis dd. 20 April 1906 van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis (zie Deel II bldz. 207 vv. van dit Tijdschrift).

Daarbij werd de alleenstaande beëdigde verklaring van een onderofficier van het korps Mariniers, dienende bij de afdeling Mariniers te Rotterdam en mitsdien — krachtens de destijds vigeerende regeling — onder de Landmacht ressorteerende, met toepassing van art. 160 C. W. W. gebezigd tot bewijs van de aan een minder schepeling telastgelegde belediging met woorden van dien onderofficier.

Uit de in die zaak door het H. M. G. in hooger beroep gewezen sententie dd. 8 Juni 1906 blijkt niet of het Hof zich met die beslissing vereenigde. De overwegingen van het vonnis betroffen de beteekenis van „schepeling” en van „dienstzaken”, volgens art. 160 C. W. W., en het beledigend karakter der gebezigde woorden, terwijl het Hof in zijne sententie het eerste punt buiten beschouwing liet.

Met den inzender van het nu te Willemsoord gewezen vonnis zijn wij van meening dat de krijgsraad terecht niet heeft aangedurfd, in art. 160 het woord „schepeling” te interpreteeren als „militair”. Het lijkt ons wel wat kras, door welke redeneering ook, een zelfs niet aan boord van een oorlogsvaartuig ingescheept militair der Landmacht onder de uitdrukking „schepeling” te begrijpen.

Nu de Krijgsraad reeds op dien grond art. 160 C. W. W. niet toepasselijk achtte, behoefde in het vonnis eene beslissing omtrent het al of niet beledigend karakter der toegevoegde woorden en het plegen van het feit al of niet „in dienstzaken”, niet gegeven te worden.

Blijkens de inlichtingen van den geachten inzender had op deze punten betrekking het tweede gedeelte der vordering tot vrijspraak van den eischer r.o.

Wat de belediging betreft, werd door laatstgenoemde in zijne schriftte-

lijke voordracht betoogd: „dat toepassing van art. 99 C. W. W. ten deze is uitgesloten, vermits de toevoeging van de woorden *je vulle vaar* onder de alsdan (primair was betoogd het *niet* bewezen zijn van het bij de aanklacht te last gelegde), bewezen verklaarde omstandigheden wel is verregaand onbetamelijk, maar niet beleedigend, aangezien in de toevoeging dier woorden niet ligt opgesloten eene ontkenning of verkleining van de zedelijke waarde van den toegesprokene zelve, noch de toevoeging geschikt is om anderen tot een dergelijke ontkenning of verkleining te brengen; een eisch niet slechts te stellen voor beleediging naar de algemeene strafwet, doch ook voor beleediging volgens de militaire strafwet”. Deze opvatting is o.i. geheel in overeenstemming met de jurisprudentie, zoo op art. 266 Sr. als op de artt. 99 C. W. W. en C. W. L., al schijnt ook de uitspraak van het H. M. G. bij sententie 11 Sept. 1891 (zie „Rechtspraak en Ned. Litteratuur”, 2de uitg., ad art. 267 Sr. aant. 1 en T. v. S. VI bladz. 479, aant. 36) daarmede in strijd.

Ook van beleediging „in dienstzaken” zou in het onderhavige geval geen sprake kunnen zijn. Immers, de officier maakt B., die zich bevindt in gezelschap van beklagde A., eene bemerking wegens tekortkoming in zijn dienst en naar aanleiding daarvan voegt A. den officier de geïncrimineerde woorden toe. De toevoeging betreft dus niet eene dienstzaak of dienstaan gelegenheid waarin A. betrokken was.

Eindelijk zou nog de vraag kunnen rijzen of in het onderhavige geval de artt. 99 en 160 C. W. W. van toepassing konden zijn, waar het feit wordt gepleegd door een minder militair der zeemacht tegenover een officier der landmacht. Aan de hand der jurisprudentie van het Ned. H. M. G. (verg. Sententie 1 Juli 1875 en 31 Maart 1890) zou die vraag stellig bevestigend beantwoord worden, doch de uitspraak van het Ind. H. M. G. bij sententie 15 April 1911 (zie deel VII van dit Tijdschrift, bldz. 99) staat daar recht tegenover!

Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis dd. 27 Maart 1913.

President: Kapt.-Luit. ter Zee HEIJDEMAN.

Leden: VAN WELY, BOERTJE, SCHMITT, DEKKERS, NIEUWENHUIS EN DE VEER.

Fiscaal: Mr. JUTTE.

Bewijslevering door de alleenstaande verklaring van een meerdere.

Art. 160 C. W. W. niet toegepast op grond van twyfel aan de betrouwbaarheid der verklaringen van den getuige.

De Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord,

Gezien enz.

Overwegende dat beklagde, oud 22 jaren, geboren te Rotterdam, laatstelijk gediend hebbende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” als matroos 2e (tijdelijk 3e) klasse, aanvankelijk en vanaf 24 Februari 1913 ter zake van na te melden beschuldiging gedetineerd in het provoosthuis te Willemsoord, doch op 17 Maart 1913 onder handtasting uit arrest ontslagen, zich op 20 Augustus 1904 vrijwillig als jongen onder Stamboeknummer 33784 voor den tijd

van elf jaren, in te gaan met zijn 16e jaar en waarvan acht in actieven dienst en drie jaren in reserve door te brengen, in den Zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Gelet op de schriftelijke voordracht door den Eischer na voorlezing onder inventaris overgelegd daartoe strekkende dat niet wettig en overtuigend bewezen worde verklaard hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, beklaagde daarvan mitsdien worde vrijgesproken, bepaald worde dat de kosten van dit geding zullen worden gedragen door den Staat en eindelijk beklaagde worde verwezen naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling van beklaagde's gedraging in den namiddag van 6 Februari 1913 ten opzichte van den Korporaalkonstabel C. H. V., voor zooveel noodig daarbij in herinnering brengend dat beklaagde vanaf 24 Februari tot 17 Maart 1913 in verband met het toen plaats gehad hebbende voorval in preventief-arrest heeft doorgebracht.

Overwegende dat de beklaagde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het nevolgende.

dat hij in den namiddag van 6 Februari 1913 even na „laag water” aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, liggende te Willemsoord, na door zijn baksmeester, den korporaalkonstabel C. B. V., over zijn onbehoorlijk optreden aan den bak onderhouden te zijn en na van dezen hij tegenspraak van hem, beklaagde, last gekregen te hebben om zijn mond te houden, dreigend met gebalde vuisten op dien meerdere is komen toelopen, uitroepende: „voor jou”, zóódanig, dat de indruk werd verkregen dat hij, beklaagde, dien meerdere te lijf wilde.

Overwegende dat de korporaalkonstabel C. B. V. ten processe onder eede heeft verklaard:

a. dat hij op den 6en Februari 1913 aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” te Willemsoord des middags even nadat theewater gefloten was, aan den bak waarbij hij baksmeester is, kwam; dat het baksvolk reeds aan den bak zat; dat de stroop die hij elken middag gewoon was te gebruiken, niet op tafel stond, waarop hij aan beklaagde, die zeuntje was, vroeg: „is er geen stroop op tafel?”; dat beklaagde hierop kortaf zeide „neen”; dat hij, getuige, daarop tegen beklaagde zeide: „ga ze dan halen”; dat beklaagde echter zitten bleef en zijn blikje theewater voor zijn gezicht zette en zeide: „o neen, ik ben geen boeijongen van je!”; dat getuige daarop tegen hem zeide: „moet ik het je soms wat beleefder vragen?”; dat beklaagde nog niets deed en getuige daarop tegen hem zeide: „VAN B., ik gelast je om de stroop te halen, denk om de gevolgen”; dat beklaagde hem lachend bleef zitten aankijken, daarna opstond en wegliep met de woorden: „t is goed hoor, maar we krijgen mekaar”; dat een oogenblik later beklaagde de stroop voor hem, getuige, op tafel neerzette; dat er toen „laag water” gefloten werd en beklaagde het bakscammaliewant in elkaar ging zetten, terwijl het baksvolk zich verspreidde;

b. dat hij, getuige, toen onmiddellijk naar beklaagde ging om hem te onderhouden over zijn onhebbelijk optreden, tegenover hem, getuige, aan den bak en tegen hem zeide: „wat ben je feitelijk van plan VAN B.?”; dat deze onderwijl door blijvende gaan met zijn commaliewant in te pakken, maar hem, getuige, even aankijkende, zeide: „He, man sodomieter toch op”; dat hij, getuige, zeide: „weet je niet tegen wien je spreekt, VAN B.?”; waarop deze ten antwoord gaf: „Je maakt eerst de kachel aan en dan ga je dienst verkoopen”; dat getuige daarop zeide: „er is hier niemand die onnoodig dienst tegen jou verkoopt, maar je moet doen wat je behoort te doen en die zeemansstreken houdt je maar voor je, dat doe ik tegen

jou ook niet"; dat beklaagde zich even naar hem, getuige, toedraaide, zijn vuisten balde en zich weer van hem afdraaiende en onder den uitroep: „godverdomme man, ga toch weg” met het commaliewant smeed; dat hij, getuige, daarop onmiddellijk zeide: „Houd je mond”; dat beklaagde toen eenige passen van hem afstond, zich toen omdraaide, naar hem, getuige, toe kwam en riep: „voor jou” tegelijk zijne vuisten ballend en deze ter hoogte van zijn middel voor zich uit houdend en hem, getuige, uitdagend aankijkend; dat hij, getuige, bij al het voorafgaande niet dien indruk gekregen hebbende, toen den indruk kreeg dat beklaagde hem te lijf wilde; dat hij, getuige, achteruit is geweken en het tusschendeaks heeft verlaten, want dat hij zelf zoo zenuwachtig was geworden dat hij zich zelf niet vertrouwde;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij ontkent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, voorts opgevende na omtrent de aanleiding van het hiernavolgende eene verklaring te hebben afgelegd in hoofdzaak overeenstemmende met hetgeen daaromtrent door getuige V. onder a. van zijne hierboven weergegeven verklaring is meegedeeld, daaraan echter toevoegende: dat de sarcastische toon hem tot die gedraging heeft geprikkeld;

dat na „laag water” korporaal V. aan den bak is blijven zitten, nadat reeds iedereen was opgestaan, daar deze nog niet klaar was met schaffen; dat deze kort daarop klaar zijnde met schaffen, naar hem, die met den rug tegen de tafel aan het hoofdeinde zat, toe kwam, en hem op den schouder kloppende, zeide: „zeg, wat verbeeld jij je wel, je moet geen zeemannetje tegen mij spelen”; dat hij beklaagde, toen direct opstond, eenige passen op zij ging en zeide: „Gaat U alstublieft weg, korporaal”; dat de korporaal op dezelfde manier hem, beklaagde, weer ging onderhouden, waarna hij, beklaagde, nog eens op geërgerden toon zonder daarbij echter in het minst te dreigen, zeide: „man, ga toch weg!”; dat de korporaal onder die bedrijven door boos was geworden en tegen hem, beklaagde, stond te razen; dat hij, beklaagde, ondertusschen zijn baksgoed stond in te pakken en nog tegen den korporaal heeft gezegd: „sta toch geen bloed te zuigen”; dat de korporaal toen, zeker omdat hij bemerkte dat hij, beklaagde, niet meer naar hem luisterde, is weggegaan na nog gezegd te hebben: „dan zal ik je wel krijgen”;

dat hij, beklaagde, bepaald ontkent dien korporaal dreigend bij die gelegenheid te hebben toegevoegd: „he, man, sodomieter toch op” en „Godverdomme, man, ga toch weg”; dat hij ook niet met gebalde vuisten op dien korporaal is komen toeloopen, uitroepende: „voor jou”;

Overwegende dat voorts nog omtrent het voorgevallene op den 6en Februari 1913 tusschen den korporaal-konstabel V. en beklaagde, even na laag water, aan boord van Hr. M. „Evertsen” door de navolgende getuigen onder eede is verklaard:

1°. D., marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”:

dat toen er „laag water” gefloten was, korporaal-konstabel V. naar beklaagde ging, die bezig was bij de bakstafel zijn baksgoed schoon te maken en in te pakken; dat hij, getuige, niet precies heeft gehoord wat er toen is gesproken; dat hij wel heeft waargenomen dat de twist nogal hoog liep en dat beiden opgewonden waren; dat zij met stemverheffing spraken en dat hij, getuige, af en toe den indruk kreeg alsof zij elkaar te lijf wilden; dat hij, getuige, eerder den indruk kreeg dat de korporaal-konstabel beklaagde, dan omgekeerd beklaagde den korporaal te lijf wilde; dat hij, getuige, tijdens het twistgesprek beklaagde heeft hooren zeggen:

„jij hebt eerst de kachel aangemaakt en nu wil je de schuld op mij gooien” en „man, ga toch weg” en „we komen elkaar nog wel eens tegen”, eindelijk, toen de korporaal beklaagde gelastte om zijn mond te houden: „voor jou”; dat hij, getuige, zich niet veel meer herinnert van wat die korporaal tegen beklaagde heeft gezegd, alleen dit: dat de korporaal, toen hij na het twistgesprek wegging, zeide: „we spreken elkaar wel nader”;

2°. S., korporaal-monteur; thans dienende aan boord van Hr. Ms. „Koningin Emma” destijds aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”:

dat hij na laag water is opgestaan en gegaan naar de kadraaister; dat hij toen van een voorval tusschen korporaal-konstabel V. en beklaagde niets heeft bemerkt; dat hij echter kort daarop van de kadraaister terugkomende, die twee weer (en dit slaat op het voorval aan den bak tijdens schaften) met elkaar doende heeft gezien; dat beklaagde het commaliewant van den bak bij elkaar stond te rapen en dat V. op zij van beklaagde vlak bij dezen stond;

dat hij van een heftig tooneel tusschen die twee niets heeft waargenomen, ook niet, toen hij, getuige, zag dat V. zich verwijderde; dat hij, getuige, wel heeft waargenomen dat V. zeer opgewonden was; dat hij, getuige, niet heeft kunnen zien of beklaagde op dit oogenblik opgewonden was; dat getuige wel heeft kunnen zien dat beklaagde gewoon doorging met zijn goed in te pakken;

dat hij van een dreigende houding van den kant van beklaagde op het oogenblik onmiddellijk voorafgaande aan het vertrek van V. niets heeft waargenomen.

Overwegende dat betreffende dit voorval ten processe geen meerder betrouwbaar bewijsmateriaal is verkregen geworden;

Overwegende dat het bewijs: dat beklaagde ten tijde en ter plaatse als in de aanklacht vermeld dreigend met gebalde vuisten op den korporaal-konstabel V. is komen toelopen, uitroepende: „voor jou”, zoodanig, dat de indruk werd verkregen dat beklaagde dien meerdere te lijf wilde, slechts zou berusten op de beëdigde verklaring van dien meerdere en daarom dient te worden onderzocht of met gebruikmaking van het exceptioneele bewijsvoorschrift van artikel 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water dit feit als bewezen mag worden aangenomen.

Overwegende te dien aanzien:

dat de betrouwbaarheid der getuigenis van dien meerdere niet ontwijfelbaar vaststaat;

immers:

dat die getuige ten processe eene verklaring heeft afgelegd omtrent een vooral, weliswaar in een verwijderd verband staande met het geïncrimineerde feit, doch waaromtrent is gebleken dat zij lichtvaardig en onjuist is afgelegd;

dat dit incident aanleiding is geweest om zooveel mogelijk getuige's gedrag in den dienst na te gaan, waarbij toen is gebleken dat zich in de laatste jaren eenige voorvallen hebben voorgedaan waardoor getuige's betrouwbaarheid in geen gunstig licht komt te staan;

dat afgescheiden van het bovenstaande, getuige's verklaring omtrent het punt waarop het in deze aankomt, namelijk beklaagde's houding onmiddellijk voorafgaande aan het scheiden van getuige en beklaagde, wordt verzwakt door de mededeeling daaromtrent gedaan door getuige S.;

dat hiermede niet gezegd wordt dat getuige V. ten deze te kwader trouw zou hebben gehandeld, maar wel dat het vermoeden is gerezen dat getuige's toch reeds niet hoog aan te slaan vermogen om een voorval later objectief

weer te geven, sterk heeft geleden, door den staat van opwinding waarin hij verkeerde tengevolge van beklagde's ergerlijk insubordinair optreden aan den bak, gelijk zulks uit de verklaringen van meerdere getuigen ten processe is gebleken, er op gericht als dit optreden was om een niet al te flegmatisch aangelegde natuur tot opwinding te prikkelen, terwijl een voortzetting hiervan was beklagde's gedraging na afloop van het schaften;

Overwegende dat op grond van het bovenstaande de vraag of het aan beklagde ten laste gelegde met toepassing van het buitengewoon bewijsvoorschrift van artikel 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water als wettig en overtuigend bewezen kan worden aangenomen, ontkenning moet worden beantwoord, zoodat beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het aan ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Heft op het verband waarin hij zich bevindt sedert zijn ontslag uit arrest onder handtasting;

Verwijst beklagde naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling van beklagde's gedraging in den namiddag van 6 Februari 1913 ten opzichte van den Korporaalkonstabel C. H. V. voor zooveel noodig daarbij in herinnering brengend dat beklagde vanaf 24 Februari tot 17 Maart 1913 in verband met het toen plaats gehad hebbende voorval in preventief-arrest heeft doorgebracht;

Op dit vonnis is het „fiat executie” verleend door den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 17 Januari 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Beschikking van 13 December 1912.

President: Majoor H. C. A. DE BLOCK.

Leden: de Kapiteins G. C. A. FABIUS en H. JANSSEN en de Luitenant's W. VAN INGEN SCHOUTEN, H. R. A. VAN DEN WALL BAKE, Mr. Dr. J. S. BARBAS en W. A. BOSWIJK.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Een kanonnier van het O. I. leger werd wegens lichamelijke ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst in Nederl. Indië naar Nederland opgezonden en daar geplaatst bij de Koloniale Reserve.

Hij was daar als reconvalescent ingedeeld bij de categorie der ongewapenden. Op 13 Juni 1912 eindigde zijn dienstverband. Hij gaf niet zijn wensch te kennen om uit den dienst ontslagen te worden, doch bleef doordienen tegen verhoogde soldij.

Op 22 Juni 1912 maakte hij zich schuldig aan het misdrijf van desertie.

De krijgsraad verklaart zich onbevoegd om over de zaak te oordeelen, aangezien het dienstverband van bekl. verstreken was.

Het H. M. G. doet deze beschikking te niet en verklaart den krijgsraad bevoegd.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord het advies van den Auditeur-Militair strekkende dat de Krijgsraad zich onbevoegd verklare van de zaak kennis te nemen;

Overwegende dat B. oud 30 jaar geboren te 's-Gravenhage, kanonnier bij de Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld, ter zake:

dat hij op 22 Juni 1912 zonder verlof zijn korps de Koloniale Reserve te Zutphen heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en op 26 Juni 1912 door een patrouille te Zutphen is gearresteerd;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven bij zijn verhoor van 13 Juli 1912 dat hij op het oogenblik zonder verband diende en dus meent niet tot het korps te behooren;

Overwegende dat de sergeant-majoor P., dienende bij de Koloniale Reserve, als getuige onder eede heeft verklaard, op de vraag of aan beklagde na het eindigen van zijn verband is afgevraagd welke zijn plannen waren, dat hij dit niet zeker weet; dat personen wier verband verstrikt gewoonlijk eenige dagen te voren op het compagniesrapport komen, waar hun dan wordt afgevraagd wat zij wenschen; dat beklagde nadat hij van het loopend verband ontslagen was, heeft doorgediend ingevolge het bepaalde bij Hoofdstuk III § 6 ad 3° der Regeling betreffende de Koloniale Reserve, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 24 September 1909 n°. 84 (Rec. Mil. 1909 blz. 1016 vgg.), gewijzigd bij dat van 6 Februari 1911 n°. 46 (Rec. Mil. 1911 blz. 125 vgg.);

Overwegende dat beklagde nog heeft opgegeven, dat na het verstriken van het vorige dienstverband niet is gesproken over blijven doordienen, zonder verband; dat niemand hem iets heeft gevraagd en hij is blijven doordienen; dat hij daartegen geen bezwaar had, want dat hij niet wist waarheen hij zou gaan; dat hij hoopte dat, als hij bleef doordienen, hij zou worden afgekeurd en een klein pensioen zou krijgen; dat, als hij dadelijk op 13 Juni 1912 was weggegaan, hij niets zou hebben gekregen; dat hem omtrent het bepaalde bij genoemde Koninklijke Besluiten niets bekend is; dat hij niet op het compagnies rapport is geroepen;

Overwegende dat in de eerste plaats te onderzoeken is of de Krijgsraad bevoegd is van de zaak kennis te nemen; dat het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, volgens artikel 1 betreft alle personen tot het voorschreven krijgsvolk behorende, terwijl artikel 2 en vgg. aangeven wie daartoe behooren (art. 1), op wie het toepasselijk is (art. 2), wie daaraan onderworpen zijn (art. 3) of wie het betreft (art. 4 vgg), terwijl artikel 9 bepaalt dat buiten de gevallen in de evenvoorgaande artikelen aangeduid dit Wetboek nimmer toepasselijk zal zijn op bijzondere personen, niet tot het Krijgsvolk te lande behorende;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde engagementsakte beklagde op 7 Juni 1906 vrijwillig is verbonden als soldaat voor zes jaren bij de Koloniale troepen, welke tijd rekent in te gaan op 13 Juni 1906;

Overwegende dat dit verband derhalve eindigde op 13 Juni 1912 en de Militaire Rechter onbevoegd is kennis te nemen van het aan beklagde te last gelegde op 22 Juni 1912 gepleegde feit;

Overwegende dat hij wel is waar op 13 Juni 1912 niet is voorzien van een behoorlijk ontslag uit den dienst noch een behoorlijk paspoort heeft bekomen, maar dat in de ten processe overgelegde engagementsakte niets voorkomt waaruit zou zijn af te leiden, dat de beëindiging van het dienstverband afhankelijk wordt gesteld van het uitreiken van een paspoort; dat het Rijk, als contractant ten eenre, zich daarbij bevoegdheid voorbehoudt om den beklagde als contractant ten andere zijde, in bepaalde gevallen met of zonder paspoort te ontslaan, en alzoo de tegenwoordige verbintenis zonder eenige formaliteit te ontbinden, waaruit mag worden afgeleid, dat partijen zich zeer goed een beëindiging van het dienstverband ook zonder uitreiking van paspoort hebben kunnen voorstellen;

Overwegende dat onder de bijzondere voorwaarden, 5°. tusschen partijen is overeengekomen dat wanneer er gedurende den diensttijd van den aangenomene, door zijn toedoen, eenige interruptie van dienst mocht plaats hebben, waaronder ook wordt gerekend de tijd, gedurende welke hij in de tweede klasse (klasse van discipline) of in een strafkursus hoe ook genaamd mocht worden geplaatst — hij gehouden zal zijn, onmiddellijk na het eindigen van die interruptie, het vóór den aanvang daarvan nog onvervuld gebleven gedeelte van zijne dienstverbintenis te volbrengen, tenzij enz.;

Overwegende dat deze verplichting steunt op art. 15 van de wet van 14 November 1879 (stbl. n°. 191) en de opname hiervan, ten overvloede, in de engagementsakte doet zien dat de partij ter eenre kennelijk vreesde, dat zonder zoodanig beding de partij ter andere zijde de overeenkomst als geëindigd zou beschouwen na verloop van den overeengekomen tijd;

Overwegende dat bij § 6 van „de Regeling betreffende de Koloniale Reserve vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 24 September 1909 n°. 84 (Rec. Mil. 1909 bldz. 1016) gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 6 Februari 1911 n°. 46 (Rec. Mil. 1911 bldz. 12), o.m. is bepaald, dat reconvallescente militairen wier loopend verband eindigt voordat zij weder geschikt zijn bevonden voor den actieven dienst in de Koloniën en van wie niet te verwachten is, dat zij binnen twee jaren na aankomst bij het korps die geschiktheid zullen verwerven, vergunning kunnen ontvangen om zonder verband door te dienen om na afloop van de verpleging te worden gepasporteerd (c.q. gegageerd of gepensioneerd).

Overwegende dat de vraag te beantwoorden is, of de beklagde die tijdens het plegen van het strafbare feit verkeerde in het geval gedacht in § 6 voornoemd en was een z.g. zonder verband dienend militair, behoorde tot het krijgsvolk te lande in den zin van artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande en derhalve onderworpen was aan de militaire wetten;

Overwegende dat ten processe niet is gebleken van een dienstverband aangegaan door beklagde na afloop van het met ingang van 13 Juni 1906 voor zes jaren aangegane dienstverband; dat zoodanig dienstverband niet wel anders denkbaar is dan in geschrifte aangegaan, krachtens een engagementsakte volgens het bepaalde bij de Ministerieele aanschrijving van 2 Mei 1911 III Afdeling n°. 154 (Rec. Mil. 1911 bldz. 322) terwijl

in ieder geval beklaagdes onderworpenheid aan de militaire wetten, na het eedigen van het vorige dienstverband, niet ontstond voordat hem de krijgsartikelen opnieuw waren voorgelezen, van hoedanige hernieuwde voorlezing ten processe evenmin iets is gebleken;

Overwegende dat beklaagde, wel verre van te doen blijken dat hij stilzwingend goedkeurde dat het dienstverband werd voortgezet of verlengd (gesteld dat dit denkbaar ware), op welsprekende, voor geen tweeërlei uitlegging vatbare wijze heeft te kennen gegeven, door namelijk twee maal weg te loopen, dat hij niet bedoelde het dienstverband stilzwingend te verlengen;

Overwegende dat de stelling is verkondigd, dat de dienstverbintenis niet eindigt voor dat het paspoort is overhandigd, maar dat uit de engagementsakte niet blijkt, dat de beëindiging van het dienstverband afhankelijk werd gesteld van de uitreiking van het paspoort en het dienstverband niet vóór die uitreiking zou eindigen;

Overwegende dat wel uit sommige bepalingen van het Crimineel Wetboek blijkt (art. 105, 106, 123 en 153), dat oudtijds een behoorlijk paspoort of ontslag uit den dienst noodzakelijk was vgl. JOHAN DIBBETZ. Het Groot Militair Woordenboek 's Gravenhage 1740 i.v. Paspoorten, maar dat deze bepalingen niet beslissend zijn voor de beantwoording van de vraag, of voor de beëindiging van de onderwerpelijke op 13 Juni 1906 aangegane overeenkomst een paspoort noodzakelijk was; dat die bepalingen samenhangen o.a. met de volgende in de Plakaten voorkomende voorschriften: „Paspoorten mogen niet gegeven worden als tot verbeetering van de Compagnie, behalve in de maand van November en de drie daaraanvolgende wintermaanden” (Resolutie 15 Juli 1726). „De paspoort moet gegeven worden alle jaaren aan den tienden man, des verzoekende, mits dat de oudste moeten voorgaan, die langst gediend hebben; Men moet ook ses jaaren ten minste gediend hebben, eer men het kan vraagen, en die moet dan een ander bequaam Persoon in zijn plaats geeven, of in Vreedentijd twintig, en in oorlogstijd vijf en twintig rijksdaalders, en ook anders niet als in de maand November en de drie volgende, en bij opkoomende oorlog moet het geven van Paspoort stil staan de twee eerste jaaren (Resolutie 25 November 1726)”;

Overwegende dat kennelijk de bepalingen van de art. 105, 106, 123 en 153 Crimineel Wetboek verband houden met oudtijds bestaande toestanden en daaruit niet kan worden afgeleid, dan thans nog het geven van een behoorlijk paspoort of ontslag uit den dienst vereischt wordt en, indien het niet gegeven wordt, het dienstverband voortduurt;

Overwegende dat in ieder geval niet bij een Koninklijk Besluit, na 13 Juni 1906 vastgesteld, op deze stof van burgerlijk recht eenige invloed kan zijn uitgeoefend;

Overwegende dat nog is aangevoerd 1^e. dat art. 3 Crimineel Wetboek toepasselijk zou zijn te achten en beklaagde zou moeten worden beschouwd als een soldaat die tot eenigen militairen dienst gebruikt wordt, doch ten onrechte; dat immers art. 3 het Wetboek toepasselijk verklaart op gepensioneerde of gegageerde militairen die tot eenigen militairen dienst gebruikt worden, terwijl beklaagde tijdens het plegen van het bij klachte omschreven feit niet was gepensioneerd of gegageerd; 2^e. dat indien de boven ontwikkelde zienswijze juist mocht zijn, de militaire wetten niet toepasselijk zouden zijn op het meerendeel der officieren, welke immers zonder schriftelijk verband dient; dat ook dit bezwaar niet opgaat, daar voor officieren bij de wet een regeling is getroffen omtrent benoeming en ontslag;

Overwegende dat in dit verband nog mag worden gewezen op het bepaalde in art. 135 der Militiewet 1901, welke wet gold tijdens het aangaan van de onderwerpelijke overeenkomst; dat daarbij is bepaald, dat indien de Staat in oorlog is of in andere buitengewone omstandigheden op den tijd, waarop den ingelijfde bij de militie het bewijs van ontslag moet worden uitgereikt of waarop hij naar de landweer moet overgaan, en het door ons noodig wordt geacht, hem langer in dienst te houden, dan wordt de afgifte van dat bewijs of de overgang naar de landweer geschorst, totdat omtrent de bij de Staten-Generaal ingediende voordracht van wet, die hem tot langeren dienst verplichten zou, beslist is; dat uit deze bepaling toch mag worden afgeleid, dat de wetgever een bepaald wetsvoorschrift noodig acht, hetwelk in bepaalde gevallen den milicien verplicht om langer dan zijn dienstdienst te dienen, hoedanig wetsvoorschrift voor vrijwilligers niet bestaat;

Overwegende dat uit al het overwogene blijkt, dat beklagdes dienstverband tijdens het plegen van het strafbare feit 22 Juni 1912 verstreken was en de Krijgsraad derhalve onbevoegd is van de zaak kennis te nemen;

Gezien art. 243 Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart zich onbevoegd om van de onderwerpelijke zaak kennis te nemen; Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de beschikking den 13den December 1912 genomen door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, en geresumeerd den 17den December 1912, waarbij die Krijgsraad zich onbevoegd heeft verklaard om kennis te nemen van de zaak aan zijn oordeel onderworpen tegen B, oud 30 jaar, kanonnier bij de Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen, gerequireerde in persoon;

Overwegende dat gezegde B. bij beschikking van den Garnizoens-Commandant te Zutphen van 8 Juli 1912 naar den Krijgsraad is verwezen ter zake dat hij op 22 Juni 1912 zonder verlof zijn korps, de Koloniale Reserve te Zutphen, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en op 26 Juni 1912 door eene patrouille te Zutphen is gearresteerd;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken blijkt:

uit de engagementsakte geteekend te 's Gravenhage den 7den Juni 1906, bekrachtigd te Harderwijk door den Commandant van het Koloniaal Werfdepôt den 13den Juni 1906: dat beklagde zich op eerstgenoemden dag heeft verbonden als militair bij de koloniale troepen voor den tijd van zes jaren, ingaande met den dag der bekrachtiging voormeld;

uit het uittreksel van het stamboek van onderofficieren en soldaten van het Nederlandsch Oost-Indische Leger, afgegeven voor gelijkkluidend door den kwartiermeester E. den 29sten Juni 1912;

dat beklagde na op 22 Augustus 1906 te Batavia te zijn aangekomen en als kanonnier 2de klasse te zijn geplaatst bij het Wapen der Artillerie, op den 20sten Januari 1912 wegens lichamelijke ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst in Nederlandsch Indië is bestemd om naar Nederland te worden opgezonden, den 27sten Februari 1912 is ontscheept te Amsterdam en dien dag geplaatst bij de Koloniale Reserve, terwijl daarop niet voorkomt dat hij van dat korps is afgevoerd;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

dat op den 13den Juni 1912 toen de zes jaren, waarvoor hij zich tot den Kolonialen Militairen dienst had verbonden, waren verstreken, noch door

hem, noch door iemand anders, met hem is gesproken over blijven doordienen, maar dat hij is blijven doordienen en daartegen geen bezwaar had omdat hij niet wist, waarheen hij zou gaan en hoopte als hij bleef doordienen, te zullen worden afgekeurd en een klein pensioen te zullen ontvangen;

Overwegende dat de sergeant-majoor der Koloniale Reserve P. als getuige heeft verklaard: dat beklagde na den 13den Juni 1912 zonder verband kon blijven doordienen ingevolge het bepaalde bij § 6, 3de van Hoofdstuk III der regeling betreffende de Koloniale Reserve; dat hij niet weet of aan beklagde bij het eindigen van zijn verband is afgevraagd wat zijn plannen waren, maar vermoedt dat zulks wel zal geschiedt zijn omdat altijd aan de personen wier verband verstrijkt, wordt afgevraagd wat zij wenschen;

Overwegende dat naar aanleiding van 's Hofs Resolutie van 31 December 1912 door den Commandant der Koloniale Reserve is medegedeeld een schrijven van den Commandant der 1ste compagnie van de Koloniale Reserve van 7 Januari 1913 waarin wordt opgegeven: dat beklagde den 12den Maart 1912 uit de ziekenzaal is ontslagen, den 18den Mei, den 13den Augustus en 10 October 1912 geneeskundig is onderzocht en telkens nog niet geschikt is bevonden voor overgang naar de categorie der gewapenden; dat hij in het begin van Juli nog eens geneeskundig is onderzocht en op de vraag: of het met grond te verwachten was dat hij binnen twee jaren na aankomst bij het korps fysiek geschikt zou zijn voor den actieven dienst? is geantwoord dat zulks nog niet kan beoordeeld worden; dat beklagde op 12 Juni 1912, toen zijn diensttijd was geëindigd, niet heeft gevraagd om zijn paspoort, en dat hem was gezegd dat — als hij door bleef dienen — hij verhoogde soldij bleef genieten, welke verhoogde soldij hij nog geniet;

dat beklagde den 14den Januari 1913 voor het Hof op die mededeelingen gehoord, heeft verklaard: dat hij in Maart 1912 na zijne terugkomst in Nederland is geplaatst in de ziekenzaal der Koloniale Reserve (kazerne Weeshuis) te Zutphen; dat hem, nadat hij in het hospitaal onderzocht was, is medegedeeld dat hij nog behoorde tot dezelfde categorie waartoe hij behoorde bij zijn aankomst, t. w. tot die der ongewapenden, tot welke categorie hij alsnog behoort; dat hij ook in het begin van Juli 1912 weder in het hospitaal onderzocht is, dat hij den 12den Juni 1912, met welken dag zijn diensttijd was afgelopen, niet om zijn paspoort of ontslag uit den dienst heeft gevraagd omdat hij niet wist hoe dat in zijn werk ging; dat hij niet vóór 12 Juni 1912 op het bureau is gekomen en hem niets is gevraagd; dat hij in Indië plan had om nog ~~veer~~ bij te teekenen; dat hem niet is meegedeeld dat hij na 12 Juni meer soldij zou ontvangen, maar dat hij na dien dag in plaats van twaalf centen, vijftien centen per dag als soldij heeft ontvangen en daaromtrent geen aanmerking heeft gemaakt omdat hij van zijn kameraden vernomen had, dat hij bij het ontvangen van zijn tweede verband meer soldij zou ontvangen; dat hij thans nog bij het korps te Nijmegen is en geen dienst doet maar als zieke wordt behandeld;

Overwegende dat uit een en ander blijkt dat beklagde in Januari 1912 lichamelijk ongeschikt is bevonden voor de verdere waarneming van den militairen dienst in Nederlandsch-Indië; dat hij in Nederland aangekomen bij de Koloniale Reserve is geplaatst en behandeld als reconvalescent behoorende tot de categorie aangeduid in § 5 II A 2° der Regeling betreffende de Koloniale Reserve, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 24 September

1909 n°. 84. gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 6 Juli 1911 n°. 46 en bij Koninklijk Besluit van 1 Juli 1912 n°. 64, welke categorie onder meer omvat de militairen die bij de troepen in Oost- of West-Indië dienende, wegens tijdelijke ongeschiktheid voor den actieven dienst in de koloniën naar Nederland zijn opgezonden, en die welke vroeger gediend hebben bij de troepen in Oost-Indië omtrent wien de uitslag van een militair geneeskundig onderzoek doet verwachten dat zij, hoewel ongeschikt bevonden voor den actieven militairen dienst in de Koloniën, bij het korps verpleegd wordende binnen één jaar de geschiktheid voor dien dienst zullen hebben herkregeu;

Overwegende dat bij het eindigen van zijn diensttijd op 13 Juni 1912 hij nog niet weder geschikt werd bevonden voor den actieven dienst in de Koloniën en ook niet is verklaard dat met grond te verwachten was dat hij binnen twee jaren voor den actieven dienst geschikt zou zijn, weshalve hij — ingevolge het bepaalde bij § 6, 2°. lid 3°. der aangehaalde Regeling — vergunning kon ontvangen om zonder verband door te dienen om na afloop der verpleging te worden gepasporteerd;

dat toch op dien 13den Juni 1912 door beklaagde niet is te kennen gegeven dat hij wenschte gepasporteerd te worden, waartoe hij ingevolge het onder 1°. van het aangehaalde lid van § 6 bevoegd was;

dat, had hij zulks gedaan, hem het paspoort zou zijn uitgereikt en hij uit den dienst zou zijn ontslagen, maar dat nu hij met vrijen wil bij het Korps is gebleven hij daartoe bleef behooren in de categorie van § 6, 2°. lid, 2°. genoemd;

dat het wel regelmatiger zou zijn geweest indien aan beklaagde vóór of op 13 Juni 1912 vormelijk ware afgevraagd wat zijn verlangen was en dat daarvan evenals van zijn wensch om zonder verband te blijven doordienen met de daarop verleende vergunning een schriftelijk bewijsstuk ware opgemaakt, maar dat het ontbreken van een en ander niet te kort kan doen aan het vaststaande en door beklaagde erkende feit: dat hij, wetende dat zijn diensttijd op 13 Juni 1912 geëindigd was, na dien dag is blijven doordienen zooals de aangehaalde § 6 het noemt „zonder verband”;

Overwegende dat deze uitdrukking „zonder verband” wel kan worden verstaan in dien zin dat de aldus dienende tot geen enkele verplichting gehouden is, maar dat zij in verband met hetgeen omtrent deze categorie van personen in de § 6 en 7 der Regeling is bepaald, geen anderen zin heeft dan dat voor den duur van den dienst een vasten tijd niet is bepaald, maar die dienst kan eindigen naar de omstandigheden in § 7 opgenoemd;

Overwegende dat beëindiging van het dienstverband op eene dier wijzen vóór 22 Juni 1912 niet heeft plaats gehad, en beklaagde niet op het stamboek is afgevoerd maar is blijven behooren tot hen die in de formatie van het Korps begrepen waren, zoodat op hem het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing bleef en hij wegens het op dien dag door hem gepleegde feit voor den militairen rechter — zijnde in dit geval den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement — moet terechtstaan.

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad zich ter onrechte onbevoegd heeft verklaard om van de zaak tegen beklaagde aanhangig gemaakt kennis te nemen;

Gezien artikel 245 der Rechtspleging bij de Landmacht;

doet te niet de beschikking van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem den 13 December 1912 genomen;

Verklaart dien Krijgsraad bevoegd om van de zaak tegen B. bovenvermeld kennis te nemen.

Na deze beschikking is de beklagde bij vonnis van den Krijgsraad te Arnhem dd. 20 Maart 1913 schuldig verklaard aan „eerste desertie in tijd van vrede” en veroordeeld tot elf dagen militaire detentie, welk vonnis bij resolutie van het H. M. G. dd. 1 April 1913 werd geapprobeerde.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 17 September 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Klacht van een schepeling over eene krijgstuchtelijke straf, hem opgelegd wegens: „van de werkzaamheden, waarbij hij was ingedeeld, weggeloopt, zonder daartoe vergunning gevraagd te hebben en pogingen in het werk gesteld om zich te beklagen bij den officier van de wacht over een juist door den schipper genomen maatregel”.

Strafreden gewijzigd in: „gebrek aan ijver bij de werkzaamheden, ten onrechte beweerende niet te hebben kunnen schaften en toen de schipper hem niet toestond alsnog te gaan eten, hierover onmiddellijk den officier van de wacht te spreken gevraagd”, met handhaving der straf.

De klacht zoodanig ongegrond en lichtvaardig verklaard, dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en deswege eene disciplinaire straf opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van een matroos 2de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Hertog Hendrik”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf van twee maal 24 uur provooft arrest hem 18 Juli 1912 opgelegd door den Commandant van dien bodem, wegens: „Van de werkzaamheden, waarbij hij was ingedeeld weggeloopt, zonder „daartoe vergunning gevraagd te hebben en pogingen in het werk gesteld „om zich te beklagen bij den Officier van de wacht over een juist door „den schipper genomen maatregel”, bij welke straf het voorarrest, door klager gedurende twee dagen ondergaan, is in aanmerking genomen en over de strafreden;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot verklaring der gedane klacht voor zoodanig ongegrond en lichtvaardig, dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat bij het morgenschaften op 16 Juli 1912 aan boord van genoemden bodem geklaagd is over de hoedanigheid van de verstrekte rijst;

dat door een daartoe door den Commandant benoemde Commissie deze klacht ongegrond is bevonden, zijnde die rijst, hoewel een klein weinig vochtig, volkomen goed voor de consumptie;

dat klager — wiens werkzaamheden na schafttijd bestonden in het helpen strijken en gereed maken van de sloepen voor de landings-divisie en daarna

het roeien van een dier sloepen naar en van den wal — aan het eerste werk gedeeltelijk heeft deelgenomen, daar tusschendoor vragende aan den schipper of hij mocht gaan schafften;

dat, toen dit geweigerd werd, klager in plaats van verder op zijn sloep te gaan, aan den onderofficier der wacht gevraagd heeft om den officier van de wacht te mogen spreken, blijkbaar om zijn beklag in te brengen over de ontvangen weigering;

Overwegende dat klager opgeeft te meenen dat hij, als behoorende tot de klagers over het eten, daarvan niet mocht eten en dat hij niet wist dat er versch brood te krijgen was, en voorts dat hij erkent tijdens het sloepenstrijken eerst naar den onderofficier der wacht en toen met dezen, naar den schipper te zijn gegaan om te vragen eerst te mogen gaan schafften en dat hij, toen het tijdstip daar was waarop hij op de sloep moest vallen, naar den onderofficier van de wacht heeft loopen zoeken en dezen weder heeft lastig gevallen, thans met het verzoek om den officier van de wacht te mogen spreken;

Overwegende dat klager, die als matroos 2de klasse zeer goed weet dat het naar den wal gaan van de landings-divisie aan boord gepaard gaat met bijzondere drukte, waarbij van alle hens groote ijver geëischt wordt, vooreerst beter had gedaan niet deel te nemen aan de ongegronde klacht over de rijst, waardoor zijn bezwaar daarvan niet te mogen eten vervallen ware, ten tweede, als die rijst hem niet beviel, had kunnen informeeren of er ook brood aan de bak was en eindelijk had kunnen wachten met zijn vraag om af te ontbijten tot na terugkomst van zijn sloep aan boord;

Overwegende dat zoowel klagers gebrek aan ijver en hinderen van de onderofficieren bij de werkzaamheden, als zijn te spreken vragen van den officier van de wacht na de van den schipper ontvangen aanmaning om aan zijn werk te gaan, handelingen en gedragingen zijn, onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuicht in den dienst ter zee, waarvoor klager te recht en niet te zwaar door zijn Commandant is gestraft;

Overwegende echter dat de strafreden niet in alle deelen juist de gepleegde overtredingen weergeeft en dus gewijzigd moet worden;

Overwegende dat klager door — in stede van zich bij zijn gerechte straf neer te leggen — er over te klagen, zoodanig lichtvaardig heeft gehandeld, dat dit niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194);

Beschikkende op voormelde klacht;

Handhaaft de straf waarover beklag;

Verandert de strafreden in: „Gebrek aan ijver bij de werkzaamheden, ten onrechte bewerende niet te hebben kunnen schafften en toen de schipper hem niet toestond alsnog te gaan eten, hierover onmiddellijk den officier van de wacht te spreken gevraagd”

met last deze in het strafregister en in klagers conduite boekje in de plaats van de bestaande in te schrijven;

Verklaart de gedane klacht zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan een verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt klager deswege een straf op van één dag provoost-arrest, waarbij in aanmerking is genomen de lange duur van het arrest, door klager ter zake van zijn klacht ondergaan;

Bepaalt . . . enz.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 18 Februari 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Lijdelijk verzet -- opzettelijk langzaam werken -- van het meereendeel der bemanning van een oorlogschip bij kolenladen, als demonstratie tegen den door den Commandant noodzakelijk geoordeelden maatregel van het verschuiven van het schaftuur tot na afloop van het werk.

Klacht van drie schepelingen over de hun opgelegde krijgstuchtelijke straf, wegens deelneming aan en volharding in dat verzet ondanks herhaalde, persoonlijke orders, ongegrond verklaard door het H. M. G.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaringen van:

den matroos 1°. (tijdelijk 3°.) klasse C.

den matroos 2°. (tijdelijk 3°.) klasse O.

den marinier 2°. (tijdelijk 3°.) klasse W.

allen destijds dienende aan boord van Harer Majesteits pantserschip „Evertsen”, houdende dat zij zich wenschen te beklagen over de reden van de hun op 6 November 1912 door hun Commandant opgelegde straf van vermindering in klasse tot matroos (marinier) 3°. klasse voor den tijd van één jaar, luidende:

„Meegedaan aan lijdelijk verzet bij het kolenladen, als demonstratie tegen de order om, in verband met de werkzaamheden, later te schaften en volhard in dat verzet, ondanks herhaalde persoonlijke orders”

Gelet op de verklaringen door klagers en door straffer, zoo in geschrift als mondeling, bij hunne verhooren op 21 Januari en op 11 Februari 1913 voor het Hof afgelegd;

Gelezen het proces-verbaal van 19 December 1912 door de Commissie van onderzoek opgemaakt van de verhooren onder eede der verschillende in deze zaak gehoorde getuigen en klagers opmerkingen daarbij, welke Commissie op uitnoodiging van het Hof door den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord is benoemd;

Gelet op het advies van den Advocaat Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond verklaring der gedane klachte, met handhaving der opgelegde straffen en tot geringe wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken,

a. wat betreft het in de strafreden genoemde lijdelijk verzet:

dat het op 1 November 1912 kolenladen was voor de bemanning van de „Evertsen” liggende in de marine-haven te Willemsoord;

dat dit werk vrij vlot van stapel liep van den aanvang, 8 uur v.m. tot het middaguur, alleen onderbroken door het koffiedrinken waartoe de Commandant — als verpoozing — van 11 uur tot ± 11¹/₄ uur gelegenheid had gegeven;

dat tijdens dit koffiedrinken een vrij algemeen verzoek door de equipage werd ingediend om te 12 uur te mogen schaften en dus niet door te werken

tot alle kolen in het schip zouden zijn, zooals bekend was dat in 's Commandanten bedoeling lag;

dat op dit verzoek geen bepaald antwoord aan de bemanning is gegeven doch — volgens een der klagers (C.) — er geroepen werd „dat het door-
„laden was en daarna schaften (het zou \pm 1 uur worden);

dat over dit zonder gevolg blijven van het verzoek bij velen ontevredenheid ontstond, blijkende uit uitroepen als o.a. door C. meegedeelde als door hem vernomen: „als we om 12 uur niet mogen eten, gooien we den boel er bij neer“;

dat te 12 uur eenige der in de loods werkzame manschappen aan den toezicht hebbenden onderofficier gingen vragen of zij naar den schipper mochten gaan om uitslag op het verzoek te halen, wat door dien onderofficier geweigerd werd, onder bevel om door te gaan met het werk;

dat op hetzelfde oogenblik een aanmerkelijke vertraging in het werk plaats greep, door C. in zijn „toelichting” aldus geschetst:

„Toen het 12 uur sloeg en er niets omtrent schaften gefloten werd, ging het kolenladen plotseling merkbaar langzamer. Vóór 12 uur gingen de kruiwagens bij onze groep geregeld hun gang, doch toen stonden er \pm 40 wagentjes voor ons, kris en kras door elkaar, zoodat ze elkaar in den weg stonden”; een vertraging waarin geen of weinig verbetering kwam tot het einde der werkzaamheden te 12 uur 45 minuten en zulks ondanks de herhaalde aansporingen van het toezicht hebbend personeel;

dat dit langzamer werken — dat ook blijkt, behalve uit de talrijke desbetreffende verklaringen, uit den door den Commandant overgelegden staat van per uur overgenomen kolen op 1 November 1912 vóór en na 12 uur en ook op andere dagen — geenerlei uitwendige oorzaak had, als het verstopt raken der stortkokers, langzaam stuwen in de ruimen, minder handen of dergelijke, en dus niet anders dan aan opzet is toe te schrijven;

b. wat betreft het demonstratief karakter van dit opzettelijk langzaam werken;

dat kort vóór dien 1sten November, n.l. op 21 October 1912 door een groot deel der bemanning van Hare Majesteits „Evertsen” geweigerd was een extra-verstrekking koffie of jenever aan te nemen bij wijze van demonstratie — volgens enkelen — tegen de passagiersregeling in Indië, — volgens anderen — bovendien (of alleen) tegen het verschoven schaftuur ter gelegenheid van het kolenladen op 11 October te voren, bij welke gelegenheid het opzet van een gemeenschappelijke demonstratie, behalve uit de aan den Commandant afgelegde bekentenissen, nog blijkt uit het dien-aangaande door een der klagers (W.) voor het Hof verklaarde: dat, toen hij bij de bottelarij zijn oorlam wilde halen, er daar veel volk stond, dat hem trachtte over te halen van dat voornemen af te zien en dat men — toen hij de extra-verstrekking toch aannam — erg boos op hem was;

dat de Commandant het toen met een ernstige terechtwijzing, gericht tot de matrozen, mariniers en stokers der 1°. klasse, had laten afloopen, met de slotopmerking: „ge weet nu hoe ik er over denk en wat ge van mij te wachten hebt; zijnde het ten eenenmale onaannemelijk dat de strekking van het toen behandelde niet tot het overige deel der equipage zou zijn doorgedrongen;

dat ondanks deze ernstige waarschuwing, waaraan gepaard ging een uitlegging door den Commandant waaróm hij tijdens kolenladen het schaftuur der bemanning verschoven had tot na afloop van het werk, op den 1sten November 1912 toch weder verzocht is om op dien door den Com-

mandant, in het belang van schip en bemanning noodig geoordeelden maatregel terug te komen, en toen hierop, naar het oordeel der bemanning, niet tijdig een toestemmend antwoord inkwam, uitlatingen gehoord werden als de door een der getuigen gehoorde: „we moeten eerst eten hebben en „dan gaan we door” en de reeds onder *a* vermelde, terwijl door eenige manschappen op het gewone uur van middageten een poging is gedaan om dat antwoord alsnog te krijgen, hoewel er bij hen, na al het voorgevallene, geen twijfel kon bestaan omtrent het resultaat van hun verzoek en ten slotte, toen hun gelast werd om door te werken, door bijna de geheele bemanning opvallend langzamer is gewerkt, zooals reeds onder *a* uiteengezet:

c. wat betreft de deelneming van klagers aan het verzet en hun volharding daarin, ondanks herhaalde persoonlijke orders:

I. voor zooveel aangaat de klagers C. en O., dat zij, na het koffiedrinken, in de loods belast waren met het opzetten der manden met kolen op de kruiwagens, bij dezelfde ploeg (scheppers en opzetters), die werkte ongeveer in het midden van de kolenhoopen, waarvan geladen werd;

dat de zich in de nabijheid dezer ploeg ophoudende adelborst van piket, toen de vertraging van het werk intrad, in het bijzonder de beide klagers verscheidene malen heeft moeten gelasten om beter door te werken, wijl zij — volgens zijn beëdigde verklaring — zeer langzaam werkten, na welke terechtwijzingen hij evenwel geen verbetering kon bespeuren;

dat deze officier, de overtuiging krijgende dat er opzet in het spel was, toen aan den officier van de wacht is gaan melden dat er in de kolenloods lijdelijk verzet werd gepleegd, een overtuiging, die verstrekt werd doordat blijkbaar met voorbedachten rade verschillende manden met kolen om en op zijn voeten werden omgeworpen;

dat de officier van de wacht — door den adelborst van piket gewaarschuwd als vermeld — zich in de loods begaf en zóó ging staan dat de beide klagers, die hem door den adelborst waren aangewezen als de hoofd-aanleggers, hem goed konden zien;

dat toen ook deze officier, ziende dat de klagers zeer langzaam werkten, hen herhaaldelijk volle manden heeft aangewezen om op de gereedstaande kruiwagens te zetten, een en anders blijkens zijn beëdigde verklaring;

dat verscheidene van de gehoorde kameraden van klagers erkennen gehoord te hebben dat C. enkele anderen, onder wie klager W., tevens: dat O. door de officieren is aangespoord, zij het dan ook naar hun meening ten onrechte (W. spreekt zich op dit laatste punt niet uit);

II. voor zooveel aangaat den klager W.:

dat de bootsman, die bij de ploeg, waarbij klager schepper was, toezicht had, volgens zijn beëdigde verklaring zag, dat omstreeks 12 uur het werk onverwachts veel langzamer ging; dat op de plaats, waar te voren steeds volle manden stonden, thans bijna alleen leege manden waren; dat hij vrijwel alle manschappen van deze ploeg om beurten moest aansporen; dat vooral de opscheppers langzaam werkten; dat hij ook klager een paar keer heeft moeten waarschuwen om door te werken, die dan rechtop bleef staan met zijn schop in den steenkolenhoop, zonder direct aan de order om door te werken gevolg te geven; dat op een dier aanmerkingen klager iets zeide over eten, wat hij verder niet goed verstond;

dat ook de andere onderofficier van toezicht, blijkens zijn beëdigde verklaring, zag, dat op plaats en tijd als vermeld, het opscheppen van klager en diens maat niet vlug ging;

dat een van klagers, als getuige gehoorde, kameraden heeft gehoord:

dat de bij klagers ploeg toezicht houdende bootsman de menschen aanspoorde, zonder dat hierop het werk vlugger ging, hetgeen deze getuige toeschrijft aan het onvoldoende werken van de kruiers; dat hij gehoord heeft dat ook klager aangespoord werd om een mand vol te scheppen, maar dat deze antwoordde dat dit niet kon omdat er geen leege manden waren;

een ander: dat, toen de bootsman ook zoo weer eens zeide: „schep door”, klager antwoordde: „ik heb honger”;

een derde: dat toen klager van dien onderofficier een aanmaning kreeg om door te werken, gene antwoordde: „ik werk door, bootsman, maar ik heb honger”;

Overwegende dat de klagers, toegevende dat er, na een te voren ingediend verzoek om te 12 uur te mogen schaften, na 12 uur langzamer gewerkt werd en (behalve W.) dat zij herhaaldelijk persoonlijk zijn aangespoord om beter aan te pakken, ontkennen deel te hebben genomen aan eenig lijdelijk verzet, daar die aansporingen volkomen overbodig en ten onrechte tot hen gericht waren, tot hun verweer opgevende wat hierna voor ieder hunner in het bijzonder zal worden vermeld;

Overwegende dat uit al het bovenstaande blijkt dat op 1 November 1912 tijdens het kolenladen het gros der bemanning van Hr. Ms. „Evertsen” na 12 uur zich lijdelijk verzet heeft tegen de order van den Commandant om voort te gaan met de werkzaamheden tot de kolen in het schip zouden zijn, welk verzet zich uitte in de plotselinge aanmerkelijke vertraging, die op dat uur intrad, en evenzeer dat dit verzet een demonstratie was tegen die order;

Overwegende dat de feiten, die aan een en ander ten grondslag lagen, aan klagers bekend waren. zij het ook dat zij bij hun laatste verhoor voor het Hof zich o. a. niet konden herinneren dat er bij het laatste kolenladen vóór 1 November ontevredenheid had geheerscht over het niet om 12 uur schaften, daar deze bewering in strijd is met hun vroegere erkenenis: van C. dat hij bij die gelegenheid de extra-verstrekking geweigerd heeft uit solidariteit, omdat de heele equipage slecht behandeld was; van O.; dat hij eveneens die extra-verstrekking geweigerd heeft, wordende de bijvoeging: „omdat hij — na overwerk — geen trek heeft in een oorlam”, door het Hof beschouwd als een bedekte erkenenis van ontevredenheid over dat zoogenaamde overwerk, en van W., dat men trachtte hem over te halen de extra-verstrekking toen niet aan te nemen, waaruit hem gebleken is dat door de anderen een algemeene weigering van die belooning gewenscht werd, blijkbaar om uiting te geven aan hun ontevredenheid;

Overwegende dat — nu vaststaat dat klagers bekend waren met het lijdelijk verzet op 1 November en met het demonstratief karakter daarvan — alleen nog te onderzoeken valt hun verweer ten aanzien van hun aandeel daarin;

Overwegende te dien aanzien dat C. en O. volhouden voornamelijk dat de tot hen gerichte aansporingen der officieren niet voor opvolging in aanmerking kwamen daar de manden, welke hen werden aangewezen om op de wagens te zetten, nog niet vol genoeg waren, wat zij dan ook telkens aan hun lastgevers meedeelden en ook door verschillende der gehoorde getuigen is verklaard; zoo C. in diens schriftelijke toelichting: „een oogenblik later werd weer last gegeven een mand op te zetten, die echter nog niet geheel gevuld was, wat ik ook tegen den adelborst zei. Deze zei echter: Die mand was allang vol! Niet waar, meneer! antwoordde ik daarop. Een poosje daarna greep de adelborst mij bij den arm, schudde

„deze en vroeg: zeg, hoelang duurt het voor die mand opgezet wordt?
„Mijn antwoord was: zoodra hij vol is, meneer!”

Overwegende dat dit verweer deze klagers niet kan baten tegenover de stellige met eede bevestigde verklaringen van den adelborst van piket: dat er in deze periode van slechter werken bijna altijd maar één mand aanwezig was en deze tot aan den rand toe gevuld was (op het oogenblik van aansporing), al kon er misschien nog wel eens een bonk bij; en dat hij zeker weet, dat een van de keeren, dat de opmerking gemaakt werd dat de mand nog niet vol was, deze zoo vol was, dat de inhoud zelfs eenigszins bol stond; en tegenover die van den officier van de wacht: dat hij den klagers herhaaldelijk volle manden moest aanwijzen om op de gereed staande kruiwagens te zetten;

Overwegende dat klager W. te zijner ontlasting verklaard heeft steeds goed te hebben doorgewerkt tot n. m. 1 u, zonder dat er iets is voorgevallen of hij van iemand eenige order heeft gekregen en verder, dat zijn mededeeling betreffende zijn eetlust maar een losse opmerking was toen hij omstreeks dien middag een gevoel van honger kreeg, tengevolge van zijn niet ontbijten wjl hij toen nog geen trek had;

Overwegende dat het eerste deel van dit verweer reeds afdoende weerlegd is onder C. II hierboven, terwijl op het gezegde over zijn honger, juist na een aanmerking van den bootsman en tijdens het boven beschreven demonstratieve lijdelijk verzet der equipage hetzelfde van toepassing is als op de onder die omstandigheden gehouden tegenpraatjes der beide andere klagers, namelijk:

dat, terwijl er een onmiskenbare gisting onder de manschappen in de loods was over een order van den Commandant, de omstandigheden eischten dat vooral zij, als met name aangewezen, duidelijk van hun goeden wil deden blijken en onmiddellijk de hun persoonlijk gegeven orders zonder daartegen te redeneeren opvolgden en de klagers — door het tegengestelde te doen — zich schuldig maakten aan gedragingen onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuclit in den dienst ter zee;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat de klagers te recht door hun commandant zijn gestraft met een straf die wel zwaar — doch in aanmerking genomen de zeer ernstige omstandigheden waaronder de feiten zijn voorgevallen, niet te zwaar — is en dat de strafreden in juiste termen het gebeurde weergeeft;

Gezien de artikelen 9-12 der Rechtpleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instrutie;

Beschikkende op voormelde klachten;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de strafredenen waarover beklag;

Bepaalt enz.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Militair rechterlijke archieven.

De aandacht van belangstellenden moge worden gevestigd op de omstandigheid, dat onder de aanwinsten van het Algemeen Rijksarchief alhier van 1912 zijn opgenomen en in het verslag daarvan beschreven de archieven van de onderscheidene militaire auditieën der Landmacht van 1813—1830. Een groote collectie van 866 nummers is daardoor voor raadpleging toegankelijk geworden. Door middel van eene korte inleiding geeft de heer J. C. BETH van die auditieën de uitwendige geschiedenis weer. Vermoedelijk zal deze collectie veel licht kunnen geven over de interpretatie onzer militaire strafwetgeving in den eersten tijd van hare inwerking-treding, beïnvloed als zij werd door hen, die deze wetgeving hielpen tot stand brengen. Welke belangstellende wil de redactie van dit Tijdschrift in staat stellen daaromtrent zoo nu en dan wat mede te kunnen deelen? Men vindt hier alles bijeen.

Commissie tot het instellen van een onderzoek naar de bijzondere rechtskennis van officieren der Zeemacht.

Bij beschikking van den Minister van Marine a. i. van 21 Juli 1913 B N°. 63 is:

1°. de oud-hoogleraar Mr. G. A. VAN HAMEL, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op zijn daartoe gedaan verzoek eervol ontheven van het lidmaatschap van bovengenoemde commissie, met betuiging van 's Ministers bijzonderen dank voor de goede diensten door hem als zoodanig bewezen en voor zijne toewijding aan de belangen der rechtsstudie van de officieren der Zeemacht;

2°. de hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, Mr. J. A. VAN HAMEL, die zich bereid had verklaard deel uit te maken van de bovengenoemde commissie, tot lid dier commissie benoemd.

Van November 1905 heeft Prof. Mr. G. A. VAN HAMEL, ter vervanging van Prof. Mr. H. VAN DER HOEVEN, als oudste lid deel uitgemaakt van de genoemde commissie. Om welke reden Z.H.Gel. thans het verzoek deed van het lidmaatschap ontheven te worden, meenen wij wel te kunnen nagaan.

In een in 1907 door de commissie aan den Minister van Marine ingediend advies in zake de rechtsstudie van officieren werd o. m. te kennen gegeven, dat voor de officieren, die zich op het verkrijgen van bijzondere rechtskennis toeleggen, voor eene degelijke vorming in wetenschappelijken zin, studie aan eene universiteit -- het volgen dus van universitaire colleges --

gewenscht is, hetgeen tevens het voordeel biedt, dat zij bij de hoogleeraren, wier colleges zij volgen, voorlichting en raad kunnen vragen voor den gang hunner studiën en die hoogleeraren kunnen inlichten omtrent hunne bijzondere studiebelangen in verband met hunne functiën als officieren der zeemacht. In verband hiermede werd het tevens wenschelijk geacht, dat het examen of onderzoek naar hunne bijzondere kennis van de universitaire vakken, als vormend het natuurlijk einde van een goed besteden studietijd, evenals de faculteitsexamens der studenten, wordt afgenomen of ingesteld door de betrokken hoogleeraren, onder wier leiding de officieren studeerden (M. R. T., Deel IV, bladz. 3—4).

Op deze punten gaf het advies geheel weer de denkbeelden van Prof. Mr. G. A. VAN HAMEL en de consequentie daarvan was dus, dat Z.H.Gel., in 1910 afgetreden als hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, niet meer zou deelnemen aan het onderzoek naar de bijzondere rechtskennis van de officieren, die aan deze universiteit hunne studie in het strafrecht maakten uitsluitend onder de leiding van zijn opvolger, Prof. Mr. J. A. VAN HAMEL.

Al is derhalve zijn aftreden als commissielid eene op zich zelf zeer natuurlijke zaak, mogen wij ons toch niet bepalen tot de eenvoudige vermelding van dit feit.

Wij hebben het groote voorrecht genoten, aan de universiteit de colleges in het strafrecht van Prof. G. A. VAN HAMEL te volgen en later geruimen tijd met hem te mogen samenwerken in de genoemde commissie en gevoelen behoefte bij deze gelegenheid uiting te geven aan onze gevoelens van hooge en oprechte waardeering van de groote belangstelling, welke Z.H.Gel. voor de studie van de officieren betoonde en van de aangename en vriendschappelijke wijze waarop hij hunne studiebelangen behartigde en steeds bereid was raad te geven, waar bij de studie bezwaren ondervonden werden. Al moge daarbij dan ook van eene *volledige* studie in de rechtswetenschap geen sprake zijn, zeker is het, dat Prof. VAN HAMEL die studie heeft weten te leiden in eene richting, waardoor zij de waarborgen voor eene goede militaire rechtspraak verhoogt.

De belangstelling van Z.H.Gel. in de rechtsstudie van officieren, zal overigens bij onze lezers wel bekend zijn. Wij behoeven slechts in herinnering te brengen zijn warm betoog ter zake bij de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging van de rechtspleging bij de landmacht en van die bij de zeemacht in de Tweede Kamer der Staten-Generaal (Handelingen St. Gen. II 1911—1912. Vergaderingen van 11 en 14 Juni 1912). Bij die gelegenheid werd door Z.H.Gel. krachtig er op aangedrongen „de gelegenheid voor meerdere rechtsstudie door de officieren te bevorderen” en een lans gebroken voor de officieren die zich met ernst aan deze studie hadden gewijd en allicht, door het van andere zijde geuite minder waardeerd oordeel ontmoedigd zouden zijn. Waar Prof. VAN HAMEL, daargelaten welke zijne denkbeelden omtrent de militaire rechtspraak ook mogen zijn, toen sprak op grond van zijne persoonlijke ervaring betreffende die studie en de resultaten daarvan, mag worden verwacht, dat aan zijne aansporing het noodige gevolg zal worden gegeven.

Wij houden er ons van verzekerd, dat met de bescheiden hulde, welke wij hier den hooggeachten rechtsgeleerde meenden te mogen brengen, zullen instemmen de officieren der zeemacht, die onder zijne leiding hunne rechtsstudie maakten.

De belangstelling, welke die studie ook ondervindt van de zijde van het lid der commissie Prof. Mr. Dr. A. A. H. STRUIJCKEN en den nu als

zoodanig opgetreden Prof. Mr. J. A. VAN HAMEL, doet de verwachting koesteren dat in deze op den goeden weg zal worden voortgegaan ten bate van de militaire rechtspleging en wij vleien ons, dat Mr. G. A. VAN HAMEL de pogingen om die studie te bevorderen wel zal blijven steunen, waartoe wij haar gaarne in zijne blijvende belangstelling aanbevelen.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

De gewijzigde rechtspleging voor de landmacht.

In het Juli-nummer van *Mavors*, Maandschrift voor Militaire- en verlofs-officieren, voor vaandrags en kader-reservisten, komt onder bovenstaand opschrift een stukje voor van de hand van den kapitein der artillerie Mr. Dr. J. EYSTEN. De schrijver geeft in korte trekken een zeer duidelijk overzicht van de verbeteringen, aangebracht door de nieuwe wijziging der rechtspleging bij de landmacht. Voor hen, die zonder daarvan eene studie te willen maken, in het kort willen weten, welke de aangebrachte wijzigingen zijn, beantwoordt dit stukje volkomen aan het doel.

Wijnrekeningen van marine-officieren.

In het nummer van 2 Juli 1913 van *The Naval and Military Record* komt een kort verslag voor van eene krijgsraadzaak, hetwelk zoowel wat de ten laste gelegde feiten als de opgelegde straf betreft, merkwaardig genoeg voorkomt om het hier voor onze lezers weer te geven.

„Te Portland werd Maandag krijgsraad gehouden in de zaak van den Lieut. JACK FRANCIS VERNON GUISE van het slagschip *Thunderer*, die beschuldigd was ten eerste van het niet opvolgen der bevelen van Capt. A. F. OLIVER door de gestelde grenzen van zijne wijnrekening te overschrijden, ten tweede van het overschrijden van de, door den commandant vastgestelde maxima der mede te nemen hoeveelheden sterken drank en ten derde van het plegen van handelingen, in strijd met de goede orde en de krijgstucht in den dienst ter zee, door den hofmeester der officieren order te geven, door hem gebruikte dranken achter de namen van twee andere officieren in het wijnboek aan te teekenen.

De beschuldigde bekende al de ten laste gelegde feiten, betuigde zijn spijt over het gebeurde en zeide, dat dit het gevolg was van onnadenkendheid. Hij had berouw over zijne dwaasheid. Hij voerde aan, dat hij niet getracht had iets te verbergen, en dat hij aan de twee officieren gevraagd had of hij de dranken op hunne namen mocht zetten. De bedragen waren klein, en hij had ze reeds aan hen terugbetaald.

De krijgsraad ging mede met den eisch tot schuldig verklaring en bepaalde, dat de beschuldigde drie maanden ancienniteit zal verliezen, van zijn schip zal worden afgenomen en gestreng zal worden berispt.”

Opruiing van militairen. — Verboden lectuur.

Eenigen tijd geleden werd in eene der marine-directiën een schepeling in het bezit gevonden van een schrijven van zekeren C. B., penningmeester van het Landelijk Comité der Internationale Anti-Militaristische Vereeni-

ging in Nederland, waarbij gevoegd waren een aantal exemplaren van den „Soldaten-Almanak 1912” en andere socialistische en anti-militaire geschriften. Deze bescheiden werden, als vallende onder de in art. 467 van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen bedoelde „verboden lectuur”, in beslag genomen. Wegens overtreding van gemeld artikel werd de betrokken schepeling gestraft met 14 dagen provoostarrest en voorgedragen tot ontslag uit den zeedienst.

In den naar hare meening opruienden inhoud van sommige gedeelten van den Soldaten-Almanak, vond de militaire autoriteit tevens aanleiding, daarop de aandacht van de justitie te vestigen en het instellen eener strafvervolgning ter zake in overweging te geven.

Blijkens een bericht in het dagblad „De Telegraaf” van 28-3-13 No. 7454 stond bedoelde C. B. in Maart jl. terecht voor de Arr. Rbk. te Amsterdam, onder beschuldiging:

„dat hij in den loop van het jaar 1911 en 1912 te Amsterdam opzettelijk „algemeen heeft verspreid door Nederland een geschrift, getiteld: „Soldaten „Almanak 1912”, uitgave Internationale Anti-Militaristische Vereeniging „in Nederland, in welken almanak onder meer voorkwam een stukje, getiteld: „Om over na te denken”, geteekend: Den Haag, C. de Voogd, „in welk stukje de schrijver een beschouwing houdt omtrent de in den „zomer van 1911 te Amsterdam op Kattenburg plaats gehad hebbende „ongeregeldheden . . . na vooraf een verhaal van die gebeurtenissen te „hebben gedaan in de navolgende bewoordingen:

„O, waren die daar in Amsterdam samengetrokken soldaten zich daarvan „bewust geweest, dan waren daar in den nacht van Woensdag 5 op Donderdag „6 Juli geen 600 schoten gelost geworden, althans niet in de richting „waarin deze zijn afgevuurd. Dan hadden de soldaten of geweigerd aan „het bevel tot vuren te gehoorzamen of het vuur geopend in de richting, „waar hun vijanden en niet waar hunne kameraden-lotgenooten vertoefden, „daarmede in niet geringe mate bijdragende om die zegepraal te bezorgen „aan den arbeid”, er voorts op wijst, dat dergelijke omstandigheden zich „opnieuw kunnen voordoen in de volgende bewoordingen: „Vrienden, „soldaten, de strijd in Amsterdam behoort weer tot het verledene, doch „nieuwe botsingen tusschen kapitaal en arbeid kunnen altijd weer worden „verwacht”, terwijl vervolgens den soldaten op het hart wordt gedrukt „eens over 't voorgaande na te denken en te begrijpen, wat hun *plicht* in „zoodanig geval zou zijn geweest in deze woorden: „Nogmaals dus, denkt „eens over het voorgaande na; toetst het eens aan de waarheid, wij zijn „ervan overtuigd, dat ge uw *plicht als zoon van den arbeid* zult leeren „kennen en begrijpen”, om te eindigen met een aansporing aan de soldaten, „om dan te handelen overeenkomstig dien plicht, in de navolgende be- „woordingen: „Kameraden, soldaten, denkt na. Begrijp uw plicht en „tracht altijd „overeenkomstig dien plicht te handelen”.

„Wordende derhalve in voormeld geschrift door voorgaande passages „in onderling verband gelegen, de soldaten opgeruid, om bij eventueele „opnieuw voorkomende gelegenheden uitdrukkelijk te weigeren en opzettelijk „na te laten de orders van degenen, die boven hen zijn gesteld, te ge- „hoorzamen of na te komen, en zich tegen hunne meerderen in rang met „de daad te verzetten en daden van geweld tegen hen te plegen, door „hunne geweren op die meerderen in rang te richten en af te vuren; en „zulks met het oogmerk, om aan den opruienden inhoud van voormeld „geschrift ruchtbaarheid te geven, of de ruchtbaarheid daarvan te ver- „meerderen”.

In het bedoelde bericht wordt voorts vermeld, dat de ambtenaar van het O. M. het stuk opruiend achtte tot een strafbaar feit, omdat ongehoorzaamheid jegens de meerderen van de militairen volgens het militaire reglement een strafbaar feit inhoudt, voorts van oordeel bleek, dat het verspreiden van dergelijke geschriften zeer gevaarlijk was, omdat ze in handen komen van menschen, die onbevoegd en te jong zijn om over die kwestie te oordeelen en, geven zij aan den gegeven raad gehoor, zelf later de kastanjes uit het vuur moeten halen, terwijl de opruiers achter de schermen veilig blijven, en ten slotte tegen C. B. 6 maanden gevangenisstraf eischte.

Blijkens een nader courantenbericht werd C. B. door de Rechtbank ter zake bij verstek veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf.

Van geachte zijde werd onze aandacht op het vorenstaande gevestigd en wij zijn het met de van die zijde uitgesproken meening eens, dat het wenschelijk is daarvan mededeeling te doen in het Tijdschrift. De in het courantenbericht weergegeven opmerking van het O. M. is o. i. volkomen juist. Op grond van onze ervaring zijn wij vast overtuigd, dat in verreweg de meeste gevallen militairen (wij hebben hier in het bijzonder op het oog de schepelingen der Kon. Marine), die wegens anti-militaire uitingen of gedragingen, uit een militair oogpunt zeer terecht, zware straffen beloopten of uit den dienst worden verwijderd, eenvoudig slachtoffers zijn van de anti-militaristische of socialistische propaganda. Zij zijn dikwijls zoo gemakkelijk vatbaar voor allerlei overdreven of zelfs geheel verkeerde voorstellingen en volgen als 't ware blindelings de aansporing van anti-militaristische en socialistische drijvers, zonder tot een eigen gezond oordeel over maatschappelijke en militaire toestanden in staat te zijn. Het inzicht, dat de zaken hun inderdaad overdreven of verkeerd voorgesteld zijn, komt in den regel te laat. Het zaaien van ontevredenheid en het aansporen tot verzet onder de mindere militairen is eigenlijk een vrij gemakkelijk spel. Maar het is de vraag of zij, die dat spel spelen, ook de gemaakte slachtoffers blijvend verzekeren een beter en eervoller bestaan dan zij, bij goede plichtsbetrachting en goed ontwikkeld begrip van rechtsorde en nationaleiteitsgevoel, kunnen hebben in den militairen dienst. Opgezweept en beïnvloed door de opwindende redeneeringen van de z. g. leiders, mogen de op oneervolle wijze uit den dienst ontslagenen aanvankelijk zich al beschouwen als „martelaren” en voor het oogenblik daardoor het mogelijk behagelijke gevoel hebben dat in ruimen kring de aandacht op hen gevestigd is; mogen zij na hun ontslag aanvankelijk al niet niet te groote zorgen ondervinden, gesteund als zij worden door de penningen, uit de beurzen van de kameraden op aansporing der z. g. leiders bijeengebracht; wanneer die eerste tijd van opwinding en martelaarschap voorbij en de moeilijke strijd om het bestaan in de burgermaatschappij in volle werkelijkheid aangebroken is en niets valt te vertoonen als een bewijs van oneervol ontslag, waar blijven dan zij, die de slachtoffers hebben gemaakt, hen een oogenblik hebben verheerlijkt als medestrijders? Zorgen zij, maken zij er zich zelfs warm over, dat de — o. i. — stakkers een voor hen gepast en eervol bestaan in de burgermaatschappij verwerven?

Kunnen nu dergelijke slachtoffers uit een oogpunt van tuchthandhaving in den dienst niet worden geduld en is derhalve gestreng optreden tegenover die personen van de militaire autoriteiten noodzakelijk, zoo achten wij de publicering van bovengenoemd geval nuttig, ten einde te bevorderen, dat die autoriteiten, waar mogelijk, de buiten staande personen, door wier bedrijf de krijgstuicht wordt ondermijnd en stelselmatig verwijdering tusschen

meerderen en minderen wordt aangekweekt, aanklagen bij de justitie, wanneer bij hen de overtuiging bestaat of op goede gronden wordt vermoed, dat die personen door woord of geschrift de strafwet hebben overtreden. Wij achten dit een plicht, zoowel in het belang der militaire organisatie als in dat der militairen die voor dergelijke verkeerde invloeden vatbaar zijn, en daarvan dupen worden.

Gelukkig, het blijkt uit het bovengenoemde geval, zal in Nederland het militair gezag in deze kunnen rekenen op den steun van den strafrechter.

Onze aandacht werd mede gevestigd op een bericht in een der dagbladen, vermeldende, dat het gerechtshof te Brussel kort geleden had vrijgesproken drie socialistten, opstellers van een anti-militaristisch manifest, waarin de soldaten, voor geval er botsingen tusschen militairen en burgers tijdens de te verwachten staking mochten plaats grijpen, aangespoord werden niet aan de bevelen hunner officieren te gehoorzamen. Van de zijde der verdediging werd volgehouden, dat eene veroordeeling in strijd zou zijn met de persvrijheid. Door de beklagden werd verklaard, dat zij niets, hetgeen zij in hun oproep gezegd hadden, wilden terugnemen. Aan den ingang van het gerechtshof werd het manifest in grooten getale verspreid. Meer dan dit bericht is ons omtrent deze zaak niet bekend, maar indien daarbij inderdaad van opruiing tot dienstweigering sprake was, dan is de gevallen beslissing toch zeker te betreuren.

Ook ten onzent wordt van anti-militaristische zijde het den militairen altijd voorgesteld, alsof botsing tusschen militairen en burgers noodzakelijk met staking gepaard moet gaan. In die voorstelling ligt of de erkenning, dat uit staking voortvloeit verstoring der openbare orde door de stakenden, of het bij voorbaat ontzeggen van het recht aan de overheid om tegen eventueele verstoring der openbare orde en veiligheid tijdig en goed hare maatregelen te treffen.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Eene andere meening.

Bij breed gemotiveerd vonnis van 24 December 1912 van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis — voorkomende in dit tijdschrift, Deel VIII bladz. 346 vv. — werd beklaagde, als officier van de wacht dienstdoende aan boord van Hr. Ms. riviervaartuig Rhenus, vrijgesproken van het hem ten laste gelegde, als zoude het aan zijne schuld te wijten zijn, dat de Rhenus gezonken is, waardoor levensgevaar voor anderen ontstaan is. Het vonnis werd den 17 Januari 1913 geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof, met opmerking dat door deze approbatie het Hof niet wil geacht worden zich met al de overwegingen van het vonnis te hebben vereenigd. Naar de opvatting van de Redactie, in eene aantekening onder het vonnis geplaatst, zou die restrictie betrekking hebben op de considerans, dat „naar krijgsraad's overtuiging, de schuld voor de aanvaring met de gevolgen, te wijten is aan de handelingen van den kapitein van de „William Egan”. Wij kunnen ons daarmede niet vereenigen en zien niet in, waarom de krijgsraad, bij de vrijspraak van beklaagde, onbevoegd zoude zijn tevens zijne overtuiging uit te spreken omtrent de mindere zeemanschap van den kapitein van de William Egan, waaraan de aanvaring is toe te schrijven, zonder eene beslissing daaromtrent te nemen en in het dictum van het vonnis ter zake recht te doen. Daar het, in casu, een vrijspraak-vonniss betreft, zijn de processtukken aan het Hof ter approbatie toegezonden ten einde na te gaan, of de eerste rechter in zijn vonnis aan de hem door de wet gestelde eischen heeft voldaan en de uitspraak, uit het verkregen bewijsmateriaal voortvloeiende, logisch zij. Zal deze contrôle voldoende waarborgen opleveren voor wèl overdachte overwegingen, dan zal het Hof, indien het met ééne of meerderen daarvan in het vonnis zich niet kan vereenigen, ons inziens, verplicht zijn uitdrukkelijk „ipsis verbis” kenbaar te maken, waarin de eerste rechter verzuimd heeft naar behooren recht te spreken, en kan de hoogere rechter niet volstaan met de opmerking, dat, hoewel het vonnis bevestigende, hij door approbatie niet geacht wil worden zich met al de overwegingen in het vonnis te hebben vereenigd, zonder aan te wijzen welke overwegingen die restrictie betreffen, waarnaar men gissen moet; te meer, wanneer de opvatting van de Redactie juist zij dat de door haar gewraakte overweging eene feitelijke beslissing inhield, waaromtrent ernstig viel te betreuren, daar de krijgsraad daartoe volkomen onbevoegd was.

L.

Gaarne voldeden wij aan het verzoek van den geachten inzender, die zich aan ons bekend maakte als oud-Auditeur-Militair in Ned.-Indië, tot

plaatsing van deze bijdrage, waaruit blijkt van zijne onverflauwde belangstelling in de militaire rechtspraak. Het was ons tevens bijzonder aangenaam, daaruit te ontwaren, dat van deskundige zijde aandacht geschonken wordt aan bescheiden opmerkingen, die wij ons somtijds veroorloven bij uitspraken van den militairen rechter aan te teekenen, ter beoordeeling door de lezers.

Naar aanleiding van zijne beschouwingen meenen wij nog het volgende te mogen opmerken.

Er zijn gevallen bekend, waarin het H. M. G., hoewel het vonnis approbeerende, aangaf met welke overwegingen het zich niet vereenigde en waarom (zie M. R. T. Deel VII bladz. 19 en 395). Het is echter, naar wij ons meenen te herinneren, ook reeds eerder voorgekomen, dat het H. M. G. een vonnis van een krijgsraad approbeerde, onder aanteekening, dat het niet geacht wilde worden zich met al de daarin opgenomen overwegingen te hebben vereenigd. Die aanteekening moge, bij oppervlakkige beschouwing, een eenigszins vreemden indruk maken en ons onbevredigd laten, toch meenen wij, dat er wel een goede reden te vinden is, waarom het Hof zich tot die restrictie bepaalt.

Wordt het door den Krijgsraad gewezen vonnis door het H. M. G. geapprobeerd, dan moet aangenomen worden, dat het Hof, na onderzoek als voorgeschreven in art. 57 P. I., heeft bevonden, dat in de zaak van den beklagde „behoorlijk is geprocedeerd geworden” en dat het vonnis eene in de zaak van den beklagde behoorlijk gemotiveerde en juiste beslissing geeft.

In dat geval zijn dus „abuizen, verzuimen of informaliteiten in de behandeling der zaak” niet begaan en is het niet „bedenkelyk” of het den beklagde telastgelegde met zijn schuld daaraan wel of niet bewezen is en of de bij het vonnis bepaalde straf of de vrijspraak „wel is overeenkomstig met de wet”.

Art. 58 (terugzending van het vonnis met de stukken tot redres) of art. 62 P. I. (autorisatie van den Adv.-Fisikaal tot het instellen van hooger beroep) kan in dat geval bezwaarlijk toepassing vinden.

Wij kunnen ons echter het geval voorstellen, dat het H. M. G. tegen in het vonnis opgenomen overwegingen bedenkingen heeft, die *niet* vallen onder de artt. 58 en 62 P. I.

De overwegingen van het vonnis kunnen, voor zoover zij strekken ter motiveering van des krijgsraads beslissing *in de zaak van den beklagde*, volkomen juist zijn. Maar het zal wellicht ook den geachten inzender wel eens zijn opgevallen, dat in vonnissen wel eens méér wordt vermeld dan noodig is om aan de eischen eener goede motiveering te voldoen. Men treft in de overwegingen somtijds aan beschouwingen of oordeelvellingen van den krijgsraad over punten, welke weliswaar niet buiten eenig verband met de zaak staan, zoodat zij bij het onderzoek niet voorbijgegaan konden worden, doch ten slotte voor de beslissing *in de zaak van den beklagde*, n.l. of het *hem* telastgelegde feit en *zijn* schuld daaraan al dan niet zijn bewezen, niet van belang zijn.

Door zich niet te bepalen tot de hoofdzaak, maakt de krijgsraad zijn vonnis noodeloos gecompliceerd en stelt zich bloot aan kritiek op de in het vonnis opgenomen overtollige overwegingen of gedeelten van overwegingen.

Dat in meerdere vonnissen van krijgsraden korthed en zakelykheid niet voldoende worden betracht, moge terloops verklaard worden als daarin gelegen te zijn, dat meermalen het vonnis — behoudens „kop” en „staart” — is eene getrouwe copie van hetgeen de openbare aanklager bij den krijgs-

raad in zijn schriftelijk in te dienen „eisch en conclusie” (c. q. „voordracht tot vrijspraak”) heeft betoogd. Bij dit betoog is kortheid vrijwel uitgesloten door de eischen, welke de bestaande rechtspleging aan den inhoud van het stuk stelt. Uitvoerigheid kan in belangrijke zaken ook noodzakelijk zijn, ten einde den niet of niet geheel deskundigen rechter behoorlijk voor te lichten omtrent de daaruit voortvloeiende rechts- en feitelijke vragen. Zoo kan dan ook de fiscaal (aud.-mil.) in dat stuk betrekken bij-omstandigheden en in beschouwingen treden, welke ter openbare zitting den verdediger eene welkome aanleiding en rijke stof zouden kunnen geven tot eene pleitrede, doch welke de krijgsraad in zijn vonnis, zonder aan eene goede motiveering te kort te doen, gevoegelijk kan voorbijgaan, de al of niet juistheid van die beschouwingen latende voor rekening van den fiscaal (aud.-mil.).

Neemt de krijgsraad echter dergelijke beschouwingen in zijn vonnis en als de zijne over, dan kan het H. M. G., ze *onjuist* oordeelende, als boven gezegd op dien grond niet art. 58 of art. 62 P. I. toepassen en evenmin is het Hof geroepen die beschouwingen te gaan weerleggen, terwijl het, indien het vonnis werd geaprobeerd zonder meer, den schijn zou hebben alsof het Hof er mede instemde. In de resolutie tot approbatie van het vonnis aan te wijzen de overwegingen of gedeelten van overwegingen, waarmede het Hof zich niet vereenigt, kan voor de zaak of voor den beklagde niet van belang zijn en zou slechts kunnen strekken tot „leering” van den krijgsraad. Daarvoor is het H. M. G. echter niet aangewezen. De overwegingen van het vonnis bevatten het oordeel van den *krijgsraad*. Is het H. M. G. het daarmede niet in alle opzichten eens, dan kan het moeilijk den krijgsraad opdragen, op die punten het vonnis te wijzigen en voor zijn oordeel dat van het Hof in de plaats te stellen.

Wat de in onze aantekening gewraakte overweging van het vonnis van den zee-krijgsraad te Hellevoetsluis betreft, meenen wij, met eerbiediging van des inzenders andere zienswijze, onze opvatting te moeten handhaven.

De zaak van den beklagde, wien telastgelegd was, dat de aanvaring van de Rhenus door de William Egan 12 door hem — officier der wacht — was veroorzaakt en dat aan zijn schuld het zinken van de Rhenus en het daardoor voor anderen ontstane levensgevaar was te wijten, bracht natuurlijk mede, dat moest worden onderzocht en in het vonnis weergegeven, hoe, bij de ontmoeting van die vaartuigen onder de gegeven omstandigheden, de beklagde en de kapitein van de W. E. 12 volgens de scheepvaartvoorschriften en de eischen van goede zeemanschap hadden *moeten* handelen en hoe zij gehandeld hebben.

Viel dat onderzoek uit ten gunste van den beklagde, dan behoefde de beslissing van den krijgsraad, dat *hij* niet schuldig was aan *hem* telastgelegde en daarvan behoorde te worden vrijgesproken, niet te worden voorafgegaan door eene overweging, waarin de krijgsraad als zijne overtuiging uitspreekt — dus aanneemt — dat aan de schuld van den kapitein van de W. E. 12 de aanvaring met hare gevolgen te wijten was. Diè overweging behoorde o. i. in het vonnis van den krijgsraad niet thuis, omdat deze alléén had te oordeelen over den *beklaagde*.

Leverde het onderzoek in de zaak van den *beklaagde* ernstige bezwaren op tegen den kapitein van de W. E. 12, dan kon daarin aanleiding gevonden worden tegen dien kapitein eene strafvervolging bij den bevoegden rechter uit te lokken. Alléén diè rechter had zich uit te spreken over de schuld van den kapitein. Is diè strafvervolging ingesteld, dan is de krijgsraad op de beslissing van den bevoegden rechter vooruitgelopen; is dat

niet het geval, dan wordt door de gewraakte overweging een blaam geworpen op dien kapitein, waarvan deze eenig nadeel zou kunnen ondervinden, hetgeen alleen het gevolg had mogen zijn van een uitspraak in *zijne* zaak door den *hem* bij de wet toegekenden rechter.

Onze aantekening onder het vonnis stellende, hadden wij inderdaad niet gedacht tegenspraak bij deskundigen te zullen ontmoeten. De tegenspraak van den geachten inzender heeft ons evenwel niet overtuigd dat onze opvatting, dat, in eene *strafzaak*, de rechter alleen heeft uit te maken of de in de zaak als *beklaagde* betrokken persoon schuldig is, niet juist zou zijn.

Wij geven die opvatting echter gaarne voor beter en zijn voldaan indien de uit deze simpele aantekening voortgevloeide gedachtenwisseling er toe mocht bijdragen, dat de vonnissen van krijgsgnaden zonder onderscheid als voorbeelden van goede motiveering kunnen dienen.

(Red. M. R. T.)

Wetkennis als examenvak voor onderofficieren.

Daar er sprake van schijnt te zijn, de examenprogramma's in Grondslag opleiding Infanterie voorkomende, aan eene herziening te onderwerpen, schijnt het mij niet overbodig toe eene enkele opmerking te maken over de thans bestaande voor den rang van sergeant-majoor.

Ik heb op het oog, wat den instructeur betreft, VAK G. Militaire wetten: *Kennis* van het Reglement van Krijgstucht. *Eenige kennis* van het Crimineel Wetboek en de Wet op de Rechtspleging, benevens van de Militiewet, de Landweerwet en de wet op de Inkwartieringen;

wat den administrateur aangaat, VAK G. R. v. K.: *Bekendheid* met den inhoud van dit Reglement.

VAK H. W. v. S.: *Eenige bekendheid* met dit wetboek (het opzoeken van het artikel, dat in een bepaald geval van toepassing is).

VAK I. C. W.: *Bekendheid* met het extract uit het C. W.

VAK K. R. L.: *Eenige bekendheid* met deze wet, inzonderheid voor zoover betreft hetgeen bij de compagnie moet worden verricht bij den aanvang van een rechtsgeding.

VAK L. Mil. W., Lw. W., Inkw. W.: *Eenige bekendheid* met deze wetten en met de voorschriften ter uitvoering daarvan.

Het voorschrift Eischen van Geschiktheid, thans vervangen, voegde hier nog aan toe: *Kennis* van de Justitiële voorschriften voor zoover noodig.

Het zijn voorwaar geen geringe eischen, waaraan onze onder-officieren op dit gebied moeten voldoen, teneinde voor bevordering in aanmerking te kunnen komen. Of is dit slechts schijn en wordt ten aanzien van deze vakken niet zoo veel van de aspiranten gevorderd?

Dat wij een stellig antwoord hierop schuldig moeten blijven, is grootendeels te wijten aan de vage wijze, waarop men zijne wenschen in deze programma's heeft geformuleerd. Behalve de termen *de kennis*, *voldoende kennis*, *enige kennis* komen in voce bekendheid ook nog tal van onderscheidingen voor. Zoo treffen wij in deze programma's nog aan de uitdrukkingen *vollledige bekendheid*, *bekendheid*, *algemeene bekendheid*, *voldoende bekendheid* en *eenige bekendheid*.

1. Het schijnt mij toe, dat, waar men *enige kennis* of *enige bekendheid* verlangt, de bedoeling bestaat slechts geringe eischen te stellen.

2. Waar *bekendheid* gevorderd wordt, worden grootere verwachtingen gekoesterd, hetgeen b. v. blijkt, als men bedenkt, dat voor den administrateur bekendheid met den inhoud van het Reglement op den Inwendigen Dienst,

voor den instructeur met de teekens der topografische kaarten en voor den fourier met het beheer eener compagniesrustkamer geëischt wordt.

De hierboven opgesomde examen-eischen zijn m. i. te hoog.

ad 1. In plaats van in sommige vakken slechts *eenige kennis of eenige bekendheid* te vergen, ligt het meer voor de hand daarin geen examen af te nemen; hoogstens schrijve men eenige *punten* voor, die — ten bate der militaire ontwikkeling dezer onderofficieren — bij de opleiding behandeld dienen te worden.

Nu een opmerking ten opzichte van *vak h*. Daar staat tusschen haakjes: „het opzoeken van het artikel, dat in een bepaald geval van toepassing is”. Hier wordt dus een soort maatstaf gegeven, die echter ook al niet gelukkig gekozen is.

Iedereen toch zal met mij eens zijn, dat hier de weg openstaat om de moeilijkste vragen aan den candidaat te stellen. Indertijd trachtte ik mijn leerlingen eenige vaardigheid hierin bij te brengen met behulp van krantenuitknipsels van hoogst eenvoudige, dikwijls voorkomende rechtszaken. Ik las b. v. voor, dat een agent in politiek door iemand is uitgescholden voor dief. Zoek nu eens het toepasselijk artikel op. Wel vindt nu de sergeant den 16den titel over belediging, maar och arme! die titel bevat elf verschillende artikelen en hij ziet geen kans het juiste eruit te pikken, ofschoon hetzelfde delict tevoren behandeld is. Om het strafbaar feit te vinden, waaraan een man zich schuldig heeft gemaakt die zich bij arrestatie verzet heeft, moet de titel *misdrijven tegen het openbaar gezag* worden opgeslagen, terwijl heling te vinden is in een titel, waarboven staat *begunstiging*.

Over gequalificeerde misdrijven — hoe dikwijls sommige ook voorkomen — zullen wij maar in het geheel niet spreken. Hoewel ik deze en dergelijke bezwaren zooveel mogelijk vermeed, o. a. door gebruik te maken van een alphabetisch register (dat in sommige bundels echter ontbreekt) waren de resultaten allerbedroevendst, eene ervaring, die ook anderen opdeden.

ad 2. Kennis van het R. v. K.; Bekendheid met den inhoud van dit reglement.

Bekendheid met het extract uit het C. W.

Deze eischen wekken de gedachte op, dat men deze wetten beschouwd heeft als militaire reglementen in den engen zin des woords. Zooals de sergeant zijn exercitiereglement kent, zóó moet hij ook op de hoogte zijn van het R. v. K. en van een deel van het C. W.

Maar ook hier staat m. i. *begrijpen* op den voorgrond en heeft men aan een van buiten leeren der artikelen niets. Veelal is evenwel het door de aspiranten genoten onderwijs niet van dien aard, dat men hen voldoende voorbereid kan achten om met vrucht lessen te ontvangen zij het dan ook in de allereerste beginselen van militair recht. Bovendien is meestal slechts zeer weinig tijd beschikbaar (mij is een voorbeeld bekend van opleiding tot administrateur in 5 onderdeelen van militaire wetten met 16 à 20 lesuren), zoodat voor een onderzoek, of de les geleerd en het geleerde begrepen is, weinig gelegenheid bestaat. Geen wonder, dat niettegenstaande wederzijdsche belangstelling het examen dikwijls teleurstelling brengt met gevolg, dat overigens zeer geschikte menschen aan afwijzing blootstaan.

Conclusie. Wat is het doel van de gestelde eischen in deze vakken?

M. i. moet men hier alleen denken aan het verhoogen van het peil der militaire ontwikkeling; het argument van mogelijkheid van benoeming in den Krijgsraad in een belegerde of berende stad of plaats kunnen wij gevoelig uitschakelen.

Verschillendé factoren, o. a. de bovenvermelde, maken het echter noodig in dit opzicht bescheiden wenschen te stellen.

Zoo zou men het examenprogramma voor den rang van sergeant-majoor (instructeur en administrateur) kunnen inkorten tot: 1. Kennis van de hoofdzaken van het R. v. K., van de Mil. w. en de Inkw. w. en wel door deze hoofdzaken op te sommen. 2. Kennis van hetgeen door den sergeant-majoor moet worden verricht bij aanvang van een rechtsgeding.

Ook de exameneischen voor het Reservekader zou ik op dit gebied willen beperken. Ook daar wordt te veel verlangd.

DE VRIES ROBBÉ.

1e. Luitt. Adjt.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 April 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARPT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN,
C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. R. W. H. DUIJRINGS.

Een beklagde die na vooraf gemaakte afspraak op den uitkijk was gaan staan, terwijl zijn beide medebeklaagden een kist openbraken en daaruit geld ontveemdden, maakte zich niet schuldig aan het misdrijf van „diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak”, doch aan „het opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van het misdrijf van diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak”.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 29sten Maart 1910 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren, voor zooveel den beklagde C. betreft, van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage, den 12den Maart 1910 gewezen in de zaak tegen: A., B. en C., laatstgenoemde oud 21 jaar, geboren te Vlaardingen, huzaar bij het escadron Ordonnansen, gedetineerd te 's Gravenhage, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13, 138 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2, 4, 7, 10, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35); der artikelen 27, 47, 91, 310 en 311 ^{4de} en ^{5de} van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van hetgeen hem subsidiair sub 1° is te last

gelegd, is schuldig verklaard aan: 1°. diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak, 2°. derde desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, en deswege veroordeeld tot één jaar en vier maanden gevangenisstraf en twee maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, sedert 23 Februari 1910 bij de uitvoering van het vonnis in mindering zal worden gebracht, eerst van de opgelegde militaire gevangenisstraf en, zoo noodig, van de opgelegde gevangenisstraf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad; en met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

welk vonnis aan het Hof ter herziening toegezonden, ten aanzien van voornoemde A., en B., beiden huzaar bij het escadron Ordonnansen, den 29sten Maart 1910 is geëmprobeerd.

Welke Advocaat-Fiskaal bij Resolutie van den 12den April 1910 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, voor zooveel gedaagde daarbij aan het hem sub 1° primair te last gelegde is schuldig verklaard en deswege veroordeeld, doch van het hem sub 1° subsidiair te last gelegde is vrijgesproken, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens van artikel 48 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard sub 1°. aan: „het opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van diefstal door twee vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak' en, te dier zake, veroordeeld tot één jaar en vier maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den gedaagde, vóór de tenuitvoerlegging van 's Hof's uitspraak, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, sedert den 23sten Februari 1910 in mindering zal worden gebracht, eerst van de hem sub 2°. opgelegde militaire gevangenisstraf en daarna van de hem sub 1°. op te leggen gevangenisstraf; voorts met vrijspraak van het hem primair sub 1°. te last gelegde en met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden C., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te verbeteren voor zooveel betreft de schuldigverklaring aan het den gedaagde sub 1°. te last gelegde en die te veranderen zooals door den Advocaat-Fiskaal is geëischt, doch, in verband met die verbetering, aan den gedaagde, te dier zake, eene zoodanig lichtere straf op te leggen als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, met instandhouding overigens van het gewezen vonnis, de kosten in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat gedaagde, met zijn toenmalige medebeklaagden A. en B., voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd :

dat hij te 's Gravenhage op den 30sten Januari 1910 :

1°. in de Alexander-kazerne, te zamen en in vereeniging met zijn medebeklaagden A. en B. heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een bedrag van omstreeks honderd gulden aan specie, welk geld aan het Rijk toebehoorde, en wel na de gesloten administratiekist van het escadron ordonnansen, waarin dat geld, geborgen in een gesloten ijzeren geldkistje, zich bevond, te hebben opengebrouwen en eveneens bedoeld geldkistje ;

althans :

dat hij, ten tijde en ter plaatse voormeld, opzettelijk behulpzaam is geweest bij het plegen van het den beklaagde A. en den beklaagde B. sub 1°. te last gelegde misdrijf door, met die beklaagden afgesproken hebbende om zich wederrechtelijk eene som gelds toe te eigenen, welke zich bevond in de administratiekist van het eskadron ordonnansen, tijdens het plegen van bedoeld misdrijf en wetende dat genoemde huzaren pogingen deden om zich voornoemd geld, desnoods door braak, wederrechtelijk toe te eigenen, op dat tijdstip op den uitkijk te staan op de binnenplaats dier kazerne in de nabijheid van het bureau van het escadron ordonnansen, ten einde genoemde huzaren bij eventueelen onraad te waarschuwen ;

2°. zonder verlof zijn korps heeft verlaten en daarvan voortdurend afwezig is gebleven, tot hij op 4 Februari d. a. v. door de politie te Vlaardingen is gearresteerd, een en ander na wegens tweede desertie in tijd van vrede te zijn veroordeeld ;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan beklaagde sub 1°. primair en sub 2°. te last gelegde, zoomede zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door beklaagdes bekentenis bevestigd, voor wat betreft het feit sub 1°, door de aanwijzingen gelegen in de verklaringen der getuigen G. J. D., C. J. en J. v. d. V., voor wat betreft het feit sub 2°. door de verklaringen der getuigen G. J. D., L. J. M. en W. D., alsmede door het ten processe overgelegd ambtseedig proces-verbaal van arrestatie en het extract der Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof hem betreffende, beklaagde te dezer zake heeft schuldig verklaard aan 1°.: diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak, en 2°.: derde desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat, en hem heeft veroordeeld tot één jaar en vier maanden gevangenisstraf en 2°. twee maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, na 23 Februari 1910 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde militaire gevangenisstraf en zoo noodig van de gevangenisstraf, met verwijzing in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, hem heeft ontzegd het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, en hem heeft vrijgesproken van het sub 1°. subsidiair te last gelegde ;

Overwegende dat dit vonnis juist is voor wat betreft de veroordeeling ter zake van het sub 2°. te last gelegde, terecht gequalificeerd als derde desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat, als zijnde terecht door

den Krijgsraad aangenomen, dat het wettig en overtuigend bewijs daarvan en van beklagdes schuld daaraan geleverd is door de bewijsmiddelen in het vonnis opgenomen, terwijl de te dezer zake opgelegde straf van twee maanden militaire gevangenis en de veroordeeling in de kosten, door den ernst van het feit, volkomen gerechtvaardigd zijn;

Overwegende dat derhalve het vonnis in zooverre kan worden bevestigd;

Overwegende dat evenwel de krijgsraad ten onrechte beklagde heeft schuldig verklaard ter zake van het sub 1°. primair te last gelegde omdat nòch beklagdes opgaven, nòch de verklaringen der getuigen eenig bewijs opleveren voor het te last gelegde wegnemen te zamen en in vereeniging met zijn medebeklaagden A. en B.

Overwegende dat derhalve te dezen aanzien het vonnis moet worden vernietigd en gedaagde moet worden vrijgesproken:

Overwegende dat aan de beklagden A. en B. bij den Krijgsraad in de eerste plaats was te last gelegd, dat zij op 31 Januari 1910 in de Alexanders-kazerne te 's-Gravenhage, te zamen en in vereeniging met beklagde C. hebben weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een bedrag van omstreeks honderd gulden aan specie, welk geld aan het Rijk toebehoorde, en wel na de gesloten administratiekist van het escadron Ordonnansen, waarin dat geld geborgen in een gesloten ijzeren geldkistje, zich bevond, te hebben opengebroken en eveneens bedoeld geldkistje;

Overwegende dat beklagde omtrent het hem sub 1°. te last gelegde heeft opgegeven:

dat hij op Zondagmorgen 30 Januari 1910 met zijn medebeklaagden A. en B. zat soep te eten, toen A. zeide „kijk ik heb den sleutel van het escadrons-bureau”, dat beklagde B. zeide „dan kan je ook alles wegnemen”, dat hij, beklagde, daarop zeide „nou dan doe ik ook mee”; dat er over werd gepraat om den boel op het bureau open te breken en om een uur of twee 's middags van dezen dag het plan werd volvoerd; dat zijne medebeklaagden A. en B. samen naar boven gingen naar het eskadrons-bureau in de Alexanderskazerne te 's-Gravenhage, naar hij wist, met het doel om geld te stelen, en zij tegen hem zeiden, „blijf hier beneden op den uitkijk „staan of er ook onraad komt en, als dat het geval is, kom ons dan direct „waarschuwen”; dat hij dien middag zoowat een half uur op den uitkijk heeft gestaan voor de gang, die met een trap naar het bureau der Ordonnansen leidt, staande hij op de binnenplaats der kazerne; dat, terwijl hij daar stond, hij den na te noemen getuige J. aldaar zag loopen, dat zijne medebeklaagden A. en B. na een half uur samen terug kwamen van de richting van bedoeld bureau en tegen hem zeiden een kist te hebben opengebroken en dat zij het geld hadden; dat hij hierop met hun beiden naar de stad is gegaan en van beklagde A. eerst tien gulden kreeg en later, bij de verdeeling van het geld tusschen hem en die beiden, nog drie en twintig gulden vijftig cents;

Overwegende dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard:

1°. G. J. D. opperwachtmeester bij het eskadron Ordonnansen te 's-Gravenhage:

dat hij op het eskadrons-bureau in de Alexanders-kazerne op Zaterdag 29 Januari j.l. een som gelds tot een gezamenlijk bedrag van ongeveer drie honderd á drie honderd vijftig gulden, welke gelden aan het Rijk toebehoorden, vóór zijn vertrek dien dag omstreeks 4¼ uur 's middags had geborgen in het hem ten processe vertoonde ijzeren geldkistje en dit met een sleutel had afgesloten; dat hij bedoeld geldkistje had geborgen in de hem ten processe vertoonde, op dat bureau aanwezige administratiekist

en die met het daarvoor bestemde slot had afgesloten; dat hij beide sleutels in zijn bezit hield; dat hij op Maandag 31 Januari d. a. v. bij dat geld moest zijn en daarom de administratiekist, welke op den grond stond, opende, dat hij daarna het ijzeren geldkistje uit die kist nam en, dit met den daarop passenden sleutel willende openen, bemerkte dat er iets aan het slot haperde; dat hij, na opening daarvan bemerkte dat al het zilveren geld daaruit was verdwenen, behalve eenige dubbeltjes en centen, zijnde vier gulden en vier en veertig en een halve cent; dat hij een bedrag van honderd vier en dertig gulden vier en veertig en een halve cent, bestaande uit rijksdaalders, guldens en kwartjes, vermiste;

dat hij daarop waarnam dat bedoelde administratiekist, welke met een hangslot wordt gesloten, aan de achterzijde en wel onder het deksel nabij de scharnieren, was verbroken, alwaar een groot stuk hout uit die kist was verwijderd, zooals hij thans ook ten processe ziet, terwijl bedoeld ijzeren geldkistje aan de voorzijde, ter hoogte van het slot, sporen van braak vertoonde, zichtbaar aan deuken in het ijzer;

2°. C. J. huzaar bij het escadron Ordonnansen:

dat hij van Zaterdag 29 Januari j.l. 6½ uur namiddag, tot Zondag 30 Januari d. a. v. 6½ uur namiddag, kamerwacht is geweest op de kamer van dat eskadron in de Alexanders-kazerne te 's Gravenhage; dat hij op 30 Januari j.l. omstreeks 3 uur 's middags de beklaagden A. B. en C. van dat eskadron, die kamer heeft zien verlaten; dat ongeveer een half uur later hij naar beneden ging en over de binnenplaats der kazerne kwam; dat hij toen beklaagde C. zag staan tegenover de trap, leidende naar het bureau van het eskadron Ordonnansen;

3°. J. v. d. V. fourier bij het eskadron Ordonnansen te 's Gravenhage:

dat hij op 31 Januari j.l. op de rustkamer van het eskadron in de Alexanderskazerne heeft gevonden eenige houtsplinters, welke hem, na onderzoek, afkomstig bleken van de administratiekist, welke zich op het bureau van dat eskadron bevindt;

4°. W. VAN W. korporaal bij het eskadron Ordonnansen te 's-Gravenhage:

dat hij op Zaterdag 29 Januari 1910 de deur van het bureau van het eskadron Ordonnansen in de Alexanderskazerne te 's Gravenhage heeft gesloten en Zondag den sleutel van dat bureau aan beklaagde A heeft ter hand gesteld;

Overwegende dat, uit de aanwijzingen, voortvloeiende uit de voormelde opgaven van beklaagde en verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagde sub 1° subsidiair is te lastgelegd, alsmede zijn schuld daaraan, zijnde immers het aan de beklaagden A. en B. te last gelegde misdrijf door diezelfde bewijsmiddelen, ten aanzien van gedaagde voldoende gebleken;

Overwegende dat beklaagde ter zake van dit feit ongeschikt is om langer in den militairen dienst te blijven;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen benevens artikel 48 van het Wetboek van Strafrecht.

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt ten opzichte van gedaagde het vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage dd. 12 Maart 1910, voor zoover hij daarbij is schuldig verklaard en veroordeeld ter zake van het sub 1° primair te last gelegde en is vrijgesproken van het sub 1° subsidiair ten laste gelegde.

Bevestigt overigens ten opzichte van gedaagde dat vonnis, meer bepaaldelijk voor zoover hij daarbij is schuldig verklaard aan derde desertie

in tijd van vrede gepleegd door een soldaat en deswege veroordeeld is tot een militaire gevangenisstraf van twee maanden en in de kosten.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde sub 1° subsidiair is te last gelegd, alsmede zijn schuld daaraan,

Qualificeert het als het opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van het misdrijf van diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene gevangenisstraf van een jaar en vier maanden;

Bepaalt dat de tijd, door gedaagde voor de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van den 23sten Februari 1910 af in mindering zal worden gebracht eerst op de hem, ter zake van het misdrijf van desertie door den Krijgsraad opgelegde, door het Hof gehandhaafde militaire gevangenisstraf van twee maanden en daarna van de hem door het Hof opgelegde gevangenisstraf.

Ontzegt gedaagde het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde sub 1° primair is te last gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen blijven ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan : dat, naar Vertooners meening, de veroordeeling van C. sub 1° en diens *vrijspraak, subsidiair sub 1°*, onjuist zijn;

dat C. immers niet rechtstreeks aan den diefstal heeft deelgenomen, doch uitsluitend op wacht heeft gestaan bij de plaats waar en tijdens zijn medebeklaagden stalen, ten einde in geval van onraad, hen te kunnen waarschuwen;

dat, gevolgelijk C. had moeten zijn schuldig verklaard aan „het opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van diefstal door twee vereenigde personen, waarbij de schuldigen het weg te nemen goed onder hun bereik hebben gebracht door middel van braak” en vrijgesproken van het hem sub 1° primair, ten laste gelegde;

dat Vertooner zich met de schuldigverklaring aan en veroordeeling wegens derde desertie van C. gelijk de eerste Rechter deed, volkomen vereenigen kan. terwijl door den

Verdediger bij zijne conclusie van antwoord werd betoogd:

dat de meening van den Heer Advocaat-Fiscaal, als zoude voornoemde C. ten onrechte zijn veroordeeld wegens diefstal door twee of meer vereenigde personen enz. en hij alleen kunnen worden veroordeeld ter zake van „het opzettelijk behulpzaam zijn bij het plegen van diefstal enz.” alleszins juist is te achten;

dat overigens, waar de feiten vrijwel vaststaan, de straf voor medeplichtigheid in het algemeen lichter behoort te zijn dan die voor actief deelnemen en ten deze wordt aangedrongen op eene vermindering van de door den Krijgsraad opgelegde en door den Heer Advocaat-Fiscaal gevorderde straf van één jaar en vier maanden gevangenisstraf;

dat ten aanzien der desertie gerefereerd wordt aan het oordeel van den Hove.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 14 Juni 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. J. WINKEL Jr.

Voor veroordeeling wegens mishandeling van een dier moet de telastlegging inhouden en bewezen zijn dat de beklagde handelde opzettelijk wreedaardig en geheel onnoodig.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een marechaussée te voet bij de 1ste Divisie Koninklijke Marechaussée, oud 32 jaar, geboren te Zierikzee, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch gewezen den 7den Mei 1910, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 *Staatsblad* no. 191), 35 van het Reglement op de politie-discipline en den dienst der Koninklijke Marechaussee, vastgesteld door den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden den 30sten Januari 1815, 10, 11 en 254 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: mishandeling van een dier, en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes weken, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren, dat het den Hove moge behagen impetrant vrij te spreken van de hem te last gelegde beschuldiging van mishandeling van een dier;

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 13den Mei 1910 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur Militair in het Tweede Militaire Arrondissement hoofdplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd: dat impetrant bij 's Hof's Sententie — in welke tevens rekening zal moeten worden gehouden met hetgeen door Vertoonner aan den impetrant in hooger beroep nader is te last gelegd — bij het vonnis niet bezwaard zal worden verklaard.

HET HOF.

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht, en op het geen door J. C. VAN W. brigadier-titulair bij de 1ste Divisie Koninklijke Marechaussée als getuige voor het Hof is verklaard;

Gehoord de pleidooien;
Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij in de maand November 1909 in den voormiddag te Moerdijk, gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, in den tuin van de Marechaussée-kazerne aldaar, zijn hond, na dezen met een revolver te hebben geschoten, door welk schot die hond niet is gedood, opzettelijk met dat wapen moedwillig en gewelddadig heeft geslagen en daardoor pijnlijk heeft getroffen, en verder dien hond in nog levenden toestand in een door hem gegraven kuil heeft geworpen, en daarna aarde op dien hond heeft geworpen tot de geheele kuil daarmede gevuld was, zijnde verder de plaats en de tuin, waar bovenomschreven handelingen zijn gepleegd, voor de omwonenden zichtbaar;

Overwegende dat, nu deze telastlegging niet inhoudt, dat beklagde handelde opzettelijk wreedaardig en geheel onnoodig en, in verband daarmede de Krijgsraad hierover geen beslissing gaf, de Krijgsraad ten onrechte beklagde heeft schuldig verklaard aan mishandeling van een dier, waartoe zoodanig opzet wordt vereischt;

Overwegende dat daarom het vonnis van den Krijgsraad moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de Advocaat-Fiscaal den beklagde in hooger beroep nader heeft te last gelegd:

„dat hij in de maand November van het jaar 1909 in den voormiddag „te Moerdijk, gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, in den tuin van de „marechaussées-kazerne aldaar, zijn hond, na dezen met een revolver te „hebben geschoten, door welk schot die hond niet is gedood, opzettelijk wreedaardig geheel onnoodig met dat wapen moedwillig en gewelddadig, heeft geslagen en daardoor pijnlijk heeft getroffen en verder dien hond in nog levenden toestand in een door hem gegraven kuil heeft geworpen en daarna aarde op dien hond heeft geworpen tot de geheele kuil daarmede gevuld was, zijnde verder de plaats en de tuin waar bovenomschreven handelingen zijn gepleegd, voor de omwonenden zichtbaar;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven, dat hij eenige dagen reeds het plan had gehad den hem toebehoorenden hond te verdrinken; dat hij zijn revolver op den kop van den hond heeft gezet, en een kogel in zijn hersenen heeft geschoten; dat hij zich van dien hond wilde ontdoen, omdat hij verplaatst zou worden; dat de hond, nadat hij hem met de revolver geschoten had, een oogenblik kermde;

Overwegende dat onder eede is verklaard door:

1° C. D. A., als getuige;

dat hij in de maand November 1909 in den voormiddag zich bevond op een terrein naast den tuin van de marechaussée-kazerne te Moerdijk gemeente Hooge en Lage Zwaluwe; dat tusschen dien tuin en de plaats waar getuige stond een sloot is; dat getuige den marechaussée (beklagde) met een revolver in den tuin zag komen en gaan naar het hok, waarin zich een hond bevond; dat getuige hem tegemoet liep met de sloot tusschen hen beiden; dat de marechaussée de hand, waarin hij de revolver

had, in het hondenok bracht en schoot; dat getuige na het schot den hond in het hok vreeselijk hoorde janken; dat de marechaussée toen den hond, die aan een ketting vast lag, uit het hok trok en daarna opzettelijk den nog levenden hond met de kolf van de revolver verscheidene malen hard op den kop sloeg; dat het dier eerst jankte en toen begon te kreunen en te kermen; dat de marechaussee den hond kermend en kreunend liet liggen en een kuil begon te graven; dat hij, toen die kuil ongeveer 50 cm. diep was, den hond die nog steeds kermde en kreunde opnam en dien wierp in den door hem gegraven kuil; dat het beest toen nog leefde; dat beklagde toen aarde gooide op den nog levenden hond tot deze daarmede geheel bedekt was; dat getuige, tijdens de marechaussée aarde op den hond wierp, het beest nog heeft hooren kreunen; dat getuige tijdens al die handelingen van beklagde ongeveer 5 Meter van hem vandaan stond en getuige alles duidelijk heeft gezien en gehoord;

2°. A. A. als getuige:

dat zij in de maand November 1909 in den voormiddag een schot hoorde vallen in den naast getuige's woning gelegen tuin van de marechaussée-kazerne te Moerdijk, gemeente Hooge en Lage Zwaluwe; dat zij toen uit het raam keek om te zien wat het was; dat getuige den marechaussée... (beklaagde), ongeveer 30 Meter van getuige vandaan, bij het hondenok bij zijn hond in dien tuin zag; dat getuige den marechaussée den hond opzettelijk herhaalde malen met een revolver op het lichaam zag slaan, waardoor dat beest jankte en kermde; dat de marechaussée nadat hij dat beest zoo geslagen had, het kreunend liet liggen; dat hij een kuil groef en den hond nog levend daarin wierp; dat getuige den hond nog zag bewegen toen beklagde het dier er in wierp; dat beklagde onmiddellijk daarop aarde op den hond gooide en hem begroef; dat getuige het dier nog hoorde kermen toen beklagde er aarde op gooide; dat de plaats waar getuige stond hooger gelegen is dan de heining, die getuige's tuin scheidt van dien van de marechaussee-kazerne; dat de plaats waar beklagde de handelingen pleegde voor de omwonenden zichtbaar is;

3°. S. J. A., als getuige:

dat zij in de maand November 1909 des morgens een schot hoorde vallen in den tuin der marechaussée-kazerne te Moerdijk gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, naast getuige's woning; dat zij toen uit het raam keek en den marechaussée... (bekl.) zag bij het in dien tuin gelegen hondenok, dat ongeveer 30 Meter van haar vandaan was; dat zij na het schot een hond hoorde janken; dat zij beklagde meermalen met een revolver opzettelijk dien hond hard zag slaan; dat de hond erg jankte tijdens hij geslagen werd; dat beklagde, nadat hij den hond geranseld had, het dier kreunend liet liggen en toen een kuil groef; dat getuige, na het slaan, den hond nog kruipende bewegingen heeft zien maken; dat beklagde terstond na het graven van den kuil den hond er in gooide, hem met aarde bedekte en toen wegging; dat de plaats waar getuige stond hooger gelegen is dan de heining, die getuige's tuin en dien der marechaussee-kazerne scheidt; dat de tuin en de plaats, waar beklagde de bovengemelde handelingen pleegde, voor de omwonenden zichtbaar was;

4°. W. B. als getuige:

dat hij in de maand November 1909 werkzaam was aan een pand naast de marechaussée-kazerne te Moerdijk, gemeente Hooge en Lage Zwaluwe; dat hij toen een schot hoorde vallen in den tuin gelegen achter die kazerne; dat op een afstand van ongeveer 20 Meter van getuige in dien tuin een hondenok stond; dat getuige, toen hij het schot had hooren vallen, over

de heining van den tuin der kazerne keek en toen den beklaagde met een revolver opzettelijk verscheidene keeren een hond op den kop zag slaan; dat het beest hard jankend en kermend zijn hokje inkroop, nadat het zoo geslagen was; dat getuige toen is weggegaan en niets meer heeft gezien; dat toen beklaagde den hond sloeg, hij de revolver met den loop in de hand had en met de kolf sloeg;

5°. J. C. VAN W., als getuige:

dat hij in April 1910 den hond van beklaagde heeft laten opgraven en bloot maken; dat hij, getuige, toen zag dat het cadaver aan beide zijden van zijn kop een rond gat had;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de voormelde opgaven van beklaagde en de voormelde verklaringen der getuigen wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklaagde nader in hooger beroep door den Advocaat-Fiscaal is te laste gelegd, alsmede zijn schuld daaraan;

Overwegende toch, dat uit de handelingen zelf van beklaagde nadat hij den hond wel getroffen maar niet dood geschoten had, nl. het herhaaldelijk slaan met de kolf van de revolver en het begraven van het nog levende dier blijkt, dat zijn opzet toen gericht was op noodelooze en dus wreed-aardige pijniging van den bedoelden hond, bij het overigens geoorloofde doel van beklaagde om den hond te dooden en te begraven;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 35 van het Reglement op de politie discipline en den dienst der Koninklijke Marechaussée vastgesteld door den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden den 30sten Januari 1815, 23 en 254 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 7den Mei 1910 ten laste van beklaagde geweest;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde nader in hooger beroep door den Advocaat-Fiscaal is te last gelegd, alsmede beklaaigdes schuld daaraan;

Qualificeert het als „mishandeling van een dier in het openbaar gepleegd;”

Veroordeelt beklaagde te dezer zake tot een geldboete van vijf en twintig gulden, alsmede in de kosten en misen van de Justitie zoo in eersten aanleg als in hooger beroep;

Bepaalt dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis gedurende twintig dagen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 September 1910.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Bij het vonnis is terecht beslist dat beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hem te last gelegde drijven van paarden en voertuigen over den spoorweg, terwijl op dien spoorweg een trein moest voorbijrijden, tengevolge waarvan die trein in zijn loop werd belemmerd. Aangezien artikel 9a van het Tramwegreglement 1902 (Staatsblad n°. 162) niet verbiedt het drijven van voertuigen over een spoorweg, wanneer een trein in aantocht is, en dezen daardoor in zijn loop belemmeren, behoort beklagde te worden schuldig verklaard aan: „het drijven van paarden over een spoorweg, wanneer enz.”

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 4den Augustus 1910 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Gravenhage den 21sten Juli 1910 gewezen in de zaak tegen een kapitein bij de 1ste Mitrailleur-afdeeling, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 2 en 5 der Wet van 9 Juli 1900 (Staatsblad n°. 118), 9a van het Tramweg reglement 1902 (Staatsblad n°. 162), 23 en 91 van het Wetboek van strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: het drijven van paarden en voertuigen over een spoorweg, terwijl een trein in aantocht was en dezen daardoor in zijn loop belemmerd, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, ingeval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van twee dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiscaal bij Resolutie van den 18den Augustus 1910 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteevend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, alléén voor zooveel de opgelegde straf betreft en dat de gedaagde alsnog zal worden veroordeeld tot eene geldboete van veertig gulden, met bepaling dat deze boete, ingeval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's Sententie kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van acht dagen met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verder

veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof, in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve,

en

genoemden kapitein, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde

HET HOF.

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklagde is te last gelegd dat hij te 's-Gravenhage op 8 Juni 1910, als commandant van de 1e Mitrailleur-afdeeling, de tot die afdeeling behoorende paarden en voertuigen, komende die afdeeling uit de Boorlaan, heeft gedreven over den spoorweg, gelegen aan het einde der Boorlaan, terwijl op dien spoorweg een trein van af 's-Gravenhage die laan moest voorbij rijden, tengevolge waarvan die trein in zijn loop werd belemmerd;

Overwegende dat terecht door den Krijgsraad is beslist dat door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen, dat de beklagde heeft gepleegd hetgeen aan hem is te last gelegd;

Overwegende echter dat de Krijgsraad minder juist den beklagde deswege heeft schuldig verklaard aan: „het drijven van paarden en voertuigen „over een spoorweg terwijl een trein in aantocht was en dezen trein daardoor „in zijn loop belemmerd”, aangezien artikel 9a van het Tramwegreglement 1902 (Staatsblad n°. 162) niet verbiedt het drijven van voertuigen over een spoorweg, wanneer een trein in aantocht is, en dezen daardoor in zijn loop belemmeren;

Overwegende voorts dat de door den Krijgsraad ter zake daarvan aan den beklagde opgelegde straf van geldboete ten bedrage van vijf gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door hechtenis voor den tijd van twee dagen, is te licht, wanneer men in aanmerking neemt den rang, dien de beklagde in den militairen stand bekleedt, en de omstandigheid, dat de door den beklagde gepleegde overtreding zeer noodlottige gevolgen had kunnen hebben in geval de trein in botsing ware gekomen met de over den spoorweg gedreven paarden of de door die paarden getrokken mitrailleurs.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde artikelen.

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeteret het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, 21 Juli 1910 in de zaak tegen beklagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, door den Krijgsraad gegeven aan hetgeen is bewezen verklaard en de zwaarte van de aan den beklagde opgelegde straf.

Verklaart den beklagde schuldig aan de overtreding van „het drijven „van paarden over een spoorweg, wanneer een trein in aantocht is, en „dezen daardoor in zijn loop belemmeren”;

Veroordeelt den beklagde ter zake daarvan tot eene geldboete ten bedrage van veertig gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van

betaling binnen twee maanden na den dag, waarop die rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van acht dagen.

Houdt overigens het vonnis in stand.

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan: dat Vertooncr goedkeurt, dat beklagde aan het hem ten laste gelegde is schuldig verklaard, doch het afkeurt, dat aan beklagde deswege eene geldboete van slechts vijf gulden, subsidiair twee dagen hechtenis is opgelegd, omdat:

- a. de begane overtreding, op zich zelve reeds daarvoor te ernstig is;
- b. beklagde, die ambtclijk werkzaam was en gezag uitoefende, in het bijzonder had te zorgen correct te zijn en de wet niet te overtreden en
- c. zijne houding tegenover den machinist, welke den tramtrein reed, zóo laakbaar is geweest.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 April 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ,

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. H. TH. GERLINGS.

Verduistering van gelden, hem tot het doen van betalingen ter hand gesteld door den commandant, door een onderofficier-schrijver, geplaatst bij den commandant, gequalificeerd als: „verduistering gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft (1).

De opgave (kasstaat), welke maandelijks wordt ingezonden, aangevende den stand der rekening tusschen den commandant en den griffier eener marine-directie wegens door eerstgenoemde van laatstgenoemde ontvangen voorschotten, is een stuk dat tot bewijs van eenig feit moet dienen (2).

Verduistering van een postwissel-reçu door een militairen facteur, gequalificeerd als: het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van bescheiden, welke hij in zijne bediening onder zich heeft.

Een postwissel-reçu, in den krachtens Kon. Besluit door het bestuur der posterijen voorgeschreven vorm en door den ter plaatse bevoegden ambtenaar der posterijen opgemaakt, is eene authentieke akte.

Uit het gebruik maken van een vervalscht postwissel-reçu kon nadeel ontstaan (3).

Het door een militairen facteur vervalschen van een postwissel-reçu met het oogmerk om dit valsche bewijs als echt en onvervalscht af te geven aan den afzender van den postwissel en opzettelijk afgeven van dat bewijs aan

(1) Vergel Sententie H. M. G. 22 Jan. 1907 (M. R. T. Deel II bladz. 399).

(2) Vergel, als voren.

(3) Vergel, vonnis Rbk. Alkmaar 25 Oct. 1910 (T. v. S. Deel XXIII, Overzicht Rechtspraak en litteratuur, bladz. 14 ad art. 225 Sr.).

dien afzender als ware het echt en onvervalscht, gequalificeerd als: „valscheid in geschrift gepleegd in eene authentieke akte en het opzettelijk gebruik maken van de vervalschte authentieke akte, als ware die echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, zijnde deze beide feiten begaan door een ambtenaar die daarbij gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken.”

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

X., oud 38 jaar, geboren te Amsterdam, sergeant-majoor-schrijver bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis gewezen den 13den Januari 1913, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 27, 44, 56, 57, 84, 225, 321, 322, 359 en 361 van het Wetboek van Strafrecht, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

1°. verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;

2°. valscheid in geschrift twee maal gepleegd;

3°. het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, tweemaal gepleegd,

zijnde de sub 2° en 3° genoemde feiten begaan door een ambtenaar, die daarbij gebruik maakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

4°. het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, driemaal gepleegd;

5°. het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van bescheiden, welke hij in zijne bediening onder zich heeft,

en deswege veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en drie maanden, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert 10 October 1912, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te last gelegd dan als bewezen is aangenomen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof— in welk beroep hij door het Hof is geadmitteerd voor zooveel de schuldig verklaring en veroordeeling betreft— alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat beklagde alleen ter zake van de verduisteringen zal worden veroordeeld en voorts op de gronden nader bij pleidooi te ontwikkelen, den beklagde van het overige te laste gelegde vrij te spreken en hem, in verband daarmede, eene zoodanige mindere straf op te leggen als het Hof in goede Justitie zal vermeenen te behooren, en ten aanzien van den hierna te melden eisch á minima, tevens verweerder a minima

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 7den Februari 1913 geautoriseerd om dit appel voor den fungerend Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer á minima, door wien voor antwoord in appel en eisch á minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat betreft de qualificaties en den duur der opgelegde vrijheidsstraf en dat alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 226 eerste lid 1° en laatste lid van het Wetboek van strafrecht en weglating van artikel 361 van dat Wetboek, de qualificaties zullen luiden:

I° Verduistering gepleegd door hem, die het goed uithoofde zijner persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;

IIa. Valschheid in geschrift,

b. het opzettelijk gebruik maken van een valsch geschrift, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan,

bij het begaan van welke feiten de dader gebruik heeft gemaakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken,

III. Het als ambtenaar, opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren, drie maal gepleegd,

IV Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde zijner persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;

V a. Valschheid in een authentieke akte

b. Het opzettelijk gebruik maken eener vervalschte authentieke akte, als ware zij echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan,

bij het begaan van welke feiten de dader gebruik heeft gemaakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken,

staande daarenboven de feiten sub IV en V a en b. ofschoon elk op zich zelf misdrijf opleverende, in zoodanig verband, dat zij moeten worden beschouwd als eene voortgezette handeling, en de eischer en verweerder á minima zal worden veroordeeld tot twee jaren gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat betreft de inmindering-brenging van het voorarrest sedert 10 October 1912, en de uitgesproken ontzegging, alsmede veroordeeld in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op enz.

Gehoord enz.

Gezien enz.

Oerwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij, dienende bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam:

1°. gedurende het tijdvak van 1 November 1910 tot en met 9 October 1912 van de gelden, die hem in zijne persoonlijke dienstbetrekking van schrijver bij den Commandant van genoemde afdeeling, op verschillende tijdstippen door dezen waren ter hand gesteld voor het betalen van reis-gelden, transportkosten, enz., welke gelden toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden, opzettelijk een bedrag van f 334.10 wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dit ten eigen bate aan te wenden, althans zulks gedaan te hebben door daarbij gebruik te maken van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

2°. in het begin van September 1912 valschelijk heeft opgemaakt eene

opgave, die bestemd was om bij de indiening der declaratiën over de maand Augustus 1912, den stand der kas aan te geven, door in die opgave te vermelden, dat het kassaldo op 1 Augustus j.l. *f* 678.17 en bij het sluiten dier opgave *f* 371.09 bedroeg, terwijl dit volgens het kasboek van den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam, respectievelijk *f* 378.17 en *f* 58.59 was en vervolgens onder die opgave de handteekening van den Luitenant-Kolonel, Commandant dier afdeeling Mariniers, L. . . , eigenhandig te plaatsen, zulks met het oogmerk om deze opgave als echt en onvervalscht te doen strekken bij de controle van den stand der kas door den Griffier bij de Directie der Marine te Hellevoetsluis, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, hebbende hij bij dit feit gebruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

3°. op hetzelfde tijdstip als sub 2° genoemd, opzettelijk vorengenoemde valsche opgave gezonden heeft aan vorengenoemden Griffier als ware zij echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan en hierbij gebruik gemaakt te hebben van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

4°. opzettelijk de navolgende bedragen, die hem in zijne bediening van facteur bij die afdeeling waren toevertrouwd om postwissels te verzenden, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend:

a. op den 8sten October 1912 een bedrag van *f* 27.15 toebehoorende aan den sergeant der mariniers D. VAN T.

b. op den 10den October 1912 een bedrag van *f* 9.— toebehoorende aan den marinier 3de klasse G. L.;

5°. omstreeks 5 October 1912 in zijne sub 4° genoemde bediening van facteur opzettelijk bewijs n°. 1030 van een verzonden postwissel ad *f* 2.— voor den korporaal der mariniers W. W. B., wien dit bewijs alzoo toebehoorde en dat hem, beklaagde, door een ambtenaar van het hulppostkantoor, Goudsche singel te Rotterdam, ter uitreiking aan genoemden korporaal was ter hand gesteld, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend om het te vervalschen en daarmede den sergeant VAN T. in den waan te brengen dat zijn postwissel van *f* 27.— verzonden was;

6°. op den 9den October 1912 in de hiervoren genoemde bediening van facteur;

a. het hiervoren genoemde bewijs 1030, dat door den hiervoren genoemden bevoegden ambtenaar der posten (zijnde deze telastlegging in hooger beroep aangevuld door hier te laten volgen de vier woorden: „in den wettelijken vorm”) is opgemaakt, en bestemd was om tot bewijs te dienen van het feit, dat door den houder ten postkantore te Rotterdam, Goudsche Singel, voor een postwissel een som van *f* 2.— is gestort, opzettelijk heeft vervalscht door het cijfer 2 te veranderen in 27, en zulks met het oogmerk om dit valsche bewijs als echt en onvervalscht af te geven aan den sergeant VAN T., uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

b. opzettelijk vorengenoemd bewijs 1030 afgegeven heeft aan den sergeant der mariniers D. VAN T. als ware het echt en onvervalscht, waardoor deze in den waan werd gebracht dat zijn postwissel van *f* 27.— verzonden was, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

7°. op of omstreeks 11 Juli 1910 uit een verzegelde enveloppe, inhoudende een bedrag van *f* 90.15 geadresseerd aan J. F. A. F. te Amsterdam, welke enveloppe hem in zijne bediening van facteur bij de afdeeling mariniers te Rotterdam door den Kapitein-kwartiermeester bij die afdeeling was toevertrouwd om aan het postkantoor aldaar voor de waarde van negentig gulden te laten aanteekenen en ter verzending af te geven, opzettelijk een bedrag van *f* 35.— dat aan meergenoemden quartiermeester, althans aan een

ander dan aan hem beklaagde, toebehoorde, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door dit ten eigen bate te gebruiken;

Overwegende, ten aanzien van het onder 1° te last gelegde:

dat de Krijgsraad te recht, door de bekentenisse van den beklaagde en de wettige bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen wat den beklaagde was te last gelegd zoomede zijn schuld daaraan en wel: dat hij het feit heeft gepleegd in zijne persoonlijke dienstbetrekking van schrijver bij den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam, weshalve dit bewezen verklaarde feit te recht bij het vonnis is gequalificeerd als „verduistering gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”;

Overwegende, ten aanzien van het onder 2° en 3° te last gelegde:

dat door de bekentenisse van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen L. en P. in het vonnis weergegeven, alsmede uit de ten processe aanwezige kasstaten n°. 168 en 200 en uit het kasboek van den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam, alles in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde, terwijl hij als schrijver bij den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam werkzaam was, in het begin van September 1912 heeft opgemaakt den ten processe aanwezigen kasstaat n°. 168 van de Afdeeling Mariniers te Rotterdam op den 1en September 1912, in dien staat als eersten post van ontvangst heeft vermeld als op 1 Augustus 1912 in kas f 678.17 en als post die het saldo in kas op 1 September 1912 moet aangeven f 371.09, en dat hij onder dien staat heeft geplaatst, als onder-teekening door den Luitenant-Kolonel Commandant der Afdeeling Mariniers, den naam L . . . ; dat hij zulks gedaan heeft wetende dat zich bij dien Commandant op 1 Augustus slechts f 378.17 en op 1 September slechts f 58.59 in de kas bevond, en dat hij daarbij het oogmerk had om de door hem verstrekte opgave te zenden aan den Griffier bij de Directie der Marine te Hellevoetsluis als geteekend door den Luitenant-Kolonel L. en als aangevende den waren stand der kas bij dezen; alsmede dat beklaagde die opgave in het begin van September 1912 opzettelijk als met de waarheid overeenkomende en als door dien Commandant onderteeekend aan den Griffier voormeld heeft gezonden;

dat uit de verklaringen van den getuige P. zoo in eersten aanleg als voor het Hof afgelegd, is gebleken:

dat een dusgenoemde kasstaat elke maand door hem werd ontvangen van den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam, en dat zulks geschiedde overeenkomstig Looporder n°. 1 van 1901, waarbij door den Directeur en Commandant der Marine te Hellevoetsluis was bepaald dat in den regel declaratiën, na afloop van elke maand, behooren te worden ingezonden; dat alle kleine uitgaven betreffende de beweging en den huis-houdelijken dienst der schepen en van hunne bemanning, waaronder begrepen reis- en verblijfkosten en vracht van bagage voor onderofficieren en minderen, zullen worden betaald door den Commandeerenden Officier van den bodem: dat voor die uitgaven een voorschot bij den Griffier der Directie kan worden verkregen en dat bij verstrekte voorschotten bij indiening der declaratiën, de stand der kas moet worden aangegeven;

Dat de Commandant der Afdeeling te Rotterdam van den Griffier der Directie voorschotten placht te ontvangen tegen en na afgifte van een ontvangstbewijs, dat uit de maandelijksche opgave van den Commandant

vergezeld van de gequitteerde declaratiën wegens reiskosten enz. moest blijken hoeveel de Commandant van die voorschotten had uitgegeven voor reiskosten enz. en daaruit dus volgde hoeveel aan het einde der maand nog van de ontvangen voorschotten bij den Commandant was overgebleven en niet verantwoord; dat de Griffier die opgave van het bij den Commandant overgebleven saldo der voorschotten gebruikte bij het onderzoek zijner kas door den Referendaris van de afdeling Comptabiliteit en dat hij, na den kasstaat over eene maand in orde te hebben bevonden, den kasstaat over de vorige maand, met de bewijzen voor ontvangen voorschotten over die vorige maand, aan den Commandant terugzond, en den kasstaat, door den Commandant geteekend, behield als bewijsstuk voor het bedrag, dat deze van hem in kas had;

Overwegende dat derhalve de kasstaat over de maand Augustus 1912, door beklaagde opgemaakt en valschelijk met den naam van den Commandant L. ondertekend, was bestemd om, na te zijn onderzocht en door den Griffier accoord bevonden, voor dezen te dienen als schriftelijk bewijs ter vervanging van de quitantiën voor verstrekte voorschotten, die door hem werden teruggezonden;

dat wel die staat in hoofdzaak inhield eene verantwoording door den Commandant van de gelden door hem in voorschot ontvangen en dus eerst als zoodanig bewijsstuk ten aanzien van het saldo kon gelden wanneer hij door den Griffier was juist bevonden, maar zulks niet wegneemt dat hij, eenmaal accoord bevonden, gebezigd werd en dus met instemming zoo van den Commandant als van den Griffier bestemd was om tot bewijs te dienen van het feit dat op zekeren dag een zeker bedrag bij den Commandant was overgebleven van de hem door den Griffier verstrekte voorschotten;

Overwegende dat beklaagde, door dien staat op te maken en dien met den naam van den Commandant te ondertekenen, dien staat valschelijk heeft opgemaakt, terwijl door de bewijsmiddelen, in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen dat hij zulks deed met het oogmerk om dien staat, als door den Commandant geteekend, te gebruiken;

Overwegende dat de cijfers, als aanvangs- en als slotsaldo op dien staat aangegeven, waren in overeenstemming met de werkelijk door den Griffier verstrekte voorschotten en met de declaratiën in uitgaaf daar tegenover gebracht, zoodat beklaagde niet kan gezegd worden dien staat valschelijk te hebben opgemaakt door daarin op te nemen de bedragen in de telastlegging vermeld; dat toch de kasstaat niet diende om aan te toonen welke gelden bij het begin en bij het einde der maand bij den Commandant inderdaad aanwezig waren, maar om vast te stellen de bedragen welke de Commandant op die tijden aan den Griffier der Directie wegens de genoten voorschotten was schuldig gebleven;

dat beklaagde derhalve moet worden vrijgesproken voor zoover hem is te last gelegd dat hij, door het invullen dier cijfers, den staat valschelijk heeft opgemaakt;

Overwegende dat door het gebruik van dien valschelijk opgemaakten staat nadeel kon ontstaan vermits daardoor bedekt bleef de omstandigheid dat van de gelden, die bij den Commandant aanwezig moesten zijn, een belangrijk gedeelte verdwenen was, hetgeen de Commandant zou hebben bemerkt indien hij den staat zelf had ondertekend en daarbij — zooals van hem verwacht kon worden — het slotcijfer van dien staat had vergeleken met de aantekeningen in zijn kasboek.

Overwegende dat derhalve, ook na het wegvallen der beschuldiging van

het valschelijk opmaken van den staat door het vermelden der aangegeven cijfers, moet gehandhaafd blijven de bij het vonnis uitgesproken schuldigverklaring van beklaagde aan valscheid in geschrift en gebruik maken van dat geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, zijnde deze feiten begaan door een ambtenaar, die daarbij gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

Overwegende, ten aanzien van het onder 4a, en b., 5 en 6 a en b te last gelegde:

dat de Krijgsraad te recht, door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan beklaagde onder die punten onderscheidenlijk is te last gelegd, alsmede dat hij die feiten heeft gepleegd terwijl hij de door hem opzettelijk verduisterde gelden en bescheiden in zijne bediening als facteur, dus als ambtenaar, onder zich had en hij bij het vervalschen van het genummerd bewijs 1030 en het afgeven daarvan aan den sergeant van T. gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) door zijn ambt geschonken;

dat evenzeer te recht door den Krijgsraad is aangenomen dat uit het gebruik van het vervalschte ontvangbewijs nadeel kon ontstaan;

dat echter dit geschrift, blijkens zijn inhoud bevattende de verklaring en dienende tot bewijs, dat door den houder, ten dage als door den dagteekeningstempel aangegeven, voor een postwissels is gestort het bedrag daarin vermeld, niet alleen door het administratief gezag is bestemd om tot bewijs te dienen van die storting, maar, blijkens verklaring van den getuige v. d. M., is opgemaakt door dezen in zijne betrekking van Commies-titulair der posterijen te Rotterdam, derhalve door den ambtenaar tot den openbaren dienst der posterijen aangewezen en ter plaatse bevoegd, en in den vorm bij punt 107 der Verzamelde Voorschriften door het Bestuur der Posterijen vastgesteld; dat, volgens artikel 11 van het Koninklijk Besluit van 14 December 1895 (*Staatsblad* n°. 222) laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 6 Juni 1911 (*Staatsblad* n°. 142) de vorm der formulieren, bij de posterijen in gebruik zijnde of te stellen, door het bestuur der posterijen wordt vastgesteld, en de akten, volgens die formulieren door de ter plaatse bevoegde ambtenaren der posterijen opgemaakt, in den wettelijken vorm zijn opgemaakt en dus zijn authentieke akten, al is de vorm daarvan ook niet door de Wet vastgesteld;

dat derhalve de qualificatie aan dit feit door den Krijgsraad gegeven moet worden gewijzigd, maar de overige feiten, ten deze besproken, bij het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd;

dat de Krijgsraad ten onrechte heeft overwogen dat de feiten onder 5 en onder 6a genoemd, als eene voortgezette handeling zijn te beschouwen, daar zij niet het gevolg zijn van één ongeoorloofd besluit, zijnde het opzet om een bescheid te verduisteren een ander dan het opzet om dat te vervalschen;

dat echter deze overweging den Krijgsraad niet heeft geleid tot eene aan die feiten gegeven qualificatie, zoodat ten deze wijziging van het vonnis niet noodig is;

Overwegende ten aanzien van het onder 7 te last gelegde:

dat de Krijgsraad te recht, door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen wat aan den beklaagde in dit gedeelte der beschuldiging is te last gelegd en dat als bewezen aangenomene met juistheid heeft gequalificeerd als „het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van geld dat „hij in zijne bediening onder zich heeft”.

dat toch die verduistering was gepleegd toen beklaagde den brief, die hem ter bezorging aan het postkantoor was toevertrouwd, had geopend en daaruit het bedrag van f 35.— had weggenomen, en die gepleegde verduistering niet ongedaan werd gemaakt doordat beklaagde een brief schreef aan F. noch doordat hij aan dezen eene schuldbekenenis afgaf, vermits de Kapitein-kwartiermeester den brief, met de daarin gesloten geldswaarde, aan beklaagde had ter hand gesteld om dien ter post te bezorgen en aan F. te doen geworden en niet om een gedeelte dier waarde aan beklaagde ter leen te verstrekken;

Overwegende dat derhalve het vonnis moet worden gewijzigd voor zooveel het als wettig en overtuigend bewezen aanneemt wat in de telastlegging is vermeld ten aanzien van de cijfers in den kasstaat n°. 168 aangegeven en voor zooveel betreft de qualificatie aan het onder 6a en 6b te last gelegde gegeven;

Overwegende dat het ontbreken van toezicht over beklaagdes handelingen grond oplevert om de aan beklaagde bij het vonnis opgelegde straf eenigszins te verminderen en dat zijn overigens gunstig gedrag in den dienst toelaat hem niet uit den zeedienst te verwijderen, maar dat hij, ter zake van de gepleegde feiten, ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van de artikelen 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193) en gezien bovendien artikel 13 dier Wet en de artikelen 226 van het Wetboek van Strafrecht en 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklaagde is te last gelegd onder 1, onder 2 en 3 — doch alleen voor zooveel betreft het valschelijk stellen van den naam L. — onder 4, 5 en onder 6 — gelijk dat in hooger beroep is aangevuld —, en onder 7;

Houdt het vonnis in stand voor zoover daarbij beklaagde schuldig is verklaard:

ter zake van het onder 1 te last gelegde aan:

verduistering gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;

ter zake van het onder 2 en 3 te last gelegde aan:

valschheid in geschrift en het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, beide feiten begaan door een ambtenaar, die daarbij gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

ter zake van het onder 4 en 7 te last gelegde aan:

het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, drie malen gepleegd;

ter zake van het onder 5 te last gelegde aan:

het als ambtenaar opzettelijk verduisteren van bescheiden, welke hij in zijne bediening onder zich heeft;

Doet het vonnis te niet voor zooveel hij daarbij, ter zake van het feit onder 6a en b te last gelegd, is schuldig verklaard aan valschheid in geschrift en gebruikmaking daarvan;

Verklaart hem schuldig:

ter zake van het onder b te last gelegde aan:

valschheid in geschrift gepleegd in een authentieke akte en het opzettelijk gebruik maken van de vervalschte authentieke akte, als ware die echt en onvervalscht, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan; zijnde deze beide feiten

begaan door een ambtenaar die daarbij gebruik maakte van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

Doet het vonnis te niet voor zooveel betreft den duur der daarbij opgelegde gevangenisstraf en de uitgesproken ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

Veroordeelt hem tot gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden en tot degradatie;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde sedert tien October 1912 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Stelt hem terug tot den stand van marinier derde klasse;

Spreekt den beklagde vrij van hetgeen hem meer is te last gelegd dan bewezen is verklaard;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel hij daarbij is veroordeeld in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Verklaart den beklagde niet ontvankelijk in zijn beroep voor zooveel hij bij het vonnis is vrijgesproken;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep blijven ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 4 October 1912.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TRENTÉ.

Advocaat-Fiscaal; Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een milicien wordt, bij vonnis van den Krijgsraad, in hooger beroep bij Sententie van het H. M. G. bevestigd, ter zake van „mishandeling, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige een tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”, veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf. De bijkomende straf van ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, welke de rechter krachtens art. 2 der Wet van 14 Nov. 1879 Stbl. n°. 191 (gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 Stbl. n°. 64) bevoegd was op te leggen, indien hij den schuldige ter zake van het gepleegde feit ongeschikt achtte om in den militairen dienst te blijven, wordt niet uitgesproken.

Hij wordt na het wijzen der Sententie op last van den Minister van Oorlog uit den dienst bij de militie ontslagen op grond van het bepaalde in den voorlaatsten zin van het laatste lid van art. 36 der Militiewet (1912).

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J., oud 21 jaar, milicien-stukrijder bij het 4de Regiment Veld-Artillerie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 27sten Augustus 1912, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 91, 300 en 421 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 74 Militiewet en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „mishandeling, „terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn ver- „loopen sedert de schuldige een tegen hem wegens mishandeling uit- „gesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van acht maanden, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 27 Augustus 1912 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ten eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het te laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straf

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 6den September 1912 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat de impetrant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan ter zake dat hij op 20 Juli 1912 des namiddags omstreeks 11 uur op het Vreeburg te Utrecht opzettelijk met een mes R. VAN O. eene snede over het hoofd heeft toegebracht ter lengte van ongeveer 6 centimeter, waardoor deze aldaar bloedig is verwond, na gevangenisstraf te hebben ondergaan wegens mishandeling krachtens arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden van 6 Januari 1910;

Overwegende dat de beklaagde zoowel bij den Krijgsraad als in hooger

beroep bij het Hof noch heeft bekend noch heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen aan hem is te laste gelegd, opgevende niet te weten wat op tijd en plaats, als in de telastlegging is vermeld, met hem is voorgevallen wegens den staat van dronkenschap, waarin hij verkeerde;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht heeft beslist dat door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen dat de beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan hetgeen aan hem is te last gelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht den beklagde ter zake daarvan heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „mishandeling, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

Overwegende dat in verhouding tot hetgeen door den beklagde is gepleegd, niet is te zwaar de deswege door den Krijgsraad aan hem opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklagde sedert 27 Augustus 1912 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van artikel 421 van het Wetboek van Strafrecht en met bijvoeging van artikel 422 van dat Wetboek;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den beklagde J. niet te zijn bezwaard bij het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, 27 Augustus 1912 tegen hem gewezen;

Bevestigt dat vonnis;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

N.B. Na het wijzen dezer Sententie heeft de Minister van Oorlog den Commandeerenden Officier gemachtigd den veroordeelde op grond van het bepaalde in den voorlaatsten volzin van het laatste lid van artikel 36 der Militiewet terstond uit den dienst bij de Militie te ontslaan.

Artikel 36 der Militiewet luidt:

1. Van den dienst bij de militie wordt voorgoed uitgesloten de ingeschrevene:

1°. die onherroepelijk is veroordeeld tot de doodstraf, tot eene onteerende straf of hetzij bij één vonnis hetzij bij verschillende vonnissen gezamenlijk tot een zwaardere gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf dan van zes maanden

2°. enz.

4. Indien iemand, die nog tot dienst bij de militie verplicht zou kunnen worden na het sluiten der tweede zitting van den militieraad blijkt of komt te verkeerren in een der in het eerste lid omschreven gevallen, dan wordt hij door Gedeputeerde Staten van de provincie, binnen welke hij is ingeschreven voorgoed uitgesloten. Blijkt of komt een ingelijfde in een dier gevallen te verkeerren, dan wordt hij op last van Onzen Minister van Marine of van Oorlog uit den dienst ontslagen. Ten aanzien van de toepassing

van het bepaalde in den eersten en tweeden volzin van dit lid geldt het bepaalde in het tweede lid.

De vergelijking van bovengenoemde bepalingen geeft aanleiding tot deze opmerking. Indien iemand op den jeugdigen leeftijd waarop hij voor de militie wordt ingeschreven reeds onherroepelijk is veroordeeld tot een gevangenisstraf van langer dan zes maanden (de overige straffen kunnen worden ter zijde gelaten), dan is die persoon een zoo ernstig misdadiger, dat zijn opneming in het leger niet kan worden geduld. Dat met dit geval wordt gelijkgesteld het geval, dat iemand heeft gepleegd een strafbaar feit vóór de inschrijving voor de militie, terwijl de onherroepelijke veroordeeling eerst daarna volgt, is begrijpelijk en te rechtvaardigen. Het komt aan op het tijdstip waarop het misdrijf is volvoerd. Maar bedenkelijk schijnt ons de toepassing voor de zaak in bovenstaande Sententie behandeld. Zooals bekend bepaalt artikel 2 van de wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 191), gewijzigd bij de wet van 15 April 1886 (*Stbl.* n°. 64), dat de militaire rechter de in artikel 12 vermelde ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militaire geëmployeerde te dienen voor ten hoogste vijf jaren kan uitspreken, wanneer hij van oordeel is dat de schuldig verklaarde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven of de betrekking van militairen geëmployeerde te behouden, welke ontzegging van rechtswege tengevolge heeft de opheffing van de bestaande dienstbetrekking of het ontslag uit de betrekking van militairen geëmployeerde, door den veroordeelde bekleed (art. 11). Noch de Krijgsraad in eersten aanleg noch het Hoog Militair Gerechtshof in hooger beroep heeft noodig geoordeeld beklagde uit de gelederen te verwijderen. Deze colleges hebben den persoon leeren kennen en zijn na beoordeeling van alle omstandigheden tot het inzicht gekomen, dat hij niet ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om te blijven dienen. Men denke zich het geval dat iemand op de kermis in dronkenschap een ander met een mes treft. De slag is ongelukkig vrij ernstig aangekomen. Misschien is hij, zooals in het onderhavige geval, reeds vroeger wegens een soortgelijk feit veroordeeld. Moet die man nu noodwendig automatisch uit het leger worden gestooten, ook al oordeelt de rechter dat het niet noodig is?

Wij weten wel dat de uitsluiting van artikel 36 Militiewet en de verwijdering uit de gelederen krachtens artikel 2 van genoemde wet van 1879 theoretisch niet dezelfde gevolgen hebben, daar na uitsluiting krachtens de Militiewet de mogelijkheid openblijft om zich als vrijwilliger te verbinden. Maar daargelaten dat die theoretische mogelijkheid in de praktijk geen oortje waard is, ontnemt dit niets aan het boven gesignaleerde dat met omkeering van alle gezonde beginselen van strafrecht de administratie gaat zitten op de stoel van den rechter.

Er is vroeger zoo vaak tegen gevochten, dat, indien de militaire rechter niet de bijkomende straf van ontzegging had toegepast, de Commandeerende-Officier toch feitelijk de ontzegging uitsprak, door verbreking van de dienstverbintenis op grond der engagementsacte. Op 28 December 1911 (*Rec. Mil.* 1911 blz. 664) heeft de Minister van Oorlog de volgende aanschrijving aan de Autoriteiten der Landmacht gericht:

„Het is mij gebleken, dat bij verschillende korpscommandanten eene „onjuiste opvatting van het voorschrift van art. 108 (3) der Justitieleel „Voorschriften bestaat.

„In bedoelde bepaling wordt door hen gelezen, dat, zoodra tegen een „aan hen onderhoorig militair een vonnis is gewezen ter zake van een „misdrijf met de goede trouw of eerlijkheid strijdende, op hen, als Korps-

„commandant, de plicht rust, op grond van dat vonnis, aan den Minister van Oorlog eene voordracht tot verbreking van de dienstverbintenis van den betrokken vrijwilliger in te zenden.

„In werkelijkheid zegt de hier bedoelde bepaling echter niet anders, dan dat de korpscommandant zoodanige voordracht zal inzenden, *indien hij* in verband met den inhoud van de engagementsakte van den veroordeelde *daartoe termen aanwezig acht.*

„Heeft nu de militaire rechter, blijkens zijn uitspraak, *geen* aanleiding gevonden om ter zake van het gepleegde feit den schuldige vervallen te verklaren van den militairen stand of hem het recht te ontzeggen om bij de gewapende macht te dienen, dan eischt de aan het rechterlijk gewijsde verschuldigde eerbied, dat het militair gezag niet op grond van hetzelfde feit, als door den militairen rechter reeds is beoordeeld, toch tot de verbreking van de dienstverbintenis overgaat.

„Een voorstel daartoe behoort in gevallen als hier aangegeven, dan ook niet gedaan te worden *alleen op grond van het gewezen vonnis zonder meer* en ik heb mitsdien de eer, U te doen kennen, dat door mij slechts dan machtiging zal worden verleend tot verbreking eener dienstverbintenis op grond van punt 1a der engagementsakte van den betrokken vrijwilliger, indien het voorstel daartoe gedaan wordt onder aanvoering van zoodanige motieven, dat daaruit overtuigend blijkt, dat de persoon van den delinquent of andere omstandigheden, de verbreking der verbintenis in het belang van den dienst noodzakelijk maken”.

Bij deze aanschrijving wordt m. i. een ruim en juridisch juist standpunt ingenomen. Zou bij herziening der Militiewet niet alle aanleiding bestaan het bepaalde in artikel 36 te herzien?

(Noot van den inzender).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 14 Februari 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS en S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. J. F. E. CLARINGBOULD.

Overtreding van het Kon. besluit van 15 October 1885 (Staatsblad n°. 187), laatstelijk gewijzigd bij Kon. besluit van 7 Maart 1907 (Staatsblad n°. 69), houdende vaststelling van voorschriften omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere ontplofbare stoffen.

In de zaak in eersten aanleg aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen
den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht
en
een Majoor-magazijnmeester bij het magazijn te Woudrichem, oud 55 jaar,

geboren te Utrecht, gerequireerde in persoon, ingevolge artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie in eersten aanleg voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien een uittreksel uit het stamboek der Heeren Officieren van het Wapen der Artillerie, afgegeven door den Minister van Oorlog en, namens dezen, ondertekend door den Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog, waaruit blijkt, dat op 17 October 1911 de gerequireerde is benoemd tot Majoor-Magazijnmeester bij het magazijn te Woudrichem, met ingang van 1 November d. a. v.;

Gezien een door voormelden Secretaris-Generaal afgegeven en ondertekend afschrift van een op 21 December 1881 door den Kolonel-Commandant van het 4de Regiment Vesting-Artillerie opgemaakt proces-verbaal, waaruit blijkt, dat op denzelfden dag de gerequireerde, destijds aangesteld tot tweede luitenant, den eed als officier heeft afgelegd;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt, aan gerequireerde voorgehouden en meegedeeld;

Overwegende dat de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht 's Hofs mandament met bevel tot dagvaarding in persoon heeft verzocht tegen genoemden Majoor-magazijnmeester bij het magazijn te Woudrichem, ter zake, dat hij op 9 December 1912 van het fort Bakkerskil onder de gemeente de Werken en Sleeuwijk naar Woudrichem, voor rekening van het Rijk met twee karren heeft laten vervoeren 1608.60 K.G. buskruit, althans meer dan 100 K.G., zonder:

a. van dit transport vooraf kennis te geven aan den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant met aanwijzing van den te volgen weg en van den aanvang van het vervoer;

b. aan het hoofd van het geleide een gedrukt exemplaar der Wet van 26 April 1884 (Staatsblad n° 81) en van het Koninklijk Besluit van 15 October 1885 (Staatsblad n° 187) laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Maart 1907 (Staatsblad n° 69) te verstrekken,

c. de voor het vervoer gebezigde voertuigen te voorzien van eene aan een winkelhaak uitgezette witte vlag van ten minste 0.5 M. in het vierkant, waarop in goed leesbare zwarte letters het opschrift „buskruit” is gesteld,

d. den onderlingen afstand van de voertuigen ten minste 25 M. te doen bedragen buiten de bebouwde kom eener gemeente en

e. het transport op den noodigen afstand vooraf te laten gaan door een geleider met een roode vlag;

Overwegende dat het Hof, bij beschikking van 3 Januari 1913, het gevraagde mandament heeft verleend, tot Commissarissen heeft benoemd de leden Tijssens en Verspijk en den exploitateur bij het Hof gecommiteerd om van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje, Nassau enz. enz. enz., voornoemden Majoor-Magazijnmeester te dagvaarden, om in eigen persoon te verschijnen ter rolle van den Hove te Utrecht;

Overwegende dat voormelde exploitateur op den 6^e Januari 1913 deze dagvaarding heeft uitgebracht en gedaagde heeft verklaard op 7 Januari d. a. v. afschrift daarvan te hebben ontvangen;

Overwegende dat de gerequireerde bij request aan het Hof heeft te kennen gegeven, dat hij, te voormelder zake gedagvaard zijnde, gaaf en onvoorwaardelijk erkent zich aan het hem te last gelegde te hebben schuldig gemaakt; dat hij zich gaarne van de personeele comparitie ontslagen zag

en hij daarom den Hove verzoekt deze als een volledige submittie aan te nemen, hem van een persoonlijke verschijning vrij te stellen en machtiging te verlenen op den procureur Mr. J. F. C. CLARINGBOULD om voor en namens hem op te treden en voorts de op de overtredingen bij de Wet gestelde straf zóódanig gunstig te mitigeeren als het Hof in goede Justitie vermeenen zal te behooren;

Overwegende dat het Hof bij resolutie van 14 Januari 1913 de beschikking op dat request heeft aangehouden en vervolgens op 28 Januari 1913, nadat door voormelde Commissarissen de gerequireerde en drie getuigen waren gehoord, heeft goedgevonden en verstaan:

1°. requestant te ontvangen in submittie en dientengevolge vrij te stellen van de persoonlijke comparitie.

2°. bovengemeld request met de stukken te stellen in handen van den Advocaat-Fiscaal met uitnodiging den Hove in deze betreffende de zaak zelve, te dienen van consideratiën en advies;

Overwegende dat daarna de Advocaat-Fiskaal aan het Hof heeft overgelegd een conclusie van eisch, strekkende dat gerequireerde zal worden veroordeeld tot een geldboete van 50 gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door tien dagen hechtenis, met veroordeeling in de proceskosten, en dat namens gerequireerde, door zijn procureur is geconcludeerd dat hij zich, ten aanzien van de door hem gepleegde overtreding, gaaf en onvoorwaardelijk refereert aan de prudentie van den Hove, met verzoek de straf zóódanig te mitigeeren, als het Hof in goede Justitie zal verstaan te behooren; en dat daarna van weersijden de stukken zijn overgelegd;

Overwegende dat gerequireerde, zoo bij zijn meergemeld request als bij zijn verhoor voor Commissarissen, heeft erkend het hem te last gelegde te hebben gepleegd en daarbij heeft opgegeven, dat hij heeft doen vervoeren 1608.60 K.G. buskruit; dat hij niet bij het vervoer tegenwoordig is geweest, dat het hem niet bekend is of de onderlinge afstand van de voertuigen buiten de bebouwde kom eener gemeente steeds meer dan 25 M. heeft bedragen; dat hij te dezen opzichte aan niemand eenige opdracht heeft gegeven, ten minste niet uitdrukkelijk heeft gelast, om dien afstand niet in acht te nemen; dat hij niet uitdrukkelijk de opdracht heeft gegeven om dien afstand wel in acht te nemen en hij dit niet heeft gedaan, omdat zijn doel was zooveel mogelijk den schijn van een buskruittransport te vermijden; dat hij, in den namiddag van 6 December 1912, door tusschenkomst van den Kolonel Commandant van het 3^e Artillerie-Commandement, afschrift heeft ontvangen van een circulaire van den Inspecteur der Vesting-Artillerie, waarvan hem door Commissarissen afschrift is vertoond, waarin stond, dat uit zijn, gerequireerdes, magazijn moet worden vervoerd 8600 K.G. buskruit L. O.-13; dat hij — omdat in het fort Loevestein, dat ook tot zijn magazijn behoort, niet genoeg buskruit van éénzelfde jaartal aanwezig was — besloot het ontbrekende 1608.60 K.G. van fort Bakkerskil daarheen te doen overbrengen, om het van daar te verladen: dat hij Loevestein als de plaats van inlading aan den magazijnmeester te Hellevoetsluis, die het schip moest aannemen, had opgegeven en derhalve wist, dat het schip daar zou komen, terwijl de juiste datum hem niet bekend was; dat hij op 7 December 1912 mondeling den sergeant-majoor-vuurwerker, getuige van V., heeft opgedragen om tegen Maandag 9 December 1912 twee karren te bestellen om 1608.60 K.G. buskruit van het fort Bakkerskil naar Loevestein te vervoeren, met opdracht er niet bij te zeggen, dat het voor buskruit-vervoer was; dat het uit de besprekingen, die hij met dezen getuige hield, dezen bekend was dat het transport zou geschieden zonder inachtneming van de wettelijke voorschriften; dat hij

op 9 December 1912 heeft gezien, dat te ongeveer 12 uur in den middag twee karren met buskruit te Woudrichem aankwamen, dat hij van het voorgenomen vervoer geen kennis heeft gegeven aan den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant, omdat hij meende, dat dit te veel oponthoud zou geven en het schip in dien tijd zou aankomen en hij dan niet gereed zou zijn, dat hij den getuige van V., in verband daarmede heeft opgedragen zorg te dragen, dat het bij het vervoer den schijn zou hebben alsof gewoon materiaal werd vervoerd en de voorgeschreven vlaggen achterwege te laten; dat hij op denzelfden grond heeft nagelaten aan het hoofd van dat geleide een gedrukt exemplaar der geldende voorschriften, in zijn dagvaarding genoemd, mede te geven; dat hij niet weet of hij speciaal genoemd heeft den onderlingen afstand van de voertuigen, maar dat dit best mogelijk kan zijn en, in elk geval wanneer de voertuigen vlak achter elkander gereden hebben, daarmede geheel in zijn geest en bedoeling is gehandeld;

Overwegende dat het op 10 December 1912, door A. A., brigadier van de brigade marechaussee GEFEN, tijdelijk gedetacheerd te Woudrichem, op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal n°. 168 o. m. inhoudt, dat relatant verklaart op 9 December 1912 te Woudrichem te hebben gezien dat er twee voermanskarren, beladen met koperen kisten en bedekt met een kleed, op het erf van het rijksmagazijn te Woudrichem stonden, zonder dat op die voertuigen een witte vlag stond met het woord „buskruit”; dat hij toen gehoord heeft dat de gedaagde, die hem — relatant — verklaarde, dat hij last had gegeven om dien dag 1600 K.G. buskruit te vervoeren van het fort Bakkerskil naar Loevestein, zeide: dat het er om te doen was het niet in het oog te laten loopen; dat hij — relatant — dat bedoelde buskruit in beslag heeft genomen en het op zijn last naar het fort Loevestein is vervoerd;

Overwegende dat de ambtseedige verklaring van den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant, afgegeven 22 Januari 1913, inhoudt dat door hem van den Majoor-Magazijnmeester te Woudrichem niet is ontvangen eene kennisgeving, dat deze autoriteit op 9 December 1912 van het fort Bakkerskil onder de gemeente de Werken c. a. naar Woudrichem voor rekening van het Rijk zou laten vervoeren 1608.60 K.G. buskruit, althans meer dan 100 K.G.;

Overwegende dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard, als volgt:

1°. door A. VAN V., sergeant-majoor-vuurwerker, in garnizoen te Gorinchem: dat hij op Zaterdag 7 December 1912 van den gerequireerde, op wiens bureau hij destijds tijdelijk werkzaam was, heeft vernomen, dat hij een bericht ontvangen had dat 1608.60 K.G. buskruit moest worden vervoerd van het fort Bakkerskil naar Loevestein; dat er eenige haast bij het transport en er daarom geen tijd was voor het vervullen van de wettelijke formaliteiten; dat gerequireerde hem opdroeg, tegen Maandag 9 December 1912 des voormiddags te 7 uur, twee vrachtrijderskarren te bestellen, om het vervoer van het buskruit daarmede te doen plaats hebben; dat gerequireerde hem, getuige, opdroeg niet mee te gaan, om daardoor zoo weinig mogelijk de aandacht op de zaak te vestigen, dat hij aan getuige F., toen hij deze opdroeg de voerlieden te gaan spreken, heeft gezegd, „je behoeft niet te zeggen dat er een buskruit-transport plaats heeft;” dat hij dit deed om den gerequireerde onaangenaamheden te besparen, die zouden ontstaan, wanneer bekend werd, dat het vervoer zonder formaliteiten plaats had; dat hij, op last van gerequireerde aan de getuigen F. en S. heeft opgedragen elk als geleider van een wagen op te treden en dat hij aan S. die als oudste, hoofdgeleider was, heeft gezegd,

dat de vlaggen niet meegenomen zouden worden en het vervoer zonder formaliteiten zou plaats vinden; dat hij op Maandag 9 December 1912, 's middags te 12 uur ongeveer, de twee karren met buskruit te Woudrichem heeft zien aankomen; dat hij den gerequireerde er nog op gewezen heeft, dat het vervoer zonder formaliteiten hem in moeilijkheden kon brengen, doch dat gerequireerde het toch wilde, op dat er geen vertraging in het transport zou plaats hebben;

2°. door J. S., magazijnknecht bij de Artillerie te Woudrichem:

dat getuige VAN V. hem en getuige F. op Zaterdag 7 December 1912 heeft gezegd, dat Maandag 9 December 1912, 1608.60 K.G. buskruit van Bakkerskil naar Loevestein moest worden getransporteerd en dat dit vervoer zonder formaliteiten zou plaats hebben, omdat er geen tijd was geweest voor de aanvraag; dat hij den gerequireerde op het gevaarlijke van een geheim vervoer heeft gewezen, doch deze zeide, dat het best zou afloopen; dat hij en getuige F. op Maandag 9 December 1912 de genoemde hoeveelheid buskruit hebben vervoerd van Bakkerskil naar Woudrichem; dat bij dat vervoer geen gebruik is gemaakt van vlaggen; dat daarbij de wagens, ter voorkoming van argwaan, zooveel mogelijk achter elkaar gereden hebben en dat hem — getuige — ofschoon hij als oudste, hoofd van het geleide was, geen geleibiljet, noch afdruk van de Wet van 1884 is verstrekt; dat de weg dien zij volgden van Bakkerskil naar Woudrichem, geheel ligt in de provincie Noord-Brabant;

3°. door C. A. F., magazijnknecht bij de Artillerie te Woudrichem:

dat hem op 7 December 1912 door getuige VAN V., is opgedragen om bij elk der voerlieden VAN D. en VAN S. een kar te gaan bestellen voor het vervoer van materiaal op Maandag 9 December 1912 en hem daarbij is gezegd, dat hij volstrekt niet mocht spreken van buskruitvervoer, ofschoon van V. hem had meegedeeld, dat dit zou gebeuren; dat hij met getuige S. op 9 December 1912 naar Bakkerskil is gegaan, dat daar op twee karren 1608.60 K.G. buskruit is geladen en zij daarmede zijn gegaan naar Woudrichem waar zij ongeveer 12 uur 's middags aankwamen; dat bij dat vervoer geen gebruik is gemaakt van vlaggen, geen geleider voorop heeft geloopt en er niet voor gezorgd is, dat de afstand tusschen de beide karren steeds minstens 25 M. bedroeg;

Overwegende dat door de voormelde bekentenis van gerequireerde en de aanwijzingen, voortvloeiende uit den inhoud van de verklaring van den Commissaris der Koningin, den inhoud van het proces-verbaal van den brigadier der marechaussee en de verklaringen der getuigen wettig en overtuigend bewezen is hetgeen gerequireerde is te last gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij heeft doen vervoeren 1608.60 K.G. buskruit;

Overwegende dat gerequireerde, bij het aldus doen vervoeren van buskruit, wel verschillende bijzondere voorschriften van het Koninklijk Besluit van 15 October 1885 (*Staatsblad* n°. 187), laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Maart 1907 (*Staatsblad* n°. 69), niet heeft nageleefd noch doen naleven, doch dat, nu artikel 2 der Wet van 26 April 1884 (*Staatsblad* n°. 84) overtreding van het Koninklijk Besluit en niet van de afzonderlijke voorschriften daarvan strafbaar stelt, het geheele doen vervoeren in strijd met de voorschriften, als een overtreding van het Koninklijk Besluit moet worden gequalificeerd;

Overwegende dat gerequireerde tot zijn verontschuldiging heeft aangevoerd, dat in de circulaire van den Inspecteur der Vesting-Artillerie stond te lezen, dat de verzending zoodra doenlijk diende te geschieden, met het

oog op den naderenden winter, en hij — gerequireerde — daarom de kans niet wilde loopen dat vorst of ijsgang het laden te Loevestein zoude belletten, wanneer hij niet zorgde, dat het noodige buskruit zoo spoedig feitelijk mogelijk daar was aangekomen;

Overwegende dat deze opgave gerequireerde niet kan baten, omdat deze wensch van den Inspecteur hem — gerequireerde — niet ontsloeg van de verplichting tot het in acht nemen der wettelijke voorschriften te dezen aanzien geldende welker naleving wel in de eerste plaats van een hoofd-officier mag worden geeischt;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 51 van 's Hof Provisioneele Instructie, 1, 2 en 7 der Wet van 26 April 1884 (*Staatsblad* n°. 81), 1, 17 eerste lid, 25 tweede lid, 36, 37 eerste- en tweede lid van het Koninklijk Besluit van 15 October 1885 (*Staatsblad* n°. 187), laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Maart 1907 (*Staatsblad* n°. 69) 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 23, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64);

Rechtdoende in Naam der Koningin in eersten aanleg!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen gerequireerde is te lastgelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat gerequireerde heeft doen vervoeren 1608.60 K.G. buskruit;

Qualificeert dit als overtreding van het Koninklijk Besluit van 15 October 1885 (*Staatsblad* n°. 187) laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Maart 1907 (*Staatsblad* n°. 69), houdende vaststelling van voorschriften omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere ontplofbare stoffen, door — militaire autoriteit zijnde — voor rekening van het Rijk, te lande doen vervoeren eene hoeveelheid buskruit de 100 K.G. te boven gaande, zonder:

a. van dat transport vooraf kennis te geven aan den Commissaris der Koningin in de betrokken provincie, met aanwijzing van den te volgen weg en van den aanvang van het vervoer;

b. aan het hoofd van het geleide een gedrukt exemplaar der Wet van 26 April 1884 (*Staatsblad* n°. 81) en van het Koninklijk Besluit van 15 October 1885 (*Staatsblad* n°. 187), laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Maart 1907 (*Staatsblad* n°. 69) te verstrekken;

c. de, voor het vervoer gebezigde voertuigen te voorzien van eene, aan een winkelhaak uitgezette, witte vlag, van ten minste 0.5 Meter in het vierkant, waarop in goed leesbare letters, het opschrift „buskruit” is gesteld;

d. den onderlingen afstand der voertuigen ten minste 25 Meter te doen bedragen buiten de bebouwde kom eener gemeente en

e. het transport op den noodigen afstand, vooraf te laten gaan door een geleider met eene roode vlag;

Veroordeelt gerequireerde te dezer zake tot een geldboete van vijftig gulden;

Bepaalt dat bij gebreke van betaling, binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, de boete zal worden vervangen door eene hechtenis van tien dagen;

Veroordeelt den gerequireerde in de kosten van het proces.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Mei 1913.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: R. P. VERSPLIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY,
H. M. ENGELHARD, Mr. H. J. M. TIJSSENS EN S. F. NOLST TREINITÉ.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

In art. 139 C. W. W., straf bedreigende tegen mindere schepelingen die in tijd van vrede van de wacht deserteeren, is bedoeld de „gewapende macht”, waaruit de schildwachten worden betrokken, vermeld in art. 93 van het Regl. op den Intendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen (vastgesteld bij K. B. 17 Nov. 1909 n°. 96) en niet de „wacht”, vermeld in art. 89 van dat reglement.

In de zaak in eersten aanleg aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer

en

X. oud 24 jaar, laatst gediend hebbende als matroos 3de klasse aan boord van Harer Majesteits „Holland”, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te Utrecht, gedaagde, ingevolge artikel 50 van de Provisioneele-Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in eersten aanleg voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de conclusie door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende dat de beklaagde, met aanhaling der artikelen 50 van 's Hof's Provisioneele Instructie, 139 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35) en der artikelen 7, 19 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°, 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 10, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan: „desertie in tijd van vrede van de wacht, zonder dat die desertie met eenige andere verzwarende omstandigheid gepaard gaat, gepleegd door een minderen schepeling”, en te dier zake, zal worden veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 18 Maart 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht, met veroordeeling van den beklaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie of moderatie van den Hove, of tot zulke andere straf, als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt, aan gedaagde voorgehouden en medegedeeld;

Overwegende dat uit het ten processe overgelegd extract uit het stamboek den 11den Maart 1913 voor extract conform uitgegeven door den Officier van administratie der 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord ten B. blijkt dat de gedaagde, geboren 1 Februari 1889, in dienst is aangenomen te Groningen 5 December 1908 als matroos 3de klasse voor de rol van Hr. Ms. „Atjeh” voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat de gedaagde terechtstaat ter zake dat hij zich aan desertie in tijd van vrede heeft schuldig gemaakt, door, terwijl hij als matroos 3de klasse diende aan boord van Harer Majesteits pantserdekschip „Holland”, op 6 April 1911 of daaromtrent, tijdens dit schip te Soerabaia op de werf lag en hij de wacht had in de loods aldaar, waar de equipage was gedebarreerd, zich zonder verlof en zonder geldige reden van die wacht te hebben verwijderd en afwezig te zijn gebleven tot op 28 Februari 1913 toen hij vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich heeft aangegeven in de kazernewacht te Groningen;

Overwegende dat de gedaagde heeft bekend zich aan desertie in tijd van vrede te hebben schuldig gemaakt opgevend dat hij in den namiddag van 6 April 1911, toen hij als matroos 3de klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Holland” en dat schip te Soerabaia lag is weggelopen uit de loods aan den wal, waarin de equipage was gedebarreerd, zulks in gezelschap van den matroos 3de klasse V., met wien hij op dat schip diende: dat hij behoorde tot het wachsvolk, dat voor dienst aan boord beschikbaar moest blijven maar niet tot de wacht, waaruit de posten werden betrokken, welke wacht aan boord genoemd wordt de „soldatenwacht”; dat hij tot de door hem gepleegde desertie is gekomen, door dat hij aan boord van de „Holland” voortdurend lastig werd gevallen door den matroos 3de klasse A. en hij niet wenschte met dien matroos langer op hetzelfde schip te dienen; dat hij te Soerabaia, evenals de genoemde matroos V. dienst genomen heeft aan boord van de Deutsche vrachtboot „Plauen” als matroos, welke boot 7 April 1911 van Soerabaia naar Singapore is vertrokken; dat hij op deze vrachtboot acht en een halve maand werkzaam is geweest, totdat hij te Hamburg is afgemonsterd; dat hij in dien tijd nog te Batavia en weder te Soerabaia met die vrachtboot is geweest; dat hij zich van Hamburg heeft begeven naar Groningen en vandaar naar Dortmund, waar hij als werkman heeft gewerkt; dat hij, na eenigen tijd als matroos op de binnenvaart op de Eems werkzaam te zijn geweest, zich weder naar Groningen heeft begeven, waar hij zich als deserteur heeft aangemeld in den laten avond van 28 Februari 1913 aan de wacht van de Infanterie-kazerne; dat hij 3 Maart 1913 onder militair geleide naar het Wachtschip te Willemsoord is overgebracht; dat hij uit vrees weder geplaatst te worden op Harer Majesteits „Holland”, waarop de hem vijandige matroos 3de klasse A. nog diende, zich niet eerder als deserteur heeft aangemeld; dat hij voorts in het algemeen last had van de leden van den bond van minder marinepersoneel, omdat hij geen lid meer van dien bond was; dat hij geen hekel aan den dienst heeft en dus gaarne in dienst wil blijven;

Overwegende dat de bekentenis van den gedaagde, dat hij zich op 6 April 1911 te Soerabaia heeft schuldig gemaakt aan desertie van Harer Majesteits pantserdekschip „Holland”, waarop hij als matroos 3de klasse diende, en zonder verlof en zonder geldige reden daarvan afwezig is gebleven totdat hij zich 28 Februari 1913 vrijwillig heeft aangegeven in de kazernewacht te Groningen, behoudens na te melden verschilpunt, wordt bevestigd:

1°. door de verklaring van W. M. VAN S., matroos 3de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, dat hij in den gedaagde herkent X., met wien hij in het jaar 1911 heeft gediend aan boord van Hr. Ms. „Holland” in Nederlandsch-Indië, welke door voormelden VAN S. als getuige onder eede is gedaan;

2°. door de verklaring van T. H., sergeant 1ste klasse bij het 1ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Groningen, dat de gedaagde in burgerkleeding zich in den laten avond van 28 Februari 1913 omstreeks half twaalf uur vrijwillig als deserteur bij hem heeft aangemeld aan de wacht van de Infanterie-kazerne te Groningen, welke verklaring door genoemden H. als getuige onder eede is gedaan;

3°. door het aan den gedaagde voorgehouden extract uit het scheeps-journaal, gehouden aan boord van Hr. Ms. „Holland”, voor extract conform 18 April 1911 te Soerabaia geteekend door den Commandant van gemelden bodem, Kapitein ter Zee D., waarin is vermeld, omtrent de Reewacht van 7 April 1911, dat de gedaagde omstreeks 5 uur achtermiddag is weggegaan uit de debarkementsgebouwen te Soerabaia;

terwijl op 8 April en alle volgende dagen tot en met 18 April is vermeld dat hij op de Hondenwacht en de Dagwacht heeft gemankeerd, vermeldende dit extract dat gedaagde op 18 April 1911 werd overgeplaatst in de rolle van Harer Majesteits Wachtschip te Soerabaia, terwijl in een ten processe aanwezig aan gedaagde voorgehouden extract uit het scheeps-journaal, gehouden aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Soerabaia, 22 April 1911 voor extract conform geteekend door den Commandant S., is opgenomen dat gedaagde op de Hondenwacht, de Dagwacht en op de Reewacht telkens van 19 tot en met 20 April 1911 en op de Hondenwacht en Dagwacht van 21 April 1911 heeft gemankeerd en op de Reewacht van laatstgenoemden dag is afgeschreven als deserteur;

4°. door het aan den gedaagde voorgehouden extract uit het stamboek, voor extract conform geteekend aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord 11 Maart 1913 door den Officier van administratie der 1ste klasse TEN B., dat de gedaagde 7 April 1911 van boord van Harer Majesteits „Holland” is weggelopen en 21 April 1911 als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat door de bekentenis van den gedaagde, bevestigd door de onder 1°, 2°, 3° en 4° genoemde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen dat de gedaagde in de maand April 1911, omtrent den 6den dier maand, terwijl hij als matroos 3de klasse diende aan boord van Hr. Ms. pantserdekschip „Holland”, uit de loods, waarin de equipage was gedebarkeerd, zich zonder verlof en zonder geldige reden heeft verwijderd en afwezig is gebleven tot op 28 Februari 1913 toen hij vrijwillig en zonder achterhaald te zijn, zich heeft aangegeven in de kazernewacht te Groningen;

dat wel in het scheepsjournaal is aangegeven dat gedaagde zich op 7 April 1911 te omstreeks 5 uur in den achtermiddag uit de gemelde gebouwen heeft verwijderd, terwijl uit de bekentenis van den gedaagde zou volgen dat die verwijdering heeft plaats gehad op 6 April 1911, maar dat beide bewijsmiddelen daárin overeenstemmen en mitsdien door die beide wettig en overtuigend is bewezen dat gedaagde zich omtrent 6 April 1911 heeft schuldig gemaakt aan de bovengemelde ongeoorloofde verwijdering;

Overwegende dat niet is bewezen dat de gedaagde van de Wacht is gedeserteerd, en die verzwarende omstandigheid bij de door den gedaagde gepleegde desertie aanwezig is;

Overwegende toch dat in artikel 139 van het Crimineel Wetboek voor

het Krijgsvolk te Water, straf bedreigende tegen mindere schepelingen, die in tijd van vrede van de wacht deserteeren, bedoeld is de „gewapende wacht”, waaruit de schildwachten worden getrokken, vermeld in artikel 93 van het Reglement op den Inwendigen dienst aan boord van Hare Majesteits oorlogsschepen, en niet de „wacht”, vermeld in artikel 89 van dat Reglement, terwijl niet is gebleken dat de gedaagde heeft behoord tot de „gewapende wacht”, toen hij zich aan de hem te last gelegde desertie schuldig maakte;

Overwegende dat de gedaagde het aan hem te last gelegde feit heeft gepleegd terwijl hij diende op een schip, hetwelk niet behoorde onder eene der maritieme directiën in Nederland, welk schip zich thans niet in Nederland bevindt, weshalve hij ter zake van dat feit in eerste instantie voor het Hof moet terechtstaan;

Gezien de artikelen 50 van de Provisioneele-Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, 135, 136, 137 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35) de artikelen 7, 19 en 20 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193). 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in eerste instantie in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat de gedaagde omtrent 6 April 1911, terwijl hij als matroos 3de klasse diende aan boord van Harer Majesteits pantserdekschip „Holland”, tijdens dit schip te Soerabaia op de werf lag, zich zonder verlof en zonder geldige reden daarvan heeft verwijderd en afwezig is gebleven tot op 28 Februari 1913, toen hij vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich heeft aangegeven in de kazernewacht te Groningen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen aan den gedaagde meer is te last gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart den gedaagde schuldig aan het misdrijf van „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende afwezig te zijn, zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den gedaagde sedert 4 Maart 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der hem opgelegde militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Verwijst den veroordeelde voor de helft in de kosten van het proces;

Bepaalt dat de andere helft dier kosten zal worden gedragen door den Staat;
Ontzegt allen anderen eisch.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 21 April 1913.

Geaprobeerd door het H. M. G. 29 April 1913.

President: Luitenant-Kolonel Jhr. H. M. VAN DER GOES.

Leden: de Kapiteins J. SUERMONDT en H. JANSSEN en de Luitenants
H. R. A. VAN DEN WALL BAKE, Mr. Dr. J. S. BARBAS, W. A. BOSWIJK
en R. K. LANKENAU.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Opzettelijke brandstichting, waarvan levensgevaar voor een ander te duchten is.

De Krijgsraad verklaart het ten laste gelegde feit, zoomede beklagde's schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen, doch verklaart hem niet strafbaar daar het feit hem wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat N. oud 27 jaar, geboren te Neede, milicien-korporaal bij een regiment Infanterie, tijdens het plegen van het feit, gedetineerd te Arnhem, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij te Neede in den nacht van 14 op 15 September 1912 opzettelijk brand heeft gesticht in de door A. V. bewoonde behuizing met schuur, van welke brandstichting levensgevaar voor A. V. en zijn gezin, althans gemeen gevaar voor goederen, te duchten was;

Overwegende dat blijkens het ten processe aanwezige aan beklagde voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het regiment Infanterie, beklagde op 7 Maart 1906 als loteling van de lichter 1906 is ingedeeld bij dat regiment en dat blijkens beklagdes erkenning, bevestigd door eene akte den 7den Maart 1906 geteekend door beklagde, door den Eerste-Luitenant A. J. D. v. W. en den sergeant-majoor H. G. VAN G., welke akte hem is voorgehouden, aan hem op dien dag de krijgsartikelen zijn voorgelezen, door welke voorlezing hem is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende dat beklagde na bij zijn eerste verhoor te hebben ontkend het te last gelegde te hebben gepleegd, bij zijn volgende verhoor heeft opgegeven:

Ik beken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt, onder den invloed van sterken drank. Ik heb met lucifers van M. het huis van V. aan den achterkant aangestoken. Er waren strooien dokken aan het dak en die heb ik aangestoken. Toen ik den brand had aangestoken, ben

ik op den grond gevallen en heb daar eenigen tijd bewusteloos gelegen. Toen ik weer bij kwam, brandde het dak en was het vuur zoo hevig dat ik het niet meer kon uitmaken.

Ik ben toen naar huis gevlucht. Indien ik drank op heb, heb ik een onweerstaanbare neiging om brand te stichten;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen wonende te Neede, onder eede hebben verklaard: 1^e A. V. landbouwer. In den nacht van 14 op 15 September 1912 werd ik te Neede wakker door het hinniken van de paarden. Ik ben opgestaan, Ik keek door het raampje dat van de keuken, wij sliepen in de keuken, op de deel ziet. Ik zag toen, dat de achterkant van de deel in vollen brand stond. Ik heb toen mijn huisgenooten gewaarschuwd en ben naar den paardenstal gegaan, die zich in het achterste gedeelte van de deel bevond. De deur, die van den paardenstal op de deel uitkomt, had ik toen dicht zitten, zooals ik die den vorigen avond had dicht gedaan. De schuur-deuren van de deel, waardoor men naar buiten kwam, waren toen aan den binnenkant ook dicht, zooals ik ze 's avonds gesloten had. Ik heb het eerst de groote schuur-deuren geopend om het vee naar buiten te kunnen krijgen. Daarna heb ik de deur van den stal geopend, om de paarden naar buiten te laten, waarbij ik geholpen werd door mijne vrouw en zoons, die inmiddels bij mij gekomen waren. Het is mij onmogelijk om te zeggen, op welke plaats de brand begonnen is, behalve dan dat het aan den achterkant geweest is, daar de heele achterkant reeds in brand stond toen ik er bij kwam. Boven den paardenstal bevond zich hooi en stroo opgebermd. Ik acht het onmogelijk dat de brand door zelfontbranding van het hooi ontstaan zou kunnen zijn, omdat ik het hooi reeds in de maand Juni binnen gekregen had. Toen ik de beesten gered had, stond het geheele huis in brand. Hoe laat het juist was, toen ik den brand ontdekte, weet ik niet, maar toen alles reeds in den brand stond, zag ik, dat mijn klok op 7 minuten over twaalf was blijven staan. Mijn huis, stal met deel en schuur was onder één dak gebouwd. Een eindje op zij van mijne woning had ik nog een houten schuur staan die echter niet uitgebrand is. Ik heb beklagde bij den brand gezien, ik weet niet wanneer, echter niet in 't begin. Ik heb nimmer iets met beklagde of zijne familie gehad. Wij waren steeds goed samen; zij waren de leveranciers van mij voor blik- koperwerk enz.: Ik was in den bewusten avond met mijne vrouw het laatst naar bed gegaan tegen omstreeks 9 uur. In dien tijd kwamen we nooit met licht op de deel of bij het vee. Niemand van ons is dien nacht op de deel geweest na 9 uur. Mijne woning lag van de woning van beklagde ruim 5 minuten gaans verwijderd. Ik woonde reeds 20 jaren daar en kende beklagde gedurende dien tijd, maar heb nooit iets bijzonders van hem gemerkt. Het dak van mijn verbrande perceel bestond aan de bovenste helft uit riet, terwijl aan de onderste helft een pannendak was, waaronder stroopoppen aanwezig waren. Sprekende over het achterhuis van mijn woning bedoel ik dat gedeelte van het afgebrande huis, dat het meest naar den weg gekeerd stond. Op de deel waar het vee staat is nog bij daglicht gemolken. Er is niet iemand mijner huisgenooten dien avond met licht op de deel geweest. Als wij naar bed gaan is in het geheele huis geen licht meer op. Wij hadden nergens een z.g. nachtlucht in huis. Mijn huisgenooten bestonden uit mijn vrouw en vier kinderen, drie jongens en een meisje, van 12 tot 20 jaar, en een oude tante. Indien ik niet door het hinniken der paarden wakker was geworden, had levensgevaar bestaan voor mij en mijn gezin. Ik heb door den brand aanzienlijke schade geleden, ik was laag verzekerd.

2°. H. (fabrieksarbeider.)

In den nacht van 14 op 15 September 1912 ontmoette ik te Neede op den Borculoschen grintweg, even verder dan waar de Haarlosche steeg op dezen weg uitkomt, beklaagde. Deze liep naast zijn rijwiel, waarvan op dat oogenblik de lantaarn niet brandde. Ik heb toen zijn lantaarn aangestoken met lucifers van mij. Daarna zijn beklaagde en ik op onze rijwielen gesprongen en verderop gereden in de richting van Neede. Wij reden vervolgens aan de woning van V. voorbij. Gekomen dicht bij de woning van den Burgemeester zeide beklaagde dat hij een sigaar op wou steken. Wij zijn vervolgens van onze rijwielen gestapt. Beklaagde vroeg mij om lucifers. Ik heb hem toen mijn doosje met lucifers gegeven. Daarna vroeg ik hem mijn doosje terug, waarop hij antwoordde: „Die wil ik houden.” Kort daarna zijn wij weer op onze rijwielen gestapt en gekomen nabij den schilder H., alwaar de Nes, een achterweg of steeg, op den Borculoschen grintweg uitkomt. Beklaagde reed de Nes in terwijl ik doorreed over den Borculoschen grintweg tot aan het einde van dien weg vlak bij het dorp. Beklaagde heeft mij niet gezegd waarom hij de Nes inreed en ik heb er op dat oogenblik niet over nagedacht. Ik moest aan de woning van beklaagde voorbij rijden. In het dorp vond ik nog verschillende jongens. Ik ben toen nog met die jongens het dorp doorgelopen. Daarna ben ik naar huis gegaan en nauwelijks thuis gezeten hoorde ik het knetteren van een brand. Onmiddellijk ben ik met mijn vader naar buiten gegaan en zagen wij, dat er brand was in de richting van de woning van den Burgemeester. Naar den brand toe gaande, bleek ons toen de woning van V. in brand te staan. Ik heb beklaagde ook bij den brand gezien. Beklaagde maakte op mij den indruk in den nacht van 14 op 15 September 1912 dat hij een flinken borrel gedronken had: ik kon zulks aan zijn rijden merken: maar hij was niet onbekwaam. Ik heb mijn doosje met lucifers niet van hem teruggekregen.

3°. H. J. V., landbouwer:

Ik woon te Neede in een huis met Vader, Moeder, twee broeders een zuster en een oude tante. Wij zijn in den avond van 14 September 1912 omstreeks halfnegen naar bed gegaan. Er bleef geen licht of vuur branden, wij gingen naar bed toen het nog eenigszins daglicht was en wij gebruikten geen kunstlicht. Wij sliepen allen gelijkvloers. Nadat ik eenigen tijd geslapen had werd ik gewekt en bemerkte ik dat het huis in brand stond. Het achterhuis dat aan den weg staat brandde. Op het achterhuis lagen pannen met stroodokken. Het was dien dag droog geweest. Ik heb zooveel mogelijk gered. Indien ik niet was gewekt, zou het zeer mogelijk, ja waarschijnlijk zijn geweest dat ik in de vlammen was omgekomen.

4°. J. P. O., huisvrouw van G. VAN G.

Ik woon dicht bij het huis van beklaagde te Neede, de tuin van ons huis grenst aan den tuin van beklaagde. Ik was in den avond van 14 September 1912 nog op in mijn woning, omstreeks 11 $\frac{1}{2}$ uur. Ik zag een rijwiel met een brandende lantaarn achter het huis bij beklaagde. Ik bemerkte dat het licht daar uitging. Beklaagde komt als hij in dienst is gewoonlijk des Zaterdagavond thuis, de berijder van het rijwiel deed de lantaarn uit bij de woning van beklaagde. Niet langer dan 5 minuten daarna rook ik brandlucht en bemerkte ik dat brand was bij V. Ik woon op ongeveer 5 minuten afstand van dezen.

5°. A. V., commandant van de brigade der Koninklijke Marechaussee:

Ik ben in den avond van 14 op 15 September 1912 te omstreeks 10 $\frac{1}{4}$ uur met den marechaussee C. langs het huis van V. te Neede gekomen, maar heb toen niets van brandlucht bemerkt. Ik heb ook geen licht bij V. gezien.

en 6°. M, marechaussee als de vorige getuige, tevens onbezoldigd rijksveldwachter:

Ik ben in den avond van 14 September 1912 te omstreeks 10½ uur met den brigadier V. langs het huis van V. te Neede gekomen, maar heb toen niets van brandlucht bemerkt. Ik heb ook geen licht bij V. gezien.

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang wettig en overtuigend is bewezen, dat hij te Neede in den nacht van 14 op 15 September 1912 opzettelijk brand heeft gesticht in de door A. V. bewoonde behuizing met schuur, van welke brandstichting levensgevaar voor A. V. en zijn gezin te duchten was.

Overwegende dat Officieren-Commissarissen als deskundigen hebben benoemd om een onderzoek in te stellen naar beklaagdes verstandelijke vermogens dr. M. J. VAN ERP TAALMAN KIP, zenuwarts, en directeur van het sanatorium, dr. Th. J. H. SNIJDERS, dirigeerend officier van gezondheid 3^e klasse en H. S. VAN DER STEMPSEL, arts, officier van gezondheid 1^e klasse allen te Arnhem; dat deze deskundigen na in handen van Officieren-Commissarissen den eed te hebben afgelegd, dat zij verslag naar hun geweten zouden geven, een rapport hebben uitgebracht, waarbij zij in rechte zijn blijven volharden; dat zij hierbij tot de slotsom zijn gekomen, dat beklaagde lijdende is aan van tijd tot tijd, veelal onder invloed van alcoholgebruik optredende aanvallen van bewustzijnsstoornis, waarschijnlijk van epileptischen aard, waarin hij ongemotiveerde handelingen verricht, en waarvoor herinneringsstoornis nu eens wel, dan weer niet is aan te toonen; dat zij van oordeel zijn, dat de brandstichting, die hem ten laste wordt gelegd, in een dergelijken toestand van gestoord bewustzijn is verricht, en dat hem dit feit dus wegens den ziekelijken toestand zijner geestvermogens niet kan worden toegerekend;

Overwegende dat wij ons met het oordeel der deskundigen vereenigende, hetwelk Wij overnemen en tot het onze maken van oordeel zijn, dat beklaagde een feit heeft begaan dat hem wegens den ziekelijken toestand zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend;

Overwegende dat termen aanwezig zijn om te gelasten dat hij in een krankzinnigengesticht worde geplaatst gedurende een proeftijd, den termijn van één jaar niet te boven gaande;

Gezien art. 37, 91 en 157 Wetboek van Strafrecht, 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 74 Militiewet, 1 wet 14 November 1879 (Stbl. n°. 191); 9 wet 15 April 1886 (Stbl. n°. 64) en 181 Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklaagde te last gelegde, in voege voorschreven, wettig en overtuigend bewezen;

Qualificeert het als: Opzettelijke brandstichting waarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;

Verklaart hem hieraan schuldig, doch niet strafbaar naardien hij een feit heeft begaan dat hem wegens de ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend.

Gelast dat hij in een krankzinnigengesticht wordt geplaatst gedurende een proeftijd, den termijn van een jaar niet te boven gaande.

Bepaalt dat de proceskosten verblijven ten laste van den Staat.

Gelast zijn invrijheidstelling.

VERSLAG VAN DESKUNDIGEN.

In opdracht van H. H. Officieren-Commissarissen belast met de informatiën

inzake N. milicien korporaal bij een regiment Infanterie, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te Arnhem, en beschuldigd van opzettelijke brandstichtig in den nacht van den 14en op den 15en September 1912 in de door V. te Neede bewoonde behuizing met schuur, om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van den beschuldigde N. hebben ondergeteekenden Dr. J. VAN ERP TAALMAN KIP, zenuwarts, en directeur van het Sanatorium, Dr. Th. SNIJDERS, arts, dirigeerend officier van gezondheid 3de kl. en H. S. VAN DER STEMPEL, officier van gezondheid 1ste kl. allen te Arnhem, na in handen van Officieren-Commissarissen den bij de wet gevordenden eed te hebben afgelegd, zich in commissie verenigd tot het doen van bovengenoemd onderzoek.

Zij hebben daartoe inzage genomen van het dossier de zaak betreffende, inlichtingen ingewonnen bij beklaagdes vroegere en tegenwoordige omgeving, herhaaldelijk met hem gesproken, hem lichamelijk en geestelijk onderzocht en hunne bevinding neergelegd in het hiernavolgende rapport.

RAPPORT.

Aan het dossier ontleenen wij het volgende:

Reeds de officier van justitie te Zutphen, denkt dat er een of ander pathologisch motief voor de geincrimineerde feiten bestaan heeft.

Getuige M. deelt mede, dat hij naar schatting op Zaterdag 14 September 1912, 16 minuten voor elf N. tegen kwam, die naast zijn fiets liep, en geen licht op had. M. stak de lantaarn van L. aan, en samen reden zij naar Neede (± 2 K.M.). Zij wilden nog een borrel koopen, doch de herberg van H. was gesloten, althans er was geen licht meer zichtbaar. Bij den ingang om het erf van den burgemeester, zijn beiden van de fiets gestapt. N. zeide: „laat ons afstappen, ik wil een sigaar aansteken” en vroeg om lucifers. Toen M. hem het doosje lucifers, dat hij tot dat doel gegeven had terug vroeg, zeide deze: „die wil ik houden”, en gaf ze niet terug. Volgens verklaring van M. had N. een goede borrel gedronken. Naar gissing zag M. den brand bij V. 'n half uur nadat hij N. verlaten had.

Getuige Th. A. H. verklaart, dat N. hem gezegd had, dat hij het feit niet bedreven zou hebben, als hij dien bewusten avond geen borrel gedronken had. Op de vraag welk belang N. bij dien brand had antwoordde deze: „Anders moet ik f 300 betalen aan de andere koperslagers. Dien avond had N. ook flink gedronken.

Volgens staat van inlichtingen van den brigadier der Koninklijke Marechaussée te Neede, maakt beklaagde bij gelegenheid misbruik van sterken drank. Getuige J. W. W. verklaart dat tijdens het uitdragen van goederen te zamen met N., deze omviel doch kan niet zeggen, of hij flauwviel, dan wel gestruikeld was. Ook getuige H. J. W. H. zag N. in elkaar zakken.

Uit een mededeeling van den Heer H. hoofd der school te Neede, blijkt dat beklaagde die school bezocht van 1 April 1892—1 April 1900, tot de minder dan middelmatige leerlingen behoorde, tot hen die de minste vorderingen hadden gemaakt. Zijn gedrag was slecht en onwillig en in het 7de leerjaar kon hij het onderwijs heelemaal niet volgen. Hij was bij zijne medeleerlingen weinig in tel en niet bemind. Uit N's strafregister blijkt, dat hij als milicien zijn geweer geladen met losse patronen eenmaal eigen-dunkelijk heeft afgeschoten. Verder wordt in het dossier gesproken van de volgende branden:

1°. In den nacht van 30 April op 1 Mei 1910 in de schuur van de Wed. C. te Neede. Er werd toen te Neede feest gevierd (Julianadag).

2°. In den nacht van 19 op 20 September 1911 in een houtmijt te Lohuizen (gem. Neede). N. kwam van een feest te Wegdam.

3°. 16 April 1912 brand bij S. te Neede (Er was toen kermis).

Bij dezen brand wordt N. niet genoemd.

4°. 22 Juni 1912 bij den brand bij de N.V. „Verzendhuis” wordt N. genoemd. Hij zou toen volgens eigen verklaring drie kwartdronken geweest zijn.

5°. 10 Augustus 1912 brand bij A. S. N. wordt in verband met dien brand eveneens genoemd, hij had toen 'n borrel gedronken.

N. zeide toen: „zoo'n brandje is nog zoo kwaad niet. H. R. verklaart dat N. hem lucifers vroeg om een sigaar aan te steken, en het doosje niet terug gaf. Getuige B. verklaart, dat N. hem mededeelde den brand gesticht te hebben.

ANAMNESE VAN BEKLAAGDE.

Beklaagde zegt N. te heeten, hij is 26 jaar oud, geboren 20 Januari 1886. Zijne ouders leven nog, zijne moeder is 60 of 61 jaar, hij meent 61 jaar, zijn vader is 77 jaar. Beide zijn gezond. Een zuster van zijn vader is in leven, 2 of 3 jaar ouder dan deze. Zijn vader had 2 of 3 broers, beklaagde heeft hen niet gekend, hij weet niet, waar zij woonden. Zijne moeder komt uit Neede, heeft naar hij meent 3 broers en 2 zusters gehad, een zuster is gestorven, de andere zijn in leven. Van de familieverhoudingen weet beklaagde niet veel mede te deelen. Beklaagde heeft nog eene zuster in leven, zes broers zijn dood, hij dacht steeds dat ze met zeven kinderen waren, doch zijne zuster schreef hem verleden week, dat zij zes broers op het kerkhof had. Beklaagde is de 5de of 6de van 8 kinderen. Zijn zuster is het 2de kind. Beklaagde weet niet, waaraan zijn 6 broers gestorven zijn, de oudste broer is op 21 jarigen leeftijd gestorven aan eene ziekte, die volgens beklaagde's beschrijving tuberculose of sarcoom geweest moest zijn. Verder heeft beklaagde nog een broer gekend, die jong gestorven is, waaraan weet hij niet, evenmin hoe oud. Ook meent hij dat een der kinderen doodgeboren is. Zijne zuster is 31 jaar oud en gezond, hij zelf heeft ook nooit „gedokterd”. Voor \pm 4 jaar tijdens zijne verloving heeft hij veel last van hoofdpijn gehad, hetgeen ook thans nog het geval is. Hij is van zijn 6de tot zijn 14de jaar school gegaan, heeft de 7de klasse doorlopen, en is eenmaal blijven zitten. Toen hij van school ging, wilde hij graag slager worden, eerst liever bakker. Hij had 'n hekel aan het vak van zijn vader, het koperslagersvak. Hij is geen bakker geworden, omdat een oom, die transportslager te Zutfen was, en die te Neede varkens kocht, hem naar Zutfen te logeeren medenam. Hij kreeg tijdens zijn verblijf daar plezier in het slagervak, is dit echter niet geworden, omdat zijn vader daartegen gekant was en wenschte, dat hij bij hem in de zaak kwam. Hij werd dus koperslager, doch ging daarna nogmaals naar Zutfen, omdat hij toch slager wilde worden, en wilde toen niet naar huis terug. Zijn broer stierf echter in dien tijd, en zoo ging hij toch naar huis terug om bij zijnen vader in de zaak te komen.

Een bepaalde reden, waarom hij niet van het koperslagersvak houdt, heeft hij niet, hij heeft er niet mee op! iets dat hem in dat vak bepaald onaangenaam is, kan hij niet noemen, van het binnenwerk houdt hij heelemaal niet, van het buitenwerk (loodgieterswerk) meer. Hij is dan ook alleen thuisgebleven, omdat zijn vader en moeder anders alleen waren. Hij kent zijne vrouw vier jaar, had twee jaar verkeer met haar, ging voor dien tijd wel eens met een andere uit, zonder echter trouwplannen te hebben.

Hij is twee jaar getrouwd, zijne vrouw is gezond, zijn kind, dat 10 maanden oud is eveneens. Het heeft wel last van stuipen gehad, toen 't 8 à 14 dagen oud was, heeft dit thans ook nog wel af en toe, en schreeuwt dan erg. Hij weet zelf niet, of hij als kind stuipen gehad heeft, wel dat hij veel gesukkeld heeft. Hij is, thans wel af en toe duizelig, vooral als hij veel rookt. Of hij wel eens zonder bepaalde reden gevallen is, weet hij niet, evenmin van flauw vallen of toevallen. Hij zelf voelt zich gezond. Hij weet dat ze gezegd hebben, dat hij bij den laatsten brand gevallen is, hij zelf wist dat niet.

Hij kan wel spoedig driftig worden, gebruikt voornamelijk bij buitenkarweien veel drank, jenever en bier, en dronk gemiddeld 4 borrels per dag, 'n enkele maal wel 10. Hij rookt haast altijd door, ook tijdens het werk, als er tenminste bij gerookt kan worden. Of hij spoedig last heeft van het gebruik van alcohol, weet hij niet. Hij slaapt den laatsten tijd slecht, toen hij vrij was goed. Of hij 's nachts wel eens schreeuwde, weet hij niet, zijne vrouw vertelde hem wel, dat hij erg droomde. Hij is nooit zonder dat hij het wist uit bed geloopt of gevallen, ook vloiede nooit bij hem de urine onwillekeurig af. Hij erkent 7 of 8 maal brand gesticht te hebben, precies weet hij dit niet meer. De eerste brand, door hem aangestoken was bij C., Julianadag 1910. Hij liep toen steeds geruimen tijd rond, met het idee, dat hij brand moest maken, niet speciaal bij C. 't Idee brand te maken, kwam vooral bij hem op, als hij drank gebruikt had. Hij had den vorigen dag nog niet de gedachte brand te moeten maken, waarschijnlijk ook nog niet om 7 uur, 's avonds 10 uur wel, doch had toen nog niet speciaal C. op 't oog. Voor dat hij brand maakte, was hij in 't café van W. Er was een optocht geweest, die om 7 uur of 7.30 begonnen was, hij had in dien optocht meegeloopt, en was om ± 9 uur bij het vuurwerk tegenwoordig geweest. Dit ziet hij graag, in 1906 had hij reeds eenmaal vuurwerk gezien. Na afloop ging hij naar het café van W., bleef daar tot ± 11 uur, ging echter ondertusschen naar 'n ander café en ging daarna weer naar W.'s café terug. Hij heeft daar, naar hij meent, zitten praten en drinken met H. en V. Van dit café is hij alleen vertrokken, met het plan naar huis te gaan, sloeg echter op zij af, weet nog wel, welken weg. Hij kwam toen bij C. op het erf; aan de achterkant van de schuur lag hout, zooals ze hem later vertelden takkebosschen, 't kostte geen moeite deze aan te steken. Toen het hout brandde bleef hij eerst kijken, echter niet zoolang tot het vuur op de schuur overging. Hij ging toen weg en ontmoette L., dit kan hij zich niet herinneren, doch weet dit van L. die hem dit later vertelde. Nadat zij een eind weegs verwijderd waren van de plaats waar N. L. ontmoet had, wees L. hem er het eerst op, dat er iets brandde. Samen zijn ze toen naar de toren gegaan om te luiden. Daar waren toen reeds andere menschen. Bij verdere gesprekken met beklagde, blijkt dat hij dikwijls hoofdpijn heeft, hij voelt dan pijn in het voorgedeelte boven de oogen en die pijn blijft steeds op dezelfde plaats. Op die plaats voelt hij dan tevens kloppingen. Vroeger heeft hij ook veel aan hoofdpijn geleden, haast elken dag. Hij gaat soms met hoofdpijn naar bed, staat er soms mee op en heeft dit vaak den heelen dag. Hij droomt veel en heeft na zijne droomen hoofdpijn. Overdag komt de hoofdpijn langzamerhand bij hem op, niet plotseling. Dat het gebruik van drank invloed op zijn hoofdpijn heeft, is nooit door hem bemerkt. Wel werd zijne neiging om brand te maken, steeds versterkt door drankgebruik. Thuis, zonder dat hij drank gebruikte, had hij ook wel die neiging, wist die echter meestal te onderdrukken, niet steeds, naar hij meent. Hij meent (de opgave is zeer

vaag) ook wel eens, zoo van huis gaande brand gemaakt te hebben, zonder voorafgaand drankgebruik. Omtrent zijn sexueel leven valt niets bijzonders mede te deelen. Hier in het Huis van Bewaring voelt hij zich onaangenaam en opgewonden, zooals hij beweert, dat hij echter in zoo'n toestand van onthouding meer neiging zou hebben brand te maken dan anders, geloofte hij niet. Had hij echter telkens aan de neiging brand te maken toegegeven, dan waren er een ontelbaar aantal huizen verbrand. Zoo kreeg hij dezen zomer aan 't werk zijnde aan 'n paar huizen neiging brand te maken, wist dit echter te onderdrukken. Ook thuis kreeg hij wel eens neiging brand te maken, stak dan soms wel benzine aan, om aan die lust te voldoen. Over deze neigingen met een dokter te spreken durfde hij niet, hij was te bang dat zijn brandstichtingen aan het licht zouden komen. Verder deelt beklagde mede, dat het vaak gebeurde, dat hij 's morgens met zijn hoofd aan het voeteneinde lag, dit geschiedde ook nog tijdens zijn huwelijk. Beklaagde was nog al driftig, voornamelijk tegenover zijnen vader, omdat deze ook zoo driftig is.

Bij navraag blijkt verder, dat beklagde bij de twee laatste branden gevallen is, n.l. bij den brand van het Verzendhuis en bij den brand van V.'s huis. Hoe hij kwam te vallen weet hij niet, hij is niet gestruikeld, weet alleen dat hij weer opstond. Bij den laatsten brand viel hij buiten het huis, direct nadat hij den brand aangestoken had. Toen hij weder opstond, wilde hij eerst trachten den brand te blusschen, doch dit ging toen niet meer. Hij ging daarop naar huis. Dat hij een door hem aangestoken brand wilde blusschen kwam meer voor, ook is 't wel voorgekomen, dat hij 'n brand, dien hij aanstak, dadelijk zelf weer bluschte. Hij verklaart dit door te zeggen, dat hij zijn neiging dan bedwingen kan. Bij den brand van het Verzendhuis is N. ook gevallen, eveneens buitenshuis. Hij had dien brand gesticht door zakken aan te steken, die voor het raam hingen, daarna is hij gevallen, stond wel een half uur later op. Hij zag toen niets branden (was blijven smeulen) en hij had toen geen lust meer opnieuw de zakken in brand te steken. Direct na het maken van een brand, kreeg hij niet de neiging opnieuw 'n anderen brand te maken. Van Officieren-Commissarissen hoorde hij, dat hij bij den brand van V.'s huis nog eens gevallen is. Zelf weet hij van dien val niets.

MEDEDEELINGEN VAN BEKLAAGDE'S MOEDER.

Zij is 60 jaar, goed gezond, leed vroeger aan zwakte en zenuwen en is zij volgens haren dokter zenuwachtig van aard. Bij eene ziekte is zij 2 à 3 maal in elkaar gezakt, leed echter over het algemeen niet aan wegrakingen, ook niet als meisje. In haar familie komen geen toevallen voor. Haar vader is gestorven aan eene beroerte, haar moeder aan tuberculose, evenals haar zuster. Krankzinnigheid, zenuwziekten of toevallen in haar familie zijn niet bekend. Haar man is gezond, 77 jaar, zeer driftig, opgewonden en prikkelbaar, heeft nooit toevallen gehad. Zij weet niet of in de familie van haren man bovenbedoelde ziekten zijn voorgekomen. Zij heeft twee miskramen gehad, van de zeven kinderen zijn vijf gestorven, het oudste kind is na 6 maanden aan stuipen gestorven, is slechts 24 uren ziek geweest, het 2de kind is haar dochter, thans 33 jaar oud, gezond en gehuwd. Zij is driftig en prikkelbaar, had echter nooit toevallen. De 3de zoon is op 21-jarigen leeftijd aan kliertering gestorven, deze is, misschien na biergebruik, op 16-jarigen leeftijd eenmaal vreemd geweest, wekte 's nachts de huisgenooten, doch 's morgens was er niets meer aan hem te bespeuren, het 4de kind

is na 8 maanden aan een borstlijden gestorven, het 5de kind is beschuldigde, het 6de is na een jaar gestorven aan tuberculose, het 7de is dood geboren.

De geboorte van beklagde was normaal, als kind had hij met 15 of 16 maanden 'n eigenaardige ziekte, (borstaandoening?) die met „halen" gepaard ging; hij leerde op tijd praten, was op zijn tijd zindelijk, was 'n flinke jongen. Hij ging op zijn 6de jaar naar school, bleef 1 X zitten. Hij was altijd bang voor ruzie en bang voor vuur, hoewel de moeder niet zeggen kan, dat hij bepaald vreesachtig van aard was. Na de schooljaren kwam hij bij zijnen vader in de leer, en ook uit het gesprek met de moeder blijkt, dat hij liever een ander vak geleerd had. Hij was opgeruimd van aard, wel af en toe erg driftig, als er iets met het werk niet in den haak was. Hij sliep over 't algemeen goed, en heeft de moeder nooit iets van slaapwandelen of bedwateren bemerkt, of bloed op het kussen bespeurd. Hij was volgens spreekster niet vergeetachtiger dan een ander, ook heeft zij van een karakterverandering bij haren zoon niets gemerkt. Hij hield zich niet graag met vuur op, was in huis bepaald bang voor brand, men mocht zelfs met geen lamp in de schuur komen. Na drankgebruik was hij zeer gauw van streek, kon minder verdragen dan een ander; hij was na drankgebruik of erg stil of praatte veel. Zelden gebruikte hij te veel drank.

DE VADER VAN BEKLAAGDE.

Het gesprek met den vader levert niet veel belangrijks op. Ook volgens spreker was beklagde banger voor brand dan anderen, echter niet zoo, dat dit een dwazen indruk maakte. Op school leerde hij niet best (geen zijner kinderen leerde goed), doch volgens den vader had hij er geen liefhebberij in; dat hij wel leeren kon, bleek later. Hij had volgens den vader veel vrienden, het heele dorp was eigenlijk zijn vriend. Spreker houdt zijn zoon voor geheel gezond, doch vond sommige zijner brieven, geschreven uit het Huis van Bewaring, zinneloos (zoo schreef hij o. a.: „als ik vrouw en kind niet had, was ik over 2 uur bij jelui").

DE ECHTGENOOTE VAN BEKLAAGDE.

Zij kent haar man 4 jaar, had 2 jaar verkeerung met hem, is thans 2 jaar getrouwd en heeft eigenlijk maar twee maal iets bijzonders aan hem gemerkt. De eerste maal was na een feestje, waarbij hij 'n enkel borreltje gebruikt had. Hij deed daarna vreemd, ging 's nachts overeind in zijn bed staan en beweerde dat er iets raars aan den zolder zat. De vrouw trachtte hem dit uit het hoofd te praten, doch hij hield vol. Hij was zoo, dat de vrouw hem moest vasthouden, toen bedaarde hij weer, de geheele duur van het vreemd doen was 5 à 10 minuten. Of zij den volgenden dag nog met hem over het voorgevallene gesproken heeft, kan zij zich niet herinneren. De tweede maal was eveneens na een feestje, haar man had toen ook matig gedronken. 's Avonds werd hij raar, praatte onzin, wilde nu eens hier heen, dan weer daar heen, de vrouw vond hem zoo, dat zij 't noodig vond hem na te loopen. Den volgenden dag wist hij niet, wat er gebeurd was, en vroeg hij zijne vrouw: „Heb ik je kwaad gedaan?" Sterken drank kon hij niet goed verdragen. Veel lust voor zijn vak had hij niet, vroeg haar wel eens: Zal ik een ander vak beginnen?" Hij was bang voor brand, vroeg steeds bij het naar bed gaan, of er nog vuur in de stoof was. Soms had hij nachtmerrie, hij gaat dan in eene andere houding in bed liggen, draait zich soms heelemaal

om, ligt dan met zijn hoofd aan het voeteneinde. Van slaapwandelen heeft zijne vrouw nooit iets gemerkt. Hij is wel driftig, maar 't duurt kort, heeft ook nooit met voorwerpen gesmeten. Evenmin heeft zijne vrouw ooit bemerkt, dat hij iets deed, waarvan hij later niets meer wist. Zwarte hoofd-pijn heeft hij wel, echter niet vaak. Zijne echtgenoot kan nog niet gelooven, dat hij de branden aangestoken heeft, voordeel kan hij daarvan niet gehad hebben, haat kan evenmin de drijfveer geweest zijn.

Zijn schoonvader heeft de in het dossier aanwezige brief geschreven, omdat zijne dochter hem van die twee „toevallen” (zooals zij het noemt) verteld had. Tijdens een bezoek in het Huis van Bewaring (vlak na de bekenenis) vond spreker hem niet goed, zenuwachtig, er was niet met hem te praten. Voor beklagde's overbrenging naar het Huis van Bewaring heeft spreker niets bijzonders aan hem bespeurd. J. W. W. vertelt dat hij N. zag, terwijl hij behulpzaam was met het reddingswerk, gedurende den brand bij V. W. vroeg V.'s vrouw of zij nog gaarne iets uit het huis gehaald wilde hebben. Op haar antwoord haalden W. en N. samen een veeren bed, bij het naar buiten dragen viel N. ter plaatse voor een deurpost. Hij stond niet dadelijk op, bleef wel een minuut liggen, lag geheel stil en zeide niets. W. zeide „sta op.” Hij antwoordde daarop niet, stond ook niet op. Meerdere menschen kwamen er bij, en hielpen N. opstaan. Ook toen zeide hij niets, ging dadelijk verder. W. kreeg niet den indruk, dat N. over een dorpel gevallen was, hij hield 't voor eene duizeligheid, niet voor struikelen of uitglijden!

Ook vroeg N. W. een horloge, dat deze bij het uitdragen gevonden had. Of N. dit vóór of na den val vroeg, weet spreker niet, hij gelooft na den val in ieder geval was 't vlak bij de plaats, waar N. gevallen was, en zéér kort kort er voor of er na.

N. drong vrij sterk aan op het afgeven van het horloge. W. deed dit niet, dacht dat N. het wilde verbergen voor de assurantie. H. Deze heeft gezien dat 2 of 3 man bezig waren N. op te tillen. Hij dacht, dat N. door rook bedweld was. Hij hoorde niet dat N. sprak.

Daarna wordt nogmaals N.'s vader gehoord. Deze deelt mede, dat zijn zoon gevallen is op de plaats buiten het huis. Hij droeg tinnen borden. Waarover hij viel, weet de Vader niet, wel dat hij dadelijk weer opstond. De Vader verbood hem weer in huis te gaan, omdat hij dat te gevaarlijk vond.

PSYCHISCHE STATUS.

Beklagde beweert, dat hij op school niet tot de besten behoorde, maar toch wel mee kon. Voor zijne ontwikkeling en zijn stand is zijn intellect dan ook zeer voldoende. Volgens schrijven van den hoofdonderwijzer behoorde N. tot de minder dan middelmatige leerlingen.

Rekensommetjes vrij goed. Uit 't hoofd optellen en aftrekken als volgt $170 + 68 = 238$; $111 - 29 = 82$, $312 - 156 = 156$. Vermenigvuldigen $12 \times 13 = 156$. $17 \times 14 = 244$. Hem wordt gevraagd, wat het laatste cijfer moet zijn; antwoord: 'n O, daarna: „dat weet ik niet,” daarna: 'n even cijfer, daarna: „8,” $17 \times 14 = 228$, en bij herhaald uitrekenen = 248. Vr. Hoe reken je dat uit?

Antw. $10 \times 17 = 170$. $4 \times 17 = 68$; $170 + 68 = 238$. Zeg na: 1. 6. 3. 9. 75. Hij zegt 1. 6. 3. 9. 5. 7. daarna 163975; 831452 wordt de 2de maal goed nagezegd. Er wordt door hem telkens 'n kleine attentie fout gemaakt. Bevel: Let goed op en zeg na: 162834. Dit wordt goed nagezegd. In het algemeen kon men zeggen, dat het inprentingsvermogen

niet gestoord is. De plaatsbeschrijving van de streek waar hij thuis hoort, wordt correct verricht, en meerdere gemeenten in die streek goed genoemd. Eveneens worden vragen op aardrijkskundig gebied, voor zoover men hem die stellen mag goed beantwoord. Vr. Waar ligt Neede? Antw.: „Tusschen Eibergen, Haaksbergen en Borculo.” Vr. Hoe heet die streek? Antw.: „De Achterhoek.” Vr. Welke plaatsen liggen dicht bij Borculo? Antw.: „Ruurloo, Groenlo, Diepenheim, Lochem Geesteren. Al deze plaatsen liggen in de provincie Gelderland, behalve Diepenheim dat in Overijssel ligt. Vr. Noem eens 'n plaats in eene andere provincie. Antw.: „Purmerend in N. Holland. De elf provincies worden goed opgenoemd. De hoofdstad van N. Brabant, weet hij zoo direct niet te noemen, de hoofdstad van Drenthe is Assen, van Limburg, Maastricht.

Noem steden in N. Brabant: Antw.: 's Bosch en Maastricht, en dan: 's Hertogenbosch is de hoofdstuk van N. Brabant. Noem eene stad in Utrecht. Antw.: „Utrecht” nog eene: Antw.: „Amersfoort. In N. Holland. Antw.: „Amsterdam, Haarlem”. Vr.: Wat is de grootste stad in ons land? Antw.: „Eerst Amsterdam dan Rotterdam, dan Haarlem.” Hoeveel inwoners heeft Amsterdam? Antw.: Meer dan 600.000. En Neede? Antw.: 4000. Vr. Hoe kom je van Neede, hierheen? Antw.: „Met den trein over Zutphen. Vr. Noem de tusschenliggende stations? Antw.: Velp, Steeg, Dieren, Brummen. Minder goed zijn zijne antwoorden op vragen de geschiedenis betreffend. Hij kon in dat vak niet meekomen, heeft daarvan nooit gehouden; had er zijne aandacht niet bij. Vr.: Wie was Napoleon? Antw.: Groote vuurvechter, 'n oorlogsman. Hij woonde in Frankrijk.

Vr.: Wat was de Fransche Revolutie? Antw.: „Daar heb ik wel van gehoord, maar weet niet wat dat was.” Vr.: Weet je iets van den 80-jarigen oorlog? Antw.: „Die was tusschen Spanje en Holland. 't Einde was: dat Holland 't gewonnen heeft. Ze hebben zich vrij gevochten.

Vr.: Noem mij een bijzonder persoon in dien oorlog op? Antw.: Dat heb ik nooit bijgehouden. Vr.: Heb je wel gehoord van Prins Maurits? Antw.: „Jawel.” Vr.: Wanneer leefde hij? Antw.: „In 1400 en..... Tijdens het schrijven vertoont onderzochte een sterke snelle tremor. Zijn oordeel en opvattingsvermogen is goed. Hem werden vertoond een reeks plaatjes. (Heilbronner-Kip.) De eerste geeft alleen den omtrek van het bedoelde voorwerp aan, het laatste in een opvolgende reeks van 6 door aanvulling en bijvoeging het volledige beeld. De geheele reeks bestaat uit 10 verschillende voorstellingen, iedere voorstelling uit 6 nummers. Herkent men nu reeds alle afbeeldingen bij n°. 1, dan krijgt men het beste getal n.l. (10 × 1), terwijl bij herkenning van alle afbeeldingen eerst bij het laatste (zesde) plaatje het slechtste getal 60 (10 × 6) wordt verkregen. Een matig intelligent kind geeft bij dit onderzoek als resultaat het getal 20, 24, of iets dergelijks; bij beklage is het resultaat 26 'n vrij goed getal. Daarna werden associatie proeven met den onderzochte verricht. Hierbij wordt den te onderzoeken persoon, een prikkelwoord toegeroepen, en hem verzocht het eerste woord dat hem na het noemen van dat prikkelwoord invalt, op te schrijven. Een voorbeeld hiervan is:

Prikkelwoord.	Reactiewoord.
Hond.	hok.
koning.	koninkrijk.
onweer.	bliksem.

Als het voornaamste resultaat van de met onderzochte verrichte associatieproeven, kunnen wij hier mededeelen, dat associaties zooals men die bij personen met gering intellect overwegend pleegt aan te treffen, zooals

indentiteiten en definities, door hem slechts in een gering aantal worden geleverd.

Eigenlijke psychotische symptomen worden bij den onderzochte niet aangetroffen. Speciaal wordt geen aanduiding gevonden van het bestaan van gezichts of andere hallucinaties, of van illusies, en zijn er geene aanwijzingen om het bestaan van eene vervalsching der herinnering aan te nemen. Hij is georiënteerd in tijd, plaats en in de omgeving, herkent de personen juist, zijne gelaatsuitdrukking en stemming zijn overeenkomstig de omstandigheden; hij luistert met aandacht, antwoordt behoorlijk op de hem gestelde vragen, waarbij hij op bepaalde vragen, voornamelijk op de gepleegde feiten betrekking hebbend, óf zeer voorzichtig in zijne antwoorden is, óf zich werkelijk weinig details meer herinnert. Toch bestaat er eene verlangzaming van het denken, vele vragen moesten tweemaal herhaald worden, hij begreep niet altijd dadelijk wat men van hem verlangde, terwijl ook de antwoorden vaak langzaam volgden. De onderzochte vertoont een zeer normale affectiviteit, hij is zeer aangedaan bij het spreken, over zijne vrouw, zijne ouders, en over de zaak, waarvoor hij thans hier is. Vrij sterke huiltreuen treden daarbij op.

LICHAMELIJK ONDERZOEK.

Onderzochte is een flink gebouwd persoon, zonder afwijkingen aan de borst- of buikorganen, de urine bevat noch eiwit noch suiker. De pols heeft eene frequentie van 88 slagen per minuut, is regulais en aeguaal; de slagader voelt vrij hard aan, is als een harde strang voelbaar tot boven halverwege den onderarm, is niet geslingerd. De huid is droog, op de onderste ledematen hard en schilferend, onder de oksels bestaat een vrij sterke zweetafscheiding. De tong wordt recht uitgestoken, vertoont daarbij lichte trillingen, het zachte sluiten der oogleden gaat eveneens met lichte trillingen gepaard, bij sterk sluiten merkt men een onzekere innervatie op. De uitgestoken koude, eenigszins cyanotische handen, vertoonen een snelle kleine tremor, die rechts in iets sterkere mate dan links aanwezig is. Het verhemelte vertoont bij beweging geen afwijkingen, bij het optrekken der mondhoeken blijft de rechter mondhoek iets achter, overigens zijn de gelaatsbewegingen zonder stoornis. De pupillen zijn gelijk, middelwijd; reageeren op licht en convergentie. De reflex van het keelslijmvlies is zwak.

De pees en periostreflexen zijn afwezig aan handen en onderarmen, ook aan den linker bovenarm, aan den rechterbovenarm zijn zij zeer zwak. Er bestaat een zeer sterke algemeene vermindering van het tastgevoel op romp en bovenste ledematen (hypoesthesie), deze is het sterkst op een gebied aan de rugzijde van af den 6en halswervel, tot den 9en borstwervel. en ter zijde tot voorbij de basis van het schouderblad zich uitstrekkend. De rechterhelft van dit gebied is zelfs ongevoelig voor aanraking (anaesthesie). Bij het onderzoek van den tastzin, maakt onderzochte daar, waar hij nog wel voelt, bij aanraking afweerbewegingen; hij schrikt als het ware telkens bij aanraking en is het alsof hij door eene zoodanige aanraking, telkens opnieuw wakker gemaakt wordt, alsof hij in gedachten verzonken door zulk een aanraking telkens opnieuw herinnerd wordt aan hetgeen men van hem verlangt. Die reactie is soms zoo duidelijk, dat men de stoel, waarop hij zit, hoort kraken. Ook bestaat er eene algemeene vermindering van het pijngevoel (hypalgesie) eveneens het sterkst in de beschreven zône. Kop en punt van een speld worden daar niet onderscheiden. Ook op de beenen bestaat hypaesthesie en hypalgesie, terwijl op den buitenkant van de rechter

dij een anaesthetische plek bestaat. De localisatie voor pijn en tastge-
 waarwordingen is over het algemeen zeer slecht, de voor armen en romp
 beschreven eigenaardige reactie bij aanraking werd bij het onderzoek der
 beenen niet waargenomen. De kniepees- en achillespeesreflexen zijn links
 veel sterker dan rechts, terwijl de buikreflex rechts sterker dan links is
 en de cremaster reflex, die rechts eerst sterker schijnt, na herhaald onder-
 zoek links sterker wordt. Passieve bewegingen worden zonder eenigen
 weerstand uitgevoerd, terwijl eene vrij sterke katalepsie bestaat (d. i. het
 gedurende zekeren tijd blijven in den stand, waarin men de ledematen door
 passieve bewegingen gebracht heeft. Matige huidprikkelers voeren bij onder-
 zochte tot een lang nablijvende roodkleuring der huid, op de plaats van
 aanraking (dermographie). Zijn knijpkracht opgenomen met den dynamo-
 meter is voor de rechterhand 46, 40, 35. 35, 35, 30, voor de linker 35,
 37, 34, 36, 36, 30.

EPICRISE.

Uit het dossier leeren wij, dat beklaaide op verschillende tijdstippen
 van 1910--1912 verscheidene branden stichtte, die onwillekeurig (Officier
 van Justitie te Zutphen) aan een pathologisch motief doen denken en bij
 welke gelegenheid door beklaaide gebruik of misbruik van sterken drank
 is gemaakt, en dat N. de branden 'n paar maal aanstak, door middel van
 lucifers, die hij kort te voren leende. Verder kan men aannemen, dat geen
 belang of haat hem tot die daden gedreven hebben. Verder behoorde N.
 volgens schriftelijke verklaring van het hoofd der school tot de minder
 dan middelmatige leerlingen en, was zijn gedrag slecht en onwillig. Uit
 de anamnese opgenomen bij beklaaide en bij zijne familie blijkt dat beklaaide
 vrij sterk erfelijk belast is. Hij is de zoon van een zenuwachtige moeder
 en van eenen driftigen opgewonden en prikkelbaren vader, terwijl zijne
 moeder twee miskramen had en 5 van de 7 kinderen overleden zijn, meest
 jong gestorven, en dat een dier kinderen op 16 jarigen leeftijd eene kort-
 durende geestelijke stoornis vertoonde, en dat de in leven zijnde 33 jarige
 zuster, driftig en prikkelbaar is. Verder ziet men dat beklaaide een, volgens
 zijn eigen oordeel en dat van anderen gezond persoon is, die driftig van
 aard is, veel aan hoofdpijn lijdt, sterk rookt, waaraan hij af en toe optre-
 dende duizelingen toeschrijft, en op zijn zachtst genomen ruim gebruik van
 alcoholische dranken maakt. Na drankgebruik, (ook wel zonder dat) kwam
 zeer vaak het idee hij hem op brand te maken, een aandrang, dien hij,
 zonder dat drankgebruik hierbij meewerkte, waarschijnlijk verscheidene
 malen wist te onderdrukken. Over het algemeen had hij een bijzondere
 angst voor het ontstaan van brand. Beklaaide kan zeer slecht tegen het ge-
 bruik van drank, kan volgens opgaven van familieleden minder verdragen
 dan een ander, en reageerde ook anders dan anderen op het gebruik van
 alcohol. In dit opzicht verdienen bijzonder gereleveerd te worden de toestanden
 door zijne vrouw beschreven, beide malen na een feestje, waarbij door be-
 klaaide matig alcohol gebruikt werd, toestanden waarbij hij ongemotiveerde
 handelingen verrichtte, hallucinatien had (hij zag iets raars aan den zolder),
 bewegingsdrang vertoonde en onzin praatte, en waarvan den volgende
 dag geen herinnering meer bestond. Ook veranderde hij in bed vaak zoo-
 danig van houding, dat hij met zijn hoofd aan het voeteneinde terecht komt.

Door getuige W. wordt een door getuige H. bevestigde val van beklaaide
 medegedeeld, tijdens het reddingswerk gedurende den brand bij V. Die
 val is volgens de beschrijving geen val als gevolg van struikelen of uit-

glijden of eene andere uitwendige oorzaak, doch het gevolg van eene „duizeligheid”. Beklaagde stond niet dadelijk op, bleef wel een minnuttig liggen, lag geheel stil, zeide niets, stond ook niet op nadat hij daartoe aangemaand was. Nadat beklagde door de omstanders overeind geholpen was, ging hij zonder iets te zeggen verder. Van dien door W. en H. beschreven val (binnenshuis) weet beklagde zich niets meer te herinneren, hij hoorde hiervan voor het eerst voor officieren-commissarissen. Wel weet beklagde dat hij bij den brand bij V. en bij den brand van het Verzendhuis gevallen is. Hij weet zich te herinneren, dat hij nadat hij den brand bij V. had aangestoken, op den grond gevallen is, en daar eenigen tijd bewusteloos heeft gelegen. Toen hij weer bijkwam brandde het dak en was het vuur zoo hevig, dat hij het niet meer kon uitmaken; bij de brand van het Verzendhuis zou hij eveneens gevallen zijn, en $\frac{1}{2}$ uur nadat hij den brand aangestoken had weer opgestaan zijn. Van nog een anderen val spreekt beklagde's vader, (expresselijk daarnaar gevraagd) n.l. bij den brand van V's huis, toen beklagde tinnen borden naar buiten droeg. Het psychisch onderzoek van beklagde leert, dat zijn intellect voldoende ontwikkeld is, zijne opvoeding en levensomstandigheden in aanmerking genomen, dat bepaalde psychische stoornissen behalve verlangzaming van het denken tijdens het onderzoek niet voor den dag komen, dat zijn affectiviteit vrij wel normaal is, en dat ook ethische defecten niet worden aangetroffen.

Op lichamenlijk gebied vinden wij dat de slagaderen verhard voelbaar zijn, dat de huid over het algemeen droog is met vrij sterke zweetafscheiding onder de oksels, en dat de handen koud en cyanotisch zijn. Handen, tong en oogleden vertoonen trillingen, de innervatie der gelaatspiers vertoont beiderzijds lichte verschillen, de keelslijmvliesreflex is zwak. De reflexen aan de bovenste ledematen zijn afwezig of zeer zwak, terwijl de reflexen aan de onderste ledematen beiderzijds verschillend zijn, evenals de cremaster en buikreflexen. Er bestaat sterke algemeene vermindering van pijn en tastgevoel, op sommige plaatsen overgaand in ongevoeligheid voor tast en pijngebaarwordingen. De prikkelbaarheid der huidvaten is vrij sterk, terwijl katalepsie zeer duidelijk aan te toonen is.

DIAGNOSE EN CONCLUSIE.

De aard der misdrijven door beklagde bedreven, misdrijven, waarvoor geen motiveering bestond, die niet gepleegd werden na rijpelijk overleg en overwegen, en die geheel het karakter dragen door dwanggedachten of door impulsie te zijn tot stand gekomen, misdrijven die het gevolg waren van af en toe bij beklagde opkomende aandrift om vlammen te zien en brand te maken, en bestonden in het herhaaldelijk met zekere tusschenpoozen stichten van branden, doen reeds op den eersten blik denken, aan eene eveneens zich door aanvalsgewijze ontladingen uitende ziekte, n.l. de epilepsie, nog sterker als men zooals dit bij beklagde het geval is aan kan nemen, dat deze daden tot uiting kwamen onder den invloed van alcohol. Heeft nu het lichamenlijk en geestelijk onderzoek van beklagde aanleiding gegeven om bovenbedoelde opvatting steun te verleen? Deze vraag moet bevestigend beantwoord worden. Er is toch daarbij gebleken 1°. dat bij N. door ons onderzoek geen afwijkingen op geestelijk gebied, althans geen voortdurend aantoonbare zijn geconstateerd, 2°. dat door het onderzoek wel zijn aan den dag gebracht verschillende afwijkingen op lichamenlijk gebied, afwijkingen in reflexen en gevoeligheid, welke wijzen op eene niet normale functie van het centraal zenuwstelsel 3°. dat anam-

nestisch door mededeelingen van verschillende personen, zoowel als uit mededeelingen van beklagde zelf met zekerheid kan worden afgeleid, dat bij beklagde meermalen zijn voorgekomen, tijdelijke stoornissen van het bewustzijn, nu eens zich uitende in vreemde handelingen, waarvoor later gedeeltelijk of geheel herinneringsverlies bleek te bestaan, dan weer zich voordoende als een plotseling neervallen, waarvan ook nu en dan een gebrekkige of geen herinnering bestond. De drie genoemde punten: het niet aanwezig zijn van voortdurende geestelijke storingen in belangrijken graad, het gewijzigd zijn van een aantal physiologische functies van het centraal zenuwstelsel, en eindelijk en niet het minst, het geconstateerd zijn van meerdere tijdelijke stoornissen in het bewustzijn van beklagde, het zijn feiten, die in hun onderling verband eene combinatie van verschijnselen vormen, gegroepeerd als bij epilepsie. Dat zijne misdrijven het gevolg zouden zijn van een psychische stoornis, wordt verder nog waarschijnlijk gemaakt door den hier niet te miskennen invloed van den alcohol op die daden. Het meerendeel der misdrijven toch is gepleegd na een, zij het dan ook matig alcoholgebruik, en nu is evenals bij alle psychische stoornissen, voornamelijk bij epilepsie het alcoholgebruik te beschouwen als een factor, die zeer sterk van invloed is op de psychische ontlading. Tusschen alcoholgebruik en epilepsie eenerzijds en brandstichting anderzijds bestaat volgens alle schrijvers, die zich met dit onderwerp hebben bezig gehouden een innig verband, en al is ook de aard van dit verband niet geheel bekend, de frequentie der combinatie van de drie genoemde verschijnselen wijst toch op een diepere pathologische gemeenschappelijke oorzaak.

De resistentie tegen alcohol is bij epilepsie gewoonlijk sterk verminderd, zoodat het alcohol gebruik niet onmatig behoefte geweest te zijn; kleine hoeveelheden alcohol spelen bij zulke personen dezelfde rol, als groote hoeveelheden bij tegen alcohol niet overgevoelige personen. Bij zulke overgevoelige personen is reeds na weinig alcoholgebruik de gedachtengang subjectief sneller, de gedachten associatie gaat subjectief gemakkelijker, de stemming wordt opgewekter, de motorische reactie wordt vergemakkelijkt, de gedachte wordt eerder in een daad, in eene handeling omgezet, te meer nog daar remmende tegenvoorstellingen wegvallen. Is nu door datgene, wat van beklagde bekend geworden is, aanleiding gevonden om zijne misdrijven als gevolg van een epileptisch lijden te beschouwen, dan is het gewenscht om hier eene korte uiteenzetting dier ziekte te geven, en om daarna de verschijnselen door het onderzoek van N. aan het licht gebracht met die beschrijving te vergelijken. De epilepsie (vallende ziekte) is een ziektebeeld, waarbij veranderingen in het bewustzijn, zeer vaak, echter niet steeds noodwendig, gepaard gaan met krampverschijnselen. De aanvallen van bewustzijnsverandering zijn het belangrijkste en vaak het eenige kenmerk dezer ziekte, in de buiten die aanvallen gelegen periodes behoeft de epileptiker zich in niets van den gezonde te onderscheiden, zijn intellect blijft meestal zeer lang geheel intact. Deze aanvallen kunnen in verschillende vormen optreden, en worden al naar gelang van hun aard en heftigheid onderscheiden in den grooten aanval (epilepsia major), in den milderen vorm de epilepsia minor of petit mal en in de psychische aequivalenten. De aanval bij epilepsia major kan zeer plotseling optreden, vaak gaan hen langer of korter tijd bepaalde voorboden vooraf (aura), die zich op de meest verschillende gebieden kunnen uitstrekken en bij voorbeeld op gezichts-gebied kunnen bestaan in illusies of hallucinaties (het zien van vonken, kleuren, vlammen). Bij de op de aura volgende of zonder aura optredende krampaanval, zinkt de patiënt plotseling bewusteloos in elkaar, waarbij allerlei verschijnselen op

lichamelijk gebied waarvan de krampen wel het meest bekend zijn, kunnen optreden. Houdt de aanval op lichamenlijk gebied op, dan is daarmede de aanval op geestelijk gebied nog niet afgelopen, de bewusteloosheid blijft voortbestaan en gaat gewoonlijk in een langdurigen diepen slaap over, wordt die slaap plotseling onderbroken, dan kan daaruit een soort schemer-toestand blijven voortbestaan, waarin de zieken zich automatisch voort bewegen, en evenzoo handelingen verrichten. Gewoonlijk bestaat voor zoo een aanval, eene herinneringsstoornis, zich vaak over eene tijdruimte voor den aanval uitstrekkende. Bij de epilepsia minor is vaak het eenige verschijnsel eene zeer kort durende bewusteloosheid, zoo kort dat bij vele zieken deze bewusteloosheid ongemerkt voorbij gaat, zij slechts kort hunne bezigheden onderbreken, en na zeer korten duur (enkele seconden tot 1 minuut) deze weer alsof er niets gebeurd ware, voortzetten. Tot een bewusteloos neervallen komt het gewoonlijk niet, wel gaat de bovenbeschreven toestand vaak gelijktijdig gepaard, met lichte afwijkingen op lichamenlijk gebied (lichte trekkingen enz.). Zelfs kan de aanval gevormd worden door eene zeer snel voorbijgaande duizeling, een plotseling optredende kort durende spraakstoornis enz. Op de bewusteloosheid kan volgen een toestand van verwardheid of van bewustzijnsverandering, waarin de zieken gecompliceerde oogenschijnlijk vooraf bepaalde handelingen verrichten zonder dat zij deze handelingen echter bewust doen, en zich deze later ook niet herinneren. Herinneringsloosheid heeft echter niet te bestaan en kan, waar ze bestaat, ook geheel of partieel zijn. Treedt een dergelijke toestand van verwardheid of bewustzijnsverandering zelfstandig op, dus niet in aansluiting aan bewusteloosheid of krampaanval, dan noemt men haar een psychisch equivalent of epileptoïde toestand. In deze toestanden handelen de patienten ongemotiveerd en zonder critiek en opmerkelijk is, dat bij dezen toestand de eene aanval bijna photographisch op de andere gelijkt. Deze psychische equivalenten zijn in zooverre met de typische epileptische toevallen op een lijn te stellen, als mag worden aangenomen, dat zij door een stoornis van gelijken aard, zij 't ook met verschillende localisatie, worden in het leven geroepen. De hierboven genoemde verschillende wijzen, waarop de epilepsie zich kan voordoen, treden meestal zonder eenige herkenbare aanleiding op, vaak echter is een alcoholexces als provocerend moment aan te zien. Over het algemeen speelt alcohol bij deze ziekte een rol; vaak is de oorzaak te zoeken in alcoholisme bij de ouders, vaak ook vindt men dat alcoholisten epileptici worden, vaak ook vindt men, dat bij den hereditair psychisch gedegeneerde alcoholisme en epilepsie als bij elkaar behoorende verschijnselen ontstaan. Vergelijkt men nu met de hierboven gegeven uiteenzetting omtrent de verschillende vormen, waarin de epilepsie zich kan voordoen, datgene wat door het onderzoek van N. is aan het licht gebracht, dan vinden wij dat het intellect van N. intact is, en dat gedurende zijn observatie psychische afwijkingen bij hem niet zijn gevonden. Volkomen begrijpelijk als men weet dat dit bij epileptici meestal het geval is, bovendien kan de alcoholonthouding, waartoe hij in het huis van bewaring gedrongen was, als de oorzaak beschouwd worden, dat epileptische verschijnselen in een of anderen vorm niet zijn opgetreden gedurende zijn verblijf aldaar.

Dat bewustzijnsveranderingen bij beklagde voorgekomen zijn, staat vast. Zijne vrouw beschrijft deze zeer duidelijk, daar waar zij den toestand mededeelt waarin beklagde tweemaal verkeerd heeft, toestanden waarin hij ongemotiveerde handelingen verrichtte, hallucinatiën had, bewegingsdrang vertoonde en onzin praatte. Ook door getuigen W. en H. wordt eene bewustzijnsverandering medegedeeld, daar waar zij zijn val beschrijven in

het huis van V. tijdens het reddingswerk, een val waarbij beklaagde bewusteloos was (liggen bleef nadat hij gevallen was, geheel stil lag, niets zeide, niet reageerde op toespraak, niet opstond nadat hij daartoe aangemaand was) en waarbij beklaagde nadat hij door de omstanders overeind geholpen was verder datgene voortzette, waarmede hij voor den val bezig was (n.l. het uitdragen van beddegoed). Er zijn meerdere vallen van beklaagde bekend, de val door beklaagde's vader medegedeeld, toen hij tinnen borden naar buiten droeg bij den brand van V.'s huis, de vallen door beklaagde zelf beschreven bij dien brand en bij den brand van het Verzendhuis, waarvan hij zich alleen het opstaan herinnert, ongeveer een half uur nadat de brand aangestoken was.

Voor deze accessen bestaat herinneringsstoornis. Na de bewustzijnsveranderingen door zijne vrouw beschreven, herinnert hij zich den volgende dag daarvan niets meer, vroeg of hij haar kwaad gedaan had; van den door W. en H. beschreven val, wist hij voordat hij daarvan door getuigen voor Officieren-Commissarissen had hooren spreken, niets af. In een zijner brieven vóór zijne bekentenis aan zijnen vader geschreven, nadat hij van bovenbedoelden val vernomen had, schrijft hij van dien val vernomen te hebben, ontkent echter de mogelijkheid daarvan. Ook van den val buitenshuis door zijne vader beschreven, herinnert hij zich niets. Zelf deelt hij een val mede na het aansteken van den brand bij V., en een na het aansteken van den brand van het Verzendhuis. Dat hij gevallen is herinnert hij zich niet, wel dat hij weer opstond, en hij weet voor dien laatsten val ook ongeveer den tijd te bepalen tusschen het aansteken van den brand en het opstaan. Het slechte leeren op school volgens de schriftelijke getuigenis van den hoofdonderwijzer, de liggingsveranderingen gedurende den slaap, door zijne vrouw beschreven, en het niet tot zijn bewustzijn komen van dergelijke bewegingen, de verlangzaming van het denken door het onderzoek van beklaagde bekend geworden, het zijn mede verschijnselen, die als gevolg beschouwd kunnen worden van dezelfde stoornis, die wij voor de beschreven bewustzijnsveranderingen bij den onderzochte meenden te moeten aansprakelijk stellen. Hij is een driftig persoon, lijder aan hoofdpijn en duizelingen, intolerant tegen alcohol, vertoont liggingsveranderingen in den slaap, alle omstandigheden, die men veelvuldig bij epilepsie aantreft. Ten slotte de lichamelijke afwijkingen tijdens het onderzoek bij beklaagde gevonden. De zweetafscheiding, de koude oedemateuse blauwe handen, het beven der oogleden, handen en tong, de ongelijkheid in de beweging der gelaatsspieren, de zwakke keelslijmvliesreflex, doch voornamelijk de afwijkingen in reflexen en gevoeligheid, pleiten wel niet speciaal voor epilepsie, doch wel kan men met zekerheid aannemen, dat daar waar men ze vindt, en zeker in die mate als N. ze vertoont, de drager een in pathologischen zin gewijzigde functie van het centraal zenuwstelsel vertoont. Er zijn dus voornamelijk in zijn bewustzijnsveranderingen, neervallen, verrichten van vreemde handelingen enz., met geheel of gedeeltelijk herinneringsverlies, in zijn lichamelijke afwijkingen en in zijn ontbreken van psychische afwijkingen in den van bewustzijnsveranderingen vrijen tijd, aanknoopingspunten genoeg om met een vrij groote waarschijnlijkheid de medische diagnose epilepsie te stellen, en wetende hoe vaak misdadige handelingen bij epilepsie voorkomen, handelingen die vaak een impulsief of dwangkarakter dragen, volkomen op elkaar gelijken en wier ontstaan eerst duidelijk wordt door de herkenning van hun waren aard in de epilepsie is het alleszins gerechtvaardigd de misdadige handelingen door beklaagde bedreven als een gevolg van eenen epileptoiden toestand te beschouwen, van eene transitorische verandering

van zijn bewustzijn waarbij een dwanggedachte tot een daad geleid heeft, die daar waar zijn geheele psychische functie niet buiten werking gesteld was, den indruk van een vooraf overwogen handeling maakte. De drang om vlammen te zien, om brand te maken kwam plotseling bij hem op, (geleende lucifers kort te voren,) hij wist dien drang soms te onderdrukken, soms nadat op den aandrift de daad gevolgd was, die weer ongedaan te maken. Had hij geen alcohol gebruikt, en verkeerde hij in zulk een toestand, dan kon hij waarschijnlijk over genoeg remmende tegenvoorstellingen beschikken, om zijn aandrang brand te maken niet in eene handeling om te zetten, had hij eenmaal brand gemaakt, dan was wellicht de aanblik van de vlammen voldoende om die tegenvoorstellingen bij hem te doen opduiken, en aldus werd dit de aanleiding dat hij het vuur bluschte, of wel door het hebben uitgevoerd van de daad was onmiddellijk bevrediging opgetreden, en konden dus tegenvoorstellingen overwegend worden. Had hij echter alcohol gebruikt, waren daardoor o. a. zijn remmende tegenvoorstellingen weggevallen, werd de gedachte gemakkelijk in een daad omgezet dan had zijn brandstichten de bekende noodlottige gevolgen, daar hij of geen pogingen in het werk stelde die gevolgen te voorkomen, of doordat hij zooals bij den brand van het Verzendhuis daartoe verhinderd werd door een bewustzijnsverandering. Worden nu de daden van N. beschouwd als het gevolg van eene ziekte, die met tijdelijke bewustzijnsverandering gepaard gaat en is hiervoor epilepsie met groote waarschijnlijk als oorzaak aan te nemen, epilepsie is echter niet de eenige mogelijkheid, waarmede men rekening moet houden. Er zijn ook andere organische en functioneele ziekten van het centraal zenuwstelsel die met intact intellect en psyche in de vrije intervallen, met toevallen en transitorische bewustzijnsveranderingen, en met abnormale souratische verschijnselen van het centraal zenuwstelsel gepaard gaan, waarbij misdadige handelingen van dwangkarakter en oogen-schijnlijk ongemotiveerd optreden. Om de diagnose epilepsie met absolute zekerheid te stellen, zou men persoonlijk een echt epileptisch toeval moeten hebben bijgewoond, de diagnose echter doet weinig ter zake, zeker echter is het dat beklagde, die wij zagen het hierboven vrij sterk erfelijk belast is, verkeert in een degeneratie toestand, waarbij voorbij gaande bewust-zijnsstoornissen voorkomen, waarin hij ongemotiveerde dwanghandelingen verricht en waarin de normaal aanwezige remmingen zijn weggevallen.

In verband met het bovenstaande komen de ondergeteekenden tot het besluit, dat beklagde N. lijdende is aan van tijd tot tijd, veelal onder invloed van alcoholgebruik optredende aanvallen van bewustzijnsstoornis, waarschijnlijk van epileptischen aard, waarin hij ongemotiveerde handelingen verricht, en waarvoor herinneringsstoornis nu eens wel dan weer niet is aan te toonen.

Zij zijn van oordeel, dat de brandstichting, die hem ten laste wordt gelegd in een dergelijken toestand van gestoord bewustzijn is verricht, en dat hem dit feit dus wegens den ziekelijken toestand zijner geestvermogens niet kan worden toegerekend.

ARNHEM 4 April 1913.

(w. g.) M. J. VAN ERP TAALMAN KIP.

(w. g.) TH. J. H. SNIJDERS.

(w. g.) H. S. VAN DER STEMPEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis dd. 7 Juli 1913.

President: Kapt. ter Zee HEYDEMAN.

Leden: VAN WELY, GASTMANN, SCHMITT, DIKKERS, VASTENOU en GESINK.

Fiscaal: Mr. JUTTE.

Secretaris: VAN DEN BERG.

Fiat-executie verleend door den commandant der marine te Willemsoord.

Achterzeilen van het schip is een verzuwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W. (1)

VOORDRACHT TOT VRIJSpraak.

De fungeerend fiscaal:

Gezien de stukken van den Processe;

Overwegende dat beklagde, oud 20 jaren, geboren te Oegstgeest, laatstelijk gediend hebbende als marinier 2e (tijdelijk 3e) klasse aan boord van Hr. Ms. „Koningin Emma” te Willemsoord, sedert 16 Juni 1913 ter zake van het feit in na te melden beschuldiging beschreven in preventief-arrest, thans gedetineerd in het provoosthuis aldaar, zich op 29 Augustus 1910 vrijwillig als marinier 3e klasse onder stamboeknummer 1713 voor den tijd van acht jaren bij het korps mariniers in den Zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de gedaagde en gedetineerde voor den zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het navolgende:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Koningin Emma”, liggende te Willemsoord, en wetende dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport marine-schepelingen hetwelk op 14 Juni 1913 per S. S. „Ophir” der Rotterdamsche Lloyd naar Oost-Indië zou vertrekken, in den nacht van 13 op 14 Juni 1913 te 12 uur is achtergebleven van passagieren en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich in den morgen van 16 Juni 1913 vrijwillig heeft aangemeld in de Infanterie-kazerne te Leiden, zijnde inmiddels hoogergemeld schip, waarop hij zich in dienst moest bevinden op den aangegeven tijd met dat transport aan boord, naar Oost-Indië vertrokken;

Overwegende dat beklagde bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daaromtrent opgeeft:

dat hij diende aan boord van Hr. Ms. „Koningin Emma” te Willemsoord; dat hem in het einde van Mei 1913 daar aan boord werd aangezegd dat hij deel uit zou maken van een transport dat op den 14den Juni daaraanvolgende per S. S. „Ophir” van de Rotterdamsche Lloyd uit

(1) Anders: Zeekrijgsraad te Willemsoord, vonnis 29 Juli 1912 (M. R. T. Deel VIII afl. 1-2 bladz. 144).

Conform: Zeekrijgsraad a/b „Tromp”, vonnis 22 Juni 1907 en a/b „de Ruijter”, vonnis 20 September 1907 (M. R. T. Deel IV, bladz. 162 en 409).

Rotterdam naar Oost-Indië zou vertrekken; dat hij in verband daarmee op 30 Mei 1913 verlof naar Leiden heeft gekregen; dat hij den 11den Juni daaraanvolgende terug had moeten zijn, maar dat hij boven zijn verlof tot 13 Juni 1913 is uitgebleven; dat hij toen op denzelfden dag nog is gestraft met vermindering in klasse tot marinier 3e klasse voor den tijd van een maand en dat daarbij ook zijn certificaat van goed gedrag verloren ging; dat het hem reeds moeite had gekost om te besluiten van verlof terug te keeren ten einde zijne bestemming naar Indië op te volgen, omdat zijne moeder het zich zoo aantrok dat hij weg zou gaan; dat hij, toen hij nu op dien dag naar zijn idee zoo zwaar gestraft werd door den Commandant van de „Emma”, besloot er vandoor te gaan met de bedoeling om zoodoende het transport mis te loopen;

dat hij in den middag van den 13den Juni 1913 aan boord van de „Emma” vergunning heeft gekregen om te gaan passagieren; dat hij dien zelfden avond om 12 uur aan boord had moeten terug zijn, maar dat hij zonder daartoe van iemand vergunning te hebben gekregen niet op tijd aan boord is teruggekeerd; dat hij zich dienzelfden avond naar Amsterdam heeft begeven alwaar hij is gebleven tot Maandagmorgen 16 Juni 1913; dat hij dien morgen, omdat hij nog een boodschap had te doen in Leiden, derwaarts is gegaan en dat hij zich daarna op dien zelfden morgen te 11 uur in de Infanterie-kazerne aldaar vrijwillig heeft aangemeld, waarna hij nog denzelfden dag onder militair geleide is overgebracht naar de „Emma” te Willemsoord, waar hij in arrest is gesteld;

Overwegende dat ten processe voorts het navolgende is gebleken:

1°. uit de bij kantbeschikking van Zijne Excellentie, den Vice-Admiraal, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord van 27 Mei 1913 no. 66, ter kennisneming en gevolgeving aan den Commandeerenden Officier van Hr. Ms. „Koningin Emma” toegezonden lijst, houdende opgave van tot het Korps-mariniërs behoorende personen, die voor uitzending naar Oost-Indië per particulier stoomschip „Ophir” van de Rotterdamsche Lloyd op 14 Juni 1913, zijn aangewezen:

dat onder andere mariniërs is aangewezen: marinier 2e klasse X. van Hr. Ms. „Koningin Emma”;

2°. uit een authentiek extract uit het Scheepsjournaal van Hr. Ms. „Koningin Emma” extract gedagteekend 14 Juni 1913:

dat daarin onder „H. W. en D. W. van Zaterdag 14 Juni 1913” wordt vermeld: „Ten 5 u. transport van boord. Mankeert van passagieren ten 12 u. H. W. en afgevoerd als deserteur: marinier 2de klasse X. Stbkno. 1713;

3°. uit de beëdigde verklaring van den 1sten luitenant der Mariniërs te Rotterdam D.:

dat hij toezicht heeft moeten houden aan het station Delftsche Poort te Rotterdam onder meer ten einde te bevorderen dat de bagage der schepelingen, bestemd voor het transport hetwelk op den 14den Juni 1913 per S.S. „Ophir” van de Rotterdamsche Lloyd van Rotterdam naar Oost-Indië moest vertrekken in den kortst mogelijken tijd werd opgeladen op de daartoe gereed staande karren en zoo spoedig mogelijk naar het S.S. Ophir werd vervoerd en aldaar ingeladen;

dat bedoeld transport inderdaad op 14 Juni 1913 per gemeld stoomschip van Rotterdam naar Oost-Indië is vertrokken;

4°. uit de beëdigde verklaring van den sergeant bij de depôtcompagnie van het 4de Regiment Infanterie te Leiden P.:

dat hij op Maandag 16 Juni 1913 Commandant der wacht was in de Infanterie-kazerne te Leiden; dat zich op dien dag des morgens ongeveer

11 uur bij hem heeft gemeld een persoon die zich bekend maakte als de marinier X., mededeelend dat hij wenschte vervoerd te worden naar den Helder waartoe hij zelf de middelen niet had; dat die persoon 's morgens ± 12u. 30m. onder gewapend geleide is opgezonden naar den Helder;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit den inhoud der schriftelijke bescheiden en de beëdigde verklaringen van de getuigen, gelijk een en ander hooger werd weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd.

Overwegende dat beklaagde geene redenen heeft aangevoerd welke tot rechtvaardiging van zijne ongeoorloofde afwezigheid kunnen strekken;

Overwegende dat thans moet worden onderzocht onder welke straf bepaling het wettig en overtuigend bewezene valt en dat voor toepassing slechts in aanmerking komt artikel 145, beschouwd in verband met de artikelen 142 en 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten zeer zeker vallen onder het bereik van artikel 145, bepalende onder meer: dat als deserteur moet worden beschouwd en gestraft elk schepeling die in tijd van vrede zonder verlof twee dagen of langer van den bodem waarop hij dient, afwezig is;

dat echter, krachtens artikel 142, de bestraffing van den deserteur aan de krijgstucht wordt overgelaten, wanneer deze zich na het plegen van zoodanige desertie binnen veertien dagen vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeeft, tenzij gelijk artikel 144 bepaalt, de desertie met eenige verzwarende omstandigheid is gepaard geweest;

Overwegende dat beklaagde, vermits hij zich binnen veertien dagen vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft teruggemeld, eerst dan krachtens artikel 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water strafrechtelijk aansprakelijk mag worden gesteld, indien mocht blijken dat zijne desertie is gepaard gegaan met eenige verzwarende omstandigheid;

Overwegende dat ten laste is gelegd en bewezen verklaard dat beklaagde's desertie is gepleegd onder eene bijzondere omstandigheid, namelijk dat hij van passagieren achterblijvende, wist dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport Marine-schepelingen hetwelk naar Oost-Indië zou vertrekken, welk transport ook inderdaad tijdens zijne ongeoorloofde afwezigheid derwaarts vertrokken is zonder hem; waaromtrent nu moet worden uitgemaakt of zulks oplevert eene verzwarende omstandigheid in den zin van artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat deze vraag aan de hand van den inhoud van het bij aanvullingsblad n°. 2 aangevulde artikel 107 der Justitieele Voorschriften voor de Marine, luidende: „Naar het oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof pleegt ook een schepeling, die zijn schip achterzeilt — en volgens het aanvullingsblad n°. 3 is de verzwarende omstandigheid van achterzeilen alleen dan aanwezig, wanneer de schepeling bij het vertrek van zijn schip achterblijvende, de wetenschap heeft gehad, dat hij daardoor wellicht voor geruimen tijd buiten de mogelijkheid zoude zijn op zijn bodem terug te keeren — desertie onder verzwarende omstandigheden, in den zin van artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Water, zoodat een vrijwillige terugkeer binnen veertien dagen, het tweede gedeelte van artikel 142 van dat Wetboek niet op hem van toepassing is”, bevestigend moet worden beantwoord;

dat echter ondergeteekende, zich veroorloovende korthedshalve te ver-

wijzen voor het pro en contra omtrent de thans aan de orde zijnde quaestie, naar een in het Militair Rechtelijk Tijdschrift gevoerde polemiek (zie Deel IV blz. 27 en vlg. 355 en vlg. 336 en vlg. ook Deel III blz. 430) naar aanleiding van de publicceering in dat Tijdschrift (Deel III blz. 320 en vlg.) van de motieven van het Koninklijk besluit van 17 December 1900 no. 19, waarbij aan een schepeling, door den zeekrijgsraad wegens desertie, gepleegd onder soortgelijke omstandigheden als het onderhavige geval, veroordeeld, gratie van het nog onvervulde gedeelte van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf werd verleend, van meening is, dat onder „verzwarende omstandigheid” in meergemeld artikel 144 niet mogen worden verstaan alle omstandigheden waaromtrent de rechter oordeelt dat zij aan de gepleegde desertie een ernstig karakter geven, maar alleen die welke door de Wet als verzwarende omstandigheden — en de wet wijst het „achterzeilen” als zoodanig niet aan — worden aangewezen, zijnde eene andere opvatting — gelijk in de motieven van hooger gemeld Koninklijk Besluit terecht wordt opgemerkt — niet te rijmen met het fundamenteel beginsel van Strafrecht; al kan ook aan de tegenstanders dier opvatting worden toegegeven dat de mogelijkheid niet is uitgesloten — en meer werd toch niet aangetoond — dat de Wetgever in de artikelen 138, 139 en 140 en dientengevolge — en hier verrijst weer een vraagteeken — misschien ook in artikel 144 zich twee soorten van verzwarende omstandigheden heeft gedacht, waaruit dan toch vrij bezwaarlijk een argument kan worden geput dat de Wetgever zonder zich daaromtrent ook maar eenigszins uit te laten een zoo buitengewone bevoegdheid aan den rechter zou hebben toegedacht;

Overwegende dat op grond van het bovenstaande ondergeteekende van meening is dat het aan beklagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde, niet oplevert het misdrijf strafbaar gesteld bij artikel 145 j^o. 142 en 144 van het Crimineel Wetboek en ook niet valt binnen het bereik van eenige andere strafbepaling, maar dat beklagde's gedraging ter beoordeeling aan den Commandeerenden Officier moet worden overgelaten;

Draagt voor:

dat de krijgsraad:

op grond van het bovenstaande beklagde met toepassing van artikel 163 der Rechtpleging bij de Zeemacht vrijspreke,

hem uit zijn arrest ontsla, bijaldien beklagde om andere redenen daarin niet moet verblijven,

hem ter zake van het gepleegde feit verwijze naar den Commandeerenden Officier,

en bepale dat de kosten van dit proces zullen worden gedragen door den Staat.

VONNIS.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fungeerend Fiscaal, Eischer ambshalve, contra X., Marinier 2e (tijdelijk 3e) klasse, sedert 16 Juni 1913 ter zake van het feit in na te melden beschuldiging vermeld in preventief-arrest, thans gedetineerd in het provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de stukken van het proces, door den Eischer onder inventaris overgelegd;

Overwegende dat beklagde, oud 20 jaren, geboren te Oegstgeest, laatstelijk gediend hebbende als marinier 2e (tijdelijk 3e) klasse aan boord van Hr. Ms.

„Koningin Emma” te Willemsoord, zich op 29 Augustus 1910 vrijwillig als marinier 3e klasse onder Stamboeknummer 1713 voor den tijd van acht jaren bij het Korps Mariniers in den zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat beklaagde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het navolgende:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Koningin Emma”, liggende te Willemsoord, en wetende dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport marine-schepelingen hetwelk op 14 Juni 1913 per S. S. „Ophir” der Rotterdamsche Lloyd naar Oost-Indië zou vertrekken, in den nacht van 13 op 14 Juni 1913 te 12 uur is achtergebleven van passagieren en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich in den morgen van 16 Juni 1913 vrijwillig heeft aangemeld in de Infanterie-Kazerne te Leiden, zijnde inmiddels hooger gemeld schip, waarop hij zich in dienst moest bevinden op den aangegeven tijd met dat transport aan boord, naar Oost-Indie vertrokken;

Gelet op de schriftelijke voordracht, door den fungerend Fiskaal overgelegd, strekkende tot vrijspraak van den beklaagde van het hem ten laste gelegde aangezien dit niet oplevert het misdrijf strafbaar gesteld bij artikel 145 j^o. 142 en 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water en ook niet valt binnen het bereik van eenige andere strafbepaling en onder ontslag uit het arrest tot verwijzing naar den Commandeerenden Officier, met bepaling dat de kosten zullen komen ten laste van den Staat;

Overwegende dat beklaagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daaromtrent opgeeft:

Zie de voordracht tot vrijspraak.

Overwegende dat ten processe voorts het navolgende is gebleken:

1°, 2°, 3°, 4°. Zie de voordracht tot vrijspraak.

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit den inhoud der schriftelijke bescheiden en de beëdigde verklaringen van de getuigen, gelijk een en ander hooger werd weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met zijn schuld daaraan is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde geene redenen heeft aangevoerd welke tot rechtvaardiging van zijne ongeoorloofde afwezigheid kunnen strekken;

Overwegende dat thans moet worden onderzocht onder welke strafbepaling het wettig en overtuigend bewezene valt en dat voor toepassing slechts in aanmerking komt artikel 145, beschouwd in verband met de artikelen 142 en 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten zeer zeker vallen onder het bereik van artikel 145, bepalende onder meer: dat als deserteur moet worden beschouwd en gestraft elk schepeling die in tijd van vrede zonder verlof twee dagen of langer van den bodem, waarop hij dient, afwezig is; dat echter krachtens artikel 142 de bestraffing van den deserteur aan de krijgstucht wordt overgelaten, wanneer deze zich na het plegen van zoodanige desertie binnen veertien dagen vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeeft, tenzij, gelijk artikel 144 bepaalt, de desertie met eenige verzwarende omstandigheid is gepaard geweest;

Overwegende dat beklaagde, vermits hij zich binnen veertien dagen vrijwillig en zonder achterhaald te zijn heeft teruggemeld, eerst dan krachtens

artikel 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water strafrechtelijk aansprakelijk mag worden gesteld, indien mocht blijken dat zijne desertie is gepaard gegaan met eenige verzwarende omstandigheid;

Overwegende dat ten laste is gelegd en bewezen verklaard dat beklagde's desertie is gepleegd onder eene bijzondere omstandigheid, namelijk dat hij, van passagieren achterblijvende, wist dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport Marine-schepelingen hetwelk naar Oost-Indie zou vertrekken, welk transport ook inderdaad tijdens zijne ongeoorloofde afwezigheid derwaarts is vertrokken zonder hem;

Overwegende dat zulks ongetwijfeld oplevert eene verzwarende omstandigheid als in artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water bedoeld;

Overwegende dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „desertie in tijd van vrede, gepleegd door „een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van „den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn”;

Gelet op het door beklagde sedert 16 Juni 1913 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen: 135, 137, 142, 144 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water; 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193); 9 der Wet van 15 April 1876 (*Staatsblad* n°. 64); eenig artikel der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklagde is ten laste gelegd zoomede zijn schuld daaraan;

Verklaart hem schuldig aan: „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn;

Veroordeelt X. tot eene Militaire Gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht op de opgelegde straf in mindering zal strekken vanaf den 16den Juni 1913;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Soerabaia.

Vonnis dd. 27 December 1912.

Fiat-executie verleend door den Commandant der Zeemacht en Chef van het Departement der Marine in Ned.-Indië.

President: W. H. VON LESCHEN.

Leden: J. C. VAN DER LAAN. M. J. KRUIJS, L. W. C. KOOMAN, C. H. ZIJLSTRA, J. HAREMAKER en C. A. HULJSMAN.

Fisikaal: E. G. DE WIJS.

De toevoeging van de woorden: „loop naar je smerige moer, vent”

door een schepeling aan zijn meerdere in rang, aangenomen als het met woorden beledigen van zijn meerdere in rang. Door de toevoeging van die woorden kan iemands eergevoel worden gekwetst en daardoor wordt minachting voor den toegesprokene te kennen gegeven.

Ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerd te dienen uitgesproken mede op grond van beklaagdes vroegere ernstige indisciplinaire gedragingen en ongunstige beoordeelingen.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. WACHTSCHIP TE SOERABAIA.

Gezien enz.

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken, dat de gedetineerde, laatstelijk dienende als matroos 3de klasse aan boord van Hr. Ms. pantserdekschip „Holland”, thans gedetineerd aan boord van dezen bodem, zich den 21sten October 1909 vrijwillig als lichtmatroos voor den tijd van acht jaren in 's lands zeedienst heeft verbonden en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de gedetineerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het feit:

„dat hij in den namiddag van 22 November 1912 op het tentdek van Hr. Ms. pantserdekschip „Holland” den korporaal der mariniers A. D., die hem aanmaande om geen onnoodig leven te maken, heeft toegevoegd de woorden: „loop naar je smerige moer, vent”, althans eene soortgelijke, voor den aangesprokene kwetsende uitdrukking”;

Overwegende dat de beklagde bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daarbij opgeeft:

dat hij, als zijnde gestraft met provoostarrest, in den namiddag van 22 November 1912 op het tentdek van Hr. Ms. pantserdekschip „Holland”, destijds liggende te Shanghai, met den matroos 3de klasse D. onder toezicht van den marinier K. liep te luchten;

dat hij daarbij nogal flink met zijne voeten stampte en toen de korporaal der mariniers D. hem (en D.) zeide niet zoo stevig heen en weer te loopen, daar hij hen anders weer naar beneden zou brengen;

dat beklagde hierop heeft geantwoord: „ik heb koude voeten, daarom loop ik wat stevig” en zij op dezelfde wijze zijn blijven doorloopen; dat daarop de korporaal weer naar boven kwam en zeide dat hij hen naar beneden zou brengen als zij niet ophielden en beklagde den korporaal toen heeft toegevoegd: „loop naar je smerige moer” of: „loop naar je smerige moer, vent”, daarmede bedoelende dat hij wel weg kon gaan;

dat beklagde kort drarop in arrest is gesteld;

dat het zijne bedoeling was, den korporaal, aan wien hij het land heeft, te beledigen of te kwetsen;

Overwegende dat deze bekentenis bevestigd wordt door de beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

1°. A. D., korporaal der mariniers, die opgeeft:

dat de provoostarrestanten H. en D. in den namiddag van 22 November 1912 op het tentdek van Hr. Ms. „Holland” liepen te luchten en daarbij nog al hard stampten, zoodat getuige hen toeriep dat zij wat zachter moesten loopen, aan welken last zij echter geen gevolg gaven;

dat getuige daarop naar het tentdek is gegaan en evengenoemde order heeft herhaald, waarop de beklagde H., terwijl hij zich van getuige afwendde, hem toevoegde: „loop naar je smerige moer, vent”;

dat de beklagde in kalmen gemoedstoestand verkeerde en vervolgens op last van den Officier der wacht weder in de provoost is teruggebracht; dat getuige aan de hem door beklagde toegevoegde woorden een beledigende beteekenis hecht;

2°. W. K., marinier 1ste klasse, die verklaart:

dat hij in den middag van 22 November 1912 aan boord van Hr. Ms. „Holland” als schildwacht belast was met het toezicht op de op het tentdek luchtende provoostarrestanten H. en D. en toen de korporaal der mariniers D. aldaar dien arrestanten zeide dat zij wat kalmer moesten loopen;

dat H., zich van den korporaal afwendende, daarop de woorden uitte: „loop naar je smerige moer” en wat kalmer op en neer bleef loopen, totdat hij even later in arrest werd gesteld;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de getuigen D. en K., wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklagde ten laste gelegd, met dien verstande dat hij den korporaal heeft toegevoegd de kwetsende woorden: „loop naar je smerige moer, vent”, alsmede zijne schuld daaraan;

dat immers de waarschuwing om niet zoo stevig heen en weer te loopen, dan wel om wat zachter of wat kalmer te loopen, neerkomt op eene aanmaning „om geen onnoodig leven te maken”, gelijk in de beschuldiging is gesteld, een verschil in woorden derhalve, rakende bovendien een bijomstandigheid, die voor het eigenlijke misdrijf van geen belang is;

Overwegende dat dit als bewezen aangenomen feit oplevert het misdrijf van: „het, als mindere schepeling, met woorden beledigen van zijnen meerdere in rang”, strafbaar gesteld bij artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

dat toch door de toevoeging van de meergenoemde woorden ongetwijfeld iemands eergevoel kan worden gekwetst en daardoor minachting voor den toegesprokene wordt te kennen gegeven, zoodat dan ook in casu de korporaal D. verklaart aan die woorden eene beledigende beteekenis te hechten;

dat het opzet om te beledigen reeds uit de enkele toevoeging van die woorden zou voortvloeien, maar bovendien in dit geval, ten overvloede, door den beklagde wordt verklaard dat hij, bij het bezigen daarvan, de bedoeling had om den korporaal te beledigen of te kwetsen;

Overwegende eindelijk betreffende de op te leggen straf:

dat beklagdes gedrag het laatste jaar slecht is, hij met name herhaaldelijk en gestreng krijgstuuchtelijk is gestraft wegens ernstige indisciplinaire gedragingen, terwijl ook de verdere beoordeelingen ongunstig luiden;

dat hij thans als reden voor zijn misdrijf opgeeft, het land te hebben aan den beledigden superieur;

dat, ter krachtige handhaving van het gezag, feiten als de onderhavige, waardoor de eerbied voor den meerdere, de subordinatie, door de wet zoo terecht genoemd „het wezen en de ziel van den militairen dienst”, worden aangetast, vooral in den tegenwoordigen tijd, mede ten voorbeeld voor anderen, eene gestrengere bestraffing eischen;

dat bovendien in dit speciale geval geen enkele verontschuldiging voor den in kalmen gemoedstoestand handelenden beklagde kan worden aangevoerd, integendeel het feit dat hij van de waarschuwing van den korporaal om wat zachter te loopen niet de minste notitie nam en de omstandigheid dat het misdrijf in dienst werd gepleegd, bij de straftoemeting verzwarend in rekening zullen moeten worden gebracht;

dat, waar de Marine weinig goeds te verwachten heeft van dezen be

klaagde, die telkens weer zich tegen de discipline verzet en zich onmilitair gedraagt, het den krijgsraad wenschelijk voorkomt hem uit den zeedienst te verwijderen:

Gezien de artikelen: 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (stbl. n° 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (stbl. N° 64), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Regtspleging bij de Zeemacht,

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Soerabaja
Rechtdoende in naam der Koningin,

Verklaart den gedetineerde H. schuldig aan:

"het, als mindere schepeling, met woorden beleedigen van zijnen meerdere in rang";

Veroordeelt hem tot zes maanden militaire gevangenisstraf;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair ge-
employeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op den duur dier gevangenisstraf zal worden inmindering gebracht van af den datum der rechtsingang, zijnde 14 December 1912;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten enz.

I N H O U D.

	Blz.
Achterzeilen. — eene verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W.	464
— — geene verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W.	144
Appèl. Recht van — van den veroordeelde, wanneer het te last gelegde bewezen is verklaard door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd	139
— Indien een veroordeelde, dadelijk na de mededeeling van het tegen hem gewezen vonnis verklaard hebbende daarvan te willen appelleeren, na de daarop volgende pronunciatie van het vonnis op die verklaring terugkomt, blijkt het, dat hij omtrent het al of niet berusten in het vonnis nog niet tot volkomen zekerheid is gekomen en is het wenschelijk, hem den bij art. 203 R. Z. gestelden termijn van drie dagen in zijn geheel te laten	309
Approbatie. Bedenkingen van het Hoog Militair Gerechtshof op den inhoud van een vonnis bij —. (Eene andere meening)	406
Archieven. Militair-rechtelijke —	399
Authentieke acte. Valschheid in een —. Zie Verduistering	424
Bewijslevering. — door de alleenstaande verklaring van een meerdere; een officier der landmacht kan niet geacht worden te vallen onder de in art. 160 C. W. W. gebezigde term „schepeling”	377
— — door de alleenstaande verklaring van een meerdere; art. 160 C. W. W. niet toegepast op grond van twijfel aan de betrouwbaarheid der verklaringen van den getuige	380
Brandstichting. Opzettelijke — waarvan levensgevaar van een ander te duchten is	446
Deserteur. Een landweerplichtige kan niet als — beschouwd worden, indien de aanwijzing van het korpsonderdeel, waarbij hij onder de wapenen moest komen, niet is gevolgd door eene oproeping van den burgemeester.	150
Desertie. Achterzeilen van het schip eene verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W.	464
— Achterzeilen van het schip geene verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W.	144
— Krijgstuchtelijk gestrafte ongeoorloofde afwezigheid mag slechts dan als — worden beschouwd, wanneer de strafoplegger die bepaald als desertie heeft opgevat en gestraft	138
— Poging tot — ook aanwezig geacht in een geval, dat een militair in zijne desertie is verhinderd of gestoord op grooteren afstand dan binnen een uur buiten het garnizoen of kantonnement	246

Desertie. Vrijspraak van het misdrijf van — wegens ziekelijke storing der verstandelijke vermogens	252
— van een militair, die na het eindigen van zijn dienstverband stilzwijgend bleef doordienen	348
— van de wacht. Zie Wacht	442
Diefstal. Opzettelijk behulpzaam zijn bij —. Zie Medepllichtigheid .	412
Dienstverband. Een militair, die na eindiging van zijn — stilzwijgend bleef doordienen, moet voor een door hem gepleegd misdrijf voor den militairen rechter terecht staan	348
Dienstweigering. Vrijspraak van een beklaagde van de beschuldiging van —, zijnde niet gebleken, dat beklaagde den wil heeft gehad om niet te doen wat hem gelast werd	371
Dierenmishandeling. De tenlastelegging bij — moet inhouden en bewezen moet zijn dat gehandeld werd opzettelijk wreedaardig en geheel onnoodig	418
Dispositie. — tot onbevoegd verklaring van den krijgsraad	161
Dood. Het veroorzaken van den — van anderen door schuld	315
Education. — du soldat	123
Engelsche marine. De chefs der divisien en hun dienst in de —	163
Gevangenis. In en buiten de —, door Thomas Holmes en I. H. Boeke.	307
Herhaling. Voor de toepassing van art. 422 W. v. Sr. tot verzwareing van straf wegens — is het niet voldoende dat gebleken is, dat het vroeger tegen den beschuldigde gewezen vonnis is geëxecuteerd, doch wordt geëischt, dat de vroeger tegen hem uitgesproken straf geheel of gedeeltelijk is ondergaan	312
Herziening. — van het formeel militair strafrecht (vervolg). 1, 221,	286
Insubordinatie. — door woorden. Het toevoegen van de woorden: „loop naar je smerige moer, vent” aan zijn meerdere in rang aangenomen als het met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang.	470
Intrekken. — van een klacht tijdens de behandeling door den krijgsraad	141
Jurisprudentie. Nederlandsche —. (Boekaankondiging).	228
Klacht. Intrekken van een — tijdens de behandeling door den krijgsraad	141
Klachtzaken. Klacht over een opgelegde straf ongegrond verklaard; de verdediging van klager, dat hij geen gevolg gaf aan de aanmaning „looppas tamboer” omdat hij wachtte op het uitvoeringscommando „marsch” niet aangenomen	275
— Klacht van een officier ongegrond verklaard; onder art. 4 Regl. v. Krijgstucht K. t. L. valt ook de gedraging van een militair jegens een burger, wanneer zij plaats vindt in het openbaar of jegens een overheidspersoon ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening	277
— Klacht over de straf van degradatie en over de strafreden: handelingen gepleegd een onderofficier onwaardig door, „bij het schieten met geweer den dienst in den kuil hebbende, onjuiste aanwijzingen te doen in het voordeel van een ander onderofficier” ongegrond verklaard	280

Klachtzaken. Klacht van een schepeling over een hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf wegens: „van de werkzaamheden, waarbij hij was ingedeeld, weggeloopt zonder daartoe vergunning gevraagd te hebben en pogingen in het werk gesteld om zich te beklagen bij den officier van de wacht over een juist door den schipper genomen maatregel” ongegrond verklaard; wijziging der strafreden	391
— Lijdelijk verzet — opzettelijk langzaam werken — van het meerendeel der equipage bij kolenladen als demonstratie tegen den door den commandant noodzakelijk geoordeelden maatregel van het verschuiven van het schaftuur tot na afloop van het werk. Klacht van drie schepelingen over de hun deswege opgelegde krijgstuuchtelijke straf ongegrond	393
Kon. Besl. Overtreding van het — van 15 October 1885 (Stbl. 187) houdende voorschriften omtrent vervoer enz. van buskruit en verdere ontplofbare stoffen	436
Medeplichtigheid. Een beklagde die na vooraf gemaakte afspraak op den uitkijk gaat staan, terwijl zijn medebeklaagden een kist openbraken en daaruit geld ontvreemden maakt zich niet schuldig aan diefstal door twee of meer vereenigde personen enz. maar aan het opzettelijk behulpzaam zijn bij dat misdrijf,	412
Militiewet. Medetellen van den tijd, gedurende welken militaire gevangenisstraf wordt ondergaan, bij toepassing van de —	120
— Wanneer voor eene bepaalde categorie van miliciens oproeping bij name is voorgeschreven, behoort een milicien van die categorie, die niet voldoet aan eene oproeping, waarbij hij niet met name is genoemd, te worden vrijgesproken	265
— Vrijspraak van een milicien, die niet had voldaan aan eene oproeping om onder de wapenen te komen (oproeping om zich aan te melden op den dag vóór het eindigen van het verlof — schriftelijk bewijs van vergunning niet vereischt indien wettig verlof verleend is — niet ter kennis van den betrokkene komen van de intrekking van het verlof)	268
Onbevoegdverklaring. Dispositie tot — van den krijgsraad	161
Ontoerekenbaarheid. Vrijspraak wegens — (paranoïa)	252
— van beklagde, die het feit begaan heeft terwijl hij verkeerde in een epileptoïde-toestand. Rapport van deskundigen. Zie Brandstichting	446
Ontvreemding. —, gepleegd door een persoon geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk in een magazijn van goederen, aan een corps van de armee toebehoorende, hem, in voege voorschreven, toevertrouwd.	154
Ontzegging. — van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerd te dienen bij het vonnis niet uitgesproken. Beklaagde wordt ontslagen op last van den Minister van Oorlog. — van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerd te dienen uitgesproken mede op grond van beklagde's vroegere ernstige indisciplinaire gedragingen en ongunstige beoordeelingen. Zie Insubordinatie	432
Opleiding. — tot rechtsgeleerde	161
Opruiing. — van militairen. Verboden lectuur	402

Overmacht. Vrijspraak van het misdrijf van zaakbeschadiging wegens — (kromsluiting in de boeien)	272
Poging. — tot desertie ook aanwezig geacht in een geval, dat een militair in zijne desertie is verhinderd of gestoord op grooteren afstand dan binnen een uur buiten het garnizoen of kantonnement.	246
Provoost-Geweldige. Het niet doen requireeren van een beklaagde door den —. Ingeval er geen — is, moet krachtens art. 63 R. L. de commandant een ander tot het doen der oproepingen benoemen; die commandant is de commandant van het garnizoen der residentie van den krijgsraad	311
Rechtsgebied. Regeling van — door den Hoogen Raad	229
Rechtsgeleerde. Opleiding tot —	161
Rechtsgeleerde studie. — bij de landmacht	168
Rechtskennis. Commissie tot het instellen van een onderzoek naar de bijzondere — van officieren der Zeemacht.	399
Rechtspleging. De gewijzigde — voor de landmacht	402
Rijwielovertreding. Vrijspraak van een — op grond van het ontbreken van een waarschuwingsbord als bedoeld in art. 8 der Motor- en Rijwielwet	358
— Het in eene gemeenteverordening voorkomende verbod aan den bestuurder van een rijwiel tot gebruik maken van voetpaden behoort tot de bepalingen als bedoeld in art. 7 der Motor- en Rijwielwet en niet tot die van art. 8	362
Sabron. F. H. A. —. Een principiële kwestie	126
Schuld. Het veroorzaken van den dood van twee anderen door —, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt	315
— Vrijspraak van een officier van de telastlegging, dat het aan zijn — te wijten is dat Hr. Ms. Rhenus is gezonken, waardoor levensgevaar voor anderen is ontstaan	346
Spoorweg. Het drijven van paarden over een — terwijl een trein in aantocht is en dezen daardoor in zijn loop belemmeren	422
Strafschorting. Voorwaardelijke —	121, 178
Strafrecht. Herziening van het formeel militair — (vervolg) 1, 221,	286
Tenietdoening. — door het H. M. G. van het besluit des krijgsraads, waarbij werd verklaard dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen en van het daarna verrichte	312
Valschheid. — en het gebruik maken van het vervalschte geschrift, als bedoeld in art. 229, 1e en 2e lid W. v. Sr. zijn twee afzonderlijke misdrijven	229
Verbeteringen. — in D. VIII afl. 3	285
Verboden lectuur. Zie Opruiing	402
Verduistering. — gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft.	154
— in dienstbetrekking. Valschheid in een authentieke acte.	424
Vorbereiding. — invoering militair strafwetboek en wet op de krijgstuicht.	120
Voorwaardelijke strafschoring	121, 178

Wacht. Desertie van de —. Hiermede is bedoeld de gewapende wacht waaruit de schildwachten worden betrokken.	442
Wederrechtelijke toeëigening. — van vleesch, behoorende tot de menage der manschappen, gepleegd in de hoedanigheid van kok .	154
Weekblad van het Recht. Uit het —	121
Wettenkennis. — als examenvak voor onderofficieren	409
Wijnrekeningen. — van Marineofficieren. ,	402
Zaakbeschadiging.	272
Ziekelijke storing. Vrijpraak van het misdrijf van desertie wegens — der verstandelijke vermogens (paranoïa)	252
